\12

BENEDICTI XIV.
PONT. OPT. MAX.
OLIM
PROSPERI CARDINALIS
DE LAMBERTINIS
OPERA OMNIA
IN UNUM CORPUS COLLECTA,
ET NUNC PRIMUM IN QUINDECIM TOMOS DISTRIBUTA.

EDITIO NOVISSIMA

ANTEACTIS OMNIBUS AUCTIOR, CASTIGATIOR, ET MELIORI ORDINE DISPOSITA:

ADDITIS PRÆTEREA TRIBUS INTEGRIS VOLUMINIBUS, QUÆ NUNC PRIMUM PRODEUNT,

Pluribusque aliis luculentissimis Accessionibus, quas Præfatio Tomo primo præfixa melius docebit.

TOMUS DUODECIMUS
CONTINENS
DE SYNODO DIŒCESANA
RELIQUOS LIBROS QUATUOR.

VENETIIS
MDCCLXXXVII.

Sumptibus { JOSEPHI REMONDINI, ANTONII ZATTÆ, } & Filiorum.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX LIBRORUM, ET CAPITUM.

LIBER X.

De censuris: de usuris, & contractibus: necnon de multis pecuniariis.

LIBER XI.

De novitate, & severitate, quæ in Constitutionibus Synodalibus evitandæ sunt: ubi multa de hujusmodi notis aliquando Synodalibus Constitutionibus immerito inustis.

LIBER XII.

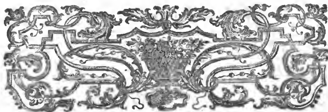
De Constitutionum Synodalium, quæ Juri communi, & Apostolicis sanctionibus adversantur, insubsistentia. Item an, & quatenus liceat aliquid præter Jus commune in Synodo statuere.

rem

LIBER XIII.

De ceteris ad Diœcesanam Synodum pertinentibus.

DE

DE SYNODO DIOECESANA

LIBER DECIMUS.

DE CENSURIS, DE USURIS, ET CONTRACTIBUS; NECNON DE MULTIS PECUNIARIIS.

CAPUT PRIMUM.

Censuræ, præsertim latæ sententiæ, Synodalium Constitutionum Transgressoribus, nonnisi sobrie, & circumspecte infligantur: ubi etiam de Potestate dictas censuras ferendi.

ENSURA, uti eam describit Suarez *de censuris disput.* 1. *sect.* 1. est pœna spiritualis, & medicinalis, qua homini baptizato, delinquenti, ac contumaci, quorundam spiritualium bonorum usus aufertur ab Ecclesia, donec a contumacia recedat. Omnium gravissima, teste Augustino *lib. de corrept. & gratia cap* 15. est excommunicatio, per quam Fidelis, non hoc, aut illo spirituali bono privatur, sed, tanquam putridum membrum, ab Ecclesia abscinditur, atque a Fidelium communione, & consortio separatur; quocirca Cyprianus *epist.* 62. eam appellat *gladium spiritalem, quo superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim* (ait) *vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia, possit*: cui concinit Hieronymus *epist.* olim 1. nunc 14. *ad Heliodorum* scribens *num.* 8. *In veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut, gladio cervice subjecta, contemptum expiabat cruore: nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.*

II. Quare, cum rationis, & æquitatis principia suadeant, pœnam esse commensurandam culpæ, & pro culpæ modo imponendam; consequens inde est, nonnisi propter graviorem culpam esse excommunicationem ferendam. Id jampridem edixerant Concilium Aurelianense V. an. 549. *can.* 2. & Arvernense II. paulo post celebratum, *can.* pariter 2. relato a Gratiano *in Can.* 42. 11. *quæst.* 3. inquiens: *Nullus Sacerdotum, quemquam recta fidei hominem, pro parvis, & levibus causis a communione suspendat*: & Concilium Meldense anni 845. *can.* 56. *tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 1493. *Quia anathema est æternæ mortis damnatio, & nonnisi pro mortali debet imponi crimine.* Sed, quoniam hæc saluberrima monita e memoria exciderant quorundam Ecclesiæ Prælatorum, qui frequenter ob culpas, si non leves, minus tamen graves, anathematis gladio suas oves percellebant, de quo sæpius conquestus est infra allegandus Joannes Gerson; ideo Concilium Provinciale Coloniense I. anni 1536. *part.* 13. *cap.* 5. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2025. illa renovare, atque in omnium Prælatorum memoriam redigere curavit, ita decernens: *Cum excommunicatio pœna sit, qua nulla major est in Ecclesia, nec sit excommunicandus quis, nisi pro peccato lethali, quod anathema sit æternæ mortis damnatio, nec infligenda veniat, nisi his, qui aliter corrigi non possunt, debebit Judex non ante excommunicare quempiam, quam cognoverit, id vel causæ gravitatem, vel ejus, qui extra communionem ponendus est, apertam contumaciam, præcepto justo acquiescere nolentis, exigere*: ac demum Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* omnes Ecclesiarum Antistites in hunc modum admonuit: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem.*

III. Quæ porro de excommunicatione dicta sunt, intelligi etiam debent de suspensione, & interdicto: quamquam enim pauci quidam Doctores, inter quos Cajetanus *in Summ. verb. Suspensio*, & Medina *Summ. lib.* 1. *cap.* 11. §. 8. affirment, suspensionem ob levem culpam ferri posse; idemque de interdicto sentiant Emmanuel Sa *verb. Interdictum num.* 7. & Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficult.* 13. rectius tamen Suarez *de censuris disput.* 4. *sect.* 4. *num.* 7. & *disput.* 36. *sect.* 3. *num.* 2. Vasquez *in* 1. 2. *disput.* 158. *num.* 49. Layman *lib.* 1. *Theolog. moral. tract.* 5. *part.* 3. *cap.* 3. *num.* 2.

& part. 4. cap. 4. num. 4. docent, suspensionem a Divinis, seu ab officio, & Beneficio, ad longum tempus, atque interdictum, etiam personale, nisi partiale sit, sed integrum, & totale, nec valide propter culpam levem, nec prudenter propter lethalem, quæ gravioribus non accenseatur, irrogari. Quamvis igitur Episcopus ordinariam potestatem habeat ferendi censuras, easque in suarum constitutionum transgressores decernendi: non tamen expedit, ut hunc suæ potestatis gladium exerat, nisi ad coercenda graviora crimina. Scimus profecto, necesse non esse, ut ante Superioris legem, qua aliquid sub censura prohibetur, illud jam esset lethaliter malum, sed quandoque contingere, tunc primum graviter malum fieri, cum a Superiore prohibetur sub pœna censuræ, quæ certe ejusdem intentionem ostendit obligandi sub mortali; at, non decere, dicimus, ab Episcopo aliquid sub gravi præcipi, vel prohiberi, statuta in transgressores censura, nisi materia præcepti, sive ratione sui, sive ratione circumstantiarum, quas inferius indicabimus, talis, & tanta sit, ut hanc pœnam exposcat. De Prælatis hæc ait Gerson *tract. de vita spirituali animæ lect. 4. coroll. 7. tom. 3. Oper. col.* 42. loquens de excommunicationibus latæ sententiæ: *Qui pro solis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conservandis, æternam vult infligere mortem, cui quæso similis erit? ille nimirum, qui volens abigere muscam a fronte vicini, eam securi percutiens, vicinum stolidus excerebravit; aut ei parem dixerim, qui studens curationem modici vulneris in pede equi sui, pedem confestim abrupit, & scidit, equumque peremit.*

IV. In eundem fere sensum, longe ante Gersonem, ad Alexandrum II. scripserat S. Petrus Damiani *epist.* 12. ubi morem reprehendens, qui tunc temporis inoleverat, ut cunctis fere Constitutionibus Apostolicis subjungeretur anathematis pœna in earundem transgressores, inquit: *Delinquit itaque, quisquis ille est, in illud Apostolicæ Constitutionis edictum, & aliquando levi quadam, ac perexigua offensione transgreditur; & continuo, velut hæreticus, & tanquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententia condemnatur. Et cum, dictante justitia, alia sit ultione plectendus qui plus delinquit, alia qui minus excedit; hic graviter, leviterque peccantibus, æqua cunctis, & indifferens pœna, solius scilicet anathematis, irrogatur. .... Quamobrem, si sanctæ prudentiæ vestræ placet, hunc morem de cetero a decretalibus paginis amoveri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuslibet ultionis calculum in earum transgressione præfigat; ne, quod aliis est ad tuitionis munimenta provisum, aliis ad perniciem proveniat animarum.*

V. Quod si omnium Doctorum consensu, grave, & enorme crimen requiritur ad irrogandam censuram, etiam quam vocant *comminatoriam*, & *ferendæ sententiæ*; multo sane gravius, & execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura latæ sententiæ, qua nimirum homo, per solam legis transgressionem, nulla prævia monitione, ejusdem legis ministerio statim perstringitur. Ejusmodi censuras, præcipue vero excommunicationes latæ sententiæ, visi sunt improbare nonnulli Doctores. Godscalcus Rosemundus, Theologus Lovaniensis *in suo confessionali cap.* 20. eas e medio prorsus auferri vellet, inquiens: *Valde inconsultum, & periculosum est, quod Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices, tam faciles sint in multiplicando censuras: unde expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententiæ excommunicationis latæ sententiæ, in Jure, vel statutis contentæ, quarum usus nullus est, aut plus obest, quam prodest, expressa revocatione cassarentur in provinciis, & diœcesibus, & in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia ferretur de facto a Jure, vel Judice, neque pro præsenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, qua quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam.* Verum hæc Godscalci assertio, qua parte omnes excommunicationes latæ sententiæ tanquam perniciosas deleri, & abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiæ usum condemnat, & Concilia, summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum præsules tacite carpit. Neque eidem adstipulatur, quem citat, Gerson: hic siquidem *loc. cit.* totus est in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo ipso facto irretiatur, qui ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etsi ceteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiæ: & postquam multa ad hanc rem explicandam adduxit, concludit *coroll. 14. col.* 49. eas excommunicationes latæ sententiæ *tantundem operari, ut absque processu alio judiciali, aut nova constitutione, possit Judex statim, probata facto, vel confessato, ferre Juris sententiam, & eandem publicare: non sic, ubi canones essent solum ferendæ sententiæ, quoniam monitiones, & processus secundum terminos Juris prærequirerentur multiplices.* Unde apparet, non improbari a Gersone excommunicationes latæ sententiæ, sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis, quæ utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censura innodatus, nisi legitime probetur reus criminis, cui est censura jure ipso alligata: in foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt, & aperta, ad incurrendum in censuram latæ sententiæ nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est, crimen perpetrare, cui illa est annexa: suam quippe contumaciam, & Ecclesiæ contemptum satis aperte manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in sui transgressores censuræ vinculum statim, & illico injicere; sicuti egregie ratiocinantur Suarez *de censuris disp. 3. sect. 8. num.* 3. & Gonzalez *in Cap. 48. de sententia excommunicationis num.* 6. sed præ ceteris legendus est, de hac re ex professo disserens, Theophilus Raynaudus *Oper. tom. 14. pag.* 514. ubi scribens adversus Ayalam, censuras latæ sententiæ hoc nomine reprehendentem, quod illis non præcedat canonica admonitio, egregie ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis, sub pœna censuræ.

VI. Godscalco, & Ayalæ assentiri videtur Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part. 3. tit. 11. cap. 6. num.* 19. ubi, etsi non audeat absolute damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, & per decem omnino secula ignotas Ecclesiæ fuisse affirmat. At Van-Espenium falli facile demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur a Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis; & tamen prioribus seculis, quorundam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib. 1. cap. 17. num.* 1. inquiens: *In exordio Christianæ Religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsus veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur; adeo ut qui ea commisisset, quamvis a Divina misericordia eorum remissionem veræ contritionis subsidio obtineret, nunquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari; ea erant idololatria, homicidium, & adulterium.* Quid quod, si actu pœnitentes, aut jam semel pœnitentia functi, in aliud cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim & occulte, relaberentur, nunquam deinceps veniam & pacem ab Ecclesia impetrarent? Non-

ne

ne & hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen, hanc relapsis fuisse ipso facto inustam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib. 5. cap. 27. 28. & 29.* & liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapsos ab omni etiam civili Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense I. anni 461. *can.* 8. Collectionis Harduini *tom. 2. col.* 795. decrevit; *Si quis vero post acceptam pœnitentiam, sicut canis ad vomitum suum, ita ad seculares illecebras, derelicta, quam professus est, pœnitentia, fuerit reversus, a communione Ecclesiæ, vel a communione Fidelium extraneus habeatur.* Concilium Veneticum, circa annum 465. celebratum, *can. 3.* Collectionis Harduini *tom. 2. col.* 797. statuit, *Pœnitentes quoque, qui susceptam publice pœnitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se seculari, conversationique reddiderint, non solum a Communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam a conviviis Fidelium submoveantur.* Concilium Aurelianense I. anni 511. *can. 11. tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1010. *De his* (ait) *qui, suscepta pœnitentia, Religionem suæ professionis obliti, ad secularia relabuntur, placuit, eos & a communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari.* Quare, quod Siricius Papa *epist.* 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum *cap. 5. tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 848. relapsis permiserit, *ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur*; id ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione factum existimat Morinus *cit. cap. 29.* Ad hæc, Auctor Operis *de Vita contemplativa* (quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio seculo v. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui eodem seculo labente floruit, fuisse contendunt) *lib. 2. cap. 7.* diserte affirmat, ea ætate Clericos, grave aliquod facinus occulte admittentes, statim in foro conscientiæ, & coram Deo, in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus *Observ. lib. 1. cap. 2.* & Suicer. *Thesaur. Eccles. tom. 1. pag.* 601. pro quadam excommunicationis specie habitam, non immerito notarunt: ait quippe Pomerius *num. 2. Hi, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videtur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines, occultatione sui criminis, fallunt*: & *num. 3. Qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam justæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant: immo vero dupliciter contra se iram Divinæ indignationis exaggerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, &, contempto Dei judicio, abstinere se ab Altari propter homines erubescunt.*

VII. Quod si hæc nondum satis esse videantur ad probandum, majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ; alia statim proferemus antiquissima, & certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in præsens res est: prima dicebatur *excommunicatio simplex*: altera *anathema*: tertia *maranatha*, de qua frequens mentio occurrit in Annalibus Ordinis S. Benedicti conscriptis a Patre Mabillon *tom. 4. in Appendice*, in Historia Lotharingiæ Calmet *tom. 1. par. 2. pag.* 340. & in nova editione Glossarii Caroli du Cange *verb. Maranatha*. Simplex excommunicatio, & anathema, in hoc duntaxat inter se differebant, quod illa sola verbo proferretur; anathema vero pronunciaretur celebri quadam solemnitate, pluribusque adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem; maranatha autem hoc anathemati addebat, ut excommunicatus, solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus apud Suarez *de censuris disp. 8. sect. 2.* & explicarunt Patres Concilii Toletani IV. statim allegandi. Jam vero antiquissima Synodus Gangrensis, paulo post Nicænam habita, omnes suorum viginti canonum transgressores anathemate perculit his verbis: *anathema sit*: Collectionis Harduini *tom. 1. col.* 533. &c. quibus sententiam latam importari, nemo facile inficiabitur. Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 633. cui Episcopi 62. interfuere, *cap. 75. tom. 3.* Collectionis Harduini *col.* 594. *anathema maranatha* in eos pronunciarunt, qui adversus regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam sententiam, ter repetitam, protulerunt: *Hoc etiam tertio acclamamus, dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione, vel studio, sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi, atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus, neque partem justorum habeat, sed cum diabolo, & angelis ejus æternis suppliciis condamnetur una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur; ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo, si placet omnibus, qui adestis, hæc tertio reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserit, anathema, maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, & cum Juda Scarioth partem habeat, & ipsi, & socii eorum: Amen.* Eandemque anathematis sententiam, eodem ritu, ac iisdem fere verbis in eosdem regni, & Regis proditores denuo latam legimus in Concilio Toletano XVI. anni 693. *cap. 10. eod. tom. 3.* Collectionis Harduini *col.* 1801. Qui autem prædictæ sententiæ ritum, quo tribus vocibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, considerat, multoque magis si illorum verborum: *anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi*: vim, & efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione latæ sententiæ percellere quotquot in posterum in patriam, aut Regem, rebellionem intentarent.

VIII. Non itaque recentes adinventæ, nec primis decem Ecclesiæ seculis ignotæ prorsus fuerunt excommunicationes latæ sententiæ; sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minus peritis imposuit Van-Espen, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas suaderet, quod certe alibi non obscure insinuavit.

CAPUT SECUNDUM.

Auctoritate, & exemplis improbatur immoderatus usus Censurarum latæ sententiæ.

Vindicata Ecclesiæ potestate infligendi censuras latæ sententiæ, illud affirmamus, quod nemo negabit, nimirum frequentius, quam rectæ disciplinæ ratio exposcat, censuras ejusmodi irrogari. Enimvero Navarrus *manual. cap. 27. num.* 49. notat, ante annum 1298. quo promulgatus est textus Decretalium, vix numeratas fuisse triginta sex excommunicationes latæ sententiæ, quæ etiam ad viginti sex poterant commode redigi, eo quod plures unum eun-

demque fere casum respicerent. *Per solum autem sextum Decretalium* (pergit Navarrus) *inducta fuerunt 32. & per solas Clementinas 50. Postea per Bullam Cœnæ, per Extravagantes impressas, & non impressas, per Constitutiones Synodales, & Provinciales, per visitationes, & reservationes secularium, & Religiosorum, pene innumera:* additque, *valde utilem, immo & necessariam fore aliquam earum limitationem, saltem quoad forum conscientiæ.* A Navarro in hunc modum edocti, ac præfatum Concilii Tridentini decretum præ oculis habentes, cum nos sacræ Congregationis Concilii munere fungebamur Secretarii, semper Episcopis, nos amice consulentibus, auctores fuimus, ut parce, & magna cum circumspectione censuras infligerent, præsertim latæ sententiæ: sæpe etiam, cum iidem suas Synodales Constitutiones, priusquam promulgarentur, ad nos transmiserunt, eos hortati fuimus, ut ab illis censuras delerent, quibus earundem transgressores ipso facto innodabantur. Hanc eandem fuisse mentem comperimus Præsulis Altoviti, nostri in eodem munere Prædecessoris: ille quippe in causa *Neapolitana*, proposita die 18. Maji 1686. cum ageretur de edicto, ab Archiepiscopo edito, quo sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda interdicebatur Parochis, ne in sepeliendis pauperum cadaveribus quædam peragerent, quæ videbantur minus decentia, hæc in suo voto adnotavit: *Verum mihi semper absonum visum est, imponere pœnam suspensionis ipso facto incurrendæ pro qualibet levi culpa, præsertim contra Parochos, non minus in præjudicium animarum, eorum curæ commissarum, quam ipsorum Parochorum delinquentium.*

II. Item, cum in Congregatione habita die 20. Decembris 1687. examinanda essent Synodalia decreta Episcopi Vasionensis, & controversia præcipue verteretur circa unum decretum, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibebantur Sacerdotes ludere aleis, vel taxillis, quocumque modo, & cum quacumque persona, postquam Altovitus in suo suffragio Doctores retulit asserentes, licere quandoque Sacerdotibus, animi relaxandi causa, aleis, & taxillis ludere, modo id non frequenter, & sine scandalo faciant; attamen, quia ludos, qui juxta Doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 168. *art.* 2. ad virtutem pertinet eutrapeliæ, facile degenerat in vitium, eo quod ludentes aut nimium illi indulgeant, aut a conditionibus deficiant, quas idem D. Thomas *ibid. & art. seq.* ad ludum cohonestandum requirit, ideo addidit Altovitus, posse Episcopum in sua Synodo edicere, ne Sacerdotes, & Clerici aleis, vel taxillis ludant: sed, quantum attinet ad censuras, hæc prudenter animadvertit: *Pœnam excommunicationis latæ sententiæ, uti nimis rigidam, etiam nullo reclamante, ex officio tollendam esse, & per consequens, decretum in hac parte reformatione indigere, censerem: licet enim sacrum Tridentinum Concilium cap. 1. sess. 22. de reform. tribuerit Episcopis facultatem procurandi observantiam eorum, quæ per antiquos canones disposita fuere circa vitam, & honestatem Clericorum, non solum sub pœnis per dictos canones statutis, sed etiam aliis, eorum arbitrio imponendis; attamen arbitrium hujusmodi regulari debet a Jure, juxta cujus dispositionem non est imponenda pœna excommunicationis, præsertim latæ sententiæ, nisi in casu, quo committitur culpa lethalis, quæ ex supradictis non contrahitur per Clericos, raro, vel recreationis causa, & citra scandalum ludentes.* Putavit nimirum Altovitus, nullam in casu, de quo res erat, adfuisse circumstantiam, ob quam potuerit ludus prohiberi sub gravi; quod ceteroqui posse aliquando evenire, paulo post demonstrabimus.

III. Sed nunquam magis se a censuris multiplicandis alienum ostendit Altovitus, quam in causa *Melitensi*, quæ fuit ejusmodi. Episcopus Melitensis in sua Synodo excommunicationi latæ sententiæ subjecerat Clericos occulta detinentes arma prohibita. De hoc decreto, adversus quod Clerici reclamaverant, disputandum erat in sacra Congregatione Concilii die 16. Decembris 1684. At Altovitus in suo suffragio, quod pro suo Secretarii munere, ut moris est, exaravit, acriter decretum impugnavit: ajebat enim, usum armorum vetitum quidem esse Clericis *in Cap. Clerici, de vit. & honest. Clericor.* & propterea recte posse iterum illum ab Episcopo Clericis interdici sub pœnis arbitrariis, etiam pecuniariis, locis piis applicandis, quemadmodum tradunt Antonell. *de regim. Eccles. lib. 6. cap. 5. n. 2.* & Bellet. *Disquisit. Clerical. part. 2. tit. de pœnis Clericor. §. 1. num.* 2. sed, quod attinet ad censuras, eas a Jure irrogatas dicebat, Clericis arma gestantibus, non autem illa domi retinentibus, & præterea prædictas censuras esse ferendæ, & non latæ sententiæ; quemadmodum bene ponderavit Raynaudus *de Religioso loricato vers. Jure tamen communi; Oper. tom. 17. pag. 193.* Et quamquam (pergebat Altovitus) in Constitutionibus summorum Pontificum, videlicet 49. Pii IV. & 145. S. Pii V. excommunicatio latæ sententiæ feratur adversus Clericos deferentes, aut domi detinentes arma prohibita; hæ tamen Constitutiones solos complectuntur Clericos, degentes in temporali ditione Romani Pontificis: cumque versemur in materia odiosa, & pœnali, non sunt extendendæ ad Clericos alibi commorantes. Etenim, quamvis in Clementina *Ne in agro, §. Quia vero, in fin. de statu Monachorum,* excommunicatio latæ sententiæ decernatur in Monachos arma detinentes intra septa monasterii sine licentia Abbatis, non propterea sub ea comprehensi censentur Canonici Regulares, licet isti sæpius in Jure confundantur cum Monachis, & expresse nominentur in præcedenti Clementinæ periodo, ubi excommunicatione ipso facto declarantur irretiti tam Monachi, quam Canonici Regulares, qui, relictis claustris, per Principum Curias evagantur; quemadmodum, post Glossam *in ead. Clem. verb. Monachos*, advertit Suarez *de censuris disput. 25. sect. 5. n. 8.* ex quibus omnibus concludebat Altovitus, Synodalem Constitutionem Melitensem esse ita temperandam, ut excommunicationem, non latæ, sed ferendæ tantum sententiæ, Clericis arma detinentibus inureret. Non fuit causa, præfata die, definita, nec deinceps in sacræ Congregationis regestis proposita apparet; fortasse quia Constitutionis defensores, a contrario suffragio Secretarii certum periculum causæ suæ metuentes, Episcopo suaserunt, ut ipsemet Synodale decretum reformaret.

IV. Nihil enimvero hoc exemplo efficacius adduci poterat ad indicandam, & suadendam Episcopis cautelam, & circumspectionem, quam adhibere debeant in decernendis censuris latæ sententiæ, ne secus sua decreta reformare, aut etiam prorsus delere cogantur: etenim nihil magis est apud doctores receptum, quam quod Episcopus queat Jus commune adjuvare, pœnasque augere ab illo inflictas, quod fuse probat Romaguerra *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib. 1. tit. 1. cap. 1. n. 25.* & nihilominus ex iis, quæ enarravimus, perspicuum fit, non semper congruum reputari, ut quæ a Jure communi sunt vetita, atque interdum etiam sub censurarum comminatione interdicta, iterum ab Episcopo prohibeantur, statuta in transgressores censura latæ sententiæ: sed hæc, tanquam extremum remedium, est tantum adhibenda, cum malum gravissimum est, neque aliter præcidi, aliisque pœnis cohiberi potest. Hanc pariter fuisse, esseque constantem sententiam sacræ Congregationis Concilii, ex eo colligitur, quod paucis antea annis accidit Episcopo Larinensi. Habita ab eo fuerat Diœcesana Synodus anno 1728. adversus cujus nimium seve-

severas Constitutiones Clerici Larinenses appellarunt: sed san. mem. Benedictus XIII. appellatione rejecta, eas ad unguem servari jussit. Benedicto e vivis erepto, ab ejus Successore Clemente XII. facultas facta est Larinensibus Clericis sua jura deducendi ad sacram Congregationem Concilii: quæ cum in prima ex Synodalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indiscriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quæstionibus, ad forum conscientiæ spectantibus, haberi consuetæ, atque in earum altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque prædictæ Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent a celebratione Missæ; die 30. Augusti 1732. rescripsit, primam Constitutionem non sustineri quoad Clericos nondum sacris initiatos; ex altera vero deleri jussit præfatam pœnam suspensionis: etsi enim hæc levissima esset, & unica tantum die Sacerdotes arceret a sacro Altaris ministerio, levior tamen sacræ Congregationi visa est culpa, propter quam infligebatur: quod videri potest *in Thesaur. Resolut. tom. 5. pag.* 387.

CAPUT TERTIUM.

Iterdum decerni potest Censura latæ sententiæ ad cohibendam culpam, quæ in se spectata est levis, si ob adjunctas circumstantias fiat gravis.

VErum contingere potest, ut res, quæ in se spectata levis esse videtur, gravis tamen appareat, si circumstantiæ perpendantur, quibus circumvestitur, & præsertim si consideretur periculum, ne abusus, qui ab uno, vel altero in diœcesim induci cœpit, nisi statim præfocetur, totam paulatim communitatem contaminet: quemadmodum notavit Gibalinus *de censuris disrept. 2. quæst. 2. consectar.* 7. In hoc autem rerum eventu, si Episcopo alius non suppetat modus, licebit profecto etiam censurarum ense illum præcidere: novum quippe non est, ut, quod in paucis dissimulandum prudentia dictat, in tota communitate tolerari non debeat. Plura hujus rei exempla nobis suppeditant Conciliorum canones. Etenim Concilium Carthaginiense IV. anni 398. *can.* 24. relato in *Can. Sacerdote, de Consecrat. dist.* 1. excommunicandum statuit, qui, *Sacerdote verbum in Ecclesia faciente, egressus de auditorio fuerit*. Gregorius II. in Concilio Romano anni 721. cui Episcopi 32. interfuere, *can.* 17. relato *dist.* 23. *Can.* 23. & *in Cap.* 4. *de vit. & honest. Clericor.* anathema pronunciavit adversus Clericos comam nutrientes, inquiens: *Si quis ex Clericis laxaverit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertio: anathema sit*. Bonifacius VIII. in *Extravag. Detestandæ, de sepulturis, inter comm.* excommunicatione perculit, quicumque cadavera exenterarent, & conciderent. Nulla autem ex his actionibus, si nude inspiciantur, tantam præsefert culpam, ut excommunicationis pœna debuerit coerceri: quin immo, etiamsi assentiamur Suarez *de censuris disput. 24. sect. 1. num. 6.* docenti, *interdum vocari excommunicationem in antiquis Juribus solam privationem Eucharistiæ, cujus usus per antonomasiam dicitur Communio*; atque in hoc sensu excommunicationis vocabulum usurpatum intelligamus a citato Concilio Carthaginiensi IV. adhuc videri non poterant tanti criminis rei, qui a concione recedebant, ut propterea debuerint sacra mensa prohiberi. Quare, ne credamus sacros canones a justitiæ, & æquitatis tramite deviasse, dubitandum non est, quin illæ actiones gravitatem acceperint ab adjunctis circumstantiis; quod certe de concisione cadaverum, quæ non sine enormi barbarie, & maximo Fidelium horrore fiebat, ex prædictæ Decretalis lectione apparet.

II. Hinc pariter in recentioribus Synodis, præcipue Hispalensi, Toletana, & Abulensi, relatis a Thoma Sanchez *Consilior. lib. 5. cap. 1. dub. 14. num. 6.* Leandro *quæst. moral. part. 3. tractat. 5. disp. 2. quæst.* 30. & Sancio *in select. disp.* 51. excommunicatio lata est adversus eos, qui, cum ex legitima causa, jejuniorum diebus, carnibus vescerentur, pisces simul comedebant: quamvis enim ea admixtio, seu carnium una cum piscibus comestio, priusquam a nobis, nostris Apostolicis litteris, datis die 30. Maji 1741. confirmatis die 22. Augusti ejusdem anni, & luculentius explicatis in nostra responsione ad quæstiones nobis propositas ab Archiepiscopo Compostellano die 8. Julii 1744. quæ exiant *tom. 1. nostri Bullarii Constit. 19. Constit. 27. & Constit.* 99. severa lege prohiberetur, fortasse secundum se gravi culpa vacaret; attamen ob adjunctum scandalum, a quo vix sejungi poterat, jure ac merito etiam sub pœna excommunicationis fuit in præfatis Synodis interdicta: quemadmodum bene ponderat Daniel Concina, Ordinis Prædicatorum Theologus, *in sua Comment. Theologic. in præfatum nostrum Rescriptum ad postulata Archiepiscopi Compostellani §. 1. num.* 50. Levissimam quoque turpitudinem, etiam priusquam a fere communi hominum consuetudine cohonestaretur, præseferre potuit usus pulveris Nicotiani, vulgo *Tabaci*; & nihilominus Urbanus VIII. Constitutione, quæ incipit *Cum Ecclesia*, edita die 30. Januarii 1642. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, *Tabacum* sumere vetuit in Ecclesiis civitatis, & diœcesis Hispalensis; quia ejusdem diœcesis Sacerdotes non verebantur *Tabacum* sumere in Altari; ex quo sacra lintea indecenter fœdabantur, & Fideles nondum assueti *Tabaci* graveolentiæ, illius fœtorem abhorrentes, ab Ecclesiis se subducebant: eademque de causa Innocentius X. & Innocentius XI. sub eadem excommunicationis pœna latæ sententiæ, ejusdem *Tabaci* usum interdixere intra Vaticanam Basilicam; pluresque Episcopi, hisce permoti exemplis, excommunicatione innodarunt non solum quotquot intra quamlibet suarum diœcesium Ecclesiam *Tabacum* sumerent, sed etiam Sacerdotes, qui ante Missæ celebrationem, & laicos, qui ante Eucharisticam Communionem eodem pulvere extra Ecclesiam uterentur: de quibus Constitutionibus plura inferius.

III. Quod si res, quæ in se leves sunt, ob adjunctas interdum circumstantias scandali, prudenter sub censura latæ sententiæ prohibentur: multo magis excommunicatione latæ sententiæ cohiberi poterit peccatum, quod & in se jam grave est, & insuper grave affert scandalum. S. Toribius in sua prima Synodo Provinciali, habita anno 1582. *tom. 4. Concilior. Hispaniæ*, Cardinalis de Aguirre *pag. 244. act. 3. cap.* 4. ipso jure excommunicatos decrevit Clericos operam dantes mercaturæ. Contra hanc Constitutionem appellavit Clerus ad sacram Congregationem Concilii, ad quam Synodus de more missa fuerat examinanda. Sed sacra Congregatio, etsi alias plures censuras ex ejusdem Synodi Constitutionibus deleri jusserit, hanc tamen sustinendam censuit; non solum quia sciebat, omnem negotiationem sub *interminatione anathematis* prohibitam esse Clericis, præsertim Sacris initiatis, *in Cap. 6. Ne Clerici, vel Monachi*; verum etiam quia audierat, Infideles Indos plurimum offendi, cum Ministros Evangelicos vident impensam operam dare negotiationi: inde enim occasionem arripiunt suspicandi, Evangelicæ prædicationis, si non unicum, saltem præcipuum scopum esse, viam aperire Europæis ad negotiationem illis in regionibus exercendam, atque ingentem auri copiam ex iis in Europam asportandam: quemadmodum narrat idem Cardinalis de Aguirre *loc. cit. pag.* 261.

IV. Ad idem præcavendum scandalum, Evangelii-

que

que præconium consulendum famæ, & dignitati, summus Pontifex Clemens IX. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, prohibuit quibuscumque Ecclesiasticis, tam Secularibus, quam Regularibus, degentibus sive in insulis, provinciis, & regnis Indiarum Orientalium, sive in partibus Americæ tam australibus, quam septemtrionalibus, ne unquam cujusvis causæ, occasionis, & tituli prætextu, quæstuosam exerceant negotiationem sive per se, sive per alios, sive nomine proprio, sive Religiosorum Ordinum, quorum forte sint alumni; voluitque, statutas a se in prædictos negotiatores pœnas neque eum evadere, qui semel tantum mercaturam facit: quod videre est in Constitutione ejusdem Pontificis, impressa inter Apostolicas Constitutiones, respicientes Missiones Sinarum, & Tunchini, in unum volumen collectas, editasque Parisiis anno 1676. *par.* 1. *pag.* 73.

V. Ex quibus omnibus conficitur, impossibile esse, ut Episcopis certa præscribatur norma, ad quam tuto, & sine offendiculo conformare se queant in decernendis censuris latæ sententiæ; cum res pendeat a rerum, locorum, & temporum conditionibus, quas perpendere ad ipsorum prudentiam pertinet. Neque ex eo, quod nos sciamus, aliquam censuram, ab aliquo Episcopo latam, etiam Clero contradicente, ratam habitam a sacra Congregatione Concilii, inferre possumus eandem, si alibi feratur, ratam pariter habendam: scimus etenim, sacram Congregationem sustinuisse edictum quondam editum ab Episcopo Comensi, quo, sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda, prohibebatur Clericis, in Sacris constitutis, ingressus in Ecclesiam sine veste nigra oblonga, quam *talarem* vocant, uti habetur *lib.* 43. *decretor. pag.* 128. sed simul *lib.* 58. *pag.* 288. adnotatum legimus, eandem sacram Congregationem e simili edicto, promulgato ab Episcopo Rubensi, expungi jussisse pœnam censurarum, eorumque loco subrogandam pœnam solutionis quinque librarum ceræ albæ, & solum in subsidium adjiciendas censuras, ferendæ tamen, non vero latæ sententiæ: quia nimirum in diœcesi Rubensi usus vestis brevioris non adeo apud Ecclesiasticos invaluerat, sicuti in diœcesi Comensi, in qua, uti Episcopus sacræ Congregationi significaverat, usus vestis talaris, quam propriam esse Ecclesiasticorum infra dicemus, omnibus fere obsoleverat, non sine populi admiratione, & scandalo. Quare iterum concludimus, non posse certam regulam tradi, infligendis censuris, ubique servandam; sed rem totam relinqui prudentiæ, & circumspectioni Episcoporum.

CAPUT QUARTUM.

Quid de Usuris, & Contractibus in Synodo decerni possit: ubi specialiter de mutuo.

OPtabat Fagnanus *in sæpius cit. Cap. Sicut olim, num.* 82. *de accusat.* nihil a Synodis Provincialibus quoad usuras decerni: & tamen vix erit Concilium Provinciale invenire, a quo non fuerint usuræ expresse damnatæ, easque exercentes severissimis pœnis subjecti. Hunc eundem morem imitatæ Diœcesanæ Synodi, præsertim recentiores, ab anno scilicet 1698. usque ad hanc diem habitæ, quas summo studio collectas attente perlegimus, specialem de usuris sermonem instituerunt, easque iterum iterumque improbarunt. Nec proinde aut hæ auctoritati Fagnani refragantur, aut Fagnanus, communi Synodorum usui, & praxi adversatur: quod enim Fagnanus voluit, hoc unum est, ne a particularibus Synodis quæstiones dirimantur *in casibus usurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt*; quales sunt quæstiones circa contractus, inter graves Theologos controversæ, & nondum ab Ecclesia definitæ: non vero prohibuit, ne usura vere & proprie talis, aut contractus certo fœneratitii proscribantur, atque e qualibet diœcesi exterminentur. Quæ autem nominatim prioris, aut posterioris generis sint, per summa capita innuemus.

II. Omne lucrum ex mutuo, præcise *ratione mutui*, uti loquuntur Theologi, hoc est lucri cessantis, damni emergentis, aliove extrinseco titulo remoto, usurarium, atque omni jure, naturali scilicet, Divino, & Ecclesiastico, illicitum esse, perpetua fuit, & est Catholicæ Ecclesiæ doctrina, omnium Conciliorum, Patrum, & Theologorum unanimi consensione firmata. Huic contradixere Græci schismatici, qui, teste Guidone Carmelita *in Catalogo hæreticorum*, quodcumque lucrum ex mutuo permittunt. Græcis ex parte consensit Calvinus, qui *ad cap.* 18. *Ezechielis* licere docuit aliquod moderatum lucrum, non quidem a paupere, sed a divite, præcise ratione mutui, exigere. Errorem a Calvino obiter insinuatum, ex professo propugnavit Carolus Molinæus *in suo Tract. de usuris*, ubi *num.* 10. audacter affirmat, usuram non esse prohibitam, *nisi in quantum est contra charitatem*. Distinguit deinde *num.* 85. tres hominum gradus. Primus complectitur pauperes, emendicata stipe viventes, quibus, non mutuo, sed eleemosyna succurrendum, ait; alter indigentes, qui pro tempore indigent, quamvis pares sint mutuo postea restituendo; atque his quoque mutuum gratuito dandum asserit: tertius gradus complectitur divites, & mercatores, qui nihil indigent, sed rem suam negotiatione amplificare student; & ab his usuram moderatam, ratione mutui, juste, ac sancte exigi posse, tradit Molinæus. Eandem pravam opinionem amplexatus, alia ratione defendit Claudius Salmasius in duplici Tractatu, altero inscripto *De usuris*, altero *De trapezitico fœnore*, quibus in locis usuram, nisi charitatem lædat, ab omni culpa absolvit, eo quod sit *merces locatæ pecuniæ*. Verum, quamquam plurimi heterodoxi, Calvini, Molinæi, & Salmasii systemati stabiliendo allaboraverint, inter quos Petrus Heinigius *lib.* 2. *quæst.* 1. Gerardus Noodt *de fœnore, & usuris lib.* 1. Gronovius, & Barbeyrac *in notis ad Hugonem Grotium lib.* 2. *cap.* 12. Boehmerus *Jur. Eccles. Protest. tom.* 5. *lib.* 5. *tit.* 19. rationem tamen, qua eam Salmasius tutatus est, fere omnes refellerunt, recte arbitrantes, mutuatæ pecuniæ dominium transferri in mutuatarium, ac propterea non posse mutuum locationi ullo pacto comparari; sicuti testatur Gottfridus Mascovius *in notis ad Pufendorf. lib.* 5. *cap.* 7. §. 5.

III. Impiæ Calvini, & Molinæi opinioni non veriti sunt subscribere pauci quidam Doctores Catholici. Distinguunt & isti duplex genus mutui: unum, quo pecunia, aliave res datur ad consumptionem, quod plerumque fit cum indigentibus pecuniam mutuam accipientibus, ut se, suamque familiam sustentent, debita solvant, filiam nuptui tradant &c. alterum, quo datur ad negotiationem, ut cum mercatoribus fieri solet, qui acceptam mutuo pecuniam negotiatione augent, ingensque ex ea lucrum reportant. In primo casu usuram esse fatentur, quidquid exigitur ultra sortem. At a fœnoris labe excusant lucrum, quod in secundo casu ex mutuo percipitur, dummodo sit moderatum, modumque servet a patriæ legibus definitum.

IV. Novam hanc distinctionem, ab hæreticis primum excogitatam, prævenerant Ecclesiæ Patres, qui uno ore, absolute, atque indefinite fœneratitium pronunciaverant quidquid ex mutuo ultra sortem exigitur. Tertullianus *lib.* 4. *contra Marcionem cap.* 17. ita explicat Ezechielis locum: *Pecuniam*, inquit, *suam fœnori non dedit, & quod abundaverit, non sumet, fœnoris scilicet redundantiam, quod est usura.* S. Basilius *in Psalm.* 14. *tom.* 1. *Oper. pag.* 107. allegato pariter Ezechielis loco, ait: *Ezechiel id in maximis malis*

recen-

recenset, si fœnus, & quidpiam ultra sortem accipiatur. S. Ambrosius *lib. unic. de Tobia cap. 14. num. 49. tom. 1. Oper. col. 607. Et esca usura est, & vestis usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est.* S. Hieronymus *in Ezechielem lib. 6. cap. 18. tom. 5. Oper. col. 210. Alii pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diversi generis, & non intelligunt, usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.* S. Augustinus *in Psalm. 36. serm. 3. n. 6. tom. 4. Oper. col. 285. Si fœneraveris homini, id est mutuam pecuniam tuam dederis, a quo aliquid plusquam dedisti, expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid, plusquam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si, plusquam dedisti, expectas accipere, fœnerator es.* Concilium Agathense relatum a Burchardo *lib. 2. cap. 126.* ab Ivone *part. 6. cap. 200.* & a Gratiano *caus. 14. quæst. 3. Can. 4. Usura est, ubi amplius requiritur, quam datur, v. gr. si dederis solidos decem, & amplius quæsieris.* Ex quibus Gratianus ibidem concludit: *Ecce evidenter ostenditur, quod, quidquid ultra sortem exigitur, usura est.* Patribus adhæsere veteres Theologi, qui, duce D. Thoma 2. 2. *quæst. 78. art. 2.* adeo districte omne lucrum ex mutuo, jure naturali, & Divino vetitum asseruere, ut ne munus quidem *ab obsequio, aut a lingua*, quod certe quid minimum est, nullique onerosum, a mutuatario, solius mutui causa, exigi posse docuerint:

V. Neque vero Calvini, & Molinæi asseclis suffragantur aut loca sacræ Scripturæ speciatim prohibentia, ne pauperes usuris opprimantur, uti *Exodi* 22. *vers.* 25. & *Levitici* 25. *vers.* 35. aut sententiæ Patrum, usuras duntaxat redarguentium immoderatas, aut canones Conciliorum, puta 36. ex Apostolicis, 17. Nicænus, & 12. Concilii Arelatensis primi, solos Clericos fœneratores severis pœnis subjicientes. Etenim antiqui Testamenti pagina in ipsismet in contrarium adductis locis, & adhuc clarius *Deuteronomii* 23. *vers.* 19. *Ezechielis* 18. & *Psalm.* 14. omnem omnino usuram, absque ullo personarum, a quibus exigatur, discrimine, probibet, & detestatur; pauperes autem alicubi expresse nominat vel tantum exempli causa, quia plerumque contingit, ut illi magis egeant opis alienæ, & necessitate adacti mutuum accipiant, etiam sub obligatione immoderatum fœnus solvendi, quemadmodum ad prædictum Exodi caput adnotavit etiam Hugo Grotius; vel quia usuræ, quæ a pauperibus extorquentur, præter propriam pravitatem, quamdam redolent sævitiam, & immanitatem, speciali nota, & reprehensione dignam, sicuti ratiocinatur Gibalinus *de usuris lib. 1. cap. 7. art. 2.*

VI. In novo autem Testamento *Luce* 6. illis Christi Domini verbis: *Mutuum date, nihil inde sperantes:* præceptum tradi, seu verius naturalem legem iterum inculcari, nihil prorsus lucri ex mutuo ab ullo sive paupere, sive divite, exigendi, non solum docet D. Thomas 2. 2. *quæst. 78. art. 1. ad* 4. sed concors fuit Conciliorum, Patrum, summorumque Pontificum sententia, præcipue Urbani III. *in Cap. Consuluit, de usuris*, qui præfati textus auctoritate omnem, quantumvis minimam, usuram universim vetitam pronunciavit; explicans enim præfata Christi Domini verba, iis prohiberi, ait, *omnem usuram, & superabundantiam*. Dicere autem, summos Pontifices, & Concilia prædicti textus verum, & genuinum sensum non esse assequuta, quod aliquos mussitare non puduit, & temerarium, & fere hæreticum est: quidquid enim sit, an Ecclesia non solum infallibili polleat auctoritate in definiendis quæstionibus Fidem, aut mores respicientibus, quod nullus Catholicorum negat, sed etiam in delectu rationum, quæ ad suas definitiones stabiliendas interdum adducit, de quo nonnulli Catholici dubitarunt; certum, & indubitatum est, eam errare non posse in interpretanda Divina Scriptura, ejusque genuino sensu Fidelibus aperiendo.

VII. Haud absimilia reponimus ad testimonia Patrum. Hi siquidem, licet vehementius invehantur in usuras immoderatas, atque a pauperibus extortas, veluti culmen sceleris, ad quod homines pertrahit sordida, atque insatiabilis avaritia; non idcirco tamen approbant moderatas a divitibus exigendas: quin immo etiam istas aliis in locis expresse condemnant. Enimvero Ambrosius *cit. lib. de Tobia cap. 6. tom. 1. Oper. col.* 597. de iis agens, qui pecuniam suam fœnerantur, non indigenti, sed diviti, sed negotiatori, cui uberes proventus pariat, eos in hunc modum increpat: *Nihil nequius fœneratoribus, qui aliena damna lucra sua arbitrantur, & dispendio suo deputant, quidquid ab aliis possidetur. Aucupantur hæredes novos, adolescentulos divites explorant per suos, adjungunt se, simulantes paternam, & avitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates..... Sin vero nullos laqueos alicujus necessitatis offenderint, insenunt tabulas, ajunt, nobile prædium esse venale, amplam domum: accumulant proventus fructuum, annuos reditus exaggerant, hortantur, ut coemant. Similiter faciunt, pretiosas vestes, & monilia nobilia prædicantes. Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes: utere ut tua; de fructibus emptæ possessionis pretium multiplicabis, debitam reddens:* & *cap. 14. col. 607. Et putas, te pie facere, quia a negotiatore velut munus suscipis? Inde ille fraudem facit in mercium pretio, unde tibi solvit usuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quidquid ille fraudaverit. Et esca usura est, & vestis usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis, ei nomen imponas: usura est.* Similiter Hieronymus *in cit. cap. Ezechielis tom. 5. Oper. col. 210.* perinde ac si cum illis ipsis congrederetur, contra quos pugnamus, fœnus reprobat, etiam ex re percipiendum, quæ ingentem fructum mutuatario attulit, inquiens: *Solent argumentari, ac dicere: dedi unum modium, qui satus fecit decem modios: nonne justum est, ut medium modium de meo plus accipiam; cum ille mea liberalitate novem, & semis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apostolus, Deus non irridetur. Respondeat enim nobis breviter fœnerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non debuerat. Sed dedit quasi non habenti. Ergo quare plus exigit quasi ab habente?*

VIII. Ad canones quod attinet, si argumentum, quod ex illis instaurant, quidquam haberet roboris, & efficacitatis, probaret etiam, fornicationes, & adulteria esse laicis permissa, quia plerique canones in solos Clericos fornicarios, & adulteros, nulla facta laicorum mentione, animadvertunt; quæ sane argumentatio inepta, & ridicula foret: novum quippe non est, Ecclesiam severius in Clericis punire delicta, quæ etiam in laicis execratur, sicuti opportune, & ad rem apposite monuit Concilium Carthaginiense I. *can. 13. Quod in laicis reprehenditur, id multo magis in Clericis oportet prædamnari.* Ceterum non desunt alii innumeri canones, Clericos æque, ac laicos usurarios redarguentes; atque ut alios prætereamus, antiquissima Synodus Eliberitana *can. 20. tom. 1.* Collectionis Harduini *col.* 252. hæc habet: *Si quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit, eum degradari, & abstineri. Si quis etiam laicus accepisse probatur usuras, & promiserit correctus, jam se cessaturum, nec ulterius exacturum, placuit, ei veniam tribui. Si vero in ea iniquitate duraverit, ab Ecclesia esse projiciendum.* Ac Leo Magnus *epist. 3. ad Episcopos per Campaniam, Picenum, Thusciam, & universas Provincias constitutos, cap. 3.* relat. *Can. 7. 14. qu. 4.* exagitans usuræ peccatum,

tum, ait: *Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in Clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus.*

IX. Jure itaque ac merito Auctores permittentes, moderatum lucrum ex mutuo a divite, & negotiatore exigere, veluti adversantes communi, & perpetuæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinæ, inclamarunt, & validissimis argumentis confutarunt Navarrus *Comment. de usuris n. 8. & seq.* Gibalinus, & Leotardus in suoquisque *de usuris* Tractatu, Cardinalis de Lugo *de just. & jur. tom. 2. disp. 25.* Jacobus Gaytte egregio Opere, quod concinnavit adversus Molinæum, Salmasium, Auctoremque libelli Gallici *du Traitè de la pratique des Billets*, Saintebeuve *in resolut. casuum conscientiæ tom. 2. ultim. edit. Paris. anni* 1700. *cas.* 210. *pag.* 423. *& seq.* Aloysius Bulteau, seu Bultellus, in *Apologia pro Lactantio in materia usurarum, edita Parisiis anno* 1677. Pouget *in suis Catholic. Institut. tom. 1. pag.* 760. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom. 2. lib. 3. cap. 7.* Genett. *Theolog. moral. tom. 1. tract. 4. de mutuo, & usura qu. 6. & seq.* Pontas *in Dictionar. cas. conscient. tom. 3. verb. usura*, Continuator Prælectionum Theologicarum Honorati Tournely *tract. de contract. part. 2. cap. 3.* aliique plurimi.

X. Verum, quoniam tot Doctorum auctoritate, & argumentis minime perterriti, prædictam exoticam opinionem nonnulli iterum refricare non dubitarunt, propterea nos ad Petri Cathedram evecti, ne Catholicæ doctrinæ puritas, cujus depositum nobis est a Christo concreditum, hac erroris labe fœderatur, datis ad Italiæ Episcopos encyclicis litteris sub die prima Novembris 1745. hæc inter cetera declaravimus: primo, omne lucrum ex mutuo, ratione mutui, usurarium, & illicitum esse: secundo, ad usuræ labem purgandam, nullum arcessiri posse subsidium vel ex eo quod id lucrum, non excessivum, & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit, vel ex eo quod is, a quo id lucrum, solius causa mutui, deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus: tertio, quamquam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli, ut ajunt, forte concurrere, ipsi mutuo extrinseci, e quibus justa oriatur causa, aliquid, ultra sortem ex mutuo debitam, exigendi, attamen falso, & temere affirmari diximus, ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique præsto esse, ita ut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram, salvamque, recipere. Alia præterea ediximus, atque in contractibus servanda commendavimus, quæ in Episcopales Synodos utiliter inseri poterunt, ne usuræ macula inficiantur; sicut videre est in præfatis nostris litteris, quæ sunt *in ordine* 143. *Bullari nostri tom. 1.* quasque nuperrime theologico Commentario illustravit Daniel Concina Ordinis Prædicatorum Theologus.

XI. Quamobrem, si jampridem aliquot Episcopi, inter quos Cardinalis de Camus Episcopus Gratianopolitanus, Cardinalis de Bissy tunc Episcopus Tullensis, Jacobus Benignus Bossuet Episcopus Meldensis, & Bragadinus Episcopus Veronensis, in suis Edictis, & Pastoralibus Instructionibus præfatam proscripserant erroneam opinionem, utpote quam noverant jam a Conciliis, summorumque Pontificum Constitutionibus prædamnatam; multo magis integrum nunc erit Episcopis illam, postquam iterum nominatim, & expresse est ab Apostolica Sede reprobata, novis, si opus fuerit, Constitutionibus e sua diœcesi exturbare, eamque temere disseminantes, aut usu ipso approbantes, severis pœnis coercere.

XII. Post eliminatum hæreticorum errorem, qui, paucorum fraudulentia, etiam in Catholicam rempublicam irrepere cœperat, ab re non erit obiter detegere falsam doctrinam, qua sunt imbuti Judæi inter Christianos degentes. Ex illis Deuteronomii verbis *cap.* 23. *Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno*: inferunt Hebræi, sibi licere fœnerari Christianis, quos, licet inter eos versentur, pro alienis habent, & extraneis. Facile quidem esset hanc Judæorum fallaciam retundere, aut dicendo cum Ambrosio *cit. lib. de Tobia cap.* 15. in allegato textu permissum duntaxat fuisse Judæis usuras exigere ab Amorrhæis, Amalecitis, aliisque viciorioribus populis, a quibus Deus dominium abstulerat rerum omnium, quas possidebant, & Judæis contulerat; aut dicendo cum D. Thoma 2. 2. *cit. qu.* 78. *art. 1. ad* 2. non fuisse permissum Hebræis usuras exigere ab extraneis, sed toleratum, tanquam minus malum, eo pacto, quo, propter duritiam cordis eorum, fuit in illis toleratum uxorum repudium: quod etiam ante Divum Thomam senserat Alexander de Hales *part. 3. qu. 86. art.* 2. ubi ait: *Nunquam fuit Judæis licitum fœnerari alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii, propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fœnerando alieno: sed permittebatur eis duplici de causa, scilicet ne facerent pejus, id est ne fœnerarentur fratribus suis, & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem.* At, quoniam res est cum Hebræis, qui Theologorum, & SS. Patrum auctoritatem irrident, nec ullus nobis suppetit modus evellendi pravam illam opinionem, quæ in eorundem mentibus altas egit radices, unum faciendum superest; nimirum ut falsæ illius opinionis usum, qui in detrimentum cedit, & oppressionem pauperum Christianorum, pro viribus impediamus: neque aliter id præstari potest, quam opportunis Constitutionibus Episcoporum, & Christianorum Principum edictis, quibus severe prohibeantur Judæi Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam a Christianis extorqueant, & certa simul præscribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis contractibus cum Christianis initis.

XIII. Primum statutum fuit in Concilio Albiensi anni 1254. edito a Luca Dacherio *tom. 1. Spicilegii*, in cujus *cap. 19. pag.* 724 habetur: *Statuimus, & mandamus, in his, quæ deinceps mutuaverint Judæi Christianis, Christianorum ipsorum stetur simplici juramento, an quidquam usurarium sit in eis; & in eo quod usurarium esse dixerint, sic jurati absolvantur*: quod decretum renovatum legimus in Concilio Montis Pessulani, anni 1258. *cap. 5. eod. tom. 1. Spicilegii pag.* 725. Alterum edixit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi *cap.* 67. relato *in Cap. Quanto magis, de usuris*, ubi districte vetuit, ne Judæi, obtentu cujuslibet contractus, quem ceteroquin licite cum Christianis inire queunt, graves, & immoderatas usuras exigant: *Synodali decreto statuimus, ut si de cetero, quocumque prætextu, Judæi a Christianis graves, & immoderatas usuras extorserint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter.* Utrumque vero ad compescendos fœneratores Judæos, in temporali ditione Ecclesiæ commorantes, iterum decernendum censuit Marcellus Severolus, sacri Consistorii Advocatus, nobis, dum viveret, singularis amicitiæ nexu conjunctus, in suo elaborato suffragio, edito apud Passerinum in *Cap. Quamquam, 2. post num.* 84. *de usuris, in* 6. Et, ne a Synodis recedamus, ita nuperrime statuit Episcopus Pisaurensis in sua Diœcesana Synodo habita anno 1742. *tit.* 4. *num.* 17. cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

C A-

CAPUT QUINTUM.

An, & quando usuræ suspicione vacent quidam speciales contractus, de quibus interdum est in Synodo agendum: ubi de lucro quod ultra sortem recipitur in Montibus Pietatis, de censibus, & de cambiis.

HActenus de usuris generatim acceptis. Descendendum nunc est ad speciales contractus, de quibus dubitari potest, an occulta usuræ tabe sordescant. Diu multumque inter Theologos, & Canonistas olim disceptatum fuit, an usurarii essent Montes Pietatis, Perusiæ anno 1450. primum erecti, in quibus, recepto pignore, pecunia, aut frumentum mutuo datur pauperibus ea lege, ut, si præfixo tempore debitum non solvant, vendantur pignora, & ex eorum pretio Mons Pietatis sortem creditam, & modicum quid ultra sortem recipiat, residuum vero reddatur debitori. Ejusmodi Montes præ ceteris impugnarunt Cajet. *in comment. de Mont. Piet. cap.* 1. & Dominicus Soto *lib. 6. de just. quæst. 1. art. 6.* quibus videbatur modicum illud lucrum, ultra sortem receptum, usuram sapere. Acriter pariter in illos invehitur cum aliis Aeatholicis Carpzovius *Pract. Crim. qu. 92. num. 4. & seq.* Verum Leo X. in Concilio Lateranensi V. *sess.* 10. sacro approbante Concilio, Montes prædictos licitos, atque ab omni usuræ labe immunes pronunciavit; siquidem, quod ultra sortem a mutuatariis exigitur, non causa mutui, sed alio nomine exigitur, præcipue ut sine Montis detrimento congrua merces assignetur ministris, qui non sine magno labore pignora custodiunt, excutiunt, expendunt, & alia ejusdem generis multa præstant in gratiam mutuatariorum. Sicut enim, si amicus, unius diei intervallo a me distans, mutuum a me petat, quod ad eum mittere cogar per hominem a me conductum, & mutuum, & mercedem, quam dedi homini, per quem mutuum misi, jure repetere possum; ita Montis Præfecti aliquid ultra sortem creditam exigere valent, erogandum in Montis ministrorum salarium: quemadmodum ratiocinatur Sylvius *in 2. 2. D. Thomæ qu. 78. art. 4. quæsit. 1.* ubi alia plurima adducit argumenta ad vindicandam justitiam Montium Pietatis.

II. Quoniam vero periculum est, ne, quod a Montis Præfectis ultra mutuatam pecuniæ summam exigitur, expensas superet in ministrorum sustentationem erogandas; ideo sacra Congregatio Concilii, ut omnis usuræ suspicio quam longe abesset a Montibus Pietatis, quos Tridentinum *sess. 22. cap. 8. de reform.* inter loca pia enumeravit, & Episcoporum visitationi subjecit, die 7. Februarii 1637. rescribens ad Archiepiscopum Neapolitanum, nihil ultra sortem exigendum statuit, nisi prius consulta Apostolica Sede: *Loca pia* (verba sunt sacræ Congregationis, quæ reperimus adnotata *lib. 15. decretor. pag. 486.*) *& sacras ædes quæ deposita retinent, dum mutuant indigentibus pecunias, accepto pignore non posse quidquam a mutuatariis, nisi ex Sedis Apostolicæ dispensatione, accipere.* Idemque responsum datum legimus ad Episcopum Adriensem die 14. Martii ejusdem anni, *eod. lib. 15. decretor. pag. 501. a tergo.* Multo minus, absque Apostolicæ Sedis placito, erit plus exigendum, quam antea consueverit, etiamsi Mons Pietatis eo auctario indigeat ad solvenda debita, quæ in mutuatariorum commodum contraxit: quod probe scientes Præfecti Montis Pietatis civitatis Casalensis, dum nos sacræ Congregationis Concilii Secretarium agebamus, ab eadem sacra Congregatione facultatem sibi fieri petierunt, & Montem, cujus reditus impares erant sublevandis pauperum indigentiis, ære alieno gravandi, & simul exigendi quinque ex singulis centenis nummis ab iis, qui in posterum, dato pignore, pecuniam a Monte reciperent, ut tali pacto possent & consueta sustinere onera, & æs alienum paulatim solvere: quemadmodum videri potest *in Thesaur. Resolut. tom. 1. pag. 28.*

III. Quod si contra Episcopus animadverteret, plus a mutuatariis solvi, quam necessarium sit ad Montem servandum indemnem a necessariis impensis, & posset, & deberet usuram moderari, & redigere ad æqualitatem cum quotidianis sumptibus, aliisque oneribus, quibus Mons prægravatur: quamvis etiam in hoc eventu tutius sit, ut, priusquam Episcopus moderationem decernat, sacram Congregationem Concilii consulat.

IV. Non solum de Montium Pietatis, sed etiam de emptionis censualium redituum justitia plerique dubitarunt: omnem siquidem censum esse larvatam usuram, putarunt Henric. *quodlib. 1. quæst. 39. & quodlib. 8. quæst. 24.* & Salicet. *in Auth. Ea lege, Cod. de usuris,* quibus adhæsit Hottomannus *lib. 2. Observat. cap. 15.* quamvis hic non tam indagandæ, & stabiliendæ veritatis studio, quam Apostolica decreta, statim allegandа, insectandi prurito, ductus videatur. Sed distinguendum est inter censum realem, & personalem. Censum realem, qui jus est percipiendi annuam pensionem ex prædio, aliove fundo fructifero, absque ulla usuræ labe constitui, vendi, & emi posse, declararunt Martinus V. *in Extravag. 1. de empt. & vendit. inter commun.* Callistus III. *in Extravag. 2. eod. tit.* & S. Pius V. in sua Constitutione incipiente *Cum onus*, edita 14. Kalendas Februarii 1568. modo ea serventur conditiones in præfatis Constitutionibus præscriptæ, quas singulatim enumerat, & explicat Navarrus *in Comment. de usuris num. 45. & seq.* Sicuti enim potest quis emere rei alicujus usumfructum, remanente dominio directo penes venditorem, ita potest emere jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, eorumque loco, potest venditor se obligare ad solvendam emptori singulis annis certam pecuniæ summam, illorum fructuum æstimationi respondentem. Hoc autem, & non aliud, fieri per contractum census realis, in quo omnia impleantur, quæ fieri voluit S. Pius V. illum perpendenti evidenter apparet. Controversia tamen adhuc hodie remanet, an licitus, vel potius fœneratitius sit census personalis. Constituitur hic census, non super re aliqua fructifera, sed super persona venditoria, qui obligationem sibi, vel suis etiam hæredibus imponit certam pensionem solvendi emptori, ex industria, arte, & labore suo; qui quidem census non transit in realem, quamvis pro ejus securitate quandoque detur hypotheca: quoniam, pereunte re hypothecata, non perit census, sicuti contingit, cum perit fundus, in quo est constitutus census realis, sed adhuc remanet obligata persona. Jam vero ejusmodi censum, solo spectato jure naturæ, ab usuræ reatu absolvunt Sotus *lib. 6. de just. quæst. 5. art. 1. conclus. 4.* Covarruvias *lib. 3. variar. cap. 7. num. 5. vers. Ego sane*, Azorius *Instit. part. 3. lib. 10. cap. 5. quæst. 1.* Lessius *lib. 2. de just. cap. 22. num. 18.* Reiffenstuel *ad tit. de usur. num. 157.* Continuator Prælectionum Honorati Tournely *part. 2. de contract. cap. 6.* aliique non pauci. Illum exadverso merum esse mutuum, census veste obtectum ad occultandam usuram, contendunt Navarrus *cit. Comment. de usur. num.* 81. Molina *de just. tract. 2. disp. 387. num. 7.* Gutierrez *lib. 2. practicar. quæst. 177. num. 7.* Cardinalis de Lugo *de just. & jur. disput. 27. sect. 2. num. 25.* Fachin. *lib. 1. controv. cap. 44.* aliique magni nominis Doctores: quoniam (inquiunt) ejusmodi censu personali non emitur jus ad percipien-

dam annuam pensionem, sicuti in reali, sed venditur ipsa pensio: quemadmodum enim is, qui accepto pretio se obligat ad dandum equum, re ipsa vendit equum, & non merum jus ad equum; ita qui, accepta certa pecuniæ summa, se, suamque personam obligat ad solvendam quotannis certam pensionem, dicitur vendere ipsam pensionem. Quamobrem censum personalem ementi, aurum ex auro per se, & immediate nasceretur, in quo tota consistit usurarii contractus nequitia; sicuti dicitur *in Can. Sicut*, 8. *verf. Interdum*, *dist.* 47. Magis autem prædictis Auctoribus usuræ labe fœdatus videtur census personalis utrinque redimibilis, qui, ablato verborum cortice, aliud esse non deprehenditur, quam purum putum mutuum. Et profecto, si, teste Fagnano *in Cap. In civitate num.* 16. *de censuris*, fere omnes Canonistæ melioris notæ periculosam fatentur emptionem census realis ad certum tempus, & idcirco Innocentius omnibus Fidelibus consulendum ait, ut ab hujusmodi contractu abstineant, addique præterea Conradus, hortandos esse Magistratus, ut illum prohibeant: eo magis deterrendi erunt Fideles a contrahendis censibus personalibus utrinque redimibilibus, qui certe majorem præseferunt usuræ speciem, quam census reales ad certum tempus.

V. Sed superfluum est censum personalem novis argumentis insectari, quem jam proscripsit S. Pius V. in laudata Constitutione *Cum onus*, ubi ad censûs honestatem, inter ceteras conditiones, hanc quoque requirit, ut census constituatur in re fructifera, non qualicumque, sed immobili, certa, ac nominatim designata. Quapropter etiam Auctores, qui censum personalem, ejus natura inspecta, ab usuræ suspicione vindicant, ingenue tamen fatentur, eum licite fieri non posse, ubi præfata Pii V. Constitutio est recepta; quod tamen in Gallia, Belgio, & Germania non contigisse, affirmant Lessius *tit. cap.* 22. *num.* 20. Haunoldus *de just. tract.* 10. *num.*316. Pirhing *ad tit. de usur. num.* 85. Wiestner *ibid. num.* 81. Verum, quamquam nos sciamus, eundem summum Pontificem, supplicante Catholico Rege Philippo II. indulsisse Hispanis, ne ad suæ Constitutionis, quoad eas conditiones, quæ juris naturalis, aut Divini non sunt, exactam observationem adstringerentur, sicuti narrat Gutierrez *cit. quæst.* 177. *in fin.* & Felicianus de Solis *lib.* 1. *de censib. cap.* 7. *num.* 2. nec dubitemus, ab eadem obligatione potuisse, contrario usu, seu legitime præscripta consuetudine, ceteras eximi nationes; vehementer tamen suspicamur, in censu mere personali, præsertim utrinque redimibili, eas desiderari conditiones, quas non solum Pontificia Constitutio, verum etiam ipsum jus naturale, & Divinum exposcunt, ne sit larvatus contractus mutui, & propterea coram Deo usurarius.

VI. Sed, quoniam nulla hactenus hac de re ab Apostolica Sede prolata est sententia, non decet, ut Episcopus in sua Synodo censum personalem declaret ex natura sua usurarium; sed, si præsit diœcesi, ubi prædicta viget S. Pii V. Constitutio, urgebit ejusdem observationem, curabitque pro viribus, ne personales census in eam clanculum inducantur: si vero diœcesim gubernet, in qua Piana Constitutio non est moribus recepta, serio Fideles monebit, atque hortabitur, ut a censibus personalibus abstineant, eo quod, etiam sola spectata eorumdem indole, usuræ periculo, & suspicione non vacent.

VII. Post census, consideranda occurrunt cambia. Est autem cambium permutatio pecuniæ cum moderato campsoris lucro, quod tribus modis fieri potest: vel scilicet permutando pecuniam præsentem cum alia diversæ speciei, puta auream cum argentea; vel numerando campsori pecuniam in uno loco, puta Romæ, restituendam in alio, puta Parisiis: vel contra accipiendo ab ipso campsore pecuniam Romæ, ut illa eidem restituatur Parisiis. Primum dicitur cambium *minutum & manuale*: alia duo appellantur cambia *localia*, & *per litteras*, eo quod numeranti pecuniam Romæ, litteræ tradantur directæ ad alterum campsorem, seu mercatorem commorantem Parisiis, cui restitutio ibidem facienda committitur. Ex quolibet ex his cambiis licere campsori aliquid lucrari, Doctores omnes consentiunt; quia lucrum, quod percipit, non ex mutuo, sed ex aliis provenit legitimis titulis, quos præ ceteris expendunt Sotus *lib.* 6. *de just. quæst.* 10. *art.* 2. Navarrus *manual. cap.* 17. *num.* 289. *usque ad* 295. Joannes Medina *de cambiis quæst.* 4. & Molina *de contractibus tract.* 2. *disput.* 404. Necesse tamen est, ut in cambio locali vera fiat pecuniæ translatio, aut saltem, ut qui pecuniam accipit, serium habeat animum illam alibi restituendi: si enim sciret, eo ipso in loco, ubi accepta est, fore restituendam, quamvis cambii litteræ alio directæ fingerentur, sub cambii specie, vera lateret usura, quæ hominum quidem judicium effugere, Deum autem eludere non posset. Et de hoc cambio, quod *fictum*, & *siccum* appellant, ea sunt intelligenda, quæ adversus cambia statuit, clar. mem. Cardinalis Lanfredinus in sua Diœcesana Synodo Cingularia, habita die 6. Augusti 1736. *cap.* 14.

VIII. Hæc manifesta sunt, & vix ulli obnoxia difficultati. Alia captiosa adinventa est species cambii, quod vocant *obliquum*. Titius indigens mille aureis, mutuos eos petit a Cajo, qui eum consueverit negotiari, & negotiatione pecuniam suam augere, renuit indulgere petitioni Titii, a quo, ratione mutui, nihil potest exigere: quia vero Titius Cajum urgere non cessat, res inter eos in hunc modum componitur: Titius mutuos accipit a Cajo prædictos mille aureos, neque, mutui causa, quidquam se Cajo, ultra sortem, soluturum promittit: ut tamen Cajo damnum rependat, quod ex dato mutuo subit, dat ei facultatem, æquivalentem pecuniæ summam, sive a semetipso, sive ab alio, per cambii contractum, accipiendi, eamque ad negotiationem destinandi, simulque Titius se obligat ad solvendum Cajo, donec ei mutuum restituat, quidquid ratione cambii impendit, aut impendere deberet, si prædictos mille aureos a campsore accepisset. Quandoque etiam ipsemet Titius mutuatarius assumit sibi onus, cambiis negotiandi tantam pecuniæ summam, quantam mutuam accepit a Cajo, in commodum tamen, & utilitatem ejusdem Caji, cui quotannis solvit quantum ex cambiis lucratur, aut lucrari posset, donec ei mutuum restituat. Si primo modo res peragatur, pertinet ad Cajum mutuantem probare, cambii litteras revera a se transmissas, seu mille aureos se fuisse per cambium ab alio consecutum. Sed, si Titius mutuatarius onus in se suscepit, summam ei æquivalentem, quam a Cajo mutuam accepit, cambiis activis negotiandi; tunc aut stetit promissis, aut non: si primum, Cajus creditor juste percipit fructus, seu pecuniæ accessiones a cambiis productas: si secundum, quamvis tunc nihil ex cambiis consequatur, eosdem tamen fructus a Titio requirit, titulo *ejus quod interest*, seu damni, quod subit ex eo, quod Titius susceptæ obligationi non satisfecerit, juxta decisionem 819. Romanæ Rotæ *coram Dunozetto jun.* Et quia hic posterior modus securiorem reddit mutuantem, cui duplicem aperit viam ad consequendum auctarium mutuatæ pecuniæ, hac de causa frequentius adhibetur.

IX. Præmissa hac cambii obliqui notione, quam præbet Cardinalis de Luca *lib.* 5. *tit. de cambiis in Summ. part.* 2. *num.* 16. facile est suspicari, prædictas involutas ambages, esse unice excogitatas ad palliandam

dam usuram, quæ nihilominus non satis occultatur, & magis adhuc aperte se prodit, cum contractus secundo ex recensitis modis initur: quid enim absurdius, quid incredibilibus fingi potest, quam quod Titius indigens mille aureis, quos mutuos accipit a Cajo, totidem statim habeat paratos ad nundinas transmittendos, atque in activa cambia erogandos, in mutuantis Caji utilitatem? Et nihilominus non desunt Auctores, qui pro ejusmodi cambiorum tuenda justitia decertant, inter quos Cardinalis de Luca *de cambiis disc. 3. num. 5. disc. 5. num. 8. disc. 23. num. 9.* Ansald. *de commerc. & mercat. disc. 65. num. 46. & seq.* Rota Bononiensis apud Urceolum *de transact. quæst. 40. a num. 23. usque ad fin.* & Rota Romana *decis. 1. lib. 8. ad ornat. Card. de Luc.* & *decis. 323. & 695. cor. Molines.*

X. Verum, quidquid sit de foro externo, in quo fortasse ita res gesta præsumitur, sicuti in contractus stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepto mutuo respondens, neque a mutuante, neque a mutuatario, juxta prædictas diversas pactiones, fuerit ad nundinas transmissa, seu in cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit eam ad nundinas transmittere, seu in cambia erogare; minime dubitandum est, cambium esse illicitum, turpe, & usurarium, ac propterea e Christiana republica prorsus eliminandum. Non enimvero negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere, aliquid percipere a mutuatario, titulo *ejus quod interest*, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis; sed, cum hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenue adducendus, neque recurrendum ad prædictos cambii obliqui anfractus, qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis, & doli. Quamobrem clar. mem. Cardinalis Marcellus de Aste, Episcopus Anconitanus, in suo Pastorali monito, edito post Constitutiones Synodales Cardinalis Bartholomæi Massæi ejusdem Urbis Episcopi, evulgatas anno 1738. *pag. 165. & seq.* suas oves serio est dehortatus a cambiis obliquis, quæ mera esse deprehendit tegumenta usuræ: nec inopportunum existimamus, ut quilibet Episcopus, ad eradicandum e sua diœcesi eorundem cambiorum abusum, simile monitum formet, suisque inserat Synodalibus Constitutionibus.

CAPUT SEXTUM.

A cambiis localibus activis, omnique alia quæstuosa negotiatione, quantumvis in se licita, & Laicis permissa, per Synodalem Sanctionem cohibeantur Clerici.

EX illicitis cambiis iterum ad localia licita redeuntes; hæc a laicis impune exerceri poterunt, non vero itidem a Clericis, quibus vetitum esse cambiis activis operam dare, statim demonstrabimus. Nihil est antiquius in Ecclesia lege Clericis interdicente omnem secularem curam, & quæstuosam negotiationem, quo liberius possint orationi vacare, & ad Ecclesiastica, quibus addicti sunt, ministeria incumbere; quod pluribus probat Theophilus Raynaudus *in discept. de Religioso Negotiatiore*. Quin immo tam ipse Raynaudus *in ead. discept. §. 3.* quam Franciscus Dominicus Granulettus in Apologia, quam compilavit *pro lege Divina prohibente Clericis mercaturam*, eam prohibitionem a Jure Divino promanasse, contendunt. Septimus inter Canones, dictos Apostolicos, ex recensione Cotelerii, alias quartus, sic se habet ex versione Dionysii Exigui: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam seculares curas adsumat: sin aliter, dejiciatur.* Cyprianus *epist. 66.* testatur, suo ævo Clericos ab omni commercio civili fuisse avocatos: *Quæ nunc ratio (ait) & forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini Ordinatione Clerica promoventur, in nullo ab administratione Divina avocentur, nec molestiis, & negotiis secularibus alligentur:* cujus quidem disciplinæ adeo tenax fuit idem Cyprianus, ut, cum audierit, a Geminio Victore, de seculo excedente (quem Pamelius suspicatur fuisse Episcopum Ecclesiæ Furnitanorum,) quemdam Geminium Faustinum Presbyterum fuisse testamento suo tutorem nominatum, *in ead. epist. ad Clerum, & plebem Furnis consistentem data* jussit, ut contra Victorem sententiam exsequerentur canonis Africani, quæ erat, ne pro dormitione ejus fieret Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia (pro more tunc temporis usitato) frequentaretur: *Neque enim (ait) apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, & Ministros voluit avocare.* Atque, ut propius ad quæstuosam negotiationem accedamus, Concilium Carthaginiense III. anni 397. *can. 15. tom. 1.* Collectionis Harduini *col. 963.* statuit: *Placuit, ut Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici, non sint conductores, neque procuratores privatorum, neque ullo turpi, vel inhonesto negotio victum quærant; quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.* Concilium Arelatense II. circa annum 452. *can. 14. tom. 2.* Collectionis Harduini *col. 774.* decrevit: *Si quis Clericus pecuniam dederit ad usuram, aut conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod negotiationis exercuerit, depositus a Clero, a communione alienus fiat.* Patres vero Concilii Chalcedonensis *can. 3. cit. tom. 2.* ejusdem Collectionis *col. 602.* se molestissime audivisse ajunt, *quod quidam, qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & secularia negotia sub cura sua suscipiant;* idque fieri, eodem canone vetant. Conciliis consentiunt antiqui Ecclesiæ Patres, e quibus Hieronymus *epist. 52. ad Nepotianum num. 5.* relata *in Can. 9. dist. 88.* Clericum negotiationi vacantem, quasi excommunicatum, fugiendum suadet: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge.* Auctor *Quæstionum veteris, & novi Testamenti*, inter Opera Augustini, *cap. 127.* relat. *ead. dist. Can. 10. Fornicari (ait) omnibus semper non licet: negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto jam, non licet.* Severus Sulpitius *hist. lib. 1. cap. 23.* Clericos turpi quæstui inhiantes, ita objurgat: *Tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes, incessit: inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt, venduntque, quæstui per omnia student.* Quare Gelasius Papa, ut hanc Clericorum immoderatam aviditatem compesceret, *epist. ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos, cap. 15.* relato *in Can. 1. 14. quæst. 4.* Clericos, qui deinceps negotiationi operam darent, ab omni Ecclesiastico ministerio arcendos, decrevit: *Clerici aut ab indignis quæstubus noverint abstinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi, si cessare noluerint, mox a Clericalibus officiis abstinere cogantur.* Cujus vestigiis inhærens Alexander III. *in Cap. 6. Ne Clerici, vel Monachi, sub interminatione anathematis.*, prohibuit, *ne Monachi, vel Clerici, causa lucri negotientur:* ejusque Constitutionem instauravit Clemens V. *in Clem. 1. §. Adversus vero, de vit. & honest. Clericorum.*

II. Verum quædam sunt species negotiationis improprie talis, Clericis minime interdictæ, quas diligenter expendunt Theophilus Raynaudus *in cit. discept.* Gonzalez *in cit. Cap. 6. Ne Clerici, vel Monachi, num. 6.* Panimoll. *decis. 6. annot. 5. part. 1.* & Episcopus Petri-

Gimenzius *in suis Canonic. Allegat. part. 3. allegat. 3.* Istarum præcipua est, qua quis manuum suarum labore, & honesto artificio, victum sibi comparare studet. Hanc approbavit Apostolus Paulus *Act.* 20. de se ipso dicens: *Ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ:* & 2. *ad Thessalonic.* 3. scribens: *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte, & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.* Ad sanctissimi porro Apostoli Pauli imitationem, plerique venerabiles Antistites, & Sacerdotes, susceptæ Divini verbi prædicationi, sacrisque Ecclesiæ ministeriis, externam manuum operam adjungebant, quæ nec a dignitate ipsorum, nec ab Ecclesiæ cura, quam perpetuam gerebant, abhorreret; eaque ratione cum sibimetipsis vitæ subsidia parabant, tum aliis egentibus operis sui quæstum impertiebantur, sicuti narrat Epiphanius *hæresi* 80. *num.* 6. Et profecto de Zenone Episcopo Majumæ in Palæstina memoriæ prodidit Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 28. eum jam senem, ac centum circiter annos natum, certum tempus lineas vestes texendi artificio dedisse, eoque & sibimetipsi, & pauperibus necessaria subministrasse, tametsi Ecclesiam divitem, & opulentam haberet. De Spiridione Episcopo Trimithuntis in Cypro, referunt Rufinus *lib.* 10. *cap.* 5. & Socrates *lib.* 1. *cap.* 12. quod, cum antea pastor ovium fuisset, in isthoc vitæ genere, ex singulari animi moderatione, omnem ætatem suam transegerit. Monachos pariter Abbatis Aphtonii exercuisse omnes artes, atque ex divenditis opificiis victitasse; quod vero superetat, per mulierum monasteria, & carceres distribuisse, scribit Palladius *in Aphtonio Hist. Laus. cap.* 39. Atque, ut innumera ejusdem rei prætereamus exempla, Concilium Carthaginiense IV. *can.* 52. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 982. jubet *Clericis victum, & vestitum sibi, artificiolo, vel agricultura, absque officii sui detrimento, parare.* Altera impropriæ negotiationis species, Clericis permissæ, est vendere res ex propriis prædiis collectas, suæque sustentationi superfluas: in quo sensu dixit Auctor Operis imperfecti *in Matthæum hom.* 38. omnes homines esse negotiatores, quia omnes coguntur, res, quibus abundant, cum aliis, quibus carent, permutare. Licitum quoque esse Ecclesiasticis, e rebus ad propriam, & familiæ sustentationem coemptis, quæ supersunt, etiam carius, quam emerint, vendere, modo justi pretii non prætergrediantur limites, jure tradunt Gonzalez *in cit. Cap.* 6. *num.* 6. Rebell. *de oblig. just. part.* 2. *quæst. ultim. num.* 2. Molina *de just. disp.* 342. *conclus.* 2. Gutierez *de gabell. quæst.* 39. *num.* 16. Cetera, quæ absque veræ negotiationis nota a Clericis exerceri queunt, iidem Auctores enucleate explicant.

III. Quoniam tamen Clerici quæstui inhiantes, facile sibi persuadent, hunc, aut illum contractum, ipsis ceteroquin prohibitum, intra classem contineri negotiationis minus proprie talis, & quod deterius est, facile Theologos inveniunt, falsæ eorum opinioni patrocinantes; necesse propterea est, ut interdum Episcopus eorum immoderatæ aviditati obsistat: sed, si res dubia sit, priusquam hunc, aut illum contractum Clericis vetitum declaret, explorare debet; quid de illo senserit sacra Congregatio Concilii, cujus in hanc rem plura decreta simul collecta referunt Fagnanus *in Cap. Multa, Ne Clerici, vel Monachi*, Natalis Alexander *epist.* 23. *post. tom.* 1. *Theolog. dogmat. & moral.* Passerinus *de stat. homin. tom.* 2. *quæst.* 187. *num.* 189. & Monacell. *in formul. legal. tom.* 3. *pag.* 149. Quod vero speciatim ad rem præsentem spectat, tuto, & absque ulla hæsitatione declarare potest, cambia activa ad veram, & propriam pertinere negotiationem, Clericis prohibitam: quemadmodum docuerunt Abbas *in Cap.* 1. *num.* 12. *vers. Ex his nota, Ne Clerici, vel Monachi*, Redoan. *de spoliis, quæst.* 2. *num.* 6. *& quæst.* 15. *num.* 15. Bellet. *Disquisit. Cleric. part.* 1. *tit. de disciplin. Cleric.* §. 21. *num.* 19. & sæpius decisum fuit a Rota Romana, præcipue *decis.* 173. *num.* 6. *decis.* 255. *n.* 5. *& seq. part.* 14. *recen. & decis.* 209. *num.* 19. *part.* 12. *recent.* Quapropter, etsi cambium activum, a Clerico initum, validum sit, neque ex eo, quod is illicite egerit, propterea absolvatur debitor ab obligatione solvendi, quod stipulatione promisit, sicuti advertit Cardinalis de Luca *de cambiis disc.* 18. *num.* 7. & respondit Rota *decis.* 378. *num.* 5. *& seq. part.* 17. *recen. & decis.* 353. *num.* 5. *&* 6. *part.* 19. *recen.* attamen potest Episcopus in ipsum, tanquam verum negotiatorem, statutis a sacris canonibus, & Apostolicis Constitutionibus pœnis animadvertere, suisque Synodalibus Constitutionibus edicere, ne ullus in posterum, in sacrorum canonum contemptum, id facere præsumat.

IV. At nihilominus arbitrantur Clerici, nullo negotio se posse eas pœnas evadere, si nimirum cambii activi contractum per interpositam ineant personam: haud enim ignorant, plurimos, gravesque Auctores opinati, fas esse Clericis, quamlibet quæstuosam negotiationem per alium exercere; tunc quippe, ajunt, non distrahuntur a Divinis, nec cum proprii status dedecore implicantur secularibus curis: quæ fuit unica ratio, cur sacri canones omnem illis interdixerint negotiationem. Ita docuere Molina *tract.* 2. *disp.* 342. *num.* 13. Lessius *de just. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 6. *in fin.* Layman *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 7. *num.* 40. *vers. Præterea*, Teophilus Raynaudus *cit. discept. num.* 91. Cardinalis de Luca *de cambiis disc.* 18. *num.* 8. *circa med.* Lazarus Benedictus Miglioruccius, sacrorum Canonum in Pisana Universitate Professor, *Instit. Canon. lib.* 2 *tit.* 29. *diss.* 7. *pag.* 497. *& seq.* aliique plures. Huic eidem opinioni adhærens sæpius laudatus Altovitus, sacræ Congregationis Concilii olim Secretarius, in quadam causa *Florentina*, sacræ Congregationi proposita die 29. Novembris 1681. Clericos etiam Sacris initiatos, censuit, & pœnæ, & culpæ reatum effugere, si cambia activa contrahant per interpositam personam; quamvis hanc opinionem minus tutam advertens, suum suffragium hisce verbis conclusit: *Verum quidem est, hunc negotiandi modum, per interpositam personam, licet non prohibitum, nec illicitum, non esse tamen decentem statui Clericali, ideoque non esse ad praxim deducendum.* De eodem juris articulo, ejusdem causæ occasione, disseruit Cardinalis de Luca in suo speciali discursu, edito ab Episcopo Zaulo *ad Statut. Favent. tom.* 1. 2. *edit. Roman. anni* 1723 *pag.* 166. *& seq.* qui, cum jam antea docuisset, licere Clericis, etiam per semetipsos, cambia activa contrahere, eo fortius illis permissum censuit & cambia, & quamlibet aliam negotiationem, per alium exercere. Quia tamen optime prævidebat, hanc doctrinam, si a sacra Congregatione approbaretur, scandalum parituram; ideo *sub ejusdem discursus num.* 60. sacræ Congregationi auctor fuit, ne ullum hac de re responsum daret: & reapse neque tunc, neque die 23. Septembris 1686. qua eadem quæstio ejusdem sacræ Congregationis examini fuit iterum subjecta, ullum ab ea prodiit responsum. Sed prædictam opinionem, quam Cardinalis de Luca, & Altovitus secuti fuerant, iterum postea in trutina positam, validissimis argumentis refutarunt Fatinellus Romanæ Curiæ Præsltus, morum integritate, & Juris scientia præclarus, *in suo respons.* 6. *num.* 42. *tom.* 2. & clar. mem. Cardinalis Acciajuolus in quodam in suo suffragio, exarato in causa *Melevitana Synodi, num.* 26. Et similiter Romanæ Rotæ Auditorium, eadem rejecta, contrariam sententiam est amplexatum; uti videre est *in decis.* 1. *num.* 9. *tit.* 43. *tom.* 3. *coram bon. mem. Cardinais Falcone-*

tonerio. Et recte quidem: quoniam, juxta regulam 72. Juris, *in* 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*. Nec verum est, Clericos, per interpositam personam, cambiis, alteriusve generis negotiationi vacantes, a curis liberari, quibus negotiatores implicantur: scimus quippe, experientia edocente, eos continue anxios, & solicitos esse de lucro, quod ex data alteri pecunia sint reportaturi, plenosque timoris, ne a socio decipiantur. Neque contrariæ opinioni favet canon 18. Concilii Eliberitani, ubi venia data videtur sacris Ecclesiæ Ministris, aliorum opera, & ministerio, negotiationem exercendi, cum dixerit *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 252. *Episcopi, Presbyteri, & Diacones de locis suis, negotiandi causa non discedant: nec circumeuntes provincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sane ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant; &, si voluerint negotiari, intra provinciam negotientur*. Siquidem, si vel sola consideretur, quæ ea ætate vigebat, Ecclesiasticæ disciplinæ sanctitas, & præ oculis habeantur, quos indicavimus, vetustissimi Ecclesiæ canones, sacros Altaris Ministros ab omni turpis quæstus suspicione quam longe abesse jubentes, facile est conjicere, Eliberitanos Patres de sola loquutos honestissima negotiatione, tunc temporis usitata, qua scilicet sanctissimi Antistites, aliique inferioris ordinis Sacerdotes, ex artificiosis proprio labore confectis victum sibi, & pauperibus comparabant; simulque edixisse, ne ad hanc licet honestam exercendam iidem extra provinciam vagarentur.

V. Sed supervacaneum est pluribus de hac quæstione disserere, quam nos, statim ac ad supremum Ecclesiæ Pontificatum evecti sumus, definivimus: necessarium quippe reputantes, novæ legis freno cohibere insatiabilem Clericorum cupiditatem divitias accumulandi, nostris Apostolicis litteris, datis die 25. Februarii 1741. quæ habentur *tom.* 1. *nostri Bullarii Const.* 13. declaravimus, & ediximus, nullam negotiationem, alias Clericis prohibitam, posse ab iisdem sub alieni nominis velamine exerceri; eique, etiam per alios, operam dantes obnoxios fecimus pœnis, quæ a sacris canonibus, & Constitutionibus Apostolicis statutæ sunt contra Clericos negotiatores. Quocirca, cum controversia Apostolicæ Sedis judicio dirempta jam sit, tuto poterunt Episcopi id ipsum in suis Synodis iterum decernere, & Clericos per interpositam personam cambia activa contrahere præsumentes, ad sacrorum canonum normam punire.

CAPUT SEPTIMUM.

Quid sentiendum de contractu, quem vocant trium contractuum: an a Synodo permitti, an potius proscribi debeat.

POstquam Clericis ab omni etiam in se licita negotiatione proprie tali omnino abstinendum diximus, indagandum restat, an laicis inire liceat contractum societatis, cum *assecuratione* (ut ajunt) *capitalis, & fructuum*, quem etiam *contractum trinum* appellant, quidque de illo ab Episcopo decerni queat, est indicandum. Contractus societatis, generatim acceptus, *est duorum, vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum, & damnum, secundum proportionem rerum contributarum*. Potest autem contribui vel pecunia, vel opera, seu industria, vel instrumentum, puta navis, equus, animalia &c. eaque omnia debent ad negotiationem destinari: nulla quippe, nisi ficta, potest esse societas, ubi nulla ex rebus a sociis collatis instituitur negotiatio, ex qua lucrum sperari queat. Ut autem societas justa sit, sicuti lucrum, ita & periculum, ac damnum debet, secundum eandem proportionem, esse singulis sociis commune: nam, ut ait Ulpianus *in leg.* 29. *ff. pro socio*, *si alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, societas diceretur *leonina*, ab apologo leonis, qui, absque ullo sui periculo, aliarum ferarum venationis particeps esse voluit.

II. Ad ejusmodi vero periculum evitandum, atque unum ex sociis solius lucri participem, ejusque securum reddendum, hic ineundæ societatis modus est adinventus: Titius init contractum societatis cum Sempronio mercatore, cui mille aureos tradit, a quibus probabiliter sperat se centum & triginta lucraturum: sed metuens Titius, ne una cum sperato lucro etiam capitale amittat, alium contractum init cum eodem Sempronio, cui condonat sexaginta aureos sperati lucri, ut, qualiscumque sit futurus negotiationis exitus, ipsi caveat de securitate capitalis mille aureorum: rursusque secum reputans Titius, melius sibi fore, aliquod moderatum lucrum, sed certum habere, quam pinguius, sed incertum expectare, tertium contractum cum eodem Sempronio init, quo eidem remittit alios viginti aureos sperati lucri, ut quinquaginta residuos ei solvat, sive negotiatio bene, sive male succedat. Obstringitur itaque hisce contractibus Sempronius ad reddendum Titio intra certum tempus integram sortem, id est summam mille aureorum salvam, & quinquaginta insuper aureorum incrementum.

III. Hic porro est trinus ille contractus, quem celebrem fecit exorta inter Dominicum Sotum, & Martinum Navarrum discordia. Putabat nimirum Navarrus, tres prædictos contractos simul, & cum eadem persona, tuta conscientia iniri posse, atque ab usuraria pravitate immunes esse, ob rationes, quas adducit *in suo manuali cap.* 17. *num.* 254. *& seq.* Sotus ex adverso asserebat, trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum fœneratitium, & societatis leges, quæ lucri, damnique communionem exposcunt, evertere, suamque assertionem pluribus propugnabat argumentis, quæ videri possunt in ejus Opere *de justitia lib.* 6. *quæst.* 6. *art.* 2. Causa delata est ad Sixtum V. Pont. Max. qui, diligenter quæstione discussa, duplicis securitatis pactionem societati adjectam, usurariam pronunciavit, eamque deinceps fieri prohibuit sua Constitutione 68. quæ incipit *Detestabilis*, edita anno 1586. *tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 263.

IV. Et nihilominus nondum causa finita est: siquidem plures, & non obscuri nominis posteriores Theologi trinum contractum ab omni usuræ reatu absolvunt, & licita etiam nunc fieri posse defendunt: inter quos Covarr. 3. *var. cap.* 2. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *de just. cap.* 25. *dub.* 3. *num.* 24. Franciscus Garcia *de contract. part.* 2. *cap.* 67. Cardinalis de Lugo *de just. & jur. disp.* 30. *sect.* 4. Gibalinus *de usur. lib.* 6. *cap.* 3. *art.* 4. Salmanticenses *tom.* 3. *Cursu moral. tract.* 14. *cap.* 3. *punct.* 2. §. 2. Bonacina *de contract. disput* 3. *quæst.* 3. *punct.* 11. *num.* 2. Vaoroy *part.* 3. *tract. de contract. cap.* 6. *quæst.* 10. Neque his negotium facessit contraria Constitutio Sixti V. Ajunt enim, Cardinales Toletum, & S. Severinæ, quibus concinnandæ Constitutionis cura fuerat a Pontifice commissa, testatos esse Patri Stephano Tuccio Societatis Jesu, Sixti mentem fuisse, damnare duntaxat conventiones, & pacta, quæ in se injusta, illicita, & usuraria forent, non vero quæ omni usura vacare probarentur; quod refert Comitolus *Respons. moral. lib.* 3. *quæst.* 12. *num.* 3. hisce verbis: *Cardinalis Toletus, & Cardinalis S. Severinæ, quibus munus mandatum fuit a Sixto V. componendæ legis*, *seu Bullæ*, Detestabilis, *affirmarunt Patri Stephano Tuccio, Theologo Societatis Jesu, ut is datis ad me litteris testatus est, noluisse Sixtum sua lege prohiberi, nisi injustos societatis contractus; quare qui ante legem latam justi erant, post latam quoque lice-*

livere. At ante legem a Sixto latam, pergunt præfati Doctores, injusta, & usuraria erat societas, in qua periculum capitalis, & lucri rejicitur in alium socium, virtute solius contractus societatis; non autem, quæ vi duorum, qui societati superadduntor, contractuum, unum socium securum reddit capitalis, & alicujus partis lucri: hic quippe hanc securitatem emit ab altero socio, qui libere & sponte ad eam se obligat, & tamquam præstitæ cautionis pretium, assequitur illud longe majus lucrum, quod primus ex collata in negotiationem pecunia probabiliter sperare posset. Ita pariter sensisse addunt celebrem Romanæ Rotæ Auditorem Joannem Baptistam Coccinum *in una Romana societatis* 3. Junii 1602. cujus sententiam idem sacræ Rotæ Tribunal constanter tenuit, pluribusque confirmavit decisionibus, in quibus ratum habuit contractum trinum.

V. At præfatis Doctoribus contradictores se præbent Genett. *Theolog. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. edit. Paris. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. *art.* 5. *regul.* 23. Auctor Dissertationis editæ Lugduni anno 1673. *de usuraria trium contractuum pravitate*, Aurelius Pierre *tom.* 4. *de contract. quæst.* 4. §. 2. Saintebeuve *cas.* 185. *tom.* 2. *resolut.* Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 8. Gabriel Antoine *tom.* 3. *tract. de contract. cap.* 8. *quæst.* 3. Continuator Prælectionum Tournely *part.* 2. *de contract. cap.* 4. *art.* 1. & nuper Daniel Concina in Opere, cui titulus *Usura contractus trini Dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata*, aliique, quibus absonum videtur opinari, Sixtum V. in Constitutione, quam edidit ad terminandam controversiam inter Sotum, & Navarrum summa contentione agitatam circa illum contractum trinum, de quo in præsens est sermo, verbis lusisse, & quæstionis nodum non solum non solvisse, sed ne attigisse quidem. Ex assertione autem Cardinalium Toleti, & S. Severinæ, aliud non inferri autumant, nisi quod Sixtus noluerit legem novam rogare, sed contractum proscribere, quem deprehenderat jam in se turpem, & usuræ labe fœdatum. Equidem, cum tempore Clementis VIII. compilandus esset liber septimus Decretalium, fuit dubitatum, an illi inserenda foret prædicta Sixtina Constitutio, atque in Congregatione habita die 12. Novembris 1593. deliberatum, non esse inserendam, eo quod nihil novi in ea decernatur, sed contractus reprobetur in se fœneratitius, jam a Jure communi proscriptus; sicuti colligitur ex Actis Congregationum ea super re habitarum, quæ asservantur in Archivo Arcis Sancti Angeli. Quod autem contractus trinum contractuum sit in se fœneratitius, evidenter patere prædicti Auctores arbitrantur: quoniam conferens pecuniam, rejecto periculo in accipientem, censetur mutuum dare, & pecuniæ dominium in eundem accipientem transferre, cui re ipsa perit, si pereat. Neque ad rem facere videtur, quod accipiens pecuniam obligetur ex pacto ad eam erogandam in negotiationem, quod non contingit in vero mutuo, cujus ratione ita mutuatarius fit dominus acceptæ pecuniæ, ut eam pro suo libito in quemcumque usum impendere valeat; etenim ea pactio, & inde orta obligatio videtur apparens, atque unice apposita ad obtegendam usuram, quia revera nihil interest ejus, qui pecuniam tradit, habita cautione & pecuniæ, & lucri, an illa ab accipiente in negotiationem, vel in alium quemcumque usum impendatur. Addunt præterea, trini contractus obtentu omnes leges eludi, usuras prohibentes; cum petenti mutuum quilibet respondere possit; nolo mutuum dare, sed societatem tecum inire sub pacto, ut me de sorte securum facias, & ob majus lucrum, quod ex negotiatione probabiliter spero eventurum, aliquod minus, sed certum, mihi tradendum promittas. Sciunt sane, etiam hunc contrahendi modum approbari a Navarro *cit. loc. num.* 255. at non ita sensisse clamitant Gregorium IX. *in Cap. Naviganti, de usuris*, cum ait: *Naviganti, vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus*. Siquidem (inquiunt) si Pontifex *fœneratorem* pronunciavit, qui non aliter pecuniam vult mutuam dare mercatori maritimo, quam subeundo ejusdem pecuniæ periculum, ut hac ratione aliquid ultra sortem a mutuatario percipiat, quemadmodum prædictum textum expendentes adnotarunt S. Antoninus 2. *part. cap.* 7. §. 21. *tit.* 7. Sylvester *verb. Usura* 1. §. 35. Molina *de contract. disp.* 318. *num.* 1. & Gonzalez *in eod. Cap. Naviganti*, *num.* 8. multo magis usurarius erit, qui non aliter vult societatem inire, nisi rejecto in socium sortis periculo, & accepta insuper ab eo securitate alicujus lucri. Neque vero audiendos volunt Auctores relatos a Gibalino *de usuris lib.* 2. *cap.* 4. *art.* 3. *num.* 25. existimantes, in allegatum textum irrepsisse mendum, & legendum: *usurarius non est censendus*: huic quippe explicationi, teste eruditissimo Gonzalez *ibid. num.* 7. *in fin.* repugnat omnium Codicum fides, in quorum nullo invenitur particula *non*, sed textus legitur, sicuti habetur in vulgata Decretali.

VI. Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur; neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minus congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, a qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere: ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari; quod a plerisque Episcopis in suis Diœcesanis Synodis sapientissime factum referunt citati Genett. *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. Natalis Alexander *epist.* 94. *in Appendic. ad tom.* 2. *suæ Theolog. moral.*

CAPUT OCTAVUM.

Contractus cujuslibet Diœcesis proprii, & peculiares in Synodo examinentur.

QUoniam impossibile foret singulos recensere contractus, quos versutorum hominum nequitia in dies excogitat ad larvandas usuras, Episcopos generatim monemus, ut, cum aliquem peculiarem contractum, alibi inusitatum, in commissis sibi diœcesibus fieri animadvertunt, quem ipsamet implexa, atque involuta illius ineundi formula suspectum reddit, eum, accitis in consilium Theologis, diligenter examinent, &, si usuræ labe fœdatum repererint, statim prohibeant. Præstitutum id fuisse a sæpius laudato Præsule Bonaventura, Episcopo Montis Falisci, & Corneti, narrat Franciscus Gervasius *in supra cit. Ordine Synodi*, quo teste, vigilantissimus ille Antistes in Congregationibus suæ Diœcesanæ Synodo præviis, Theologorum judicio subjecit plures contractus, in sua civitate, & diœcesi usitatos, e quibus, qui aut manifeste fœneratitii, aut occulti fœnoris suspecti sunt ab illis renuntiati, Synodali Constitutione interdixit.

II. In nonnullis diœcesibus frequentes sunt contractus, vulgo nuncupati *collatici*, qui sunt hujusmodi: Pro quolibet bove terram arante, tradito bubulco, seu colono, solvitur domino bovis certa portio frumenti, hac tamen adjecta lege, ut, si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino, & bubulco commune; si vero pereat culpa ejus, cui traditus est, is totum damnum subeat. Hic contractus de quo fuse Clericat. *in miscellan.* *decis.*

decis. 30. *per tot.* invaluerat in diœcesi Amerina; & quia poterat primo aspectu aliquam usuræ suspicionem ingerere, ut eam eluerent providi Episcopi Amerini illum Theologis sedulo discutiendum commiserunt: cumque ab his accepissent, usuræ flagitio vacare, contractum, uti antea consueverat, etiam in posterum fieri permiserunt; sed, quo magis dolis, & fraudibus occurrerent, nonnullas conditiones in eo adhiberi jusserunt, quas etiam approbavit sacra Congregatio Concilii die 6. Decembris 1730. *Thesaur. Resolut. tom.* 5. *pag.* 86. *&* 87.

III. In nostra diœcesi Bononiensi, aliisque finitimis urbibus, frequentissimus est contractus, qui dicitur *pactum francandi*, Titius vendit domum, seu prædium Sempronio, cum pacto redimendi rem venditam, quam tamen non tradit Sempronio, sed sibi retinet, tanquam ejusdem conductor, solvitque propterea emptori mercedem conventam, donec illam redimat. Contractus ejusmodi, cujus meminit Rota Bononiensis apud Gypsium *decis.* 119. reputatur licitus: etenim, cum illicitum non sit rem vendere cum pacto redimendi, neque illicitum erit, eidem adjicere alium contractum locationis, & conductionis, qui præcedentem venditionem non destruit, sed confirmat; quemadmodum ratiocinatur Ansaldus *decis.* 463. *num.* 4. *& seq.*

IV. At nonnulla sunt, quæ contractum venditionis cum pacto redimendi vitiare possunt. Et primo quidem, si in illius stipulatione facultas, quæ datur venditori, rem venditam, quandocumque voluerit, redimendi, gravetur onere eam redimendi majori pretio, quam ipse vendiderit, contractus erit injustus: quamquam enim Leotardus *de usuris quæst.* 15. *num.* 10. etiam hanc pactionem licitam tueatur, rectius tamen alii usurariam præsumendam contendunt; addentes, quod, si hæc præsumptio aliis adjuvetur conjecturis, sine ulla hæsitatione debeat in foro externo absolute usuraria pronunciari, ob regulam textus *in Cap. Illa nos*, *de pignoribus*, quam ad rem exornat Ansaldus *cit. decis. num.* 6. Secundo, si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus, quo elapso non sit amplius locus retrovenditioni, manifestam pariter redolet usuram: siquidem ejusmodi pactum efficit, ut contractus induat naturam pignoris, quod observavit Mantica *de tacit. & ambig. conven. lib.* 4. *tit.* 31. *num.* 68. *& seq.* & quamvis non indueret naturam pignoris, adhuc a justitia deficeret, si obtentu pacti redimendi, venditio fieret infra limites justi pretii, neque haberetur ratio oneris impositi venditori fundum redimendi intra certum tempus, quo elapso, nequeat illum pro suo libito, eodemque pretio recuperare; de qua re legendus est Leotardus *cit. quæst.* 15. *num.* 16. *usque ad* 22. ubi pluribus argumentis præfati contractus injustitiam demonstrat. Tertio, si pactum redimendi hac lege ineatur, ut non liceat venditori fundum redimere, nisi post præfiniti temporis, puta duorum, aut decem annorum, intervallum, non carebit præsumptione usuræ: quoniam ex ea temporis præfinitione fas est conjicere, interim voluisse emptorem lucrari ex mutuo, & usuram ficta fundi emptione palliare: & quamvis hæc sola conjectura tanta non sit, ut contractum in foro externo statim evincat fœneratitium, si tamen emptor alias fuerit de usura diffamatus, aliud non desiderari, ut etiam prædictum pactum judiciali sententia declaretur usurarium, docent Mohedan. *decis.* 3. *de empt. & vendit.* & Mantica *loc. cit. num.* 31.

V. Jam vero, cum *pactum francandi*, de quo est sermo, intra speciem contineatur contractus venditionis cum pacto redimendi (sicuti præmonuimus,) omnes præfatæ, aliæque similes conditiones, quæ hanc turpem, atque illicitam reddunt, etiam illud contaminant. Quare Gabriel Cardinalis Palæotus, primus Archiepiscopus Bononiensis, ne *pactum francandi*, in sua diœcesi passim usurpatum, animas suæ curæ concreditas usuræ flagitio illaquearet, accuratam Instructionem promulgavit, typis Bononiensibus anno 1587. impressam post quæstiones morales, ejusdem mandato explicatas a Patre Ludovico de Beja Ordinis Eremitarum, in qua, mira prudentia, & solertia, omnes in primis enumerat, & enucleate exponit conditiones, quæ illud in foro externo aut omnino usurarium, aut saltem usuræ suspectum probent: Confessarios deinde monet, ut in foro Sacramentali ab emptore diligenter exquirant, num revera serium animum habuerit fundum emendi, ejusque dominium acquirendi; vel an potius voluerit mutuam dare pecuniam, & usque ad ejusdem restitutionem consequi fructus ex domo, prædio, aliove fundo, quem cum *pacto francandi* emere simulavit; si enim res hoc posteriori modo se haberet, esset certi, & turpis fœnoris reus: similiter & venditorem interrogandum ait, num ab emente pecuniam mutuam petierit, cum fœnore restituendam, eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio *pacti francandi*; in hoc quippe rerum statu non esset venditor immunis a gravis noxæ reatu, cum neminem liceat ad fœnerandum allicere, qui alias non sit ad fœnerandum paratus: quin immo vix contingere potest, ut a peccato excusetur, qui, ut consequatur pecuniam, quam ab iniquo fœneratore sine usura obtinere non potest, se obligat ad eam restituendam cum fœnore, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *qu.* 78. *art.* 4. *in corp. Dicendum est, quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris: licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exercet, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius:* quam sequuntur Innocentius *in Cap. Super eo*, *de usuris*, Silvester *in Summ. verb. Usura* 7. §. 1. Tabiena *verb. Usura* 8. §. 1. 2. *&* 3.

VI. Pauca hæc, quæ delibavimus, exempla satis esse videntur ad edocendos Episcopos circumspectionem, quam adhibere debent, cum peculiarem quempiam contractum, nova, atque insueta veste circumvestitum, in diœcesim irrepere advertunt; hunc quippe aut illico, aut saltem in Synodo solerter expendere debent, nec sinere, ut communi usu recipiatur, nisi ab omni usuræ periculo quam longe abesse compererint.

CAPUT NONUM.

De multis, seu pœnis pecuniariis.

NON est hic sermo de eleemosynis, quibus scimus integrum olim fuisse pœnitentibus redimere pœnam canonicam: cui pro modo perpetratæ culpæ facti fuerant obnoxii. Etenim, cum, tepescente charitate, cœperint homines ab illis severis jejuniis, aliisque corporis macerationibus abhorrere, quibus pœnitentes affligebantur, ex singulari quadam Ecclesiæ indulgentia illis concessum fuit, ut prædictas pœnas possent arbitrio suo redimere, atque in eleemosynas commutare. Hujus disciplinæ, quam non ante seculum octavum in Ecclesiam invectam, neque ante nonum propagatam putat Morinus *de Pœnit. lib.* 10. *cap.* 17. monumentum occurrit in Concilio Triburiensi anni 895. *can.* 56. 57. *&* 58. *tom.* 6. *part.* 1. Collectionis Harduini *col.* 455. quibus in locis venia datur pœnitentibus redimendi quorundam dierum jejunium, in plures annos sibi præscriptum, *uno denario, vel pretio denarii, sive tres pauperes, pro nomine Domini, pascendo.* Et magis aperte in Concilio Remensi anni 923. ubi, post indictum militibus, qui interfuerant bello Suessionensi, inter Robertum, & Carolum Reges acto, cujuslibet feriæ sextæ, & trium quadragesimarum per tres annos jejunium, libera fit iisdem potestas, illud ex parte redimendi eleemosynis: *Omnibus his tribus quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, in pane, sale, & aqua* absti-

abstineant, aut redimant: tom. 6. Collectionis Harduini *part. 1. col.* 562. Neque ea disciplina displicuit Petro Damiano, pristinæ severitatis ceteroquin tenacissimo: is siquidem commissa sibi a Romano Pontifice Legatione fungens, Guidoni Archiepiscopo Mediolanensi simoniacis Ordinationibus, aliarumque rerum sacrarum nundinationibus implicato, pœnitentiam injunxit centum annorum; sed simul libertatem dedit illius redimendæ certa pecuniæ eleemosyna, in annos singulos eroganda: quod ipsemet Damianus scripsit ad Hildebrandum tum Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum, apud Baronium *ad ann.* 1059. *num.* 55. Eundem vero morem adhuc perseverasse in fine duodecimi, atque initio decimi tertii seculi, colligitur ex variis libris pœnitentialibus, ea ætate exaratis, quos producit laudatus Morinus *eodem cap.* 17 *num.* 6. *& seq.* & evidenter constat ex epistola Innocentii III. *tom.* 1. *epistolar.* ex recensione Stephani Baluzii *pag.* 517. *lib.* 2. *epist.* 270. *Archiepiscopo Magdeburgensi, & Suffraganeis ejus, Abbatibus &c. in Magdeburgensi provincia constitutis* data pro bello sacro, in qua hanc illis, inter ceteras, impertitur facultatem, nimirum *ut circa eos, qui de bonis suis Terræ Sanctæ voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, ac considerata nihilominus devotionis affectu, opus injunctæ pœnitentiæ commutare possitis in opus eleemosynæ faciendæ.* Sed posteriori ætate, quemadmodum idem Morinus observat, cum obsolevcrint pœnitentiæ canonicæ, consequens fuit, ut obsolesceret etiam earundem redemptio, de qua nullum verbum fecere antiqui Scholastici, etsi de variis speciebus relaxationum pœnitentialium multa disputaverint. De hisce eleemosynis fuse agit Muratorius *tom.* 5. *dissert.* 68. *Antiquitatum Italicarum medii ævi*, ubi notat, eas, quæ, juxta sacrorum canonum normam, erogandæ erant in redemptionem captivorum, aut in alimoniam pauperum, uti habetur apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 440. *& seq.* aliquando, hominum malitia, fuisse conversas in commodum, & utilitatem Sacerdotum, quorum proinde turpem avaritiam merito exagitat, & perstringit.

II. Neque loquimur de eleemosynis, quæ etiam nunc a Confessariis pœnitentibus imponuntur tanquam opportunissimæ ad abluendas scelerum maculas, juxta illud *Danielis* 4. *Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum:* quanquam, uti recte monet Thomassinus *de vet. et nov. Eccles. discipl. part. 3. lib. 1. cap. 74. num. 1. et* 4. consultius sit, ut, non sola eleemosyna pœnitentibus præscribatur, sed simul orationes, jejunia, aliæque pœnæ corporis afflictivæ, pro criminum gravitate, & numero, accumulentur, quæ aptiores sunt ad medendum intestinis animæ morbis, eorumque contagia expungenda, cum eleemosyna solam expugnet avaritiam, carnem vero non maceret, nec reliqua vitia directe attingat. Cavendum præterea est Confessario, ne eleemosynam, quam pœnitenti præscribit, suam prætexens paupertatem, sibimet elargiendam suadeat; id quippe aut simoniam saperet, aut certe non effugeret turpis quæstus notam: a qua ut Confessarios omnino immunes servaret S. Carolus Borromæus, iisdem præterea districte præcepit, ut, siquando eleemosynam, pro Missis celebrandis, pœnitentibus injungunt, eam non sibi, neque Ecclesiæ, aut monasterio suo addicant; qua de re plura superius a nobis dicta sunt *lib. 5. cap. 9. in fin.*

III. De hisce eleemosynis (ut diximus) hic non agimus; sed unice res est de multis, seu pœnis pecuniariis, quæ a Judice Ecclesiastico, in vindictam patrati criminis, sæpius in foro externo infliguntur. Enimvero, si sacrorum canonum statuta perquirimus, a plerisque ejusmodi multas probari, ab aliis autem improbari deprehendimus. Concilium Berchamstedense in Anglia, sub Bertualdo Archiepiscopo Cantuariensi, anno 697. celebratum, quod habetur in Collectione Spelmanni *tom. 1. pag.* 194. *& seq.* & in nova Collectione Conciliorum Britanniæ *tom. 1. pag.* 60. adulteria, latrocinia, aliaque plura enormia delicta, pecuniaria multa castigat. Leges etiam Ecclesiasticæ Aluredi Regis Anglorum, ab eodem Spelmanno *ibid. pag.* 364. & in nova Collectione *cit. tom. 1. pag.* 186. relatæ, fere omnia peccata, eadem pœna pecuniaria coercent. At Othobonus Cardinalis S. Hadriani, Apostolicæ Sedis ad Regnum Angliæ Legatus, in suis Constitutionibus in Concilio Anglicano anni 1248. promulgatis, quæ extant in eadem Collectione Spelmanni *tom. 2. pag.* 276. ne facilius crimina admitterentur, a quibus quilibet posset solius pecuniæ solutione absolvi, id deinceps fieri *can.* 4. vetuit: eidemque adhæsere Concilium Excestrense anni 1287. *cap.* 31. & Concilium Londinense anni 1342. *cap.* 10. Quamvis enim Thomassinus *cit. cap.* 74. *num.* 7. has Constitutiones intelligat de commutatione pœnitentiæ canonicæ in eleemosynam in foro Sacramentali, de qua paulo ante disseruimus, nobis tamen manifeste loqui videntur de pœna pecuniaria, in foro externo irroganda: etenim Constitutio Cardinalis Othoboni interdicit Archidiaconis, *ne pecuniam a delinquente pro gravi, & notorio crimine recipiant, sed commissum crimen puniant animadversione condigna:* & Concilium Londinense Archidiaconis pariter, eorumque Officialibus prohibet, *ne a recidivo pecuniam recipiant quovis modo, sub pœna restitutionis dupli pecuniæ, fabricæ Cathedralis Ecclesiæ applicandæ:* Archidiaconi autem, non in foro interno, & Sacramentali, sed in externo jurisdictionem exercebant, atque in delicta animadvertebant.

IV. Concilium itidem Turonense anni 1294. *can.* 3. apud laudatum Thomassinum *part. 3. lib. 1. cap. 74. num.* 7. Archidiaconos, Archipresbyteros, & Decanos rurales, jurisdictionem contentiosam administrantes, acriter reprehendit, quod *a Clericis, & laicis pœnam pecuniariam, contra canonum prohibitionem, exigerent, & extorquerent.* Ex adverso Episcopus Augustodunensis in celebri illa disputatione super finibus jurisdictionis Ecclesiasticæ, & laicalis, habita in Conventu Cleri Gallicani anno 1329. indicto a Rege Philippo Valesio, pluribus argumentis evicit, posse, secundum Jura tam Canonica, quam Civilia, ab Episcoporum Officialibus pœnas pecuniarias decerni. Idem dissidium vigere reperimus inter Juris communis sanctiones. Siquidem Alexander III. *in Cap. Licet, 3. de pœnis*, improbare videtur, *ut pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, a Clericis, et laicis pœna pecuniaria exigatur.* Sed idem Alexander III. *in Cap. In Archiepiscopatu, 4. de raptoribus*, & Honorius III. *in Cap. Dilectus*, 18. *de offic. Judic. ordin. emendas, seu multas imponere, et percipere* permittunt.

V. Si porro Sanctorum Antistitum exempla investigamus, ea non minus hac in re inter se discrepare invenimus. S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis consuevit istiusmodi pœnas infligere. Sed S. Hugo Episcopus Lincolniensis *Archidiaconos suos, ceterosque Prælatos severe compescuit, ne a delinquentibus multam exigerent pecuniariam.* Cumque ei objectaretur contrarium exemplum S. Thomæ, respondebat. *Credite mihi, non idcirco Sanctus fuit: alia eum virtutum merita Sanctum exhibuerunt, alio meruit nomine Martyrii palmam:* quod narratur in ejusdem Vita apud Surium *die 17. Novembris cap.* 16. Similiter de B. Joanne Episcopo Teroanensi refertur in ejusdem Actis a coævo Scriptore exaratis, eum nunquam induci potuisse ad multas recipiendas. Oppositum autem placuisse aliis Episcopis, doctrinæ, & sanctitatis fama æque præclaris, erudite ostendit Franciscus Perez Episcopus Terulensis in sua Defensione canonica, Hispano sermone conscripta, potestatis Decretorum Episcoporum *pag. 44. 51. et 69.* quibus fortasse

tasse

tasse experientia compertum fuit, pecuniarias pœnas magis timeri, quam spirituales censurarum, quæ utpote spiritum tangentes, interdum a crassis, & obcæcatis hominibus contemnuntur: quod etiam sensit Petrus Blesensis *epist. 74. tom. 24. Biblioth. Patrum pag. 993.* ubi de quodam Guidone laico, notorio adultero, & sæpius excommunicato, hæc scribit: *Certissimam illius emendationem vobis promitto in ablatione pecuniæ. Sensibilis est illa sententia, non verbalis, ideoque plus doloris incutit, et timoris; nam juxta Ethnicum satyr. 13.*

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris:
Non cohibent sacra verba malum: majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera.

VI. Verum omnem hac de re controversiam diremit Concilium Tridentinum, quod *sess. 25. cap. 3. de reform.* potestatem decernendi multas pecuniarias Episcopis vindicavit, inquiens: *Liceat eis (Episcopis), si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laicos, per multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus, eo ipso quod exactæ fuerint, assignentur ..... procedere, & causas definire.* Ac ipsummet Concilium *sess. 6. cap. 1. de reform.* Episcopos sine legitima causa a suis diœcesibus absentes, pœna multavit amissionis *quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci, per Superiorem Ecclesiasticum applicandorum.* Et *cit. sess. 25. cap. 14.* in Clericos concubinarios, post monitionem non resipiscentes, pœna animadvertit privationis tertiæ partis fructuum suorum Beneficiorum, ac Pensionum, *quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicetur;* crescente vero contumacia, eosdem omnibus spoliat Beneficiorum fructibus, ac proventibus, prædictis pariter locis applicandis. Quare nemini fas est dubitare, licere Episcopo multas pecuniarias delinquentibus indicere, si ad eorum emendationem, aliorumque terrorem, eas conducere existimaverit.

VII. Recte tamen monet Fagnanus *in Cap. Irrefragabili, §. Ceterum, num. 15. de offic. Ordinar.* ejusmodi pœnas exigi solum posse per judicialem sententiam, & causa cognita, non vero extra judicium a diffamatis de aliquo crimine, ut illius solutione judicialem evitent inquisitionem: ita enim viderentur delicta, non puniri, sed tolerari, & pecuniæ solutione impunitas emi delinquendi: *Quod facit* (addit) *contra illos Episcopos, qui diœcesim visitationis titulo peragrantes, diligenter investigant, an in loco reperiantur aliqui de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque arcessitis contestantur, se velle contra eos criminaliter procedere, suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur, se processuros ad formalem inquisitionem, carcerationem, & condemnationem: & his concussionibus, brevi manu, ingentes pecuniarum summas extorquent, quod est detestabile; & non semel vidi processus contra Episcopos super hujusmodi extorsionibus, & concussionibus fabricatos.*

VIII. Abstinere præterea debet Episcopus a novis constitutionibus passim edendis, inflicta in transgressores pœna pecuniaria, ne videatur illas ferre pro quæstu, & pecuniæ emungendæ causa; ad quam calumniam prævertendam Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tom. 10.* Collectionis Harduini *col. 1576.* loquens de Synodo Diœcesana, statuit: *Censura ibi fiat de singulorum moribus, vestitu, & vita; ac infligatur pœna potius personalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quam pecuniaria.* Eandem pariter fuisse mentem sacræ Congregationis Concilii, ex pluribus, quas subnectimus, ejusdem decisionibus edocemur. Jussit Tridentinum *sess. 5. cap. 2. de reform.* ut Plebani, ceterique animarum Rectores, *diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus, plebes sibi commissas, pro sua, & earum capacitate, pascant salutaribus verbis;* voluitque, ut si *ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium, cogantur.* Hinc sibi licuisse putavit Episcopus Novariensis in suis Constitutionibus Synodalibus Parochos, huic decreto contravenientes, pecunia multare. Sed sacra Congregatio Concilii die 15. Junii 1658. etsi de potestate Episcopi non dubitaverit, id tamen fieri non decuisse, respondit. Episcopus Assisiensis in sua Synodo excommunicationem, & quinquaginta aureorum pœnam decreverat in Parochos a sua parochia duorum dierum spatio, sine Episcopi licentia, absentes. Sed eadem sacra Congregatio delendam censuit e decreto excommunicationem latæ sententiæ, & pœnam pecuniariam non imponendam in certa quantitate, sed relinquendam arbitrio Episcopi, qui, cum casus contingeret, ita illam temperaret, ut responderet tempori absentiæ, & reditibus Parocho ex sua Ecclesia obvenientibus; uti habetur *lib. 153. memorialium pag. 953.* In Synodo Brundusina statutum fuerat, ut Sacerdotes, aliique inferiores Clerici inservire deberent Ecclesiæ, cui juxta decretum Tridentini *cap. 16. sess. 23. de reform.* erant adscripti, singulis Dominicis, aliisque festis diebus, & in tota Octava Corporis Christi, atque insuper solemnibus Supplicationibus, per annum fieri consuetis, interesse, sub pœna ducatorum quinquaginta, Seminario applicanda: sed sacra Congregatio die 19. Julii 1618. admonendum censuit Episcopum, ne ad pœnæ exactionem procederet, eo quod Tridentinum *cit. loc.* Clericis Ecclesiam deserentibus, cujus obsequiis in eorum Ordinatione sunt mancipati, interdicendum duntaxat statuat exercitium Sacrorum.

CAPUT DECIMUM.

De multarum seu pœnarum applicatione, seu destinatione; et obiter nonnulla de procuratione debita Episcopo visitanti.

HÆc de potestate imponendi pœnas pecuniarias. Quod vero attinet ad earundem pœnarum destinationem, & usum, sacra Congregatio Concilii apud Fagnanum *in Cap. Presbyteri, de pœnis, a num. 4. usque ad fin.* hæc tria declaravit: primo, multas a Tridentino inflictas Clericis non residentibus, aut concubinariis, & quæ juxta *cit. cap. 3. sess. 25.* ad retundendam Clericorum, & laicorum contumaciam indicuntur, semper locis piis, sicuti idem Tridentinum præcipit, esse assignandas: secundo, quæ nulla certa lege, vel statuto sunt taxatæ, seu in certa pecuniæ summa præfinitæ, sed Episcopi arbitrio decernuntur, eas similiter non posse, nisi in opera pia expendi; ne secus, ut idem Fagnanus *num. 9.* ponderat, arbitrium Episcopi, propter avaritiam, & quæstum, sit immoderatum: tertio denique, quas in certa mensura designant canones, vel Synodicæ Constitutiones, servari posse integras egenti Episcopo, si vere egeat; quamvis, monente eodem Fagnano *num. 22.* ad evitandum scandalum, & peccati periculum, tutius sit, ut Episcopus, priusquam prædictas pœnas sibi vindicet, consulat sacram Congregationem Concilii, cujus erit judicare, an revera tanta prematur inopia, cui prædictis pecuniis oporteat subveniri. Universim enim loquendo, arbitrio Superioris committitur decernere, an quis sit vere pauper, juxta doctrinam, quam tradunt Bartol. *in l. Si constante, 14. ff. solut. matrim.* aliique congesti a Menoch. *de Arbitrar. lib. 2. cent. 1. cas. 65. num. 6.*

II. Quoniam autem res hæc non levis est momenti, & facile possent Episcopi a nonnullis, quæ circumferuntur, sacræ Congregationis decretis decipi, necessarium ducimus ejusdem sacræ Congregationis Concilii mentem diligentius indagare, & exponere. Sciendum itaque, sacram Congregatio-

gregationem ante annum 1614. ſæpius dixiſſe, liberum eſſe Epiſcopo vere pauperi, & indigenti, pœnas pecuniarias tertii generis in ſuæ inopiæ levamen erogare, quemadmodum nuper a Fagnano audivimus: at ab anno 1614. ab ejuſmodi declarationibus edendis eadem abſtinuit, & mos invaluit, ut Epiſcopus, qui præfata pecunia ſuam ſublevare cupit inopiam, facultatem eam ſibi addicendi petat ab eadem ſacra Congregatione, quæ illa modo concedit, modo negat, ſicuti diverſæ expoſcunt rerum circumſtantiæ; quod in quadam cauſa *Novarienſi*, propoſita die 11. Maji 1658. ad rem adnotavit ſacræ Congregationis Secretarius hiſce verbis: *Sacra Congregatio pro diverſitate circumſtantiarum, & Epiſcoporum, prout ipſis, & eorum integritati, & bonitati, magis, aut minus fidit, ſimilia Indulta applicandi pœnas pecuniarias conceſſit*. Facultatem vero, qua interdum impertiendam exiſtimat, nunquam vult eſſe perpetuam, ſed ad certum limitat tempus, quia interim ceſſare poteſt cauſa, quæ eam hic & nunc concedendam ſuadet. Ita reapſe in eadem cauſa *Novarienſi* permiſit quidem Epiſcopo, ut poſſet multis pecuniariis uti, ad proſequendas lites, quas intentaverat pro indemnitate locorum piorum ſuæ diœceſis, cujus ſumptibus ſubeundis pares non erant ſuæ Menſæ reditus, ſed hanc permiſſionem duraturam voluit tantum ad ſex annos. Epiſcopo pariter Anglonenſi poteſtatem fecit, eaſdem multas in proprium commodum, ſuæque paupertatis ſubſidium inſumendi, ſed duntaxat ad triennium; uti conſtat ex ejuſdem ſacræ Congregationis decreto edito 15. Januarii 1656. & adnotato *lib. 19. decretor. pag. 554.* quod proderit integrum audire, quoniam in eo omnia confirmantur, quæ hactenus diximus, & ſumma elucet circumſpectio, ac cautela, qua ſacra Congregatio in impertiendis ejuſmodi facultatibus ſe gerit; *Sanctiſſimus Dominus noſter* (verba ſunt decreti), *audita ſententia ſacræ Congregationis Concilii, veris exiſtentibus narratis, in quibus gravatur conſcientia ipſius oratoris, benigne annuit, ut per triennium percipere poſſit pœnas, & multas pecuniarias, quæ in ſacris Canonibus, ſeu Statutis Synodalibus, pro delictis ad certam ſummam fuerunt præfinitæ, non autem pœnas, & multas, quæ vel ab ejus arbitrio pendent, vel per ſententias, nulla præcedente Canonum, vel Statutorum Synodalium determinatione, imponuntur, nec pœnas Clericorum non reſidentium, vel concubinariorum, quæ piis locis omnino applicentur*. Quare, quidquid olim fuerit, dubitandum non eſt, hodie Apoſtolicæ Sedis licentiam requiri, ut Epiſcopus, quamtumvis pauper, emendas, ſeu multas pecuniarias ſibi addicere, & in proprios uſus expendere poſſit.

III. Notandum tamen eſt, interdum contingere, pœnam pecuniariam eſſe quidem inflictam a Synodali Statuto, ſimulque præfinitam in certa pecuniæ quantitate, & propterea hoc nomine pertinere ad tertium genus pœnarum, quas diximus ab Apoſtolica Sede Epiſcopo egenti quandoque concedi; ſed ſimul evenire, eam eſſe ab eodem Statuto applicatam certo loco pio, ſeu ad aliquod determinatum pium opus deſtinatam, cujus rei exemplum nobis ſuppeditat Diœceſana Synodus Oriolana, habita anno 1600. *cap. 71.* relata a Cardinali de Aguirre *tom. 4. Concilior. Hiſpan. pag. 741.* ubi ſic decernitur: *in his Conſtitutionibus, & Statutis noſtris, atque Decretis hujus ſecundæ Diœceſanæ Synodi Oriolanæ, in quibus pœnæ, & multæ pecuniariæ in violatores ſancitæ ſunt, nec, qua ratione diſtribuendæ illæ ſint, declaratur, earum dimidiam partem ſanctæ Cruciatæ applicamus, alteram vero dimidiam partem in opera pia, noſtro arbitrio, diſtribui volumus*. Jam vero, cum res ita ſe habet, ſciant Epiſcopi, pœnas ejuſmodi, quoad eam partem, quæ eſt certo loco, ſeu pio operi applicata, nunquam ſibi, quantacumque laborent inopia, fore ab Apoſtolica Sede concedendas, niſi probaverint, locum, ſeu opus pium ea pecunia non indigere; neque enim Sedes Apoſtolica, ut uni gratificetur, vult juri quæſito alterius præjudicium inferre.

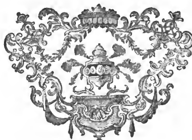
IV. Quæ autem huculque dicta ſunt de Epiſcopis, facile indicant, quid ſentiendum ſit de Capitulis Eccleſiarum Cathedralium, quibus aliquando in mentem venit, ſibi licere, vacante Sede, multas pecuniarias, & delinquentium compoſitiones, in ſuos, & Canonicorum uſus convertere. Contendebant id anno 1642. Canonici Mazarienſes, de quibus in Congregatione Concilii die 6. Decembris ejuſdem anni quæſitum fuit: *An Canonici Eccleſiæ Cathedralis poſſint, Sede vacante, propria auctoritate in uſus proprios convertere pœnas, & compoſitiones delinquentium?* Reſponſum autem fuit: *Canonicos non poſſe*: ut videre eſt *lib. 17. decret. pag. 119. a terg. & 120.* Paucis vero poſt annis, nimirum die 28. Martii 1648. inſtante Vicario Capitulari Elnenſi, in eadem Congregatione ſequens haud abſimile dubium propoſitum fuit: *An Vicario Capitulari liceat pœnas, & multas pecuniarias in uſus proprios convertere, ſeu potius teneatur omnes piis locis applicare?* & ſimile reſcriptum prodiit; *Vicarium Capitularem non poſſe pœnas, & multas in uſus proprios convertere, ſed integras locis piis debere applicare*: ut legitur *lib. 18. decret. pag. 464. & ſeq.* Nec reperire datum eſt exempla facultatis Vicariis Capitularibus impertitæ, ut ſibi applicare poſſent multas pecuniarias. Siquidem congrua Vicarii Capitularis ſuſtentatio deſumenda eſt ex vacantis Sedis emolumentis, quæ ſcilicet ex juriſdictione, aut ex ſigillo, ſeu ex alio quocumque fonte proveniunt; e quibus, detracto ejuſdem Vicarii competenti ſalario, quidquid reliquum eſt, ad futuri Epiſcopi commodum remanere debet. *Sacra &c. alias cenſuit, emolumenta, Sede Epiſcopali vacante, obvenientia ex juriſdictione, ſigillo, aut alias undequaque, neque ad Capitulum, neque ad ejus Vicarium ſpectare; ſed debere futuro ſucceſſori reſervari, ſi ad Epiſcopum, Eccleſia non vacante, pertinuiſſent. Ex his tamen emolumentis deducendum eſſe ſalarium rationabile, Vicario conſtituendum, & perſolvendum*. Ita decretum fuit ab eadem ſacra Congregatione die 11. Julii 1626. *lib. 13. decretor. pag. 55. & 56.* in quadam cauſa *Nullius*; & iterum in una *Agrigentina*, die 17. Aprilis 1627. *eodem lib. 13. decret. pag. 232.*

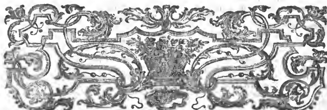
V. Tandem eſt animadvertendum, quaſcumque multas, ſeu pœnas pecuniarias, ſtatim ac ab Epiſcopi Adminiſtris exactæ ſunt, deponendas eſſe penes probatum virum; etenim Alexander IV. ſuis Apoſtolicis litteris, quæ habentur poſt Eymericum *in Direct. Inquiſit. pag. 26.* decrevit, hæreticos, eorumque fautores, defenſores, & receptatores in quibuſdam caſibus multandos pœna pecuniaria, ſimulque voluit, hanc integræ fidei homini, arbitrio Ordinarii eligendo, cuſtodiendam tradi, ut, cum deinde opus fuerit, impendatur in proſequenda cauſa Fidei adverſus hæreticos. Alexandri veſtigiis adhæſerunt Patres Concilii Toletani, anni 1565. *act. 2. cap. 14. tom. 10.* Collectionis Harduini *col. 1151.* ubi ita edixere: *Pœnæ pecuniariæ, ſi quando a Judicibus ordinariis, juxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contigerit, in pios tantum uſus, & pro executione juſtitiæ, non pro privata Epiſcoporum utilitate, expendantur, arbitrio Epiſcopi, vel ejus Vicarii. Deputeturque ab eodem Epiſcopo, qui eaſdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur*. Hæc autem praxis, veluti aptiſſima ad obviandum dolis, fraudibus, & calumniis, placuit Ven. Innocentio XI. Pontifici Maximo, cujus propterea juſſu ſacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium, ſuis encyclicis litteris ad omnes Epiſcopos die 5. Februarii 1678. datis, quæ habentur apud Clericatum *de Benef. diſcord. 100. num. 4.* iiſdem injunxit, ut quaſlibet emendas, multas,

ſeu

ſeu pœnas pecuniarias, ſtatim cuſtodiendas tradant probo, & fideli Depoſitario, ut hac ratione ſemper innoteſcat, quantum a delinquentibus exactum ſit, & in quem uſum erogatum.

VI. Quæ hactenus diximus, ut quilibet videt, eo omnia collineant, ut ſcilicet a foro Eccleſiaſtico omnis arceatur avaritiæ ſpecies: quem eundem ſcopum ſemper reſpexit ſacra Congregatio Concilii, quotieſcumque de pecunia, quocumque nomine Epiſcopo penſitanda, in ea actum eſt. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reform.* præcepit, ut Epiſcopus ſingulis annis ſuæ diœceſis viſitationem inſtituat, quam ſi, propter ejuſdem diœceſeos latitudinem, intra annum explere nequeat, biennio ſaltem abſolvat. Viſitandi autem Epiſcopo permiſit, pro ſe, ſuoque honeſto comitatu, ab iis, quibus de jure id onus incumbit, procurationes exigere, ſeu moderata, & frugalia victualia recipere; relinquendo tamen arbitrio eorum, qui viſitantur, aut eadem victualia ſubminiſtrare, aut pecuniam, quam antea conſueverant, exſolvere. Hoc porro decreto non prohibetur Epiſcopus, ne intra ejuſdem anni curriculum, ſi ita neceſſarium duxerit, iterum diœceſim viſitando perluſtret, quemadmodum recte notant Fagnanus *in Cap. Cum venerabilis*, *num.* 3. *de cenſibus*, Pithing *in* 3. *lib. Decretal. tit.* 39. *ſect.* 2. *num.* 94. Cardinalis de Luca *in Miſcell. Eccleſ. diſc.* 1. *num.* 118. & *in Adnotation. ad Concil. Trident. diſc.* 5. *num.* 6. Sed, ne quiſquam Paſtorem viſitationem iterantem inſimulet, quaſi crebrius ad ſuas oves occurrat, ut eas ſæpius tondeat, non autem ut earundem morbis novum afferat medicamen: propterea cum ſacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium anno 1586. tum ſacra Congregatio Concilii die 19. Septembris 1682. cenſuerunt, Epiſcopo, bis eodem anno diœceſim viſitandi, unicam tantum deberi procurationem: examinato quippe ſequenti articulo: *An Epiſcopus, qui, ſi commode fieri poſſit, diœceſim ſuam quotannis viſitare tenetur, poſſit hujuſmodi viſitationem facere per menſem, vel circiter, ante quam labatur integer annus a die peractæ ultimæ viſitationis; vel potius debeat expectare, quod anni circulus integre compleatur, antequam denuo viſitet, ita ut intra ſinguli cujuslibet anni curſum una tantum viſitatio fiat*: ſacra Congregatio Concilii, prædicta die, & anno, reſpondit: *Affirmative, ſed non poſſe recipere procurationem, neque victualia, niſi ſemel in anno*. Cui quidem reſponſioni concinit alia, ab eadem ſacra Congregatione data die prima Junii 1737. in cauſa *Policaſtren. Procurationis*, in qua propoſita quæſtione: *An Epiſcopus, non completo anno ab ultima viſitatione, poſſit iterum eandem Eccleſiam viſitare, & aliam procurationem a viſitandis exigere*: reſponſum fuit: *Affirmative quoad primam partem, & negative quoad ſecundam*: *Theſaur. Reſolut. tom.* 8. *pag.* 87. Huc etiam pertinet, quod ab eadem ſacra Congregatione deciſum fuit, quoad procurationem ſolvendam Vicario Capitulari. Diximus ſuperius *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. poſſe a Vicario Capitulari diœceſim viſitari poſt annum a die ultimæ viſitationis ab Epiſcopo peractæ; ſed, quoniam non decet, ut ipſe cum tanto incedat comitatu, quanto indiget Epiſcopus, qui majori præfulget dignitate; idcirco ſacra Congregatio die 28. Julii 1708. in cauſa *Oſtunen. Procurationis*, impreſſa *tom.* 9. *Theſaur. pag.* 180. reſcripſit, Vicario Capitulari deberi tantum medietatem procurationum, quæ Epiſcopo ſolvi conſueverunt: tali enim pacto ſervabitur indemnis ab expenſis, quæ viſitationis cauſa occurrunt, ſed nihil lucri ex ea percipiet.

DE
SYNODO DIOECESANA
LIBER UNDECIMUS.

DE NOVITATE, ET SEVERITATE, QUÆ IN CONSTITUTIONIBUS SYNODALIBUS EVITANDÆ SUNT: UBI MULTA DE HUJUSMODI NOTIS ALIQUANDO SYNODALIBUS CONSTITUTIONIBUS IMMERITO INUSTIS.

CAPUT PRIMUM.

De falsæ novitatis nota, quæ Synodalibus constitutionibus quandoque inuritur: ubi de constitutionibus Sancti Caroli Borromæi pro sua Ecclesia Mediolanensi.

Iuturna rerum experientia compertum est, Episcoporum Constitutiones, etiam in Synodis promulgatas, hoc nomine plerumque traduci, quod antiquis, & jamdiu receptis populi moribus adversentur, atque invisam novitatem in diœcesim inducant, quia ejusdem jura infringantur, & publica quies perturbetur. Verum, cum eædem æqua lance librantur, maxime conformes deprehenduntur sanctissimis Ecclesiæ institutis, quorum fortasse memoriam obliteravit prava consuetudo, quæ, præcedentium Episcoporum socordia, in diœcesim irrepsit, & tam altas egit radices, ut, quæ legis prævaricatio est, pro lege haberi cœperit. *Nam mala consuetudo* (ajebat Nicolaus I. *epist. ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem*, *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 646.) *quæ non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur; & incipiunt prævaricationes, & variæ præsumptiones, celerrime non compressæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.* Cum autem res ita se habeat, contemnendæ sunt hominum querelæ, totisque viribus enitendum, ut veteri corruptelæ nova prævaleat constitutio, qua collapsa disciplina restauretur: opportune siquidem monemur a Cypriano *epist.* 74. *ad Pompejum*, relat. *in Can.* 8. *dist.* 8. *Consuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas prævaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est: propter quod, relicto errore, sequamur veritatem*: & rursus ab Augustino *lib.* 3. *de Baptismo contra Donatistas cap.* 5. relato *ead. dist. Can.* 6. *Revelatione facta veritatis, cedat consuetudo veritati; quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti.*

II. Haud equidem inficiamur, potuisse antiquas leges contraria consuetudine abrogari, nec quandoque renovari posse absque populi offensione, quam omni studio præcavendam prudentia suadet. Verum hæc locum sibi vindicant, *cum consuetudo est rationabilis, & legitime præscripta*, uti inquit Gregorius IX. *in Cap. final. de consuetudine*: nunquam vero rationabiles esse possunt quædam consuetudines, eæque præsertim, quæ præcipuas labefactant leges, quibus Ecclesiasticæ disciplinæ nervus continetur: has enim omnes irritas pronunciavit Innocentius III. *in Cap.* 5. *de consuetudine*, inquiens: *Nos igitur, cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam, de consensu Fratrum nostrorum, duximus irritandam.* Has porro consuetudines eradicandas dicimus, spretisque improborum hominum querelis, sustinendas constitutiones asserimus, quibus illis obsistitur: qua in re plura nobis proponuntur ad imitandum exempla.

III. In Ecclesia Mediolanensi graves inoleverant abusus, sanctioribus Ecclesiæ institutis e diametro oppositi. Quadragesimale jejunium, etiam quoad abstinentiam ab esu carnium, incipiebat feria secunda post Dominicam primam Quadragesimæ: præterea singulis Dominicis, aliisque festis diebus, per Quadragesimam, & annum concurrentibus, publica exhibebantur spectacula: ludicræ pugnæ, saltationes, aliique ludi in plateis, etiam iis horis permittebantur, quibus in Metropolitana Ecclesia Divina persolvebantur Officia: ea in Templis desiderabatur modestia, quam & loci sanctitas, & Divina, quæ inibi celebrantur, mysteria exposcunt. Adeo pestilentes corruptelas e florentissimo, quem excolebat, Domini agro propulsare curavit S. Carolus Borromæus, novisque editis sanctionibus edixit, Dominica prima Quadragesimæ, quæ antepaschalis jejunii caput est, e vetitis cibis abstinendum: dierum festorum religionem nullo spectaculorum, saltationum, aut ludorum genere violandam, eo potissimum tempore, quo Fideles in Ecclesiam convenire, rebusque Divinis intentius vacare solent: quo vero magis a Deo dicatis locis omnis irreverentiæ,

tiæ, & immodestiæ occasio arceretur, diversas stationes in Templis parari jussit, in quibus viri a feminis separati orarent. Nihil in his statutis non sanctum, nihil a pristinis Christianorum moribus alienum, nihil quod vetustissimis, ac ipsi Ecclesiæ coævis legibus non esset jam antea imperatum.

IV. Etenim, ad quadragesimale jejunium quod attinet, illud sex ad minus integras hebdomadas semper, ac ubique fuisse complexum, testatur Cassianus *collat.* 21. *cap.* 24. ubi Germanus Abbas Theonam interrogat his verbis: *Quid causæ est, ut sex hebdomadibus Quadragesima celebretur, licet in quibusdam provinciis religionis forsitan propensior cura adjecisse hebdomadam etiam septimam videatur?* Quænam autem fuerint ea loca, in quibus ad septem hebdomadas protrahebatur, explicat Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 19. inquiens: *Alii vero septem hebdomadas computant, ut Constantinopoli, & per cunctas in circuitu provincias, usque ad Phœnicem.* Cujus diversitatis ratio inde profecta est, quod hisce in provinciis non solum dies Dominici, sed etiam omnia Sabbata, uno excepto, e diebus esurialibus subtraherentur; quibus subductis, sex & triginta dies remanebant jejunio persolvendi, quemadmodum alibi, ubi soli dies Dominici sex hebdomadarum jejunio eximebantur. Quod autem Socrates *lib.* 5. *hist. Eccles. cap.* 22. scribit, moris scilicet fuisse Ecclesiæ Romanæ, tribus tantum hebdomadis ante Pascha jejunare, id purum putum mendacium esse, evincunt contraria Leonis Magni, Petri Chrysologi, aliorumque Patrum, qui Socratis ætate vixerunt, testimonia congesta a Natali Alexandro *dissert.* 4. *ad sec.* II.

V. In hunc modum Quadragesimam observatam fuisse ad tempus usque Gregorii Magni, liquet ex ejusdem *homilia* 16. *in Evangelia num.* 5. *Oper. tom.* 1. *col.* 1494. ubi S. Doctor rationem etiam adducit, cur sex & triginta dies jejunio transigerentur, inquiens: *A præsenti die, usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo fiunt: ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia substrahuntur, non plus in abstinentia, quam triginta & sex dies remanent. Dum vero per trecentos & sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta & sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: ut qui nobismet ipsis per acceptum annum viximus, Auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemus.* Prædictis vero triginta sex, alii quatuor dies, Cinerum videlicet, & tres insequentes, additi postea fuere quadragesimalis jejunii initio, ut ita exactius Christi Domini exemplum imitaremur, qui *quadraginta diebus, & quadraginta noctibus* jejunavit, *Matth.* 4. Quo vero tempore, & quo auctore id factum fuerit, difficile est definire. Bellarminus *lib.* 2. *de bon. oper. cap.* 55. censet, jam a quinto seculo Romanæ Ecclesiæ usum obtinuisse, ut quatuor dies, Dominicam Quadragesimæ præcedentes, jejunio consecrarentur: etenim Leo Magnus *serm.* 4. *de Quadragesima*, quem in Dominica Quinquagesimæ habitum idem Bellarminus existimat, ait: *Secunda, & quarta, & sexta feria jejunemus; Sabbato autem apud Beatum Petrum vigilias celebremus.* Verum hanc opinionem jamdiu exploserunt viri eruditi: præcipue Hugo Menardus *in not. ad Sacram.* Nam, præterquamquod dies jejunii *in cit. loc.* descripti, non sunt illi iidem, quos posterior ætas recepit, ex allegata Gregorii Magni homilia luculenter constat, præfatum additamentum, labente seculo VI. in Ecclesia Romana nondum fuisse moribus usurpatum. Adduntque Pagius *Critic. in Baron. ad an.* 57. *num.* 8. & Natalis Alexander *cit. dissert.* 4. *ad sec.* II. *art.* 3. ea Leonis verba in plerisque antiquis codicibus desiderari: ex quo conjiciunt, genuina non esse, sed Leonis sermoni recentius assuta. Alii apud Azorium *Instit. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 52. *quæst.* 2. initiales illos dies additos arbitrantur ab ipsomet laudato Gregorio Magno; alii vero a Gregorio II. qui, ineunte seculo VIII. Pontificatum tenuit. Sed omnes decepti sunt a Gratiano, qui *in Can.* 16. *de Consecrat. dist.* 5. Gregorio Papæ decretum adscribit, quod hisce verbis conceptum producit: *Ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit, quatuor dies prioris hebdomada ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, id est quarta feria, qua caput jejunii subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & Sabbatum.* Quod tamen neque in paulo ante allegata homilia Gregorii Magni, e qua ceteroquin reliqua ejusdem Canonis verba excerpta sunt, neque in Gregorii II. Actis reperimus. Amalarius, Auctor noni seculi, *lib.* 1. *de Ecclesiasticis Officiis*, quæ certe juxta ordinem, & ritum Romanum exponit, *cap.* 7. inquit: *Quarta feria inter Quinquagesimam, & Quadragesimam, jejunium, quod protenditur in Pascha Domini, inchoamus.* At exadverso Ratramnus Monachus Corbejensis, qui medio eodem seculo nono apologiam contexuit pro Ecclesia Latina adversus criminationes Græcorum, *lib.* 4. *cap.* 4. asserit, Romanos caput jejunii a Dominica prima Quadragesimæ, non a feria quarta Cinerum, inchoasse: quod ad rem advertunt Christianus Lupus *in scholiis, & notis ad Concil. Can. tom.* 3. *pag.* 815. & Mabillonius *præfat.* 2. *in secul.* IV. *cap.* 4. *num.* 162. In tanta itaque rerum obscuritate, & Auctorum discrepantia, illud videtur affirmandum, quod opinantur citatus Natalis Alexander, & Thomassinus *tract. de jejunio part.* 2. *cap.* 2. nimirum cœpisse prius nonnullos Fideles, ex singulari quadam pietate, quatuor dies, Dominicæ Quadragesimæ prævios, antepaschali jejunio adjicere, eorumque morem, ab universa Latina Ecclesia paulatim receptum, vim, & robur legis tandem obtinuisse, quam postea in Concilio Beneventano anni 1091. firmavit Urbanus II. *can.* 4. *Nullus omnino laicus, post diem Cineris, & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat*: ubi laicorum tantum fit mentio; quia, observante laudato Christiano Lupo *ibid. pag.* 816. Clericorum mos erat jejunium inchoandi Dominica Quinquagesimæ, quod constat *ex Can.* 4. *&* 6. apud Gratianum *dist.* 4. & ipsemet Urbanus II. edixit in Concilio Claromontano anni 1095. cujus canonem IX. a Guilielmo Malmesberiensi depravatum, ex Matthæo Parisiensi, & Francisco Bellefortio, ita legendum asserunt Lupus *cit. loc.* & Harduinus *in sua Collect. tom.* 6. *part.* 2. *col.* 1737. *Nemo laicorum a capite Jejunii, nemo Clericorum a Quinquagesima usque in Pascha carnes comedat.*

VI. Jam vero prædictam consuetudinem quadragesimale jejunium a feria quarta Cinerum exordiendi, nunquam amplexatam esse Ecclesiam Mediolanensem, ne ab Ambrosii institutis, quorum fuit semper tenacissima, recederet, testantur Decius, Doctor Mediolanensis, cui profecto suæ Ecclesiæ mores erant perspecti, *in Cap. Ad Audientiam, de rescript. n.* 20. Fagnanus *in Cap. Explicari, de observat. jejun. num.* 37. & laudatus Thomassinus *eod. cap.* 2. *num.* 3. Idque probe sciens S. Carolus Borromæus, non solum nihil quoad hoc innovavit, sed priscam disciplinam in ea suæ diœcesis parte, ubi fuerat retenta, intactam reliquit, atque in suo primo Concilio Provinciali *part.* 2. *tit. de jejunio*, *Actor. Eccles. Mediolan. part.* 1. *pag.* 12. ita statuit: *Edicimus, ut in provincia nostra, proxima quarta feria post Quinquagesimam, omnes quadragesimalis observantiæ initium faciant, præter civitatem Mediolanensem, easque diœcesis partes, ubi ex Divi Ambrosii instituto Divina Officia celebrantur.* Longe vero aliud sensit sanctissimus Archipræsul de abusu, in eandem

Ec-

Eccleſiam invecto, comedendi carnes prima Dominica Quadrageſimæ: hunc etenim, quia primigenium Eccleſiæ legem evertebat, ex Apoſtolica traditione derivatam, ſancte, & inviolate ubique ſemper retentam, ac etiam Mediolani retroactis temporibus religioſe ſervatam, & qua propterea corruente, ſanctioris diſciplinæ fundamentum nutabat, non diutius tolerandum, ſed extirpandum cenſuit in ſua quinta Synodo Diœceſana, in qua ita ſtatuit *Actor. Eccleſ. Mediol. part. 2. pag. 382. Dominica, quæ in capite Quadrageſimæ, more Ambroſiano, dicitur, ut reliquæ Dominicæ quadrageſimales, ſervetur item, ab eaque abſtinentiæ quadrageſimalis initium plane fiat, cum non ſolum ex ſanctiſſimo Patrum teſtimonio, ſed ex ſermonibus, & doctrina in primis ejuſdem Beati Ambroſii, priſciſque hujus Eccleſiæ tabulis, atque ex omni rituum certiſſima ratione, illam in Quadrageſima diebus primam Dominicam & numerari, & eſſe liquido conſtet: proinde a cibis, qui quadrageſimali tempore lege jejunii vetiti ſunt, abſtineat Clerus, & populus omnino eo die, ſicut aliis Dominicis Quadrageſima diebus.*

VII. In altero pariter S. Caroli edicto, quo ſpectacula, & publici ludi diebus ſeſtis interdicebantur, nihil profecto novi decernebatur, ſed antiquæ excitabantur leges, nedum ab Eccleſia, ſed a ſecularibus Principibus latæ. Etenim Theodoſius ſenior *leg. 2. tit. 5. lib. 15. Cod. Theodoſ.* cujuſque generis ſpectacula diebus Dominicis exhiberi vetuit: *Nullus Solis die populo ſpectaculum præbeat, nec Divinam venerationem confecta ſolemnitate confundat.* Theodoſius junior *ibid. leg. 5.* non minus Dominicis, quam aliis ſolemnioribus feſtis diebus, a theatralibus ſcenis, & circenſibus ludis abſtinendum conſtituit, etiamſi in aliquem ejuſmodi diem natalis incideret Imperatoris, cui tunc maximum honorem deferri, ait, cum omnipotentis Dei majeſtati debitus præſtatur religionis cultus: *Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & Natale, atque Epiphaniorum Chriſti, Paſcha etiam, & Quinquageſimæ diebus .... omni theatrorum, atque Circenſium voluptate per univerſas urbes earundem populi denegata, totæ Chriſtianorum, ac Fidelium mentes Dei cultibus occupantur .... Ac, ne quis exiſtimet, in honorem numinis noſtri, veluti majore quadam Imperialis officii neceſſitate compelli ... nemo ambigat, quod tunc maxime manſuetudini noſtræ ab humano genere defertur, cum virtutibus Dei omnipotentis, ac meritis, univerſi obſequium orbis impenditur.* Idem edictum, lata inſuper in ejuſdem violatores pœna amiſſionis militiæ, & proſcriptionis bonorum, renovarunt Leo, & Anthemius *leg. 11. Cod. Juſtin. de feriis: Nihil eodem die ſibi vendicet ſcena theatralis, aut circenſe certamen, aut ferarum lacrymoſa ſpectacula. Et, ſi in noſtrum ortum, aut natalem celebranda ſolemnitas inciderit, differatur. Amiſſionem militiæ, proſcriptionemque patrimonii ſuſtinebit, ſi quis unquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe, vel cujuſcumque Judicis apparitor, prætextu negotii publici ſeu privati, hæc, quæ hac lege ſtatuta ſunt, crediderit temeranda.* Neque vero dubitandum eſt, ejuſmodi Imperiales Conſtitutiones ad Eccleſiæ votum, atque Epiſcoporum ſuggeſtionem emanaſſe: ſiquidem *in Codice canonum Eccleſiæ Africanæ can. 61.* legimus, Patres Africanos, in quadam Synodo congregatos, ab Imperatore Honorio petendum decreviſſe, ut Dominicis, aliiſque Deo ſacris diebus ſpectacula, & ludos amoveri juberet. *Necnon & illud petendum, ut ſpectacula theatrorum, ceterorumque ludorum, die Dominica, vel ceteris Religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis, amoveantur: tom. 1.* Collectionis Harduini *col. 898.* Mirum autem non eſt, Eccleſiarum Antiſtites tantopere exoptaſſe, ut ſaltem diebus Dei cultui ſpecialiter deſtinatis illa removerentur profana oblectamenta, quibus ullo unquam tempore adeſſe a Chriſtiana profeſſione perquam alienum reputarunt: quod conſtat ex Synodo Carthaginienſi III. *can. 11.* Trullana *can. 51.* aliiſque innumeris Conciliorum ſanctionibus, & Patrum ſententiis, quas collegit Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part. 3. lib. 3. cap. 42. & 43.*

VIII. Tertium denique S. Caroli decretum ab iis ſolum poterat novitatis inſimulari, quibus priſtini Chriſtianorum mores eſſent prorſus ignoti: ſiquidem, ſtatim ac Chriſtianis poteſtas facta eſt publica Templa conſtruendi, diverſa intra eorundem ambitum ſunt loca conſtituta, in quibus viri a mulieribus ſeparati conſiſterent: quin immo non deſunt rerum Eccleſiaſticarum indagatores, qui hanc ipſam diviſionem ab Apoſtolis factam affirment; & quanquam his refragetur mox allegandus Chryſoſtomus, negari tamen non poteſt, paulo poſt Apoſtolorum ætatem, eam fuiſſe in Eccleſia uſitatam. Auctor enim *Conſtitut. Apoſtolic. lib. 2. cap. 57.* de hac ſeparatione, tanquam de conſuetudine loquitur in tota Eccleſia vigente; jubetque, Diaconiſſas cuſtodire introitum mulierum, Oſtiarios vero januæ præeſſe, quas viris in Eccleſiam patet aditus: *Oſtiarii ſtent ad virorum introitus, quos cuſtodiant; Diaconiſſæ vero ad mulierum.* Ejuſdemque diviſionis, veluti rei notiſſimæ, atque ubique uſu receptæ, meminere Cyrillus Jeroſolymitanus *præfat. in Catech. num. 14.* Auguſtinus *de civit. Dei lib. 2. cap. 28.* Socrates *lib. 1. cap. 17.* aliique paſſim. Ut plurimum vero ea diviſio facta erat ligneis parietibus, ſicuti colligitur ex Chryſoſtomo *homil. 73. al. 74. in Matthæum tom. 7. Oper. pag. 712.* ubi de ejuſdem ſeparationis origine hæc habet notatu digna: *Oporteret utique, intus eſſe murum, qui vos a mulieribus ſequeſtraret. Quia vero id non vultis, neceſſarium eſſe putarunt patres noſtri, ut ſaltem ligneis tabulis vos ſepararemus. Ut a ſenioribus ego audivi, initio hi parietes non fuere: In Chriſto enim Jeſu non eſt mas, neque femina. Apoſtolorum quoque tempore una viri & mulieres erant. Nam tunc viri vere viri erant, & mulieres mulieres. Nunc vero contra, mulieres meretricum ſibi mores aſſumpſerunt, viri autem ab equis furentibus nihil differunt.* Aurea hæc Chryſoſtomi verba forſan perpendens S. Carolus Borromæus, ſecumque non immerito reputans, magis in noſtram, quam in Chryſoſtomi ætatem quadrare, eandem virorum a mulieribus ſeparationem in Mediolanenſibus Templis fieri voluit; quam & nos Romæ factam vidimus in Eccleſia S. Martini ad Montes, ubi, quamdiu vixit Ven. Cardinalis Thomaſſinus, ejuſdem Eccleſiæ titularis, ſtationes virorum, & mulierum, interjecto ligneo muro, ſejungebantur, quod etiam narrat Berninus *in ejuſdem Cardinalis Vita cap. 19.*

IX. Verum, quanquam S. Caroli decreta vetuſtiſſimis Eccleſiæ ſanctionibus, conſuetudinibus, & moribus nulla ex parte non reſponderent, nihilominus novitatis notam non evaſere; cujus obtentu plerique turbulenti homines non dubitarunt illa acriter impugnare, eorumque auctorem Carolum, veluti novatorem, palam & publice traducere. Ab hac calumnia ut ſe vindicaret ſanctiſſimus Archipræſul, Gregorium XIII. univerſalem Eccleſiam tunc moderantem adiit, eique cauſas expoſuit, cur neceſſarium duxerit, gliſcentibus in ſua diœceſi adverſus priſcam diſciplinam abuſibus, prædictis ſalubribus Conſtitutionibus obviare. Quia autem paulo poſt Legati Romam pervenerunt a Mediolanenſi Magiſtratu, inſtigante civitatis Gubernatore miſſi, ut iiſdem decretis apud Pontificem intercederent, Carolus, quo liberius cum Pontifice agere poſſent, ſtatim ab Urbe diſceſſit. Pontifex, auditis Legatis, negotium examinandum commiſit nonnullorum Cardinalium Congregationi, a quibus aliquot Theologi, & Canoniſtæ fuere in conſilium acciti. Iſtorum ſuffragia nos præ manibus habui-

buimus, atque ex iis pleraque S. Caroli decretis hanc unicam ob causam obstitisse deprehendimus, quod inveteratis diœcesis Mediolanensis moribus contrairent. At meliori sane consilio Gregorius Caroli Edicta, non cum hodiernis corruptelis, sed cum priscis Ecclesiæ institutis, sacrisque canonibus, in quibus erat apprime versatus, contulit, eaque his adamussim congruere videns, spretis contrariis Theologorum suffragiis, suis Apostolicis litteris confirmavit: & Mediolanensis Legati, qui a Romanis per jocum appellabantur *Oratores Bacchanalium*, eo quod præcipue ad Urbem accessissent, ut Bacchanalium jura tuerentur & ampliarent, re infecta in patriam remearunt. Totam hujus rei historiam, quam leviter tetigerunt sacræ Rotæ Auditores in Relatione causæ Canonizationis S. Caroli *part. 2. argum.* 20. ex professo referunt Carolus a Basilica Petri *de Vita & rebus gestis S. Caroli lib. 5. cap. 7. & seq.* Joannes Petrus Guissanus *in Vita S. Caroli lib. 6. cap. 3. & 4.* Episcopus Antonius Godeau *in Elogiis Episcoporum elog. 98. pag. 640.* & in *Vita ejusdem S. Caroli cap. 23. 24. & 25. lib. 1.* Possevinus *de Vit. & action. S. Caroli cap. 10. 16. 20. & 25.*

CAPUT SECUNDUM.

De falsa nota novitatis, quæ opponitur Constitutionibus Synodalibus, quibus Ordinandorum multitudini modus imponitur, ac regulæ, & remedia canonica præscribuntur ut Clericorum Ordinationes debito modo fiant.

NIhil facilius est, quam ut Episcopo ad alicujus Ecclesiæ regimen assumpto in locum alterius, a quo, propter facilitatem in Clericis faciendis, iisque promovendis, universa diœcesis relicta sit Ecclesiasticis hominibus referta, si ipse propositis Edictis, & Synodalibus decretis, abusui modum imponere, & canonicas cautelas, quibus fructuosæ sacrorum Ordinum collationi sapienter provisum est, in usum revocare velit, novatoris notam, licet immerito, incurrat, ejusque Edicta, atque decreta novitatis nomine traducantur. Eodemque modo in hominum censuram incidere solet Episcopus, qui, dum finitimarum diœcesium Præsules in conferendis Ordinibus faciles & liberales se exhibent, parcius ipse & cautius hac in re procedendum sibi esse putat.

II. Sane hoc primum negari nequit, cujuscumque gradus dignitatem ex magno numero eorum, quibus confertur, vilescere. Qua de re celebre est S. Hieronymi effatum, qui cum videret, temporibus suis magnum esse Presbyterorum, minorem autem Diaconorum numerum, *in sua epist. 146. num. 2.* ita scripsit: *Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit.* Secundo constat, hunc semper Ecclesiæ spiritum, atque constantem illius mentem fuisse, paucos ut potius, sed bonos haberet Ministros, quam multos inutiles & pravos. Ita sensit Concilium Lateranense sub Innocentio III. *cap.* 27. cujus verba sunt, quæ sequuntur: *Satius est, paucos bonos, quam multos malos habere ministros.* Quibus consona sunt ea, quæ leguntur *in Can. Tales, distinct.* 23. ibi: *Melius est Domini Sacerdotium paucos habere Ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave Ordinatori adducant.* Tertio, non aliunde, quam ex magna eorum, qui ordinantur, multitudine evenire dicendum est, ut in Sanctuarium irrumpant, qui eo ingrediendi digni non erant, juxta verba Prophetæ *Thren. cap. 1. Vidit gentes ingressas Sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam:* seu, ut apertis verbis id, quod vulgo accidit, eloquamur, tot numero Sacerdotes passim conspiciantur, non modo sordidam ac mendicam vitam agentes, verum etiam, quod gravius est, carceribus ob crimina inclusi, & in triremibus enormium delictorum pœnas luentes. *Ex facilitate manus imponendi factum est, ut hoc tempore sit prope infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aspirant ad sacros Ordines, ut sit Dominus pars eorum; sed vel ut subtrahant se a foro seculari, vel ut subsidium quærant vitæ temporalis, vel ut ad honores Ecclesiasticos aliquando ascendant. Atque hinc fit, ut multi circumeant cum magna jactura Ecclesiasticæ dignitatis, sordidi, ac pene nudi stipem ostiatim mendicantes; alii vero, quod multo gravius est, culpa sua etiam Sacerdotes inveniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus cum ultima hominum fæce ad remos trahendos assidua fustigatione cogantur.* Ita conqueritur Venerabilis Robertus Cardinalis Bellarminus in suo Opere *de Gemitu Columbæ lib. 2. cap.* 5. Nos vero plura de hoc argumento prosequi necessarium non ducimus, cum jam satis de hoc ipso egerimus & in secunda ex nostris Institutionibus Bononiæ promulgatis, & in epistola encyclica, ad universos Episcopos in initio Pontificatus nostri conscripta, quæ extat *Bullarii nostri tom. 1. num.* 2. cumque præterea erudita extet Dissertatio a Sacerdote Agnello Honorato Canonico Aversano in lucem edita, in qua collectum reperitur quidquid antiquis, ac recentibus temporibus summorum Pontificum, aut Conciliorum decretis hac de re constitutum fuit.

III. Ex disciplinæ veteris more, quicumque Ecclesiasticis officiis, & Ordinibus destinabatur, educationem suscipere debebat in convictu, ac veluti Seminario Episcopi, qui hac ratione de illius indole, moribus, vocatione, & progressu optime certior fiebat. S. Augustinus *serm. 355. al. 49. de diversis num. 6. Oper. tom. 5. part. 2. col.* 1383. de se ipso ita testatur: *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere, ut, si vellet discedere a proposito, recte illi tollerem Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium.* De universa ratione a S. Augustino servata quoad educationem eorum, quibus Ecclesiæ munera committenda erant, late agit Abbas Benvenuti in Historia Vitæ ejusdem Sancti, quam ex illius Operibus desumpsit, *lib. 4. cap. 2. num.* 7. De aliorum vero Episcoporum disciplina illius institutis consentanea, actum superius a nobis est, ubi de Seminariis Episcopalibus sermonem habuimus: & post primam hujusce Operis nostri editionem idem argumentum erudite tractatum est a Canonico Joanne de Joanne *in Historia Seminariorum Clericalium cap.* 6.

IV. Ex ejusdem pariter disciplinæ præscripto hoc inconcusse servatum novimus, ut quicumque Ecclesiasticum aliquem Ordinem susciperet, certæ alicujus Ecclesiæ servitio manciparetur, cui in adepto Ordine ministrare deberet. Neque vero hujusmodi Clerico licebat Ecclesiam illam deserere, cui in sua Ordinatione addictus fuisset: sed, si forte id sine Episcopi venia fecisset, aut Ordinem ipsum in alia Ecclesia, præterquam de licentia ejusdem Episcopi, exercuisset, suspensionis pœnam incurrebat. Qua de re perspicua est sanctio Concilii Arelatensis, anno 314. celebrati, *canone* 2. cum quo concordat ejusdem Concilii *canon* 21. Postmodum in Concilio Generali Nicæno *canone* 15. statutum fuit, ne Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi, ab iis Ecclesiis, pro quibus ordinati essent, ad alias demigrarent; quem canonem Gratianus refert *causa 7. quæst. 1. Can. Non oportet Episcopum.* Idemque *distinct. 70. Can. Neminem absolute*, percelebrem refert Concilii Chalcedonensis canonem sextum, quo vetitæ sunt Ordinationes Clericorum, qui alicujus peculiaris Ecclesiæ ministeriis non addicantur.

V. Duobus his Ecclesiasticæ disciplinæ veluti repagulis id plane obtinebatur, ut & ingressus in Clerum,

&

& ad sacras Ordinationes aditus, quantum fieri poterat, immerentibus interclusus maneret, & ne via aperiretur Ecclesiasticorum ministrorum numero nimis augendo. Cum enim hi omnes illius Ecclesiæ, cui inserviebant, sumptibus alerentur, Ecclesiarum autem reditus, non excedentes, aut immensi, sed certa demum mensura definiti essent, nunquam fieri poterat, ut Clericorum numerus plus æquo excresceret, eum Ecclesiarum usui, atque reditibus respondere deberet. Idemque ordo, ac systema secularium quoque Legum præsidio fulciebatur, per quas Ecclesiasticorum canonum observantiæ provisum erat; ut colligitur *ex l. 23. Cod. Theod. de Episcopis, & Clericis*, quæ in Codicem Justinianeum a Triboniano relata fuit *lib. 1. tit. 3.* & ex ipsius Justiniani novella tertia, cujus rubrica sequentibus verbis concepta est: *Ut determinatus sit numerus Clericorum sanctissimæ majoris Ecclesiæ, & ceterarum Ecclesiarum:* necnon ex aliis monumentis, quæ in laudata Agnelli Honorati dissertatione *pag. 67. & seq.* collecta habentur.

VI. Antiquæ hujusmodi disciplinæ leges hodiernis quoque temporibus pristinam auctoritatem retinent: sed adeo remisse in earum observantia proceditur, ut sua propemodum efficacia destitutæ videri possint, nisi Ecclesiarum Præsules, quantum per arduas rerum, ac temporum circumstantias licebit, earum vigorem sustinere nitantur. Nam Episcopalium convictuum, qui adolescentium Ecclesiasticorum erant scholæ, locum & vices nunc obtinent Clericorum Seminaria, ut alibi dictum est. Verum quot adhuc reperiuntur diœceses Seminario carentes? Quam multa sunt Seminaria, in quibus non omnes Magistri adsunt, per quos futuri Ecclesiæ ministri in disciplinis instituto suo necessariis erudiantur? Quam multa sunt, in quibus adolescentes certo duntaxat annorum numero aluntur, deinde ab iis dimittuntur eo potissimum tempore, quo majoris custodiæ, & solidioris institutionis egerent, ut in viros Ecclesiasticis muneribus idoneos evaderent? Quam paucæ denique sunt diœceses, in quibus exacte servetur hoc veteris disciplinæ caput, neminem ad Ordines admittendi, qui in Seminario educatus non fuerit, quique non inde recta in Clericatum deveniat? Augustinum superius audivimus palam profitentem, nullum se Clericum ordinaturum, qui secum in Episcopio manere nollet; qui autem a suo convictu discedere voluisset, eum Clericatu dejecturum. Ab hac agendi methodo nequaquam recedendum sibi esse duxit, quantumvis magnas difficultates animo prospiceret, quæ sibi in eo proposito perseveranti objiciendæ erant: *Novi enim* (inquit *loc. cit.*,) *quia, si aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic, & apud Episcopos, qui dicant: Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam: extra Episcopium vult manere, & de proprio vivere: ideo ne debet perdere Canonicatum? Ego scio quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere.*

VII. Quod autem pertinet ad singulos Clericos certæ alicujus Ecclesiæ ministerio adscribendos, non modo Chalcedonensis Concilii disciplina de medio sublata non est, quin immo nova confirmatione instaurata, & recenti vigore donata fuit per Concilii Tridentini, decretum, quod legitur *sess. 23. cap. 16. de reform. Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis, sancta Synodus, vestigiis sexti canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo, statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus; quod si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.* Atque hujus decreti observantia disertis verbis inculcata conspicitur in celebri Constitutione Innocentii XIII. quæ incipit *Apostolici ministerii*, quam is quidem pro restauranda in Hispaniarum Regnis Ecclesiastica disciplina edidit; ac Benedictus XIII. illius Successor, eandem ab omnibus per Orbem Episcopis pro norma haberi volens, alia Constitutione, cujus initium est *In supremo*, solemni forma confirmavit, & in Appendice Concilii Romani a se celebrati locum habere jussit. Utraque Constitutio in Romano etiam Bullario habetur excusa.

VIII. Verum, si temporum circumstantiæ, tum illæ, quæ Chalcedonensis Concilii ætate vigebant, tum aliæ, in quibus res erant, dum Tridentinum decretum prodiit, multoque magis illæ, in quibus nunc versamur, debita consideratione expendantur, unusquisque intelliget, prioribus seculis, cum omnes Clerici, & ministri Sanctuarii, ut superius innuimus, ex illius Ecclesiæ reditibus vivebant, pro cujus servitiis ad Ordines promovebantur, non ita difficile fuisse præstitum systema hac in re constanter servare, ut scilicet nullius Ordinatio haberetur, nisi certæ alicujus Ecclesiæ ministerio manciparetur; hic autem neque susceptum officium deserere, nec illud in alia Ecclesia exercere posset, neque demum plures ordinarentur ministri, quam Ecclesiarum usus ac necessitas postularet. Sed, cum sequentibus temporibus Beneficia Ecclesiastica, quæ simplicia vocant, erecta fuerint, quorum Rectores residentiæ onere non tenentur; cum ii duntaxat, si vere loquamur, Ecclesiæ servitio cum perseverandi obligatione nunc adscribantur, qui in Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, Canonicatus, atque Præbendas, aliaque perpetua Beneficia residentialia obtinent, vel Ecclesiis Parochialibus, aliisque Beneficiis Curatis præficiuntur; præterea cum post Concilium Chalcedonense, & ante Concilium Tridentinum, admissa fuerint Clericorum Patrimonia pro sufficienti Ordinationis titulo; atque intra id ipsum temporis curriculum Sacrificiorum numerus, & Communionum, ac Confessionum frequentia magnopere excreverint; quæ omnia plures operarios atque ministros requirunt: quis unquam fide bona contendere valeat, non modo nullam ordinationem haberi sine ordinati adscriptione ad alicujus Ecclesiæ servitium, sed etiam hujusmodi servitium ab eo deseri non posse, quin pœnas a Chalcedonensi Concilio, aliisque antiquis canonibus statutas incurrat?

IX. Difficultatem hanc recte animadverterunt, ac diligenter examinarunt duo celebres Secretarii Congregationis Concilii, Carolus de Vecchiis, & Prosper Fagnanus: qui in quibusdam suffragiis suis, magno studio hac super re elaboratis, videntes ex una parte, Concilium Tridentinum quodammodo innovatam voluisse Chalcedonensis Synodi legem, quod indicant illa verba: *vestigiis sexti canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo*: ex altera vero parte magnam differentiam intercedere inter circumstantias rerum, quæ Concilii Chalcedonensis ævo, quæque Tridentini Concilii temporibus obtinebant; cum etiam ipsa Tridentina Synodus *in præcedenti sess. 21. cap. 2. de reform.* Clericorum Patrimonia certis in casibus, de quibus infra dicemus, pro sufficienti titulo ad sacram Ordinationem haberi permiserit: fateri coacti sunt, præscriptam quidem fuisse a Tridentino Concilio adscriptionem omnium ordinandorum ad alicujus Ecclesiæ servitium, desumpto exemplo ab antiquorum canonum statutis; sed hanc adscriptionem diversam omnino esse ab illa, quam antiqui canones, & præcipue sextus Concilii Chalcedonensis, faciendam præscripserant.

X. Quod si quæratur, quænam igitur Episcopo in Synodalibus Constitutionibus sequenda sit regula ad excludendum nimis magnum Ecclesiasticorum secularium numerum, ad faciendum idoneorum Clericorum de-

delectum, ad obediendum Concilii Tridentini decreto de omnibus Clericis certæ alicujus Ecclesiæ servitio adscribendis; hujusmodi autem adscriptionis quæ ratio adhiberi, quis usus institui possit; an denique sperare liceat, Episcopi studia in hac re ad normam sacrorum canonum dirigenda, felicem exitum habitura, nec ipsi potius novatoris nomen acquisitura esse? In promptu erit responsio, ex immutata rerum, & temporum conditione, præclusam non esse viam prudenti Episcopo, quominus Synodalibus decretis, aliisque opportunis legibus, & statutis, superfluam atque inutilem turbam ab Ordinatione submovere valeat, nullam novitatis notam incurrendo, sed eum indicatis superius remediis discreta quadam ratione otendo, tum aliis etiam, quæ ex sacris Ecclesiæ canonibus, & Apostolicis Constitutionibus desumi possunt.

XI. Cum enim ex supra dictis remediis primum sit illud, quod Episcopales scholæ, & Seminaria Clericalia suppeditant, & hæc quidem, si non in omnibus, at certe in plerisque diœcesibus reperiantur; complures sunt Synodales Constitutiones, quibus præscribitur, pluresque sunt diœceses, in quibus pro lege observatur, ut sacri Ordines nemini conferantur, qui vel multos annos, vel saltem definitum aliquod temporis spatium in Seminario non transegerit: ex quo sane duplex utilitas consequitur, nimirum ut & ordinandorum numerus minuatur, & idonei tantummodo in Clerum adsciscantur, qui vocationis suæ indicia minime dubia præbuerint. Videantur Constitutiones Synodales S. Francisci Salesii a Præsule de Alex illius Successore coordinatæ & auctæ. Videatur etiam Concilium Romanum sub Benedicto XIII. habitum anno 1725. ubi, innovato canone duodecimo Concilii Turonensis, anno 813. celebrati, ita statuitur *tit.* 30. *cap.* 2. *Omnes ad sacros Ordines promovendos, per sex saltem menses continuos ante Ordinationem, in Seminariis respective, vel Episcopiis apud Episcopos omnino, sacro hoc etiam approbante Concilio, commorari debere decernimus; alias nunc pro tunc ab Ordinibus suscipiendis rejectos esse sciant, nec cum eis, nisi prudenti Episcoporum arbitrio, dispensandum.* Quibus consonæ sunt aliæ complures Ecclesiasticæ leges a prædicto Canonico Joanne de Joanne in unum collectæ *in citata Historia Seminar. Clerical. cap.* 6. *num.* 15. *& seq.* In iis itaque diœcesibus, in quibus Seminarium adest, & lex ista jam pridem inducta dignoscitur, ut ii duntaxat ad Ordines admittantur, qui certo temporis spatio intra Seminarii septa laudabiliter permanserint, satis erit Episcopo hujusmodi legis observantiam constanter diligenterque tueri.

XII. Omnis igitur difficultas hac in re ad eas diœceses redigitur, in quibus aut Seminaria sunt, sed prædicta lex & consuetudo locum non habet, aut in quibus Seminarium vel nimis angustum est, vel omnino non adest. Quod itaque ad priores illas diœceses attinet, oportet, Episcopum suavibus modis suam mentem ac desiderium unicuique declarare, simulque rationes ostendere, ob quas recta disciplinæ ratio postulat, neminem ad sacros Ordines promoveri, qui in Seminario Episcopali assidue, vel aliquot saltem annorum, aut mensium numero commoratus non fuerit. Et quoniam ordinandi hanc excusationem afferre solent, quod ipsi quidem Episcopi voluntati libenter obsecuturi essent, sed ob paupertatem nequeunt alimenta Seminario persolvere; in promptu erit vicissim reponere, prætensam hanc paupertatem subsistere non posse, nisi Patrimonium fictum, aut insufficiens sit Beneficium, quod pro Ordinationis titulo assignatum fuit: alioquin ex illius fructibus atque reditibus, vel saltem modica ipsis accessione facta, alimenta prædicta persolvi possent. Sed, quoniam experientia docet, quamlibet laudabilem consuetudinem, ac disciplinam, nonnisi paulatim, & per gradus introduci posse; & quia præterea, ut supra diximus, aliæ quædam diœceses sunt, in quibus, licet Episcopi forsan pro Seminarii erectione, aut ampliatione plurimum adlaboraverint, vel nullum, vel minus capax ad id, Seminarium adest: hoc unum restat in hujusmodi casibus adhibendum remedium, ut aliqua in civitate, ac respective in diœcesi designetur Ecclesia, sive Oratorium, quo omnibus saltem diebus Dominicis convenire teneantur omnes & singuli, qui in Clerum adscribi, aut ad minores, majoresque Ordines promoveri cupiunt, ibique duabus ad minus in singulos menses vicibus, Sacramentali Confessione præmissa, sacram Eucharistiam sumere debeant: hujusmodi autem conventuum, sive congregationum moderatores & directores constituantur idonei & probi Sacerdotes, Seculares, aut Regulares, pauciores, aut plures, prout Episcopo magis expediens visum fuerit, qui & pro recto rerum ordine invigilent, & unicuique agendi rationem sciscitentur, quique ad congregatos sermonem habeant non tam concionando, quam, instructionis & catechismi ritu, iis demonstrando, quibus dotibus atque virtutibus instructos esse oporteat illos, qui ad Sanctuarii ministeria digne accedere cupiunt; quænam sint vera Ecclesiasticæ vocationis indicia; quæ ratio vitæ tum ex ipso Clericalis professionis debito, tum ad proximorum ædificationem servanda ipsis erit, postquam in Clerum adlecti, vel ad minores, aut majores Ordines promoti fuerint. Huic providentiæ, opportunis legibus constabilitæ, si diligens addatur cura, ut omnia exacte, studioseque impleantur, quod facile obtineri poterit, si ab Ordinibus arceantur illi, qui in statutarum legum observantia deficere comperti fuerint; neque negligentiæ, quantum in ipso fuerit, neque novitatis nomine prudens Episcopus a malevolis argui poterit.

XIII. Sequitur, ut videamus de altero ex remediis superius indicatis, nimirum de ordinandis omnibus certæ alicujus Ecclesiæ servitio adscribendis: quod quidem, nonnullorum judicio, propter immutatas rerum, & temporum rationes, aut omnino jam fieri non posse, aut nullius fructus & utilitatis nunc fore videtur. Verum, qui sic existimant, nullam idoneam causam afferre poterunt, cur ab Ordinationibus Clericorum excludi debeat eorundem adscriptio ad Ecclesiarum servitium. Hæc enim, ut supra dictum est, a sacro Concilio Tridentino præscribitur. Hæc ipsa nuperrime a duobus summis Pontificibus Innocentio XIII. & Benedicto XIII. in ejusdem Tridentini decreti executionem facienda statuitur, & inculcatur, tam scilicet quoad illos, qui Clericali Tonsura, & minoribus Ordinibus initiantur, quam quoad illos, qui ad majores Ordines provehuntur; hoc insuper adjecto, ut, si omissa fuerit in Ordinationibus, sive a Prædecessoribus Episcopis, sive ab ipsis tunc existentibus Præsulibus, antea peractis, omissio isthæc per novam ac generalem Clericorum omnium adscriptionem ad Ecclesiarum ministeria suppleatur. Quod si, præsentibus temporibus, adscriptio hujusmodi non eos omnes effectus operetur, ac illa, quæ a Concilio Chalcedonensi, aliisque antiquis canonibus præscripta fuit; non tamen omni utilitate destituta censeri debet, & maxime si Parochialis fuerit Ecclesia, cui ordinatus adscribitur, atque huic, quemadmodum par est, injungatur, ut susceptum Ordinem in ea exerceat, ut Ecclesiasticis functionibus in eadem celebrandis inserviendo assistat, ut in Christiana catechesi exponenda Parocho suppetias ferat, ut eidem Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ad infirmos deferenti subserviat; collationes de sacris ritibus, & de casibus conscientiæ, cum ipso Parocho habendas frequentet; neque vero in Clerum admittantur, aut ad superiores Ordines aliqui promoveantur, nisi qui hujusmodi servi-

tium diligenter a se præstitum fuisse Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, authenticis testimoniis, & monumentis docuerint. Quia vero lex ista ad continendos quidem in officio inferiores Clericos, & Ministros, qui ad Sacerdotium adspirant, satis valida & efficax esse poterit; sed parem vim minime habebit quoad Presbyteros jam ordinatos, qui ulteriores sibi gradus ab Episcopo conferendos non esse sciunt: huic tamen alia opportuna media non deerunt, quibus Sacerdotes etiam adducere valeat, ut debitum servitium præstent Ecclesiis, quibus eos in Ordinatione adscripsit, seu aliis, quarum ministeriis, sic exigente diœcesis necessitate, eosdem forsan addixerit. In occurrentibus enim Beneficiorum Ecclesiasticorum collationibus, aliorumque officiorum, & administrationum provisionibus, atque deputationibus, facile ipsi erit Sacerdotes sibi obtemperantes, ac sedulam Ecclesiasticis muneribus operam navantes, inobedientibus, ac desidiosis præferre, ac debito honore remunerari, nec ullam unquam rationem habere illorum, qui sibimetipsis, Ecclesiæque inutiles, satis sibi occupationis esse putant, si quotidie Missarum Sacra faciant, in quo idcirco assiduos & diligentes se præstant, ut quotidianam eleemosynæ stipem non amittant.

XIV. Et quidem his omnibus, quæ hactenus dicta sunt, nihil impedimenti afferre potest aut introducta disciplina Beneficiorum simplicium, aut recepta consuetudo ordinandi Clericos ad titulum Patrimonii. Numquid enim Beneficium simplex, aut Patrimonium, exemptionem alicui tribuere potest, ut Seminarium ingredi non teneatur, aut peculiaris Ecclesiæ ministeriis adscribi, eique inservire nequeat? Porro Ordinationes ad titulum Patrimonii originem suam repetunt a Concilio Lateranensi III. quod anno Domini 1179. sub Alexandro III. Pontifice celebratum fuit; ex quo nimirum desumptum est *Cap. Episcopus, de præbendis*, ut recte observat Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 2.* Addit vero Van-Espen *Jur. Eccles. univer. part. 2. tit. 9. cap. 6. num. 11. Negari nequit, titulum Patrimonii a seculo decimo tertio passim invaluisse, atque titulum Ordinationis non amplius acceptum fuisse pro Ecclesia, cui ordinandus adscriberetur eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obiret; sed pro proventibus, e quibus ipse ordinandus honeste vivere possit*. Disputatum quidem fuit in Concilio Tridentino, & acriter controversum, abolendus ne, an retinendus esset usus ordinandi Clericos ad titulum Patrimonii, aut Pensionis Ecclesiasticæ; cum aliqui jam tunc animo prospicere se dicerent, si hujusmodi consuetudo retineretur, apertum aditum relictum iri, ut Ordinationum numerus in immensum forsan excresceret. Sed, aliis prudenter considerantibus, quod, si unicus Beneficii titulus ad Ordinationem reliquus foret, cum plures essent diœceses Ecclesiasticis Beneficiis parum feraces, aliæque ipsis pene destitutæ, futurum facile esset, ut diœcesani sufficientem ministrorum numerum spiritualibus eorum usibus non haberent, in hoc demum consilium a Patribus prudenter deventum fuit, ut titulum Patrimonii, sive Pensionis, nequaquam excluderent, sed admittendum statuerent pro iis duntaxat, *quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*: ut legitur *in cap. 2. sess. 21. de reform.* & latius narratur a Cardinali Pallavicino *in Historia ejusdem Concilii lib. 17. cap. 9.*

XV. Hujus itaque decreti verbis, simulque intentioni sacri Concilii inhærendo, dicendum est, hodierno etiam tempore verum Ordinationis titulum eum esse, quem Ecclesiastica Beneficia suppeditant, nec, nisi per viam dispensationis, Patrimonium, aut Pensionem pro titulo Ordinationis admitti; quod aperte docet Fagnanus *in cit. Cap. Episcopus, num. 24. de præbendis*, ubi testatur, talem etiam esse sensum sacræ Congregationis ejusdem Concilii Interpretis: *Hodie solum Beneficium est titulus legitimus ad sacros Ordines, Patrimonium vero nonnisi dispensative; quemadmodum alias etiam declaravit sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres*. Quæ cum ita sint, improvidus quidem novator ille Episcopus foret, qui Patrimonii, aut Pensionis titulum in Synodalibus Constitutionibus suis prorsus de medio tolleret: at vero sapiens executor mentis prædicti Concilii dicendus erit ille, qui diligenter perpendens, quot sint per diœcesim Beneficia, de quibus ipse disponere valeat, & quo sacrorum ministrorum numero diœcesis ipsa indigeat, ut in Parochialibus, aliisque Ecclesiis, Divinus cultus, & Sacramentorum administratio recte gerantur, ut Monialibus Confessarii, Hospitalibus, & Locis Piis Rectores, & Curatores non desint; hinc regulam, atque mensuram capiat, juxta quam, ad supplendum Beneficiorum defectum, Ordinationes alias ad titulum Patrimonii, alias autem ad titulum Pensionis Ecclesiasticæ admittat & peragat. Ita enim intelligenda est necessitas illa, aut commoditas Ecclesiarum, quam Tridentina Synodus præ oculis haberi jubet. Ad quam tamen recte præterea referri poterunt occurrentes identidem casus piorum quorundam virorum, quos generis nobilitas, aut sacrarum disciplinarum scientia commendat, quique Ecclesiastici Beneficii obtinendi copiam non habentes, in Clerum se admitti, & ad sacros Ordines promoveri postulant ad titulum Patrimonii, aut Pensionis Ecclesiasticæ: siquidem negari non potest, per hujusmodi viros non parum splendoris, & utilitatis in Ecclesiam redundare. Sic gerendo, atque his conformes Leges, & Constitutiones Synodales edendo, tum obloquentium censuras spernere, immeritumque novatoris nomen, sibi forsan appictum, nequaquam formidare debebit Episcopus; tum etiam id obtinebit, ut Ecclesiasticorum suorum numerus intra justos fines consistat. Ad quem effectum præterea haud parum contulerit, si accuratam instituet inquisitionem super realitate & subsistentia Patrimonii, ad cujus titulum singuli quique ordinari se postulant: innumeræ sunt enim fraudes, quæ in professionibus, & assignationibus hujusmodi patrimonialium censuum atque redituum committi possunt, quibus ut obviam iret Apostolica Sedes, opportuna remedia suppeditare, ac præscribere non omisit, quæ alias a nobis demonstrata fuerunt *in nostra Institutione 26. Latinæ editionis*.

XVI. At non his tantum, de quibus jam satis actum, sed aliis etiam canonicis cautelis provideri posse indicavimus, ne Clericorum numerus plus æquo augeatur, neve admittantur in Clerum, nisi qui & merito, & requisitis qualitatibus prædìti, & divina vocatione, quantum homini fas est de interioribus judicare, ad Ecclesiastica ministeria appellati esse dignoscantur. Earum prima & potior est Episcopi vigilantia in eorum vitam & mores, qui ad Clericalem statum, aut ad superiores Ordinum gradus aspirant, cum certum sit, Episcopum posse, ac debere in ingressu ad Ordines, & ab ascensu ab uno ad alium Ordinem repellere eum, quem noverit alicujus criminis reum esse, licet illius crimen neque publicum sit, neque pervulgatum; de quo infra a nobis in hoc ipso Opere agendum erit. Altera non inutilis cautela ea est, quæ ex recte instituto ordinandorum examine desumi potest; si nempe, non in speciem, & cæremoniæ cujusdam veluti ritu, interrogentur tantummodo, ut alicubi usitatum est, super materia, & forma Ordinis suscipiendi, sed ita examinentur, ut plane dignosci valeat, an ejusmodi scientia vere præditi sint, sine qua nemo sufficienter aptus Ecclesiæ Dei minister existere potest. De studiis autem ab eo

exco-

excolendis, qui inter Ecclesiasticos adscribi, quique ab uno ad alium Ordinem, & præcipue ad Sacerdotium ascendere cupit, necnon de examine habendo super Clericorum in hujusmodi studiis profectu, a nobis similiter actum est *in Institut. 42. Latinæ editionis*, ad quam Lectorem remittimus, ne ea, quæ ibi jam dicta sunt, iteremus. Tertio, ad eondem effectum magnopere conducit laudabilis illa consuetudo, ut qui ad majores saltem Ordines promovendi sunt, per denos dies, antequam singulos hujusmodi Ordines suscipiant, in alicujus piæ domus solitudinem secedant, ubi orationi, lectioni, aliisque piis exercitationibus instantes, opportunis præterea virorum idoneorum monitis & instructionibus imbuantur, & in Ecclesiasticæ vitæ ratione dirigantur. Porro inæstimabilis est fructus, qui ex hujusmodi spiritualibus exercitiis percipitur, si recte instituta & peracta fuerint. Itaque summus Pontifex Alexander VII. in sua Constitutione 126. eadem præscripsit omnibus, qui Romæ, & in sex Episcopatibus suburbicariis ad sacros Ordines promovendi essent: idque deinceps ad alias omnes diœceses extensum fuit per sequentium Pontificum Innocentii XI. & Clementis XI. decreta; quæ videre licet in Opere, cui titulus *Ichnographia, seu Delineatio vitæ & officii Episcopi*, quod pius quidam Ecclesiasticus vir Italico idiomate edidit Romæ anno 1719. *pag.* 73. Alia vero de iisdem spiritualibus exercitiis ante sacrorum Ordinum susceptionem peragendis, deque eorum utilitate, a nobismetipsis collecta, videri poterunt *in nostra Instit.* 104. Quartum denique medium, & quidem ad intentum finem satis efficax, illud est, ut canonicæ leges de Interstitiis inter unum, & alterum Ordinem servandis, prout in Concilio Tridentino præscripta leguntur *cap.* 11. 13. & 14. *sess.* 23. *de reform.* quantum fieri poterit, diligenter executioni mandentur. Quamvis enim in citatis Concilii capitibus Episcopo tribuatur auctoritas dispensandi super eorundem Interstitiorum observantia; hujus tamen auctoritatis usus, non quidem ex mero arbitrio dirigendus est, sed habita duntaxat ratione necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ; quemadmodum ab eodem Concilio expresse indicatur sequentibus verbis: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi aliud exposcat*: qua de re a nobis etiam est actum *in nostra Instit.* 58. Has omnes agendi regulas si Episcopus sibi, aliisque sequendas proponat, earumque observantiæ, ut par est, diligenter insistat, id sane perficiet, ut neque diœcesis superfluo inutilium & immerentium Clericorum numero prægravetur, nec ipse novatoris nomine, nisi per summam temeritatem, atque calumniam, traduci possit; cum potius restauratæ, atque assertæ canonicæ disciplinæ laudem promereatur.

XVII. Summus Pontifex Innocentius III. in sua Decretali, quæ incipit *a multis, de ætat. & qualit.* ita scriptum reliquit: *Erubescant impii, & intelligant, judicio Spiritus Sancti eos, qui in sacris Ordinibus Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu, sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate*: & paullo post: *Nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat.* His concinit sacrum Concilium Tridentinum *cap.* 13. *sess.* 23. ubi ita legitur: *Subdiaconi, & Diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, & in minoribus Ordinibus jam probati &c. qui sperent, Deo auctore, se continere posse.* Episcopus autem ordinans, ita loquitur ex præscripto Pontificalis Romani: *Ut cælestis sapientia, probi mores, & diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent.* Auctores sane multi, qui de rebus Ecclesiasticis accurate scripserunt, hanc putant canonicæ disciplinæ legem usque ad undecimum Ecclesiæ seculum inviolabiliter servatam fuisse, ut qui post Baptismum conscientiam suam lethali aliquo crimine, ac præsertim incontinentiæ peccato maculassent, ab omni spe ingrediendi in Clericalem Ordinem perpetuo exclusi manerent; vertente autem seculo undecimo, ex humanæ fragilitatis consideratione factum esse, ut nova succederet disciplina, per quam hujusmodi criminibus antea inquinati, ab Ordinibus nequaquam excluderentur, dummodo occulta essent eorum delicta, atque ipsi vere pœnitentes de illis essent: idque deducunt *ex Can. Fraternitatis, dist.* 34. ut late videre est apud Habert *in Theol. dogmat. & moral. tom. 7. lib. 3. de Sacram. Ordinis cap. 3. §. Ab undecimo igitur seculo.* Non ita pridem in una ex præcipuis Italiæ urbibus exorta est controversia, utrum is, qui prava consuetudine peccandi contra castitatem eo usque irretitus fuit, sed actu dolens de admissis, ad Sacramentum Confessionis cum requisitis dispositionibus accedit, si animum suum Confessario declaret suscipiendi quamprimum Ordines sacros, absolutione donari valeat, an potius debeat Confessarius illam suspendere, & in aliud tempus differre, donec hujusmodi pœnitens indubia dederit experimenta sinceri, quod se habere dicit, propositi non peccandi de cetero. Qua in re, alii quidem existimarunt, necessarium omnino esse experimentum vel diuturnius, vel brevius, prout pœnitentis status requirere videbitur; & in hanc sententiam allegata fuit auctoritas Natalis Alexandri, qui *in Theolog. dogmat. & moral. lib. 2. de Sacram. Ord. cap. 3. num. 14. regul.* 19. ita scribit: *Nemo est ad sacros Ordines promovendus, nisi qui vel innocenter vixerit, vel occultas prioris vitæ maculas diuturna pœnitentia diluerit.* Cui addendus Habert. *loc. cit.* & Juenin *de Sacramentis dissert. 8. quæst. 7. cap.* 2. Prodiit hic Romæ Liber inscriptus *Istruzione per i novelli Confessori*, cujus Auctor satis peritus, & in administratione Sacramenti Pœnitentiæ apprime versatus, *part. 2. art.* 3. docet primum, retrahendum prorsus esse ab ascensu ad Ordines sacros eum, qui sincere non credit, se posse in illo statu castitatem observare ob pravum lasciviæ habitum, quo se implicatum bene novit; si autem proposito suscipiendi Ordines consilio insistat, absolutionem ei denegandam esse: deinde vero addit, quod, si ordinandus sincere atque ex animo credit, se caste vivere posse, & malos habitus exuere, proponens ea omnia præstare atque adimplere, quæ suo, ac discreti Confessarii judicio ad emendationem vitæ necessaria & opportuna reputantur, hic sane promoveri licite potest, nec Confessarius hoc ipsi interdicere valet; cum & ad Pœnitentiæ Sacramentum suscipiendum satis dispositus censeri debeat, & consequenter etiam ad Ordinem sacrum, ad quem digne suscipiendum nonnisi status gratiæ requiritur. Sacerdos quidam, nomine Alphonsus de Ligorio, cujus *Medulla Theologiæ moralis* edita est Neapoli anno 1748. quæstionem hanc examinavit *lib. 6. tract. 1. de Sacramentis in genere cap.* 3. fusius autem in peculiari Dissertatione, quam postmodum anno 1751. seorsim publicavit, in hoc denique concludit, quod, quamvis Clericus recidivus & consuetudinarius, qui ad sacros Ordines promoveri intendit, sinceram suam conversionem sine fraude professus, capax esse possit recipiendi Sacramentalem absolutionem; in eo tamen statu non est, ut ad sacros Ordines suscipiendos licite accedere valeat, nisi consentiat prævium aliquod experimentum præbere de propositi sui constantia, & de effectu diligentiarum, quas ad pravum habitum eradicandum habere constituit. Quod si in suscepta deliberatione permaneat ad sacram Ordinationem recta convolandi, hoc ipso asserit, eundem Sacramentali etiam absolutione indignum se reddere, dum

Ecclesiæ leges in re gravi offendens, ad eam recipiendam dispositus minime haberi potest. In quo tamen excipit casum, quo Deus Optimus Maximus extraordinariam forte compunctionis gratiam pœnitenti concedere dignaretur, deque ea validæ Confessario suppeterent conjecturæ: tunc enim & pœnitentem absolvendum esse censet, & eundem, prætermisso quocumque alio experimento, ad Ordines suscipiendos accedere posse. Interim tamen prudens Auctor in fine Dissertationis Confessario suadere non omittit, ut pœnitentem, quantumvis ita compunctum, inducere studeat ad aliquam temporis moram interponendam, antequam ad sacrum Ordinem ascendat, quo valeat hoc medio tempore de illius pœnitentiæ efficacia & firmitate certius judicari: *Advertendum, quod Confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere hujusmodi initiandum, quamvis extraordinarie, ut supra, compunctum, ut differat Ordines suscipere, quoadusque probatione alicujus notabilis moræ magis purgatum se præbeat a sceleribus patratis. Immo addo, consultius esse & congruentius, ut adhuc taliter contrito, & quamvis ex compunctione habita sufficienter disposito non solum ad absolutionem, sed etiam ad Ordinem assumendum, absolutio differatur, ipso quoque non consentiente, si velit statim ordinari, ut temporis experimento firmius probetur: dummodo tamen, excipio, ipse ex hac dilatione Ordinationis non sit subiturus notam, sive proximum periculum infamiæ: nam in hoc casu censerem cum la Croix, non posse Confessarium pœnitenti disposito beneficium absolutionis differre, quia tunc ille ex Confessione peracta habet jus non tantum ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendum.*

XVIII. Porro, absolutionem Sacramentalem aliis quidem concedendam, aliis vero denegandam, aliis denique differendam esse, ex ipso Rituali Romano habetur, in quo *ad tit. de Sacramento Pœnitentiæ* lex ista Confessario præscribitur: *Videat autem diligenter Sacerdos, quando, & quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio.* Omnesque graviores Theologi in eo consentiunt, ut non cuilibet pœnitenti concedenda sit absolutio, sed iis deneganda, qui vel pœnitentiam minime profitentur, vel nulla pœnitentiæ indicia præseferunt; iis autem differenda sit, quorum pœnitentia incerta, & suspecta merito habetur: quod etiam fieri præscribunt Instructiones Confessariis propositæ tum a S. Carolo Borromæo, tum a S. Francisco Salesio, qui regulas omnes pro recta absolutionis dispensatione a S. Carolo traditas in suis Constitutionibus Synodalibus adoptavit, ut *ex earum tit. 9. art. 5. num. 3.* videre licet. Itaque, si incerta, aut suspecta sit illius pœnitentia, quem constat habituali peccandi consuetudine irretitum fuisse, idque in animo habere, ut post Confessionem peractam, primo quoque tempore, ad sacrum Ordinem suscipiendum progrediatur; sine ulla dubitatione dicendum est, huic differendam esse absolutionem, donec certiora præbeat conversionis suæ argumenta: nec enim aliter fidelis & prudens Confessarius erga hujusmodi pœnitentem se gerere debuisset, etiam remota illius cogitatæ Ordinationis circumstantia. Casus igitur, qui in controversiam adduci potest, is est, quo pœnitens eo usque in peccatis habituatus, ad sacros Ordines promoveri intendat, simulque talia contriti cordis indicia præseferat, ut Confessarius illius conversionem sinceram merito existimare valeat, atque confidere, eum non amplius relapsurum esse in antiqua peccata, quorum consuetudine involutus fuit: in his enim circumstantiis, quæritur, an sicuti Confessarius absolutionem illi statim conferret, si sacrum Ordinem suscepturus non esset, ita possit ac debeat id ipsum facere, cum sciat, eundem in limine esse suscipiendi sacram Ordinationem; an vero, propter reverentiam Ordini debitam, & propter periculum, ne forte in priora peccata post Ordinationem relabens, graviores & magis abominabiles Divinæ Majestati offensas inferat, aliquid amplius a pœnitente exigere debeat, quod extra casum proximæ illius Ordinationis minime exigeret; illius nempe absolutionem differre, & nova ab eo petere experimenta, quibus veram atque sinceram conversionem suam magis magisque ostendat. Profecto negari nequit, hujusmodi pœnitentis spiritualem Directorem ancipiti nimium cura in hac facti specie distrahendum fore: nullam vero suppetere generalem regulam, quæ in hujusmodi casibus indistincte ab eo adhiberi valeat. Quare non aliud consilium eidem præberi posse censemus, quam ut omnia personæ, rerum, & casuum adjuncta diligenter inspiciat, & mature perpendat; meminerit etiam, sibi non modo Judicis, sed etiam Medici partes impositas esse; Medici autem officium esse, eam curam ægroto adhibere, eaque ipsi præscribere remedia, quæ credit illius saluti magis opportuna & proficua fore: quemadmodum scite ad rem nostram animadvertit Cardinalis de Lugo *de Sacram. Pœnit. disput. 14. sect. 10. num. 167. & seq.* præcipue vero *num. 171.* Denique Divini luminis opem enixis precibus imploret, ut illius ductum sequens, neque se ipsum prodat, neque pœnitentem suum, cui aliquando absolutionis dilatio salubrior esse potest, quam properata ejusdem concessio, non exactis prius novis experimentis super illius conversionis firmitate. Quoniam vero ejusmodi casus facilius se offerre possunt in audiendis eorum Confessionibus, qui jam in domum exercitiis spiritualibus destinatam statutis temporibus se receperunt, ut sacris Ordinibus in proxima Ordinatione initientur; atque in his circumstantiis ad ceteras difficultates accedit infamiæ metus, quam pœnitens subeundam sibi fore arbitretur, si in ea Ordinatione non amplius promoveatur: tunc necesse erit (neque id sane prudenti Confessario admodum difficile esse poterit) hujusmodi ordinando ante oculos ponere, non modo æternam salutem quovis humano respectu potiorem esse debere, verum etiam nihil infamiæ in eo esse, si quis dicat & fateatur, velle se maturius cogitare de ineundo ejusmodi vitæ instituto, quod graviora secum fert onera, quandoque semel susceptum, per omnem vitam necessario servandum erit. Hæc de proposita quæstione paucis differenda judicavimus, quoniam & ab argumento hujus capitis minime aliena erant, & id fuisse novimus subjectum celebris controversiæ, quæ elapsis annis in una ex principibus Italiæ urbibus agitata fuit.

CAPUT TERTIUM.

Ab eadem novitatis nota nonnullæ vindicantur Synodales constitutiones, Alatrinæ videlicet, Ulyssiponenses, Barchinonenses, Herbipolenses, & aliæ.

IN civitate Alatrina hic inoleverat detestandus abusus, ut in festo S. Sixti I. Papæ, præcipui civitatis Patroni, viri & mulieres ante Ecclesiæ fores choreas ducerent, incompositos agerent saltus, aliasque ludicras corporis gesticulationes, quæ potius Bacchi orgiis, quam Christi Martyris solemnitati, conveniebant. Providus Episcopus has ethnicæ certe superstitionis reliquias Edicto suo proscripsit. Contra Episcopi Edictum, consueto novitatis obtentu, reclamatum est ad sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium. Marcellus Severolus, Romanæ Curiæ Advocatus, multis argumentis conatus est Alatrinam consuetudinem sustentare, atque ab omni superstitionis macula purgare, innixus potissimum exemplo Regii Prophetæ Davidis, qui Divino afflatus Spiritu an-

ante Dei Arcam saltavit: sed Severoli conatus infregit alter æque doctus Advocatus Fatinellus de Farinellis, qui pro Episcopi Edicto stetit. Etenim choreæ, aliæque corporis jactationes, propter sibi insitam turpitudinem, quæ nullo religionis fuco obumbrari potest, per plures Conciliorum canones jamdiu explosæ fuerant, &, ne in celebritatibus Sanctorum, ad valvas præsertim Ecclesiarum, fierent, severe interdictum. Africani Patres, ut legere est *can.* 60. *in Cod. Canonum Ecclesiæ Africanæ tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 898. legem Imperialem postulandam statuerunt ad compescenda tripudia, quibus SS. Martyrum natalitia profanabantur: *Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, devote venientium ad sacratissimam diem, injuriis lascivientibus appetatur; ut etiam ipsius sanctæ religionis pene fugiatur accessus.* Idem consilium cepere Patres Concilii Toletani III. anni 589. *can.* 23. relat. a Gratiano *dist.* 3. *de Consecrat. can.* 2. ubi interponendam pariter decreverunt Reccaredi Regis auctoritatem, ut eandem pestem ex Hispania eliminarent; *Exterminanda est omnino irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent Officia Divina attendere, saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etenim ut ab omni Hispania depellatur Sacerdotum, & Judicum a Concilio sancto curæ committitur.* Equidem tolerare non potuit Ecclesia, ut veris Christi Sanctis ille videretur præstari turpis, & obscœnus cultus, qui a Paganis exhibebatur falsis Numinibus: uti enim ad rem ajebat Auctor *serm.* 265. *olim* 215. *de tempore num.* 4. inter Opera S. Augustini *tom.* 5. *part.* 2. *col.* 437. *in Append. Isti infelices, & miseri homines, qui balationes, & saltationes ante ipsas Basilicas Sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt, etsi Christiani ad Ecclesiam venerint, Pagani de Ecclesia revertuntur; quia ista consuetudo balandi de Paganorum observatione remansit.* Neque porro ad cohonestandas choreas quidquam prodesse exemplum Davidis, jampridem ponderavit Auctor Operis *de Pœnitentia lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 42. & 43. quod Ambrosio adjudicandum, contra Petrum Soto, & Rivetum, omnes eruditi consentiunt. Quoniam, ut ille ait, per mysticam David ante Arcam saltationem, unice Deus præmonstrare voluit Hebræis, quibus omnia in figura contingebant, ut *unusquisque corpus adtollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis*; & propterea cavendum ait, ne quis *putet nobis saltationis lubricæ histrionicos motus, & scenæ deliramenta mandari*: *tom.* 2. *Oper.* S. Ambrosii *col.* 426. Sane *lib.* 2. *Regum cap.* 6. ubi Davidis saltatio refertur, illud adjicitur, quod Michol, illius uxor, non magni fecit, immo despectui habuit illius agendi modum: *Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit Regem David subsilientem atque saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo.* Cujus judicium certo quodam modo, veluti rationabile, approbare videtur Tostatus *in dictum cap.* 6. *quæst.* 19. & *in lib.* 1. *Paralip. cap.* 15. *quæst.* 42. per hæc verba: *Quodammodo rationabiliter indignata est Michol redarguens eum.* Et quidem Sallanus *ad annum Mundi* 2990. *num.* 47. & 48. advertit, mirum non esse, si Tostatus, natione Hispanus, in Davidis saltatione quandam veluti levitatem reprehenderit, cum eam parum consentaneam reputare debuerit gravitati, quæ apud Hispanos adeo rigide servari solet: *Ex patria disciplina, quæ gravitatem habet a teneris unguiculis plurimum commendatam, & levitatem aspernatur, ac merito respuit.* At, si rem penitus inspiciamus, neque verum est, Davidis factum a Tostato reprehendi; cum is propositam quæstionem sequentibus deinde verbis concludat *cit. quæst.* 19. *David tamen excusatur, eo quod egerit omnia ista ex affectu cordis; erat enim vir valde Deicola, & nesciens qualiter Deo placeret, humiliabat se coram eo quantum poterat, & faciebat hæc ex affectu:* neque vero dici potest, Hispanam gravitatem choreas hujusmodi omnino respuere; cum etiam nunc in Solemnitate Corporis Christi mos iste in Hispaniis perseveret, ut in publicis supplicationibus, dum Sanctissima Eucharistia circumfertur, non pauci procedant diversis vestibus induti, qui variis saltationum generibus animi lætitiam, & devotæ mentis obsequium erga Augustissimum Mysterium ostendere gestiunt; idque ab Hispanis Episcopis & Præsulibus toleretur tum propter consuetudinis vetustatem, tum propter chorearum hujusmodi naturam & qualitatem, quæ non ea secum fert absurda, ob quæ Episcopus Alatrinus illas, de quibus hic agimus, proscribendas existimavit. Et quidem sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, omnibus rite perpensis, Episcopi Constitutionem, spreto novitatis argumento, quo impetebatur, approbavit; quemadmodum nos ipsi retulimus *in nostro Opere de Canonizat. Sanctor. lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 31. *num.* 34. *in fin.*

II. In Synodo Ulyssiponensi vetitum fuerat tabernariis, ne festis diebus res etiam ad victum necessarias venderent iis matutinis horis, quibus in Ecclesiis solemnia peragebantur officia. In Constitutionibus Synodalibus Barchinonensibus interdictum pariter fuit mercatoribus, ne iisdem Deo dicatis diebus ullam exercerent negotiationem, omnesque sive mercatores, sive artifices, jussi sunt iisdem diebus suas apothecas obserare, nullique, aliquid emendi causa, aditum in eas permittere. Utraque Constitutio, quanquam nihil de novo decerneret, sed Dei, atque Ecclesiæ legem instauraret, & inculcaret, nihilominus insimulata fuit novitatis, atque acerrime impugnata, sed perperam; nam prima approbata fuit a sacra Rota *decis.* 1583. *num.* 8. *coram Penia*, & *decis.* 33. *coram Dunozzet.* & *decis.* 293. *coram Ubaldo*: altera vero confirmata a sacra Congregatione Concili die 13. Martii 1679. & die 27. Martii 1682. sicuti legitur in Regestis, refertque Nicollius *in Prax. Canonic. tom.* 1. *litt. C.* §. 1. *num.* 44.

III. Fridericus Carolus Episcopus Bambergensis & Herbipolensis, cum anno 1740. Collegiatam Ecclesiam visitaret S. Joannis in Haugis civitatis Herbipolensis, parvipendens Capituli querimonias, nihilque metuens novatoris censuram, quam sibi prævidebat irrogandam, antiquam proscripsit consuetudinem, in eadem Ecclesia vigentem, quam referre, atque a sui initio repetere, neque inutile, neque injucundum fore existimamus. Perspectum, & exploratum est omnibus, qui veteres Ecclesiæ annales vel leviter pertractarunt, jam a sæculo VIII. auctore Crodogangn Episcopo Metensi, efformata fuisse Canonicorum Collegia ad imaginem Monachorum, a quibus Canonici in hoc tantum differebant, quod regulam quidem ipsi servarent a sacris canonibus, atque Ecclesiæ Patribus, Clericis præscriptam, religiosa tamen vota non nuncuparent: hoc quippe unicum discrimen inter utrosque intercessisse colligitur ex Capitulari Aquisgranensi anni 789. *cap.* 71. *tom.* 1. *Capitular.* Baluzii *col.* 237. ubi ita cautum legimus: *Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui se voto monachicæ vitæ constrinxerunt, monachice, & regulariter omnimodis secundum votum suum vivant, secundum quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro... Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus, ut illi canonice secundum suam regulam omnimodis vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas Monachorum.*

Inde

Inde verò factum arbitramur, ut more Monachorum, quorum vivendi rationem, etsi voto soluti, Canonici in omnibus imitabantur, priusquam Capitulis sive Cathedralium, sive Collegiatarum Ecclesiarum insererentur, tyrocinium subirent sub cura Præpositi, a quo morum disciplina imbuerentur, & sub magisterio Scholastici, cujus munus erat juniores illos, & novitios Canonicos litteris, bonisque artibus informare: quemadmodum observat Antonius Matthæi *lib.* 2. *de nobil. cap.* 39. pluribusque exornat Thomassinus *de veter. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 2. *& seq. & cap.* 70. *num.* 8. Tyrocinii vero tempore multa ipsis subeunda erant incommoda, molestiæ haud leves tolerandæ, ut per dura, & aspera quæque probati, ad reliquam vitam *canonice* transigendam assuescerent: etenim, si jampridem Gregorius Magnus neminem sacris Ordinibus initiari voluit, nisi post probationem, teste Joanne Diacono *in ejus Vita lib.* 2. *num.* 16. apud Mabillon. *in Act. SS. Benedict. sec.* I. *pag.* 408. multo magis probandi erant Canonici, qui ad exactam componebantur normam Monachorum, de quibus scribit Petrus Blesensis *epist.* 13. *Novitiorum claustralium mentes adhuc desideriorum carnalium humoribus gravidæ, & tumentes, non acceptantur in Sacrificio Domini, nisi prius igne tribulationis torreantur; nec paleas priorum deponunt affectuum, nisi per laborem, & abstinentiam confringantur:* & ad rem nostram magis apposite Fructuosus Episcopus *cap.* 18. *suæ Regulæ* de novitio loquens, *part.* 2. *Cod. Regul.* Holstenii *pag.* 274. ait: *Monasterium sub Regula introducatur, & anno integro a cunctis Fratribus, ex industria, conviciis comprobetur.*

IV. Postquam autem obsoleta est Crodogangi institutio, & Canonici, abjecta vita communi, ac regulari observantia, in sua quisque domo, secularium more, vivere cœperunt, quod in Germania contigisse, fluente seculo x. auctor est Trithemius *in Chron. Hirsaugien. anno* 977. nonnulla pristinæ disciplinæ remansere rudera, quæ adhuc hodie visuntur tum in Canonico Scholastico, tum *in anno residentiæ*, seu *claustrali*, quem quorundam Capitulorum Germaniæ Canonici certa anni die auspicari debent, atque in Ecclesiæ servitio integrum transigere, priusquam in Capitulum admittantur, suæque Præbendæ fructus participent. Sed in eo etiam clarius veteris disciplinæ vestigium conspicitur, quod in aliis ejusdem Germaniæ Capitulis est in more positum; nimirum, ut qui Canonicatum adepti sunt, non statim post annum residentiæ, sicuti alibi fit, Capitularibus annumerentur, sed meram expectativam habeant vacaturæ Præbendæ Canonicalis, ideoque non appellentur absolute *Canonici*, sed *Domicellares*, seu *Domicelli*, quasi non *Domini*, sed *Dominuli* sint, ut hac ipsa nomenclatura differant a veris Canonicis, quos jam appellatos fuisse *Dominos*, testatur vetus monumentum apud Lucam Dacherrium *tom.* 3. *Spicilegii novæ editionis pag.* 561. Hi quippe Canonici *Domicellares* speciem quandam referunt juniorum Clericorum, quos diximus in tyrocinio olim detentos, variisque exercitationibus probatos, ut deinde in Canonicorum Collegium cooptarentur. Equidem Patres Concilii Moguntini, anni 1549. de iis, quæ ad mores pertinent *cap.* 86. de Domicellariis, perinde ac de Novitiis in probatione degentibus in hunc modum loquuntur *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2134. *Hactenus in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis (saltem in ea parte, qua majores nostri non sine magna ratione juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim ut Beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub jugo Prælatorum detineri voluerint) satis negligenter advigilatum esse non sine Ecclesiarum pernicie, sentimus; dum hi, quibus ea cura incumbit, ad studia, & mores Domicellarium parum attendentes, si modo Domicellares certum tempus in Beneficii possessione exegissent, aut pecuniam pro emancipatione constitutam numerassent, sine ampliori delectu quosvis ad Capitula admiserant, etiam eos, quos nec vitæ honestate, nec doctrina satis idoneos, aut Ecclesiis utiles futuros norint ... Quarum indemnitati consulere volentes, Prælatorum, Capitulorum, & aliorum, quorum interest, conscientias duximus onerandas: hisque districte præcipiendo injungimus, ut in posterum, non secundum prætensam consuetudinem (quæ in hac parte, ut Ecclesiis perniciosa, irrationabilis, aut potius corruptela censenda est) quoslibet, sed secundum conscientiam idoneos tantum, & dignos ad Capitula, præsertim Metropoliticum, & Cathedralia admittant.*

V. Ejusmodi Canonici Domicellares reperiuntur in præfata Ecclesia S. Joannis in Haugis; iique, cum essent in Capitulum recipiendi, hoc quasi postremum sui tyrocinii subibant experimentum: ab humeris ad lumbos denudati transibant per medium agmen Canonicorum Capitularium, a quorum singulis virga, quam quisque manibus tenebat, cædebantur; eoque experimento peracto, veluti per aspera quæque probati, atque a tyrocinio subducti, Capitularibus accensebantur. Hunc autem morem promanasse opinamur ex illo veteri instituto, a Monachis ad Canonicos derivato, Novitium scilicet lacessendi injuriis, conviciis, & probris, sicuti ab Episcopo Fructuoso audivimus. Alia præterea potuit esse ejus consuetudinis origo. Antiquis Romanorum legibus, emancipatio liberorum e patria potestate fiebat *cum injuriis, & alapis*, ut dicitur *Novell.* 81. *in præfat.* & observant Antonius Perez *in Cod. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 49. *num.* 1. Vincentius Gravina *Orig. Jur. lib.* 2. *num.* 83. Heinec. *Instit. Justin. lib.* 2. *tit.* 12. *& Antiquit. Romanar. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. §. 5. *&* 9. inter ceteros enim ejusdem ritus, quos describit Cajus *Instit. cap.* 6. hic ultimus erat, aliorumque complementum: emancipandus, post tertiam manumissionem, servorum more, *circumducebatur*, quasi ei libera daretur facultas abeundi quo vellet, *& colapho percutiebatur*; quo præstito, emancipatio censebatur omnibus numeris absoluta.

VI. Jam vero, admissionem Canonici Domicellaris in Capitulum speciem quandam fuisse emancipationis, per quam ille liberaretur a nexu scholæ, & subtraheretur a jugo Canonici Scholastici, colligimus tum ex antiquis statutis Ecclesiæ Ultrajectinæ, relatis ab Antonio Matthæi *de nobil. lib.* 2. *cap.* 39. in quibus ita cavetur: *Si Scholaris ad Præbendam assumptus fuerit, vocem tamen in Capitulo non habebit, donec vicesimum ætatis suæ annum attigerit, & per Scholasticum nostrum Decano, & Capitulo nostro emancipandus, præsentatus ut idoneus fuerit:* & rursus *de officio Scholastici: Ad ipsum* pertinet *Scholares examinare tam in scientia, quam in moribus, & ætate; &, cum habiles reperti fuerint, Decano, & Capitulo nostro emancipandos præsentare*: tum ex vetusto diplomate, quod occurrit apud Schaten. *lib.* 11. *Annal. Paderbon.* ad *an.* 1231. ubi circa finem hæc habentur: *Nullus Canonicorum de cetero emancipabitur, quin idem juret, ne numerus Canonicorum excedat numerum Præbendarum.* Quocirca improbabile non est, præfatum modum, eum in Capitulum introducendi per convicia, & verbera, ortum habuisse a veteri ritu emancipationis, quem postea abolevit Justinianus *in leg. ultim. Cod. de emancip. liber.*

VII. Sed, quidquid sit de illius consuetudinis origine, quam nobis duntaxat conjicere, certo tamen assequi non licuit, eam prudenti sane consilio extirpandam duxit laudatus Fridericus Carolus Episcopus Herbipolensis opportuno decreto, hisce verbis concepto: *Sicut quæ laudabiliter olim constituta, vel ab antiquo observata esse noscuntur, retinenda sunt in posterum;*

rum; ita e contra, quæ honestati, modestiæque Ecclesiasticæ, vel bonis moribus adversantur, sacris inimica canonibus, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, adeo vires non contrahunt ab antiquitate, quin tanquam abusus reformari debeant. Enimvero, cum hocce inter Canonicos Domicellares non soli adolescentuli, sicuti forsan retroactis temporibus, sed viri numerentur ætate, & prudentia plerumque maturi, & quandoque etiam Episcopali charactere exornati, jure ac merito indecorum & turpe illi visum est, ut isti humeris denudatis sub ferularum ictibus in Capitulum admitterentur. Obstitere utique Canonici novæ sanctioni, qua querebantur antiquum everti Capituli institutum, cujus initii non extabat memoria: sed frustra: quoniam nos, quibus jam tum universalis Ecclesiæ regimen obtigerat, considerantes, non posse vetustatis argumento abusus sustineri, qui rectæ rationi, decentiæ, atque honestati adversantur, consilium Episcopi summopere commendavimus, ejusque decretum confirmavimus.

VIII. Præterea, ut a proposito de Canonicis argumento non discedamus, merito hic recensendæ veniunt Synodales quorundam Episcoporum Constitutiones, quibus decernitur, ut Canonici tuarum Cathedralium, aliarumque Ecclesiarum Collegiatarum, dum Choro intersunt, minime putent, se, meram ibi assistentiam præstando, muneri suo satisfacere, sed ut re ipsa canant & psallant, suasque voces adjungant inferioribus ministris, Horas Canonicas, aliasque præscriptas preces canentibus, & recitantibus. Etenim non semel accidisse novimus, ut hujusmodi Constitutiones, tanquam novitatem importantes, in hominum censuras incurrerent; cum contra commendari debuissent, quod per eas tolleretur abusus contra leges inductus, ut Canonici a cantu, & psalmodia abstinerent, & statuarum more in Choris subselliis locati, Divinas laudes ab aliis concelebrari audientes, ipsi silentium servarent. Sane non ignoramus, in quorundam libris scriptum reperiri, licitum esse Canonicis Choro præsentes assistere, & cantum omittere, quoties, aut in Præbendarum fundatione ab hujusmodi onere exempti fuerint, cum possit Fundator etiam contra legis positivæ præscriptum aliud in fundatione statuere, aut quoties iisdem Canonicis a summo Pontifice concessum fuerit Indultum exemptionis a cantu, firma remanente obligatione Divinis Officiis in Choro assistendi; cum enim Pontifex valeat omnimodam iis libertatem tribuere, nimirum eos etiam ab assistentia Choro præstanda eximere, multo magis potest, legitima aliqua suadente causa, eos a psallendi debito absolvere, & nihilominus ad frequentandum Chorum adstringere. Ita docent Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. de Horis Canonicis cap. 12 num. 11.* Azor. *Inst. Moral. part. 1. lib. 10. cap. 11. quæst. 6. & 7.* Persicus *in tract. de Horis Canonicis dub. 4. num. 11. & 13.* Sed, quidquid sit de singularibus hujusmodi casibus, qui disputationis gratia ab Auctoribus conficti potius, quam re ipsa existentes dici possunt; negari profecto nequit, quod, cum Chorus ad canendas psallendasque Horas Canonicas institutus fuerit, eique non solum inferiores ministri, & cantores, sed ipsi quoque Ecclesiarum Canonici, ex eorum officio debito, assistere teneantur, hi etiam ad canendum, & ad concinendum inferiorum ministrorum Deo psallentium vocibus, ex ipsa eorundem officii natura tenentur. Ideoque fatendum est, & rationi, & justitiæ consonas esse Constitutiones Synodales, quæ id a Canonicis præstari jubent, easque odioso novitatis nomine immerito traduci, cum potius laudandæ essent, utpote prava corruptelarum germina excindentes, quæ nimia forsan Prædecessorum indulgentia in agro Dominico radices egerant. Auctoritates, & canones Conciliorum tam Provincialium quam Synodalium, quibus hæc sententia confirmatur, videri possunt apud Pontas *in verb. Canonicus cas. 6.* Genettum *Theol. Moral. tom. 2. tract. 1. cap. 7. de Beneficiis quæst. 11.* Natalem Alexandrum *Theol. Moral. lib. 2. cap. 8. de Horis Canonicis tom. 2.* Quæ autem hac de re statuta fuerunt a S. Pio V. in sua Constitutione 35. *Bullar. Roman. tom. 2.* quæque satis aperte decreta leguntur in Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 12. de reform.* ea per nos expensa fuerunt *in nostra Instit. 107. Latinæ editionis*, in qua etiam complures adduximus resolutiones sacræ Congregationis prædicti Concilii Tridentini Interpretis, eidem sententiæ constanter faventes, quas Lector ibidem videre poterit §. 3. *num. 16. & seq.* Concordant Epistola encyclica, quam ad Episcopos Italiæ conscripsimus Pontificatus nostri anno quinto, impressa *in Bullario nostro tom. 1. num. 103.* in qua de hoc etiam argumento aliqua innuimus §. 24. ac demum Litteræ nostræ in forma Brevis die 19. Januarii 1748. datæ ad Cardinalem Patriarcham Delphinum super concessione nonnullorum privilegiorum favore Capituli & Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Veronensis, quæ Litteræ impressæ sunt *in supplemento ad calcem volum. 3. ejusdem Bullarii nostri num. 4. pag. 585.*

IX. Ex hactenus dictis colliget Episcopus, non esse sibi metuendum a novatoris calumnia, cum Constitutiones edit, quas necessarias agnoscit ad depravatos populi, Clerique mores reformandos, & sanctissimos Ecclesiæ canones reparandos, temporum injuria, hominumque malitia labefactatos: facile quippe ab improborum dicteriis se tuebitur decreto Tridentini *sess. 22. cap. 1. de reform.* ubi postquam omnes innovavit Constitutiones, ad vitam, & honestatem Clericorum pertinentes, Episcopos alloquens, ait: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant.*

CAPUT QUARTUM.

Quænam sit novitas in Diœcesim non inducenda: & primo, ne veteris disciplinæ restituendæ studio contra recentiores leges, aut consuetudines generaliter receptas, decreta fiant: ubi de Clericorum habitu, & de eorum cohabitatione cum mulieribus consanguineis, aut affinibus.

QUemadmodum prudenter se gerit Episcopus in id incumbens, ut pristina disciplina, quam præfocavit abusus, in sua diœcesi reviresceat; ita imprudenter agit, qui mores in eam inducere tentat aut nunquam receptos, aut ex rationabili causa postea obsoletos, præcipue si res ejusmodi respiciant, in quibus mutatio fieri potuit sine ullo Ecclesiæ dispendio, & purioris ethices jactura. Quoniam autem in hac re, a rerum, temporum, & locorum circumstantiis maxime pendet, impossibile est universalem regulam constituere, in omni eventu æque ab omnibus, atque ubique servandam, regulæ loco esse poterunt nonnulla, quæ in hoc, & sequenti capite proferemus, exempla.

II. Episcopus restituendæ Ecclesiasticæ disciplinæ studiosus, plurimas saluberrimas paraverat Constitutiones, in sua Diœcesana Synodo propediem promulgandas. Eas nobis, qui tunc temporis Secretarium agebamus Sacræ Congregationis Concilii, pro sua erga nos humanitate, amice dedit examinandas. Earum unam offendimus, in qua prohibebatur Clericis usus fibularum in calceis, adjecta in transgressorea haud

hand levi pœna: ejusque Constitutionis ratio petebatur ex *Cap. Clerici, 15. de vit. & honest. Clericor.* ubi Innocentius III. inter eetera ornamenta Clericis interdicta, fibulas etiam recenset, inquiens: *Fibulas omnino non ferant*. At nos amico Episcopo suasimus, ut hanc Constitutionem deleret: neque his temporibus aptari diximus laudatam Innocentii III. Deeretalem, utpote quæ de fibulis loquitur, diversis sane ab illis, quæ nunc communiter apud honestos viros sunt in usu: fibulas eoim ad merum olim pertinuisse luxum, & vestium ornatum, testatur Ulpianus *in leg. Argumenta, 25. ff. de auro, & argenta legatis*, inquiens. *Fibulæ ornamenta magis, quam vestis sunt*: & prosequuotur Petrus Faber *lib. 1. semestr. cap. 16.* & Chifletius *in Anastasi Childerici cap. 16.* & quidem mollia erant ornamenta, mulierum potius, quam virorum propria, quemadmodum *in cit. leg.* notavit Glossa *verb. Ornamenta*, traditque Plinius *lib. 33. cap. 1.* scribens: *Fibulas, & alia muliebris cultus*: quamvis revera, eodem Plinio teste, non deessent viri, qui mulierum more, aureis, & gemmatis fibulis suas vestes constringerent; quem etiam morem indicat illud Virgilii *Æneid. 1. Aurea purpuream subnectit fibula vestem*. Quia porro mulieres, calceorum loco, semper utebantur soleis, quas viri domi taotum gestabant, quod deducitur ex Gellio *lib. 13. cap. 21.* eas pariter pretiosis fibulis revinciebant: quæque ad soleas colligandas erant necessariæ, ad merum luxum, & pompam fuerunt postea etiam in calceamentis adhibitæ. Ad hujus vero generis calceamenta, pretiosis fibulia adornata, allusit Concilium Carthaginiense IV. anni 398. cum *cap. 45. tom. 1.* Collectionis Harduini *col. 982.* ait: *Clericus nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat*: eademque respexit Concilium Matisconense anoi 581. cnm *can. 5.* edixit: *Nullus Clericus sagum, aut vestimenta, vel calceamenta secularia, nisi que religionem deceant, inducere præsumat*: *tom. 3.* Collectionis Harduini *col. 452.* De præfatis pariter fibulis, vanitati, & pompæ unice inservientibus, loquutum Innocentium III. liquet ex contextu; ait quippe: *Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes*. Fibulæ autem, quæ hodie ad calceos colligandos sunt in usu, oisi sint gemmis distinctæ, nullam præseferunt vanitatem, sed solius commoditatis causa adhibentur etiam ab hominibus infimæ plebis, & pauperrimis. Quocirca illas Clericis interdicere, esset male feriatorum homioum linguas ad dicteria, & scommata incitare, absque ullo Ecclesiasticæ disciplinæ profectu.

III. Similiter alius Episcopus, & pietate & doctrina insignis, nobis etiam prædictum munus obeuntibus indieavit, inter Synodales, quas edere parabat, Constitutiones unam se condidisse, qua prohibebat Ecclesiasticis secularibus lugubres vestes in sanguineorum, & affinium obitu ioduere; siquidem animadverterat, tum Cardinales, & Romanæ Curiæ Præsules in Urbe, tum Episcopos extra Urbem, hac ipsa ratiooe se gerere: præterquamquod Regulares nullibi conspiciuntur quidqoam in vestitu immutare, decedentibus licet eorum parentibus, aut fratribus, nedum remotioribus consanguineis. Addebat, id sibi valde consentaneum videri doctrinæ B. Pauli Apostoli, qui *in Epistola ad Thessalonicenses cap. 4.* ita scribit: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut, & ceteri, qui spem non habent*. Ad hæc nos quidem respondimus, valde optandum esse, ut Clerici hanc legem servarent, utpote quæ & Ecclesiasticis regulis, & aliis Synodalibus Constitutionibus omnino conformis esset. Nam inter Tarraconensis Ecclesiæ statuta unum adest anno 1338. editum, quod legitur *tom. 1. lib. 3.* in hæc verba conceptum: *Ne Clericus in sacris Ordinibus induat se de nigro, seu de vestibus lugubribus, per mortem alicujus, nisi fuerit pater, aut mater, frater, aut soror, aut dominus, quas etiam ultra duos menses portare non possit*. In Concilio Toletano, quod sub Pontificatu Sixti IV. celebratum fuit, *can. 8.* ita legitur: *Ulterius luctuosas vestes induere Clerici in sacris Ordinibus constituti, vel Beneficiati, non audeant*. Magis adhuc severa est lex a S. Carolo edita in Coocilio Provinciali Mediolaneosi V. anni 1579. *part. 3. Actor. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 268.* qua scilicet euilibet Clerico, *qui amictu Clericali indutus incedit*, districte prohibetur, *ne in propinquorum, ne parentum quidem obitu, vestes lugubres more laicorum induat gestetque .... sed pium erga propinquos mortuos charitatis studium, officiumque præseferat omni alia ratione, quæ cum Clericalis ordinis decore, dignitateque omnino conveniat*: Et huic quidem per omoia coocordaot Constitutiones aliarum Synodorum, videlicet Amerinæ anni 1595. Placentinæ anni 1589. Florentinæ ejusdem anni. At nihilominus eidem Episcopo insinuandum duximus, ut, antequam hujusmodi Constitutionem in Synodo publicaret, quæ novitatis speciem in illius diœcesi procul dubio habitura erat, rem totam mature perpenderet, videretque, an sibi pollieeri posset, eandem re ipsa observatum iri, neque potius occasionem daturam esse Clericorum recursibus, oblocutionibus, & querelis, non sine periculo, ut laici quoque in partes accederent. Quibus ille in bonam partem acceptis, ac secum prudenter expensis, a decreti publieatioue abstinendum existimavit.

IV. At multo magis cavendum est, ne, obtentu renovandi pristinos Ecclesiæ canones, qoidquam in Synodo statuatur, quod contrarium sit posterioribus legibus, quibus antiquæ disciplinæ rigor nonnullis in rebus expresse mitigatus dignoscitur. Exemplum esse potest in eohabitatione Clerieorum, & mulierum, de qua nos pluribus disseruimus *in nostra Instit. 83.* Ne Ecclesiæ ministrorum existimatio, ulla fœdi criminis probabili suspicione imminueretur, magna Synodus Nicæna *can. 3.* juxta versionem Dionysii Exigui *tom. 1.* Collectionis Harduini *col. 323.* ita sancivit: *Interdixit per omnia magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas, quæ suspicionem effugiunt*. Quænam porro dicerentur mulieres *subintroductæ*, litigant Eruditi. Putarunt aliqui cum Turriano *lib. 2. de dogmat. character. Verbi Dei pag. 93.* eo nomine denotari uxores, quibus Clerici, priusquam Ecclesiæ militiæ adscriberentur, essent legitimo connubii fœdere copulati: sed istorum opinio explosa fuit a Gothofredo *in not. ad Cod. Theodos. lib. 16. tit. de Episc. leg. 44.* ubi ostendit, Græcum vocabulum, a Nicænis Patribus adhibitum, nequaquam conjugem, sed feminam significare omnino extraneam, nulloque parentelæ vinculo Clerico devinctam. Alii cum Christiano Lupo *in not. ad præfat. Can. tom. 1. pag. 21. & seq.* ea voce designari opinantur *Agapetas*. Erant autem *Agapetæ*, Deo devotæ feminæ, quas Deo pariter sacrati viri, per quamdam spiritualis adoptionis speciem, sibi in matres, sorores, aut filias adsciscebant, & pietatis fovendæ studio, aut eerte prætextu, secum domi retinebant. Quia vero hujusmodi contubernium, etsi fortasse plerumque flagitio careret, flagitii tamen periculo, & suspicione nunquam profecto vacabat, semper fuit ab Ecclesia improbatum. In illud acriter invectus est Cyprianus *epist. 62. ad Pomponium Episcopum*. Patres Antiocheni scribentes ad Dionysium Papam, apud Eusebium *lib. 7. cap. 30.* Paulo Samosa-

teno,

teno, Synodali sententia e Patriarchatu dejecto, maximo crimini dederunt, quod *subintroductas* haberet, fuisque Clericis permitteret mulieres: *Quid hic referre attinet* (ajebant) *subintroductas*, *ut Antiocheni vocant, mulieres tam ipsius, quam Presbyterorum ejus, ac Diaconorum? in quibus non hoc solum, sed etiam alia insanabilia crimina, quorum conscius est, & quorum ipsos reos esse convicit, nihilominus tegit, ac dissimulat, ut illos sibi obnoxios habeat*. Ad eundem autem scopum propulsandi ab Ecclesia *Agapetarum pestem*, ut eas vocat Hieronymus *epist.* 22. *ad Eustochium*, collineasse Patres Nicænos, cum Clericis vetuere, ne subintroductas haberent mulieres, eum aliis sensit *Laudatus* Lupus; quamvis revera non statim voti compotes facti fuerint, siquidem eundem abusum vehementer postea inclamarunt Gregorius Nazianzenus *in carmine continente præcepta Virginum*, Hieronymus *cit. epist.* 22. *epist.* 125. *ad Rusticum Monachum*, & *epist.* 128. *ad Gaudentium*, Chrysostomus, teste Palladio *in ejus Vita*, aliique Patres.

V. Verum, etsi nullus neget, mulieris *subintroductæ* voce, etiam *Agapetas* comprehendi, præter eas tamen quamcumque aliam feminam extraneam designari, evidenter demonstrarunt Gothofredus *cit. loc.* & Ferdinandus Mendoza *de confirmando Concilio Eliberitano lib.* 2. Equidem Honorius, & Theodosius junior, Imperatores, legem sancientes canoni Nicæno accommodatam, non tantum cum feminis, secum sororum nomine assumptis, sed cum quibuslibet extraneis consortium habere, Clericis interdixere, exceptis matre, filia, & sorore germana, in quibus arctum consanguinitatis vinculum omnem removet sævi criminis suspicionem: *Eum, qui probabilem seculo disciplinam agit, decolorari consortio sororiæ appellationis non decet. Quicumque igitur, cujuscumque gradus Sacerdotio fulciuntur, vel Clericatus honore censentur, extranearum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant: hac tantum eis facultate concessa, ut matres, filias, atque germanas, intra domorum suarum septa contineant. In his enim nihil sævi criminis existimari fœdus naturale permittit: leg.* 19. *Cod. de Episc. & Cler.* In eundem sensum Nicænum canonem exposuere quotquot illum renovarunt posteriora Concilia. Carthaginiense IV. anni 398. *cap.* 46. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 982. ait: *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet*. Arelatense II. anni 452. *can.* 3. *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 773. *Si quis Clericus a gradu Diaconatus in solatio suo mulierem, præter aviam, matrem, filiam, neptem, vel conversam secum uxorem habere præsumpserit, a communione alienus habeatur. Par quoque & mulierem, si se separare noluerit, pœna percellat*. Ilerdense anni 524. *can.* 15. *tom.* 2. ejusdem Collectionis *col.* 1066. *Familiaritatem extranearum mulierum licet ex toto sancti Patres antiquis monitionibus præceperint Ecclesiasticis evitandam; id nunc tamen nobis visum est, ut qui talis probabitur, si post primam, & secundam commonitionem se emendare neglexerit, donec in vitio perseverat, officii sui dignitate privetur*. Avernense anni 535. *can.* 16. *tom. cit. col.* 1183. *Episcopi, Presbyteri, atque Diaconi, ita sancta conscientiæ luce resplendeant, ut effugiant probitate actuum maledicorum obloquia. .. Fugiatur his extranearum mulierum culpanda libertas: & tantum cum avia, matre, sorore, vel nepte, si necessitas tulerit, habitent; de quibus nominibus, ut priorum canonum series continet, nefas est aliud, quam natura constituit, suspicari*. Concilium Romanum congregatum a Zacharia Papa anno 743. *can.* 2. *tom.* 3. ejusdem Collectionis *col.* 1927. *Ut Presbyteri, vel Diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant habitare, nisi forsitan matrem suam, aut proximitatem generis sibi habentes, quæ suspiciones effugiant; sicut in Synodo Nicæna continetur*. Concilium Moguntinum anni 813 *can.* 49. *tom.* 4. ejusdem Collectionis *col.* 1016. *Omnibus Clericis feminas secum in domibus suis habere, ultra licentiam canonum, firmiter sit contradictum*. Remense ejusdem anni 813. *can.* 22. *ibid. col* 1020. *Ut a sacerdotibus omnis suspicio mulierum funditus eradicetur: cum quibus etiam nulla habitatio eis concedatur, præter illam, quæ in Nicæna Synodo permittitur, id est matrem, aut sororem, vel eas tantum personas, a quibus omnes suspiciones effugiant*.

VI. At veniam, quam Nicæni Patres Clericis dederant, cohabitandi cum matribus, filiis, & germanis sororibus, nonnihil amplisvit Concilium Carthaginiense III. anni 397. illam non solum ad feminas extendens, remotioribus sive consanguinitatis, sive affinitatis gradibus, iisdem conjunctas, sed etiam ad eas, quarum indigerent famulatu: ait quippe *canon.* 17. *relat. dist.* 8. *Can.* 27. *Ut cum omnibus omnino Clericis extraneæ feminæ non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, & matertera, amitæ, sorores, & filiæ fratrum, aut sororum, & quæcumque ex familia, domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant; vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint; aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit*. Ex opposito Concilium Forojuliense anni 791. *cap.* 4. *tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 858. ob turpe, & nefarium, quod perpetrari contigerat, facinus, præfatam licentiam revocavit, nec deinceps permittendum statuit, ut Clericus cum ulla prorsus muliere, ne matre quidem excepta, cohabitaret, inquiens: *Ut, juxta Nicæni venerandi definitionem Concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres secum in domo propria habere, vel private cum eis cohabitantes conversari: & quamquam de quibusdam inhonesta carentibus suspicione, clementius aliquo modo inibi legatur indultum, nos tamen omnes omnino nunc necessarium vetare prospeximus; eo quod experimento didicerimus, illarum velamento, alias licentius ad eos aditum veniendi, perditionis causam habuisse*. Forojuliensi consensere Concilium Nannetense incerti anni *can.* 3. *tom.* 5. *part.* 1. ejusdem Collectionis *col.* 457. *Prohibendum, & modis omnibus interminandum est, ut nullus Sacerdos eas personas feminarum, sicut & in canone insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt (quia, instigante diabolo, etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis illarum,) scilicet matrem, amitam, sororem*: Moguntinum anni 888. *cap.* 10. *tom.* 6. *part.* 1. ejusdem Collectionis *col.* 406. *Ut Clericis interdicatur, mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quamvis enim sacri canones quasdam personas feminarum simul cum Clericis in una domo habitare permittant; tamen, quod multum dolendum est, sæpe audivimus, per illam concessionem plurima scelera esse commissa.... Et idcirco constituit hæc sancta Synodus, ut nullus Presbyter ullam feminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio malæ suspicionis, vel facti iniqui penitus auferatur*: & Concilium Metense ejusdem anni 888. *cap.* 5. *cit. tom.* 6. *part.* 1. *col.* 411. *Sacerdotes.... nequaquam in sua domo secum aliquam feminam habeant, nec matrem, nec sororem*. Verum Innocentius III. scite perpendens, non esse facile præsumendum scelus, a cujus turpitudine natura ipsa quodammodo abhorret, neque rationi consentaneum reputans, legem ferri ad præcavendum periculum, quod rarissimum est, Nicænum canonem restituit, easque feminas Clericorum ædes incolere permisit, quas Nicæni Patres nulla aspergi obliqua suspicione existimarunt: rescribens enim ad Episcopum Pistoriensem *in Cap. A nobis*, 9. *de cohabitat. Clericor. & mulier.* ait: *Cum Clericis quoque non*

permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari.

VII. Hac poſteriori Innocentii III. Decretali nemo dubitaret contrariis Synodorum ſanctionibus modo allegatis derogatum fuiſſe, niſi Conſtitutio Nannetenſis inſerta foret compilationi Decretalium Gregorii IX. locumque haberet *in Cap. 1. de cohabitat. Cleric. & mulier.* etſi falſo ibi adſcribatur Concilio Moguntino, in quo etiam legitur, aliis tamen verbis renovata; ſed, poſtquam in codice Juris communis relata eſt, nedum revixiſſe, ſed vim, ac robur univerſalis legis videtur inſuper adepta. Hac ratiocinatione decepti aliquot Epiſcopi, ſe Juri communi inſtitiſſe putarunt, cum Clericis vetuere, ne cum ulla prorſus femina, licet arctiſſimo ſibi conſanguinitatis nexu obſtricta, cohabitarent. Verum aliter ſenſere peritiſſimi ſacrorum Canonum Interpretes, quibus compertum cum ſit, jurium contrarietatem eſſe evitandam, nec facile in eadem Canonum Collectione admittendam, ita res viſa eſt componenda. Decretalis (inquiunt) Innocentii III. regulam conſtituit univerſalem, communiter obſervandam. Decretum Nannetenſe ponit regulæ limitationem in ſpecialibus quibuſdam eventibus adhibendam. Itaque priori eſt inhærendum, cum unius diœceſis Clericis certa norma præſcribitur, ad quam omnes ſe componere debeant; poſteriori inſiſtendum, cum de hoc, aut illo agitur, cujus mores ſunt depravati, & eum qualibet prorſus muliere conſuetudo ſuſpecta. Quamobrem, licet in diœceſi contingat, turpe inceſtus flagitium ſemel, aut iterum ab uno, aut altero Clericorum perpetrari, non idcirco fas erit Epiſcopo a communi regula recedere, & non ſine populi admiratione, ac ſcandalo, quaſi omnes haberentur ejuſdem enormis criminis aut rei, aut ſuſpecti, ſtatim edicere, ne ullus in poſterum Clericorum cum nepte, amita, ſorore, aut matre cohabitet: ſed, ſi quemquam reperiat dubiæ famæ, cujus cum conſanguinea contubernium, etiam apud probos, & prudentes viros, male oleat; illi, cui certe congruit, regulæ limitatio, ſeparationem injungat, ea tamen adhibita circumſpectione, & cautela, quam rerum circumſtantiæ expoſcunt, ne delictum, quod latet, pateſiat. Non propterea tamen Conſtitutionem improbamus, qua Epiſcopus omnem eum mulieribus cohabitationem Clericis interdicat, niſi ipſe prius, earundem qualitatibus examinatis, illam prava ſuſpicione vacare compererit: hoc quippe aliud non eſſet, quam ſibi decernendum reſervare, num hæc, vel illa ſemina cadat in cenſuram, an potius in limitationem regulæ Nicænæ ab Innocentio III. innovatæ. Ita ſancitum legimus a S. Carolo Borromæo in ſuo Concilio Provinciali Mediolanenſi I. *in cujus part. 2. Actor. Eccleſ. Mediol. part. 1. pag. 19.* habetur: *Quoniam non ſolum malum cavere, verum etiam omnem mali ſuſpicionem fugere oportet, ne in cujuſquam offenſionem incurramus; in ædibus ad Canonicorum, aliorumve Clericorum domicilium, & uſum ædificatis, aut aliis, in quibus ipſi habitant, feminas quaſcumque, etiam quovis ſanguinis, cognationis, aut affinitatis vinculo eis conjunctas habitare prohibemus, niſi Epiſcopus in alicujus urgentis neceſſitate aliter faciendum eſſe duxerit, cujus conſcientiam in hoc valde oneramus.* Ejuſmodi S. Caroli Edictum, plurimum tamen mitigatum, nos ſervari præcepimus a Parochis noſtræ Bononienſis diœceſis, quibus convivere permiſimus cum feminis uſque ad tertium conſanguinitatis, & primum, ac interdum etiam ſecundum affinitatis gradum ſibi conjunctis: ceterarum vero nomina ad nos deferri juſſimus, ut, earum conditione inſpecta, deliberaremus, an ſine ullius offenſione poſſent Parochorum ædes incolere. Quia porro hoc noſtrum Edictum, etſi tanta indulgentia lenitum, pluribus nihilominus viſum eſt aſperum, & ſeverum, illud ab obloquentium dicteriis vindicavimus *in cit. noſtra Inſt.* 83. ubi plurima ad rem facientia videri poſſunt accumulata.

VIII. Ceterum exceptio iſta, quæ tum a Canonico, tum a Civili Jure admittitur quoad perſonas naturali fœdere conjunctas intra certos gradus, in quibus, licet diverſi ſint ſexus, inhoneſtum aliquid ſuſpicari communiter non licet, tunc locum habet, cum agitur de Clericorum, & mulierum cohabitatione. Quamvis autem, ex quadam falſo præſumpta rationis paritate reprehendendas nonnulli judicaverint Synodales quorundam Epiſcoporum Conſtitutiones, quibus ſevere vetitum fuit, ne in eodem lecto ſimul cubare permittantur fratres & ſorores ſeptennio majores, neve ejuſdem ætatis filii, aut filiæ, in eodem cubili una cum patre & matre retineantur; nimia tamen patens eſt hujuſmodi cenſuræ injuſtitia, & magna quæ intercedit, differentia inter cohabitationem in una domo, & condormitionem in eodem lecto. Porro in Concilio Mediolanenſi IV. quod habetur *part. 1. Actor. Eccleſ. Mediol.* ita ſtatutum legitur *pag. 316. Parochus, ut diligentiſſime poterit, & Epiſcopus in primis, tum auctoritate ſua, tum etiam, ſi opus erit, ſecularis Magiſtratus ope implorata, id maximopere curet, ut ne cum femina quocumque vel arctiſſimæ propinquitatis gradu conjuncta, mas ſimul cubet, etiamſi ambo puerili ætate ſunt, ita tamen grandiuſculi, ut aliqua inde ſuſpicio, periculum, occaſiove impuri flagitii committendi exiſtere poſſit. Nec vero paupertatis, anguſtæve habitationi excuſationi locus facile relinquatur, quo minus iſtiuſmodi impuritatum occaſio omnis præcidatur; cum humi potius, atque adeo ſub dio jacere ſatius eſſet.* Item in Synodo Fulginatenſi a bon. mem. Epiſcopo Baptiſtellio celebrata anno 1722. quæ recognita, & approbata fuit in Congregatione particulari, cujus Secretarii munus nos tunc in minoribus conſtituti obivimus, illud idem præſcribitur *cap. 7. num. 8.* & prohibitio redigitur ad eos, qui ſeptimum ætatis annum compleverint; deinde vero *ſequenti capite 9.* inter caſus Epiſcopo reſervatos recenſetur eorum delictum, qui curam gerentes filiorum, aut nepotum diverſi ſexus, permittunt, eos ſimul, mares nimirum, & feminas ſeptennio majores, in eodem lecto cubare.

CAPUT QUINTUM.

Novitatis notam non evadit conſtitutio Synodalis, quæ antiquam Diœceſis, & regionis conſuetudinem, juſtis de cauſis toleratam, approbatamve, abrogare nititur: ubi de jejunio Sabbati, de more alicubi vigente veſcendi die Sabbati carnibus, aut interioribus, & extremis animalium partibus: Item de ovis, & lacticiniis, de carnibus avium, & amphibiorum diebus jejunii vetandis, aut permittendis.

PEculiarium quoque conſuetudinum, quæ ab antiquo tempore in diœceſi, & regione receptæ, & juſtis de cauſis toleratæ, aut approbatæ dignoſcuntur, æquum eſt, ab Epiſcopo rationem haberi; ne in Conſtitutionibus Synodalibus adverſus eas imprudenter inſurgens, novatoris nomen ſibi merito acquirat. Epiſcopus Malacitanus anno 1682. quæſivit a ſacra Congregatione Concilii: *An in civitate Malacitana, quæ utpote portus maritimus abundat piſcibus, tolerari poſſit, ut diebus Sabbati comedantur interiora, & extremitates animalium, prout practicatur in aliis partibus Hiſpaniarum, propter piſcium penuriam & caritatem.* Videbitur fortaſſe cuipiam, abſque ulla

hæſi-

hæsitatione respondendum statim fuisse negative: sed alia fuit sententia sacræ Congregationis Concilii, quæ probe considerans, non esse immaturo & præpropero decreto præcidendam consuetudinem, alicubi ex rationabili causa communiter receptam, die 14. Novembris ejusdem anni Episcopo rescripsit, ut de moribus vigentibus in regno Granatæ, in quo sita est civitas Malacitana, sacram Congregationem diligenter edoceret: si enim in toto pariter regno usus invaluisset prædictas animalium partes die Sabbati comedendi, nihil certe eadem censuisset innovandum; innovationi siquidem tunc obstitisset illa eadem ratio, propter quam diximus a S. Carolo Borromæo non fuisse obstrictos Mediolanenses ad adjiciendum quadragesimali jejunio feriam quartam Cinerum, tresque insequentes dies. Etenim, ut rem paulo altius repetamus, de præcepto sive jejunandi, sive abstinendi a carnibus die Sabbati, non una, sed varia fuit, multisque mutationibus obnoxia Ecclesiæ disciplina. Orientales unicum Sabbatum post Parasceven consecrabant jejunio; ceteris vero per annum recurrentibus, non solum non jejunabant, sed eodem fere solemni ritu, quo diebus Dominicis, sacros celebrabant conventus, & synaxes: quod testantur Athanasius *hom. de semente*, Socrates *lib. 5. cap. 22.* & *lib. 6. cap. 4.* Cassianus *Instit. lib. 3. cap. 2.* innuitque Augustinus *epist. olim. 118. nunc* 54. Quin immo erat illis persuasum, nequaquam licere Christianis, etiamsi sponte vellent, Sabbato jejunare: quam persuasionem inde ortam plerique Eruditi opinantur, quod Marcion hæreticus partem hæreseos suæ fecisset jejunium Sabbati: is quippe, referente Epiphanio *hæres.* 14. Sabbato jejunandum docebat, in odium Dei Judæorum, mundi hujus aspectabilis Creatorem, quem malum impie asserebat: Catholici vero Orientales, ne huic Marcionis errori viderentur favere, Sabbatum festa celebritate colebant. In ejusdem porro erroris abominationem, iidem Eruditi autumant, a Joanne III. Episcopo Constantinopolitano, excusum fuisse canonem 56. eorum, qui dicti sunt Apostolici, ubi deponuntur Clerici, & segregantur laici, Sabbato jejunantes: *Si quis Clericus inventus fuerit die Dominica jejunans, vel Sabbato, præter unum solum, deponatur; si vero laicus sit, segregetur*. Quoniam autem subsequenti ætate aliæ in Oriente exortæ sunt hæreses, uti *Marcianistarum*, qui distincti erant a *Marcionitis*, auctoremque habebant Marcianum Trapezitam, *Lampetianorum*, *Choreutarum*, & *Adelphianorum*, de quibus Cotelerius *in Constitut. lib. 5. cap. 15.* & Combefisius *Hist. Monothelit. pag.* 461. quarum sectatores, ex vana, & superstitiosa observatione, Sabbato jejunabant; ut ab his secernerentur Catholici Orientales, magis magisque a Sabbati jejunio abhorruerunt: & quia Auctor Constitutionum consuetudines Orientalis Ecclesiæ præcipue enarrat, idcirco pluribus in locis, præsertim *lib. 5. cap. 15.* jejunium Sabbati districte prohibet.

II. Hujusmodi Orientalium morem nunquam damnavit Ecclesia Romana, ut, præter alia, ostendit Constitutio nostra pro Italo-Græcis edita, quæ incipit *Etsi Pastoralis*, & extat *tom. 1. Bullarii nostri num.* 57. ubi nimirum *§. 9. num. 8. & seq.* tolerandus edicitur apud Græcos, in Græca Parochia habitantes, esus carnium diebus Sabbati per annum, si sine scandalo fieri possit, & dummodo id ad alios quoscumque, præter eorundem Græcorum personas, non extendatur, ne ad ipsos quidem eorum famulos Latini ritus. Putavit sane Albaspinæus *Observat. lib. 1. cap.* 13. in ipsa quoque Romana Ecclesia usitatum olim fuisse, ut diebus Sabbati per annum carnes apponerentur. Attamen jam a seculo IV. fuisse in ea Sabbati diem esurialibus annumeratum, discimus ex Hieronymo *epist. 78. olim. 28. ad Lucinium Bæticam*, & Augustino *epist. 82. olim 19. ad Hieronymum*, *epist. 36. olim. 86. ad Casulanum*, *alisque in locis*. Neque oppositum quemquam opinari patitur auctoritas Innocentii I. qui seculi V. initio ad Decentium Eugubinum Episcopum *cap. 4. num. 7.* ex recensione Petri Coustant *col.* 859. in hunc modum scripsit: *Sabbato vero jejunandum esse, ratio evidentissima demonstrat. Nam, si diem Dominicum, ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter Passionem Domini jejunamus, Sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam, atque lætitiam temporis illius videtur inclusum...... Non ergo nos negamus, sexta feria jejunandum; sed dicimus, & Sabbato hoc agendum*. Ejusmodi enim Ecclesiæ Romanæ institutum, cui nonnulli obluctabantur, post maturam discussionem, a S. Silvestro Papa stabili lege firmatum, asserit Nicolaus I. *epist. 70. ad Hincmarum, & ceteros Episcopos in Regno Caroli constitutos, tom. 5.* Collectionis Harduini *col.* 310. inquiens: *Cum de jejunio Sabbati, tempore S. Silvestri Confessoris Christi, sit satis discussum, & disputatum, atque, ut celebraretur, per omnia definitum, nullusque post hæc ausu temerario contra illud statutum venire, aut saltem mutire præsumpserit*. Neque audiendum putamus nuperum Editorem Operum S. Leonis *in dissert. de jejunio Sabbati in Ecclesia Romana*, cui adstipulatur Natalis Alexander *dissert. 4. ad secul. II. art. 6.* contendentem, aut in hanc Nicolai epistolam, scribarum oscitantia, mendum irrepsisse, aut Nicolaum memoria lapsum, Silvestrum pro Innocentio supposuisse: etenim Innocentius I. *loc. cit.* jejunium Sabbati de novo non præcipit, sed jam antea in Ecclesia Romana religiose observatum, tanquam certum assumit, causamque adducit, cur id factum fuerit, ut ex ejusdem verbis liquet: præterea Socrates, qui medio eodem seculo V. scripsit, diversos referens mores Orientalium, & Occidentalium, Sabbati cultum respicientes, *cit. lib. 5. cap. 22.* ait: *Cum omnes ubique terrarum Ecclesiæ per singulas hebdomadas die Sabbati sacra Mysteria celebrent, Alexandrini tamen, & Romani vetustam quandam traditionem sequuti, id facere detrectant*. Vetustam autem traditionem nequaquam vocasset, quæ paucis antea annis ab Innocentio I. esset in Romanam Ecclesiam inducta.

III. Ecclesiæ Romanæ usum sectatæ quidem sunt pleræque, non tantum omnes Occidentales Ecclesiæ: Id diserte asserit Augustinus *cit. epist. 36. ad Casulanum*; additque, in Africa maxime contigisse, *ut una Ecclesia, vel unius regionis Ecclesiæ, alios haberent Sabbato prandentes, alios jejunantes*. Atque, ut alias prætereamus, Ecclesiam Mediolanensem, quanquam a Romana non longe dissitam, Sabbati jejunium ne Quadragesimæ quidem tempore observasse, solo excepto Sabbato magno ante Pascha, affirmat Ambrosius *de Elia, & Jejun. cap. 10. num. 34. tom. 1. Oper. col.* 545. *Quadragesima totis, præter Sabbatum, & Dominicam, jejunatur diebus*: idemque Ambrosius ab Augustino adhuc catechumeno interrogatus, quid agendum esset Monicæ matri suæ, Mediolani tunc degenti, respondit: *Quando hic sum, non jejuno Sabbato; quando Romæ sum, jejuno Sabbato. Ad quamcumque Ecclesiam veneritis, ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere*: quod in eadem epistola Augustinus refert. Ex hac porro Ecclesiarum, etiam Occidentalium, hac in re discrepantia evenisse putamus, ut idem Nicolaus I. qui scribens ad Episcopos Gallicanos, Sabbati jejunium contra Græcorum incusationes strenue propugnaverat, Bulgaris recens ad Fidem conversis, solius sextæ feriæ, non au-

autam Sabbati, jejonium indixerit; noloit quippe Nicolaus jugum illis imponere, quod multæ etiam Occidentales Ecclesiæ subire detrectaverant, quemadmodum ipsemet non obscure indicavit *in respons. ad consult. Bulgar. cap.* 4. *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 355. *Nos tamen vobis, qui, ut prætulimus, adhuc rudes estis, & lacte, tanquam parvuli, nutriendi, non grave potuimus jugum, donec ad solidum cibum veniatis, imponere*. Quocirca errasse credimus virum ceteroquin doctissimum Christianum Lupum, cum *in scholis, & notis ad can. Concilior. tom.* 5. *pag.* 167. ex hoc Nicolai loco intulit, jam ejus ætate Sabbati jejunium in Romana Ecclesia exolevisse: huic siquidem opinationi expresse contradicit ipsemet Nicolaus in laudata epistola ad Gallicanos Episcopos, in qua diserte asserit, S. Silvestri Papæ institutum tunc fuisse Romæ sancte, ac religiose observatum: *Nullusque post hæc* (ait) *ausa temerario contra illud statutum venire, aut saltem mutire præsumpserit: cum potius e diverso Sedis Apostolicæ institutio, & Ecclesiæ Romanæ sequens observantia, ejusdem salutiferi constituti exsecutrix fuisse hucusque reperiatur*.

IV. Illud autem probabile fatemur, quod ibidem Lupus contendit, ejusmodi nimirum Romanæ Ecclesiæ disciplinam nunquam Hispaniam pervasisse; quamvis enim Albaspinæus *Observat. lib.* 1. *cap.* 13. Natalis Alexander *cit. dissert. art.* 6. Binghamus *Origin. Eccles. lib.* 20. *cap.* 3. §. 6. *volum.* 9. aliique eam receptam existiment a Patribus Eliberitanis *can.* 26. ubi sanxere: *Errorem corrigi placuit, ut omnis Sabbati die jejuniorum superpositiones celebremus*: attamen aliis videtur, hisce verbis jejunium Sabbati potius corrigi, & respui, tanquam insolitum, & de novo *superpositum*. Verum, etsi legem, de qua est sermo, a Patribus Eliberitanis latam dicamus, eam saltem non diu in Hispania perseverasse, sed contrario usu abolitam, colligitur ex epistola Hadriani I. ad Egilam Archiepiscopum Toletanum, in qua, si vera refert Mariana *de reb. Hispan. lib.* 7. *cap.* 6. Pontifex acriter illum objurgat, quod, Græcorum more, sineret in sua diœcesi carnes edi diebus Sabbati; sed adhuc acrius evincitur ex Concilio Coyacensi, celebrato anno 1050. sub Ferdinando Rege Castellæ, *in cujus cap.* 11. *tom.* 6. *part.* 1. Collectionis Harduini *col.* 1028. præcipitur jejunium sextæ feriæ, nulla facta Sabbati mentione.

V. Porro, quia nemo libenter diu sustinet jugum, a quo alios passim videt subtractos, ex hac disciplinæ varietate tandem effectum est, ut consuetudo sacrandi jejunio diem Sabbati, in toto Occidente pedetentim defecerit, atque ita demum obsoleverit, ut S. Gregorius VII. in Concilio Romano anni 1078. *cap.* 8. relato *in Can.* 31. *de Consecrat. dist.* 5. non ausus avitam disciplinam ex integro instaurare, satius duxerit Fideles commonere, ut a carnium esu ea die abstinerent: *Quia dies Sabbati apud sanctos Patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorundem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, ut quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die (nisi majori festivitate interveniente, vel infirmitate impediente) abstineat*. Si hujus Constitutionis verba ad severum vocarentur examen, non facile utique esset definire, an esus carnium sub gravi præcepto illis prohibeatur: etenim ex una parte verbum *admonemus*, non præceptum, sed merum importat consilium, uti bene Barbosa *tract. de diction. dict.* 12. at ex alia, verba, quæ sequuntur: *Quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat*: videntur aliter facientibus comminari *anathema*, quod sine gravi culpa ferri sane non potest. Sed quæstioni aditum occlusit Innocentius III. *in Cap. Consilium, de observat. jejun.* ubi ab Episcopo Bracharensi de illis interrogatus, *qui propter debilitatem in Sabbata carnes sumunt*, rescripsit: *Respondemus, quod super hoc consuetudinem tuæ regionis facias observari*. Si enim solam loci consuetudinem spectandam voluit, non obscure profecto insinuavit Innocentius, nullum ea de re extare Ecclesiæ præceptum. Hinc communiter apud Doctores invaluit opinio, licere die Sabbati carnes comedere, ubicumque earum esus a recepta consuetudine non est interdictus: Glossa *in cit. can. Quia die, verb. Admonemus, de Consecrat. dist.* 5. Glossa marginalis citans Ostiensem *in Can. de esu, de Consecrat. dist.* 3. S. Antoninus *in Summ. Theolog. part.* 1. *tit.* 16. *cap. unic.* Sylvester *in Summ. verb. Jejunium num.* 28. Fagnanus *in cit. Cap. Consilium, num.* 19. *& seq. de observat. jejun.* Pithing *ad tit.* 46. *lib.* 3. *Decretal. num.* 2. *vers. Ex quo infertur*: ut in aliquibus Galliarum diœcesibus, quarum incolæ per omnes dies Sabbati, qui singulis annis intercedunt inter solemnitatem Nativitatis Domini, & Purificationem B. Mariæ Virginis, carnibus libere vescuntur; cujus consuetudinis, tanquam in aliquibus Gallicanorum Præsulum Synodis memoratæ, & minime reprobatæ, mentionem faciunt Thomassinus *in tract. de jejunio part.* 2. *cap.* 6. & de l'Isle *in Historia jejunii cap.* 5. *pag.* 167.

VI. At, ad propositum regrediendo, non ignorabat sacra Congregatio Concilii, in pluribus Hispaniarum, præcipue Castellæ, Gallæciæ, & Majoricæ regnis, antiquam vigere consuetudinem, cujus originem difficile est divinare, ut ita in Sabbato carnibus abstinerent, ut simul vescerentur interioribus, extremisque animalium partibus; sicuti testantur Navarus *in Manual. cap.* 23. *num.* 120. *vers. Sexto posset*, Covarr. *variar. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 8. *vers. Hispani omnibus Sabbatis*, Rodriguez *Quæstion. Regular. tom.* 3. *quæst.* 45. *art.* 3. *vers. Castellani Hispani*, Vivald. *in Candelab. aur. cap.* 11. *de Quadragesima & Jejunio num.* 40. Si itaque eadem consuetudo viguisset etiam in regno Granatæ, imprudenter egisset Episcopus Malacitanus si illam abrogare tentasset.

VII. De hac ipsa consuetudine nobis in Apostolica Sede residentibus agendum & cognoscendum fuit. Cum enim clar. mem. Philippus V. Hispaniarum Rex Catholicus, nobis exponi fecisset, in suis Castellæ, Legionis, & Indiarum regnis hunc morem ab immemorabili tempore inductum esse, ut Sabbati diebus animalium intestina, ac extremæ partes, ut sunt pedes, alæ, & colla, comederentur: verum ad scrupulos omnes ex animis hominum timoratæ conscientiæ avellendos, auferendamque licentiosis occasionem edendi reliqua cum scandalo & derisione, optime factum fore, si prædictorum regnorum incolis tandem permitteretur quascumque animalium carnes diebus Sabbati comedere: nos omnem opportunam diligentiam adhibuimus, ut & expositæ rei subsistentiam plane compertam haberemus, & tuto statuere possemus, an hujusmodi petitioni annuendo, animarum utilitatibus consulturi essemus, aut potius aliquod ipsis detrimentum allaturi.

VIII. Cum autem omnes, quorum fide, ac consilio hac in re usi fuimus, in eam sententiam convenerint, ut satius esse judicaverint, id, quod petebatur, concedere; siquidem plerique jam publice & frequenter receptæ consuetudinis limites transgrediebantur, idque malum non alia ratione corrigi poterat, quam vel omnino interdicendo, ne Sabbati diebus extremæ, & internæ animalium partes comederentur, id quod maximas in iis regionibus turbas excitasset; vel permittendo, ut ceteræ omnes animalium partes ibidem prædictis diebus comedi possent: nos, datis ad Archiepiscopum Nazianzenum, Apostolicum Nuntium per Hispanias constitutum, litteris in forma Brevis sub data diei 22. Januarii anni 1745. eidem

dem facultatem concessimus, ut, veris existentibus narratis, nostro nomine & auctoritate permitterer, ut per eas regiones, in quibus asserta immemorabilis consuetudo vigere dignosceretur, quæcumque animalium carnes diebus Sabbati, alioquin jejunio non dicatis, comedi possent: *Fraternitati tuæ per præsentes committimus, & mandamus, ut nostra nomine, nostraque Apostolica auctoritate permittas & indulgeas, ut in regnis Castellæ, Legionis, atque Indiarum, per dies Sabbati (quibus tamen neque abstinentia consueta quadragesimæ, neque aliud jejunium præcipitur) quibuslibet animalium partibus Fideles vescantur: eam vero conditionem adjicimus, nempe si consuetudo hujusmodi postremas animalium partes edendi diebus Sabbati jamdudum in iisdem regnis invaluerit, & a veritate aliena minime sint pericula nobis exposita, & ipsa certo subeunda videantur, si carnium esus ad certas animalium partes solum redigatur.* Quod hic inserendum duximus, utpote Hispanis Præsulibus usui futurum, si quando in suis Synodis de carnium esu diebus Sabbati decernendum aliquid habuerint.

IX. Non id nobis propositum nunc est, ut antiquæ severioris disciplinæ rationem circa jejunium exponamus, de qua satis diximus in *nostra Institutione* 15. Bononiensi olim Clero populoque proposita; nec etiam de ea lege, qua vetitum est diebus jejunii ova & lacticinia comedere, cum de hac etiam, deque illius origine sermonem habuerimus *sequenti Instit.* 16. Hoc unum innuendo monemus, communem, tutamque hodiernis temporibus haberi regulam, circa jejunium, & qualitatem cibi diebus esurialibus adhibendam, quam S. Thomas Aquinas summa sapientiæ & æquitatis ratione tradidit, ut etiam fatetur Thomassinus *in tract. de Jejun. part. 2. cap. 6. num.* 23. Itaque Angelicus 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 8. docet, Ecclesiæ lege interdictum esse jejunantibus esum carnium eorum animalium, quæ in terra oriuntur, & in terra vitam ducunt, item in jejunio Quadragesimæ vetita esse ova, & lacticinia, quæ tamen aliis jejunii diebus, pro varia locorum ratione, alicubi permittuntur; generaliter vero concessum esse jejunii tempora piscibus uti, quod eorum carnes minore spiritu & robore, quam animalium terrestrium, referta ac præditæ, magis aptæ sint reprimendis sensuum cupiditatibus, qui proprius est jejuniorum finis. Hanc S. Thomæ doctrinam egregie, pro more suo, illustrat Sylvius *in cit. art.* 8. *quæst.* 147. Sed, licet adeo clara & perspicua sit, nihilominus ad omnes controversias de medio tollendas minime sufficiens visa fuit.

X. Nemo sane, quod sciamus, id hodie contendit, ut avium carnibus jejunii tempore vesci liceat: quod olim Orientales contendisse, & factitasse compertum est, cum dicerent, avium genus, æque ac piscium, ex aqua ortum ducere, uti testatur Socrates *Histor. Cit. cap.* 22. scribens: *Alii omnino ab omni animantium genere abstinent: alii inter animantia pisces solos comedunt: alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua, ut est apud Moysen, nasci afferunt.* Sed illud in controversiam sæpe vocatur, an hæc, aut illa animantium species ad piscium naturam pertineat, necne; an inter animalia terrestria, aut volatilia, vel potius aquatilia adnumerari debeat; & consequenter an liceat diebus jejunii eorum carnibus vesci.

XI. Sane, præstitutis superius regulis inhærendo, nonnulli Auctores docent, standum esse hac in re vigenti consuetudini; adeoque, si alicujus animantis carnes jejunantibus apponi antea non consueverunt, ejusmodi carnes eo numero habendas esse, ut diebus jejunii illis uti non liceat; si autem usitatum fuerit, ut animantis illius carnibus jejunantium mensæ extruantur, minime dubitandum esse, cum ex eo genere sint, quo vesci licitum est etiam jejunii tempore. Ita docet Abbas *in rubrica de jejuniorum observantia*, ubi hæc habet: *Ex quo non habemus in hoc jus specificum, recurrendum ad consuetudinem loci. Serva ergo in hoc consuetudinem.* Ita etiam Azorius *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 10. *quæst.* 6. *in fine*, Reginaldus *lib.* 4. *cap.* 13. *sect.* 5. *num.* 143. Gobat *in Quinario tract.* 5. *casu* 23. *a num.* 222. *ad* 224. Cardinalis Cozza *de Jejunio part.* 3. *art.* 3. *dub.* 10. *num.* 85. ex quo deducunt, licitum esse diebus esurialibus comedere ranas, quæ in aqua vivunt, testudines quoque licet terrestres, minime vero quædam volucrum aquatilium genera; quia nimirum illis consuetudo favet, his autem contraria dignoscitur.

XII. Consuetudinis porro vim non negabimus. Sed hoc merito admonendum censemus, ut videatur, an hæc, aut illa consuetudo, vera & legitima dici debeat, & an apud pios probosque viros recepta sit; ne forte abusus & corruptelæ pro judicandi & agendi norma accipiantur. Quod si de consuetudinis existentia, aut de illius qualitate dubitetur, existimant aliqui exquirendum esse Medicorum judicium, ut ab iis statuatur, an animalia, de quibus dubitatur, ad piscium naturam proprius accedant, an vero ad terrestrium genus pertineant. Hinc Tamburinus, ubi de viperinis carnibus jejunii tempore comedendis in utramque partem disputavit, Medicorum denique judicio quæstionem definiendam remittit. Sed, cum Medicorum sententiæ raro inter se conveniant, quod nobis frequenti experientia compertum est, id maxime advertendum judicamus, ut relata superius S. Thomæ doctrina semper præ oculis habeatur: nimirum eam fuisse Ecclesiæ mentem in sanciendo pro diebus jejunii ciborum delectu, ut comprimendæ ac minuendæ carnis concupiscentiæ per salutarem abstinentiam consuleret: ex quo sequitur, ut, si dubium subsit, an esus carnium alicujus animalis, jejunii tempore, licitus sit, an illicitus, nec adsit legitima & recepta consuetudo, quæ controversiam dirimere valeat; hoc maxime examinari debeat, an hujusmodi animal simile sit, aut dissimile iis, quorum esus diebus jejunii interdictus est, & an illius carnes humano corpori validius nutriendo & roborando idoneæ dignoscantur: quod ubi ita esse appareat, profecto inter ea adnumerari debent, quæ jejunantibus apponi nequeunt, quemadmodum late probat idem Tamburinus tum *lib.* 4. *in decalogum cap.* 5. §. 1. *num.* 10. tum etiam *ad quartum præceptum Ecclesiæ cap.* 3. *num.* 2. Si autem nec hisce regulis insistendo quæstionem definire fas erit, nil tutius Episcopo suaderi poterit, quam ut abstineat a decretis super ea in Synodo edendis, sed potius ad Apostolicæ Sedis judicium rem deferat, ut sæpe alias sanctissimi Ecclesiarum Antistites omni tempore fecisse dignoscuntur; inter quos S. Augustinus Anglorum Episcopus, & S. Bonifacius Episcopus Moguntinus, qui in similibus casibus ad sanctam Sedem recursum habuerunt, & Pontificia oracula pro definitionum suarum norma acceperunt. Videantur Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti apud Mabillonium *secul. III. part.* 2. *pag.* 72. *Venetæ editionis*.

XIII. Quod autem spectat ad ova, & lacticinia, quibus vesci in jejunio quadragesimali vetitum esse diximus, in aliis vero per annum jejuniis alicubi licitum esse, ubi nimirum hujusmodi consuetudo viget; nil aliud observandum habemus, nisi quod inter propositiones ab Alexandro Papa VII. proscriptas sub die 18. Martii anni 1666. hæc habetur *num.* 32. *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.* In ceteris vero jejuniis extra Quadragesimam, sicuti ab Episcopo prohiberi non debent ova, & lacticinia in iis locis, in quibus eorum usus legitima consuetudine jam pridem inole-

inolevit; Ita in locis, quæ hanc consuetudinem non habent, prudentis Episcopi officium est, Synodalibus decretis cavere, ne antiquæ disciplinæ rigor paulatim mollescat: ut optime præstitit quondam Archiepiscopus Neapolitanus Marius Cardinalis Carafa in Synodo Provinciali, anno 1576. celebrata, & Gregorii Papæ XIII. auctoritate confirmata; cujus vestigia sequuti sunt illius Successores, nimirum Cardinalis Philomarinus per Edictum a Congregatione Romanæ Inquisitionis confirmatum, & Cardinalis Pignatellus in Synodo Diœcesana, anno 1726. habita: quæ monumenta collegit, & retulit Milante *exercit.* 28. in prædictam propositionem ab Alexandro VII. damnatam.

XIV. Non desunt sane, qui dicant, certis in locis, ob magnam piscium penuriam, a longo jam tempore invectam esse consuetudinem comedendi ova, & lacticinia etiam in Quadragesima. Id peculiariter asseritur de Eborensi, & Ægydiensi diœcesibus in Lusitania; & in Constitutionibus Synodalibus Ecclesiæ Ulyssiponensis hæc eadem consuetudo memoratur *lib.* 2. *tit.* 3. *decret.* 1. §. 2. atque additur, illius vigore tum ova, tum lacticinia in Quadragesima sine peccato comedi posse. Hanc eandem vim hujusmodi consuetudini tribuit Nogueira *in Expositione Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ disput.* 2x. *sect.* 9. eumque *seq.* adversus opinionem a se afferram objiciat relatæ propositionis damnationem ab Alexandro VII. factam, respondet, non aliam esse illius Pontificis mentem, nisi ut consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima, servari omnino debeat ubicumque vigere dignoscitur; sed ex hoc minime sequi, ut eadem consuetudo obliget in locis atque regionibus, in quibus non adest, & in quibus alia viget contraria consuetudo. Quod quidem responsum an veritati, & rationi consentaneum sit, aliorum judicio expendendum libenter relinquimus, dummodo docti sint, & de conscientiæ suæ puritate, animarumque salute religiose soliciti.

CAPUT SEXTUM.

Invisæ novitatis censuram merentur Synodales constitutiones, quibus damnari, aut prohiberi velint consuetudines quædam generaliter approbatæ; ubi de solutione dotis a Sanctimonialibus facienda Monasterio, in quo professionem emittunt: deque aliis præstationibus, quas Canonici quidam, suorum Canonicatuum possessionem, aut fructus adepturi, persolvere solent.

EX eodem innovandi pruritu derivari videretur Constitutio, qua Episcopus simoniacum dictitans, quidquam solvere pro ingressu in Religionem, prohiberet Sanctimonialium cœnobiis consuetam dotem exigere a puellis sese Deo devoventibus: siquidem, quamvis eam dotis pensitationem plerique Doctores improbaverint, usus tamen ubique receptus illam approbat; quodque magis est, sacra Congregatio Concilii die 18. Septembris 1683. a simonia immunem pronunciavit, uti habetur *lib.* 33. *decretor. pag.* 310. *a terg.* eademque quæstione in una *Bononiensi* iterum examinata die 14. Aprilis 1725. sacra Congregatio in eadem perstitit sententia, *tom.* 3. *Thesaur. Resolut. pag.* 153. *& seq.* Hanc autem mentem sacræ Congregationi injecit S. Thomas, cujus doctrinam in hac postrema causa *Bononiensi*, pro nostro, quo tunc fungebamur Secretarii munere, eidem insinuavimus. Quærit Angelicus Doctor 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 3. *Ad quartum*, an licitum sit, aliquid ab iis exigere, qui in Religionem se se recipiunt; & distinguendum respondet, quo nomine illud exigatur: si exigitur pro ipso ingressu, seu admissione in Religionem, tanquam ejusdem pretium, illicitum & simoniacum esse ait: si pro sustentatione illius, qui monasterium ingreditur, ut Deo, & Religioni mancipatus, monasterii sumptibus perpetuo victitet; & iterum tunc distinguendum inquit: aut enim monasterium aliunde habet, unde necessaria alimenta Religioso subministret; & non potest illum ad aliquid solvendum adigere: aut necessariis redditibus caret ad subeundum onus Religiosum alendi; & tunc tantum percipere poterit, quantum ad illius alimoniam reputabitur necessarium: *Pro ingressu* (inquit) *monasterii non licet aliquid exigere, vel accipere, quasi pretium; licet tamen, si monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personæ, quæ in monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiant monasterii opes.*

II. Huic D. Thomæ doctrinæ, cui S. Bonaventura in Apologetico contra adversarios Fratrum Minorum *quæst.* 18. S. Raymundus *lib.* 1. *tit.* 1. §. 22. S. Antoninus *part.* 2. *cap.* 5. §. 18. Dionysius Carthusianus *lib.* 2. *de simonia*, aliique communiter adstipulantur, adhærens, ut diximus, sacra Congregatio Concilii, eamque semper præ oculis habens, sæpius in primis decrevit, a singulis Sanctimonialium cœnobiis, ad normam decreti Tridentini *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regular.* tot esse Moniales recipiendas, quot, Episcopi judicio, ex communibus redditibus, aut consuetis eleemosynis sustentari possunt: censuit deinde, a Monialibus, intra præfinitum numerum comprehensis, seu in demortuarum locum subrogandis, nihil esse monasterio pendendum; nisi interim monasterii reditus fuerint imminuti, nec amplius pares sint consueto Sororum numero sustentando: ab his vero, quæ ultra præfinitum numerum recipiuntur, dotem persolvendam dixit, cujus fructibus ali queant: quemadmodum refert Fagnanus *in Cap. Non amplius, de instit. num.* 24. ubi ita prosequitor: *Verum sacra Congregatio super negotiis Episcoporum, & Regularium, animadvertens, Sanctimonialium monasteria sine dotium subsidio diu sustineri non posse, & propter ingruentes necessitates, & casus inopinatos, plerumque ad inopiam redigi; summis Pontificibus approbantibus, prudenter sanxit, ut dotales eleemosynæ a Monialibus numerariis persolverentur, tametsi numerus esset taxatus ad mensuram redituum monasterii.* Equidem experientia compertum cum sit, opulentissima Monialium monasteria paulatim ad inopiam vergere, & quæ, paucis antea annis, quadraginta ex. gr. Monialibus necessaria ad victum large suppeditabant, hodie nihilominus, quamvis novas interim dotes lucrata fuerint, vix sufficientes proventus habere ad eundem numerum alendum, quod qua ratione contingat, plane ignoramus; hinc, ne consuetus Deo sacratarum Virginum numerus in monasteriis decrescat, & de redituum sufficientia eadem monasteria fiant securiora, prudentissime cautum est, ut omnia indefinite habeantur pro indigentibus, atque indigentiæ nomine ab omnibus omnino puellis, Religioni nomen dantibus, præscriptam dotem recipiant.

III. Scimus, hanc communem monasteriorum praxim, sacrarum Urbis Congregationum responsis corroboratam, non probari Van-Espenio, qui in *suo tract. de vitio simoniæ circa ingressum Religionis cap.* 2. carpit in primis Christianum Lupum, eo quod *in notis ad can.* 19. *Concilii Nicæni II.* illam in Belgio etiam vigentem a culpa absolverit: & subinde *cap.* 3. §. 3. absolute asserit, contra jus naturale, & Divinum peccare monasteria, *quorum proventus sunt sufficientes, ut numerum aliquem Religiosorum sustentent, & tamen nullum gratis ad monasterium admittunt:* additque, omnia, quæ ad hanc consuetudinem cohonestao-

ſtandam adduci ſolent, vana eſſe effugia, jam olim improbata ab Innocentio III. *in Cap. 40. de ſimonia*, ubi ait: *Quoniam ſimoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in Sororer, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare*. Neque ignoramus, hanc eandem opinionem, a Van-Eſpenio hauſtam, plurimorum menti inſediſſe, qui illam Epiſcopis ſuadere conantur, ut ea tandem imbuti, Sanctimonialium cœnobia compellant ad tot ſaltem puellas ſine dote recipiendas, quæ ad conſuetum Sororum numerum explendum in monaſterium admittuntur. Quocirca operæ pretium eſt iſtorum opinionem, quam auctoritate pervertimus, etiam rationibus refellere.

IV. Eximius Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. de ſimon. cap. 17.* accurate expendens allegatum D. Thomæ locum, optime animadvertit, illicitum quidem, & ſimoniacum eſſe, aliquid recipere ab ingrediente in Religionem, ſive illud recipiatur tanquam pretium ingreſſus, ſive recipiatur pro onere, quod ſibi monaſterium aſſumit, ſuſtentandi Religioſum, ad quod ceteroquin ſubeundum ſufficiunt monaſterii reditus, uti aſſeruit D. Thomas; hoc tamen intereſſe inter utrumque diſcrimen, quod in primo caſu ſimonia, quæ committitur, eſt juris naturalis, & Divini; in altero vero eſt juris tantum Eccleſiaſtici: etenim, pergit Suarez, quemadmodum matrimonium carnale conſiderari poteſt in ratione Sacramenti, & in ratione contractus civilis, cui annexum eſt onus alendi conjugem, & familiam, atque hujus intuitu exigitur dos a puella, quam pro ipſo Sacramento accipere ſimoniacum foret; ita etiam matrimonium ſpirituale, ſive profeſſio Religioſa, eſt ſtatus quidem ſpiritualis, & eſt præterea contractus quidam humanus inter Religioſum, & Religionem, quæ ſe obligat ad illum ſuſtentandum. Quare, concludit Suarez, ſola ſpectata rei natura, quamvis nihil poſſit exigi pro ipſo ſtatu religioſo, qui ſpiritualis eſt, poſſet tamen exigi pro hoc onere alendi perſonam Religioſam, quod eſt temporale, & pretio æſtimabile. Verum, quoniam jus ad alimenta, e monaſterii proventibus percipienda, profluit ab ipſa profeſſione Religioſa, idcirco Eccleſia, ne ulla ratione pretium pro illa accipi videretur, diſtricte vetuit, quidquam ab eo exigi, cui monaſterium neceſſaria ad victum ſtipendia ſubminiſtrare poteſt. Hactenus Suarez. Inveſtigat deinde Thomaſſinus ejuſmodi Eccleſiaſticæ prohibitionis initia, & *part. 3. de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. lib. 1. cap. 51. num. 8.* obſervat, ſeptem prioribus ſeculis plures quidem latas fuiſſe leges ad compeſcendam Monachorum avaritiam, alimentorum obtentu, pecuniam ab iis extorquentium, qui ſe ſe Dei, ac Religionis obſequiis mancipabant; ſed ſimul notat, unicum earundem ſcopum fuiſſe, arcere a Religioſis immoderatum divitiarum ſtudium, & fovere monaſticam paupertatem, non autem impedire ſimoniam, quam nulli adhuc in mentem venerat, poſſe in hoc negotio committi. Omnium prima, ſeptima Synodus, quæ eſt Nicæna ſecunda, celebrata anno 787. ejus criminis reos in ſimoniacorum claſſem retulit: nullum quippe inter ipſos, ac ſacrorum Ordinum nundinatores diſcrimen faciens, *can. 19. tom. 4.* Collectionis Harduini *col. 498.* ita ſtatuit: *In tantum inolevit avaritiæ facinus in Rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur Religioſi viri, atque mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum introitus accedentium tam ad ſacratum Ordinem, quam ad monaſticam vitam efficiant ... Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, ſi quidem Epiſcopus, vel Abbas extiterit, vel quilibet de ſacrato collegio, aut deſinat, aut deponatur, juxta ſecundam regulam ſancti Chalcedonenſis Concilii. Abbatiſſa vero ejiciatur de monaſterio, & tradatur in alio monaſterio ad ſubjectionem*. At alii canones, per idem fere tempus editi, eandem ceteroquin prohibitionem inſtaurantes, nullam ſimoniæ fecere mentionem. Sic Synodus Francofordienſis anni 794. *can. 16. ibid. col. 906.* ait: *Audivimus, quod quidam Abbates cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in monaſterium requirant. Ideo placuit nobis & ſanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſancto ordine Fratribus nequaquam pecunia requiratur*. Neque ſimoniæ meminit Alexander III. in Concilio Lateranenſi *cap. 10.* etſi eundem abuſum proſcribat, inquiens: *Monachi non pretio recipiantur in monaſterio... Si quis exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat. Is autem, qui acceperit, officii ſui privatione mulctetur*. Poſteriores tamen Pontifices, præcipue Clemens III. *Cap. 25.* & Innocentius III. *Cap. 30. & 40. de ſimonia*, Nicæni Concilii canoni adhærentes, ſimoniæ labe fœdatum pronunciarunt, quicumque pro Religionis ingreſſu pecuniam ex pacto aut recipit, aut ſolvit in commodum monaſterii, quod ceteroquin nulla premitur egeſtate: cum enim monaſterium poteſt ſuis ſumptibus Religioſi indigentiis proſpicere, illa pecunia dari præſumitur tanquam pretium ingreſſus, & admiſſionis in Religionem: quando autem lex Eccleſiæ aliquid fieri vetat ob præſumptionem ſimoniæ Juris Divini, ſimul efficit, ut ejuſdem legis tranſgreſſor fiat reus ſimoniæ Juris Eccleſiaſtici; quemadmodum explicat, atque exemplo Beneficii Eccleſiaſtici illuſtrat Suarez *cit. loc.*

V. Cum itaque verſemur in ſimonia, quæ ortum habuit e ſola lege Eccleſiæ, mirum eſſe non debet, hanc potuiſſe nunc ſeverius accipi, nunc juſtis de cauſis aliquantulum emolliri, prout vel augetur, vel minuitur præſumptio venditionis rei ſpiritualis, ſeu verius animi illam nundinandi, in qua præſumptione fundatur. Atque, ut miſſa faciamus antiquiora hac in re particularium Eccleſiarum inter ſe diſcordantia ſtatuta, quæ videri poſſunt apud citatum Thomaſſinum; Concilium Cameracenſe anni 1565. *tit. 18. cap. 12. tom. 10.* Collectionis Harduini *col. 599.* nullam pecuniæ pactionem in Monialium ingreſſu tolerandam ſtatuit, nec prætexendam permiſit cœnobii inopiam, ad aliquam recipiendam, quæ in monaſterium conferret dotis ſubſidium: *Abeſſe* (ait) *omnino vult ſancta Synodus a Religionis ingreſſu labem, etiamque ſpeciem deteſtabilis ſimoniæ. Quocirca præcipit ſerio ſacros canones inſecuta, ne Monachi, vel Moniales, aliquem, vel aliquam ad profeſſionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ, aut muneris pacto; ne ea quidem ex cauſa, quod plures alere non poſſint ſine aliquo ſubſidio*: ubi tamen notanda ſunt illa verba: *Abeſſe vult a Religionis ingreſſu labem, etiamque ſpeciem deteſtabilis ſimoniæ*: ex quibus apparet, dotis poſtulationem non damnari Concilio tanquam ſimoniacam, ſed prohiberi, ad longius avertendam omnem ſimoniæ ſpeciem. Contra S. Carolus Borromæus, quo certe non alius ſolertior ſacrorum canonum cuſtos, purioris diſciplinæ tenacior, & Concilii Tridentini fidelior interpres, in Concilio Provinciali Mediolanenſi I. ejuſdem anni 1565. *part. 3.* veluti jam certum ponit, a ſingulis Monialibus in ipſo monaſterii limine aliquam pecuniæ ſummam penes probum virum deponi, profeſſionis tempore monaſterio tradendam, inquiens *part. 1. Act. Eccleſ. Mediol. pag. 47.* *Quod, profeſſione facta, eleemoſynæ gratia ad Profeſſam ſuſtentandam monaſterio datur, id, quo tempore puella Religionis habitum ſuſcipiet, apud virum, Monialibus, & earum Superiori probatum, deponatur, ut nullo impedimento tum Monialibus præſto eſſe poſſit*: & in Concilio Mediolanenſi II. anni 1569. *cap. 2. inter capita quædam ad Moniales pertinentia part. 1. Act. Eccleſ. Mediol. pag. 75.* ab Epiſcopo præſcribi voluit eleemoſynam dota-

dotalem a singulis Monialibus, alimentorum nomine, monasterio pensitandam, inquiens: *Episcopus praeterea tum impensas aestimet, quae & in Religionis ingressu, & tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus, ad ipsius puellae, vel monasterii usum, commoditatemve pertinentibus; tum pecuniae etiam summam praescribat, quam puella alimentorum nomine monasterio det; nisi census, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejusdem judicio, ad ea alimenta satis sint, monasterio attribuantur.* Mediam viam iniit Concilium Turonense, habitum anno 1583. quod *cap.* 17. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1431. insinuat, Moniales, intra praefixum ab Episcopo numerum, gratis omnino admittendas, ultra numerum vero, cum justa dote. Sed Concilium Avenionense anni 1594. *tit.* 50. *de Sanctimonialibus*, *ibid. col.* 1865. idem prorsus servari jussit, quod S. Carolus sanciverat. In hac opinionum varietate, diu anceps haeserat sacra Congregatio Concilii, & quandoque propenderat in Turonensium Patrum sententiam, sicuti a Fagnano accepimus; sed, cum experientia didicerit, nullum reperiri adeo opulentum Sanctimonialium coenobium, quod ad reparanda quotidiana suorum redituum decrementa, non egeat novarum dotium accessione, firmiter tandem amplexata est S. Caroli decreta, eaque religiose observari voluit: quod non solum constat ex allegatis ejusdem decisionibus, sed adhuc clarius ex alia, quae refertur in Bibliotheca Praemonstratensi *pag.* 356. cujus verba sunt: *Non vestiantur Moniales, nec admittantur ad habitum, nisi prius parentes, vel illi, ad quos earum cura spectat, promptam habuerint pecuniam pro dote, vel eleemosyna consueta, & illam deposuerint solvendam monasterio post emissam professionem.* Etenim, uti ad rem perpendit Cabassutius *in theor. & prax. Jur. Canon. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 13. non est expectanda, sed praecavenda arcta, & extrema monasteriorum necessitas, ne secus ea sequantur gravissima mala, quae in animarum dispendium gravem monasteriorum inopiam plerumque comitantur: *Videmus* (inquit Cabassutius) *in permultis Virginum monasteriis, ad gravem inopiam redactis, fuisse eo quandoque redactos Praelatos, ut soluta clausura, Virgines ad proprios parentes transmiserint nutriendas, suasque operas, ne a propriis parentibus repellerentur, famulitia, & opificia pro pane apud eas quaerendo locaturas. Vidimus multaties, facile dissipatis monasteriorum exiguis facultatibus, necesse fuisse, quasi in communi naufragio, ut singulae Moniales privatim suo victui consulerent, suas operas externis pretio ad vitae subsidium exhiberent, proprietatem rerum, quascumque corradere possent, sibi ad vitae privatae necessitates asservarent, tempora orationi, vel lectionis destinata, manuum labori insumerent, colloquia cum externis, a quibus subsidium aliquod sperabant, miscerent; ex quibus contingeret, omnem interiorem, & exteriorem disciplinam prorsus evanescere.*

VI. Si haec secum animo revolvat Episcopus, non statim illicitum, & simoniacum pronunciabit dotale subsidium, quod a puellis se se in Religionem recipientibus exigitur, neque faciles aures praebebit suasionibus hominum, qui, ut propriae parcant pecuniae, suasque filias, sine ullo sumptu, Religioni alendas tradant, monasteriorum opulentiam exaggerant, novamque pecuniam illis collatam, in inutiles, ac voluptuosos sumptus erogari, clamitant. Non idcirco tamen negamus, interdum expedire, dotis quantitatem imminui, & quandoque etiam prorsus remitti: sed, quod in peculiaribus circumstantiis, & consulta prius sacra Congregatione Concilii, fieri decet, non poterit Synodali Constitutione generatim, atque universim faciendum decerni. Illud autem curabit Episcopus, ne ultra praefinitam dotem, monasterio pendendam, alia pecuniae summa a puellis extorqueatur, in Monialium commodum, aliosve usus impendenda, qui ad puellae sustentationem nequaquam pertinent: id quippe cum nulla ratione cohonestari valeat, adhuc remanet sub censura *Extravag.* 1. *de simonia*, *inter comm.* ubi Urbanus V. utriusque sexus Regularibus districte inhibuit, ne ante, aut post cujusquam in Religionem ingressum, *quoscumque pastus, prandia, seu coenas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe, vel indirecte, petere vel exigere quoquo modo praesumant.*

VII. Modum quoque imponet sumptuosis apparatibus, musicis concentibus, comessationibus, aliisque ejusmodi, quae cum magno familiarum impendio alicubi fieri solent in Monialium ingressu, & professione: omnem siquidem mundanam pompam, omnem profanum luxum dedecere spirituales nuptias, quas eligit puella, quae Deo, & Religioni se devovet, scite ponderat Navarrus *in tract. de reditibus Ecclesiasticis, in fine quaestionis prima*, *pag.* 150. *edit. Romanae* anni 1584. ubi haec ad rem scripsit: *Quid quaeso dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitas ex pacto tacito, vel expresso, dum puellae vel ingrediuntur in monasterium, vel professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam ut haec vehementer interdicantur, & culpentur, & puniantur illae, quae taliter faciunt? Et simul etiam doceantur, quam honestior apparet cunctis haec inspicientibus, modesta quaedam, humilisque temperantia, spirituali juncta contemplationi, quam pomposa profanitas mundana eidem admixta voluptati, in funeralibus ejus, quae per professionem moritur mundo, & nascitur, vel excrescit Deo.* Videatur etiam Tournely *in Theologia Morali in Append. de simonia cap.* 4. *sect.* 3. ubi praedicta omnia amplissime confirmantur.

VIII. Non multum dissimiles iis praestationibus, quae nomine dotis a Monialibus persolvuntur monasteriis, in quibus professionem emittunt, sunt aliae quaedam, quas Canonici solvunt vel ex consuetudine, vel ex antiquis Ecclesiarum Statutis, cum primum ad suorum Canonicatuum possessionem, aut cum ad fructuum & distributionum participationem admittuntur. Hinc, sicuti Moniales in primo casu de nulla simoniae labe notari possunt, & falleretur, si secus judicaret, Episcopus: ita idem dicendum est in secundo, si debitae circumstantiae concurrant. Gregorius IX. *in Cap. Jacobus*, *de simonia*, consuetudinem reprobat quorundam Canonicorum, qui Fratribus in eorum Collegium recenter admissis quosdam peculiares proventus capere non permittebant, donec eos in prandio laute tractassent. Sacrum etiam Tridentinum Concilium *sess.* 24. *cap.* 14. *de reform.* Episcopis hanc curam committit, ut diligenter cognoscant de hujus generis consuetudinibus, atque statutis, ne forte aliqua simoniae, aut avaritiae labes in praescribendis, exigendisque ejusmodi solutionibus se ingerat. Idque confirmat, & latius declarat Sanctus Pontifex Pius V. in sua Constitutione 64. quae incipit *Durum nimis*, *Bullar. Roman. tom.* 2. quae Constitutio refertur, & innovatur in altera recentiori Innocentii Papae XII. incipiente *Ecclesiae Catholicae*, quam videre est *num.* 51. *in Bullario peculiari* ejusdem Innocentii XII. Cum vero harum Legum sanctiones nunc locum habeant, cum aut hujusmodi solutiones recens inductae, & sine debita facultate sunt institutae, aut, si ab antiquo tempore in usu sunt, cum nec in Ecclesiae utilitatem, nec in aliud opus pium erogantur, sed inter Canonicos dividuntur, ut recte jam observarunt Doctores scribentes *in cit. Cap. Jacobus*, videlicet Joannes Andreas *num.* 4. Butrius *num. itidem* 4. Ostiensis *num.* 2. Zabarella *num.* 3. Boich *num.* 8. *de simonia*, & colligitur

ligitur ex ipſo Concilio Tridentino *loc. cit.* ibi: *in uſus pios non convertuntur*: uique etiam optime advertit ſacra Congregatio Concilii, nobis in Secretarii munere tunc conſtitutis, in cauſa *Caſſanen.* propoſita, & reſoluta die 3. Decembris 1718. cujus ſummam videre eſt *tom.* 1. *Theſauri Reſolut. pag.* 135. & in alia *Januen. Pactionum* propoſita die 19. Decembris 1722. deciſa vero die 16. Januarii 1723. de qua *tom.* 2. *prædicti Theſauri pag.* 256. & 261. cui jam in eadem ſententia præivetat S. Carolus Borromæus, dum in executionem Tridentinorum Canonum Conciliaria ſua Decreta ederet, relata a Thomaſſino *de Beneficiis part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 61. *num.* 13. aut denique cum eædem ſolutiones convertuntur quidem in utilitatem Eccleſiæ, & in uſus pios, ſed excedunt valorem fructuum, qui ex Præbenda Canonicali ſex menſium ſpatio proveniunt; quod vetitum eſt in citata Conſtitutione S. Pii V. §. 4. hinc eſt, quod, ubi ejuſmodi ſolutiones ab antiquo tempore legitime inductæ, & juſtam quantitatem non excedentes, utiliter & pie impendantur, ſi eas Epiſcopus, ob prætenſum ſimoniæ vitium, reprobandas abolendaſque ſtatueret, inconſulto potius novitatis ſtudio, quam reſtaurandæ diſciplinæ zelo, flagrare ſe oſtenderet. Sane in *cit. Cap. Jacobus*, expreſſe reprobantur etiam convivia & prandia in Canonicorum ingreſſibus paranda, & merito quidem; cum hæc neque in Eccleſiæ, aut Sacrarii beneficium, nec in uſus pios cedant, ſed privatorum ſolatio & voluptati deſerviant. Verum, cum magnæ plerumque difficultates occurrere ſoleant in receptis uſibus abolendis, ubi præſertim antiqua conſuetudine nitantur; haud inopportunum erit hic adnotare, quod, præter veterem quamdam cauſam *Polinianen.* in dicta Congregatione Concilii judicatam anno 1584. de qua *lib.* 4. *decretor. pag.* 9. altera quoque, cujus titulus erat *Brugen.* majore partium ſtudio ibidem propoſita fuit die 13. Auguſti 1729. & die 3. ſequentis menſis Septembris definita, in qua dictum fuit, tolerari poſſe conſuetudinem ab immemorabili tempore vigentem, ut novus Canonicus ceteros Capitulares convivio excipiat; dummodo id ſponte ab eo fiat, & moderatæ frugalitatis leges ſerventur: ut videre licet *tom.* 4. *Theſaur. Reſolut. pag.* 336. & *pag.* 342. item *tom.* 5. *pag.* 54. §. *Conſuetudo*. Et in eandem ſententiam reſoluta fuit alia cauſa *Leodien.* propoſita die 18. Julii 1733. & relata *in ejuſdem Theſauri tom.* 6. *pag.* 141. Quorum decretorum æquitati magnopere ſuffragatur tenor *Cap. Sane, inter Extrav. commun. de ſimonia*.

CAPUT SEPTIMUM.

De aliis quibuſdam Conciliis a probis Viris optimo ſane ſtudio propoſitis, quæ tamen in Synodalibus conſtitutionibus adoptata odioſam novitatis ſpeciem induiſſent: ubi de Cantoribus Eunuchis, ac de muſica, & inſtrumentis muſicalibus, in Eccleſia tolerandis, vel prohibendis; item de lacte infantibus præbendo: & de Sectione Cæſarea.

HOc etiam procul dubio ad Epiſcopi officium pertinet, ut Synodalibus decretis Eccleſiaſticæ muſicæ rationem, quatenus in diœceſi ſua opus eſſe cognoverit, ad certas regulas exigat, atque componat; ut corda Fidelium ad pietatem excitet, non aures ſolas, ſicuti fit in Theatris, inani voluptate demulceat. Quæ hac de re in nonnullarum diœceſium Synodis conſtituta ſunt, collecta leguntur apud Van-Eſpen *Jur. Eccleſ. univerſ. part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 9. *num.* 27. & *ſeq.* Quid autem in ſua Eccleſia ſervandum inſtituerit S. Carolus Borromæus, videri poteſt in illius Concilio Mediolanenſi I. §. 51. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 687. De hac ipſa re in Synodo Avenionenſi, anno 1594. habita, *tit.* 35. *de cantu Eccleſiaſtico*, hæc leguntur *cit. tom.* 10 *col.* 1856. *Muſices numeros ad pietatis ſenſum permovendum ſalubriter adhibet Eccleſia. Quapropter ejus ſtudium in cunctis Eccleſiis non ſolum permittimus, verum in dies augeſcere optamus. Ea tamen obſervatio habenda erit, ut non ad modulos profanarum cantionum tum Pſalmi, tum cetera Eccleſiaſtica occinantur*. Nos autem in una ex noſtris Epiſtolis encyclicis, quæ impreſſa eſt *Bullarii noſtri tom.* 3. *num.* 3. plura congeſſimus, ex Patribus, Conciliis, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ monumentis deſumpta, quæ ad materiam hanc illuſtrandam opportuna judicavimus, quæ ſane pleriſque piis viris haud ingrata fuiſſe accepimus; ſed tum ante illius Epiſtolæ editionem, tum etiam deinceps nonnullos fuiſſe novimus, qui pietatis ſtudio incenſi, ſummo conatu, licet hucuſque irrito, Epiſcopis ſuadere curaverunt, ut Synodalibus Conſtitutionibus novam insererent ſanctionem, qua eunuchi cantores ab Eccleſiaſticis concentibus excluderentur; quod & irregulares plerumque ſint hujuſmodi homines, cum nemo fere enuchus fiat abſque peccato; & ex tali prohibitione facile eventurum eſſet, ut tolleretur abuſus evirandi pueros; cumque præterea dicerent, molles eunuchorum voces plurimum in cauſa eſſe, ut Eccleſiarum cantus ad theatrales modulos maxime accedat; neque vero impoſſibile eſſe, eorum vocibus alias, puerorum præſertim, voces Eccleſiaſticis Choris magis aptas ſubrogare.

II. Celebris profecto eſt magni Nicæni Concilii canon primus, qui ſic habet: *Si quis a Medicis propter languorem defectus eſt, aut a barbaris abſciſſus, hic in Clero permaneat. Si quis autem ſe ipſum ſanus abſcidit, hunc & in Clero conſtitutum abſtinere convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini caſtraverunt, ſi inveniuntur alias digniſſimi, tales ad Clerum ſuſcipit regula*. His conſona omnino ſunt, quæ ſtatuta leguntur in antiquiſſimis Canonibus, qui Apoſtolorum dicuntur, *can.* 20. & *tribus ſequentibus*. Ubi nempe cuilibet intelligere licet, caſum a caſu diſtingui: nimirum eos, qui, aut Medicorum præcepto, & morbi neceſſitate ſic exigente, evirati ſint, aut qui hanc violentiam a barbaris perpeſſi fuerint, neque dejici a Clericali gradu, quem obtinebant, neque ab ingreſſu in Clerum arceri: contra vero, eos, qui ultro ſe abſciderint, aut abſcindi permiſerint, ſi Clerici fuerint, expellendos, ſi autem ordinari ſe poſtulent, nuſquam promovendos edici. Hoc ipſum aperte jubent plures decretales Epiſtolæ Romanorum Pontificum, quæ extant in Collectione Gregorii IX. *tit. de corpore vitiatis ordinandis, vel non*. Neque deſunt in corpore Juris Civilis ſeveriſſimæ Leges adverſus eos editæ, qui ſibi ſponte, aut aliis, injuriam hanc inferre auſi fuerint. Videantur *l.* 3. *Qui hominem*, & *l.* 4. *Idem*, *ff. ad L. Cornel. de ſicar.* Pluraque de hoc argumento videri poſſunt erudite collecta a Chriſtiano Lupo, a Joanne Cabaſſutio, & recentius a Joſepho Catalano Presbytero *in notis ad cit. canonem primum Concilii Nicæni*.

III. Nihilominus inter Auctores morales proxime præteriti ſeculi orta & agitata fuit controverſia, an, poſito hujuſmodi caſu, quo pater filium, eunuchum fieri permittat, neque filius diſſentiat, & Medici nullum in eo vitæ periculum fore affirment, id autem in eum finem unice fiat, ut filius inter Eccleſiæ cantores adſcribi, & majore vocis ſuavitate officium hoc exercere valeat, atque ita honeſtum ſibi victum parare, an, inquam, his omnibus circumſtantiis ſimul concurrentibus, talis filii eviratio ſine peccato fieri

fieri possit. In quo Pasqualigus *quæst.* 498. affirmativam sententiam amplexus fuit. Sed vicit apud plerosque, & facta est communior opinio negans. Inter Theologos morales legi possunt Cardinalis de Lugo *de Justitia & Jure tom.* 1. *disp.* 10. *sect.* 1. *num.* 23. Hurtado *Resol. moral. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 1. *difficul.* 1. *num.* 757. *& seq.* Gibalinus de *universa negotiatione tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 3. *num.* 13. *& seq.* Thesaurus de *pœnis Ecclesiæ part.* 2. *cap.* 1. *in verb. Membrorum mutilatio §. Amplia secundo*, Theophilus Raynaudus *Oper. tom.* 14. in illo cui titulus *Eunuchi, nati, facti, mystici*, *cap.* 5. §. 5. *per tot.* Diana *in edit. coord. tom.* 1. *tract.* 7. *resol.* 130. *num.* 3. Coton. *Controversiar. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 103. *&* 104. Leander *Oper. moral. tom.* 9. *tract.* 3. *disp.* 4. *quæst.* 12. Præterea videri possunt Canonistæ scribentes *in Cap. Ex parte, de corpore vitiatis &c.* ut puta Gonzalez ibi *num.* 5. Engel *num.* 12. Coninck *num.* 5. Wiestner *num.* 22. Schmalzgrueber *num.* 5.

IV. Et quidem validissima est ratio, cui horum sententia innititur. Homo enim non ita membrorum corporis sui dominus est, ut assentiri valeat abscissioni alicujus ex illis, præterquam si totius corporis salus & conservatio aliter obtineri nequeat: ut de leprosis testatur Aetius *lib.* 13. *cap.* 125. quod per virilium amputationem ab exitiali hujusmodi morbo liberentur. Ita docent Theologi, duce S. Thoma 2. 2. *quæst.* 65. *art.* 1. quem egregie illustrat Silvius *in Comment. ad eundem art.* 1. *conclus.* 2. Quare nec prætensa necessitas parandi sibi victum, nec laudabile propositum inserviendi Ecclesiæ in cantoris officio, satis justam rationem, aut causam suppeditant, ad excusandam a peccato ultroneam hominis evirationem. Gravissima porro censura damnatum olim fuit Leontii Presbyteri factum, qui apud Episcopum suum Eustatium accusatus, quod cum puella quadam, nomine Eustolia minus honeste ageret, ideoque ab illius consuetudine abstinere jussus, ut se ab omni turpitudinis suspicione vindicaret, se ipsum abscidit; uti testantur S. Athanasius *in Apologia de fuga sua prope fin.* Socrates *Histor. lib.* 2. *cap.* 21. Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 24. Nec aliter judicatum est de Origene, qui verum sensum non assequutus Evangelici illius textus: *Sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cælorum*: quo sibi liberum & tutum esset mulieres etiam sacris disciplinis instruere, medicamine sumpto, eunuchum se reddidit; itaque Demetrii Alexandrini Episcopi sui judicio a sacra Ordinatione repulsus fuit: quanquam deinde, falsis ejusdem Demetrii testimonialibus litteris sibi procusis, ad Cæsariensem, & ad Jerosolymitanum Episcopos se contulit, a quibus sacros Ordines, & Presbyterium obtinuit, quod simultatum, & dissensionum inter hos & Alexandrinum Episcopum causa fuit, uti narrant Eusebius *Histor. Eccles. lib.* 6. S. Epiphanius *hæres.* 64. *lib.* 2. S. Hieronymus *de Scriptorib. Ecclesiast. in Alexandro*. Plura de hac re collegit Binghamus, Auctor heterodoxus, *Origin. seu Antiquit. Eccles. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. §. 9. Inter Pontificias Decretales relatas sub titulo *de corpore vitiatis*, una est Alexandri Papæ III. quæ incipit *Significavit*, ad Archiepiscopum Ravennatem conscripta, cui permittit Pontifex, ut misero cuidam Presbytero, qui stulte putans obsequium se præstare Deo, fecerat sibi virilia amputari, Sacerdotalis officii exercitium excepto tamen Altaris ministerio, concedere valeat; quod ita intelligitur, ut benedicendi, & Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, ac Extremæ Unctionis administrandi licentiam ipsi impertiri posset: sed an, ex ejusdem Indulti vi, officium Diaconi, aut Subdiaconi in Missa exercere posset, controvertitur inter Canonistas; quorum tamen plurimi negativam opinionem tuentur, ut videre est apud Laymân *in Comment. ad cit. Cap. Significavit*. Videatur etiam Thomassinus *de Benefic. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 83. *num.* 7.

V. Hæc omnia pleno quidem robore subsistunt; neque enim immutata est Ecclesiæ disciplina, quæ irregularitatis notam inurit eunucho, qui extra necessitatem salvandæ vitæ, mutilationi suæ assensum præbuit; neque a peccato immunis, juxta communem sententiam paulo ante expositam, habendus est ille, qui, præter ejusmodi necessitatis casum, id agit, etiam ad conservandam vocis suavitatem, & ut idoneus Ecclesiæ cantor evadat. Unde, etiamsi adhuc in usu esset, quod olim servatum fuit, ut nemo castrari posset, nisi de licentia Episcopi; quemadmodum ex Theodoro Balsamone colligitur, & refertur per Janum a Costa *ad tit. Decretal. de corpore vitiatis*, ac per Thomassinum *de Benefic. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 82. *num.* 5. crederemus, Episcopum nequaquam hujusmodi licentiam concedere posse ob eum finem, ut idoneos cantores sacris Ecclesiarum concentibus compararet: urget enim semper in oppositum adducta ratio, nunquam licitam esse membrorum humani corporis amputationem atque jacturam, nisi cum totum corpus alia ratione ab interitu vindicari nequit; nec sufficientem esse causam ad id faciendum, sive mandandum, aut permittendum, quod Ecclesiæ Chorus acutis vocibus opus habeat. Veruntamen, quod hic quærimus, hoc demum est: an in præsentibus rerum ac temporum circumstantiis, cum nempe secularis potestas, quidquid civiles leges contra statuerint, haud infrequentes puerorum evirationes impune fieri, saltem dissimulando, permittit, nec amplius ad id Episcoporum licentia postulatur; cum in Ecclesiis jampridem invecta est ea musicæ ratio, quæ vix, aut ne vix quidem, absque eunuchorum vocibus sustineri valet; cumque istorum voces in Ecclesiarum concentibus, & quidem in ipsa Romani Pontificis Cappella, a multo jam tempore audiri consueverunt: an, inquam, in his circumstantiis prudenter se gereret Episcopus, qui Synodali decreto a Choris musicis Ecclesiarum suarum eunuchos cantores eliminaret; an vero per hoc in hominum reprehensionem & odium, non sine publicæ tranquillitatis perturbatione, tanquam importunæ novitatis auctor, merito incurreret.

VI. Ad hos itaque terminos redacta quæstionis summa, non admodum difficilis videtur esse responsio; eaque, pro nostra quidem judicandi agendique ratione, piorum ejusmodi virorum studiis atque consiliis, de quibus initio dicebamus, contraria esse deberet, hac saltem de causa, ne Episcopus, cui populorum amor ad munus suum utiliter gerendum maxime necessarius est, eorum animos a se ultro abalienare, sibique molestias & offensiones sine causa parare velle videatur. In hac nos sententia duæ res confirmant, de quibus in citata nostra encyclica Epistola fusius egimus. Una est, quod, cum in Concilio Tridentino a quibusdam Episcopis Ecclesiasticæ disciplinæ studiosis propositum fuisset, ut cantus musicus ab Ecclesiis omnino tolleretur, nec nisi Gregorianus canendi modus in ipsis retineretur; cum tamen alii recte animadvertissent, per hujusmodi novitatem innumeris querelis atque perturbationibus aditum apertum iri, hoc denique consilium captum fuit, non ut musici cantus in Ecclesiis prohiberentur, sed ut, certis propositis regulis, ad pietatis & gravitatis normam reformarentur. Altera est, quæ paucis abhinc annis examinata fuit quæstio de usu organi, aliorumque instrumentorum musicorum; quæ scilicet ab aliquibus optimo zelo ductis, ut in prædicta nostra Epistola innuimus, ab Ecclesiis removenda esse dicebantur: in quo quidem Pontificii Sacelli nostri, ac Metropolitanæ Lugdunensis Ecclesiæ, aliorumque

Eccle-

Ecclesiarum, in quibus eorum usus nunquam receptus fuit, exempla ipsis favebant. Sed cum alii pro organo, aliisque instrumentis in Ecclesiarum musica retinendis, pari studio certarent; & satis appareret, quam difficile futurum esset eorum usum tollere ab iis Ecclesiis, in quibus jam pridem invectus erat, satius visum est, mediam viam tenere; nec omnia scilicet musica instrumenta in Ecclesiis permittere, nec omnia prohibere; sed organo, aliisque nonnullis instrumentis retentis, ea duntaxat ab Ecclesiarum choris eliminare, quæ theatralibus ludis potius, quam sacris locis & actionibus, convenire visa sunt; ut in eadem Epistola nostra distinctius declaratum per nos fuit.

VII. Ab his duobus exemplis sapiens Episcopus colligere poterit, optimum omnium consilium fore, non ut ab Ecclesiarum musica eunuchorum voces removeat, sed ut potius caveat, ne theatrales modi ad Ecclesiasticos concentus transferantur, neve theatralibus instrumentis Ecclesiæ personent. Contra vero, si qui ex Ecclesiæ Cantoribus Clerici sunt, ne hi in scenam ascendant; quod religiosissime observatur a musicis Pontificiæ Cappellæ. Denique, si eam in diœcesi consuetudinem invenerit, ut musici in Ecclesiis, etiamsi Clerici non sint, superpellicio induti, officio fungantur, vel eam, ut hominum aspectui canentes non pateant, sed post transennam, seu cratem choro præfixam se se contineant, laudabiles hujusmodi mores inviolatos servari, studiosissime curet.

VIII. Illud denique cavendum est Episcopo, hac præsertim ætate, qua revixisse videntur viri illi Athenienses, de quibus *Actorum cap.* 17. dicitur: *Athenienses autem omnes & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi*: ne scilicet illiusmodi hominum suasionibus ad ea attentanda inducatur, quæ licet Ecclesiasticam disciplinam non respiciant, civilis tamen reipublicæ instituta, communemque vivendi rationem invertunt. Rem enarrabimus, quæ paucis antea annis nobis contigit. Infantes spurii, quos *projectos* dicimus, ad hospitale domicilium civitatis Bononiensis delati, interdum a nutricibus alebantur, celtica lue, aliisque contagiosis morbis, infectis: ex quo fiebat, ut miseri illi pueruli luem una cum lacte sugentes, aut cito interirent, aut perpetuo ægrotarent. Ad prospiciendum tot innocentium infantium indemnitati, alium non suppetere modum, fuit nobis insinuatum, quam illos enutrire lacte caprino, aut vaccæ, quod maximam analogiam habere cum succo, quo fœtus humanus alitur in utero matris, ostendit egregius Physicus Cyrillus *in notis ad Etmullerum edit. Neapol.* Quo vero magis ad ejusmodi consilium capessendum nos inducerent, illius auctores nobis exhibuere formam vasis affabre elaborati, per quod lac infantium ori poterat commode instillari. Fuerat autem illud vasculum, jubente supremo Galliæ Senatu, ubi de eadem re erat deliberandum, adinventum, & delineatum a Regio Architecto du Val. Vidimus præterea libellum, Gallico idiomate conscriptum, cui titulus *Traitè de la communication des maladies, & des passions*: cujus Auctor pluribus argumentis probare conatur, plurimum expedire Reipublicæ felicitati, ut omnes prorsus infantes a capra potius, aut vacca enutriantur, quam a matre, aliave muliere, ne pravis animi affectionibus, quibus mulieres plerumque scatent, imbuantur. At, qui ita ratiocinantur, non animadvertunt, se injurios esse in naturam, ejusque Auctorem, cujus summa providentia, non alia certe de causa, voluit, ut in ipso puerperio matris ubera lacte intumescerent, nisi ut inde nata proles vitæ caperet alimentum. Haud equidem inficiamur, lactis qualitatem, ab infantibus hausti, plurimum conferre ad eorundem mores in bonam, aut malam partem inclinandos; quod bene advertit Cornelius a Lapide *in cap. 21. Genes. vers. 7.* sed hoc eodem argumento conficimus, non esse brutorum lacte enutriendos, ne brutorum affectiones in se derivent, brutalesque induant mores: ad quod allusit Ovidius, cum ait: *Nec lac bibit ille leænæ*: & Virgilius: *Hircanaque admorunt ubera tigres*: quæ omnia ad rem ponderavit Mapheus Vegius Laudensis in suo Opere *de liberorum educatione lib. 1. cap. 4.* Quamobrem, ne violaremus instinctum non solis hominibus, sed & ceteris animantibus a natura inditum, inter quæ nullum sane erit reperire, a quo genita proles relinquatur enutrienda alterius speciei bruto, curavimus quidem, ut nutrices perfecta fruentes valetudine prædictos infantes lactarent; sed præstitum nobis a novitatum studiosis consilium ad tempus rejecimus; quo nutrices inveniri nequeant, & necessitas urgeat in earundem locum subrogandi vaccas, seu capras: quod evenisse Romæ, cum sæva ibi grassaretur pestilentia, narrat Cardinalis Gastaldus *in suo tract. de avertenda, & profliganda peste cap. 5. num. 3. & 4.*

IX. Plures etiam audivimus Episcopo insinuantes, ut gravi præcepto compellat matres ad proprios filios suis uberibus lactandos: neque istorum insinuatio, rite expensa, deprehenditur prorsus irrationabilis; etenim non solum Ecclesiæ Patribus, sed etiam Ethnicis Philosophis turpe, & absonum visum est, ut mater filium, quem in utero aluit, postquam peperit, alteri tradat enutriendum. Illas certe reprehendit Phavorinus Philosophus apud Aulum Gellium *Noct. Atticar. lib. 12. cap. 1.* inquiens: *Quod est enim hoc contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus, peperisse, ac statim ab se se abjecisse? Aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non videret: non alere nunc suo lacte, quod videat jam viventem, jam hominem, jam matris officia implorantem?* Eademque impietatis insimulat Messala apud Tacitum *dial. de orat.* Ex Patribus vero S. Ambrosius *lib. 1. de Abraham cap. 7. num. 63. tom. 1. Oper. col.* 302. ex eo, quod Sara lactaverit filium, infert: *Provocantur feminæ meminisse dignitatis suæ, & lactare filios suos. Hæc enim matrum gratia, hic honos, quo filios propriis commendent viris.* Et Gregorius Magnus *lib. 11. epist. 64.* ad Augustinum Anglorum Episcopum *in respons. ad interrogat. 10. tom. 2. Oper. col.* 1158. respondit, pravam consuetudinem effecisse, *ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet* (addit) *ex sola causa incontinentiæ videtur inventum: quia, dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt.* Eodem modo loquuntur Clemens Alexandrinus *lib. 3. Pædagog.* Chrysostomus *hom. de nativ. Machab.* aliique Patres, quos adducunt citatus Mapheus Vegius Laudensis *de liberor. educat. lib. 1. cap. 4. in Biblioth. maxim. Veter. Patr. tom. 26.* Cornelius a Lapide *in cit. cap. 21. Genes. vers. 7.* Theophilus Raynaudus *de Agno cereo cap. 5. num. 1. Oper. tom. 10.* Natalis Alexander *in Theolog. Dogmatica Morali de Sacram. Matrim. lib. 2. cap. 5. §. 2. regul. 17.*

X. Quamobrem nonnulli Theologi, apud laudatum a Lapide, a gravi culpa non excusant matrem, quæ absque legitima causa se subtrahit ab onere, sibi a natura imposito, propriam lactandi prolem, quod, observante Magno Basilio *hom. 9. in hexaemeron*, nulla quantumvis crudelissima fera subire detrectat: sed melius Navarrus, *Manual. cap. 14. num.* 17. cui subscribit a Lapide, illam solius peccati venialis ream facit, urgente vero legitima causa, ab omni culpa absolvit.

XI. Cum autem, non una, sed multæ occurrere queant legitimæ causæ, propter quas matres licite se a prædicto onere subducunt, ut, puta, si lacte careant,

reant, si mala afficiantur valetudine, si numerosa indigeant prole, & propterea huic procreandæ, priusquam consenescant, operam dare cupiant; idcirco Episcopus, ne novatoris notam obtineat, abstinere debet a præfato præcepto ferendo: sed potius nobiles, & divites mulieres, a quibus duntaxat solent filii lacte enutriendi nutricibus tradi, serio monebit, atque hortabitur, ut sanctissimas feminas imitentur, quæ suis uberibus filios lactarunt, uti Sara Isaac, Rebecca Jacob, Anna Samuelem, ac ipsa Dei Genitrix Sanctissima Virgo Maria Filium suum Christum Dominum. Qua de re Natalis Alexander *loc. nuper cit.* ita scripsit: *Christianas mulieres adhortari operæ pretium est, ut filios suos propriis lactent uberibus, non alienis nutricibus tradant.*

XII. Fuerunt etiam, qui abolendum in partu proponerent usum sectionis cæsareæ; per quam nempe, mortua muliere gravida, si fœtus in illius utero adhuc vivere judicetur, chirurgica manu extrahitur, ut baptizetur, ejusqua nutritioni ac vitæ omni ratione consulatur. Auctores autem citabant hujusmodi sectionem respuentes, eamque veluti sævam, & inutilem condemnantes, videlicet Paræum, Guillemæum, Ronsilcium, Hornium, Mauricæum, aliosque asserentes, fieri non posse, ut fœtus post matris mortem vel uno temporis momento vitam producat, cum is una cum matre interire necessario debeat: quæ sententia est Gasparis Rabuini, Roderici de Castro, Metii, aliorumque nonnullorum de rebus anatomicis scribentium. Nos tamen istorum consiliis obsecundandum nobis esse non duximus; quin immo injungere & inculcare non omisimus, ut, quoties mulier aliqua decederet, quæ fœtum in utero vivum habere crederetur, hic, cum primum posset, per sectionem cæsaream ab illius corpore extraheretur.

XIII. In quo non modo Juris Civilis auctoritatem præ oculis habuimus; cum *in l. Vetat ff. de mortuo inferendo*, ita scriptum sit: *Vetat*, seu, juxta aliam lectionem, *Negat Lex Regia, mulierem, quæ prægnans mortua sit, humari, antequam partus ei excidatur. Is, qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur*: verum etiam in primis nostrorum Theologorum doctrinam sequuti sumus, quorum dux est S. Thomas 3. *part. quæst.* 68. *art.* 11. *Ad tertium*, ubi ita scribit: *Si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Hoc idem diserte præscribit Rituale Romanum *tit.* 7. *de baptizandis pueris* §. 3. Item Instructio a S. Carolo edita pro recta administratione Sacramenti Baptismatis *sub tit. de iis, quæ Parochus curet, cum timetur de partu. Actor. Eccles. Mediol. part.* 4. *pag.* 502. ac Rituale Cardinalis Sanctorii *lib.* 1. *pag.* 18. prout etiam aliud promulgatum a Cardinali de Rohan *de Baptismo num.* 5. Et sane, ubi revera mortua sit mater, & vivus putetur fœtus in illius utero inclusus, nullus gravis Auctor inveniri poterit, qui sectionem cæsaream, utpote crudelem, aut inutilem, damnet; præsertim cum plura exempla suppetant vivorum fœtuum e matrum defunctarum corporibus ea ratione extractorum: quorum aliqui tandiu vitalem spiritum duxerunt, donec Baptismi lavacro ad meliorem vitam regenerari potuerint; alii vero longius vixisse, & ad virilem ætatem, ac etiam ad senectutem pervenisse dignoscuntur. Videatur hac de re, ex Theologis quidem, Theophilus Raynaudus *tom.* 14. *Operum* in Tractatu, cui titulus *De ortu infantium per sectionem cæsaream cap.* 2. ex Medicis vero, Auctor *Lexici universalis rei Medicæ*, quod Anglico primum sermone conscriptum in Gallicam linguam translatum habetur, *tom.* 2. *in verb. Cæsarea Sectio*; item Heisterus *Institutionum Chirurgicarum tom.* 3. *part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *pag.* 70. *editionis Neapolitanæ anni* 1749. Ad comprobandam vero utilitatem, & necessitatem sectionis cæsareæ, cum præsertim, defuncta matre, conjicere liceat, illius prolem in utero extinctam non esse, peculiarem Librum edidit Franciscus Emmanuel Cangiamila, impressum Panormi anno 1745. in quo solidis argumentis, & multa eruditione susceptam causam agere non prætermisit. Porro in regestis Gregorii Papæ IX. quæ in Scriniis Vaticanis asservantur, *ad annum II.* adest illius Pontificis epistola 20. ad Doctores Facultatis Theologicæ Parisiensis conscripta, quæ etiam impressa legitur in Annalibus Raynaldi *ad annum* 1228. *num.* 29. *& seq.* & apud Bulæum *tom.* 3. *Historiæ Universitatis Parisiensis ad dictum annum*, in qua magno zelo & doctrina invehitur in eos, qui philosophicis subtilitatibus, & incertæ semper naturalium rerum scientiæ innixi, positos a Patribus terminos transferre, probatasque sacris Pastoribus, atque Theologis agendi regulas immutare præsumunt.

CAPUT OCTAVUM.

De censoria nota nimiæ severitatis, Synodalibus constitutionibus falsa interdum inusta: ubi de præscribenda veste oblonga, & nigri coloris Clericis in sacris constitutis, aut beneficium Ecclesiasticum possidentibus.

PLures Synodales Constitutiones sunt in invidiam adductæ falsa criminatione nimiæ severitatis; quæ tamen expensæ ad sacrorum canonum normam, deprehensæ sunt eorundem rigorem potius temperasse. In nonnullis Synodis, aut Episcoporum Edictis, jussi sunt Clerici sive in Sacris constituti, sive Ecclesiasticum Beneficium possidentes, veste uti oblonga nigri coloris, quam *talarem* appellamus, adjecta pœna in contumaces. Adversum has sanctiones, quas nimio rigore consperfas dictitabant, provocarunt Ecclesiastici ad sacram Congregationem Concilii, sed semper provocantes succubuere: quod videre est in *nostra Instit.* 71. & in Epistola Pastorali bon. mem. Cardinalis Lanfredini edita in civitate Æsina anno 1740. *pag.* 287. *& seq.* Nihil quippe visum est corrigendum in decretis, quæ fulciebantur auctoritate Tridentini *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* ubi oportere ait, *Clericos vestes proprias congruentes Ordini semper deferre*, subditque: *Omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcumque exemptæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si, postquam ab Episcopo suo etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum Ordini, ac dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum, non detulerint; per suspensionem ab Ordinibus, ac officio, & Beneficio, ac fructibus, reditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & Beneficiorum hujusmodi coerceri possint, & debeant.* Neque Clerici Episcopi Edicto contravenientes suam idcirco excusare valent contumaciam, quod Tridentinum talaris vestis non meminerit: siquidem, non ipsorum, sed Episcopi judicio statuendum a Tridentino permittitur, quænam vestis eorum Ordini, & dignitati conveniat. Quocirca Synodus Provincialis Mechliniensis, anni 1607. *tit.* 18. *cap.* 4. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1958. Tridentini mentem sapienter interpretata, decrevit: *Quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, a quo Episcopus abstinendum mandarit.* Deinde, qui nolit se sacrorum canonum prorsus imperitum ostendere, fateri cogitur, nullam aliam, nisi talarem, esse vestem Clericorum propriam, eorumque statui maxime convenientem. Equidem, quamquam

quam ultro concedamus Sirmondo apud Labbeum *tom. 2. Concilior. pag.* 1817. Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. Binghamo *Orig. Eccles. lib.* 6. *cap.* 4. §. 18. *volum.* 2. aliisque Eruditis affirmantibus, quinque prioribus seculis civiles Clericorum vestes modestia tantum, non forma, a communibus laicorum vestibus discrepasse, quod recte colligi agnoscimus *ex epist.* 4. *num.* 2. Cælestini I. ad Episcopos provinciæ Viennensis, & Narbonensis, anno 428. data, ubi quosdam Sacerdotes reprehendens, qui, relicto habito communi, *pallium* assumpserant Philosophorum proprium, ait: *Unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe, vel ceteris, sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu*: attamen nemo, putamus, inficiabitur, insequentibus seculis cœpisse Clericos etiam in exteriori corporis cultu a laicis discerni. Etenim S. Gregorius Turonensis, qui VI. seculo vixit, *Hist. Franc. lib.* 5. *cap.* 14. eam vestium distinctionem jam inductam innuit, inquiens: *Merovechus tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur*. Eandemque indumentorum differentiam ante seculum VII. receptam in Ecclesia Orientali, constat ex Synodo Trullana, habita anno 688. quæ illam jam ante præceptam asserit, ejusque observationem *can.* 27. inculcat, inquiens: *Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat; neque in civitate degens, neque iter ingrediens; sed utatur vestibus, quæ iis, qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur*: *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 1671. illud porro vestium discrimen in hoc potissimum situm fuisse, quod vestes Clericorum, licet nondum a laicalibus in colore discreparent, sicuti citatus Thomassinus *cap.* 46. existimat, essent tamen oblongæ, atque ad talos usque fere productæ, ex pluribus conjicimus Conciliis. Concilium Germanicum, auctoritate Sancti Bonifacii anno 742. celebratum, atque a Synodo Liptinensi insequentis anni 743. receptum, & approbatum, *can.* 7. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 1921. Presbyteris, & Diaconis vetuit, ne *sago*, id est breviori veste, laicorum more, uterentur: *Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi, non sagis, laicorum more, sed casulis utantur, ritu servorum Dei*. Et Synodus Romana, a Zacharia Papa eodem anno 743. habita, *can.* 3. idem præcepit, decernens, *ut Episcopus, Presbyter, & Diaconus seculari indumento minime utantur, nisi, ut condecet, tunica Sacerdotali*: *ibid. col.* 1927. Quibus in locis, neminem suspicari credimus, sermonem esse de veste, non civili, sed sacra: cui enim in mentem veniat, Presbyteros, & Diaconos eo tum sceleris devenisse, ut communibus vestibus induti ad Altare accederent sacris operaturi? Omnibus quippe compertum est, nunquam licuisse Christianæ Religionis ministris Divina celebrare Misteria sine specialibus, atque ad eum tantum usum destinatis sacris indumentis: sive hic ritus ab ipsis Apostolis fuerit traditus, quod existimant Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. aliique plurimi, quos nos allegavimus *in nostra Instit.* 21. sive immediate post Apostolos fuerit præscriptus, quod nullus in quæstionem adducit. Ambo propterea Concilia intelligenda sunt de veste communi Diaconorum, & Sacerdotum, quæ ab uno vocatur *casula*, ab altero *tunica*; sed utraque erat *talaris*. Casula enim, teste Rabano *Instit. Clericor. lib.* 1. *cap.* 21. dicta est per *diminutionem a casa, eo quod totum hominem tegat, quasi minor casa*. Quamobrem Joannes Diaconus *in Vita S. Gregorii lib.* 2. *cap.* 45. etiam Monachorum vestem appellavit *casulam*. Et similiter *tunicam*, vestem fuisse, quæ ad talos usque descenderet, constat ex Tullio, qui *Orat.* 2. *in Catilinam*, milites Catilinæ deridebat, quod *manicatis, & talaribus tunicis essent amicti*; atque ex Hieronymo *Quæst. Hebr. in Gen. cap.* 37. *Oper. tom.* 3. *col.* 363.

II. De posterioribus seculis res certissima est, nullique obnoxia dubitationi cum innumeri occurrant Conciliorum canones, congesti a Thomassino *cit. lib.* 2. *cap.* 50. & 51. vestem talarem Clericis præscribentes. Quin immo adeo ejus usus invaluit, ut opus fuerit præcidere nimiam vestium talarium longitudinem, quæ in luxum, & pompam cœperat degenerare: quocirca Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi anni 1215. *can.* 26. relato *in Cap.* 15. *de vit. & honest. Clericor.* de Clericis loquens, statuit: *Clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda*: & Concilium Toletanum anni 1324. *can.* 2. syrmata, id est oblongas vestes, humum verrentes, Clericis prohibuit: *Nullus Clericus supertunicale, vel tabardum deferat ita longum, quod, si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur; cum hæc, non honestas, sed superfluitas & indecentia censeatur*: *tom.* 7. Collectionis Harduini *col.* 1488.

III. Ad recentiora porro tempora descendendo, fere omnia, quæ post Tridentinum celebrata sunt Concilia, Clericos adegerunt ad gestandam vestem talarem, & quidem nigri coloris, ad quem, uti Thomassinus observat, non erant antea certa lege adstricti, sed poterant alio quolibet modo decenti, & modesto, uti S. Carolus Borromæus in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *part.* 2. de Clericorum vestitu loquens, *part.* 1. *Actor. Eccl. Mediol. pag.* 18. ait: *In omni vestitu color tantum niger adhibeatur ..... externa vestis simplex, ac talaris erit*. In Concilio Mechliniensi anni 1570. *tit. de vit. & honest. Cleric. cap.* 3. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1195. jubentur Clerici majorum Ordinum, cum in publicum prodeunt, gestare *vestem talarem*. Concilium Remense anni 1583. *tit. de Clericis in genere num.* 8. *ibid. col.* 1292. *Veste Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti, utantur omnes Clerici*. Concilium Burdigalense ejusdem anni *tit.* 21. *ibid. col.* 1359. *Vestes eorum sint talares*. Quodque notabilius est, Concilium Provinciale Narbonense anni 1609. *cap.* 41. *tom.* 11. Collectionis Harduini *col.* 44. Clericos etiam noctu incedentes ad deferendam vestem talarem obligavit: *Nocta incedentes ex causa rationabili, togas talares deferant*. Provincialibus conciliis innumeræ Synodi Diœcesanæ, congestæ a Genetto *Theol. moral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. & in Appendice ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistelli *pag.* 172. & *seq.*

IV. Quare sacrorum canonum rigorem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones, quæ obligationem deferendi vestem talarem, a pluribus Conciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limitant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium: & majori adhuc indulgentia lenitum reputari debet Episcopale Edictum solos compellens Sacerdotes ad eam saltem induendam, cum Ecclesiam ingrediuntur sacris operaturi; cujusmodi illud est, quod a nobis promulgatum fuit in nostra diœcesi Bononiensi, de quo plura *in nostra Instit.* 34. & *Instit.* 71.

C A-

CAPUT NONUM.

A severitatis nota vindicatur Synodalis constitutio, qua Clericis interdicitur usus comæ supposititiæ, vulgo Parrucca.

CLericalem modestiam dedecere plerisque Episcopis visa est coma suppositititia, vulgo *Parrucca*, cujus proinde usum Clericis in suis Synodis inhibuere. Ita quippe statutum comperimus in Diœcesana Synodo Melitensi anni 1703. *sess.* 3. *cap.* 1. Pisana anni 1708. *cap.* 25. Montis Falisci anni 1710. *cap. ultim.* Portalegrensi 1714. *sess.* 3. *cap.* 1. aliisque allegatis a Thiers in Tractatu inscripto *Histoire des Perruques*. Licet autem etiam ejusmodi prohibitiones sanctioribus Ecclesiæ legibus essent accomodatæ, ut mox ostendetur: nihilominus Clericorum querelas non evasere, qui nimiam prætexentes earundem severitatem, eas eludere tentarunt: sed frustra; quoniam sacra Congregatio Concilii illas sustinuit, suisque corroboravit decretis; & solum aliquando censurarum pœnas in prohibitionis transgressores ipso jure illatas nonnihil censuit mitigandas. Sarnellus Episcopus Vigiliensis anno 1697. usum comæ fictitiæ suis Clericis ademit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda. Appellarunt Ecclesiastici ad Sedem Apostolicam: sed in Congregatione particulari, habita 20. Maji 1699. Edictum approbatum fuit quoad Clericos constitutos in Sacris, aut Beneficium Ecclesiasticum possidentes; quod vero attinet ad Clericos minorum Ordinum, nullum obtinentes Ecclesiasticum Beneficium, responsum est, pœnam esse moderandam, sed, firma remanente prohibitione, in contumaces aliis pœnis animadvertendum, ad normam sacrorum canonum, & sacri Concilii Tridentini *cap.* 6. *sess.* 23. *de reform.* uti habetur *lib.* 49. *Decretor. pag.* 206. & referunt memoratus Sarnellus *ad calcem tom.* 3. *Epistolar. in discurs.* adversus fictitias Ecclesiasticorum comas *cap.* 53. & Monacell. *in formul. legal. in Append. tom.* 1. *fol.* 359. *num.* 19. *&* 20. Ab hujus particularis Congregationis sententia ne latum quidem unguem discedens Episcopus Melphitensis, anno 1721. omnes quidem Clericos a gestanda coma ascititia abstinere jussit; sed idem faciens discrimen, quod prædicta sacra Congregatio duxerat observandum, Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiastico Beneficio donatos, ab ea deferenda compescuit pœna excommunicationis; ceteros vero aliis pœnis, arbitrio suo, irrogandis. De hujusce Edicti viribus, quod tanquam nimium severum traducebatur, disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii die 8. Augusti 1722. cumque nos, qui tunc temporis ejusdem sacræ Congregationis Secretarium agebamus, omnia, quæ ad illud fulciendum erant opportuna, descripserimus in consueto folio, quod pro nostro munera exaravimus, fuit quoad omnes sui partes approbatum; uti videre est *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 206. *& seq.*

II. Porro, ne quisquam deinceps contra similia Decreta, quæ ab Episcopis fiant, mussitare audeat, si sacræ Congregationis auctoritati, ut par esset, non acquiescat, rationes audiat a nobis in præfata causa *Melphitensi* indicatas, propter quas coma fictitia jure ac merito Ecclesiasticis interdicitur. Consuevisse olim feminas alienis capillis caput exornare, eruitur ex Martiali, qui pluribus in locis eas carpit, quæ propriam senectutem hac ementita arte obtegebant. Sic *l.* 6. *epig.* 12.

Jurat capillos esse, quos emit, suos
Fabulla. Numquid illa Paulle, pejerat?

Et *lib.* 12. *epig.* 23.

Dentibus, atque comis, nec te pudet, uteris emptis:
Quid facies oculo, Lælia? non emitur.

Ad eundem morem allusit Ovidius *lib.* 3. *de arte &c.*

Femina procedit densissima crinibus emptis,
Proque suis, alios efficit ære suos.

In Anthologia pariter occurrit epigramma Lucilii in quamdam Nicyllam, quæ emerat galericulum atrum, ut, dissimulata senectute, canos suos velare posset, quod Hadrianus Junius *libell. de coma cap.* 5. latine sic reddidit:

Fingere te perhibent quidam, Nicylla, capillos,
Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Quare Hieronymus *epist.* 38. ad Marcellam, *num.* 3. inquit: *Nec numerus annorum potest docere, quod vetulæ sint quæ capillis alienis verticem struunt:* atque *epist.* 130. ad Demetriadem, muliebrem cultum describens, *num.* 7. ait: *Quando eras in seculo, ea, quæ erant seculi, diligebas, polire faciem purpurisso, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere:* turritum vero verticem vocat, quia ex alienis capillis tutulus efficiebatur, quem Lucanus nominat *turritam frontis coronam*, & Prudentius *in psychomathia*, feminæ lasciviæ, atque superbæ turritum caput tribuit:

Turritum tortis caput accumularat crinibus.

In hunc vanum mulierum luxum invehitur Tertullianus *lib.* 2. *cap.* 7. *de cultu feminar.* inquiens: *Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis & gehennæ destinati, sancto, & Christiano capiti supparetis.* Eundemque reprehendit Clemens Alexandrinus *Pædagog. lib.* 3. *cap.* 11. ubi ait: *Alienorum capillorum appositiones sunt omnino rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere est maxime impium, quo fit, ut mortuis pilis cranium induant. Cui enim manum imponit Presbyter? cui autem benedicit? Non mulieri, quæ est ornata, sed alienis capillis, & per ipsos alii capiti.*

III. Ex hoc vero, quod Patres hanc fœditatem in solis feminis reprehendant, infert Christianus Lupus *in Dissert. de S. Leonis IX. Actis cap.* 15. eam tunc omnibus ubique viris fuisse incognitam, ac primum in Anglia sub Guillelmo II. aut ejus Successore Henrico I. in fine XI. aut initio XII. seculi cœpisse ab iisdem usurpari; quod tamen monstrum, addit, diu in ea tantum Insula latitasse, nec alias permeasse regiones. At Thieres *in citato Tractatu cap.* 1. pluribus probat, jampridem fictum capillitium ab effeminatis viris adhibitum: quod præ ceteris, quæ idem Auctor ibidem adducit, nobis suadet Rufus Festus Avienus, Poeta Christianus, Augustino coævus, qui *carmine* 10. equitem manifeste describit, cujus caput erat suppositititia coma redimitum, inquiens:

Calvus eques capiti solitus religare capillos,
Atque alias nitido vertice ferre comas.
Hujus ab adverso Borea spiramina præstant
Ridiculum, populo conspiciente, caput.
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
Discolor, apposita quæ fuit ante, coma.

Ceterum, quidquid sit de tempore, quo hujus generis tegmen, ab alienis capillis emendicatum, cœperit a viris adhiberi, neminem reperiri putamus, qui credat, illud etiam a Clericis antiquitus usurpatum. Ecquis sibi animo fingat, licuisse unquam Clericis extraneam comam suo capiti superinducere, qui sacræ militiæ per comæ abscissionem adscribebantur, ita ut idem esset Clericum fieri, ac detonderi? uti observat Mabillonius *in præfat. ad sec.* 5II. *Act. Benedict. part.* 1. *num.* 18. *&* 19. quique semel detonsi nunquam deinceps comam alere, sed semper attonso capite incedere tenebantur; quod constat ex Synodo circa annum 450. sub S. Patricio in Hibernia celebrata, *can.* 6. Collectionis Harduini *tom.* 1. *col.* 1791. *ex cap.* 66. Martini Bracarensis *tom.* 3. ejusdem Collationis *col.* 398. atque ex Concilio Toletano IV. anni 633. *can.* 41. *eod.*

tom.

tom. 3. *col.* 588. Quin immo nulla ratione fingere possumus, fuisse unquam usum comæ fictitiæ in Clericis toleratum, cum potius quilibet eorum, qui comam laxare præsumeret, etiam invitus, & reluctans, per Archidiaconum jussus sit detonderi a Concilio Agathensi anno 506. *can.* 2. relato *dist.* 23. *Can.* 22. & ab Alexandro III. *in Cap.* 7. *de vit. & honest. Clericor. Clerici, qui comam nutriunt, & barbam, etiam inviti a suis Archidiaconis tondeantur.*

IV. Adeò porro verum est, Clericos a ficto capillitio ad hæc usque postrema tempora abhorruisse, ut Synodi tam Provinciales, quam Diœcesanæ, a Tridentino ad præcedentis sæculi finem coactæ, illis duntaxat inhibuerint capillos intortos, cincinnatos, seu calamistratos gestare, nulla supposititiæ comæ facta mentione. Sic Synodus Provincialis Mediolanensis I. *part.* 2. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 18. *Ita sint abrasa capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus. Comam vero, & barbam ne studiose nutriant: capillis simplicem cultum adhibeant.* Synodus Provincialis Bituricensis, anni 1584. *tit.* 25. *cap.* 3. *Clerici crines calamistratos, ac retortos non habeant.* Diœcesana Synodus Ravennatensis, anni 1607. *tit. de vit. & honest. Clericor. cap.* 1. *Capillos ne gerant calamistratos, nec supra frontem eminentiores.* Synodus Lucensis, anni 1625. *de vita & honest. Clericor. cap.* 2. *Comas calamistratas, more feminarum, ne gestent.* Synodus Amalphitana anni 1639. *eod. tit. cap.* 2. *Cincinnos, & comam ne nutriant.* Ex hoc autem, quod tot Synodi, de Clericorum honestate sollicitæ, fictitiam comam, quæ certe majorem præsefert vanitatem, quam proprii capilli studiose cincinnati, silentio præterierint, utique argumentum elicitur, inquit laudatus Thiers, ad probandum, nondum Clericos ausos fuisse ab extraneis capillis illum ornatum quærere, quem ex propriis suo capiti aptare prohibebantur. Sed, cum postea eodem muliebri cultu & ipsi delectari cœperint, huic abusui contra Clericalem honestatem inolescenti obstitere posteriores Synodi, quarum nonnullas indicavimus, ab eodem Thiers accurate collectæ; & recte quidem: nam per ficti capillitii usum Tonsura clericalis, a sacris canonibus tantopere commendata, prorsus exolescit, omnesque canones eluduntur, quibus a capillis affabre concinnandis Clerici abstinere jubentur. Ad hæc, nulla ratione est in Clericis tolerandum, quod etiam heterodoxus Auctor Martinus Schookius *exercit.* 24. *de coma, & barba in fin.* in omnibus Christianis improbavit, inquiens: *Ingenue profiteor, me non videre, quomodo alienæ hæ capitis exuviæ excusari possint, cum omni ævo apud omnes nationes eædem exosæ fuerint.*

V. Quæ hactenus diximus, rationabilem, & juri conformem ostendunt Synodalem Constitutionem, Clericis interdicentem usum comæ supposititiæ. Sed, quoniam non potest Legislator singulos prævidere peculiares casus, omnesque sua lege complecti, expedit profecto, ut in ipsamet Constitutione, seu Edicto, facultatem, qua exteroquin pollet, sibi expresse reservet, fictum capillitium illis permittendi, qui, Medicorum judicio, valetudinis causa, eo indigent: quod prudenter factum animadvertimus in Diœcesana Synodo Bononiensi anni 1698. *lib.* 3. *cap.* 1. ubi similis Constitutio hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa nobis, vel Vicario nostro cognita, indulgendam ad tempus arbitrabimur:* atque in Synodo Asculana anni 1718. *cap.* 20. *Nisi ex justa, & rationabili causa dispensationem impetraverit.* Caveat tamen Episcopus, ne hanc veniam elargiatur, nisi, præter causam, etiam comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter prius examinaverit: non alia siquidem est iisdem, præcipue si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quæ nullam præseferat vanitatem; sed tanta sit moderatione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, & pompam, ad capitis non ornamentum, sed tegumentum adhiberi. Cavebit præterea, ne ulli Sacerdoti licentiam concedat Missæ Sacrificium celebrandi cum ascititia coma: quamvis enim Theophilus Raynaudus *Oper. tom.* 13. *de pileo, & ceteris capitis tegminibus sect.* 2. §. *Nunc e contrario, circa finem*, & Pasqualigus *de Sacrif. nov. Leg. quæst.* 832. licere opinentur Sacerdoti Sacris operari cum ficto capillitio, ita suo capiti aptato, ut a vera, naturali coma internosci nequeat, atque insuper apud sæpe citatum Thiers *cap.* 20. extet licentia a Cardinali Hieronymo Grimaldi, Archiepiscopo Aquensi, cuidam Sacerdoti concessa, Missam celebrandi cum coma supposititia; attamen certum est, Raynaudum, & Pasqualigum falli, ac Cardinalem Grimaldum suæ potestatis limites prætergressum: etenim, uti bene ratiocinatur Reiffenstuel *ad lib.* 3. *Decretal. tit.* 1. *num.* 91. nemo sanæ mentis inficiari potest, per fictum capillitium Sacerdotis caput velari, & cooperiri; in Altari autem cooperto capite ministrare, ne Episcopo quidem permittendum, statuit Zacharias Papa in Concilio Romano anni 743. *cap.* 13. relato *dist.* 1. *de Consecrat. Can.* 57. *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite Altaria Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia: & qui temere præsumpserit, communione privetur.* Cuilibet vero compertum est, non posse Episcopum relaxare legem a Superiore latam, neque alteri illam licentiam impertiri, quam sibimetipsi concedere nequit. Quocirca sacra Rituum Congregatio die 31. Januarii 1626. & 24. Aprilis ejusdem anni, apud Gavantum *in comment. ad rubr. Missal. part.* 2. *tit.* 2. decrevit: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine.* Cumque in Congregatione particulari, ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussus articulus, de quo in præsens tractamus, an scilicet *pileoli* nomine comprehendatur etiam coma supposititia, ita ut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papæ, Missam facere, etiamsi illa sit decens, & modesta, qualem Pasqualigus, & Raynaudus permiserunt; responsum fuit, *comprehendi:* sicut refert Ursaya *Institut. criminal. lib.* 1. *tit.* 10. §. 4. *num.* 51. in cujus quidem decreti sequelam Innocentius XII. per suos Apostolicos Nuntios, locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine Apostolicæ Sedis privilegio, cum adulterino capillitio sacrosanctum peragere Missæ Sacrificium; quemadmodum refert citatus Reiffenstuel. Quæ omnia uberius a nobis expensa fuere in citato folio pro sacra Congregatione Concilii exarato, atque in nostra *Inst.* 34. *Inst.* 96.

CAPUT DECIMUM.

Alia ejusdem censuræ Synodalibus constitutionibus immerito inusta exempla: ubi de ludis, & venationibus, choreis, spectaculisque, quæ Clericis interdicuntur.

POst vestes, & fictam comam, earumque fucos, ad quasdam Clericis vetitas actiones sermonem convertimus. *In can.* 42. & 43. *alias* 35. inter vulgares Apostolicos, sub anathematis pœna arcentur Clerici ab alearum lusu: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ, atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur. Similiter etiam laici.* Et Concilium Eliberitanum *can.* 79. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 258. quotquot alea luderent, a communione separandos decrevit: *Si quis Fidelis alea, id est tabula luserit nummos, placuit eum absti-*

abstineri: & , si emendatus cessaverit, post annum poterit communioni reconciliari. Putat quidem Albaspinæus *Observat. ad hunc canonem*, ideo Fideles aleis ludentes, fuisse tam gravi pœna punitos, quia tunc temporis, quo nondum extincta erat ethnica superstitio, effigies falsorum numinum habebantur pro numeris, eorumque nomen invocari solebat, ut felicissimus eveniret aleæ jactus: at, si res ita se habuisset, longe adhuc graviori pœna in ludentes Fideles, tanquam in idololatras, fuisset animadversum: quocirca verius putamus, alearum lusum omnibus quidem Christianis, sed speciatim Ecclesiasticis prohibitum, ob eandem rationem, propter quam illum damnarunt Cornelius Tacitus *in lib. de moribus Germanor. cap.* 24. & Ammianus Marcellinus *lib.* 14. *cap.* 19. & *lib.* 28. *cap.* 22. quia nimirum per illum homines ad fraudes, fallacias, mendacia, perjuria, furta, aliaque enormia scelera inclinantur. *Alea siquidem* (ajebat Petrus Blesensis *epist.* 74.) *perjurii, furti, sacrilegii mater est*. Qua etiam de causa vetustæ leges Romanorum, quas laudat Taylor. *duct. dubit. lib.* 4. *cap.* 1. aleatores exilio, aliisque multarum severis pœnis: & Justinianus Imperator *leg.* 1. *Cod. de aleatoribus* sancivit, ut victus in aleæ lusu, non posset conveniri; &, si solvisset, tam ipse, quam ejus hæredes, etiam post triginta annos, haberent repetitionem adversus victorem.

II. Sed, utcumque præfati canones explicentur, nullo pacto declinari possunt posteriores Ecclesiæ Constitutiones, quæ Clericos ab alearum, taxillorum, aliisque ludis cohibuere. Atque, ut prætereamus antiquiores canones, congestos a Christiano Lupo *in notis ad can.* 50. *Trullanum tom.* 2. *pag.* 948. Synodus Romana sub Eugenio II. *can.* 11. *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 66. adeo indecorum putavit, Sacerdotem ludis operam dare, ut, ne ludentes quidem spectare fas illi esse, statuerit: *Sacerdos sedule Divina debet perscrutari, & ammonere eloquia* .... *Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectetur. Transgressor quippe inventus, ammonitione Episcopi ulterius agere desinat: sin autem, canonice judicetur*. Eugenii autem prohibitionem instauravit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap.* 15. *de vit. & honest. Clericor.* Clericis præcipiens: *Ad aleas, & taxillos ne ludant, nec hujusmodi ludis intersint*. Quotquot autem post Innocentium celebratæ sunt Synodi, huic Decretali inhærentes, ab iisdem ludis Clericos quam longe abesse jusserunt. Ita quippe sanxere Concilium Biterrense anni 1255. *can.* 24. Salisburgense anni 1420. *cap.* 4. Toletanum anni 1473. *can.* 11. aliaque congesta a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 46.

III. Quamvis porro sacri canones alearum duntaxat, & taxillorum ludi plerumque meminerint, omnem tamen lusum prohibere voluisse, a fortuna potius, quam ab industria, & arte, pendentem, opportune animadverunt Valensis *ad tit.* 1. *lib.* 3. *Decretal. num.* 12. & S. Antoninus *Summ. part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 23. Quin immo Tuldenus *ad tit. Cod. de aleatoribus*, magis adhuc generatim accipiendam voluit similem legum civilium prohibitionem, quam ad omnem lusum, lucri causa exercitum, extendit, inquiens: *Non tantum tesserarum lusus, sed quicumque alius, perinde a fortunæ eventu, immo vel a solertia pendens, continetur, & in lucrum exercitus improbatur*. Quare Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* non ab hoc, aut ab illo, sed universim *ab illicitis ludis* Clericis abstinendum edixit; Episcoporum scilicet judicio relinquens, determinare, pro diversis personarum, locorum, & temporum conditionibus, quinam essent illiciti reputandi. Tridentino statim obsequens S. Carolus Borromæus, in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *part.* 2. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 19. accuratum habuit delectum ludorum, quibus fas, quibus nefas esset Clericis se se oblectare; eosque potissimum abstinere voluit a ludo *aleæ, & tesserarum, ac talorum, atque a globis, qui malleis ligneis impelluntur; item follis, id est pilæ majoris*. Alia vero alibi celebrata Concilia, unanimi pariter consensione, lusum alearum, seu pictarum pagellarum, & taxillorum, Clericis indecentem, atque illicitum declararunt; alios vero ludos plerumque speciatim non nominarunt, sed generatim omnem ludum Clericis vetitum dixere, qui eorum statui indecorus videretur. Ita Concilium Burdigalense anni 1583. *tit.* 21. *de vita & morib. Cleric. tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1359. *Ab alea, tesseris, chartis, & quovis alio vetito, & indecoro ludo, cum privatim, tum publice penitus abstineant*. Concilium Aquense anni 1585. *tit. de vit. & honestat. Clericor. ibid. col.* 1543. *Ne pagellis pictis, aut alea, aliove hujusmodi ludi genere ludant, aut ludentes spectent*. Narbonense anni 1607. *cap.* 41. *tom.* 11. Collectionis Harduini *col.* 44. *Non ludant aleis, tesseris, chartis, aut alio ludo prohibito, vel indecoro, præsertim publice*.

IV. Dubitari autem solet, an inter indecoros, ac proinde illicitos, recenseri debeat ludus *scachorum*. Illum certe damnavit S. Petrus Damianus *opusc.* 20. *cap.* 7. *tom.* 3. *Oper.* graviter objurgans Florentinorum Episcopum, secum iter agentem, quem schachis, ad fallendum tempus, semel lusisse deprehenderat: cumque Episcopus, ad se excusandum, scachos ab aleis distinguere conaretur, S. Petrus *ibidem* Episcopi excusationem in hunc modum refellit: *Scachum Scriptura non ponit, sed utriusque ludi genus aleæ nomine comprehendit. Quapropter, dum alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat procul dubio, utrumque genus uno vocabulo comprehensum unius sententiæ auctoritate damnatum*. Et, ne quispiam Damianum nimio zelo abreptum existimet, audiat Cardinalem Baronium *ad annum* 1061. *num.* 42. ita illum, ejusque sententiam defendentem: *Quem sciolus quispiam redarguat allucinatum, dum sub aleis redigit scachos, quos, non, ut aleas, dubia fortuna volvit, sed humani ingenii acumen exercet. Sit utcumque velit, ad Pauli sententiam redigendi procul dubio sunt Sacerdotes, qua ait, non licere, quæ non expediunt; non licere, quæ non ædificant*. Neque Damiano refragatur Concilium Mexicanum anni 1585. confirmatum a Sixto V. anno 1589. quod *lib.* 3. *tit.* 5. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1671. schachorum ludum licitum reputans, Clericis permisit: Damianus quippe Episcopum reprehendit, qui *in spatiosa domo cum commeantium turba resedit*, iisque astantibus, vespertinum tempus in scachorum vanitate consumpserat; Concilium autem Mexicanum Clericos ludere permisit in occulto tantum, honestæ recreationis causa, & adjecta lege, ne multum pecuniæ in eum lusum impenderent: *Scachis* (inquit), *aut aliis ludis permissis, ne ludant in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus aromaticorum, aut tonsorum. Si autem in occulto ludos licitos hujusmodi exercuerint, numerosa pecunia in eis non intercedat: aliter enim pro qualitate excessus corrigentur*.

V. Hæc, quæ jam diligenter a nobis exposita sunt *in nostra Instit.* 37. non abs re hic duximus repetenda; ad nostrum etenim collineant scopum, absolvendi a nimiæ severitatis censura Episcopales Constitutiones, arcentes Clericos ab alearum, taxillorum, aliove simili ludo. Non proinde tamen quisquam nos oblitos existimet doctrinæ Divi Thomæ, quam *lib.* 10. *cap.* 2. *num.* 2. commemoravimus, posse nimirum ludum non solum culpa vacare, verum etiam ad virtutem eutrapeliæ pertinere: nam, ut ibidem, duce eodem S. Thoma, insinuavimus, tot ad illum cohonestandum requiruntur conditiones, ut ex earum defectu facile in

vitium

vitium degeneret, præsertim in Ecclesiasticis, a quibus vix potest sine scandalo exerceri. Neque eosdem nimium ludo indulgentes a culpa eximit consuetudo, quam veluti manifestam corruptelam jamdiu improbavit Innocentius III. *in Cap. Inter dilectos*, 11. *de excessib. Prælator.* ubi Clericum alearum lusui addictum, & obtentu consuetudinis *Gallicorum Clericorum, qua fere universi Clerici sic frequenter ludunt*, se se excusantem, in hunc modum refellit: *Nos, qui ex officii nostri debita pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam devenitur) penitus improbamus excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem, quæ corruptela dicenda est, palliatur, frivolam reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis delinquendi auctoritas usurpatur &c.* Quamobrem, licet superius laudatus Altovitus nimium rigidam existimaverit Synodalem Constitutionem Episcopi Vasionensis, in sacra Congregatione Concilii die 20. Decembris 1687. examinatam, qua excommunicatione latæ sententiæ percellebantur Sacerdotes aleis, vel taxillis ludentes; conclusit tamen, pœnam quidem esse mitigandam, sed prohibitionem ratam, ac firmam habendam: sicuti *cit. cap. 2. num. 2. lib.* 10. retulimus.

VI. Detecta calumnia impacta Synodali Constitutioni Clericos deterrenti ab illicitis ludis, eluenda remanet alia, quæ alteri affingitur Synodali Statuto, quo iidem cohibentur a venatione. Scimus quippe, nullam fortasse Episcoporum sanctionem fuisse unquam majori conatu impetitam, & tanquam nimium severam per omnium ora traductam, quam ea, quæ Ecclesiasticis prohibet venationis exercitium, quod nedum honestum, sed, ad animum relaxandum, interdum necessarium plerique dictitant: & tamen, si vera fateri oportet, non facile aliam inveniemus Constitutionem, quæ sit Juri communi conformior, & in qua verus Ecclesiæ spiritus magis eluceat. Venationem siquidem Episcopis, Presbyteris, & Diaconis vetuit Synodus Agathensis, anni 506. *cap.* 55. relato a Gratiano *dist.* 34. *Can.* 2. atque a Gregorio IX. in suis Decretalibus inserto *in Cap.* 1. *de Clerico venatore*, etsi utrobique falso adscribatur Concilio Aurelianensi: *Episcopis, Presbyteris, Diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat: Presbyter duobus mensibus se abstineat: Diaconus uno ab omni officio, vel communione cessabit: tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1004. quem canonem totidem fere verbis renovavit Concilium Epaonense anni 517. *can.* 4. *ibid. col.* 1048. Concilium vero Germanicum anni 742. *can.* 2. relato *in Cap.* 2. *de Cleric. venat.* & Concilio Aurelianensi pariter attributo, ait: *Necnon & illas venationes, & silvaticas vagationes cum canibus, omnibus servis Dei interdiximus, & ut accipitres, & falcones non habeant: tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 1920. Pœnam porro a Concilio Agathensi Episcopis, Presbyteris, & Diaconis venationi operam dantibus irrogatam, iterum iisdem inflictam reperimus in antiqua Collectione Canonum Pœnitentialium, ab Auctore anonymo conscripta ante seculum IX. quæ extat *tom.* 1. *Spicileg.* Lucæ Dacherii *pag.* 555. Cumque Subdiaconatus, qui olim minoribus accensebatur Ordinibus, fuerit postea inter sacros cooptatus, quod seculo XI. evenisse, colligitur ex Micrologo *de Ecclesiast. Observat. cap.* 8. asseritque Morinus *de sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 12. proinde sub eadem pœna etiam Subdiaconos venatores comprehensos voluit sexta Synodus anno 1265. habita a Nicolao Gelant Episcopo Andegavensi *cap.* 2. *tom.* 1. *Spicileg. pag.* 729. Et, quia Canones aliquid aut prohibentes, aut præcipientes Clericis, Sacris initiatis, illud idem præcipere, aut prohibere consueverunt etiam Clericis minorum Ordinum ex Ecclesiæ stipendiis victitantibus, idcirco Concilium Parisiense anni 1212. *part.* 1. *cap.* 3. statuit: *Prohibemus etiam universis Clericis Beneficiatis, ne canes, aut aves habeant ad venandum, vel aucupandum, aut venationi, sive aucupationi inserviant: tom.* 5. *part.* 2. Collectionis Harduini *col.* 2001. & Concilium apud Montem Pessulanum anni 1215. *can.* 7. *ibid. col.* 2047. addidit, ut, siquando Clerici Beneficiarii se se venatoribus comites adjicerent, quod tamen rarissimo fieri permisit, nequaquam illis liceret aves venatorias propria manu gestare: *Nec Episcopus, nec Clericus Cathedralis, vel Conventualis Ecclesiæ, vel alius Clericus de Beneficio Ecclesiastico vivens, aves venatorias habeat in propria domo. Et, si aliquando exeat cum laicis ad venandum, gratia spatiandi, quod raro fieri expedit, propria manu hujusmodi aves non portet.* Cui concinit Concilium Albiense, anno 1254. celebratum a Zoeno Episcopo Avenionensi, Apostolicæ Sedis Legato, *cap.* 15. *tom.* 1. *Spicileg. pag.* 722. *Aves venatorias præterea quisquam Clericus in sacris Ordinibus constitutus, vel alius, qui de Beneficio Ecclesiastico sustentatur, in publico manu propria deferre non præsumat.* Alia plura a venatione Clericos ablegantia Concilia, congesta sunt a Gonzalez *in Cap.* 1. *de Cleric. venat. num.* 3. atque a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 46.

VII. Quare mirum non est, quod Petrus Blesensis *epist.* 56. *ad Gualterum Episcopum Roffensem*, atque *epist.* 61. *ad Archidiaconum Salisberiensem*, adeo vehementer objurget Clericum venatorem, ut se valde timere simul affirmet, ne is in ultimo ultricis iræ die inter hædos, non inter Christi oves, sit numerandus. Nihilominus Cardinalis Papiensis *epist.* 48. artis venatoriæ patrocinium quodammodo suscipere non dubitavit; sed, uti bene observat Thomassinus *cit. cap.* 46. *num.* 10. tam arctis eam circumscripsit limitibus, ut vel sic damnasse magis illam, quam defensitasse videatur: fatetur quippe, nec sibi videri, posse Episcopos, & Parochos venationi tuto vacare; sed eam non esse improbandam ait in Cardinali, cui nulla incumbat animarum cura. Ita nimirum Papiensis, propriam potius, quam aliorum causam agens, suum excusavit nimium venandi studium, de quo fuerat in Consistorio a Cardinali Atrebatensi reprehensus. At laudatus Thomassinus, quanquam Papiensis factum excuset, eo quod valetudinis tantum causa, & medicorum consilio, aliquando venationi indulgeret, quod ipsemet testatur; ejus tamen sententiam, Cardinales a communi lege universim eximentem, pluribus convellit argumentis. Plura pariter in Clericos venatores accumulavit Theophilus Raynaudus in Opere inscripto *Mala e Bonis Ecclesiæ*, *lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 4. *num.* 26. *& seq. Oper. tom.* 12. *pag.* 210. in altero Opere cui titulus *Religiosus loricatus*, *præsupposit.* 1. *tom.* 17. *pag.* 195. ubi inter cetera affirmat, venationem etiam hoc nomine debuisse Clericis interdici, quod ea sit quodam quasi bellum, aut saltem belli simulacrum, & præludium, sicuti illam dixere Xenophon *lib.* 1. *de venat.* Tullius *lib.* 1. *de natura Deorum*, Philo *lib.* 1. *de vita Moysis*, probatque Mercurialis *lib.* 3. *de art. gymnast. cap.* 15.

VIII. Verum, cum duo sint venationum genera; alia siquidem est clamorosa, alia quieta; illa magno armorum, canum, accipitrum apparatu, & tumultu exercetur, ut apri, cervi, & majores feræ capiantur; altera solis laqueis, & retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum lepores, vulpes, aliasve minores feras, sine ullo strepitu instituitur; hinc orta est quæstio inter Doctores, an utraque sit Clericis interdicta. Solam quidem clamorosam illis vetitam affirmant Glossa *in Cap.* 1. *verb. Voluptate*, *de Cleric. venat.* Sylvester *verb. Venatio*, *vers.* Quan-

Quantum vero ad personam, Bellet. *disquisit. Clerical. part. 1. tit. de discipl. Cleric.* §. 19. Lessius *lib. 2. de just. & jur. cap. 5. num.* 40. Barbosa *in cit. Cap. 1. num.* 2. Pirhing. *ad tit. de Cleric. venat. num.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* 5. & 6. At, licet hæc opinio communior sit, magisque inter Doctores recepta, opposita tamen videtur certe Juri conformior: siquidem allegati canones a venatione Clericos arcent, quæ, non armis, sed solis avibus venatoriis, puta falcone, aut accipitre, ac propterea sine ullo tumultu, & strepitu exercetur; uti illos legenti est manifestum. Accedit, quod, quanquam in Jure receptum sit, ex homicidio mere casuali, ab eo perpetrato, qui operam dabat rei licitæ, nullam incurri irregularitatem, quod plane colligitur ex *Cap. Lator*, 9. *Cap. Dilectus* 13. *Cap. Ex litteris*, 14. *Cap. Ex litteris*, 15. & *Cap. Significasti*, 16. *de homicidio*; nihilominus sacra Congregatio Concilii sæpius irregularem declaravit Clericum, qui, cum vacaret venationi, non clamorosæ, sed quietæ, hominem fortuito interfecerat, quod utique argumento est, eam existimasse, omnem venationem, etiam non clamorosam, esse Clericis prohibitam. Verum, cum fortasse sacra Congregatio ita declaraverit, eo quod non satis compertum habuerit, a Clericis, de quibus agebatur, omnem adhibitam fuisse diligentiam ad evitandum homicidium, quod profecto necesse est, ne ex illo, quanquam ex licito opere, absque dolo, subsequuto, inducatur irregularitas, quod eum communi docent Covarr. *in Clem. Si furiosus*, 2. *part.* §. 4. *num.* 2. Ugolinus *de irregul. cap.* 18. Avila *eod. tract. 7. part. disp. 6. sect.* 1. idcirco controversia remanet adhuc indecisa.

IX. Ex hac vero opinionum varietate factum est, ut Episcopi in suis Synodis, etsi unanimi consensione decreto institerint Concilii Tridentini, quo *sess.* 24. *cap. 12. de reform.* Canonicos Ecclesiæ Cathedralis *ab illicitis venationibus, & aucupiis* abstinere jussit; non omnes tamen convenerint in determinando, quænam venatio esset Clericis licita, quænam illicita: in aliquibus quippe Synodis quæcumque venatio est Ecclesiasticis interdicta: in aliis sola clamorosa: in quibusdam a venatione prohibentur solis diebus festis: in aliis nulla die venari permittuntur sine Episcopi licentia: alicubi a venatione deterrentur pœna suspensionis: alibi sola pœna pecuniaria. S. Carolus Borromæus in suo Concilio I. Provinciali anni 1565. *part. 2. Act. Eccles. Mediol. part. 1. pag.* 19. de Clericis loquens, absolute ait: *A venatione abstinebunt*: in Synodo vero Diœcesana XI. *Act. Eccl. Mediol. part.* 2. *pag.* 414. iisdem inhibuit alere, & habere canes, vel catellos: atque in Concilio Provinciali Mediolanensi V. anni 1579. *part. 1. ibid. pag.* 214. etiam laicos tempore Quadragesimæ, festisque diebus, a venatione compescuit; quod ipsum iterum vetuit in Edicto de observatione Quadragesimæ, *Actor. part. 3. pag.* 442. Equidem Auctor *homil. 33. de Quadrages.* Inter Opera Ambrosii, relata *in Can. 13. dist.* 86. jejunium cum venatione rite componi posse, negavit: *An putatis illum jejunare, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirit; sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, sylvasque perlustrat?* Et Nicolaus I. respondens ad consulta Bulgarorum, *num.* 44. nulli fas esse putavit tempore Quadragesimæ venationi indulgere: *Nulla ratio sit in quadragesimali tempore venationibus uti: venantes enim nihil, præter carnes, captant. Ut ergo nihil carnale sectari videamini, decenter a carnibus captandis, in quadragesimali præcipue tempore, vobis est abstinendum. Quanto enim jejunii tempore arctius est Divinis cultibus insistendum, tanto est in cunctis mundi nocivis oblectamentis longius recedendum: præsertim cum neminem, nisi reproborum, venationes exercuisse, sacra designet historia*: *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 369. Quibus postremis verbis ad illud idem alludit Nicolaus, quod consideraverat Hieronymus *in Psal.* 90. relatus *in Can.* 11. *dist.* 86. *Esau venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem: piscatores invenimus sanctos.*

X. Ex quibus omnibus conficitur, non posse nimiæ severitatis nota aspergi Synodalem Constitutionem, ablegantem Clericos, præcipue majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium, a venationis exercitio. Etenim nonnisi temere reprehenditur Constitutio, cui Juris communis sanctiones, & Sancti Caroli Borromæi auctoritas patrocinantur.

XI. Magis autem temere nimii rigoris censura appingitur Synodali Statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comœdiis, aliisque spectaculis longe abesse jubentur, & gravioribus adhuc pœnis percelluntur, quos choreas ducere, aut personatos incedere, aut comœdiæ actores esse non pudet. Quis enim obloqui audeat de hac sanctissima Constitutione, vero Ecclesiæ spiritu referta, omniumque Conciliorum auctoritate munita? Enimvero, sive antiquas, sive recentiores post Tridentinum coactas Synodos percurramus, omnes vehementer Clericis succensuisse comperimus ab hisce fœdis oblectamentis sa se non continentibus. Synodus Laodicena circa annum 372. celebrata *cap.* 54. relato *de Consecrat. dist. 5. Can.* 37. *Non oportet*, ait, *Ministras Altaris, vel quoslibet Clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut scenis exhibentur, interesse; sed, antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, & abire.* Synodus Venetica anni 465. & Agathensis anni 506. unum, eundemque canonem formarunt, Gratiani Decreto *dist.* 34. *Can.* 19. insertum, hisce verbis conceptum: *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec his cœtibus misceantur, ubi amatoria cantantur, & turpia, aut obsceni motus corporum choreis, & saltibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus sacris Mysteriis deputatus, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluatur.* Has sanctissimas leges renovavit S. Carolus Borromæus in suo Concilio Provinciali I. *part. 2. Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag.* 19. ita decernens: *Clerici personati non incedent, choreas privatas, aut publicas non agent, nec spectabunt... Fabulis, comœdiis, & hastiludiis, aliisve profanis, & inanibus spectaculis non intererunt, ne aures, & oculi sacris officiis addicti, ludicris, & impuris actionibus, sermonibusque distracti, polluantur.* Sancti Caroli vestigia calcarunt Patres Concilii Burdigalensis, anni 1583. *tit.* 21. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1359. Bituricensis, anni 1584. *tit. 25. can. 6. ibid. col.* 1486. Aquensis, anni 1585. *tit. de vit. & honest. Clericor. ibid. col.* 1543. idem, iisdemque fere verbis edicentes, quod ille statuerat. Et S. Franciscus Salesius in suis Synodalibus Constitutionibus *part. 3. tit.* 4. ipso facto a Divinis suspensos voluit Sacerdotes eo sceleris devenientes, ut choreas nedum spectare, sed & ducere auderent.

XII. Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, & scandalosa, est doctrina quam tradit Lucius Ferraris *in sua Bibliotheca Canonica tom. 2. verb. Clericus art.* 4. *num.* 17. ubi, etsi fateatur, non esse Clericis permittendum comicos agere, seu comœdiarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit, comœdias spectatores quantumvis turpes, atque obscenas, dummodo ex illarum auditione nullum sibi imminere prævideant probabile periculum lapsus, eorumque præsentia nullum in populum ingerat scandalum: *Verum*, ait, *si comœdiæ audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiam res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo*,

dalo, quod modo videtur cessare, & non esse, quia frequentissimum est Clericis comœdiis interesse. Quis enim est, qui non intelligat, rerum obscœnarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud Apostoli effatum *1. ad Corinth. 15. Corrumpunt mores bonos colloquia mala?* Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suæ spiritualis ruinæ periculum declinet, qui earundem turpium rerum theatrali interest repræsentationi, quæ plus certe efficacitatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendos, & tandem ad peccatum inducendos? Quocirca etiam mollioris ethices lectatores, ejusmodi comœdias damnant, & nedum Clericos, sed Laicos quoque eas inspicientes, vix unquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum D. Thoma *in 4. dist. 16. quæst. 4. art. 2. quæstiunc. 2. Ad secundam quæstionem dicendum, quod hujusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, & ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, & quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale: unde a tali inspectione omnes se arcere debent.*

XIII. Supervacaneum autem reputamus pluribus prosequi hoc ceteroquin gravissimum argumentum, quoniam jam illud copiose pertractavimus *in nostra Instit. 37. & Instit. 76.* ubi plura in comœdiarum, & chorearum detestationem ex probatis Auctoribus excerpta accumulavimus. De eodem argumento legi etiam potest secunda pars Summæ Thologicæ S. Antonini *lib. 3. cap. 6. & 7.* theologicis notis illustrata, atque *epistola 3. & 39. in Append. ad Theolog. dogmat. & moral.* Natalis Alexandri, & Thomassinus *cit. part. 3. lib. 3. cap. 45. & 46.*

CAPUT UNDECIMUM.

Immerito nimiæ severitatis insimulatur constitutio præscribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum Canonum Pœnitentialium.

TAnta diligentia majores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut, si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen, quod vel ratione sui, vel ratione adjectæ circumstantiæ, quamdam peculiarem, & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque matore discussa, ac tandem deliberata, singuli Parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant. Hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est S. Cyprianus multis in epistolis, præcipue *epist. 18. 24. 53. & 62.* eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib. 4. cap. 17. & lib. 6. cap. 14. & 15.* Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatorea dignam, suoque reatui æquam subirent pœnitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis ea de re exquireretur sententia; & quandoque ad eundem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia a Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereretur. Theodebertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat: cui interrogationi Vigilius satisfecit epistola ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom. 1. Concil. Galliæ pag. 246.* In Concilio Lemovicensi anni 1031. *tom. 6.* Collectionis Harduini *part. 1. col. 891.* decretum est: *Si Episcopus parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam, hic talis licenter a Papa remedium sumere potest:* ibidemque circa finem, factum narratur cujusdam militis Vasconis, qui, jubente Vasconum duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea pœnitentia ductus Episcopum adiit, a quo hoc accepit responsum: *Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ: sed vade quantocitius ad Papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nunquam nec a me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.*

II. Quam autem aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerant, pœnitentia in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent: &, ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in diœcesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ diœcesis proprium & an, secundum quod ibi præscriptum erat, pro modo culpæ, pœnitentiam injungeret. Discimus id ex Burchardo, apud quem *lib. 1. cap. 94.* inter ea, quæ Episcopi in Diœcesania Synodis quærere debent, hoc *interrogat. 58.* continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* atque ex Regione, suam canonum collectionem a modo exordiente visitandi Ecclesias, ubi *cap. 95.* hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: *Si habeat Pœnitentiale Romanum vel a Theodoro Episcopo, aut a Venerabili Presbytero Beda editum, ut, secundum quod ibi scriptum est, interroget confitentem, aut confesso modum pœnitentiæ imponat.*

III. Multi ex hisce libris Pœnitentialibus ab Episcopis exaratis, perierunt: atque utinam ille extaret, quem accuratissime conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist. 52. ad Antonianum* testatur: inde enim exactissimæ priscorum Patrum in puniendis peccatis diligentiæ luculentum haberemus testimonium: sed, licet plures ex illis desiderentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio, ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam Juris Canonici epitomen antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensetur criminum genera, atque ex Conciliis, summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur pro singulis imponendæ: & fortasse hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se misisse scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsita *cap. 75. Judicium pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, in scriptis secum utique deferent; aut certo Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum oportuerit, exhibebit:* *tom. 5.* Collectionis Harduini *col. 378.* Post Gratiani Decretum in editione Romana habentur canones Pœnitentiales, desumti ex Summa Astensi: eosdemque canones, a mendis purgatos, qui librariorum incuria in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis, & eruditis notis a se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus *in Append. ad tract. de Pœnit.* Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiq. Eccles. ritib.* Liber Ven. Bedæ *de remediis peccatorum*, editus est *tom. 6. Concilior.* Collectionis Labbeanæ. Capitulare Theodulfi Episcopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom. 7. Miscellaneor. pag. 21.* Muratorius binos Pœnitentiales ex Italicis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice ms. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus mss. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. Antiquit. Ital. medii ævi dissert. 68.* S. Carolus Borromæus non

solum vulgatos canones pœnitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris Pœnitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi præcepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit. Eandemque vero S. Caroli collectionem, ad Sacerdotum Pœnitentiæ Sacramentum administrantium instructionem, denuo typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpineus tempore Pontificatus Innocentii XII. cujus erat in Urbe Vicarius.

IV. Jam vero, si Episcopus in sua Synodo antiquos canones pœnitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad pœnitentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, non solum rigidissimæ Ethices sectatorem se ostenderet, sed rem plane impossibilem tentaret: etenim hac nostra lutulenta ætate, qua Fideles a pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis sceleribus onerati ad Sacramentale forum quidam accedunt, ut, si iisdem, secundum antiquos canones pœnitentiales, foret injungenda pœnitentia, hæc ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorundem vitæ cursum non exæquarent modo, sed excederent: quod *in cit. dissert.* bene ponderavit Muratorius.

V. At, si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat pœnitentiales, vel eorundem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam præcipiat, non ut illos, jam a multis sæculis obsoletos, ad usum revocet, sed dumtaxat ut eorundem notitia Confessariis prodesse queat ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, & pœnitentiam pro singulis imponendam; ac præterea, ut iidem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendam pœnitentibus admissorum scelerum gravitatem, quæ tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam in hac vita, ab Ecclesia coercebantur: si, inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum, & populum adversus eas concitare (quod aliquando factum scimus,) res plane intolerabilis est, atque a nullo cordato viro ferenda. Enimvero quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurium & sanctitate, & doctrina præstantium Præsulum vestigia premit? Quid a S. Carolo hac in re gestum fuerit, jam audivimus. Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

VI. In famigeratis Constitutionibus Matthæi Giberti, Episcopi Veronensis, Ecclesiasticæ disciplinæ ante Tridentinam Synodum instauratoris solertissimi, *cap.* 18. *tit.* 6. statuitur: *Confessarii canones pœnitentiales quasi quasdam regulas ediscant ..... ut sciant illos postea sapienter, & discrete moderari, secundum peccati circumstantias, & contritionis qualitatem.* Joannes Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum, in suis generalibus Decretis Ecclesiasticæ reformationis *pag.* 213. loquens de Confessario, ait: *Canonesque item pœnitentiales recte memoria teneat, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeat, simulque ipsis pœnitentibus, ut promptius, ac libentius, quod jussi erunt, ipsi præstent, diligenter exponat, quam benigne hodie Ecclesia sancta gravissimas antiquorum canonum pœnas in mitiores commutandas esse censuerit.* Hoc ipsum a Catechismo Romano *ad tit. de Pœnit.* hisce verbis insinuatur: *Ut pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, operæ pretium erit, eis interdum significare, quæ pœnæ quibusdam delictis, ex veterum canonum præscripto, qui pœnitentiales vocantur, constitutæ sint.* In Concilio Provinciali Florentino, habito anno 1518. atque a Leone X. confirmato, *pag.* 120. *& seq.* integri referuntur antiqui canones pœnitentiales, quibus hæc præfiguntur verba: *Hi sunt Pœnitentiales canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad sublevandam simplicium Clericorum imperitiam, ut, cum viderint, certam a Jure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodo, attentis confessione, fletu, lacrymis, & dolore, dispositione, & facultate confitentium, pœnitentias salubriter moderari possint: nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed & corpora defecerunt, non patitur, rigorem antiquorum canonum permanere: sed necesse est, illum a discreto Sacerdotis judicio temperari.* In Synodo Amerina, habita anno 1595. ab Episcopo Antonio Maria Gratiano *cap.* 146. legitur: *Pœnitentialium canonum Jure impositas singulis sceleribus pœnas, pœnitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum ut ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant, quæ cuique peccato definienda pœnitentia sit, tum ut pœnitentes ipsi ab Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quanto nunc benignius cum illis pia mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei gratiam referant, ut peccatorum consuetudine ob id diligentius abstineant.* In Synodo Pragensi, celebrata anno 1605. & jussu Cardinalis Episcopi de Harrac recusa anno 1650. *tit. de Pœnit.* dicitur: *Confessarii canones pœnitentiales memoriæ mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant.* In Synodo Osnabrugensi anni 1628. *cap.* 17. habetur: *Requiritur in Sacerdote scientia canonum pœnitentialium.* Similes Episcoporum Italiæ Synodales Constitutiones recensentur a Genetto *tom.* 4. *Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 7. videlicet Cosmæ de Torres, Episcopi Perusini; Cardinalis Jacobi Sabelli, Archiepiscopi Beneventani; Cardinalis Joannis Baptistæ Lenit, Episcopi Ferrariensis; Ven. Servi Dei Cardinalis Pauli de Aretio, Episcopi Placentini; Cardinalis Bonifacii Cajetani, Archiepiscopi Tarentini; Cardinalis Cybo, sacri Collegii Decani, Episcopi Veliterni; Cardinalis Jacobi Boncompagni, Decessoris nostri in Archiepiscopatu Bononiensi.

VII. Quæ autem hucusque dicta sunt de pœnitentialium canonum utilitate, pluribus argumentis confirmat Cardinalis de Aguirre *ad can.* 11. *&* 12. Concilii Toletani III. *tom.* 2. *Collect. maxim. Concilior. Hispan.* eaque nituntur etiam auctoritate D. Thomæ, qui *quodlib.* 3. *quæst.* 13. *art.* 1. docet quidem, non esse nunc pœnitentiam præscribendam ad exactam normam antiquorum canonum; sed simul expedire, ut Confessarius pœnitenti significet, quanta pœnitentia pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expianda esset olim ab Ecclesia definita: *Videtur satis conveniens, quod Sacerdos non oneret pœnitentem gravi pondere satisfactionis, quia, sicut parvus ignis a multis lignis superpositis de facili extingueretur, ita posset contingere, quod parvus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Unde melius est, quod Sacerdos pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, & injungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat; ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam Sacerdos sibi injungere non attentasset: & hæc, quæ præter injunctionem expressam facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, qua Sacerdos dicit: quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.*

VIII. Licet autem unicuique canones pœnitentiales ad eum finem, quem hucusque indicavimus, percurrenti facile pateat, quam graves olim fuerint pœnitentiæ a peccatoribus subeundæ; attamen, quis crederet? non defuerunt, qui aliquem ex iisdem canonibus laxitatis nomine ausi sunt reprehendere. De canone loquimur ex Urbani II. epistola desumpto, quem referunt Baronius *in Annalibus ad annum Christi* 1089. *num.* 11. & Gratianus *causa* 23. *quæst.* 5. *Can. Excommunicatorum*; in quo nempe modica & levis pœnitentia præscribitur ei, qui excommunicatum occiderit. En Canonis verba: *Excommunicatorum interfectoribus, prout in Ordine Ecclesiæ Romanæ didicistis,*

secun-

secundam intentionem, modum congrua satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus excommunicatos, zelo Catholicæ Matris ardentes, aliquos eorum trucidasse contigerit. Ne tamen ejusdem Ecclesiæ Matris disciplina deseratur, eo tenore, quem dicimus, pœnitentiam eis indicito congruentem, qua Divinæ simplicitatis oculos adversus se complacare valeant, si forte quid duplicitatis, pro humana fragilitate, in eodem flagitio incurrerint. Hunc textum illustrans Cardinalis de Turrecremata *in Commentariis* scribit, quod, si quis vero zelo ductus excommunicatum occiderit, nullam meretur pœnitentiam; cui tamen subjiciendus est saltem ad cautelam, si dubitetur, eum odio, vel ira ad id impullum fuisse.

IX. Ut autem intelligatur, nihil esse in relato Canone, quod veteri canonicæ severitati repugnet, prænotandum est, communes olim fuisse, ex deplorabili temporum corruptela, privatas quasdam inimicitias, quæ non solum inter eos, quibus præcipua illarum causa intercedebat, sed etiam inter eorum consanguineos, & affines gerebantur, & diris modis exercebantur. Hæ vocabantur *Faidæ*; deque iis fuse agit du-Cangius *in Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis edit. Paris. 1733. in verb. Faida*, & in Dissertatione ad Joinvillam *de privatis bellis*. Porro circa medium seculi XI. utraque potestas, Ecclesiastica nimirum, & secularis, ut privatas hasce inimicitias, seu potius privata bella, ex quibus tot hominum strages, ac bonorum devastationes oriebantur, de medio tollerent, conjunctis viribus plura moliri cœperunt. Quæ cum ad tantum malum penitus extirpandum non suffecissent, ut illud saltem intra modum aliquem coercerent, certos per hebdomadam dies præfinierunt, quibus ab homicidiis, atque rapinis cessandum abstinendumque esset; qui dies *treugæ Domini* appellati fuerunt: ut videre est apud Pagium *Critic. in Annal. Baronii ad ann. Christi* 1034. *num.* 3. & 4. & apud Gonzalez *in cap. Treugas*, qui est Alexandri III. *de treuga & pace*, *num.* 6. Has igitur treugas Domini infringentes, excommunicationis sententiam incurrebant. Cum autem Urbanus II. Pontifex in præcitata sua Decretali de iis loquatur, qui hujusmodi violatores, & ob id excommunicatos, interfecissent, neque vero dispositionem suam ad alios quorumcumque excommunicatorum interemptores extendat (id quod ab aliquibus male creditum fuit;) satis patet, non eum desciivisse ab antiqua disciplinæ severitate adversos homicidas, sed prudenti moderatione Ecclesiasticam legem attemperasse juxta temporum circumstantias, quæ id maxime postulabant, ut impuniti non abirent violatores treugæ Domini, per quam unice privatorum bellorum calamitatibus modus aliquis afferri poterat. *Si raptores istos, pacisque violatores, ab utraque potestate proscriptos occidi contingeret a quoquam privato, zelo justitiæ, non homicidii pœna canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male feriati persuaserunt. Cujus interpretationis eo lubentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur invidia, quæ, ob textum hunc male intellectum, creari solet adversus summos Pontifices.* Ita scribit Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imper. lib. 4. cap. 14. num. 3.*

CAPUT DUODECIMUM.

A nimiæ severitatis nota vindicatur Synodalis constitutio, quæ mulieribus vetat vanos ornatus, cum ad Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta accedunt.

DUo gravissimi Theologi sapienter admodum & docte de mulierum ornatu agunt. S. Thomas 2. 2. *quæst.* 169. *art.* 2. docet, mulierem, quæ eo fine se ornat, ut intuentes ad libidinem provocet, lethale peccatum committere. Admittit quidem, licite uti posse ornatibus eam, quæ matrimonio juncta est; si modo id faciat, ut placeat viro suo, ne is alienas mulieres concupiscat, sed ipsius tantum amore contentus sit: at quæ mulieres nequenuptæ sunt, neque nubere volunt, si tali ornatu virorum amorem sibi conciliare in animo habeant, lethaliter eas peccare, idem S. Doctor affirmat; ceterum, si levitate quadam ad se ornandas ducantur, venialem tantum culpam contrahere. Deinde *in responsione ad secundum*, ubi de fuco agit, quo mulieres quædam faciem pingere consueverunt, statuit, eas etiam gravi se scelere obstringere, *si propter lasciviam, vel in Dei contemptum* hujusmodi pigmentis utantur: & tamen, pro ea, qua præstat, judicii æquitate, distinguit inter eum casum, cum mulier fuco utitur, ut speciosa ac pulchra appareat, quæ revera pulchra ac speciosa non est, & alterum, cum fuco ac figmento obducere duntaxat intendit vitium aliquod corporis, atque deformitatem, quæ morbo aliquo, seu alia fortuita causa, ei advenit; atque in hoc secundo casu peccatum saltem lethale mulierem non admittere existimat.

II. Iisdem vestigiis insistit S. Antoninus *in Summa part. 2. tit. 4. cap. 5. de præsumptionib.* §. 5. & §. 8. ubi de muliebri ornatu disserit, qui varius in singulis regionibus, aut locis in usu est: & quidem, si pravo animo ac consilio eos ornatus mulieres adhibeant, lethale; si vero vanitatis potius causa id faciant, veniale peccatum eas committere, ait. Verum, cum accidere posse prævideat, ut, qui oculum adjicit sic comptæ & ornatæ mulieri, non tam hujus culpa, quam vitio suo, ad concupiscentiam inflammetur; prudenter animadvertit, quod, dum intentio, ac mens mulieris improba non est, peccati occasio accepta potius dici debet, quam data. Sylvius tamen *in comment. ad citatum articulum S. Thomæ* optime monet, quod, quando ornatus illi justis modestiæ finibus non continentur, licet patrio more, & consuetudine excusari dicantur, nihilominus *Confessariorum, & Concionatorum est, prudenter operam dare stultis ejusmodi consuetudinibus extirpandis*.

III. Duorum, quos hic adduximus, Theologorum, doctrina & sanctitate insignium, sententiam auctoritatemque libentissime sequimur; ac prudentissimo quoque Sylvii consilio facile assentimur. Neque vero Episcopo suaderemus, ut eam provinciam plenam laboris atque periculi susciperet, ut Synodalibus Constitutionibus unum, aut alterum muliebrem ornatum proscriberet. At, si mulieribus graviter præcipiat, ne vanis ornatibus comptæ ad Ecclesiam se conferant, multoque magis si eisdem ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ accedere prohibeat, nisi omni vanitate deposita, ac, pectore præsertim operto, decenter compositæ incedant; tum certe, si Constitutioni Synodali (ut aliquando evenisse novimus) aliqua severitatis duritiæque nota inuratur, negligi omnino hæc debebit, neque bonæ necessariæque legi præsidium denegabitur, quo debitam executionem sortiatur.

IV. S. Paulus Apostolus *epist. 1. ad Corinth. cap. 11.* mu-

mulierem, dum Deum orat, velo caput suum obtegere jubet, *propter Angelos*. Hunc Apostoli locum interpretantes Estius, Cornelius a Lapide, & Calmet, qui etiam concordes citant aliorum Interpretum sententias, existimant, mulieribus Apostolum praescripsisse, ut caput velo obducerent in argumentum suae ipsarum modestiae, ac pudoris, praecipue vero cum sacra Mysteria celebrantur, ob reverentiam, quam erga bonos Angelos adhibere debent, qui semper in Templo praesto sunt, & sacris Altaribus adstant. Sed, ut ex Ecclesiasticae potissimum disciplinae praxi justum de hac re judicium efformari valeat, si a sanctissimis, qui ante nos fuerunt, Episcopis, quique optimi regiminis laude magnopere celebrantur, passim in Synodis statutum fuisse constet, ut mulieres Ecclesiam ingredientes, multoque magis ad Sacramenta accedentes, abstineant omnino a vanis ornatibus, & vestimentorum luxu, qui Christianam modestiam dedecet; ecquis erit, qui similia statuta, atque decreta, ab egregio aliquo aetatis nostrae Episcopo edita, veluti inauditae severitatis speciem referentia, damnare audeat, aut vituperare?

V. Porro S. Carolus Borromaeus non semel hac in re quid observandum sit edixit, id est *part*. 4. *Actor. pag*. 514. *& seq. & pag*. 718. atque in Concilio Provinciali I. *part*. 2. *Constitutionum*, *Actor. par*. 1. *pag*. 8. quibus in locis observare est, quomodo mulieribus vetet, ne vestibus plus aequo splendidis, aut diffluentibus, atque caudatis utantur, ne capillos calamistris intorqueant, vultum fuco deliniant, praecipue vero ne ad Sacramenta accedant pectus apertum habentes, aut tenuissimo velo involutum; cum ita undequaque coopertas eas esse velit, ut nihil nudatum, praeter vultum, appareat. Ibidem videre licet, quo pacto illas a Sacramentorum usu repelli omnino jubeat, si forte dissimili ratione & modo ad ea accedant. Videatur etiam Synodus auctoritate Apostolicae Sedis celebrata ab Episcopo Atrebatensi anno 1636. & a Sylvio *loco superius citato* commemorata, in qua similiter mulieribus districte praecipitur, ne ad Ecclesias se conferant, neve ad Poenitentiae, & Eucharistiae Sacramenta accedant, *gutture*, *& pectore discoopertis*. Italicas etiam nostrates Synodos videre licet; Amerinam scilicet ab Antonio Maria Gratiano Episcopo habitam anno 1595. *cap*. 77. Faesensem a Cardinali Carolo Barberino coactam anno 1685.*cap*.9. Aesinam a Cardinali Petruccio celebratam eodem anno *tit*. 14. Nonantulanam a Cardinali de Angelis Abbate congregatam anno 1688. *cap*. 21. Fulginatensem ab Episcopo Baptistellio convocatam anno 1722. *cap*. 19.*num*.5. & haec quidem Synodus ultimo loco memorata, cum a quibusdam immerito carperetur, in contradictorio judicio propugnata est ac vindicata, quo tempore nos in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungebamur, ut alibi diximus. Quod si tot tantique Praesules, S. Caroli Borromaei legibus & institutis miro consensu inhaerentes, immodicae severitatis arguere temerarium esset; sequitur, ut aliorum quoque Constitutiones, in quibus similia jubeantur, eo nomine reprehendere, sine temeritatis vitio, non liceat.

VI. Denique nullo pacto praetermittendum est celebre Edictum, jussu Ven. Dei Servi Innocentii Papae XI. promulgatum, confirmatumque a san. mem. Clemente XI. die 5. Julii 1713. quo districtis verbis prohibetur, ne ad sancta Sacramenta, praesertim Poenitentiae, & Eucharistiae, illae mulieres admittantur, quae cum debita modestia ad ea non accedunt, quaeque humeros, pectusque veste, seu panno, aliove integumento, quod translucidum non sit, opertum non habent. Quae quidem Edicta, licet per organum Cardinalis Urbis Vicarii proposita, ab iis Pontificibus uti Romanae Urbis Episcopis tantummodo lata fuerint, possunt tamen & debent pro regula, & exemplo a ceteris Episcopis haberi & suscipi; ut, cum eorum normam sequutos se esse ostenderint, opposita ipsis nimiae severitatis nota continuo evanescat.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Exemplis ostenditur, quaenam sit severitas in Synodalibus Constitutionibus evitanda, & singulatim disseritur de Constitutione prohibente usum tabaci ante Eucharisticam Communionem; atque expenditur alia Constitutio, qua interdicitur Clericis, ne Secularium patrocinio & favore Ecclesiastica Beneficia assequi studeant.

IN superius citato Concilio Provinciali Mexicano, habito anno 1585. quod Cardinalis de Aguirre *in praefat. ad tom*. 4. *Concilior. Hispan. num*. 16. a Sede Apostolica approbatum affirmat, *lib*. 3. *tit*. 15. §. 13. *cit. tom*. 4. *pag*. 356. ita cautum legitur: *Ob reverentiam, quae Eucharistiae percipiendae exhibenda est, praecipitur, ne ullus Sacerdos ante Missae celebrationem, aut quaevis alia persona ante Communionem, quicquam tabaci, picietive, aut similium, medicamenti causa, per modum fumalis evaporationis, aut alio quovis modo percipiat*. Haud absimile edictum anno 1642. promulgavit Cardinalis Borgia Archiepiscopus Hispalensis, quo sub poena excommunicationis latae sententiae jussi sunt Sacerdotes a tabaci usu abstinere, una ante Missae celebrationem, altera post eandem celebratam hora.

II. His suffulti auctoritatibus Clericatus *de Sacram. Eucharist. decis*. 54. *num*. 12. *cas*. 2. Natalis Alexander *in Theolog. dogmat. & moral. tom*. 1. *in Append*. 1. *variar. epistolar. epist*. 45. Sarnellus Episcopus *tom*. 6. *Epist. Ecclesiast. epist*. 30. Hurtado *Resolut. moral. tom*. 2. *tract*. 11. *cap. ultim*. docuerunt, oportere, ac decere, ut Episcopi in suis Synodis edicant, ut a nemine ante Missae celebrationem, aut sanctissimae Eucharistiae perceptionem, tabaci folium mandatur, quod a plerisque fit ad sputa, & phlegmata ex ore projicienda, aut illius fumus attrahatur, vel in pulverem redactum naribus ingeratur; quia valde indecens illis visum est, ut quis ore, & naribus tabaco conspurcatis, ejusque redolens graveolentiam, ad sanctissimam accedat Eucharistiam. Fuerunt praeterea, qui tabaci usum, ante accessum ad sacram Communionem, jam omnibus ab Ecclesia vetitum putarunt, eo quod etiam illius fumus in os injectus, & pulvis naribus attractus jejunium frangat naturale. Ita quippe opinati sunt Alphonsus de Leone *in Quaest. moral. de Cocholate par*. 2. §. 4. *num*. 10. *& seq*. & Lezana *tom*. 3. *verb. Eucharistia num*. 10. Sed illorum opinio confutata est a Pasqualigo *in praxi jejunii decis*. 438. Diana *in edit. coord. tom*. 2. *tract*. 1. *resol*. 121. Hurtado *cit. loc. n*. 393. & Cardinali de Lugo *Respons. moral. lib*. 1. *dub*. 9. Siquidem nec tabaci fumus, nec pulvis naribus ingestus, est vera comestio, aut potatio, quibus duntaxat naturale jejunium solvitur. Aliqua tamen difficultas adhuc remanet de tabaci folii masticatione, qua naturale jejunium violari, si aliquid succi ex illo expressi in stomachum trajiciatur, tanquam certum asserit citatus de Leone, cui etiam Pasqualigus, & Diana consentiunt, dummodo non fortuito, & praeter intentionem id contingat. Sed addit Hecquet *in suo tract. de Dispensat. Quadragesim. tom*. 2. *part*. 3. *cap*. 18. nunquam fortuito, sed necessario id evenire; siquidem qui tabaci folium dentibus conterit, id ipsum animo intendit, ut scilicet illius succo stomachus a pituita, & phlegmate abstergatur. Ex adverso autem Zacchias *Quaest. medico-legal. lib*. 9. *tit*. 7. *quaest. unic. num*. 33. citatus Cardinalis de Lugo

Lugo *num.* 5. *& seq.* eoque teste, plures Theologi Neapolitani, ab ipsis interrogati, censent, nulla ratione per tabaci masticationem frangi jejunium naturale; quia ejus succus, quanquam in stomachum dilabatur, non est aptus ad nutriendum, sed duntaxat ad stomachi fibras irritandas.

III. Verum, quidquid sit de hac quæstione, quam in medio relinquimus, de solo agentes tabaci fumo, aut pulvere naribus attracto, illud idem hic repetimus, quod jam *lib.* 10. *cap.* 3. *num.* 2. prænotavimus, nimirum nequaquam hodie expedire, ut illius usus sub censurarum pœna interdicatur: etenim, quanquam olim quandam præseferret turpitudinem, atque indecentiam, propter quam Innocentius X. & Innocentius XI. excommunicatione perculerunt quotquot tabacum sumere auderent intra Vaticanam Basilicam, atque Urbanus VIII. sub eadem pœna idem antea fieri vetuerat intra Ecclesias diœcesis Hispalensis; hodie tamen, cum a communi consuetudine sit adeo cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum præbeat, aut admirationem causet, quod bene perpendit Lazarus Benedictus Miglioruccius *Instit. Jur. Canonic. tom.* 1. *pag.* 187. nimium profecto severum se præberet Episcopus, si Mexicanæ, aliarumque similium Synodorum vestigiis insistens, aut omnibus ante sacræ Eucharistiæ perceptionem, aut solis Sacerdotibus ante Missæ celebrationem tabacum interdiceret, adjecta præsertim in transgressores censurarum pœna. Quapropter, cum nos in minoribus constituti, sacræ Congregationis Concilii Secretarii munus obiremus, semper Episcopis auctores fuimus, ut ejusmodi Constitutionem, jam aliquando formatam, a suis Synodis subtraherent, ne nimii rigoris notam incurrerent, aditumque aperirent subditorum querelis ad sacram Congregationem Concilii deferendis: quod multo magis iisdem consulendum ducimus, postquam san. mem. Benedictus XIII. exploratum habens, a tabaci usu omnem nunc abesse inhonestatem, atque indecentiam, illum sumere permisit intra Vaticanam Basilicam.

IV. Alia nimii rigoris exempla nobis suppeditant sæpius in hac lucubratione commemorata Decreta Synodalia Episcopi Midensis. Inter ea, quod decimum erat in ordine, præter infamiæ notam, atque etiam excommunicationem ipso facto incurrendam, ad officium, aut Beneficium assequendum, statim inhabilem decernebat, quicumque sive secularis, sive Regularis, pro illo aut obtinendo, aut retinendo, potestatis secularis auxilium, & patrocinium postulasset. Undecimum vero Decretum, ad Ordinarii arbitrium, suspensum pronunciabat, qui pro eodem pariter Beneficio retinendo, aut obtinendo, modo illud non esset jurispatronatus, commendatitiam epistolam a quocumque laico ad suum Ordinarium impetraret. De hujusmodi Decretorum firmitate, in sacra Congregatione Concilii, ad quam a sacra Congregatione de Propaganda Fide remissa fuerant, examinanda, actum est die 24. Augusti 1686. & decisum, revocanda; eo quod nimio essent rigore conspersa, onusque imponerent intolerabile. Equidem S. Carolus Borromæus, quem nemo certe dicet plus æquo indulgentem, aut Ecclesiasticæ disciplinæ in sua provincia stabiliendæ minus studiosum, ad eundem eradicandum abusum, cui Midensis Episcopus obviare voluerat, in suo primo Concilio Provinciali Mediolanensi *part.* 2. *Act. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 14. decretum formavit longe suavius, hisce verbis conceptum: *Qui beneficium Ecclesiasticum vacans multis, & ambitiosis precibus per se, vel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum neque illud, neque aliud Beneficium conferri possit*. Nulla hic a S. Carolo irrogatur excommunicatio, nulla jouritur suspensio: non perpetua, sed temporaria, ad duos tantum annos duratura, inhabilitate ad Beneficium assequendum afficitur, qui, non una officiosa epistola, sed multis, iteratis, atque ambitiosis præcibus illud ab Episcopo conatur extorquere. Si intra eosdem limites se continuisset Episcopus Midensis, nimii rigoris notam profecto evasisset.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Non potest a nimia severitate excusari Synodalis Constitutio, adigens seculares ad Missam, Deique verbum audiendum in Ecclesia Parochiali omnibus Dominicis, aliisque festis diebus.

INter easdem Midenses Constitutiones quinta seculares omnes adigebat ad audiendam Missam Parochialem Dominicis, aliisque solemnioribus festis diebus, atque inibi Dei verbum auscultandum, Fideique rudimenta addiscenda. Sexta prohibebat Regularibus, ne monitionibus, atque hortationibus plebem a Parochiali ad suas evocarent Ecclesias, ut prædictis diebus Missæ Sacrificio, ac concioni in illis interessent. Septima denique declarabat, unumquemque teneri tempore Paschali, atque in mortis articulo, sua peccata confiteri proprio Parocho, vel alteri Sacerdoti, ab eodem Parocho delegato.

II. Etiam hujusmodi Constitutiones discussæ fuere in præfata Congregatione, atque conclusum, septimam esse delendam; quintam autem, & sextam ita mitigandas, ut per eas monerentur quidem, non autem cogerentur Fideles Missæ, & concioni in parochiali Ecclesia adesse. Etenim, ad istarum primam quod attinet, diu multumque olim disputatum fuit, quinam sit *proprius ille Sacerdos*, cui tempore Paschali ab unoquoque Fideli peccata aperienda præcepit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi *can.* 21. relato *in Cap. Omnis utriusque sexus, de pænit. & remiss.* inquiens: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Joannes Launojus in libro, qui Inscribitur *Explicata Ecclesiæ traditio circa Canonem Omnis utriusque sexus*, prolixe hoc argumentum versans, pluribus probat, *proprii Sacerdotis* nomine Parochum designari. Verum, quanquam nemo id audeat inficiari, nemo tamen, salva Fide, negare potest, etiam summum Pontificem in tota Ecclesia, & Episcopum in commissa sibi diœcesi proprium esse Sacerdotem, qui Fidelium Confessiones excipere, ac facultatem illas excipiendi alteri delegare valeat: siquidem, uti nos ipsi in *nostra Instit.* 18. prænotavimus, qui oppositum sentiret, in errores incideret Joannis de Poliaco proscriptos a Joanne XXII. apud Raynaldum *ad an.* 1321. *a num.* 20. *usq. ad* 38. Temere quippe affirmaverat Poliacus: *Quod, stante omnis utriusque sexus Edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non possit facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua, semel in anno, proprio Sacerdoti confiteri, quem dicebat esse parochialem Curatum*: & rursus: *Quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi Confessiones, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam, teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti*. Hosce autem errores, auditis prius Theologorum suffragiis, damnavit Joannes XXII. & ne eosdem quisquam deinceps docere, defendere, & disseminare præsumeret, districte vetuit Constitutione edita Avenione VIII. Kalendas Augusti, sui Pontificatus anno V. easdemque assertiones, iterum a nonnullis vindicatas, confixit Alexander V. ann. 1409. Constitutione, quæ incipit *Regnans in excelsis*. Sed nihilominus adhuc remanet controversia, an præfata facultas, quam nullus Catholicorum summo Pontifici, atque Episcopis abjudicat, ita ab illis delegetur aliis Sacerdotibus,

ut

ut veliot a Fidelibus, peccata sua tempore Paschatis istis aperientibus, satisfieri Canoni *Omnis utriusque sexus*. Negarunt quamplures ex antiquis, quos tameo strenne consutarunt S. Thomas *Opusc. contra impugnantes Religionem*, S. Bonaventura *tract. Quare Fratres Minores prædicent, & Confessiones audiant*, Joannes Gerson *de statu Privilegiatoram considrat.* 5. 6. & 7. Ægidius Carlerius *in* 4. *sent. dist.* 17. Hadrianus *in* 4. *quæst.* 5. *de Confessione*: etenim, ajebat Hadrianus, *quemadmodum proprii licentia Sacerdotis sufficit, quominus juxta præceptum Concilii Generalis teneatur confiteri proprio Sacerdoti; ita sufficere videtur licentia Episcopi, summi Pontificis, aut eorum, quibus ad hujusmodi negotia commiserunt suam potestatem, ut est Vicarius Episcopi, & Pœnitentiarius Papæ*.

III. Sed tot, saniorumque Doctorum auctoritate, cui etiam totius Christiani Orbis suffragatur consuetudo, minime perterriti aliqnot recentiores Auctores, non dubitarunt dimicare pro necessitate Confessionis faciendæ proprio Parocho: inter quos Bonaventura Basseau *in suo Theophilo Parochiali part.* 4. *art.* 15. Juenin *de Sacram. differt.* 6. *quæst.* 5. *cap.* 4. *art.* 3. §. 1. & 2. & Van-Espen *Jur. Eccl. univ. part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 5. quibus in locis prærerea contendunt, eam quoque esse Synodorum Galliæ, totiusque Gallicani Cleri sententiam. Verum istorum argumenta pervertit Natalis Alexander *Hist. Eccles. differt.* 4. *ad sec.* XIII. & XIV. ubi insuper pluribus allatis monumentis evidenter demonstrat, Ecclesiam Gallicanam longe aliud sensisse, quam isti venditent Auctores: enimvero Concilium Provinciale Rotomagense anni 1581. *cap.* 37. Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tit. de Pænit.* & Cameracense anni 1586. Regulares ab Episcopo approbatos, secularium Confessiones Paschali tempore audire posse, aperte docuere: idemque perspicuis verbis declararunt Diœcesanæ Synodi, Tolosana anni 1530. Claromontana anni 1538. Suessionensis anni 1561. & Lugdnoensis anni 1577. Cœtus autem totius Gallicani Cleri satis luculenter mentem suam aperuit, cum 25. Aprilis anni 1683. Librum approbavit, quem pro Confessione facta cuilibet Sacerdoti, ab Episcopo approbato, scripserat Pater Bagottus, Societatis Jesu Presbyter, aliumque proscripsit contra Bagotti doctrinam evulgatum.

IV. Accedunt Constitutiones summorum Pontificum. Clemens VIII. Apostolicis litteris, anno 1592. ad Belgas datis, omnibus Fidelibus licitum pronunclavit, Quadragesimæ, Paschatis, & alio quovis tempore, Religiosis Mendicantibus, Presbyteris Societatis Jesu, & aliis privilegiatis confiteri, dummodo ab Ordinariis fuerint approbati; præcepitque Archiepiscopo Cameracensi, & Episcopo Atrebatensi, ut Parochos in officio continerent, ne prohiberent plebem sibi subditam quominus Regularibus tempore Paschali confiteretur: *Præsenti nostro Decreto*, ait, *sancimus, tam dictis Fratribus Mendicantibus, & Presbyteris dictæ Societatis Jesu, quam aliis privilegiatis prædictis, quibus id a Sede Apostolica indultum est, idoneis tamen, & ab Ordinario approbatis, peccata sua, etiam Quadragesimali, & Paschali, & quovis alio tempore confiteri licite posse: dummodo tamen iidem seculares Christifideles Sacramentum Eucharistiæ die festo Paschalis Resurrectionis in propria Parochia ab eorum Parocho sumant*. Eandem porro controversiam iterum excitatam inter Archiepiscopum Burdigalensem, & Regulares, Innocentius X. Constitutione edita VII. idus Februarii anno 1645. incipiente *Exponi nobis*, definivit: *Non potest Archiepiscopus Burdigalensis prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ne a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive administrare valeant personis secularibus Sacramentum Confessionis*.

V. Utramque Constitutionem eludere tentat citatus Juenin, inquiens, a Clemente VIII. atque Innocentio X. definiri quidem, integrum esse Christifidelibus confiteri Regularibus, a locorum Ordinariis legitime approbatis, quovis tempore, etiam Paschali; nequaquam autem decerni, per Confessiones Regularibus factas, fieri satis Canoni *Omnis utriusque sexus*. At, vanum hoc esse effugium, ad Pontificia declinanda Decreta adinventum, nemo non videt. Etenim, quia seculares tempore Paschali, sola excepta Dominica Resurrectionis, sanctissimam Eucharistiam libere percipere possunt in Ecclesiis Regularium, eam tamen inibi percipientes, non satisfaciunt præcepto annuæ Communionis, quod *superiori lib.* 9. *cap.* 16. *n.* 3. ostensum est; idcirco Clemens VIII. id in suo Decreto expresse cautum voluit. Idem itaque declarasset, si per Confessionem factam Regularibus annuæ Confessionis præcepto satisfieri noluisset. Denique nullam similem interpretationem patitur Constitutio Clementis X. incipiens *Superna*, promulgata XI. Kalend. Junii anni 1670. qua conceptis verbis decernitur, qui Paschali tempore Regularibus ab Episcopo approbatis sua peccata aperiat, satisfacere Canoni *Omnis utriusque sexus*: *Eos*, inquit, *qui dictis Religiosis, simpliciter approbatis, Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit Omnis utriusque sexus, quoad Confessionem duntaxat, satisfecisse censendos*. In eadem insuper Constitutione definivit idem Pontifex, fas esse Fidelibus ægrotantibus, absque alia aut Episcopi, aut Parochi licentia, sacramentalem Confessionem peragere apud Regularem jam semel ab Episcopo approbatum, hac tantum adjecta lege, ut Regularis, qui infirmi Confessionem excepit, teneatur de illa certiorem facere ejusdem infirmi Parochum: *Regulares simpliciter ab Ordinariis approbatos posse in diœcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, & quorumcumque etiam infirmorum Confessiones audire, absque alia Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: de qua tamen Confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum Parochum illico certiorem reddere; & hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis a facultate audiendi Confessiones præcipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsam infirmum relinquendam*.

VI. Quæ cum ita se habeant, non poterat Episcopus Midensis obligationem, a qua Fideles saltem per prædictas Constitutiones soluti jam sunt, illis iterum imponere, eosque præcepto adigere ad sacramentalem Confessionem soli Parocho, aut de solius Parochi licentia alteri Sacerdoti faciendam tempore Paschatis, aut instante mortis periculo: quapropter jure meritoque fuit prædicta Constitutio, sacræ Congregationis judicio, castiganda.

VII. Quod vero alias spectat laudatas Constitutiones Midenses, vetus pariter controversia est, sub finem præsertim XV. seculi in Germania inter Parochos, & Fratres Mendicantes summa contentione agitata, num Fideles teneantur diebus festis Parochiali Missæ interesse. Causa delata est ad Sixtum IV. qui, rationibus utrimque allegatis serio expensis, tandem die 17. Junii 1478. illam definivit, edita Constitutione, quæ incipit *Vices illius*, relata *in Extrav.* 2. *de treuga, & pace*, ubi inter alia præcipit: *Ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochiis diebus festivis, & Dominicis; cum Jure sit cautum, illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent*: ex qua Decretali liquido constat, Jure communi cautum esse, ut singuli Fideles diebus festis Missæ adsint parochiali. Inducta autem est ea obligatio ante Concilium Sardicense, in quo Osius Episcopus *can.* 14. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 648. inquit: *Memini, superiore Concilio Fratres nostros con-*

sti-

statuisse, *ut*, *si quis laicus in ea*, *in qua commoratur*, *civitate tres Dominicos dies*, *id est per tres septimanas*, *non celebrasset conventum*, *communione privaretur*: nomine quippe *conventus*, designari Missam solemnem, in qua populus cum suo Pastore unum efficit cœtum, unamque repræsentat Ecclesiam, communiter adnotarunt Canonistæ. Sardicensem canonem renovavit Concilium Quinisextum *can.* 80. decernens *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 1690. ut, *si quis in civitate agens*, *tribus diebus Dominicis*, *in tribus septimanis*, *una non convenit*, *si sit quidem Clericus*, *deponatur*; *si vero laicus*, *segregetur*. Ut huic porro præcepto satisfieret, in Synodo Nannetensi *can.* 1. relato in Decretales Gregorii IX. *Cap.* 2. *de parochiis*, statutum est, *ut Dominicis*, *& festis diebus Presbyteri*, *antequam Missas celebrent*, *plebem interrogent*, *si alterius parochianus in Ecclesia sit*, *qui*, *proprio contempto Presbytero*, *ibi Missam velit audire*. *Quem si invenerint*, *statim ab Ecclesia ejiciant*, *& ad suam parochiam redire compellant*: *tom.* 6. *part.* 1. Collectionis Harduini *col.* 457. & in ejusdem Concilii *can.* 3. additur: *Nullus Presbyter alterius parochianum*, *nisi in itinere fuerit*, *vel placitum ibi habuerit*, *ad Missam recipiat*. Eandem legem, atque obligationem plures inculcarunt posteriores Synodi, quas adducit Natalis Alexander *tom.* 1. *Theolog. dogmat. & moral. lib.* 2. *de Sacram. Eucharist. art.* 5. *regul.* 10.

VIII. Verum hisce sanctionibus derogatum nunc est non solum contraria consuetudine, quam jam sua ætate multis in locis inductam innuit S. Antoninus *Summ. Theolog. part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 10. docens, non peccare, qui die festo Missam audit extra parochiam, ubi consuetudo viget illam audiendi in qualibet Ecclesia; verum etiam posterioribus summorum Pontificum Constitutionibus: siquidem Leo X. Constitutione edita die 13. Novembris 1517. diserte ait: *Auctoritate Apostolica*, *tenore præsentium*, *notum facimus*, *omnes Christifideles*, *qui*, *non contempto proprio Sacerdote parochiali*, *in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium*, *Dominicis*, *& festis diebus Missas audiunt*, *satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda*, *nec in aliquam labem mortalis peccati*, *pœnamve incurrere*: S. Pius V. suis Apostolicis litteris, datis XVII. Kalend. Septembris 1567. definivit: *Christifideles audientes Missas in Ecclesia Fratrum hujusmodi*, *diebus Dominicis*, *aut festivis*, *præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur*: Clemens VIII. in Brevi, quod incipit *Significatum*, dato anno 1592. hæc statuit: *Præsenti nostro decreto sancimus*, *secularibus universis libere Missas diebus Dominicis*, *& aliis majoribus festis audire in Ecclesia tam Fratrum Prædicatorum*, *quam aliorum Mendicantium*, *necnon etiam Societatis Jesu*, *licere posse*, *dummodo in contemptum parochialium Ecclesiarum non faciunt*.

IX. At nihilominus non desunt Auctores, inter quos Juenin *de Sacramentis dissert.* 5. *quæst.* 7. *cap.* 2. *art.* 2. & Van-Espen *Jur. Eccl. part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 2. propugnantes, ne hodie quidem, citra grave peccatum, fas esse Fidelibus, solemnioribus saltem diebus festis, rei Divinæ alibi, quam in propria parochia, interesse: neque enim Juri communi derogatum, ajunt, per præfatas Constitutiones, quibus potestas fit secularibus Missam audiendi in Ecclesiis Regularium, quoniam in illis hæc adjicitur limitatio, nimirum: *Dummodo id non faciunt in contemptum parochialium Ecclesiarum*: est autem impossibile, pergunt, contemptum abesse, cum iidem, sine ulla rationabili causa, a propria se subducunt parochia. Verum hac explicatione, præfata summorum Pontificum Indulta penitus evertuntur: nullo etenim opus fuerat privilegio ad hoc, ut Fideles, legitima urgente causa, alienam adirent Ecclesiam, ut ibi Missæ assisterent Sacrificio, quod ex præfatis Juris communis sanctionibus perspicuum est: quare, ne dicamus, Leonem X. S. Pium V. & Clementem VIII. verbis lusisse, nec quidquam specialis privilegii Regularibus concessisse, necessario fateri debemus cum Azorio *Instit. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 6. *quæst.* 4. *in fin.* Fagundez *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. aliisque ab his citatis, nomine *contemptus*, ab illis intelligi actum aliquem distinctum ab ipsa auditione Sacri extra parochiam, quo quis sive expresse, sive tacite, se a proprio Pastore aversum ostendat.

X. Sed, quæ hactenus diximus, solam adstruunt libertatem, rem Divinam qualibet anni die audiendi in Ecclesiis Regularium. Quid autem dicendum quoad alias Ecclesias nullo privilegio, hac in re a Sede Apostolica donatas? Integrum hodie omnibus esse in qualibet Ecclesia, modo non sit Cappella, seu Oratorium privatum, sacris Mysteriis interesse, quin consuetudine, in toto Christiano Orbe recepta, derogatum est præcepto audiendi Missam parochialem, docent Sylvester *verb. Missa* 2. *quæst.* 5. Navarrus *manual. cap.* 21. *num.* 5. Trullench *in præcept. Decalog. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 5. pluribusque allegatis, Barbosa *in collectan. ad Triden. sess.* 22. *de observand. & evitan. in celebrat. Miss. num.* 21. *de offic. & potest. Parochi cap.* 11. *num.* 14. *& seq.* addentes insuper, non posse hodie Episcopum præcipere suis subditis, ut se sistant Missæ parochiali, quia non potest delere consuetudinem, quæ cum vigeat in toto Orbe, jam induit naturam Juris communis. Et sane, cum versemur in lege mere Ecclesiastica, etiam Juenin *cit. loc. in fin.* §. 3. admittit, potuisse legitima præscriptione abrogari: & Van Espen, quamvis eam in Belgio minime abrogatam contendat, *num.* tamen 15. fatetur, solere Episcopos monere quidem, atque hortari, non vero ullo judiciali actu populum compellere ad interveniendum Missæ parochiali. Enimvero, non præcepto adigendam, sed hortationibus ad id alliciendam plebem, statuit Tridentinum *sess.* 22. *in decreto de observand. & evitand. in celebrat. Miss.* ubi Episcopos in hunc modum alloquitur: *Moneant eundem populum*, *ut frequenter ad suas parochias*, *saltem diebus Dominicis*, *& majoribus festis accedat*. Tridentino obsequens S. Carolus Borromæus, in suo Concilio Provinciali Mediolanensi VI. *Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 302. ab omni abstinens præcepto, plures adduxit rationes, quibus plebem ad parochialem Missam suaviter adduceret: *Hac nostra monitione*, inquit, *eos universos*, *& singulos cohortamur*, *ac per viscera misericordiæ Jesu Christi obsecramus*, *atque obtestamur*, *ut*, *quamvis in suis viciniis*, *oppidis*, *& suburbiis*, *Oratoria*, *Cappellas*, *aliasve Ecclesias habeant*, *ubi sanctissimo Missæ Sacrificio interesse possint*; *frequenter tamen Dominicis saltem*, *aliisque solemnibus festis diebus*, *ad suam quisque parochialem Ecclesiam conveniant*, *ubi a Parocho*, *cui eorum cura commissa est*, *verbo Dei pascantur*, *Fidei Christianæ rudimentis*, *aliisque animarum saluti necessariis præceptis erudiantur*, *ad sanctissima Sacramenta religiosius percipienda instruantur*. Hortationibus pariter, & suasionibus usi sunt Ven. Dei Servus Joannes Ribera, Archiepiscopus Valentinus, in sua Diœcesana Synodo, habita anno 1584. *tom.* 4. *Concil. Hispan. pag.* 285. Sanctus Toribius, Archiepiscopus Limanus, in sua Diœcesana Synodo VII. coacta anno 1592. *ibid. pag.* 689. aliique plures Episcopi in suis Synodalibus Constitutionibus, apud Genettum *tom.* 6. *tract.* 4. *cap.* 7. *quæst.* 5.

XI. Si istorum vestigiis inhæsisset Episcopus Midensis, suamque Constitutionem verbis formasset tantum hortatoriis, nulli suisset reprehensioni obnoxius: sed, quia præceptum adjecit, hoc fuit expungendum, quemadmodum, jubente eadem sacra Congregatione,

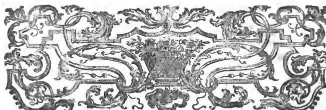
ſæpius antea expunctum fuerat ab aliis ſimilibus Synodalibus Statutis, uti videre eſt apud Azorium *cit. cap. 6. quæſt. 6. in fin.* Paſqualigum *de Sacrific. nov. Leg. quæſt.* 1258. Barboſam *loc. cit.* atque in Declarationibus ejuſdem ſacræ Congregationis impreſſis Lugduni anno 1640. *num.* 11.

XII. Majus negotium faceſſere poterat obligatio impoſita Dei verbum audiendi in propria parochia. Idem quippe Tridentinum, quod agens de auditione Miſſæ in Eccleſia parochiali, verbis utitur duntaxat hortatoriis: *Moneant populum:* loquens de Divini verbi auſcultatione, alia adjecit verba, quæ videntur præceptum, & obligationem inducere: *Moneatque Epiſcopus* (ait *ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.*) *populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Idem diſcrimen animadvertit, qui nullum Tridentini verbum non eſt diligenter rimatus, S. Carolus Borromæus in nuper citato Concilio Mediolanenſi VI. *loc. cit. pag.* 301. ubi hæc habet: *Sacra Tridentina Synodus Oecumenica ab Epiſcopis Fideles non ſolum hoc moneri volunt, ut frequenter ad proprias parochiales Eccleſias ſaltem Dominicis diebus, feſtiſque majoribus accedant; ſed illud etiam diligenter oſtendit, unumquemque teneri, ubi commode fieri poteſt, parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei.*

XIII. At, cum Dei verbum, ex ejuſdem Tridentini decreto *ſeſſ. 22. cap.* 8. a Parochis vel per ſe, vel per alios, ſit annuntiandum, & explicandum inter Miſſarum celebrationem, quod antiquiſſimi eſſe inſtituti notat Cardinalis Bona *rer. liturgicar. lib. 2. cap. 7. num.* 6. inquiens: *His mos, nunquam interrupta ſerie, ab initio Eccleſiæ uſque ad noſtra tempora ſervatus eſt, ut proxime poſt Evangelium ſermo, ſive homilia, vel tractatus ad populum haberetur:* hinc, ſi Fideles obſtringerentur præcepto illud in propria parochia auſcultandi, tenerentur pariter Miſſæ parochiali adeſſe, a qua tamen obligatione eos ſolutos pronunciavimus. Ad hanc difficultatem evitandam, varias Doctores iniere vias. Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. cap. 16. num.* 10. opinatur, ideo Tridentinum verbo *teneri*, eam addidiſſe limitationem, *ubi commode id fieri poteſt*, ut tali pacto ſignificaret, ſibi in animo non eſſe, Fideles abſoluto præcepto obſtringere, ſed tantum monere atque hortari. Ad hæc, ait Suarez, ſi aliquod urget præceptum audiendi Dei verbum, illud, non ex lege poſitiva Eccleſiæ, ſed ex lege profluit charitatis ſibi debitæ, qua quilibet *tenetur habere curam animæ ſuæ, non ſolum adhibendo media ſimpliciter neceſſaria, ſed etiam utilia, quale ſæpe eſt concionem audire.* Licet porro lex charitatis, pergit Suarez, non obliget ad concionem audiendam in parochia, Tridentinum tamen parochiam nominavit, quia ibidem a Parocho ſemper inter Miſſarum ſolemnia concio haberi debet, quod idem Tridentinum alibi decrevit. Eandem doctrinam amplexatus Rodriguez *Quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 43. art.* 7. Tridentinum intelligendum docet, cum, urgente charitatis præcepto ſe reficiendi pabulo Divini verbi, hoc nuſquam commodius, & utilius audiri poteſt, quam in Eccleſia parochiali. In idem recidit, quod tradunt Fagundez *lib. 2. cap. 1. num.* 10. & Bonacina *diſp. 5. de tertio Decalogi præcepto quæſt. unic. punct. 2. num. 27. & ſeq.* nimirum, tunc ſolum teneri Fideles parochiali concioni intereſſe, cum neceſſaria Fidei rudimenta, quæ ceteroquin ignorant, alibi addiſcere nequeunt; aut cum prævident, alios ſuo exemplo pertrahendos ad concionem, a qua ſecus, non ſine gravi eorundem animarum diſpendio, ſe ſubducerent: quem tamen caſum moraliter impoſſibilem, recte ſimul advertunt. Sed fortaſſe melius Zerola *in prax. part. 1. verb. Prædicatio verſ. Ad* 4. Trullench *cit. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 4. num.* 11. aliique ſentiunt, obligationem, ſi quæ unquam fuit, auſcultandi proprium Parochum, verba facientem ad ſuum populum, ablatam nunc eſſe per contrariam conſuetudinem, cum paſſim viri pii, & docti alio ſe conferant ad ſacros audiendos Oratores; ac proinde, inquit Zerola, ſacra Congregatio Concilii ſæpius declaravit, non poſſe Ordinarium mulctis, & pœnis ſubditos adigere ad concionem auſcultandam in parochia: quod etiam teſtatur Barboſa *in collectan. ad Trident. ſeſſ. 24. cap. 4. num.* 17. Mirum propterea non eſt, quod præceptum hac de re latum ab Epiſcopo Mindenſi tanquam nimium ſeverum, fuerit, ex ejuſdem ſacræ Congregationis ſententia, præcidendum.

DE

D E

Synodo Diœcesana

LIBER DUODECIMUS.

DE CONSTITUTIONUM SYNODALIUM, QUÆ JURI COMMUNI, ET APOSTOLICIS SANCTIONIBUS ADVERSANTUR, INSUBSISTENTIA. ITEM AN, ET QUATENUS LICEAT ALIQUID, PRÆTER JUS COMMUNE, IN SYNODO STATUERE.

CAPUT PRIMUM.

Firmitate carent Synodales Conſtitutiones, juri Communi, & Apoſtolicis Sanctionibus adverſantes: multaque ad hanc rem comprobandam afferuntur exempla.

Anonum ſtatuta ab omnibus cuſtodienda dicitur *in Cap. 1. de Conſtitutionibus*, potiſſimum autem ab Epiſcopis, qui ſunt cuſtodes ſacrarum regularum, uti habetur *in Can. Cum ſimus*, 9. *quæſt.* 3. quique in ſui conſecratione ſe ad id arctiſſimo obſtringunt juramento, ut *in Cap. Ego N. de jurejurando*. Quocirca nihil magis vulgatum eſt, quam quod Synodalis Conſtitutio contra Jus commune, & Apoſtolicas ſanctiones, nullius ſit roboris, & firmitatis: quod manifeſte conſtat *ex Cap. Quod ſuper his, de majorit. & obed.* notatque Fagnanus *ibidem num.* 26. atque *in Cap. Sicut olim, num.* 8. *& ſeq. de accuſat.*

II. Plures porro Synodales Conſtitutiones Juri communi obviantes recenſet Bottus *in tract. de Synodo* 3. *part. art.* 1. *concl.* 1. *& plurib. ſeqq.* Alias plures nos ſimul coacervabimus eodem vitio infectas, eodemque nomine improbatas. A Jure communi ſancitum eſt, Capitulum Eccleſiæ Cathedralis præcedere debere Capitulo Collegiatæ: cum autem in Synodalibus Conſtitutionibus Cæſarauguſtanis decreta fuiſſet promiſcua ſeſſio inter Canonicos Cathedralis, & Canonicos Collegiatæ, in Romanæ Rotæ Auditorio deciſum eſt; ejuſmodi Conſtitutioni nihil eſſe deferendum. *deciſ.* 3. *nu.* 11. *part.* 5. *tom.* 1. *recent.* Jure communi ſpectato, Abbates Regulares, nullam gerentes animarum curam, non tenentur accedere ad Diœceſanam Synodum, quod *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 8. *& ſeq.* oſtendimus. In Synodalibus Conſtitutionibus Pampilonenſibus iidem ad Synodum accedere juſſi ſunt; ſed in Rotæ Auditorio fuere ab ejuſmodi præcepto abſoluti, *deciſ.* 9. poſt Murgam *ad Conſtitutiones Apoſtolicas*. A Capitulis, & Monaſteriis deputari ſolent Vicarii temporarii, ad nutum amovibiles, qui animarum curam exerceant in Parochiis iiſdem Capitulis, ſeu Monaſteriis unitis, a quibus tamen de Jure communi poſſunt etiam ſine cauſa divelli, ac removeri, modo remotio fiat abſque dolo, & non ex odio. In citatis Conſtitutionibus Pampilonenſibus ſtatutum fuit, ne iidem, indicta cauſa, e curæ exercitio evocarentur, uti habetur *deciſ.* 121. *coram Coccino:* ſed cum contingiſſet, remotionem ſine cauſa fieri, Rota *deciſ.* 886. *num.* 29. *coram Cerro*, illam ſuſtinuit, nulla habita ratione Synodalis Conſtitutionis. Bonifacius VIII. *in Cap. Conſuetudinem, de Clericis non reſiden. in* 6. ſtatuit, diſtributiones quotidianas Canonicis, & aliis Beneficiatis Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum, tribui non debere, niſi ipſi Divinis Officiis re ipſa adfuerint, exceptis illis, quos infirmitas, ſeu juſta & rationabilis corporis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret; eamque Conſtitutionem innovavit ſacra Tridentina Synodus *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* & obſervari præcepit, non obſtantibus contrariis quibuſcumque ſtatutis, & conſuetudinibus. Itaque, cum deinde quæſitum fuerit, utrum in Synodo Diœceſana recte decerni potuiſſet, ut abſentibus, extra prædictos caſus exceptos, diſtributiones capiendi jus eſſet, negativa prodiit reſolutio; propterea quod inferior ſuperioris legem tollere, eique derogare nequit: ut late probat Paſſerinus *in Commentariis ad cit. Cap. Conſuetudinem, num.* 175. *de Clericis non reſiden. in* 6.

III. In cauſis Beneficialibus admittitur appellatio ſuſpenſiva, ab eo interpoſita, qui in prima inſtantia ſuccubuit; & ſolum poſt ſententiam definitivam, apud Sedem Apoſtolicam ſive in petitorio, ſive in poſſeſſorio promulgatam, ad compeſcendam litigantium malitiam, eſt locus ſequeſtrationi fructuum, per textum *in Clement. unic. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct.* Nihilominus aliquot Epiſcopi fas ſibi eſſe putarunt, hanc appellationem ſuſpenſivam in ſuis Synodis reprobare, nec deinceps admittendam decernere: neque id perperam ſe feciſſe arbitrabantur; etenim Lancellott. *de attentatis part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 48. Sperell. *deciſ.* 85. *num.*

4. Garcias *de Benefic. part. 9. cap. 4. num.* 30. asserunt, posse Episcopum in sua Synodo aliquas appellationes suspensivas e medio tollere. Verum hæc assertio tolerari duntaxat potest, cum appellatio in suspensivo non est expresse admissa, & concessa a Jure communi, cui profecto nullus, præter supremum Legislatorem, potest derogare: quare recte Fagnanus *in cit. Cap. Sicut olim, num.* 80. *& seq. de accusat.* ait: *Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminisse oportebit, non posse Episcopos, nec Synodum Provincialem* (minus itaque Diœcesanam) *causam, quæ sui natura, aut ex Juris dispositione summaria non sit, summariam efficere, neque breviorem reddere instantiam, aut ea, quæ de Jure communi in causis summariis servanda sunt, præcidere, minusque appellationes in casibus, in quibus alias permittuntur, prohibere.*

IV. In nonnullis Synodis, & quorundam Capitulorum statutis, ab Ordinibus, & Beneficiis arcentur descendentes ex Judæis. Ejusmodi quoque statuta sacris adversari canonibus, est manifestum: hi siquidem, consentiente Apostolo 1. *ad Timoth.* 3. ubi in Episcopum ordinari vetuit *neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli*, solos neophytos, id est recens ad Fidem conversos, irregulares pronunciarunt. Ita decrevere Concilium Nicænum *can.* 2. Laodicenum *can.* 3. Arelatense II. *can.* 1. Descendentes autem a Judæis nunquam Ordinum, & Beneficiorum dixere incapaces: quin immo Alexander III. *in Cap. Eam te de rescriptis*, ad Episcopum scribens Tornascensem, in Canonicum recipi jussit, qui ex Judaismo ad Christianam Fidem fuerat conversus: *Mandatum dedimus, & præceptum, ut P.* (*qui de gente Judæorum originem duxit, & divina gratia Fidem Christi suscepit*) *in Canonicum reciperent, & præbendam sibi conferre deberent*: & infra: *Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipsum dedignari non debes*: etenim, quod ibidem notat Glossa, *de Judæis conversis Ecclesia fundata fuit*: & recte prosequuntur Covarr. *in Clement. Si furiosus, part.* 1. *§.* 3. *nu.* 8. *conclus.* 3. Sanchez *in Summ. lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 11. Fermosin. *tract.* 2. *criminal. ad Cap. Ex speciali, num.* 38. *de Judæis*. Quamobrem prædictas Synodales Constitutiones, ob Juris communis resistentiam, irritas declararunt Abbas *in Cap. Ad decorem, nu.* 4. *de instit.* Solorzan. *de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 19. *nu.* 3. Pegas *de competentia inter Archiepiscopum, & Nuntium, part.* 3. *cap.* 1. *§.* 6. *num.* 16. Aliter dicendum foret, si in Beneficii erectione a fundatore cautum esset, ne unquam illud conferatur descendenti a Judæis: quoniam in Beneficii fundatione permittitur fundatori leges, & conditiones illi apponere, etiam Juri communi adversantes; sicuti ad rem animadvertunt Solorzan. *loc. cit. verb. Sed licet*, & Fermosin. *in Cap. Ex speciali, num.* 35. *de Judæis*. Idem judicium ferendum esset, si summus Pontifex justis de causis statuisset, ne in aliqua regione descendentes a Judæis promoveantur ad Ordines, quod reapse in Regno Portugalliæ servari jussit Sixtus V. suis Apostolicis litteris, datis die 15. Januarii 1588. & confirmatis a Clemente VIII. die 18. Decembris 1600. quarum executionem iterum inculcavit sacra Congregatio sancti Officii epistola ad Collectorem ejusdem regni data anno 1611.

V. Quod diximus de Judæis, etiam in iis locum sibi vindicat, qui originem ducunt ab aliis infidelibus, Quocirca, cum in nonnullis regionibus, & speciatim in civitate Charchien. invaluisset consuetudo, ab Ordinibus excludendi descendentes ab Indis, seu ut vocant, *a Mulatis*, de illius robore disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii die 13, Februarii 1683. & decisum, Indos, Nigros, omnesque ab illis sive per paternam, sive per maternam lineam descendentes, ab Ordinibus recipiendis prohiberi non posse, si ceteris polleant qualitatibus, animique dotibus, a sacris canonibus præscriptis. Cohærenter ad hæc, datæ fuerunt litteræ ad Indiarum, aliosque per Hispanias, & regnum Portugalliæ constitutos Episcopos: cumque Archiepiscopus Ulyssiponen. renuisset Ordines cuidam conferre, qui a Mauris trahebat originem, suas prætexens Synodales Constitutiones, ab Ordinibus excludentes quotquot a Mauris, Nigris, alteriusve nationis infidelibus provenirent; re mature discussa in sacra Congregatione Concilii, die 13. Januarii 1685. responsum est, præfatas Synodales Constitutiones, utpote subsistentes Juri communi, nullius esse roboris.

VI. Non tamen idcirco improbamus Constitutionem conditam a sæpius laudata Provinciali Synodo Mexicana, quæ *lib.* 1. *tit.* 4. *§.* 3. Maurorum, aliorumque infidelium filios circumspecte admodum Ordinibus initiari præcepit, inquiens: *Mexici tam ab Indis, quam a Mauris, necnon ab illis, qui ex altero parente Æthiope nascuntur, descendentes in primo gradu, ne ad ordines, sine magno delectu, admittantur*: *tom.* 4. *Concil. Hispan. pag.* 303. Aliud quippe est, descendentes ab infidelibus, ab Ordinibus prorsus excludere; aliud, cum cautela, & delectu illos promovere. Primum improbavimus: alterum commendamus, ne secus homines suspectæ fidei sacris addicantur ministeriis. Etenim, quamquam Ecclesia ex hominibus coaluerit ab infidelitate conversis, nunquam tamen neophytos inter sacros Ecclesiæ ministros cooptari permisit, nisi antea probati, certum suæ fidei dedissent testimonium. *Nam & tempore opus est* (ait Concilium Nicænum *cit. can.* 2. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 323. loquens de Ordinatione neophyti) *ei, qui catechizatur, & post Baptismum probatione quamplurima*, & *in can.* 3. *Arabico*, ab Ecchellensi edito, *ibid, col.* 477. *Quicumque recens baptizatus fuit, cujus fidei adhuc non dignoscitur experimento certitudo, ne Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinetur*. Quantum vero temporis neophyti probationi sit præmittendum, priusquam eidem aditus aperiatur ad Ordines, non conveniunt Doctores, Alii unum annum satis esse putant, quia miles in Jure Civili, exacto militiæ anno, dicitur *veteranus*: alii biennium requirunt, quia Gregorius Magnus *Oper. tom.* 2. *col.* 1056. *lib.* 10. *indict.* 3. *epist.* 24. relata *in Can.* 6. 19. *quæst.* 3. conversos ad Religionem vetuit ordinari, *priusquam biennium in conversione compleant*: alii exigunt decennium, quoniam decennium in Jure dicitur longum tempus, & infra illud non reputatur, *l. Super longi, Cod. de præscript. long. temp.* ubi Interpretes: alii demum cum Covarruvia, & Gibalino *de irregul. cap.* 3. *quæst.* 3. cum nullum hac de re sit certum tempus definitum a Jure, id relinqui autumant arbitrio Episcopi, cujus est perpendere, an recenter ad Fidem conversi tantæ sint virtutis, atque in Fide constantiæ, ut Ecclesiastica ministeria illis tuto committi valeant. Quæ autem diximus de neophytis, congruere possunt etiam eorundem filiis, si experientia compertum sit, eos aliquando in Fide nutasse; nam & istos probare oportebit, priusquam Ordinibus initientur, quemadmodum prudenter sancitum fuit in laudata Synodo Mexicana: non exinde tamen licebit inferre, eos posse itidem absolute, ac perpetuo ab Ordinibus arceri; multoque minus ab iisdem excludi poterunt infidelium nepotes, pronepotes, atque abnepotes, quod in aliis allegatis Synodis decretum fuerat.

VII. Inter ceteras facultates, quas Apostolica Sedes per Bullam Cruciatæ Hispaniarum regnis concedi solitam elargitur, numeratur etiam potestas absolvendi a censuris. In Constitutionibus Synodalibus Pampilonensibus, & Salamantinis declaratum est, absolutionem, virtute Bullæ Cruciatæ impetratam, prodesse in utroque foro; in quarum Constitutionum obsequium,

can-

eandem opinionem tutati sunt nonnulli Doctores apud Frances *variar. resolut. cap.* 20. *num.* 171. *& seq.* sed, cum vera Theologorum sententia doceat, facultatem absolvendi a censuris, in Bulla Cruciatæ concessam, solum respicere forum internum, atque hæc Theologorum sententia fulciatur Constitutione Urbani VIII. quam refert, & expendit Wigandt *in tract.* 18. *append.* 2. *examin.* 2. *de sanctæ Cruciatæ Bulla num.* 48. idcirco præfatæ Constitutiones, veluti obviantes Constitutioni Apostolicæ, rescissæ fuere a Rota *decis.* 15. *coram Merlino*, & novissime impugnatæ a Patre Ludovico Nogueire *in Expositione Bullæ Cruciatæ disput.* 15. *sect.* 3.

VIII. Episcopus Larinensis in sua Synodo, habita anno 1728. sibi licere putavit novam erigere Dignitatem Cantoratus, quæ nunquam antea fuerat, in sua Ecclesia Cathedrali. De hac Synodali Constitutione anno 1732. disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii, & decisum, eam viribus carere: Jure siquidem communi permittitur tantum Episcopo de novo erigere simplex officium, aut etiam cum consensu Capituli antiquam redintegrare Dignitatem, quæ olim in sua Ecclesia extiterit, & fuerit postea suppressa; sed illam de novo instituere, ad solam pertinet Apostulicam Sedem, quemadmodum docent Abbas *in Cap. Cum accessisset*, *num.* 4. *de Constitut.* Fagnanus *in Cap. Dilecto*, *num.* 7. *de præbend.* Corrad. *in praxi Beneficiar. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 28. *& seq.* Cardinalis Petra *ad Constit.* 2. *Eugenii III. sect. unic. num.* 35. & teste citato Fagnano, jampridem declaratum fuerat ab eadem sacra Congregatione Concilii.

CAPUT SECUNDUM.

Ad tuendam Synodalem Constitutionem, contrariam Juri communi, frustra adducitur studium servandæ Ecclesiasticæ disciplinæ: sigillatim vero examinantur Constitutiones Clericos omnium clericalium jurium possessione deturbantes, ob non impletas ab illis conditiones a Concilio Tridentino præscriptas.

INitiatus prima Tonsura, aut etiam constitutus in minoribus Ordinibus, non fruitur privilegio, *nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel Universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur*: verba sunt Tridentini *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* Clerici quoque conjugati, *qui cum unicis, & virginibus contraxerint, modo alicujus Ecclesiæ servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, & Clericali habitu, & Tonsura utantur*, eodem gaudent fori privilegio, juxta textum *in Cap. Clerici*, *de Cleric. conjugat. in* 6. confirmatum a Tridentino *cit. loc.* Qui autem prædictas non implet conditiones, & præcipue si habitum, & Tonsuram non deferat Clericalem, etiam nulla præcedente monitione, remanet ipso jure spoliatus fori privilegio: quod cum communi docet Fagnanus *in Cap. Si quis*, *num.* 21. *& seq. de foro competenti*. Dubitatum autem fuit, an Clericus non conjugatus, nullumque possidens Ecclesiasticum Beneficium, si Clericales vestes abjiciat, aliis gaudeat Clericalibus privilegiis, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, privilegio *Cap. Odoardus*, *de solut.* ac similibus: nec defuerunt Doctores, qui docuerint, eum una cum habitu, quem deponit, omnia simul a se abjicere Clericalia jura, quibus propterea remaneat facto ipso spoliatus: putarunt quippe, solius privilegii fori expressam mentionem a Tridentino fieri, quia illud præcipuum est, sub quo cetera comprehenduntur: Cardinalis de Luca *in adnotat. ad Tridentinum disc.* 24. *num.* 33. Rota *coram Priolo decis.* 290. *num.* 14. *&* 15. & *decis.* 304. *a num.* 18. *part.* 17. & *decis.* 10. *num* 10. *& seq. part.* 18. *recent.*

II. Hæc doctrina, utpote magis apta ad Clericos continendos in officio, multum arrisit cuidam Antistiti Theatino, qui proinde ea innixus, in sua Diœcesana Synodo declaravit, Clericos conditionibus deficientes in præfato Tridentini decreto præscriptis, ipso jure omnibus exui privilegiis Clericalibus. Eidem porro Synodali Constitutioni insistens Archiepiscopus Theatinus, successor illius, qui Synodum celebraverat, ab omnibus Clericorum exemptionibus excidisse pronunciavit quosdam Clericos, qui in habitu, & Tonsura non incesserant. Sed, cum quidam eorum ab hac Archiepiscopi sententia appellasset ad sacram Congregationem Concilii, hæc die 10. Junii 1684. nulla habita ratione Synodalis Constitutionis, respondit, illum amisisse duntaxat privilegium fori. Etenim solum studium adigendi Clericos ad gestandas vestes Clericales, non potuit Synodo Theatinæ esse sufficiens causa, cur Clericis adimeret privilegia, quæ, juxta probabiliorem, & communiorem sententiam, Tridentinum reliquit intacta: siquidem, cum versemur in materia pœnali, odiosa, & restrictiva Juris communis, Tridentini verba non esse extendenda ultra privilegium fori, quod unice exprimunt, sentiunt Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariæ gloss.* 5. §. 5. *nu.* 71. Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. *in fin.* Comitol. *Respons. moral. lib.* 6. *quæst.* 20. Scacc. *de cambiis part.* 3. §. 7. *gloss.* 5. *num.* 162. *verb. Contrarium*. Eadem quoque fuit constans, & perpetua sententia sacræ Congregationis Concilii; quod ex pluribus evincitur ejusdem decisionibus. In causa *Aquen.* mense Februarii 1589. *lib.* 5. *decretor. pag.* 257. censuit, *Clericos, qui decreto Concilii cap.* 6. *sess.* 23. *de reform. privilegio fori non gaudent, non intelligi privatos privilegio Canonis*; & die 3. Decembris 1622. *lib.* 12. *decretor. pag.* 115. cum quæsitum fuisset: *An, ut Clericus uti posset beneficio Capituli Odoardus, requirerentur conditiones præscriptæ a sacro Concilio sess.* 23. *cap.* 6. responsum fuit: *Decretum Concilii non ademisse Clericis non habentibus qualitates, quæ exprimuntur cap.* 6. *sess.* 23. *nisi privilegium fori, & cetera firma remanere sub dispositione Juris*. Idemque deducitur ex aliis responsis ab eadem sacra Congregatione datis in *Nullius* 10. Maji 1625. *lib.* 13. *decretor. pag.* 291. in *Salutiarum exemptionis* 6. Februarii 1664. *lib.* 24. *decretor. pag.* 50. & in *Senogallien.* 6. Julii 1680. *lib.* 31. *decretor. pag.* 117. & videre est apud Fagnanum *in cit. Cap. Si quis*, *de for. compet*.

III. Ad eundem finem Clericos inducendi ad obtemperandum Tridentini decreto, conditionesque servandas ibidem statutas, aliquando Episcopi in suis Synodis protestati sunt, se nunquam ad suum forum revocaturos Clericos delinquentes, qui illarum aliquam non servassent, sed eos relicturos coercitioni potestatis secularis. Verum, cum ejusmodi Constitutiones paratas animadvertimus in Synodis, ab amicis Episcopis, priusquam promulgarentur, ad nos transmissis, semper delendas existimavimus: quidquid enim sit, an possit Episcopus Clericum alicujus criminis reum, qui Conciliares conditiones non implevit, puniendum relinquere Judici seculari; hoc unum tamen certum est, nunquam scilicet impediri Episcopum, quominus illum, sive cælebs, sive conjugatus sit, semper valeat a Judice seculari repetere, atque ad suum forum revocare: quemadmodum definivit sacra Congregatio Concilii in una *Murana* 21. Januarii 1594. & in una *Valentina* 27. Martii 1627. & bene prosequitur Pignatell. *consult.* 46. *tom.* 1. Allegatum quippe Tridentini decretum solum operatur, ut nequeat a Clerico, qui præscriptas ibidem conditiones implere neglexit, declinari forum seculare, non autem privat Episcopum jurisdictione, & facultate illum tanquam sibi subditum puniendi. Hoc autem

aotem posito, perspicuum est, contrariam protestatinnem, ab Episcopo in Synodo factam, aut noo cohærere Juri commuoi, aut imprudeotiæ notari: vel enim Episcopus id unice animo intendit, significare nimirum, deliberatum sibi esse, nunquam Clericum, de quo est sermo, a foro seculari ad suum se deinceps evocaturum, & imprudentis utique consilii est, publica protestatione se obstringere ad oonquam exercendam facultatem, qua ceteroquin potitur: vel intendit se, suosque successores impedire, ne unquam a Judice seculari repetere valeant Clericum delinquentem, qui ob noa servatas Conciliares conditiones fuit ab eodem comprehensus; & hoc perperam attentat, quia in ipsius arbitrio non est abdicare, multoque minus successoribus auferre jura Episcopalia, a Jure communi ipsis concessa.

IV. Quod vero Ordinarius possit jure suo Clericos tam cælibes, quam conjugatos, etsi non habeant requisita a Tridentino, sibi vindicare, atqoe a Judice laico, a quo fuerant comprehensi, repetere, debitisque in eosdem pœnis animadvertere, sæpius defioitum est a sacra Congregatione apud Sperellum *decis.* 17. *num.* 33. & 34. quibus addi potest decretum alias editom, atque Archiepiscopo Neapolitano, sacra Limina visitanti, datum, cujus verba sunt: *Ad tertium, facta relatione Sanctissimo Domino Nostro super causa Leodien. die prima ejusdem in sacra Congregatione Concilii proposita, & resoluta, Sanctitas sua approbavit opinionem eorum, qui majores numero fuerunt in voto, Clericos etiam non habentes requisita cap. 6. sess. 23. de reform. licet ipsi tanquam contravenientes ordinationi sacri Concilii, non possint pro se allegare privilegium fori, nihilominus subesse jurisdictioni Episcoporum, seu Ordinariorum, illorumque cognitioni, nedum in causis, in quibus iidem Episcopi, seu Ordinarii prævenerunt, verum etiam in quibus non prævenerunt, sed illas e manibus Judicis laici repetunt, quando Clerici adhuc Clerici permaneant, videlicet, si neque a Jure, neque ab homine per declarationem servatis servandis factam privilegiis Clericalibus denudati, seu privati sint*: die 9. Novembris 1630. *lib.* 14. *decretor. pag.* 346. Die vero 1. Augusti 1634. *occasione propositionis factæ relationis status Ecclesiæ Neapolitanæ, Sanctitas sua, ad removendam omnem difficultatem, jussit, omnino servari supradictam opinionem*. Id ipsum fuerat antecedenter conclusom die 18. Decembris 1595. *lib.* 8. *decretor. pag.* 153. die 12. Junii 1608. *lib.* 11. *decretor. pag.* 35. & die 14. Martii 1620. *lib.* 12. *decretor. pag.* 37.

V. Quod vero speciatim attinet ad Clericos conjugatos, extat responsum ejusdem sacræ Congregationis in *Alatrina Jurisdictionis* die 27. Martii 1683. cujus verba sunt: *In carceribus Frusinonis detinetur, nomine Curia Episcopalis Alatrinæ, Dominicus Calacico Clericus conjugatus, ut prætensus homicidii reus. At, prætendente Fisca Curiæ secularis, carceratum esse ad hanc remittendum, tanquam non habentem requisita sacri Concilii ad effectum gaudendi privilegio fori; controversia delata fuit ad sacram Congregationem immunitatis, ex cujus decreto resolvendum proponitur dubium: An, præveniente Episcopo, vel volente vindicare Clericum, possit, licet non habeat requisita. Sacra &c. respondit: Affirmative*. Post hæc a nobis exarata, typis impressa est Bibliotheca Caoooica Lucii Ferraris, cujus supra meminimus, atque *in ejus tom.* 2. *verb. Clericus art.* 2. *num.* 50. *& seq.* plura coogesta vidimus de jure Episcopi in Clericos conjugatos, quæ cum opus fuerit, legi poterunt.

CAPUT TERTIUM.

Ad ea confirmanda, quæ nuper dicta sunt, statuitur, an, & quando liceat Clerico iterum induere Clericales vestes, quas antea dimiserat: an liceat Episcopo Ordines minores, una cum subdiaconatu, uni eidemque personæ eadem die conferre: & an irregularitate afficiatur, qui nulla impetrata absolutione a censura, qua est irretitus, ascendere præsumit ad altioris Ordinis gradum.

NIhil frequentius, quam quod a Clericis Clericalis habitus dimittatur, & dimissus pro libito resumatur. Illum autem resumentes, modo id non faciaot in fraodem, sive cælibes sint, sive conjugati, ad pristina restituuntur Clericalis ordiois privilegia: quod communiter tradunt Doctores *in Cap. unic. de Clericis conjugatis*, *in* 6. speciatim Passerio. *num.* 30. & late Panimoll. *decis.* 6. *annot.* 6. *num.* 18. *& duobus seq.* decisumque est a sacra Congregatione Concilii in *Meliten. Fori* 7. Maji 1672. *lib.* 27. *decret. pag.* 379. idemque de Clericis, qui, dimissa militia, cui nomen dederant, iterum vestes induunt Clericales, docent Carena *resol.* 11. *nu.* 16. Oril. *in observat. ad resol.* 4. *Campanæ num.* 4. & Rota *decis.* 355. *nu.* 9. *&* 10. *part.* 14. *recen.* Hinc porro fit, ut propter delictum ab ipsis eo tempore perpetratum, quo laicorum more induti incedebaot, coerceri nequeant a Judice laico, postquam sine dolo & fraude vestem laicalem in Clericalem iterum commutarunt: uti notant Pignatellus *consul.* 45. *per tot. tom.* 1. Paoimoll. *cit. decis.* 6. *annot.* 6. *nu.* 22. & sæpius declaravit sacra Congregatio Concilii, signanter in *Nuscana* 19. Decembris 1584. *Sacra &c. respondit, Clericum conjugatum, qui post dimissum habitum, & Tonsuram Clericalem, deliquit, quamvis pro ea delicto in curia laicali citatus, & in contumaciam condemnatus fuerit, si deinde, modo non in fraudem, reassumpto habitu, & Tonsura, Ecclesiæ inserviat, juxta decretum sacri Concilii cap.* 6. *sess.* 23. *non posse a Judice laico propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter distringi*. Idemque respondit in *Nullius* 19. Decembris 1596. Tuoc autem præsumitur Clericus habitum, quem deposuerat, in fraudem resumere, cum illum ioduit, postquam a potestate seculari comprehensus, atque in carcerem conjectus, ex eo se per fugam subtraxit, aut postquam e carceribus, præstita cautione parendi Judicis sententiæ, dimissus fuit, ioquit Fagnanus *in Cap. Magnus*, *num.* 73. *de oblig. ad ratiocin.* in quo tamen rerum eventu, non secularis, sed Ecclesiastici Judicis esse inspicere, ac decernere, an revera fraus adfuerit, docet ibidem Fagnanus *num.* 74. & respondit sacra Congregatio in una *Aquilana* apud Pignatellum *ead. consult.* 45. *num.* 6.

II. Disputatur duntaxat, num de fraude coostare debeat, etiam ut Judex laicus possit contra præfati Clerici bona *realiter* procedere, vel solum ut in ejusdem personam animadvertere queat. Non enim quoad hoc semper in eadem sententia perstitisse visa est sacra Congregatio. Ea quippe quandoque propendere visa est in opinionem, quæ fraudem necessariam putat, ut potestas secularis possit manum injicere in personam Clerici, qui, post patratum delictum, Clericalem habitum resumpsit; sed de fraude nequaquam inquirendum autumat, ut contra delinquentis bona libere procedat, ad qood satis esse arbitratur, Clericalem habitum fuisse post delictum resumptum, quin sit investigandum, quo animo id factum fuerit: uti videre est apud Fagnanum *cit. loc.* Passerinum *in Cap. unic. de Cleric. conjugat. in* 6. & Oril. *in observ. ad resolut.* 4. *Campanæ num.* 18. Aliquando autem eadem visa est fraudem exigere in utroque casu; ita ut, ea seclusa, nequeat

Judex

Judex laicus neque in personam, neque in bona procedere Clerici, qui habitum resumpsit. Ita quippe colligitur ex ejusdem responso dato in causa *Papien.* 23. Maji 1626. *lib.* 13. *decretor. pag.* 7. quod allegant etiam del Bene *de immunitate tom.* 1. *cap.* 4. *dub.* 25. *num.* 11. & Tondut. *de præventione part.* 2. *cap.* 53. *num.* 5. Quamvis, si contra Clericum agatur tantum civiliter, seu ad solam pœnam pecuniariam, longe facilior admittatur fraudis probatio: si enim ipse habitum resumat, postquam citatus fuit ad tribunal seculare, censetur illum resumere in fraudem, & propterea non potest in eo judicio civili forum declinare laicale: quod docent Oril. ubi supra *num.* 27. Fermosin. *in Cap. Proposuisti*, *quæst.* 7. *per tot.* & signanter *num.* 7. *de foro competenti*, censuitque sacra Congregatio Concilii in *Sabinen. privilegii fori* 30. Martii 1686.

III. Hæc præmittenda fuere, ut faciliorem viam sternerent ad ea, quæ statim ad rem nostram dicturi sumus. Ad præcavenda mala, quæ ex hac libera habitus, & Tonsuræ dimissione, & libera potestate utrumque Clericorum insigne quandocumque resumendi, oriuntur, atque ad evitandas insuper contentiones inter utramque potestatem, secularem scilicet, & Ecclesiasticam, quæ plerumque hac de causa excitantur, nonnulli Episcopi in suis Synodis edixere, ne deinceps ulli Clericorum liceret, absque Ordinarii licentia, Clericales vestes, & Tonsuram deponere, depositasque resumere: simulque decrevere, ut clericalis habitus, sine Episcopi licentia resumptus, nulli suffragaretur ad iterum assequenda Clericalia jura. Verum, cum Clericus constitutus in minoribus possit jure suo, quandocumque voluerit, ad secularem statum redire, ac pro suo pariter libito ad Ecclesiasticum inde reverti; reversus autem, statim ac habitum Clericalem, quem abjecerat, denuo induit, a Jure communi ad omnia restituatur Clericalia privilegia, quæ antea amiserat; ejusmodi Constitutiones, contrariam decernentes, omni carent robore, & efficacia: quod bene advertunt, & probant Ricc. *part.* 2. *decis. Cur. Neapol. decis.* 168. Donat. Anton. de Marinis *Resolut. Jur. lib.* 1. *cap.* 49. *num.* 3. *& seq.* & quod magis est, præfatas Synodales Constitutiones semper irritas pronunciavit sacra Congregatio Concilii. Etenim in *Marsicana Clericatus*, contalia: *An sustineatur Constitutio Synodalis generaliter prohibens, ne ullus Clericus primæ Tonsuræ dimittat habitum neque coram Notario seculari, neque sine licentia Episcopi*: respondit *Negative*, die 7. Septembris 1677. *lib.* 29. *decretor. pag.* 500. Jam autem antea in *Oppiden.* die 10. Maji 1635. *lib.* 15. *decretor. pag.* 176. id ipsum hisce verbis decreverat: *A probibitione generali, ne Clerici reassumere possint habitum Clericalem absque auctoritate ipsius Episcopi, abstinendum*. Et in *Mutinen.* 14. Decembris 1647. *lib.* 18. *decretor. pag.* 437. interrogata: *An idem Episcopus constituere possit in eadem Synodo, ut Clerici, qui semel habitum Clericalem deposuerunt, non possint illum reassumere absque expressa ejusdem Episcopi licentia*: responderat: *Negative*. In causa vero *Nullius, seu Neapolitana* 8. Augusti 1654. *lib.* 19. *decretor. pag.* 384. proposita quæstione: *An Clericus in minoribus constitutus, qui dimisit habitum Clericalem, possit absque licentia Episcopi illum reassumere, quando adest Constitutio Synodalis prohibitiva, ne reassumatur absque prædicta licentia*: Sacra &c. censuit, *posse, absque licentia Episcopi, non obstante Constitutione Synodali prohibitiva, cum non sit permissa*. Et in causa *Pennen.* die 19. Julii 1692. *lib.* 42. *decretor. pag.* 476. ad simile quæsitum respondit: *Dandam esse supradictum decretum in causa Neapolitana*.

IV. Ad obviandum autem incommodis quibus Episcopi per præfatas Constitutiones occurrere cupiebant, alia ipsis a Jure parata est via, quam sine offendiculo calcare possint. Præcipiant itaque Clericis vel per publicum edictum, vel per citationem singulis factam, ut incedant in habitu, & Tonsura, atque alicui inserviant Ecclesiæ, præfinito congruo tempore ad utrumque præstandum: hoc autem elapso, ter illos commoneant, ut præcepto obtemperent, ad normam textus *in Cap. Contingit*, 2. *de sententia excommunicationis*: advertant tamen, hac in re non satis esse unicam monitionem, quæ tribus æquivaleat, sicuti observat Glossa *in Clementina* 1. *verb. Tertio*, sed requiri tres distinctas, ut, aliis citatis, docet Fagnanus *in eod. Cap. Contingit*, *num.* 8. post trinam vero monitionem, adversus inobedientes, in sua persistentes contumacia, sententiam ferant, qua declarent, eos propria culpa excidisse Clericalibus juribus, neque deinceps restituendos fore ad privilegia, quorum, sua pervicacia, se præbuerunt indignos. Quod si, post hanc sententiam, Clericales vestes iterum induere præsumant, non propterea tamen a seculari foro se subtrahent, sed remanebunt eidem subjecti, perinde ac laici: quemadmodum tradit Fagnanus *loc. cit.* atque ex sententia sacræ Congregationis Immunitatis confirmat Monacell. *in Formul. legal. practic. tom.* 2. *tit.* 15. *formul.* 4. *cum tribus sequentibus*.

V. Haud multum a nuper enarratis absimile erat repagulum, quod prædictæ libertati Clericorum exuendi, iterumque induendi Clericalem habitum, apponere meditabatur Calaritanus Archiepiscopus. Significaverat is sacræ Congregationi Concilii, in sua diœcesi ingentem reperiri numerum Clericorum conjugatorum, quorum plerique, in Clericalis ordinis dedecus, artes viles exercebant, & quandoque enormia perpetrabant facinora: ex quo consequebatur, fere semper ab Archiepiscopo, pro tuenda eorum exemptione, suique fori jura propugnando, contendendum esse cum potestate seculari. Ad hæc autem non levia mala cohibenda, potestatem sibi fieri petierat conferendi eadem die uni eidemque personæ minores Ordines, & Subdiaconatum: tali enim pacto Clerici adeo obstricti, & mancipati remanerent Ecclesiæ, ut non amplius integrum illis foret ad seculum regredi, & vilibus artibus vacare; quod in aliis ejusdem regni diœcesibus, ad eosdem eradicandos abusus, jam moribus receptum addidit. Super hisce Archiepiscopi postulatis nos, qui tunc temporis ejusdem sacræ Congregationis Secretarium agebamus, opportunam elaboravimus Dissertationem, quæ extat *tom.* 4. *Thesaur. Resolut. pag.* 162. in qua post accurate examinatum textum in *Cap.* 2. *de eo qui furtive Ordinem suscepit*, & cetera expensa, quæ a Doctoribus ad rem allegantur, Episcopi precibus abnuendum conclusimus. Sacra vero Congregatio, nostro sensui adhærens, die 21. Februarii 1728. Archiepiscopi instantiam rejecit: non enim derogandum censuit juri communi, ad propulsandos abusus, qui aliis Juris remediis poterant coerceri.

VI. Ad rem pariter, quam versamus, aliud pertinet decretum, quod alius Episcopus secum deliberaverat publicandum. Cautum est in Jure, ut si quis suspensus ab Ordinis exercitio Ordinem exerceat, fiat statim irregularis, per textus *in Cap. Apostolicæ*, 9. *de Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante*, *Cap.* 1. *de sententia excommunicationis*, *in* 6. & *Cap.* 1. *de sententia, & re judicata*, pariter *in* 6. In nonnullis diœcesibus eousque processerat Clericorum audacia, ut, quamvis suspensione irretiti ab exercitio se abstinerent Ordinum, quibus erant initiati, attamen, nulla impetrata absolutione a censura, ad superiorem Ordinem ascendere non dubitarent. Episcopi, in quorum diœcesibus hæc frequentius eveniebant, ad eorum sacrilegam cohibendam temeritatem, cum inutilia experti fuissent alia, quæ jam adhibuerant, remedia, quæsierunt a nobis in minoribus tunc constitutis, an

sibi

ſibi fas eſſet eos Synodali decreto declarare irregulares.

VII. Huic interrogationi indubitanter reſpondimus, id nequaquam ab Epiſcopis poſſe decerni: apud omnes enim Canoniſtas principii loco eſt, irregularitatem a ſolo Jure, & non ab homine induci poſſe: a Jure autem irregularitate quidem afficiuntur, qui contempta, qua ligantur, cenſura, in ſuſcepto Ordine ſolemniter miniſtrant; nunquam vero irregulares pronunciantur, qui cum ejuſdem cenſuræ vinculo ad ſuperiorem Ordinem aſcendere præſumunt. Scimus enimvero, non defuiſſe Doctores, quibus viſum cum fuerit, aſcenſum ad altiorem Ordinem quoddam eſſe exercitium inferioris Ordinis jam ſuſcepti; idcirco docuere, irregularitatem a Jure in primo caſu irrogatam, etiam ſecundum complecti. Ita inter ceteros reuucruot Angel. *in Summ. verb. Irregularitas* §. 22. Sylveſter *ibid. quæſt.* 2. Navarrus *conſil.* 26. *de temporib. Ordinat. lib.* 1. Covarr. *in Cap. Alma mater, part.* 2. §. 3. *de excommunicat.* Majol. *de irregularit. lib.* 4. *cap.* 34. *nu.* 1. *& ſeq.* Pax Jordan. *elucubrat. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 6. *num.* 382. Vulp. *Reſolut. moral. reſolut.* 103. *num.* 10. Sed ſimul non ignoramus, veriorem, & communiorem eſſe ſententiam oppoſitam, quæ, quamquam ſacrilegii reum fateatur, qui ſciens ſe cenſuræ vinculo obſtrictum, ſuperioris Ordinis gradum audacter conſcendit, eum tamen ab irregularitate abſolvit: quam quidem ſententiam amplexata eſt ſacra Congregatio Concilii in *Carinolen. ſeu Neapolitana Ordinationis*, die 31. Januarii 1688. ſiquidem recipiens altiorem Ordinem, nonniſi improprie dicitur ſolemniter miniſtrare in inferiori Ordine, a cujus exercitio eſt ſuſpenſus: in hac autem materia odioſa, & pœnali, non cenſetur cadere ſub legis cenſuram, quod nonniſi improprie legis verba comprehendunt: uti appoſite ratiocinantur Suarez *de cenſuris diſput.* 42. *ſect.* 3. *num.* 2. & *diſp.* 31. *num.* 57. *& ſeq.* Sayr. *de cenſuris cap.* 16. *num.* 21. Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *n.* 5. Sorb. *in compend. privileg. Mendic. verſ. Sed hic advertenda eſt*, Bonacina *Oper. moral. tom.* 1. *de cenſuris diſput.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 2. Diana *Oper. moral. tom.* 5. *tract.* 5. *reſolut.* 17. *num.* 2. Antonell. *de reg. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. Vulp. *in prax. judic. for. Eccleſ. cap.* 8. *num.* 32. Barboſa *de poteſt. Epiſc. part.* 2. *allegat.* 16. *num.* 13. *in fin.* Tambur. *Oper. moral. tom.* 2. *lib.* 10. *tract.* 4. *cap.* 14. *num.* 7. Fermoſin. *in Cap. Vel non eſt compos, de tempor. Ordinat. quæſt.* 3. *num.* 13. *&* 14. Bard. *in ſelect. moral. lib.* 1. *quæſt.* 12. *per tot.* Gibalin. *de irregularit. cap.* 5. *quæſt.* 2. *conſect.* 3. Lezana *in Summ. tom.* 2. *verb. Irregularitas num.* 4. *verſ. Id etiam dicendum de ſuſpenſa.*

CAPUT QUARTUM.

Ad ampliorem præmiſſorum confirmationem, expenditur caſus Clericorum, qui, poſtquam prima Tonſura inſigniti, ac etiam ad minores Ordines promoti fuerunt, ad majores aſcendere recuſant; vel majoribus Ordinibus initiati, ad Sacerdotium promoveri non curant: an ſcilicet, & qua ratione ab Epiſcopo cogi poſſint ad ſuperiores Ordines ſuſcipiendos.

Dictum eſt in ſuperiori capite de Calaritani Archiepiſcopi conſultatione, qui cum videret, in ſua diœceſi non paucos Clericos conjugatos ad ſordidas artes ſe abjicere, aut ſe flagitiis contaminare, ut ſcandalis hiſce obviam iret, ſecum deliberaverat, quemcumque deinceps minoribus Ordinibus initiaret, eundem ſimul ad Subdiaconatum promovere; ſuper quo ſacræ Congregationis Concilii ſententiam exquirens, contrarium reſponſum tulit. Alii autem Epiſcopi animadvertentes, diœceſes ſuas refertas eſſe minoribus Clericis in otio & luxu viventibus, id conſilii ceperant, ut eos ad ſacros Ordines ſuſcipiendos compellerent, præfiniendo ipſis congruum tempus, intra quod ad majores Ordines aſcendere deberent; quo elapſo, ſi præcepto non obtemperaſſent, omnibus Clericalibus privilegiis expertes fierent, & laicalis fori juriſdictioni ſubjicerentur: id autem, quo plus ſolemnitatis & roboris haberet, in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus inſerere cogitaverant. Verum cum noſtrum hac de re judicium exquireretur, reſpondere non dubitavimus, hujuſmodi conſilium erroneum eſſe, & ad effectum aliter perduci non poſſe, quam cum aperta Eccleſiaſticæ diſciplinæ violatione, & proximo periculo replendi Sanctuarium vitioſis & ſceleſtis hominibus, ad quorum ingreſſum merito luxiſſet Eccleſia, Prophetæ *Thren.* 1. vocibus utens: *Vidit gentes ingreſſas Sanctuarium ſuum, de quibus præceperas, ne intrarent in Eccleſiam tuam.*

II. In cujus ſententiæ confirmationem ſatis fortaſſe fuiſſet oſtendere, quod, licet antiquitus ea diſciplina viguerit, ut filii impuberes ad Tonſuram, & ad Lectoratum a parentibus oblati, ab Eccleſia acceptarentur; qua de re nos ipſi egimus in epiſtola ad Aſſeſſorem S. Officii conſcripta ſub die 15. Decembris 1751. *num.* 4. quæ typis vulgata, deindeque inſerta fuit *Bullario noſtro tom.* 3. *num.* 54. licet etiam in Eccleſiaſticis monumentis exempla non deſint Ordinationum per vim factarum; cujuſmodi fuit Ordinatio Sancti Auguſtini, qui, ut mos gereretur populo tumultuanti, invitus ad Sacerdotium promotus fuit, uti narrat Poſſidius *in ejus Vita*, & nos alias retulimus *in noſtra Inſtit.* 72. §. *Tertia loco*, *pag.* 350. & qualis etiam fuit Ordinatio Macedonii celebris Anachoretæ, de qua Theodoretus *in Hiſtoria Religioſa cap.* 3. nihilominus hodie ſeveriſſimis legibus vetitæ ſunt Ordinationes coactæ. Siquidem *juſtum eſt, ut nemo creſcere compellatur invitus*. Ita olim pronuntiavit S. Gregorius Magnus, cujus verba relata ſunt *in Can. Geſta, diſt.* 74. cum quibus concordant ea, quæ leguntur *in Can. Ubi iſta, eadem diſtinct. Denunciamus, quod, ſi poſthac quicquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu Epiſcopum, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum, invitum facere forte credideris, Ordinationes tibi Ravennatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noveris auferendas*: adeo ut, juxta vigentem canonicam juriſprudentiam, ſi quis gravi, veroque metu coactus, ad Ordinationem accedat, & Ordines ſuſcipiat, valida quidem habeatur illius Ordinatio, & character Ordinis ipſius animæ impreſſus; ſed nihilominus eadem Ordinatio illicita reputetur, nec ordinatus adſtrictus remaneat continentiæ voto, quod adnexum eſt Ordini eidem collato; quemadmodum deducitur ex Decretali Innocentii III. *in Cap. Majores, de Baptiſmo*, & ex aliis probationibus, quas nos cumulavimus in noſtra epiſtola ad Viceſgerentem Urbis, data die 28. Februarii 1747. & impreſſa tum ſeorſum, tum *in eodem Bullario noſtro tom.* 2. *num.* 28. ſuper quibus etiam nonnulla collegimus in noſtro Tractatu *de Sacrificio Miſſæ ſect.* 2. §. 79. *Latinæ editionis Patavinæ.*

III. Sed, ut ipſam propoſitæ quæſtionis, ſimulque reſponſi noſtri rationem accuratius expendamus, præmittendum eſt, aliquos eſſe tum ſimplices Clericos, aut minoribus Ordinibus initiatos, tum etiam Subdiaconos, vel Diaconos, qui Beneficium Eccleſiaſticum nullum poſſident; alios vero eſſe Eccleſiaſticis Beneficiis præditos, quibus adnexum eſt onus ſuſcipiendi Ordines ſacros, vel etiam Presbyteratum. Quod itaque ad illos pertinet, qui cum Tonſura, aut minoris Ordinis gradu Beneficium nullum obtinent;

quo-

quomodo hi compelli poterunt ad suscipiendum Ordinem sacrum, cum ipsis Ecclesia permittat uxorem, dummodo virginem, ducere; & nihilominus, si habitum, & Tonsuram Clericalem non deferant, & Ecclesiæ ministrare pergant, Clericalibus privilegiis eosdem gaudere consentiat? Quod quidem a Bonifacio VIII. statutum legitur *in Cap. Clerici, de Clericis conjugatis, in sexto*, & rursus instauratum a Sacro Tridentino Concilio *sess. 23. cap. 6. de reform.* ut alibi in hoc ipso Opere expositum fuit. Fatemur equidem; omnes Clericos, juxta Ecclesiæ mentem, eo loco haberi, ut sint *in via ad majores Ordines suscipiendos*, quemadmodum exsequendo pronuntiat idem Concilium *in cit. cap. 6.* cujus etiam lex est *in ejusdem sessionis cap. 11.* ut *nemo iis* (minoribus nempe Ordinibus) *initietur, quem non scientia spes majoribus Ordinibus dignum ostendat*. Verum nil aliud inde inferri potest, nisi cavendum Episcopis esse, ne Clericalem Tonsuram, aut minores Ordines aliis conferant, quam his, de quibus merito conjicere liceat, aliquando tales futuros, ut ad majores Ordines cum Ecclesiæ utilitate promoveantur, non autem exigendum esse ab ipsis tonsuratis, aliisque minoribus Clericis, ut etiam inviti ad majores Ordines ascendant. Nec aliter judicandum videtur de Subdiaconis, aut Diaconis Ecclesiastico Beneficio carentibus: De his enim præfata Tridentina Synodus *cap. 12. & cap. 13. ejusdem sess. 23.* plura quidem præscripsit, pluraque proposuit, quæ in ipsis veluti necessariæ conditiones requirerentur, ut ad Diaconatum, seu respective ad Sacerdotium digne promoverentur; at non ulterius progressa fuisse dignoscitur, ut Subdiaconum cogi voluerit ad Diaconatus Ordinem ascendere, aut Diaconum invitum Sacerdotio initiari. Neque vero desunt exempla virorum eximia probitate, ac etiam illustri sanctitate præditorum, qui, cum ad Subdiaconatus Ordinem pervenerint, in eo per totum vitæ cursum perseverarunt, quive ad Diaconatum usque progressi, nunquam ad Sacerdotium ascenderunt; sive sublimem gradus celsitudinem pertimescentes; sive christiana animi demissione existimantes, se iis dotibus, atque virtutibus carere, quas sacri canones in promovendis ad superiores hosce Ecclesiasticæ hierarchiæ Ordines requirunt.

IV. Hæc autem intelligenda sunt de Clericis tum minoribus, tum majoribus, qui Ecclesiastica Beneficia non obtinent. Jam vero videndum de iis, qui hujusmodi Beneficiis fruuntur. Quos quidem certum est teneri ad eum Ordinem suscipiendum, quem natura postulat Beneficii, quod unusquisque obtinet. Etenim sacra Tridentina Synodus *cap. 12. sess. 24. de reform.* Episcopis mandat, ut *neminem deinceps ad Dignitatem, Canonicatum, aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine sacro aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Præbenda, aut Portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a Jure, & ab hac sancta Synodo statutum, initiari valeat*. Cum autem ii, qui Beneficium acceptarunt, simul etiam acceptaverint onus ascendendi ad Ordinem Beneficio adnexum, æquum est, eos a Superiore compelli ad hujusmodi Ordinem assumendum; vel, si hanc obligationem implere recusent, eosdem adepto Beneficio privari. Quod statutum jam pridem fuit ab Alexandro III. in celebri sua Decretali *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *de electione*, cum qua concordat altera Gregorii X. quæ incipit *Licet*, *eod. tit. in sexto*. Atque his Constitutionibus, quæ extant in corpore Juris Canonici, addenda est Innocentii III. epistola 130. *regest.* 14. quæ scripta est ad Apostolicum Legatum ab ipso in Lombardiam directum, cui, ut provideretur necessitati quarumdam Ecclesiarum Sacerdotum ministerio carentium, ita scribit: *Si quos inveneris in ipsis idoneos ad gradum Sacerdotii assumendum, tu illos, ut se ad superiores Ordines faciant promoveri, per subtractionem Beneficiorum, appellatione cessante, compellas*.

V. In Actis sæpe dictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, ad annum 1683. adnotatum invenimus, proposita fuisse ab Episcopo Malacitano nonnulla dubia circa Clericos tonsuratos, aut in minoribus Ordinibus constitutos, qui cum Ecclesiastica Beneficia obtinerent, ad majores Ordines promoveri non curabant; nimirum quæsitum fuisse, an ad superiores hujusmodi Ordines suscipiendos adigi possent, indicta pœna privationis Beneficiorum; quot vero monitiones præmitti deberent, ut ad comminatam pœnam re ipsa infligendam canonice procedi posset; quod si forte illi, advenientibus Ordinationum temporibus, examini quidem se sisterent, sed reprobari mererentur, quoties id evenire opus esset, antequam ad privationem Beneficii procederetur. His autem perpensis, sub die 23. Martii ejusdem anni prædicta Congregatio nullum generale responsum dandum esse censuit, sed illud in casibus particularibus daturam se edixit; in quo sane eam sapientissime se gessisse fatendum est. Nam primo Episcopus de compellendis omnibus Clericis Beneficiatis ad sacros Ordines suscipiendos agebat: quasi vero Beneficium nullum foret, cui adnexum non esset onus ascendendi ad Ordinem sacrum: cum constet, plura esse, quæ ex ipsa Juris dispositione, præter Clericalem Tonsuram, aut Ordines minores, nihil ultra requirunt, ut sunt Canonicatus Ecclesiarum Collegiatarum; quarum scilicet Canonici, nisi propriis Constitutionibus obstringantur ad suscipiendum Ordinem sacrum, haud sane ad id arctantur Jure communi, quod nihil aliud in eis requirit, præter ætatem annorum quatuordecim, & Clericalem Tonsuram: ut late probant Corrad. *in praxi Beneficiar. lib. 2. cap. 12. a num. 68.* Garcias *de Benefic. part. 7. cap. 4. num. 39.* Narbona *de ætate annor. 14. part. 4. num. 2.* Tondut. *Quæst. Beneficiar. part. 2. cap. 3. §. 12. num. 1. & 2.* Pax Jordan. *elucubrat. tom. 2. lib. 10. tit. 20. num. 9.* Ventriglia *in praxi for. Ecclesiast. notab. 6. §. 1. num. 11.* Card. de Luca *de Benefic. discurs. 17. num. 17.* Idque etiam ab ipsa Congregatione Concilii, re acriter disputata, definitum fuit in *Romana Juris interessendi Capitulo, & percipiendi distributiones*, 18. Maji anni 1686. ubi, quoad Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedin de Urbe, decisum fuit, eos compelli non posse ad Subdiaconatus Ordinem suscipiendum, adeoque eosdem, etiam in sacris Ordinibus constituti non essent, servitium Chori peragendo, distributiones recte lucrari.

VI. Præterea, cum fieri possit, ut hi, qui ratione Beneficii ad Ordines sacros, & ad ipsum quoque Sacerdotium assumendum obstringuntur, legitimo aliquo impedimento detineantur, quominus id, etiam volentes, implere valeant; & in his rerum circumstantiis æquum non sit ita eos ad Ordinationem compellere, ut, nisi obtemperaverint, Beneficio priventur: facile patet, vix fieri potuisse, ut aptum generale responsum ad proposita Malacitani Episcopi dubia conciperetur. Equidem Lex canonica *in Cap. Ut Abbates, de ætate & qualit. præficiend.* nullum quantumvis justum impedimentum ad eos excusandos admittit, atque omnes, qui Beneficii causa ad sacrum Ordinem assumendum tenentur, si id re ipsa non præstent, Beneficio cedere jubet: *Quod si, aliqua justa causa prohibente, Presbyteri, aut Diaconi esse non potuerint, prælationes amittant*. Sed in alio Capitulo ejusdem tituli, quod incipit *Quæris a nobis*, Alexander Papa III. distinguit casum eorum, qui *pro sola voluntate* renuant ascendere ad Ordines sacros, quos ex lege Beneficiorum, quibus fruuntur, suscipere deberent, ab eorum casu, qui libenter ad Ordinationem

accessuros fore profitentur, nisi occultis suis peccatis ab ea arcerentur: & illos quidem, omni appellatione remota, compellendos esse statuit *ad majores Ordines recipiendos, per amissionem locorum, & Beneficiorum subtractionem*: his autem, qui ob occulta sua crimina ordinari recusant, præferendos esse decernit alios *inferiores in Ecclesia, quorum sit vita probabilis*; ipsos vero Beneficiis privandos, *nisi forte in aliis Ecclesiæ servitiis*, etiam ad sacros Ordines non promoti, *valde utiles fuerint*. At demum *in Clementin. Ut ii, eod. tit. de ætate & qualit. præfic.* cum pœnæ quædam adjiciantur in eos, qui se promoveri non faciunt ad Ordines suis Beneficiis adnexos, justi tamen impedimenti excusatio non rejicitur; quod indicant interjecta illa verba: *justo impedimento cessante*. Et sane Interpretes Juris Canonici varia impedimentorum genera distinguunt. Alii unam classem faciunt eorum, quæ a culpa proveniunt, quæque prævisa forsan fuerunt, antequam Beneficium acceptaretur; alteram vero eorum, quæ neque culpabilem causam habent, neque prævisa sunt: & quidem posterioribus hisce sufficientam excusandi vim tribuunt; prioribus autem denegant. Alii alia via incedentes existimant, Beneficio privandum esse eum, qui ordinari non potest propter impedimentum perpetuum, vel longo tempore permansurum; secus autem, si ab Ordinatione arceatur ad tempus non adeo diuturnum, quamvis culpa sua impedimentum hoc temporaneum contraxerit; ut puta, si quis, accepto vulnere, ad Ordinationem accedere non posset eo tempore, quod ipsi præstitutum est, ut Ordinem sacrum suscipiat.

VII. Ceterum contra id, quod superius posuimus, de non adigendis minoribus Clericis ad suscipiendos Ordines sacros, nisi Beneficium obtineant, quod hujusmodi promotionem requirat, & quidem ea lege, ut, sub pœna privationis ejusdem Beneficii, jure compelli possint ad assumendum Ordinem illi adnexum; contra hoc, inquam, systema non alia nobis occurrit exceptio, seu limitatio, præter eam, quam aliquando inducere potest Ecclesiæ necessitas. Quæ quidem alteri cuilibet respectui præponderare debet, atque sufficere dicenda est, ut etiam ii, qui aliunde ad Ordinem sacrum, aut ad Sacerdotium promoveri non tenentur, & ad majores Ordines, & ad Sacerdotium ipsum ascendere compellantur. Id recte deducitur *ex Can. Consuluit*, & *ex Can. Placuit, dist.* 74. quorum posterior legitur ordine 31. in integro Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ, qui Latine & Græce editus habetur in Labbeana Conciliorum Collectione *tom.*2. Huic Canoni innixus Bosquetus *in notis ad cit. epistolam* 130. *Innocentii III.* cum antea demonstrasset, minores Clericos cogi non posse, ut ad sacros Ordines ascenderent, sic deinde conclusit: *At vero, ubi evidens Ecclesiæ necessitas id expostulat, quantumlibet reluctantes Clericos promovere potest Episcopus*. Qua in re animadversione dignum est statutum Concilii Toronensis, anno 1583. celebrati, *tit.* 14. *de Parochis, Presbyteris, & aliis Clericis* §. *Nonnulli etiam*, ubi de Clericis agitur ejusmodi Beneficia possidentibus, quibus fruendis, non Ordo sacer, sed simplex Tonsura requiritur; & tamen ita decernitur: *Si necessitas, vel utilitas Ecclesiarum ad majores Ordines suaserit ordinari, volumus, per amissionem locorum, necnon fructuum, ipsorumque Beneficiorum subtractionem, sacrorum canonum auctoritate, per Episcopos ad talium Ordinum susceptionem, dummodo idonei sint, cessante appellatione, compelli*: *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1422. Neque temere addita ibi sunt ea verba *dummodo idonei sint*. Etenim, cum olim Episcopus Feretranus sacræ Congregationi Concilii exposuisset, magnam esse in sua diœcesi Sacerdotum penuriam, quæsivissetque, an propterea sibi liceret aliquot ex suis Subdiaconis, atque Diaconis ad Presbyteratus Ordinem provehere, quantumvis ea scientia minime præditi essent, quæ in promovendis ad Sacerdotium requiritur; negativum ipsi responsum datum fuit, simulque graviter injunctum, ut illos in sacræ doctrinæ studiis exercendos curaret, donec idonei ad Sacerdotium evaderent; interim vero pro necessitatibus populi Regularium opera uteretur. Hanc resolutionem refert Fagnanus *in Cap. Quæris, num.* 18. *de ætat. & qualit. præfic.* & dignis laudibus prosequitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccl. discipl. part.* 2. *lib.* 1. *cap.*87. *num.* 15. Cum qua etiam optime congruit ejusdem Congregationis institutum, & regula, quam sequitur in admittendis Regularibus ad curam animarum in Parœciis secularibus: quos scilicet, accedente dispensatione Apostolica, tunc demum ad id muneris deputari posse censet, cum idonei Sacerdotes seculares non adsunt, quibus animarum cura committi valeat, & cum pro eorum deputatione instet Episcopus, propter necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ; ut videre est apud eundem Fagnanum *in Cap. Quod Dei timorem, num.* 17. *de statu Monachorum*, & nos ipsi latius exposuimus in nostra Constitutione, quæ incipit *Cum nuper, Bullarii nostri tom.* 3. *num.* 51.

VIII. Ex hactenus dictis satis eruitur, quæ sit in hoc rerum genere sacrorum canonum mens, & Ecclesiæ disciplina. Quam si quis conferat cum relato superius consilio, quod quidam Episcopi sibi proposuerant, & approbari petierant, ut nempe Clericis tonsuratis, aut in minoribus Ordinibus constitutis, indistincte præfigeretur terminum, intra quem ad Ordines sacros ascendere deberent, alioquin privilegio fori privati remanerent, haud difficile erit eorum petitionis incongruentiam agnoscere. Sed, quoniam eorundem animus ad rectum procul dubio finem ferebatur, nec aliud ipsi propositum erat, quam ut ea scandala ab Ecclesia tollerentur, quæ ab inferioribus Clericis de ulteriori promotione non cogitantibus, & interim inertem, vitiosamque vitam ducentibus, sæpe proveniunt; idcirco nonnulla hic adnotare juvabit, quæ ad optimum hujusmodi intentum alia ratione assequendum æque conferunt. Si enim agatur de iis, qui jam ad Tonsuram, & ad Ordines minores admissi sunt, jam de his constat, quod Clericalem habitum, & Tonsuram deferre, ac Ecclesiæ servitium impendere teneantur, eamque morum & vitæ rationem servare, quæ sacros Ecclesiæ Ministros maxime deceat. Quod si Beneficium Ecclesiasticum obtineant, perspicuis sanctionibus cautum est, ut, quiquid pro Clericis in sacris Ordinibus constitutis a sacris canonibus statutum habetur, id etiam quoad illos procedere censeatur. Si igitur tonsurati, & minorum Ordinum Clerici Tonsuram, & habitum non deferant, Ecclesiæque, ut par est, non inserviant, ipsa Tridentina Synodus meritas in eos pœnas constituens, fori quoque privilegio expertes eos esse jubet; neque minus in Clericos Beneficiatos, licet sacro Ordine minime præditos, animadvertendum decernit, quatenus in habitu, & Tonsura non incedant, aut honestam & religiosam vitam non ducant: consentientibus Apostolicis Constitutionibus, quæ contra illos usque ad privationem Beneficiorum procedi volunt. His itaque legibus observatis, ac debitæ executioni demandatis, non solum a regula exorbitans, sed etiam supervacaneum agnoscetur propositum consilium cogendi Clericos minores, aut Beneficiatos aliunde non arctatos, ut sacros Ordines, ac etiam Presbyteratum suscipiant. Si autem de iis agatur, qui deinceps in Clerum adscribendi, minoribusque Ordinibus initiandi sunt, de quibus Episcopus vereatur, ne in eadem vitia, & scandala, ac alii pridem adscripti & initia-

ti,

ti, prolabantur; præter quamquod relata canonica statuta, quæ ad Ordinatos in officio continendos valent, his etiam, qui in posterum ordinabuntur, aptari possunt & debent, illud potissimum ad præcavenda Clericalis ordinis dedecora idoneum consilium erit, ut Clerici non ordinentur plures, quam Ecclesiæ necessitas, & utilitas postulare videantur: hoc semper præ oculis habendo, facilius esse magno in numero decipi, & in ordinandorum turba aliquos existere, qui immerentes in Clerum irrepant; satius vero esse, paucos, & bonos, quam multos, pravosque Ecclesiæ Ministros habere. Quod si præterea debitum impendatur studium in discutiendis qualitatibus ordinandorum, quas nempe sacri canones in iis requirunt, ut digne in Clerum adsciscantur, si optimatum & potentium commendationibus hac in re minime deferatur; minuetur profecto ambientium numerus, simulque corruptelas, & scandala, quæ in Clericorum multitudine facile occurrunt, si non omnino tolli, magna tamen ex parte evitari continget: absque eo quod opus sit ad novi generis remedia, sacris Ecclesiæ canonibus ignota, confugere. Has quidem agendi regulas nos ipsi, hujus nostri Pontificatus exordio, Ecclesiarum Præsulibus inculcare non omisimus per Epistolam encyclicam datam ad omnes Patriarchas, Primates &c. quæ incipit *Ubi primum*, & impressa est *Bullarii nostri tom. 1. num. 2.* Totam vero hanc materiam erudite admodum tractavit Angelus Honoratus, Canonicus Aversanus, in quadam sua Dissertatione typis impressa Neapoli anno 1742. in qua etiam *pag.* 127. de prædicta Epistola nostra honorificam mentionem fecit.

CAPUT QUINTUM.

Ne obtentu quidem removendi abusus a rebus sacris, potest in Synodo quidquam constitui contra jus commune: quamobrem viribus carere quasdam Synodales Constitutiones respicientes sponsalia, & matrimonia clandestina, etsi justa, ac sancta, atque ad graves eliminandos abusus viderentur quodammodo necessaria.

IN Diœcesi Valentina sæpissime eveniebat, ab uno eodemque eum pluribus sponsalia contrahi; atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos orirentur discordiæ, & frequenter in judicio litigandum esset, quænam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda. Ad prospiciendum diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla atque irrita in posterum futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi, duorumque saltem testium contraherentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit; tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit extendendi ad sponsalia decretum Tridentini *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re in sacra Congregatione Concilii, quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium; siquidem Tridentinum in citato decreto nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione Juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitris, valide contrahuntur. Congregationis responsum habetur *lib.* 1. *decretor. pag.* 99. & *pag.* 126. Legi etiam potest *nostra Instit.* 46. ubi prolixe de hac materia disserui mus.

II. Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum, nimium in dies in sua diœcesi invalescentem, ut matrimonium contracturi, nulla præmissa ilius denuntiatione, infirmitatis prætextu, Parochum arcesserent, & coram eo, licet invito, & reluctante, ac duobus testibus, matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, qua, adempta Parochis facultate assistendi matrimoniis, quibus non præcessissent debitæ denuntiationes, matrimonia ita contracta nulla atque irrita decrevit, & declaravit. Sed, re delata ad candem Congregationem Concilii, hæc, teste Cardinali de Lugo *Respons. moral. lib.* 1. *dub.* 45. Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam revocaret Constitutionem: omissio quippe denuntiationum sine Episcopi dispensatione, reddit utique matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod a solo summo Pontifice potest induci; uti pluribus demonstrant Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 1. *num.* 9. & Pontius *lib.* 6 *de matrim. cap.* 1. *num.* 12. Quocirca eadem sacra Congregatio Concilii apud eumdem Sanchez *lib.* 3. *disp.* 21. *num.* 12. validum definivit matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo fit generatim interdictum, ne matrimoniis assistat: *Congregatio Cardinalium respondit, valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat.* Is enim adhuc est vere Parochus, suæque retinet parochiæ titulum, & propterea omnibus præstat qualitatibus, quas Tridentinum exposcit ad matrimonii validitatem: prohibitio autem Episcopi solum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide assistat.

III. Aliud esset de matrimonio celebrato contra interdictum Papæ, munitum decreto irritante: siquidem, cum Papa possit per suam universalem legem novum impedimentum dirimens matrimonio apponere, potest etiam in aliquo speciali eventu prohibere, ne inter peculiares personas matrimonium contrahatur, simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum sit irritum; quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in Cap. Tua, de sponsa duorum*, docentque Barbosa *in Cap. Ad dissolvendam, num.* 4. *de desponsat. impuber.* Leander *Oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 23. *de impedimentis matrimonii quæst.* 3. Becan. *in Summ. tit. de Sacram. cap.* 49. *quæst.* 1. *num.* 6. Schmalzgrueber *ad lib.* 4. *Decretal. tit.* 16. *num.* 9. Sola vero prohibitio, sine decreto irritante, producit duntaxat impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonium: quamobrem Alexander III. *in Cap. Ex litteris, de matrim. contract. contra interdict. Eccles.* validum pronunciavit matrimonium initum contra Episcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite super prævis sponsalibus a contrahentium altero cum alia persona stipulatis. Quod si idem Pontifex *in Cap. Tua fraternitas, de sponsa duorum*, irritum declaravit matrimonium contra Episcopi inhibitionem contractum, post aliud matrimonium antea initum, sed nondum carnali copula consummatum; non ideo secundum matrimonium irritum dixit, quia esset celebratum contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstabat matrimonium, quod licet duntaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius matrimonii postea attentati: quod integram Decretalem legenti manifeste patet, ponderatque Gonzalez *in Cap. De muliere, de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ, num.* 2.

IV. Non prohibetur tamen Episcopus, severissimis pœnis illorum refrenare proterviam, qui, contra interdictum Ecclesiæ, matrimonium contrahere præsumunt, quod cum communi tradit Sanchez *lib.* 3. *disput.* 46. *num.* 7. notans insuper, eas pœnas non esse a Jure præfinitas, sed ejusdem Episcopi permitti arbitrio. Verum etiam in his decernendis cavere debet, ne sua abutatur libertate, & Jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi fuerat olim edita Constitutio, cujus meminit Covarruvias *in* 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 6. *num.* 4. qua excommunicatione latæ sententiæ innodaban-

tur contrahentes matrimonium, non præmissis publicationibus a Tridentino præscriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos statim esse evitandos, licet non essent publice, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio, quoad secundam sui partem, sustineri minime potuit, quoniam evitandos pronunciabat, qui, juxta canonicas sanctiones, evitandi nequaquam sunt, in celebri enim Extravaganti Martini V. incipien. *Ad evitanda*, edita in Concilio Constantiensi, evitandi decernuntur solum excommunicati publice, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percussores; uti ponderant Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 46. *num.* 10. & Cardinalis de Lugo *cit. dub.* 45. *num.* 5. Quamvis vero Fagnanus *in Cap. Quod a Prædecessore, num.* 55. *de schismaticis*, probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse, juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis V. *sess.* 11. §. *Statuimus autem*, ejus tamen doctrina fere communiter rejecta est, cum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio *Ad evitanda*: quod testantur Suarez *de cens. disp.* 9. *sect.* 25. Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. Cabassut. *in theoria, & praxi Jur. Canon. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 3. Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide cap.* 18. *num.* 23. Engel *ad lib.* 5. *Decretal. tit.* 39. *num.* 56. Wiestner *ibid. num.* 63. Reiffenstuel *num.* 138. quod etiam superius innuimus *lib.* 6. *cap.* 5. Illud tamen, quoad hanc Martini V. Constitutionem *Ad evitanda*, mirum videri potest, quod, cum ab eo Pontifice in Constantiensi Concilio edita fuisse dicatur, nulla tamen illius mentio vel minima occurrat sive in Actis ejusdem Concilii, quæ ab Hermanno Vonderhardt collecta, & sex voluminibus in folio edita fuerunt, in quibus minutissima quæque habentur, quæ singulis diebus in Concilio gesta afferuntur, sive in tot aliis monumentis ad idem Concilium pertinentibus, quæ extant in Labbeana Conciliorum Collectione *tom.* 12. *edit. Parisien.* sive in aliis nuperrime prolatis a Dominico Mansio *in suo Supplemento tom.* 4. Quare tota illius Constitutionis auctoritas desumitur ex testificatione S. Antonini, qui eam per extensum refert, tum *in* 3. *part. suæ Summæ Historial. tit.* 22. *cap.* 6. §. 4. tum etiam *part. suæ Summæ Theologicæ tit.* 25. *cap.* 2. *&* 3. ubi eorum dicta refellit, qui vel asserebant, propositam quidem in Concilio fuisse prædictam Constitutionem, sed Fratrum suffragiis, & Italicæ præsertim nationis sententia rejectam fuisse, vel eam ita editam fuisse, ut ad quinquennium duntaxat vigere deberet: contra quos docet, eandem non modo propositam, sed etiam acceptatam in Concilio fuisse, eique perpetuam vim & auctoritatem fuisse tributam; quarum rerum testem appellat Julianum tunc Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, deinde Cardinalem S. R. E. insignem illius ætatis virum, & jurisprudentia maxime celebratum. Hac super re videri etiam possunt adnotationes in Summam S. Antonini, in Editione illius Operum Veronæ adornata anno 1740.

V. Sed, ut ad matrimonia redeamus, & ad decretum Concilii Tridentini super eorum celebrationis forma, cum *in cit. cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.* arbitrio Ordinarii relictum sit pœnas statuere in Parochum, qui cum minore, quam duorum, aut trium testium numero, hujusmodi contractui interfuerit; sicut etiam in testes, qui sine Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, suam iisdem contractibus præsentiam impendere præsumpserint: dubitatum aliquando fuit, an, stante bona fide, sustineri posset pro valido matrimonium coram Parocho, & unico teste contractum. At sæpe dicta Congregatio Concilii die 14. Januarii 1673. negative respondit, ut relatum habetur *lib.* 28. *decretor. pag.* 4. *a terg. &* 5. Eadem tamen, proposito dubio super validitate matrimonii contracti coram duobus testibus sine Parocho, in loco, ubi Hæreticus tantummodo minister residebat, Catholicus autem Parochus, aliusve Sacerdos, vel omnino non aderat, vel illius adeundi libera potestas non erat; omnibus facti circumstantiis rite perpensis, pro validitate respondit die 30. Martii anni 1669. ut legitur *lib.* 26. *decretor. pag.* 198. *a terg. &* 199. Et huic quidem Congregationis sententiæ inhærere se ostendunt Sylvius *in comment. in Supplem. ad* 3. *part. D. Thomæ quæst.* 45. *art.* 5. *quæst.* 4. Platellius *in Synopsi Cursus Theologici part.* 5. *cap.* 7. §. 8. *de clandestin. matrim. num.* 1123. Pontas *in Diction. casuum conscientiæ verb. Impedimentum Clandestinitatis cas.* 20. Gamachæus *in* 3. *part. tract. de Matrim. cap.* 28. *in fin.* Cardinalis de Lauræa *in* 4. *lib. sent. tom.* 3. *disp.* 22. *art.* 5. §. 4. Clericatus *de Sacram. matrim. decis.* 35. *num.* 23.

VI. Illud etiam præfato Tridentini decreto additum legitur, ut decretum ipsum in singulis parochialibus Ecclesiis pluries promulgari, & populo explicari deberet, utque *in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere inciperet a die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos: cit. cap.* 1. *in fine.* Cum igitur, ad judicandum de Conciliaris legis vigore in unoquoque loco, præmittenda videretur probatio publicationis decreti in Ecclesia parochiali ipsius loci pridem expletæ, jam hoc pro regula habetur, ut ibi facta præsumatur ejusdem decreti publicatio, ubicumque constet jam usu receptum esse, ut matrimonia coram Parocho, & duobus, vel tribus, tanquam in executionem decreti Concilii Tridentini, celebrentur: ut aperte legitur in quadam resolutione, a prædicta Congregatione edita 26. Septembris anni 1602. quæ refertur *lib.* 10. *decretor. pag.* 47. *Publicationem præsumi, ubi id decretum fuerit aliquo tempore in Parochia, tanquam decretum Concilii, observatum*: & concordant ea, quæ enunciata leguntur in alia superius citata resolutione diei 30. Martii 1669.

VII. Jam vero, cum in diœcesi Kioviensi, atque in tota Ruthena provincia, nunquam promulgatum fuisset sæpius laudatum decretum Tridentini *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* ad præcidenda nihilominus scandala, quæ ex clandestinis conjugiis, in maximam animarum perniciem, proveniebant, in Diœcesana Synodo Kioviensi, habita die 11. Octobris 1619. atque in Synodo Provinciali Ruthena, habita die 6. Augusti 1626. Constitutiones sunt editæ, in quibus irrita declarata sunt matrimonia, aliter, quam coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus, celebrata, eodem plane modo, quo a Tridentino statutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio; simulque jussi sunt singuli Rutheni Parochi eas Synodales Constitutiones per suas Ecclesias quamprimum promulgare, sicuti etiam a Tridentino fuerat præscriptum: iis vero, qui, post hanc publicationem, sine Parochi, & duorum saltem testium præsentia matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, & veluti nullo inter se legitimo connubii fœdere obstrictis, libera facta est potestas transeundi ad alia vota.

VIII. De hisce decretis acriter disceptatum fuit cum in sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in sacra Congregatione Concilii. Scripserunt in utramque partem Theologi, & Canonistæ: quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quæ adamussim respondebant & verbis, & menti Concilii Tridentini; quod ideo non fuit expresse nominatum, ne, illius nomine audi-

dio, Rutheni schismatici, quibus est invisum, magis magisque ab unione retraherentur, & ne similiter Græci ab orthodoxa Ecclesia separati, occasionem inde arriperent spargendi in vulgus, Latinos velle suos mores, & ritus in ipsorum Ecclesiam invehere: quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in schismate obduratum detineant.

IX. Alii exadverso fuerunt in sententia, præfata Synodalia Statuta, quanquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere: quod hac ratiocinatione manifeste confici sunt arbitrati. Tridentinum noluit, suum decretum, quo irrita fecit matrimonia clandestina, quempiam afficere, & ligare, nisi post triginta dies ab ejusdem decreti publicatione facta in Parochia, in qua ipse degit; ut patet ex verbis decreti, quæ supra retulimus; at in parochialibus Ecclesiis Ruthenis nunquam prædictum Conciliare decretum fuit promulgatum: itaque matrimonia inibi aliter contracta, quam Tridentinum præscripserit, non possunt esse irrita, virtute decreti ejusdem Tridentini. Unice igitur restat, ut irrita sint virtute Constitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earundemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas parochias promulgatarum. Hoc autem contingere nequaquam potest: nulla quippe peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam præscribere; sed est ad id necessaria suprema auctoritas Concilii Œcumenici, vel summi Pontificis.

X. Hanc postremam opinionem amplexata est sacra Congregatio, quæ die 2. Decembris 1628. rescripsit, Synodalia Decreta Ruthena, per Parochias publicata, non potuisse firmitatem adimere matrimoniis, contra formam in iisdem statutam contrahendis, & propterea valida definivit matrimonia clandestina, inita post eorundem decretorum promulgationem: quodque hinc necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia, hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quam Synodales exposcerent Constitutiones; conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit; idque, etiamsi post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primæ jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandestinis proveniunt matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus testibus, in posterum contrahenda, irrita decerneret, easque litteras per singulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari.

XI. Eandem sententiam, in qua, post novum examen, eadem Congregatio perstitit die 20. Martii 1629. approbavit, confirmavitque Urbanus VIII. simulque deputavit particularem Congregationem, quæ de modo deliberaret, quo litteræ Apostolicæ essent formandæ. Habita est hæc Congregatio die 20. Aprilis 1629. eaque suggerente, scripta fuere duo Brevia; alterum, in quo demandabatur publicatio decreti Concilii Tridentini expresse, & nominatim; alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis, & facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ sine Parocho, & testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos prævideret, uteretur primo Brevi; sin minus, urgeret promulgationem secundi per quamlibet Parochiam, non tanquam decreti Tridentini, sed tanquam Constitutionis Pontificiæ: Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram post triginta dies ab ejusdem publicatione in parochia facta numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo decreto cautum voluit. Litteræ quoque datæ sunt ad Archiepiscopum Kioviensem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium abdocendi Fideles a clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensus, quod deliquisset contra Jus commune, ascribendo sibi potestatem, qua certo carebat.

XII. Ex quibus satis abunde demonstratum arbitramur, nunquam permitti Episcopis aliquid in suas Synodales Constitutiones inserere, quod Juri communi, atque Apostolicis Constitutionibus refragetur etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum sacrarum tuendam religionem.

XIII. A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, quæ sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires; ut prævaleat Juri communi, cui ceteroquin si contraria: sicuti advertunt Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ in 3. annot. num. 213. & seq.* Rota *decis. 60. num. 4. & seq. part. 9. recent.* quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi: latum quippe inter hæc duo confirmationum genera intercedere discrimen alibi demonstrabitur.

XIV. Hic autem monendos censemus Synodalium legum latores, ne facile putent, Sedis Apostolicæ confirmationem in forma specifica accessuram esse eorum statutis, quæ Juri communi, & Constitutionibus Apostolicis contraria dignoscantur: non quia satis auctoritatis in eadem Sede non sit ad derogandum cuilibet positivæ legi Ecclesiasticæ: sed quia ita fert illius institutum, & consuetudo, ut in peculiaribus quidem casibus, si graves causæ ita suadeant, dispensationes a legibus generalibus aliquando concedere non recuset; ipsas tamen leges pro ceteris casibus in suo vigore subsistere velit; cum Romanus Pontifex sacrorum canonum, atque Constitutionum a Prædecessoribus suis editarum, quoad licet, custodem se, ac vindicem præbeat, ac etiam sanctioris illius disciplinæ adsertorem, quæ gravium Theologorum, aliorumque sapientum, piorumque virorum consensu comprobatur.

XV. Quin etiam ipsa Apostolica Sedes cavere solet, ne quid novi contra Jus commune, receptasque Doctorum opiniones, sine gravi causa decernat. Quo in genere memoria tenemus, sub Pontificatu Clementis XI. a viris quibusdam, doctrina, & zelo præstantibus, expositum fuisse, quod in provisionibus Prioratuum, Præceptoriarum, aliarumque Dignitatum, & Commendarum Ordinis Jerosolymitani, non raro eveniebat, ut preces, pactiones, & munera intercederent: unde, cum hujusmodi dignitates, atque Commendæ, juxta communem Canonistarum opinionem, inter Beneficia Ecclesiastica, licet manualia, recenseatur, ad eradicandos abusus, optimum factu videbatur declarare, prædicta munera, pacta, aliaque ambitionis, aut avaritiæ molimina, pro simoniacis habenda esse; adeoque, eos, qui talia egissent, omnibus iis pœnis subjectos esse debere, quas sacri canones in simoniacos statuerunt.

XVI. Hujus rei examen nobis tunc in minoribus existentibus, & sacræ Romanæ Inquisitionis Consultoris munus gerentibus, commissum fuit. Nos autem prolixo elaboratoque scripto demonstravimus primum, negari, non posse, quin ex sententia Canonistarum, & ex fori opinione, Jerosolymitani Ordinis Prioratus, Præceptoriæ, atque Commendæ pro Beneficiis

Ec-

Ecclesiasticis manualibus haberentur, &, juxta eam opinionem, materia & subjectum simoniæ in ipsis esse censeretur. Veruntamen subjecimus, id a Theologis nequaquam admitti, & quidem horum sententiam gravissimis rationibus innixam esse. Ceterum insinuare non omisimus, dandam esse operam, omnique ratione agendum esse, ut relati abusus omnino tollerentur; cum & injustum, & pessimi exempli esset, ut quæ præmia ex præclari Ordinis instituto destinata sunt iis, qui magna & diuturna ipsi Ordini servitia præstiterint, intervenientibus pactis, officiis, atque muneribus distribuerentur: quod tamen alia via efficiendum esse censuimus, quam per ejusmodi declarationem, qua definiretur, ejusdem Ordinis Prioratus, Præceptorias, atque Commendas, Ecclesiastica Beneficia esse, in quorum collatione & provisione simoniæ crimen admitti posset, quod pœnis adversus simoniacos statutis puniendum esset.

XVII. Porro ad essentiam Beneficii Ecclesiastici, juxta Theologos, id necessario requiritur, ut ei adnexum sit alicujus spiritualis ministerii exercitium, utque idem in personam Clericali charactere insignitam conferatur: quæ duo cum in Commendis Ordinis Jerosolymitani minime reperiantur, ideirco putant, Beneficiorum denominationem, & qualitatem iisdem proprie non competere, & consequenter neque simoniæ materiem in illis esse. Ita sentiunt Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.*4. *cap.*27. *num.* 6. *& seq.* Victoria *Prælect. de simonia num.* 45. Gibalin. *de simonia quæst.* 20. *consectar.* 7. Diana *in edit. coord. tom.* 5. *tract.* 7. *resolut.* 36. *per tot.* & concordant alii plures Theologi a nobis allegati in Dissertatione, de qua supra; ubi etiam advertimus, in eandem sententiam convenisse Theologos tum Facultatis Parisiensis in quadam consultatione per eos edita, & relata apud Sainteheuve *tom.* 2. *cas.* 72. tum Salmanticensis Universitatis, quorum auctoritatem citant PP. Salmanticenses *in Theolog. moral. tom.* 4. *tract.* 19. *de simonia cap.* 2. *punct.* 9. *n.* 65. *& seq.* tum denique infrascriptos Theologos Romanos, qui olim de hac ipsa quæstione interrogati, consultationibus suis scripto exaratis eandem opinionem tueri non dubitarunt; nimirum P. Alpharum sacræ Pœnitentiariæ Theologum, Societatis Jesu, item Theologos Collegii Casanatensis, Ordinis Prædicatorum, & P. Gerardum Capassi Ordinis Servorum B. M. V. ac P. Leandrum Porzis Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, qui postea inter S. R. E. Cardinalès cooptatus fuit.

XVIII. His omnibus per dictum Pontificem Clementem XI. mature perpensis, conscriptæ fuerunt ab eo litteræ in forma Brevis ad Magnum Magistrum Ordinis Jerosolymitani sub die 11. Februarii anni 1719. incipientes *Inclytum Ordinem*, quæ legi possunt in Collectione selectorum Brevium, & Epistolarum ejusdem Pontificis, typis impressa, *tom.* 2. *pag.* 694. *& seq.* quæ quidem litteræ libenti & grato animo ab eodem Magno Magistro exceptæ fuerunt (ut colligitur ex altero Brevi ad eum dato, quod extat *eodem tom.* 2. *pag.* 712. in quo citatur illius epistola in gratiarum actionem ad Pontificem scripta die 21. Junii prædicti anni), ac etiam in Cancellaria ejusdem Ordinis registratæ fuerunt. In iis igitur Pontifex, commemoratis prius, quæ circa materiam, de qua agitur, præscripta sunt in ipsius Ordinis statutis auctoritate Apostolica confirmatis, tum etiam solemni jurejurando, quo singuli Præceptorias, aliasque Commendas, seu dignitates Ordinis pro tempore obtinentes profitentur, se illas neque pretio, neque pactis, aut pollicitationibus adeptos esse, & quidem abominandam hanc corruptelam, Ecclesiasticis æque, ac secularibus legibus damnatam, & pœnis indictis severissime prohibitam, gravibus verbis detestatus, omnes & singulas electiones, seu collationes, & provisiones, quas ea ratione procurari, aut fieri contingeret, nullas & irritas esse & fore, nec ullo diuturnæ possessionis aut bonæ fidei obtentu sanari posse, decrevit: eos autem, qui aditum sibi ad Præceptorias, Commendas, Dignitates, aliaque Ordinis Beneficia, seu munera, pravis ejusmodi artibus munire contenderent, quique his consentirent, pœnas omnes a sacris canonibus, & a sæpe dictis statutis præscriptas incurrere, iisque re ipsa subjiciendos esse declaravit; easdemque pœnas, quatenus opus esset, innovavit, & adversus prætensum forte non usum, seu contrarium usum, restituit, & redintegravit. Veruntamen abstinendum censuit ab ea declaratione, quam quidam fieri postulaverant, quod scilicet prædicti Ordinis Prioratus, Præceptoriæ, aliæque Dignitates, atque Commendæ, tanquam Beneficia Ecclesiastica, materiam & subjectum simoniæ constituerent; proindeque ii, qui pactiones, & munera in expiscandis earum collationibus, & provisionibus interponerent, quippe his consentirent, simoniacorum pœnis puniendi forent. Justam enim rationem habendam esse duxit contrariæ Theologorum sententiæ, quam hujusmodi decreto edito damnare visus fuisset; simulque abusum idoneis remediis corrigere & propulsare non prætermisit.

CAPUT SEXTUM.

Firmitate non carent Synodales constitutiones, aliquid decernentes præter jus commune: quod multis firmatur exemplis.

DE iis, quæ sunt a Jure prætermissa, non prohibetur Episcopus aliquid in sua Synodo decernere, quod ad Ecclesiasticam disciplinam in concredita sibi Diœcesi aut reparandam, aut promovendam conducere arbitretur: ejusmodi quippe statuta non sunt contra canones, sed præter canones, iisque præterea robur adjiciunt, & fulcimentum; quod ex iis palam fiet, quæ mox enarrabimus.

II. Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, de quo in superiori capite pluribus egimus, Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap. Cum inhibitio, de clandestin. desponsat.* matrimonium, priusquam celebretur, publice in Ecclesia denuntiari præcepit; eandemque publicationem ter faciendam statuit Tridentinum *cit. cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.* nisi Episcopus aut omnes denuntiationes, aut earum aliquam remittendam censuerit; quod ejusdem judicio, & prudentiæ relinquitur. Parochus autem matrimonio interesse præsumens, cui legitimæ non præcesserint denuntiationes, suspensione ab officio, triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur *in cit. Cap. Cum inhibitio*, *§. final.* a qua quidem suspensione, cujus tempus est a Jure determinatum, non posse eundem intra triennium ab Episcopo absolvi, docet Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 52. *num.* 2. Gutierez *de matrim. cap.* 75. *num.* 22. & Pontius *lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 11. Ipsis vero contrahentibus, quia Ecclesiæ mandatum in re sane gravi contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam, *in eodem cit. §. final.* statuitur. Testibus tamen, qui ejusmodi matrimoniis assistunt, nulla pœna neque a Concilio Lateranensi, neque a Tridentino reperitur imposita: at nihilominus pleræque Diœcesanæ Synodi etiam in illos duxerunt animadvertendum pœna excommunicationis latæ sententiæ. Quamvis porro Soto *in* 4. *dist.* 28. *quæst.* 1. *art.* 2. *§. Quo igitur*, absonum visum sit, a particulari Synodo illam in prædictos testes irrogari pœnam, a qua infligenda Concilia Generalia abstinuerunt, ac proinde præfatas Constitutiones irritas existimaverit; rectius tamen earundem validitatem pro-

propugnat, atque a Soti argumentis vindicat Sanchez *cit. lib. 3. disp. 46. num.* 8. etenim, cum testes præfati assistentiam præstent matrimonio ab Ecclesia interdicto, graviter profecto in Ecclesiæ leges delinquunt: quapropter Synodales Constitutiones, eorum culpam debita coercentes pœna, nihil agunt contra canones, sed canones ipsos tuentur, ac fovent; sicuti animadvertit etiam Fagnanus *in cit. Cap. Sicut olim, num. 78. de accus.* ubi loquens de Synodo Provinciali, quæ in re, quam in præsens versamus, non plus auctoritatis habet, quam Diœcesana, ait: *Non tamen horum potestas adeo restringitur, quin multa statuere possit circa ea, quæ totam provinciam concernunt, præter Jus commune......suisque decretis Jus commune adjuvare, addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.*

III. Præterea frequens occurrit in Synodis Diœcesanis decretum, quo sponsus prohibetur, ante contractum matrimonium, in una eademque domo cum sponsa habitare; idque prudenter constitui solet, propter periculum evidens, ne inter eosdem sponsos copula habeatur ante matrimonii celebrationem. Quod si id forte contingat, nonnulli Episcopi adversus delinquentes easdem pœnas statuendas putarunt, quæ pro stupri crimine in Jure decernuntur: non quia ejusmodi copulam verum stuprum esse censerent; hoc enim communis opinio respuit, ut alias a nobis demonstratum fuit *in nostra Instit. 46. Latinæ editionis pag. 246. §. Nihil aliud*: sed ut severitas pœnæ sponsos in delictum proclives ab eo perpetrando contineret. Qua in re non se contra Jus commune, sed præter illud agere & decernere existimarunt. Hac olim ratione se gessit Ven. Servus Dei Robertus Cardinalis Bellarminus in sua Synodo Episcopali Capuæ celebrata: cujus revisio cum nobis alias demandata fuisset, quo tempore illius Beatificationis causa sub Pontifice Clemente XI. discutiebatur, nos quidem judicavimus, nihil in eo Synodali decreto contineri, quod sacris canonibus adversum dici posset; sed aliquid duntaxat canonicæ dispositioni adjectum fuisse, per quod illius vigori & observantiæ magis consuleretur: atque hæc sententia nostra a Congregatione sacrorum Rituum comprobata fuit die 4. Februarii anni 1714. Et sane de subsistentia & æquitate judicii a sacra Congregatione prolati dubitari non potest, neque debet: veruntamen animadvertere licet, Constitutionem, de qua agebatur, non eo fine tunc examinatam fuisse, ut decerneretur, an sustineri & executioni demandari deberet, cum tot ante annis condita fuisset; sed ut videretur, an errorem aliquem contra Fidem contineret, aut doctrinam novam, vel peregrinam, & communi Ecclesiæ sensui contrariam. Quapropter, præmissis non obstantibus, minime dubitabimus hoc Episcopis consilium præbere, ut abstineant ab eo exemplo in suis Synodalibus statutis sequendo, neque pœna stupri puniendum decernant sponsum, qui mulierem sibi desponsatam, ante celebratum matrimonium, ad copulam adduxerit. Si enim hujusmodi Constitutionis vis & subsistentia in judicium adduceretur, valde verendum esset, ne pro illius reprobatione responderetur; utpote quæ non tam præter Jus commune, quam contra illud facta videri posset. Sane, cum anno 1573. Episcopi Provinciæ Mediolanensis, ad Congregationem Concilii recursum habentes, exposuissent, nimis frequenter in ea Provincia delictum ejusmodi admitti, proindeque ad illud eliminandum (quoniam post Concilium Tridentinum non amplius id obtinebat, ut sponsalia de futuro, ob copulam, in matrimonium de præsenti transirent) hanc legem statuendam cogitaverant, ut quicumque sponsus inventus esset ejus criminis reus, stupratoria pœna puniendus esset; sacra Congregatio respondit: *Non posse; sed ambos graviter arbitrio Ordinarii duntaxat esse puniendos*: uti legitur *lib. 1. decretor. pag. 2. & a terg.* & videre est apud Fagnanum *in Cap. Ex qui fidem, num. 15. de sponsalibus.*

IV. In rem pariter cadit, quod supra dicebamus de Clerico in minoribus constituto, aut sola prima Tonsura initiato, nullum possidente Ecclesiasticum Beneficium, quem privilegio fori gaudere noluit Tridentinum *cit. sess. 23. cap. 6. de reform.* nisi habitum, & Tonsuram deferat, atque alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat. Quale autem servitium debeat ab eo Ecclesiæ præstari, ut exemptionem nanciscatur a foro laicali, non fuit a Tridentino definitum. Quare, cum de re agatur, a Jure prætermissa, licebit Episcopo illam in sua Synodo determinare, normamque præscribere servitii a Clerico impendendi Ecclesiæ, cui est adscriptus: quemadmodum censuit sacra Congregatio Concilii in *Oppiden. Clericalis servitii* 10. Januarii 1660. *lib. 22. decretor. pag. 6.* ubi ita legitur: *Quandoquidem non raro controversiæ oriuntur circa frequentiam & qualitatem servitii præstandi per Clericos, ad effectum, ut, junctis ceteris requisitis, fori privilegio gaudeant, supplex quærit Episcopus Oppidensis, an Clericus incedens in habitu, & Tonsura Clericali, qui semel in hebdomada, vel quater, ter, bis, aut semel in mense Sacerdoti celebranti ministrat in Sacrificio Missæ, vel qui superpellicio quoque indutus, toties aliis interest Divinis Officiis, dicatur Ecclesiæ inservire ad præscriptum sacri Concilii Tridentini, ita ut fori Ecclesiastici privilegio gaudere debeat; an vero longius præstandum servitium, & quod, & quantum? Sacra Congregatio Concilii censuit, remittendum arbitrio Episcopi.*

V. Unum tamen cavere debet Episcopus, nimirum, ne una cum qualitate servitii ita etiam designet Ecclesiam, cui sit præstandum, ut simul declaret, fori privilegio excidere, qui eadem ministeria, a Synodo præscripta, in altera exerceat Ecclesia: sacra quippe Congregatio Concilii jam alias decidit, Clericum fori privilegium non amittere, etiamsi Ecclesiæ inserviat sine mandato Episcopi; aut, non illi, quam Episcopus designavit, sed alteri famuletur Ecclesiæ: quamvis enim Tridentinum voluerit, eum inservire Ecclesiæ *ex mandato Episcopi*; hæc tamen conditio *mandati Episcopi*, adeo levis visa est sacræ Congregationi, ut illius defectus non satis sit ad spoliandum fori privilegio Clericum, cetera, quæ potiora sunt, ab eodem Tridentino præscripta exacte adimplentem: ut videre est apud Fagnanum *in Cap. Si quis, num. 21. & seq. de foro competenti*, & adhuc clarius constat ex responso ab eadem sacra Congregatione dato in *Senogallien.* die 23. Januarii 1603. *lib. 10. decretor. pag. 54.* cujus verba sunt: *Sacra &c. censuit, oratorem Clericalem habitum, & Tonsuram deferentem, quamvis alteri Ecclesiæ, quam illi, cui ex mandato Episcopi ad inserviendum adscriptus fuit, inserviat, nihilominus privilegio fori gaudere.* Atque iterum in *Neapolitana*, die prima Februarii 1614. *lib. 11. decretor. pag. 139.* cum eadem Congregatio fuisset consulta: *An Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem habitum, & Tonsuram deferens, atque Ecclesiæ inserviens, gaudeat privilegio fori, si alicui Ecclesiæ ab Episcopo adscriptus non sit*: respondit: *Gaudere.*

VI. Neque hæc sacræ Congregationis responsa alteri adversantur Tridentini decreto *ejusd. sess. 23. cap. 16.* de quo nos ipsi superius egimus *lib. 11. cap. 2.* ubi nimirum vestigiis inhærens sexti canonis Concilii Chalcedonensis, neminem in posterum Ordinibus initiandum decrevit, *qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus*; simulque ei sacris interdicendum præcepit, qui, inconsulto Episcopo,

ab

ab Ecclesia se proripit, cui fuit alligatus. Aliud siquidem est, Clericum posse compelli ad inserviendum Ecclesiæ ab Episcopo designatæ; aliud, posse fori privilegio ideo privari, quod, non illi, sed alteri Ecclesiæ suum servitium impendat. Primum certe, non itidem alterum, ex allegato Tridentini textu consequitur: quin immo ex hoc aperte conficitur, sola suspensione a Divinis, aut interdictione ascensus ad superiores Ordines, ejus esse puniendam contumaciam, qui, inconsulto Episcopo, ab Ecclesia recedit, cui in sui Ordinatione fuit mancipatus; uti in suis suffragiis hac super re diligenter elucubratis concluserunt Carolus de Vecchiis, & Prosper Fagnanus, celebres olim sacræ Congregationis Concilii Secretarii, quæ extant *lib. memorialium* 52. *pag.* 16.

VII. Ad rem quoque præsentem exornandam faciunt, quæ Eugenius IV. *in sua Constitut.* 27. §. 13. *Bullar. tom.* 3. *part.* 3. *pag.* 39. & Rituale Romanum *tit.* 9. præcipiunt; nimirum recens natos infantes, quamprimum commode poterit, esse baptizandos: at neque Eugenius, neque Rituale tempus præfiniunt, intra quod sint ad Ecclesiam deferendi, ut salutari aqua abluantur; ac propterea integrum erit Episcopis, illud determinare: quod a S. Carolo Borromæo, atque ab aliis Episcopis in suis Synodis sapientissime factum videmus. Complures hac de re Constitutiones in Diœcesanis Synodis editas collegerunt Clericatus *de Baptismo decis.* 23. *num.* 5. *& seq.* & Eusebius Amort *Theol. Scholast. tom.* 2. *tract. de Sacram. Baptism. & Confirmat.* §. 1. *quæst.* 5. quæ plerumque concordant in præfiniendo terminum octo dierum ab infantis nativitate, ultra quos illius Baptismus differri non debeat. Equidem in Ecclesiæ Historia exempla non desunt nonnullorum, qui etiam a Christianis parentibus orti, & Christianæ Fidei dogmatibus imbuti, Baptismum usque ad provectam ætatem suscipere distulerunt. Ita narratur de Constantino Magno Imperatore, qui quamvis ante annum æræ vulgaris 312. Religionis nostræ veritatem agnovisset, tamen Baptismo regeneratus non est ante annum 324. in Urbe Roma; vel, si Eusebio deferendum sit, Nicomediæ duntaxat anno 337. baptizatus fuit. Illius exemplum secutus est Constantius filius, qui paulo ante mortem, hoc est anno 361. Antiochiæ Baptismum suscepit. Theodosius similiter, cum gravi morbo Thessalonicæ correptus fuisset, Baptismum sibi ministrari petiit, & obtinuit; sed postea convaluit. De S. Ambrosio Mediolanensi Episcopo, & Ecclesiæ Doctore, narrat Paulinus Notarius, Baptismum tunc ei collatum fuisse, cum ad sacram Ordinationem jam jam evehendus esset. Nec quisquam ignorat, S. Augustinum anno ætatis suæ trigesimo tertio baptizatum fuisse. Verum ex peculiaribus factis hujusmodi nec exemplum, nec norma desumi debet; quamvis reprehendenda generaliter non sint, ubi agatur de probis viris, aut sanctitate illustribus, qui Baptismi susceptionem usque ad provectam ætatem justis de causis differendam sibi esse judicaverint. Tertullianus etiam, & S. Gregorius Nazianzenus in eam sententiam propendere visi sunt, ut satius esset regenerandos ad Sacramentum Baptismi adultos accedere. Sed, cum huic opinioni contraria sit Ecclesiæ traditio, juxta quam infantibus recens natis, quo citius fieri potest, Baptismus conferri, nec in aliud tempus remitti debet; hæc habenda est pro regula, eique omnino est obtemperandum. In Catechismo Romano, ex decreto Concilii Tridentini edito, *part.* 2. *de Sacram. Baptismi*, ubi agitur de præcepto suscipiendi Baptismum, hæc habentur: *Quam legem non solum de iis, qui adulta ætate sunt, sed etiam de pueris infantibus intelligendam esse, idque ab Apostolica traditione Ecclesiam accepisse, communis Patrum sententia & auctoritas confirmat.* Hoc idem late probant, & evidenter demonstrant Scriptores Catholici de controversiis agentes; qui etiam animadvertere non omittunt Ecclesiæ legibus, inter irregulares, & nunquam ad sacram Ordinationem admittendos, recensitos fuisse eos, qui Baptismum, cum possent, tempestive suscipere neglexerant, sed in infirmitate constituti, & in lectulo decumbentes, mortis metu ad eum suscipiendum adducti fuerant. Porro, ut observat Maldonatus *de Baptism. tom.* 1. *cap.* 6. *quæst.* 7. nec prædictus mos differendi Baptismum unquam in Ecclesia communis fuit, ideoque ad imitandum proponi nequit; nec aliud fere spectabant plerique ex iis, qui baptizari differebant, quam ut interea peccandi libertatem non amitterent: *Erat enim summum scelus inter Christianos illos post Baptismum peccare.* Reliquum est hic admonere, præfatam octo dierum dilationem minime permissam censeri debere, ubi vitæ periculum puero in lucem edito imminere videatur; sed, cum æterna illius animæ salus periclitetur, salutare lavacrum ei statim impendendum esse, idque etiam per laicam personam, si præsto non sint Ecclesiæ ministri, juxta statutum Eugenii IV. in Concilio Florentino *part.* 3. *Actor. in Decreto pro Jacobinis*, ubi *admonet*, *non esse per quadragiata, aut octuaginta dies, seu aliud tempus, juxta quorundam observantiam, sacrum Baptisma differendum; sed, quamprimum commode fieri potest, debere conferri; ita tamen quod, mortis imminente periculo, mox sine ulla dilatione baptizetur etiam per laicum.*

VIII. In citato Rituali Romano *tit.* 34. legitur: *Nullum corpus sepeliatur, præsertim si mors repentina fuerit, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus.* Neque hic certum tempus determinatur, quod effluere debeat, priusquam cadaver humetur. Provide tamen cum in Actis Ecclesiæ Mediolanensis, tum in aliis Synodis tam Provincialibus, quam Diœcesanis, cautum est, ne cadaver sepulturæ mandetur, nisi post duodecim ab obitu horas, si mors sit ex morbo secuta; &, si repentina, vel violenta fuerit, nisi post viginti quatuor horarum intervallum: quemadmodum fuse habetur in adnotationibus ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistellii *cap.* 23. *num.* 6. hoc siquidem non est contraire, sed obsequi Rituali Romano, quod certo de morte constare voluit, priusquam cadaver tumuletur. Sunt sane, qui tempus magis diuturnum requirunt, ut de secuta morte judicium certum proferri possit: qua de re susius a nobis actum est in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 21. *num.* 10. *& seq.* Sed ad effectum, de quo nunc agitur, satis esse putamus indicatis legibus morem gerere. Quæ enim in dicto Opere *de Canonizat. loc. cit.* inseruimus, ad alium effectum ibi adducta sunt; ut scilicet certum judicium proferri valeat de miraculis resuscitationis mortuorum, quæ in Congregatione sacrorum Rituum approbanda proponuntur: ubi omnino necesse est præcedentem mortem demonstrare per rigorosas probationes: cujusmodi sane non requiruntur, neque requiri possunt ad hoc, ut sepulturæ mandetur cadaver hominis, qui defunctus reputatur; recte enim talis creditur, quoties adsunt secutæ mortis indicia, quæ moraliter certa sunt, quæque communiter pro indubiis habentur.

IX. Habenti jus non tantum ad Beneficium, sed in ipso Beneficio, & quidem adeo certum & manifestum, ut nequeat rationabiliter in quæstionem adduci, permittitur a sacris canonibus pecunia redimere vexationem sibi injuste illatam: quod desumitur *ex Cap. Dilectus*, 28. *de sim.* docentque S. Thom. 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad* 5. & in 4. *dist.* 25. *quæst.* 3. *art.* 2. *quæ-*

stiunc.

stiunc. 1. *ad* 7. S. Antoninus *in Summ. Theol.* 2. *part. tit.* 1. *cap.* 4. §. 2. Toletus *in Summ. lib.* 5. *cap.* 90. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de simon. cap.* 50. Valentia *tom.* 3. *Comment. Theol. disp.* 6. *qu.* 16. *punct.* 3. Gibalinus *de simon. quæst.* 18. Navarrus *manual. cap.* 23. *num.* 102. *& consil.* 48. *num.* 44. *de simon.* Gonzalez *in Cap. Matthæus*, *de simon. num.* 2. Barbosa *ibid. num.* 4. Neque a sacris canonibus cautum est, intercedere debere auctoritatem Episcopi, ut quis tuta conscientia possit pecuniam solvere, ne possessione exturbetur Beneficii, quod juste & legitime obtinet: Nihilominus S. Carolus Borromæus scite perpendens, facile in hoc negotio posse quempiam allucinari, atque, obtentu redimendæ injustæ vexationis, veram committere simoniam; sicuti contigit illi, quem Lucius III. *in Cap. Matthæus*, *de simon.* simoniaca labe fœdatum agnovit, eo quod pecuniam dedisset, ne ei retardaretur possessio Prælaturæ, ad quam, utpote electus a majori parte Capituli, habebat quidem jus *ad rem*, nondum tamen jus perfectum & absolutum *in re*, quod, juxta citatum textum *in Cap. Dilectus*, necessario requiritur, ut possit injusta vexatio pecuniæ solutione propulsari: quemadmodum bene ponderant citat. S. Thomas, S. Antoninus, Suarez, & Gonzalez, & fuse nos explicuimus *in nostra Instit.* 93. ubi ex professo de hac re tractavimus: hac, inquam, de causa S. Carolus in Concilio Provinciali I. *part.* 2. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 14. nemini licere sancivit, ad redimendam injustam vexationem in causa beneficiali, quidquam solvere, aut cum adversario transigere, sine Episcopi assensu: cujus erit investigare, an pecuniæ solutio, seu inita inter de Beneficio contendentes pactio, omni careat fraude, & simoniæ suspicione. *Ne redimendæ vexationis specie*, ait, *in causis Beneficiorum simoniacæ pactiones intercedant*, *nemini licere volumus*, *ad redimendam vexationem*, *ne in casibus quidem Jure permissis*, *pecuniam dare*, *quidquamve pacisci*, *aut transigere*, *nisi Episcopi consensus accesserit*; *cujus partes erunt & perspicere diligenter*, *an subsit aliqua fraus*, *&*, *ubi rem fraude carere*, *& Jure permissam esse cognoverit*, *non denegare ei*, *qui petierit*, *facultatem se a vexatione liberandi*. His consonæ sunt aliæ Constitutiones Synodales, nimirum Concilii Provincialis Ravennatensis, anno 1569. a Cardinale Julio Feltrio de Ruere celebrati, *cap.* 6. *Ut nulli liceat in casibus a Jure permissis se se a vexatione redimere absque Ordinarii licentia*, *qui*, *re diligenter inspecta & cognita*, *quod juri & æquitati consentaneum videbitur*, *pro sua conscientia decernat & admittat*: item Synodi Ravennatis habitæ anno 1607. *de Beneficiis num.* 4. *Quod nulli liceat in casibus a Jure permissis se se a vexatione redimere absque Episcopi licentia*, *qui*, *re diligenter inspecta & cognita*, *quod juri & æquitati consentaneum videbitur*, *decernat & admittat*: tum etiam Concilii Provincialis Beneventani anno 1656. congregati, *tit.* 31. *num.* 2. *Ne*, *redimendæ vexationis specie*, *in causis Beneficiorum simoniacæ pactiones intercedant*, *ne in casibus quidem Jure permissis*, *pecuniam dare*, *quidquamve pacisci*, *aut transigere*, *nisi Episcopi consensus accesserit &c. Qui contra quam decretum a nobis est*, *fecerit*, *Episcopi arbitratu plectatur*, *& quod actum fuerit*, *irritum sit*, *ac nullum*. Similia habentur in Concilio Provinciali Neapolitano, habito anno 1683. *tit.* 36. in Synodo Auximana anni 1593. in Synodo Ravennatensi, habita anno 1640. & in Synodo Æsina, habita anno 1683. *tit.* 36.

X. Diversum judicium ferendum esset de alia, quam subjicimus, Constitutione. A Concilio Lateranensi sub Innocentio III. *in Cap. Omnis utriusque sexus*, *de pœnit. & remiss.* cui concinit Tridentinum *sess.* 13. *can.* 9. *de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento*, omnes Fideles obstricti sunt præcepto sacram Eucharistiam percipiendi, saltem in Paschate. Tempus porro Paschale, ad huic obtemperandum præcepto, quindecim dierum spatio hoc est a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis, concludi declaravit Eugenius IV. in sua Constitutione 24. *tom.* 3. *part.* 3. *Bullar. pag.* 33. quod superius nos *lib.* 9. *cap.* 16. *n.* 3. prolixius explicuimus. Hoc posito, videri posset Episcopo amplissimam regenti diœcesim, fas sibi esse, tempus Paschale in sua præsertim Synodo ulterius etiam prorogare, puta usque ad festum Ascensionis Dominicæ, vel Sanctissimæ Trinitatis; eo vel magis, quod ita opinantur nonnulli Doctores, ut Pirhing *ad tit. de pœnit. & remiss. sect.* 1. §. 4. *notab.* 5. & Pasqualig. *de Sacrificio novæ legis quæst.* 647. *num.* 1. quorum sententiæ adhæsisse videtur etiam sacra Congregatio Concilii; ut videre est apud Fagnanum *in Cap. Omnis*, *num.* 46. *de pœnit. & remiss.* Et sane, cum olim Archiepiscopus Panormitanus ab ea confirmari postulasset Decretum a se in Synodo editum, quo, ob civitatis amplitudinem, & ministrorum penuriam, dictum tempus Paschale ita protraxerat ut a feria IV. Cinerum incipere censeretur, & Dominica *in Albis* desineret; eadem sacra Congregatio die 31. Januarii 1682. respondit, ut Archiepiscopus *uteretur jure suo*. Nos tamen in similibus casibus aliter judicandum putavissemus, nec hujusmodi Synodales Constitutiones sine approbatione Apostolica vim ullam obtinere censuissemus; cum non decernant, quod est a Jure prætermissum, sed contra Jus limites amplificent ab ipso præfinitos. Quocirca Cardinalis Cantelmus, Archiepiscopus Neapolitanus, probe noscens, tantam sibi non esse potestatem, usque ad diem Ascensionis protendendi tempus, intra quod a suis subditis satisfieri posset Paschalis Communionis præcepto, illam sibi fieri petiit a sacra Congregatione, quæ, ob ingentem numerum populi Neapolitanam Urbem incolentis, petitam prorogationem concessit die 20. Martii 1694. quam idem Cardinalis in suam inseruit Diœcesanam Synodum, eodem anno celebratam: idemque præstitum fuit ab ejus successore Cardinali Pignatello in Synodo, quam habuit anno 1726.

XI. Ad eandem pertinet speciem, quod hic subnectere opportunum ducimus. Si quis commissi peccati mortalis sibi conscius sit, quamvis corde contritus de ipso sibi esse videatur, non debet tamen, sine prævia sacramentali Confessione, Eucharisticam mensam accedere. Hoc præceptum, quod pro omnibus constitutum est, eos, etiam Sacerdotes comprehendit, qui *ex officio* Missam celebrare tenentur; cum nec his liceat, nisi præmissa sacramentali Confessione, Missarum sacra facere, si confitendi modus ipsis suppetat: *modo non desit illis copia Confessoris. Quod si necessitate urgente*, *Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit*, *quamprimum confiteatur*. Ita statuit Concilium Tridentinum *sess.* 13. *de Eucharistia cap.* 7.

XII. Nonnulli docuerant, novissima hæc Concilii verba præcepti vim non habere, sed tantum consilii. Visum est aliis, verbum illud *quamprimum*, intelligendum esse de prima Confessione, quam suo tempore quandocumque Sacerdos perageret. Verum hujusmodi assertiones damnatæ fuerunt Alexandri VII. Pontificis Maximi Decreto, die 18. Martii 1666. edito, ut patet legenti *propositiones trigesimam octavam*, *& trigesimam nonam*, inter eas, quæ eodem Decreto proscriptæ sunt. Sed non ideo sublatæ sunt omnes hac de re controversiæ. Quamvis autem Auctores Morales communiter sentiant, ad Conciliaris præcepti implementum sufficere, si Sacerdos intra triduum confiteatur, ut videre est apud Vivam *ad supradict. proposit.* 39. *num.* 5. & apud Milante *exercitat.* 33. *in eand. proposit.* 39. §. *Collige quarto*; nihilominus in no-

nobis cautius consilium videretur, ut Episcopus controversias hujusmodi in collationibus, seu conferentiis de casibus moralibus, quæ inter ipsius Clericos haberi solent, discutiendas relinqueret; nec quicquam circa illas in Synodo, sine prævio Apostolicæ Sedis oraculo, decernendum susciperet: hoc tamen studiose curando, ut in prædictis collationibus moralibus eorum Theologorum sententia vinceret, qui media via inter rigorem, & laxitatem incedere norunt.

CAPUT SEPTIMUM.

Aliæ proferuntur Synodales constitutiones, quæ non idea antarunt, quod aliquid statuerint præter Jus commune.

JUsserat Clemens VIII. diœcesis Calaguritanæ Beneficia Clericis duntaxat *patrimonialibus* conferri: quinam autem essent inter patrimoniales recensendi, non explicuit. Quocirca, ad amputandas lites, quæ frequenter in foro agitabantur, num aliquis ea polleret qualitate, quam requirebat Clementina Constitutio, Episcopi in suis Synodis necessarium putarunt, eandem Constitutionem declarare. Edixerunt propterea, *patrimoniales* nequaquam habendos, qui mercede conducti, in loco habitabant, sed ad veram patrimonialitatem requiri domicilium, incolatum, & civitatem. Adversum ejusmodi Synodales Constitutiones provocatum fuit ad sacræ Rotæ Auditorium: sed animadversum cum fuerit, Clementinam Constitutionem aliqua certe indigere explicatione, nullamque magis rationi, atque æquitati congruere, quam quæ a prædictis Synodis data fuerat, Rota illas censuit sustinendas, *decis.* 98. *num.* 2. *coram san. mem. Alexandro VIII.* & *decis.* 241. *num.* 6. *coram Peutingerio.*

II. Ad obtruncandas similiter lites super decimis a Clericis solvendis e suorum Beneficiorum prædiis alteri locatis, Episcopus Abulensis in suis Synodalibus Constitutionibus anni 1557. sancivit, ut eorundem prædiorum conductores prius fructus detraherent Clericis debitos, atque ex reliquis sibi obvenientibus decimas penderent. Etiam hæc Constitutio fuit in judicium traducta: sed Rotæ Auditorium scite perpendens, nihil per eam fuisse Juri communi derogatum, sed modum duntaxat præscriptum, & quidem rationabilem, atque apprime aptum ad obviandum litigiis, quo a quolibet, pro sua rata, decimæ persolverentur, eam approbavit *decis.* 1734. *num.* 17. & *seq. coram Coccino.*

III. Haud levis pariter fuit disputatio, in pluribus tribunalibus olim agitata, an sustinerentur statuta, consuetudines, atque Ecclesiarum constitutiones, etiam Synodali Decreto roboratæ, quibus cavetur, ut fructus primi anni cujuslibet Beneficii, non illi, qui Beneficium obtinuit, sed defuncti antecessoris hæredibus obveniant. Rotæ Auditorium ejusmodi sive consuetudines, sive constitutiones quondam improbavit in decisionibus relatis a Garcia *de Beneficiis part.* 10. *cap.* 5. *num.* 141. & 142. Sed deinde, mutata sententia, easdem validas pronunciavit *decis.* 1053. *coram Seraphin. decis.* 660. *num.* 2. *part.* 4. *divers.* & *in Leodien. Canonicatus, & Scholasteriæ* 10. *Maji* 1660. *coram Bourlemont.* Hæc autem posterior opinio prævaluit, atque ab omnibus fere Auctoribus recepta, & propugnata est: siquidem præfata statuta non auferunt Beneficiario annales sui Beneficii reditus, sed hosce eidem reservant post mortem pensitandos: idem quippe Beneficium transibit in successorem cum eodem onere tradendi hæredibus decessoris reditus primi anni, & sic deinceps; quocirca nihil in illis est, quod simoniam sapiat, aut quod adversetur vel Constitutioni Joannis XXII. *in Extravag. Suscepti, ne Sede vacante, inter comm.* vel decreto Tridentini *sess.* 24. *cap.* 14. *de reform.* vel Constitutioni 143. S. Pii V. *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. pag.* 109. vel demum Constitutioni 117. Innocentii XII. *tom.* 9. *Bullar. pag.* 413. in his enim solum damnantur illicitæ pactiones, atque pecuniæ erogationes in aliorum Canonicorum commodum; non vero prohibetur dilatio solutionis redituum primi anni ad tempus mortis Beneficiarii, ut ei justæ reddantur exequiæ, & æs alienum, si quo forte gravatus decesserit, solvatur: quemadmodum optime expensum fuit a sacra Congregatione Concilii, quæ post maturam articuli discussionem, nihil in prædictis Constitutionibus reprehendendum invenit, in *Civitaten. Statutorum* die 24. Martii, & 9. Junii 1580. *lib.* 106. *Positionum pag.* 9. atque in *Mediolanen.* 15. Maji 1580. *tom.* 115. *Positionum pag.* 203. Idemque tradunt Suarez *de Relig. tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 9. Azor. *Instit. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 4. Leo *Thesaur. for. Eccles. cap.* 32. *num.* 6. Gutierrez *Canonic. Quæst. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 30. Garcias *cit. cap.* 5. *num.* 137. & *plurib. seq.* Barbosa *in collect. ad Trident. sess.* 24. *cap.* 14. *num.* 3. & 8. & *de Canonicis cap.* 15. *num.* 31. Panimoll. *decis.* 31. *annot.* 1. *num.* 17. & *seq. tom.* 1. Mean. *in observat. ad Jus Leodiense part.* 3. *observ.* 277. & fuse Pitonius *Discept. Ecclesiast. part.* 3. *discept.* 57.

IV. In diœcesi Toletana, Ecclesiarum sacrariis Præfecti tot eleemosynas pro Missis in iisdem Ecclesiis celebrandis acceptabant, quibus satisfieri impossibile foret: quare, ne Fidelium pietas eleemosynam erogantium fraudaretur, Archiepiscopus in suis Synodalibus Constitutionibus jussit, ut singuli Ecclesiarum Præfecti quolibet trimestri & de perceptis eleemosynis, & de celebratis Missis exactam sibi rationem redderent: quod si Missæ numerum non exæquarent ab elargientibus eleemosynam præscriptum, liberum sibi esse voluit, earundem celebrationem alteri Ecclesiæ committere. Etiam ejusmodi Constitutio acriter impugnata est apud sacræ Rotæ tribunal: plerisque enim videbatur Archiepiscopus suæ potestatis limites prætergressus, quasi sibi jus usurpasset piam commutandi Fidelium voluntatem, qui in illa speciali Ecclesia Sacrificium pro se offerri voluerant, in quam consuetam contulerant stipem. Verum Rotæ Auditorium cum ponderaverit, non fuisse ab Episcopo absolute sancitum, ut Missæ extra Ecclesiam celebrarentur, cui fuerant eleemosynæ oblatæ, sed duntaxat præscriptum, quid faciendum foret, quando in illa tot Missæ celebrari non poterant, quæ oblatis eleemosynis responderent; cumque simul perpenderit, aliquod temperamentum necessario adhibendum fuisse, ne in prædicto casu, a Jure communi non præviso, prorsus eluderentur Fideles eleemosynam elargientes; utque iidem specialem fructum, quem, erogata stipe, exoptabant, ex Sacrificio assequerentur, si non in illa, quam designaverant, Ecclesia, alibi saltem oblato: idcirco laudatam Constitutionem commendavit, approbavitque *decis.* 1436. & *decis.* 1522. *coram Coccino.*

V. Haud absimilis quæstio sæpius delata est ad sacram Congregationem Concilii, a qua petitum fuit, quid foret agendum, cum ingens eleemosynarum copia in unam conferebatur Ecclesiam, ut tot Missæ celebrarentur in uno certo & designato ejusdem Ecclesiæ Sacello, quas tamen ibidem celebrare esset impossibile: & sacra Congregatio censuit, Missarum celebrationem non esse ultra hebdomadam differendam, sed in aliis saltem ejusdem Ecclesiæ Sacellis explendam. Ne autem imponeretur Fidelibus eleemosynas erogantibus, per scriptam tabellam, in visibili Ecclesiæ loco exponendam, notificari jussit: suscipiendis in posterum Missarum oneribus satisfactum utique iri in Altari a benefactoribus designa-

gnato, si tamen intra unius hebdomadæ spatium fieri posset; sin minus, in aliis ejusdem Ecclesiæ Altaribus, juxta sacræ Congregationis rescriptum.

VI. Notissima est Constitutio Concilii Lateranensis sub Alexandro III. *in Cap. Quoniam, de jure patronatus*, in qua decernitur, ut, vacante Beneficio juris patronatus, si Patronorum suffragia discissa fuerint, neque in eandem conspirent personam, *ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur, & probatur assensu*. Quocirca, si ex decem Patronis, quatuor præsentent Petrum, tres Joannem, & reliqui tres Antonium, Petrus, si alias idoneus sit, erit de Beneficio instituendus: quemadmodum *ad dict. Cap.* adnotarunt Abbas *num.* 13. Gonzalez *num.* 2. Barbosa *num.* 4. Fagnanus *num.* 15. dummodo tamen præsentatio non fiat a pluribus tanquam constituentibus unum Collegium; tunc enim eum solum, qui a majori parte totius Collegii, puta sex ex decem, præsentatur, esse instituendum, iidem Doctores advertunt, cum Lambertino *de jure patron. lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 4. *art.* 4. Si vero is, qui majora retulit suffragia, non reperiatur idoneus, poterit alter præsentatus a paucioribus, qui se dignum, & idoneum præbeat, de Beneficio institui; sicuti iidem Doctores prosequuntur. Jam vero Episcopus Pampilonensis, in cujus diœcesi frequenter occurrebant prædictæ Patronorum in præsentando dissensiones, in suis Synodalibus Constitutionibus edixit, si deinceps contingeret, præsentatum a majori parte idoneum non reperiri, non esse admittendum præsentatum a minori, sed novam ab omnibus præsentationem faciendam. Putarunt nonnulli, hanc Constitutionem contraire Juri communi, ex cujus censura, quando a majori parte præsentatur indignus, totum jus præsentandi devolvitur ad alios, quamquam numero pauciores; ac proinde, qui ab his nominatus fuit, atque idoneus repertus, non videtur posse, sine injuria, Beneficio privari. Verum Rotæ Auditorium, in quo de præfatæ Constitutionis viribus est disputatum, illam ratam habuit, validamque pronunciavit *decis.* 125. & *decis.* 1105. *coram Coccino*. Siquidem in primis, non omnes Patroni, sed tantum Ecclesiastici, præsentantes indignum, excidunt, pro ea vice, jure præsentandi; uti tradunt Sylvester *verb. Jus patronatus quæst.* 7. *dict.* 2. Lessius *de just. & jur. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 29. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *num.* 7. Vallens. *ad tit. de jure patron.* §. 5. Barbosa *in Cap. Cum autem, de jure patron. num.* 5. Deinde hæc ipsa pœna ne Patronos quidem Ecclesiasticos afficit, qui, non scienter, sed ignoranter indignum præsentant; quibus propterea inter semestre permitti alium idoneum præsentare, docet Azor. *Instit. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 6. *in fin.* Pirhing *ad tit. de jure patron. n.* 104. *verb. Aliud vero*, Wiestner *eod. tit. num.* 133. aliique ab Azorio citati. Præfata autem Constitutio Pampilonensis potuit commode intelligi de solis Patronis laicis, aut, si etiam Ecclesiasticos comprehenderit, potuit locum sibi vindicare in eventu, quod iidem, non scienter, sed ignoranter præsentaverint indignum; quamobrem nihil in ea deprehensum est, quod juri communi refragaretur: quamvis enim etiam detur, in utroque casu liberum esse Episcopo admittere idoneum, a minori Patronorum numero præsentatum; ad eum tamen admittendum, nullo jure compellitur: quin immo *in cit. Cap. Quoniam*, postquam jussus est instituere, *qui plurimorum eligitur, & probatur assensu*, statim subjungitur: *Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet Antistes Ecclesiam, sicut melius eam, secundum Deum, viderit, ordinandam*.

VII. Denique opus est adnotare, aliqua interdum a sacris Urbis Congregationibus edi responsa, quæ licet Juri communi sint conformia, non tamen labefactant contraria Synodorum statuta, quæ alicubi justis de causis vigeant, neque ab istis in posterum servandis quempiam excusant. Ita, quamvis a sacra Congregatione Concilii sæpius decisum fuerit, *de rigore juris, non posse a Parocho prohiberi, ne in publicis Oratoriis, sitis intra suæ parochiæ fines, Missæ celebrentur ante Missam parochialem*; quod totidem verbis legitur *lib.* 16. *decretor. pag.* 331. & 543. nihilominus, si Episcopus in Synodo, aut etiam extra Synodum, contrarium jusserit, ne populus retrahatur a Missa parochiali, & concione in ea per Parochum haberi solita, Episcopi præceptum prævalebit, eique erit obtemperandum etiam ex ejusdem sacræ Congregationis sententia, quæ die 25. Maji 1652. respondit: *Constitutiones Synodales disponentes, ut diebus festis Missæ celebrari non debeant in aliis Ecclesiis, nisi celebrata Missa in Ecclesia parochiali, esse observandas*; uti habetur *lib.* 19. *decretor. pag.* 191. & videri potest *in nostra Instit.* 44. Similiter a sacra Rituum Congregatione anno 1703. plura emanarunt Decreta ad dirimendas contentiones inter Parochos, & Cappellanos Confraternitatum intra parœciæ ambitum existentium excitari consuetas: sed in iisdem Decretis expresse cautum est, ea locum non habere, ubi aliud ab Episcopo in suis Synodalibus Constitutionibus statutum fuerit; quod a nobis pariter uberius explicatum est *Instit.* 105.

CAPUT OCTAVUM.

Nonnulla recensentur rerum circumstantiæ, in quibus dubitari potest, an liceat Episcopo aliquid edicere contra Jus commune, aut Apostolicas sanctiones: ubi de facultate Episcopi Clericum suspendendi ab Ordinis exercitio ob occultum crimen, in foro externo non probatum; item examinandi alienos subditos cum proprii Episcopi dimissoriis ad Ordinationem accedentes; & de non permittenda alienatione rerum Ecclesiæ absque Apostolicæ Sedis assensu.

TAles quandoque emergunt rerum circumstantiæ, a Jure communi non prævisæ, ut ex quadam *epikeja*, seu tacita ipsiusmet Juris permissione, liceat Episcopo Jus commune relaxare, seu aliquid contra ejusdem severitatem indulgere; præsertim si res dilationem non patiatur, nec facile summus Pontifex consuli queat, ejusque suprema auctoritas implorari: sicuti docent Abbas *in Cap. final. de constit. num.* 10. Felinus *in Cap.* 1. *num.* 49. *eod. tit.* Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.* 93. *num.* 32. & colligitur ex responso dato a sacra Congregatione Concilii in causa *Egitanien.* die 19. Aprilis 1692. de qua *lib.* 22. *decretor. pag.* 237. & *seq.*

II. Non ideo tamen fas etiam erit Episcopo hanc facultatem, ex mera Juris benignitate atque indulgentia sibi competentem, in sua Synodo exerere, & quodammodo ostentare, edicendo scilicet per modum universalis statuti, quod solum in aliquo specialissimo casu est sibi permissum: id quippe ambitionem saperet, & temeritatem: quod scite animadvertit Fagnanus *in Cap. Sicut olim, de accusat. num.* 80. inquiens: *Ad evitandam omnem ambitionis, & præsumptionis suspicionem, abstinendum erit a promulgandis novis decretis, quæ Juri communi, & Pontificiis Constitutionibus minus consonant, etiam in casibus alias permissis*. Quamvis enim ducibus secularibus, contra Cæsareas leges aliquid statuere, sit interdum permissum, *leg.* 1. *ff. de Constit. Princip.* & *leg. Omnes, ff. de just. & jur.* nunquam tamen Episcopis datum est, quidquam contra canones decernere: uti ponderant Panormitanus *in Cap. final. num.* 9. *de consuetudine*, & *in Cap. Quod super, de majorit. & obed. num.* 1. Felinus *ibid. num.* 2. Antonius de Bu-

Butrio *in Cap. 1. num. 3. de translat. Episc.* Rem, uti hactenus consuevimus, congruis exponemus exemplis.

III. Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 1. de reform.* decrevit: *Ei, cui ascensus ad sacros Ordines a suo Prælato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus, aut qui a suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus; nulla, contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.* Ex quibus verbis colligitur, posse Episcopum ob occultum crimen, etiam extrajudicialiter cognitum, non solum Clericis prohibere ascensum ad superiores Ordines, sed etiam a suscepti jam Ordinis ministerio eosdem interdicere: quamvis enim in secunda decreti parte, ubi de suspensione est sermo, non iterentur illa verba: *etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter:* constans nihilominus, & perpetua sacræ Congregationis Concilii sententia fuit, ob continuationem sermonis, censeri repetitam, eamque utrumque casum complecti. Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata: *An verba illa: ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter: expressa dumtaxat in prima parte periodi, censeantur repetita in secunda parte; adeo ut inde colligi valeat, Prælatum nedum posse ob occultum crimen extrajudicialiter interdicere suo subdito ascensum ad Ordines, sed itidem ob occultum crimen posse etiam extrajudicialiter illum suspendere ab Ordinibus jam susceptis; Sacra Congregatio die 24. Novembris 1657. re sedulo examinata, censuit, non recedendum ab antiquis declarationibus, super hoc eodem dubio pluries datis; ac proinde Affirmative respondit, lib. 21. decretor. pag. 134.* Et cohærenter ad hanc responsionem eadem sacra Congregatio die 16. Decembris 1730. sustineri dixit *suspensionem a Divinis, ab Episcopo Capritano ex informata tantum conscientia duobus Sacerdotibus inflictam:* uti videre est *in Thesaur. Resolut. tom. 5. pag. 81.* idemque responsum dedit in causa *Oritana, seu Tarentina,* 20. Augusti 1735. *ejusd. Thesaur. tom. 7. pag. 115.*

IV. Adeo porro verum est, posse Episcopum, virtute prædicti decreti, ex causa sibi nota Clericum interdicere tam sacrorum exercitio, quam ascensu ad altioris Ordinis gradum, ut neque teneatur *causam suspensionis, seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicæ, si suspensus ad eam recursum habuerit:* quod totidem verbis a sacra Congregatione responsum legimus Episcopo Vercellensi die 21. Martii 1643. *lib. 17. decretor. pag. 170. & seq.* Atque, universim loquendo, Episcopum renuentem alicui Ordines conferre, nullo jure obstringi ad manifestandam causam, cur eum repellat, neque ei, qui repulsus est, ullam competere appellationem, sed tantum permitti adire Sedem Apostolicam, eique suas querelas exponere, eadem sacra Congregatio disarte declaravit, cum ad Cardinalem Antonium Barberinum, Archiepiscopum Remensem, Apostolica Limina visitantem, atque hac ipsa de re sacræ Congregationis sententiam sciscitantem, die 21. Aprilis 1668. in hunc modum respondit: *Cum nullus ordinari debeat, quem Episcopus suæ Ecclesiæ utilem, aut necessarium non judicaverit, Congregatio non semel declaravit, ab hujusmodi judicio nullam dari appellationem, sed recursum duntaxat ad Sedem Apostolicam, quæ, juxta ipsius Congregationis sententiam, per Gregorium XIII. fel. record. approbatam, quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque ordinare, Metropolitano, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eodem Ordinario prius requirat causam recusationis, quo legitimam non allegante, licet illi eundem recusatum ordinare. Itaque, si qui ex diœcesanis Episcoporum Eminentiæ Vestræ provincialium Sedem Apostolicam adiverint, juxta prænarratam formulam, eorum querimoniis consuletur; cui formulæ ut unum in præsens addatur, censuerunt expedire EE. PP. videlicet, ut Metropolitanus, aut vicinior Episcopus, antequam commissas sibi partes exequi aggrediantur, paterne curent, ut illi denuo apud suos Episcopos per tres vices suppliciter petant: lib. 16. litterar. visitationis sacrorum Liminum pag. 401.*

V. Ex hoc vero, quod suspensus ab Episcopo ob occultam causam, quam tamen Episcopus sibi notam asserit, appellare nequeat ad Superiorem, necessario consequitur, quod, si nihilominus appellationem interponere, ejusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem solemniter exercere præsumat, statim incidat in irregularitatem. Quidquid enim in contrarium senserint nonnulli Doctores, ita expresse definivit sacra Congregatio Concilii in *Sagonen.* 21. Junii 1625. *lib. 24. Positionum pag. 1.* ubi hæc adnotantur: *Episcopus Sagonensis ex facultate sibi attributa decreto Concilii cap. 1. sess. 14. ex causis sibi notis suspendit Parochum ab exercitio Curæ: sed ille appellavit, & præcepto Episcopi contempto, celebravit, & Curam exercuit. Quæritur, an a dicta suspensione detur appellatio; ita ut Parochus, non obstante appellatione interposita, per exercitium Curæ effectus fuerit irregularis. Sacra Congregatio Concilii censuit, ab hujusmodi suspensione non dari appellationem, & Parochum, qui Sacramenta ut supra ministravit, irregularitatem contraxisse.*

VI. Sed, quanquam hæc verissima sint, attamen reprehensibilis foret Episcopus, si in sua Synodo declararet, se deinceps, ex privata tantum scientia, pœna suspensionis a Divinis animadversurum in Clericos, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere: ejusmodi siquidem Constitutio quamdam redoleret ambitionem, atque potestatis ostentationem; ipseque Episcopus traduceretur veluti in superbiam elatus, quasi vellet tantum in suum Clerum sibi dominatum adstruere, qui in exosam degeneret tyrannidem.

VII. Idem porro dicendum esset in hoc altero casu. Jubet sacra Tridentina Synodus *sess. 23. cap. 3. de reform.* Episcopum, qui sacras Ordinationes per semetipsum habere nequiverit, subditos suos non aliter, quam jam probatos & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittere. Itaque, ex communi & recepta sententia, minime tenetur Episcopus, ad quem directæ sunt litteræ dimissoriæ, super hujusmodi ordinandorum idoneitate examen instituere, aut de sufficientia tituli, ad quem ordinantur, inquirere: ut videre est apud Fagnanum *in Cap. Cum secundum, num. 52. de præbend. & dignitat.* Nulla tamen lege prohibetur, si velit, eorum merita prudenter expendere, & novo etiam examini eosdem subjicere; juxta celebrem resolutionem sacræ Congregationis ejusdem Concilii Interpretis, editam in causa *Nullius* 16. Januarii 1595. quæ legitur *lib. 7. decretor. pag. 80. a tergo,* ubi ad propositum dubium: *An Episcopus ordinans alienos subditos seculares cum dimissoriis proprii Episcopi asserentis, eos examinatos fuisse, & idoneos repertos, teneatur hujusmodi attestationi deferre, vel etiam possit eosdem ordinandos examinare:* responsum prodiit: *Posse Episcopum ordinantem, si voluerit, attestationi proprii Episcopi deferre, sed non teneri.* Et concordat alia ejusdem Congregationis resolutio super dubio Ordinationis edita die 17. Januarii 1693. quæ extat *lib. 43. decretor. pag. 71.* Hoc tamen locum non habet quoad Episcopum auxiliarem, seu Suffraganeum, cui ad supplendas Episcopi diœcesani vices assumpto, & deputato, eorum committuntur Ordinationes, qui ab ipso diœ-

cesis

cesis Ordinario Præsule examinati, & probati fuerint. Episcopus namque auxiliaris jus non habet novum de illis experimentum capiendi; sed, si aliqua justa causa ipsum retrahat, ne aliquem, licet ab Ordinario probatum, sacris initiandum existimet, poterit duntaxat, ac etiam aliquando debebit ab illius Ordinatione abstinere: quemadmodum ab eadem Congregatione Concilii decretum fuit, dum nos illius Secretarii officium gerebamus, in causa *Elboren. dubiorum*, proposita die 7. Augusti, & definita die 22. ejusdem mensis anno 1721. cujus expositio legitur *in Thesaur. Resolut. tom. 2. pag. 66. & pag. 69.* At Episcopus alterius diœcesis Ordinarius, ut supra diximus, regulariter loquendo, potest eos, qui cum proprii Episcopi dimissoriis ad Ordines a se suscipiendos accedunt, quantomvis ab ipso dimittente examinatos, & approbatos, ad examen revocare. Veruntamen, ob causam in præcedenti paragrapho allatam, minime commendandus esset, si quis in ipsa Synodo declarandum, profitendumque censeret, propositum sibi esse, omnes alienos subditos, ad sacram Ordinationem apud se accedentes, examinare, quamtumvis a proprio Ordinario approbatos, ejusque testimonio quoad hoc in litteris dimissoriis munitos.

VIII. Nihil magis tritum, quam legem quamlibet humanam, etiam canonicam, posse contraria consuetudine, quæ sit rationabilis, & legitime præscripta, abrogari, juxta textum *in Cap. final. de consuetudine*: & nihilominus, si alicubi reapse evenerit, ut contra aliquam Juris communis, vel Apostolicæ Sedis sanctionem prævaluerit consuetudo, quam oporteat tolerare, non propterea fas erit Episcopo in sua Synodo Constitutionem edere eidem consuetudini conformem, & canonicis adversantem institutis: etenim sicuti optime ratiocinatur Barbosa *cit. allegat. 93. nu.* 29. quod consuetudo prævaleat contra legem Superioris, id oritur ex ipsomet Superioris consensu, qui eam, etiam suæ legi obviantem, cum rationabilis, & diuturna est, statuit tolerandam *in cit. Cap. final. de consuetud.* unde fit, ut ejusdem Superioris auctoritati, & jurisdictioni nihil per illam censeatur detractum: at, si inferior consuetudini Superioris legi contrariæ suo peculiari statuto vires adjicere velit, videbitur profecto auctoritatem sibi arrogare delendi legem Superioris; quod in nullo rerum eventu esse eidem permissum paulo ante præmonuimus. Quid autem in prædictis circumstantiis, antiquæ scilicet consuetudinis a lege dissonantis, sit ab Episcopo agendum, exemplo suo indigitavit S. Carolus Borromæus.

IX. Celebris est Constitutio Pauli II. *in Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan. inter comm.* qua rerum ad Ecclesias pertinentium alienationes sine beneplacito Apostolico fieri prohibentur; & factæ, irritæ decernuntur. Cum autem nonnulla sint loca, in quibus hæc Constitutio non est moribus recepta, disputatur inter Doctores, an ea nihilominus suas ibidem habeat vires; affirmantibus plerisque, aliis negantibus, ceteris vero distinguentibus inter alienationis contractus firmitatem, & pœnas contrahentibus ab eadem inflictas: ajunt quippe, alienationem sustineri nequaquam posse, quia beneplacitum Apostolicum requiritur, tanquam ejusdem forma, sine qua actus, ubicumque gestus fuerit, subsistere nequit; contrahentes vero in locis, ubi prædicta Constitutio recepta non est, non obtento Sedis Apostolicæ consensu, a censuris, aliisve pœnis absolvunt, in eadem statutis, quæ videri possunt apud Quarantam in *compendio Bullarum verb. Alienatio num.* 48. Thomam del Bene *de immunit. Eccl. cap.* 17. *dub.* 22. Hurtadum *de congrua tom.* 1. *lib.* 1. *resolut.* 2. §. 3. Corradum *in praxi dispensationum lib.* 9. *cap.* 1. Donatum *Rer. Regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 3. Pacion. *de locat. cap.* 14. §. 1. *per tot.*

X. Jam vero in diœcesi Mediolanensi, quo tempore ei præerat S. Carolus Borromæus, mos invaluerat alienandi bona Ecclesiarum, inconsulta Apostolica Sede. Re tamen discussa in quadam Congregatione Theologorum, & Canonistarum, singulis hebdomadis haberi consueta coram Vicario Generali, cujus erat dijudicare, an alienatio esset cessura in evidentem Ecclesiæ utilitatem, consideravit ex una parte sanctissimus Archipræsul Carolus, neque improbari, neque facile evelli posse hanc suæ diœcesis consuetudinem, quæ vetustissima erat, altasque in ea egerat radices; at ex alia absonum eidem videbatur, Mediolani non receptam asserere Paulinam Constitutionem, quam Pius IV. & S. Pius V. paulo ante confirmaverant, atque ubique jusserant custodiri. In hoc rerum statu, quamvis in suis Synodis omnia singulatim, atque accurate digesserit, quæ ad rectam conducerent suæ diœcesis administrationem, nihil de hac materia censuit deliberandum, sed per Abbatem Spetianum, suum in Urbe negotiorum gestorem, Sedem Apostolicam consuluit, ejusque sententiam poposcit: cumque audivisset, summum Pontificem exoptare, ut Paulina Constitutio in diœcesis Mediolanensis mores induceretur, supremi Pastoris voluntati statim obsequens, die ultima Aprilis 1584. catalogum promulgavit censurarum, & criminum, a quibus absolvendi facultas per sacros canones, Concilia, & Constitutiones Apostolicas, est simplici Confessario adempta, ubi inter ceteras censuras hanc etiam recensuit *num.* 48. *Act. Eccl. Mediol. part. 6. pag. 993. Qui bona Ecclesiastica alienant, & alienata recipiunt absque Sedis Apostolicæ auctoritate. Paulus II. in Extravag. Ambitiosæ*: qua quidem ratione significavit, quæ in hac Extravaganti statuta sunt, etiam Mediolani esse religiose servanda.

XI. Epistolæ S. Caroli ad Spetianum, ejusdemque Spetiani ad S. Carolum responsa retulit sæpius a nobis laudatus Altovitus in expositione causæ *Mediolanen. de reb. Eccles. non alienan.* sacræ Congregationis Concilii examini subjectæ die 14. Martii 1682. quibus addidit epistolam ab eadem sacra Congregatione mense Novembris 1655. datam ad Dominicum Littam, Archiepiscopum Mediolanensem, & postea S. R. E. Cardinalem, qua eidem injunctum est, ut Paulinæ Constitutionis observationem urgeret: ex quibus omnibus intulit Altovitus, Extravagantem *Ambitiosæ* jamdudum in diœcesi Mediolanensi receptam. Altoviti sententiæ adhæsit sacra Congregatio, quæ præfata die 14. Martii 1682. allegatum decretum anni 1655. renovavit, eique omnino parendum rescripsit. Quare Bonacina, Auctor Mediolanensis, *Oper. moral. tom. 1. tit. de alienat. bonor. Ecclesiasticor. disp. 2. punct.* 5. *proposit. unic.* sine ulla hæsitatione asserit, Pauli II. sanctionem vigere in diœcesi Mediolanensi, etiam quoad censuras, aliasque pœnas, sola excepta privatione Beneficii ante sententiam, quam, licet in eadem Extravaganti inducatur, credit non esse Mediolani receptam.

XII. Quod a S. Carolo in hoc gravi negotio gestum est, normam præbet Episcopis, ad quam in simili eventu se debeant conformare. Quamvis itaque in sua diœcesi invaluisse deprehendant antiquam consuetudinem, sacris canonibus, atque Apostolicis Constitutionibus contrariam, caveant, ne illam Synodali Constitutione roborent, & fulciant; sed, priusquam aut eam divellere, aut confirmare aggrediantur, Sedis Apostolicæ sensum exquirant, ejusque responsum expectent.

XIII. Ita in re haud absimili se gessit Episcopus Liparitanus. In antiquis canonibus potestas datur Episcopo, novum monasterium in sua diœcesi construere volenti, donandi eidem quinquagesimam partem redituum Ecclesiæ

suæ:

suæ: *In Ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur institutis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis*, conferre permittitur *centesimam partem census Ecclesiæ, cui præsidet*: uti habetur *in can.* 5. Concilii Toletani IX. anni 655. relato a Gratiano *in Can. Bona*, 12. *quæst.* 2. Toletanum canonem nonnihil limitavit Innocentius III. *in Cap. Apostolicæ*, *de donationibus*, ubi statuit, non solum non posse Episcopum e suæ Ecclesiæ proventibus plus donare, quam ei sit a præfato canone concessum, sed neque permissam ibidem redituum summam, aut etiam minorem e sua Ecclesia distrahere, alteriqua elargiri, si id in grave cedat suæ Ecclesiæ detrimentum: *Hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus, cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre: sive simul, & semel id facere velit, sive pluries, & successive, eisdem, vel diversis Ecclesiis conferendo*. Inspecta hujusmodi canonum permissione, sibi licere putabat memoratus Episcopus Liparitanus, aliquam partem suæ mensæ redituum distrahere, atque in perpetuum elargiri Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, ad augendas distributiones quotidianas, quibus allicerentur Canonici ad continuum servitium impendendum Ecclesiæ; nullum quippe grave detrimentum, per eam redituum distractionem, suæ alias locupleti mensæ inferri judicabat: at nihilominus sibi obsistere dubitavit cum præfatam Constitutionem Pauli II. tum juramentum in sui consecratione præstitum, juxta formam præscriptam in Pontificali, quæ sic sonat: *Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice: &, si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hoc edita Constitutione contentas eo ipso incurrere volo*: cujus quidem juramenti virtute, Episcopos omni se abdicare potestate quidquam alienandi, etiam in casibus sibi alias a Jure permissis, docent Navarrus *in tract. de alien. rer. Eccles. num.* 11. *& seq.* Layman *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 9. Passerin. *de stat. homin. tom.* 1. *quæst.* 185. *art.* 7. *num.* 306. Pirhing *in* 3. *Decretal. tit.* 13. *sess.* 3. §. 7. *num.* 57. In hac itaque dubietate noluit ipse Judicis partes assumere, suoque judicio quæstionem dirimere; sed quæsivit a sacra Congregatione Concilii: *An absque Sedis Apostolicæ beneplacito potuerit, aut possit applicare in perpetuum Capitulo Ecclesiæ Cathedralis dictam ratam, scutorum videlicet* 876. *redituum mensæ Episcopalis in causam distributionum*: & sacra Congregatio die 5. Martii 1689. respondit: *Negative*.

CAPUT NONUM.

De dubitatione aliquando orta, an, & quando liceat Episcopo, in sua præsertim Synodo, præfinire quantitatem redituum patrimonii, aut beneficii, ad cujus titulum quis possit ad sacros Ordines promoveri.

ALiud nunc adducendum superest exemplum, respiciens *titulum* sacræ Ordinationis, quod ut rite exponatur, atque ad propositum referatur, nonnulla sunt præmittenda. Nemo ex Clero seculari sacris Ordinibus initiari potest, *nisi prius legitime constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere.... Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari non poterunt, nisi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*: quemadmodum totidem verbis sancitum est a Concilio Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. *de reform.* Ut huic decreto morem gererent Episcopi, fere omnes in suis Synodis certam præscripserunt quantitatem redituum, qui in ea diœcesi censerentur sufficientes ad honestam sustentationem Clerici; id quippe non potuit a Tridentino determinari, cum a regionum pendeat varietate: curarunt præterea obviare fraudibus, quæ nimium frequenter ab iis committuntur, qui ad titulum Patrimonii promoveri petunt; quibus etiam aditum occludere studuit sacra Congregatio Concilii pluribus sanctionibus, & decretis, quæ nos retulimus *in nostra Instit.* 26. Et, quoniam majus fraudis periculum, quod in Patrimonii Constitutione timetur, est, ne illud fictum sit, aut a quodam tertio assignatum cum pacto inter se, & Clericum inito, ut hic ad sacros Ordines promotus, si aliunde acquirat, unde honeste victitare queat, bona sibi in Patrimonium assignata, eorumque usumfructum domino restituat, & relinquat; propterea sacra Congregatio, ad hanc fraudem longius propellendam, sæpius definivit, non solum non licere Clerico Patrimonium distrahere, ad cujus titulum est ordinatus, sed neque cum aliis bonis cujuscumque generis, sine Episcopi licentia, illud permutare: quod ex pluribus constat decretis *in cit. Instit.* allegatis, quibus alia hic subnectimus, nimirum in *Terracinen.* 20. Julii 1619. *lib.* 12. *decretor. pag.* 27. & die 16. Novembris 1686. *lib.* 36. *decretor. pag.* 449. ubi hæc leguntur: *Quæritur, an verba illa Concilii in cap.* 2. *sess.* 21.: *Atque deinceps alienari &c.: intelligenda sint, ut, postquam ordinatus adeptus fuerit, unde vivere possit, requiratur etiam licentia Episcopi? Sacra Congregatio censuit, requiri licentiam, quamvis ordinatus sit adeptus*: quod quidem responsum sacra Congregatio dandum voluit ad similem quæstionem die 12. Julii 1687. hisce verbis propositam: *An bonis ad commodam sustentationem postea quæsitis, vel beneficio sufficienti adepto, statim Patrimonium evanescat: vel potius requiratur expressa subrogatio bonorum, seu Beneficii assecuti, ab Episcopo facienda loco Patrimonii: qua subrogatione expresse non facta, Patrimonium adhuc vigeat, nec expiret, prædicta clausula non obstante*.

II. Hæc obiter. Ad titulum vero Beneficii quod speciatim attinet, Innocentius XII. in celebri Constitutione *Speculatores*, *tom.* 9. *Bullar. pag.* 375. sancivit neminem posse, ad titulum Beneficii in aliena diœcesi obtenti, ab istius Episcopo Ordinibus initiari, nisi Beneficium tot ei annuos reditus subministret, qui, detractis oneribus, ad congruam ejusdem sustentationem sufficiant. Excitata deinde controversia, an sufficientia esset præfinienda ad normam taxæ Synodalis vigentis in diœcesi domicilii, an potius in ea diœcesi, ubi situm est Beneficium, sacra Congregatio, ut eam dirimeret, hanc adhibuit distinctionem: aut Beneficium continuam exposcit & perpetuam residentiam; aut ejusmodi obligationis vinculo Beneficiarium non obstringit: si secundum, sufficientia erit desumenda a taxa Synodali, præfinita in loco, ubi Beneficiarius domicilium habet: si primum, a taxa præscripta in diœcesi, in qua Beneficium possidat: sicuti colligitur ex responsis datis in *Alatrina*, die 9. Julii 1701. *lib.* 51. *decretor. pag.* 393. *a terg.* in *Ariminen. Ordinationis* 10. Januarii 1708. *lib.* 55. *decretor. pag.* 23. in *Romana*, *seu S. Agathæ Gothorum* 27. Maji 1713. *lib.* 63. *decretor. pag.* 219. *a tergo*. Huic eidem distinctioni adhæsit, eamque suprema sua auctoritate corroboravit Innocentius XIII. in sua Constitutione incipiente *Apostolici ministerii*, inquiens §. 7. *Cum etiam, juxta memoratam Innocentii XII. Prædecessoris Constitutionem, ratione, ac titulo Beneficii in aliena diœcesi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Episcopo ejusdem diœcesis suscipere, quam si Beneficium prædictum sit ejus reditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat; declaramus, sufficientiam hujusmodi præfiniendam esse, non juxta taxam*

xam

xam Synodalem, sive morem, pro promovendis ad sacros Ordines vigentem in loco prædicti Beneficii, nisi tamen illud continuam, & præcisam residentiam requirat, sed juxta taxam, vel, ea deficiente, juxta morem in alio loco domicilii vigentem.

III. Hisce decretis, facile alicui persuasum erit, omnes diremptas quæstiones, sacræ Ordinationis titulum respicientes. Verum non ita se res habuit; etenim, cum Beneficio, ad cujus titulum quis promoveri exposcit, plerumque anneaum sit onus celebrandi plures Missas, alia supererat enodanda difficultas; eum scilicet ad definiendum, an Beneficiario tot ex Beneficio obveniant reditus, quot, juxta taxam Synodalem, vel regionis consuetudinem, reputantur sufficientes ad vitam honeste traducendam, detrahenda sint onera Missarum, quibus Beneficium prægravatur; an potius soli sint æstimandi Beneficii fructus, nulla habita ratione adjecti oneris Missarum.

IV. Non una erat hac in re Doctorum sententia. Opinabantur plerique, onera Missarum esse detrahenda, cum liberum est Beneficiario illius vel per se, vel per alium satisfacere; secus vero, cum Missas per se ipsum celebrare tenetur: siquidem in primo casu, si in morbum incidat, quo a celebrando præpediatur, debet alteri Sacerdoti consuetam eleemosynam elargiri, ut Missas faciat; ac proinde, si morbus diuturnus sit, periculum erit, ne Beneficiarius ad extremam redigatur mendicitatem, cui sacri canones, ac præcipue Tridentinum obviare voluerunt, cum titulum sive Patrimonii, sive Beneficii in Clerico seculari exegerunt, ut ad sacros Ordines valeat promoveri: ejusmodi autem periculum iidem Doctores abesse ajunt in secundo casu; qui enim tenetur Missas celebrare per se ipsum, tempore, quo ægrotat, aut alio detinetur legitimo impedimento, nulla afficitur obligatione celebrandi per alium: quemadmodum, aliis allegatis, tradit Leander *Oper. moral. tom. 2. tract. 8. disp. 7. quæst. 19.*

V. Arbitrabantur alii, Missarum onera in neutro casu esse detrahenda: etenim, cum eleemosyna, quæ Sacerdoti datur, sit *quasi stipendium suæ sustentationis*, ut ait D. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad* 2. nulla ratio patitur, eam excludere a censu redituum, qui sufficientem sustentationem Sacerdoti suppeditant. Neque in contrarium facit, quod tempore infirmitatis Sacerdos, cui liberum est celebrare per alium, huic teneatur elargiri stipem, ad sui ceteroquin alimoniam necessariam; hic siquidem casus infrequens est, quem jura non respiciunt; secus in constitutione Patrimonii habenda pariter esset ratio ingruentis belli, imminentis alluvionis, similisque infortunii, cui obnoxia sunt prædia in Patrimonium assignata. Ad hæc, etiam Sacerdotem, cui onus incumbat celebrandi per se ipsum, si impediatur infirmitate, quæ sit diuturna, teneri suæ obligationi satisfacere per alium, rectius docent Cardinalis de Lugo *de Sacram. Eucharist. disp.* 11. *sect.* 2. *num.* 48. & 49. Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 1. *resolut.* 59. Passerin. *de stat. homin. tom.* 2. *quæst.* 587. *art.* 4. *num.* 1120 quorum sententiam secuta est sacra Congregatio Concilii in *Romana celebrationis Missarum* 4. Junii 1689. atque in alia *Romana* 2. Octobris 1721. ac proinde nullum, quantum attinet ad rem præsentem, videtur ponendum discrimen inter eum, qui tenetur Missas per se ipsum celebrare, ac alterum, cui potestas est celebrandi per alium.

VI. In hac opinionum varietate satius duxerunt aliquot Episcopi sacræ Congregationis Concilii sententiam efflagitare: & nos, qui eidem eramus a Secretis, ut Patres unico intuitu omnia inspicerent, quæ ad materiam pertinerent, quod semper consuevimus, cum difficilior occurreret examinandus causæ articulus, diligentem exaravimus Dissertationem, quæ extat *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 214. ubi cujuslibet ea diversis, quas retulimus, Auctorum sententiis præcipua expendimus rationum momenta. Actum fuit de hac quæstione die 8. Augusti 1722. iterumque die 24. Aprilis 1723. ac tandem die 17. Julii ejusdem anni decisum, rem esse relinquendam conscientiæ, & arbitrio Ordinariorum, qui, spectatis locorum, & personarum conditionibus, vel in particularibus eventibus statuant, vel etiam in Synodo per modum legis decernant, an onera Missarum sint, aut non sint detrahenda e reditibus Beneficii, e quibus ordinandus suam honestam sustentationem est percepturus.

VII. Quamobrem, absque periculo obviandi Juri communi, & sacro Concilio Tridentino, tuto poterit Episcopus in sua Synodo non solum præfinire quantitatem proventuum, qui censeantur sufficientes ad alimoniam subministrandam Clerico, suam incolenti diœcesim, sed etiam statuere & determinare, num inter ejusmodi proventus sit numeranda, an potius detrahenda stipes respondens numero Missarum, ad quas celebrandas Clericus sive per se, sive per alium adigitur lege sibi indicta a fundatore Beneficii, quod possidet.

DE SYNODO DIOECESANA

LIBER DECIMUS TERTIUS.

DE CETERIS AD DIŒCESANAM SYNODUM PERTINENTIBUS.

Ut quæcumque ad hoc argumentum pertinent, exequamur, nonnulla supersunt adnotanda, quæ aut in fine Synodi, aut, Synodo jam absoluta, fieri solent: & quæ exinde oriuntur, difficultates restant breviter enucleandæ.

CAPUT PRIMUM.

De verbo Placet, *quo Synodales Constitutiones solent alicubi ab Adstantibus approbari.*

IN pluribus diœcesibus usus invaluit, ut, lectis Synodalibus Constitutionibus, omnium, qui Synodo adsunt, exquiratur consensus per verbum *Placet* a singulis exhibendus. Huic vero consuetudini adstipulatur Pontificale Romanum, quod agens de ordine ad Synodum, ait: *Post hæc leguntur Constitutiones, si quæ sint, per Synodum approbandæ:* ex quo colligi videtur, consensum saltem majoris partis eorum, qui Synodo intersunt, necessarium esse, ut Constitutiones per Episcopum editæ robur obtineant, & efficaciam, parendique obligationem in universam inducant diœcesim,

cesim, juxta ea, quæ de sensu, & vi verbi *Placet* leguntur *in comment. nov. ad Concilium Eliberitanum tom.* 1. Collectionis Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre *pag.* 327. Equidem Joannes Petrus Gibert *in suo Corpore juris Canonici tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 18. satis prolixam concinnavit Dissertationem de auctoritate Presbyterorum in Synodo Diœcesana, ubi pluribus suadere conatur, eosdem ad Synodum vocatos habere votum decisivum; additque, quod, si hoc illis abjudicetur, consultivum saltem debeat omnino iisdem attribui.

II. Verum, rem aliter se habere, fateri compellitur, qui declinare velit errorem Aerii, a Calvino renovatum. Aerius, Presbyter Arianus, quarto Ecclesiæ seculo, cum Episcopatum, quem ambiverat, non fuisset assecutus, ut se ipsum solaretur, docuit, nihil plane discriminis intercedere inter Episcopum, & Presbyterum; sicut refert S. Epiphanius *hæres.* 75. Extinctam Aerii hæresim, inclinante seculo XIV. excitavit Joannes Wiclefus a quo eandem hausit Calvinus, qui *Instit. cap.* 8. *num.* 52. asserit, Episcopum nullum habere in Presbyteros dominatum, sed eas tantum partes, *quas habet Consul in Senatu ut referat de negotiis, sententias roget ...... & quod communi consilio decretum fuerit, exequatur*. At Ecclesiæ Catholicæ firmissimum dogma est, Episcopos esse superiores Presbyteris non solum potestate Ordinis, sed etiam jurisdictionis. Hanc veritatem, contra Calvinum, definivit Tridentinum, *sess.* 23. *de Sacram Ord. can.* 6. eandemque iterum impetitam a Calvini assecla Salmasio, sub larvato nomine Wallonis Messalini, strenue propugnavit Petavius tribus *de Ecclesiastica Hierarchia* libris; idemque contra Blondellum, ejusdem sectæ Calvinianæ ministrum, præstitit Natalis Alexander *dissert.* 44. *in Histor. Eccles. secul.* IV.

III. Ex eo porro, quod Episcopi sint superiores Presbyteris potestate jurisdictionis, necessario consequitur, posse ab illis leges ferri, quibus Presbyteri, etiam inviti & reluctantes, cogantur obtemperare; ut enim optime ajebat Gerson *de potest. Eccles. considerat.* 4. *tom.* 2. *Oper. part.* 1. *pag.* 230. *Potestas Ecclesiastica jurisdictionis in foro exteriori est potestas Ecclesiastica coercitiva, quæ valet exerceri in alterum, etiam invitum, ad dirigendum subditos in finem beatitudinis æternæ .... Proprie vero dicitur jurisdictio facultas, seu potestas propinqua dicendi, vel sententiandi jus in alterum, etiam invitum*. Hanc eandem potestatem Episcopis asseruerunt omnes antiqui Patres. Etenim S. Justinus *apolog.* 1. ad Imperatorem *num.* 67. rationem reddens disciplinæ, quam Christiani ab Apostolis acceperant, singularem Præpositum, supra Fideles constitutum, commemorat, cui reliqui subderentur, atque obedirent. Et Dionysius, Corinthiorum Episcopus, qui circa annum Domini 160. vivebat, scribens ad Pinytum Gnossiorum Episcopum, apud Eusebium *lib.* 4. *Hist. cap.* 23. agnovit profecto in Episcopo auctoritatem suos Clericos obstringendi legibus, & præceptis, cum Pinytum admonuerit, *ne grave onus castitatis Fratrum cervicibus tanquam necessarium imponat, sed ejus, quæ in plerisque hominibus inest, infirmitatis rationem habeat*. Idem fatetur S. Irenæus *lib.* 4. *adversus hæreses cap.* 26. *num.* 2. inquiens: *Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet his, qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum, secundum placitum Patris, acceperunt*. Et magis aperte Cyprianus *epist.* 27. *ad Lapsos*: *Inde* (a Christo Domino) *per temporum, & successionum vices, Episcoporum Ordinatio, & Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur, & omnis actus Ecclesiæ per eosdem Præpositos gubernetur*. Hieronymus vero, quem frustra Blondellus in suas partes trahere tentavit, quamvis nonnullis in locis, præsertim *in commen. cap.* 1. *epist. ad Titum*, & *epist.* 85. *ad Evagrium*, subobscure loquatur, alibi tamen mentem suam clarius explicans, Catholicum dogma tuetur: etenim *epist.* 52. *olim* 2. ad Nepotianum *num.* 7. *tom.* 1. *Oper. col.* 260. ait: *Esto subjectus Pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe*: & *epist.* 41. *olim.* 54. ad Marcellam *num.* 3. *col.* 187. hoc inter Catholicos, & Montanistas ponit discrimen: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent: apud eos Episcopus tertius est*: in Dialogo vero adversum Luciferianos adeo manifeste totam potestatem jurisdictionis in unius diœcesis Episcopo reponendam putavit, ut secus unitatem Ecclesiæ consistere non posse affirmaverit *num.* 9. *tom.* 2. *Oper. col.* 182. *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quædam, & ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes*. Missa facimus alia quamplurima cum ejusdem Hieronymi, tum S. Ignatii Martyris, Tertulliani, Clementis Alexandrini, Origenis, aliorumque Patrum in eandem rem luculenta testimonia, quæ videri possunt apud laudatos Petavium, Natalem Alexandrum, Bellarminum *lib.* 1. *de Clericis cap.* 14. & Josephum Binghamum *Origin. Eccles. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. qui quidem Auctor, licet heterodoxus, nihilominus hac in re a Catholicis non dissentit.

IV. Non idcirco tamen negamus, consuevisse, immo & quandoque in rebus gravioris momenti debuisse etiam Episcopos, priusquam quidquam decernerent, inferiorum Presbyterorum consilium, & sententiam exquirere, ut tali pacto majus pondus, majoremque auctoritatem suis decretis conciliarent. Ita quippe cautum legimus *can.* 35. *al.* 27. inter Apostolicos, ex versione Dionysii Exigui: *Episcopus gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille, præter omnium conscientiam, faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Sancto*. Concilium vero Carthaginiense IV. *cap.* 22. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 980. præcepit, *ut Episcopus sine Concilio Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, & testimonium quærat*: & *cap.* 23. *ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum*. Quamobrem Auctor *Constit. Apost. lib.* 2. *cap.* 28. Presbyteros appellavit *consiliarios Episcopi*: & Hieronymus *lib.* 2. *in cap.* 3. *Isaiæ vers.* 3. *tom.* 4. *Oper. col.* 51. *Et nos*, inquit, *habemus in Ecclesia Senatum nostrum, cœtum Presbyterorum*: quem quidem Sacerdotum Senatum Origenes *in Matthæum* comparat Senatui in qualibet civitate constituto, a quo civitatis negotia administrantur. Quamvis porro istius Senatus caput & princeps esset Episcopus, cujus solius sententia cæterorum placito præponderaret; attamen Cyprianus ab ipso sui Episcopatus exordio hanc sibimetipsi legem indixerat, nihil ut aggrederetur rei, quæ suæ Ecclesiæ gubernationem respiceret, sine ejusdem Senatus consilio, nec sine totius plebis consensu: quod ipsemet testatur *epist.* 5. *ad Presbyteros, & Diaconos* scribens: *Ad id vero, quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri, Donatus, & Fortunatus, Novatus, & Gordius, solus rescribere nihil potui, quando a primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis, mea privatim sententia gerere*. Videri potest de hoc argumento Altaserra *in Vindiciis Ecclesiasticæ Jurisdictionis lib.* 11. *cap.* 12.

V. Verum, cum postea in qualibet diœcesi nimium auctus fuerit Sacerdotum numerus, quos proinde difficile foret Episcopo, quoties sibi opus esset, in unum convocare, atque in consilium adhibere,

inde

inde factum est, ut soli Canonici Ecclesiæ Cathedralis, quos jam fere ubique recepta Crodogangi institutio, seu communis vitæ ratio, arctiori vinculo, veluti membra cum capite, Episcopo devinciebant, fuerint in ejusdem consiliarios adsciti: quemadmodum observat Mabillon. *tom. 2. Annal. Benedict. ad an.* 837. ac prosequitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 3. cap. 9. & seq.* Et profecto ambigi non potest, quin etiam hodie, jure Decretalium, Canonici Ecclesiæ Cathedralis sint consiliarii nati Episcoporum; adeo ut non liceat Episcopo aliquod gravia momenti negotium aggredi, & deliberare, inconsulto Capitulo. *Novit tua discretionis prudentia* (inquit Alexander III. *in Cap. Novit, de his quæ fiunt a Prælat.* scribens ad Patriarcham Jerosolymitanum) *qualiter tu, & Fratres tui unum corpus sitis; ita quod tu caput, & illi membra esse probantur: unde non decet, te, omissis membris, aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti*: & *in seq. Cap. Quanto*, ad eundem: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus, & confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ negotiis, Fratres tuos requiras, & cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragas, & pertractes, &, quæ statuenda sunt, statuas, & errata corrigas, evellenda dissipes, & evellas*.

VI. Sed, licet Episcopus teneatur sui Capituli consilium exquirere, non propterea tamen tenetur illud sequi, nisi in casibus a Jure expressis. Latum siquidem intercedit discrimen inter consilium, & consensum, ubi enim jura Capituli consensum exposcunt, illud facere cogitur Episcopus, quod major pars Canonicorum faciendum concluserit: ubi vero solum exigunt Capituli consilium, suæ obligationi faciet satis, si Canonicos consulat, quin deinde ulla adigatur lege ad eorundem amplectendam sententiam: quod colligitur *ex Cap. Cum olim*, 7. *de arbitr.* & *Cap.* 1. *de Cappell. Monac.* traditque cum communi Gonzalez *in Cap. Cum in veteri*, 52. *de elect. num.* 4. Nec proinde frustraneum erit reputandum Canonicorum consilium: etsi enim Episcopus non tenetur illud sequi, consulentium tamen rationibus instruitur, atque edocetur, ne inconsiderate, & præcipitanter agat: uti ad rem ponderant Sylvester *verb. Consilium*, & Engel *ad tit. de his quæ fiunt a Prælat. num.* 1. quæ etiam causa est, cur Romanus Pontifex non soleat ardua negotia sine Fratrum suorum, idest S. R. E. Cardinalium, consilio decernere, quamquam sciat, supremæ suæ potestatis exercitium ab eorundem assensu nequaquam pendere: quod scite adnotarunt Glossa *in Cap. Fundamenta, verb. Contingeret, de elect. in 6.* Hieronymus Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 46. *nu.* 62. & Menoch. *præsumpt.* 34. *num.* 24. *lib.* 6.

VII. Sicuti porro Cardinales, quia sunt Assessores, Collaterales, & Coadjutores Papæ, uti eos vocat S. Bernardus *lib. 4. de considerat. ad Eugenium*, ideo, cum a Papa in consilium adhibentur, tenentur, quid coram Deo sentiant, ingenue aperire: *Cum per ipsum Romanum Pontificem* (verba sunt Nicolai III. *in cit. Cap. Fundamenta, de elect. in 6.*) *in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assistant*: nec possunt, sine culpa, consilium suum reticere, aut ambiguis verbis obductum proferre, etiamsi prævideant, illud ab aliis Cardinalibus, atque ab ipso Pontifice respuendum; quod recte tradunt Joannes Hieronymus Albanus *de Cardinalatu quæst.* 10. & Hieronymus Platus *de Cardinalis dignitate, & officio cap.* 28. ita Cathedralium Ecclesiarum Canonici ab Episcopo requisiti, debent mentem suam ea, qua utique decet, modestia, sed pari animi sinceritate manifestare, etiamsi de rebus consulantur, in quibus sciunt liberum esse Episcopo ab eorundem Canonicorum consilio deviare.

VIII. Quænam autem sint res, de quibus Episcopus deliberare nequit sine consensu Capituli, & quænam illæ, quas decernere valet, audito duntaxat Capituli consilio, fuse explicant Doctores *ad cit. tit. de his quæ fiunt a Prælat.* nec præsentis instituti est eas singulatim recensere. Unum tamen animadvertimus, multum scilicet hac in re deferendum esse locorum consuetudini, qua induci potest, ut Episcopus solutus sit ab obligatione, qua ceteroquin, spectato Jure communi, teneretur, requirendi sui Capituli consensum, aut etiam consilium: quod aperte colligitur *ex Cap. Ea noscitur, de his quæ fiunt a Prælat.* & *ex Cap. Non est, de consuetudine, in 6.* docentque Stephanus Gratianus *discept. forens. cap.* 100. *num. ult.* Zerola *in prax. Episcop. part. 1. verb. Capitulum num.* 8. Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 19. Fermosinus *de potest. Capituli Sed. vac. tract. 2. quæst. 1. num.* 4.

IX. Jam vero, ut hæc, quæ præmisimus, ad rem nostram accommodemus, cum hodie cujuslibet particularis Ecclesiæ Senatus, non ex omnibus diœceseos Sacerdotibus, sicut olim, sed ex solis constituatur Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, necesse utique non est, ut Episcopus novas Constitutiones in Synodo promulgaturus, totius Cleri sententiam efflagitet, sed satis est, si sui Capituli consilium exposcat, etsi illud sequi non teneatur, nisi in ipsis Constitutionibus aliquid decernatur de re, puta de Ecclesia parochiali, alicui Collegio, aut monasterio perpetuo unienda; ad quam Jura majoris partis Capitularium exigunt consensum. Quin immo ab ea ipsa obligatione petendi Capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime præscriptam consuetudinem jus sibi acquisierit novas leges condendi, & publicandi, inconsulto Capitulo: quod reapse contigisse in diœcesi Gerundensi, testatur Romaguerra *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib. 1. tit. 1 cap. 1. num.* 20. & siquidem contrariorum eadem est disciplina, obstringeretur Episcopus non solum consilium, sed etiam sui Capituli consensum expetere, ubi idem Capitulum id juris ex antiqua consuetudine sibi vindicasset. Constant hæc omnia ex pluribus sacræ Congregationis Concilii, quæ subnectimus, responsis.

X. In causa *Urgellen.* anno 1581. *lib. 3. decret. pag.* 32. quæsitum fuit: *An, stante Concilii Tridentini cap. 2. sess. 25. Constitutiones editæ, aut quæ in Synodalibus Constitutionibus de cetero fient, de consensu Capituli fieri debeant; an vero Episcopus per se facere Constitutiones, & publicare eas possit*; & sacra Congregatio respondit: *Episcopum in Synodo Diœcesana per se Constitutiones facere posse, absque consensu, & approbatione Cleri; requirendum tamen consilium Capituli, licet id non teneatur sequi Episcopus, præterquam in casibus a Jure expressis*.

XI. In causa *Burgen.* 5. Julii 1627. *lib. 13. decretor. pag.* 267. eadem interrogata: *An Archiepiscopus Burgen. in decernendo, & statuendo ea, quæ sibi bene visa fuerint opportuna, in Synodo Diœcesana, teneatur sequi consilium sui Capituli*; respondit: *Archiepiscopum teneri requirere consilium Capituli, non autem illud sequi, circumscripta consuetudine immemorabili, vel alias legitime præscripta, necnon alio legitimo, & sufficienti titulo, super quibus Capitulum poterit particulariter audiri*.

XII. Apud Episcopum Sarnellum *in suis epistolis Ecclesiasticis lib. 2. epist. 20. pag.* 49. extat epistola ab eadem sacra Congregatione data ad Patriarcham Venetiarum die 27. Aprilis 1592. in qua hæc habentur: *Sacra Congregatio per libellum Amplitudinis tuæ nomine porrectum consulta respondit, eandem Amplitudinem tuam in Synodo Diœcesana facere posse Constitutiones absque consensu, & approbatione Cleri; debere tamen*

men requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, nisi in casibus a Jure expressis, non obstante quod ex forma Romani Pontificalis in celebranda Diœcesana Synodo expresse habeatur, ut Constitutiones in Synodo publicandæ a Patribus per verbum Placet *confirmentur.*

XIII. Alia ejusdem sacræ Congregationis epistola ad Episcopum Oriolanum data 17. Maji 1599. refertur a Cardinali de Aguirre *tom. 4. Concil. Hispan. pag.* 748. cujus verba sunt: *Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, sæpius consulta, respondit, licere Episcopo, ad eumque pertinere cogere Synodum Diœcesanam absque consensu, & consilio Capituli. In ea autem Constitutiones eundem Episcopum edere, & promulgare posse, absque consensu, & approbatione Cleri; debere tamen requirere consilium Capituli, tametsi illud sequi non teneatur, præterquam in quibusdam casibus a Jure expressis.*

XIV. Capitulum Hispalense adversus Archiepiscopum, qui Diœcesanam Synodum absque suo consensu coegerat, ad sacram Congregationem Concilii provocavit, ejusque examini hæc inter cetera dubia subjecit: *Primo, an ipse Archiepiscopus sine consensu dicti Capituli possit indicere, & convocare Diœcesanam Synodum. Secundo, an ipse Archiepiscopus sine consensu dicti Capituli possit in Diœcesana Synodo condere Statuta, & Constitutiones de rebus gravibus, & arduis ..... Quarto, an sit necessarius assensus Clericorum Synodo interessentium, ita ut major pars contradicendo possit omnium, seu alterius Constitutionis exitum retardare.* Et sacra Congregatio die 26. Novembris 1689. respondit: *Ad primum Affirmative. Ad secundum Affirmative; debere tamen Archiepiscopum requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, præterquam in quibusdam casibus a Jure expressis. Ad quartum Negative.* Videri poterunt de hac re differentes Bottus *in tract. de Synodo 3. part. num. 137. & seq.* Cardinalis de Luca *de jurisdict. disc.* 56. de Alte Archiepiscopus Hydruntinus *in Methodo sacræ Visitationis part. 5. §. 2. num. 6. & 7.* & Synodicon Ecclesiæ Beneventanæ *in Append. ad Concilium Provinciale III. pag. 26. & 27.*

XV. Posito autem, quod Episcopus, priusquam Synodales Constitutiones promulget, sui Capituli consilium exposcere debeat; quo melius, & maturius suam Capitulares sententiam pandant, decet profecto, ut illas, ante Synodum, singulis Canonicis expendendas tradat, omnibusque deinde in unum congregatis, quid de iisdem sentiant, exquirat, & audiat. Postquam vero Capitulum suum protulit judicium, in Episcopi arbitrio erit aut illi acquiescere, aut in sui proposito persistere, prout magis expedire judicaverit. uti enim optime ajebant Patres Concilii Provincialis Rotomagensis anni 1581. *tit. de Episc. & Capit. num. 28. tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1225. non caput membris, sed membra capiti obsequi, atque obtemperare debent: *Declarat hæc sancta Synodus, præcipuam in ipsis Ecclesiis auctoritatem, & rerum gerendarum potestatem ad Episcopos pertinere, eosque consilio, & opera Capitulorum, & Dignitatum juvari debere, ut membrorum capiti cohærentium, & obsequentium.*

XVI. Quòd si Episcopus, inconsulto Capitulo, novas Constitutiones ediderit, atque in Synodo promulgaverit, illæ profecto, utpote deficientes a norma a Jure præscripta, firmitate carebunt; quamvis, si justæ, & rationabiles deprehendantur, sanari queant a sacra Congregatione Concilii: quod aliquando factum, testatur Cardinalis Petra *in Comment. ad Constit. 1. Benedicti XII. sect. unic. num. 17. tom. 4. pag.* 124.

CAPUT SECUNDUM.

De Synodi subscriptione.

QUoniam in Diœcesana Synodo nullus est, præter Episcopum, qui jurisdictionem habeat, & potestatem ferendi leges, quod ex hactenus dictis plane liquet, docentque Bellarminus *lib. 1. de Conciliis cap.* 4. & Suarez *lib. 6. de legib. cap. 15. num.* 8. manifeste exinde conficitur, solius Episcopi, alteriusve, qui ejus loco Synodo præsit, esse Synodales Constitutiones sua firmare subscriptione, sicuti optime monuit Scarsanton *in not. ad Cecoper. tom. 2. lib. 4. tit. 3. in animadvers. num.* 17. Sed, quanquam hæc res compertissima sit, nec jure possit in quæstionem adduci; nihilominus Canonici Ecclesiæ Metropolitanæ Hispalensis acriter olim dimicarunt pro astruendo sibi jure subscribendi una cum Archiepiscopo Synodalia decreta. Verum, cum causa delata fuerit ad sacram Congregationem Concilii, hæc parvi faciens, quod Altovitus, sacræ Congregationis Secretarius, in suo consultivo suffragio, quod penes nos extat, testatus fuerat, aliquas nimirum a se repertas Diœcesanas Synodos Hispalenses, quibus Canonici post Archiepiscopum subscripserant, contra eosdem pronunciavit: ad dubium quippe hisce verbis propositum: *An Capitulum, seu Canonici ab illo deputandi ad interessendum celebrationi Synodi, debeant una cum Archiepiscopo subscribere Synodo Diœcesanæ*: die 26. Novembris 1689. respondit *Negative.*

II. Neque Canonicis suffragatur exemplum Concilii Generalis, cui etsi Romanus Pontifex vel per se, vel per suos præsit Legatos, omnes subscribunt Episcopi: siquidem Episcopi in Concilio Generali summo Pontifici assident, non tanquam meri consiliarii, verum etiam tanquam Judices; uti ostendunt Cardinalis Turrecremata *Summ. Eccl. lib. 3. cap. 63. & 64.* Melchior Canus *de Locis Theolog. lib. 5. cap. 5. quæst.* 2. & Bellarminus *cit. lib. 1. de Conciliis cap.* 18. Canonici autem ad Diœcesanam Synodum vocantur tanquam meri Episcopi consiliarii, non vero ut Judicis partes ibidem assumant: quapropter non debent Synodo subscribere, ne videantur sibi usurpare censoriam, & judiciariam potestatem, quam ex subscriptione inferri animadvertit laudatus Canus *de Loc. Theolog. lib. 5. cap. 5. pag. 154. Patavin. edit. ann.* 1714. inquiens: *Consiliarii, qui non sunt simul Judices, non solent judicio, sententiæque subscribere. At in Synodali sententia* (loquitur de Concilio Generali) *non Pontificis solum, sed ceterorum Episcoporum subscriptiones adponuntur. Sunt igitur sine dubio Judices.*

III. Ex eo porro, quod Episcopi in Concilio Generali sint veri Judices, cave ne inferas teneri Romanum Pontificem in ferenda sententia majorem partem Judicum sequi, eorumque doctrinam approbare: etenim, uti ratiocinatur idem Melchior Canus, quamvis omnes Episcopi sint veri Judices, supremum tamen judicium est a Christo Domino suo in terris Vicario commissum, eidemque munus demandatum, quotquot in errorem deflexerunt, sive pauciores, sive plures numero fuerint, ad veram Fidem revocandi; juxta illud, quod Petro dixit Christus *Luc.* 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua: & tu aliquando conversus* (non unum, & item alterum, sed sive paucos, sive multos) *confirma fratres tuos.* Quocirca Damasus Papa scribens ad Episcopos per Illyricum constitutos numerum Concilii Ariminensis contemnendum dixit, eo quod illi non accesserit Romani Pontificis sententia, atque prævalenti multitudini unum Vincentium Capuanum, aliosque paucos opposuit Episcopos, qui contra Concilii judicium steterunt:

runt: *Neque enim*, ait, *præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando conſtat, neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis Epiſcopatum inviolabiliter cuſtodivit, nec alios talibus præbuiſſe conſenſum*: apud Petrum Couſtant *Epiſt. Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 486. Hanc ſupremam Romani Pontificis ſupra ceteros Epiſcopos prærogativam agnovit Œcumenica Synodus Florentina, cui ſolus Eugenius IV. qui eidem per ſe præfuerat, ſubſcripſit definiens: *Ego Eugenius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ita definiens ſubſcripſi*: ceteri vero, licet Pontifici aſtiterint tanquam Conjudices, in Pontificis tamen reverentiam ſe abſtinuerunt a verbo *definiens*, ſolumque dixerunt: *Ego N. Epiſcopus ſubſcripſi*: cum ceteroquin in aliis Conciliis, quibus ſummus Pontifex per ſuos præfuit Legatos, ac præſertim in Tridentino, quilibet ſubſcripſerit definiens, exceptis Procuratoribus abſentium, qui ad ſuffragium deciſivum non fuerunt admiſſi; quod alibi fuit a nobis adnotatum. Plura, quæ ad rem faciunt, legi poterunt apud Gravinam *de cauſa efficiente Conciliorum*, *tom.* 8. *Bibliot. Max. Pont. pag.* 895. & Perrimezzium *tom.* 1. *Diſſert. Eccleſ. diſſ.* 5. *pag.* 162. *& ſeq.*

IV. Quia vero etiam in Concilio Provinciali Epiſcopi Suffraganei adſunt tanquam Judices, ita ut eorundem, aut majoris partis eorum ſententiæ prævaleat ſententiæ Metropolitani, quod colligitur *ex Can. Archiepiſcopus*, 9. *quæſt.* 3. docetque Turrecremata *in Can. Per ſingulas*, *ead. cauſ. & quæſt.* ac Fagnanus *in Cap. Sicut olim*, *num.* 104. *de accuſat.* propterea ejuſdem Synodi decreta omnes ſubſcribunt. Quem morem retentum vidimus etiam a Concilio Provinciali Romano anni 1725. cui, præter ſummum Pontificem Benedictum XIII. qui illi præfuerat, tanquam Romanæ provinciæ Metropolitanus, omnes ſubſcripſerunt, quotquot intervenerant, Cardinales, Epiſcopi, & Procuratores abſentium. Et, ſiquidem, quod a majori parte concluſum eſt jam habet vim legis totam obligantis provinciam; etiam illi, qui ceteroquin diſſenſerunt, coguntur aliorum acquieſcere judicio, ac Synodalia Statuta acceptare, ſuaque corroborare ſubſcriptione: quanquam iis, qui ſe gravatos ſentiunt, ſuppetat remedium appellationis ad Sedem Apoſtolicam. Ita recte definitum fuit a Concilio Provinciali Narbonenſi anni 1609. *cap.* 29. *in fin. tom.* 11. Collectionis Harduini *col.* 32. *Quo abſoluto, & factis acclamationibus, decretis ejus manu propria tam Epiſcopi, quam Procuratores ſubſcribant, licet in omnibus nomine proprio non conſenſerint: judicia enim ſanioris & majoris partis prævalent, & quod concluſum fuerit a pluribus, cenſetur approbatum. Qua non obſtante ſubſcriptione, ſi in aliquibus quis ſe gravatum ſenſerit, viam Juris per appellationem ad ſummum Pontificem Provincialis Concilii Judicem ei patere declaramus.* Quod ſi quis adeo pertinaciter ſuæ adhæſerit opinioni, ut majoris partis ſententiæ cedere recuſaverit, eum aut e conſeſſu expelli, aut anathemate percelli, juſſerunt Patres Concilii Toletani VIII. anni 653. *cap.* 11. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 965. ajentes: *Cum vero qualibet ſancta Synodus agitur, aut pacifice inter Pontifices quippiam definitur; ſi pauciores per neſcientiam, vel contentionem forte diſſentiant, aut commoniti plurimorum ſententiæ cedant, aut ab eorum cœtu cum dedecore confuſionis abſcedant, aut excommunicationis annuæ ſententiam luant.*

V. Quod vero attinet ad Presbyteros, Provinciali Synodo quandoque præſentes, non unam ſemper fuiſſe comperimus in re, quam verſamus, Eccleſiæ diſciplinam: ad plures quippe ex Provincialibus Synodis Presbyteros una cum Epiſcopis fuiſſe vocatos, eoſdemque Acta ſubſcripſiſſe, conſtat tum ex Concilio Arelatenſi I. habito anno 314. cui plures Presbyteros, quin immo & Diaconos, atque etiam Exorciſtas ſubſcriptos legimus in ejuſdem Actis editis a Sirmondo; tum ex Concilio Romano I. ſub Symmacho anni 499. cui ſexaginta octo Presbyteros, & ſeptem Diaconos ſubſcriptos invenimus; tum denique, ut alia plurima prætermittamus, ex alio Concilio Romano ſub Gregorio II. anni 721. ubi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi ſub hac formula Decretis ab ipſis omnibus communi nomine promulgatis ſubſcripſerunt: *Opportunus gratia Dei Epiſcopus Eccleſiæ maturanenſis huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi. Siſinnius S. R. E. tituli S. Sixti Presbyter huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi. Muſcus humilis Diaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi*: *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 962. & *tom.* 3. *col.* 1866. *& ſeq.* Verum, quanquam olim fuerit in poteſtate Epiſcoporum, Presbyteros, atque interdum etiam Diaconos, ad Concilium Provinciale cum jure ſuffragii admittere; poſtea tamen ſuffragium deciſivum conceſſum fuiſſe ſolis Abbatibus, habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, eruitur ex Concilio Londonienſi anni 1075. in quo cautum fuit, *ne quis in Concilio loquatur, præter licentiam a Metropolitano conceſſam, exceptis Epiſcopis, & Abbatibus*, qui pariter ejuſdem Concilii Statuta ſubſcripſerunt: *tom.* 6. ejuſdem Collectionis *part.* 1. *col.* 1558. Nec mirum eſt, Abbates fuiſſe hac prærogativa donatos, cum iidem, ſive ex privilegio, ſive ex conſuetudine, jus etiam acquiſierint interveniendi Conciliis Œcumenicis: quod profecto jam ante Concilium Conſtantienſe contigiſſe, aſſeruit Cardinalis Cameracenſis in ſchedula eidem Concilio oblata, apud Emmanuelem a Schelſtrate, inquiens: *Item ſciendum eſt, quod, quando in Conciliis Generalibus ſoli Epiſcopi habebant vocem definitivam, hoc fuit, quia habebant adminiſtrationem populi ... poſtea additi fuere Abbates eadem de cauſa, & quia habebant adminiſtrationem ſubjectorum.* Quamobrem iidem, atque ob eandem rationem juriſdictionis ſcilicet, quam exercent in ſubditos, Ordinum quoque Regularium Superiores Generales ſubſcripſerunt decretis Concilii Florentini, & Tridentini.

VI. Alii vero Presbyteri, nulla fruentes juriſdictione quaſi Epiſcopali, a Provincialibus Conciliis ſunt excluſi, exceptis duntaxat Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, qui ſunt ad illa invitandi, ut per ſe, vel per ſuos interſint nuntios, ſeu Procuratores; uti habet textus *in Cap. Etſi membra*, *de his quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli*, ubi Innocentius III. ait: *Provincia Senonenſis Capitula Cathedralium Eccleſiarum ad nos querimoniam tranſmiſerunt, quod Archiepiſcopus Senonenſis, & ejus ſuffraganei, Procuratores eorum, nuper ad Provinciale Concilium convocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt. Viſum fuit nobis, & Fratribus noſtris, ut Capitula ipſa ad hujuſmodi Concilia debeant invitari, & eorum nuntii ad tractatum admitti, maxime ſuper illis, quæ ipſa Capitula contingere dignoſcuntur.* Non tamen prælatos Canonicos eorumve Procuratores aliam habere vocem, niſi mere conſultivam, Juris communis veſtigia ſectantes diſerte declararunt Patres Concilii Provincialis Burdigalenſis, anni 1583. *cap.* 34. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1379. ubi agentes de Concilio Provinciali, edixere: *Capitula Cathedralium Eccleſiarum ſpeciatim ad Synodum invitentur, eiſque liceat delegare ex ſuis Capitulis Canonicos, qui Synodo interſint, ac eorum mandata referant. Sciant autem in Synodo tantum conſulendi, non autem decernendi poteſtatem habere.* Cumque in alio Concilio Burdigalenſi, celebrato an. 1624. Procurator Capituli Santonenſis contendiſſet, *omnes Procuratores Capitulorum in Concilio, in rebus Conciliariis de dirigendis vocem deciſivam habere*; commu-

ni Patrum sententia jussus est suam opinionem, tanquam erroneam, atque Ecclesiæ praxi, & Romani Pontificis decretis contrariam, retractare; simulque statutum, ne quis deinceps eandem tenere, docere, & propugnare auderet. *Sacro approbante Concilio, decretis ultimi Concilii Provincialis Burdigalensis inhærentes, opinionem quorundam, qui ausi sunt asserere, præter Episcopos, quosdam etiam alios habere vocem decisivam in Concilio Provinciali, ut erroneam judicamus: quibuscumque deinceps eandem proponere, in concionibus agitare, docere, & tenere prohibentes: tom.* 11. Collectionis Harduini *col.* 132.

VII. Non solum autem Canonici Ecclesiarum Cathedralium, eorumve Procuratores auctoritatem non habent quidquam decernendi in Concilio Provinciali, sed poterunt etiam e Congregationibus, quæ sessionibus præmitti solent, excludi, cum a Patribus de re aliqua est in illis pertractandum, quam propalare nequeant sine violatione juramenti, aut obedientiæ debitæ Superiori, vel alia subest justa causa eos non admittendi; quemadmodum docent Fagnanus *in cit. Cap. Ejus membra, num.* 14. & Pirhing. *ad eund. tit.* §. 3. *nu.* 19. Ex quibus concludimus, unam eandemque esse conditionem Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium in Synodis tam Provincialibus, quam Diœcesanis: etenim tam ad istas, quam ad illas sunt vocandi; in utrisque votum habent mere consultivum; & neutrius decreta subscribunt.

CAPUT TERTIUM.

De Synodalium decretorum revisione, & approbatione.

CUM in Provincialibus Conciliis, quæ antiquioribus Ecclesiæ seculis cogebantur, recens subortæ hæreses interdum damnarentur, & gliscentes per provinciam errores solicita cura præfocarentur; inde factum est, ut eorundem Acta per Synodalem epistolam ad Romanum transmitterentur Pontificem, ut accedente primæ Sedis, & Jesu Christi in terris Vicarii approbatione, quod in illis particularibus Episcoporum cœtibus fuerat deliberatum, tanquam Fidei dogma ab omnibus reciperetur orthodoxis, unaque esset ubique omnium Fides. Hujus disciplinæ testimonium perhibent Patres Concilii Carthaginiensis, & Milevitani, ejusdem anni 416. qui post proscriptos Pelagii, & Cælestii errores, quod a se gestum fuerat Innocentio I. totius Ecclesiæ principatum tenenti significarunt, rogantes, ut Apostolicæ suæ auctoritatis fulcimentum & robur Conciliaribus statutis adjiceret. *Hoc itaque gestum* (scripserunt Patres Carthaginienses, *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 1214.), *Domine Frater, sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur auctoritas.* Et Patres Milevitani *ibid. col.* 1221. *Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus.* Innocentius vero litteris ad eosdem datis, eos hoc nomine plurimum commendat, quod scilicet exquirentes primæ Sedis oraculum, eorumque, quæ a se gesta fuerant, confirmationem ab eadem petentes, sanctissimis Ecclesiæ legibus obtemperaverint, & prisca calcaverint instituta Patrum, qui *non humana*, ait ad Episcopos Carthagine congregatos, *sed Divina decrevere sententia, ut, quidquid quamvis de disjunctis, remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret: ut tota hujus auctoritate, justa quæ fuerit, pronunciatio firmaretur; indeque sumerent ceteræ Ecclesiæ (velut de natali suo fonte aquæ cuncta procederent, & per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti cœno inemundabili sordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret:* & ad Patres Milevitanos: *Diligenter ergo, & congrue Apostolici consulitis honoris arcana (honoris, inquam, illius, quem, præter illa, quæ sunt extrinsecus, solicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia: antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper Orbe mecum nostis esse servatam.... Præsertim quoties Fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes Fratres, & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est sui nominis, & honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum Mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse:* apud Petrum Coustant *Epist. Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 889. & 896. Eandem confirmationem a Zosimo Papa petiisse alia duo Africana Concilia, contra Pelagianos pariter coacta, testatur mox citandus Prosper *in libro contra Collatorem*, & constat ex ejusdem Zosimi epistola, quam ex ms. codice Vaticano profert Baronius *ad an.* 417. *num.* 19. *& seq.* Similiter Cæsarius Arelatensis Episcopus confirmationem secundæ Synodi Arausicanæ postulavit a Felice Papa, eoque præmortuo, impetravit a Bonifacio II. quod narratur *in Vita ejusdem Cæsarii lib.* 1. *sub fin.* apud Mabillonium *in secul. I. Benedictin. pag.* 646. *Venet. edit.* & colligitur ex epistola Bonifacii *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1109.

II. Ab Apostolica vero confirmatione Provinciale Concilium mutuari infallibilem auctoritatem, ita ut in Fide errare nequeat, recte docent Melchior Canus *de Loc. Theolog. lib.* 5. *cap.* 4. *conclus.* 5. Bellarminus *lib.* 2. *de Conciliis cap.* 5. pluribusque argumentis ostendit Thomassinus *dissert.* 9. *in Concilia Carthaginiense, & Milevitanum*. Enimvero, nisi res ita se haberet, ajunt Canus, & Bellarminus, non possent dici, irreformabili Ecclesiæ judicio, proscripti errores Helvidii, Pelagii, & Priscilliani: quorum primus damnatus est a Concilio Telensi, confirmato a Siricio; alter a præfatis Conciliis Africanis, confirmatis ab Innocentio, & Zosimo; tertius a Concilio Toletano, confirmato a Leone Magno: quæ quidem Concilia fuere tantum Provincialia. Accedit, quod Augustinus, & Prosper rem contra Pelagium omnino confectam sunt arbitrati, postquam Africanorum Antistitum Synodalis sententia in eundem prolata, ab Apostolica Sede fuit approbata. Augustinus quippe *serm.* 131. *olim* 2. *de verb. Apost. num.* 10. *tom.* 5. *Oper. col.* 645. inquit: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error.* Et rursum *lib.* 2. *Oper. imperfect. contra Julian. num.* 103. *tom.* 10. *Oper. col.* 993. *Quid adhuc quæris examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem? Quod denique jam factum est in Episcopali judicio Palæstino.... Damnata ergo hæresis ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coercenda est a potestatibus Christianis.* Prosper autem *contra Collat. cap.* 21. *alias* 41. *Tunc istorum machinæ fractæ sunt.... quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: quando Pelagium ad proferendam in se, suosque sententiam, Palæstinorum Episcoporum Synodus coarctavit: quando Africanorum Conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dextras omnium armavit Antistitum.* Quare non immerito laudatus Thomassinus *loc. cit. nu.* 1. *Provinciales Synodos ab Apostolica Sede confirmandas esse, &, ubi confirmatæ fuerint, tunc in auctoritatis summum columen eas recipi, nec posse ab eis, citra hæreseos discrimen, provocari.*

III. Hæc de Provincialibus Synodis, in quibus hæreses damnabantur, &, quid Fide tenendum esset, decernebatur. Hodie vero, etsi plerumque in ejusmodi

di

di Synodis Fidei causæ non pertractentur, sed sola condantur decreta disciplinam respicientia, ut tamen antiquæ consuetudinis aliquod remaneret vestigium, ea, antequam promulgentur, transmitti jussit Sixtus V. ad sacram Congregationem Concilii; non quidem ut postea confirmationem reportent a Sede Apostolica, sed ut corrigantur, si quid fortasse in iisdem aut nimis rigidum, aut minus rationi congruum deprehendatur: *Provincialium vero* (alloquitur Pontifex sacram Congregationem Concilii *sua Constit.* 157. *tom.* 4. *Bullar. part.* 4. *pag.* 396.) *ubivis terrarum illa celebrentur, decreta ad se mitti præcipiet, eaque singula expendet, & recognoscet*: atque ita esse moribus receptum fidem faciunt Concilia Provincialia, Valentinum anni 1565. Toletanum anni 1582. Mexicanum anni 1585. quorum decreta a sacra Congregatione Concilii, ad quam missa fuerant examinanda, leguntur emendata in Collectione Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre *tom.* 4. Concilium pariter Provinciale Narbonense anni 1609. ab eadem sacra Congregatione recognitum, & correctum, testatur Cardinalis Arigonius in epistola data 27. Novembris 1611. quæ ad ejusdem Concilii calcem refertur *tom.* 11. Collectionis Harduini *col.* 54. Ejusdem Congregationis judicio subjecta decreta Concilii Provincialis Salernitani, narrat Cardinalis Lancellotti in sua attestatione, exarata die 23. Augusti 1616. Et nos ipsi, cum ejusdem Congregationis Secretarii munus gerebamus, scimus ejus judicio fuisse suppositas sanctiones Synodi Provincialis Ruthenorum, quæ, Præside Hieronymo Grimaldo Archiepiscopo Edesseno, in regno Poloniæ Nuntio Apostolico, cum facultatibus Legati de latere, & postea S. R. E. Cardinali, habita fuerat anno 1720.

IV. Non semel tamen accidit, Provincialia Concilia non solum a sacra Congregatione Concilii recognosci, &, si opus fuerit, emendari, verum etiam a summo Pontifice, ita petentibus Metropolitanis, a quibus sunt celebrata, per Apostolicas litteras confirmari. Etenim Gregorius XIII. per suum speciale Breve approbavit quartum, & quintum ex Conciliis Provincialibus Mediolanensibus, a Sancto Carolo Borromæo enactis: quod narrat Giussanus *in Vita S. Caroli lib.* 6. *cap.* 2. & nos supra memoravimus. Synodus quoque a Petro Episcopo Berltensi, Vicario Apostolico in Tunkino, celebrata in pago Diughieu provinciæ Kinam die 14. Februarii 1670. quæ Provincialis potius, quam Diœcesanæ indolem videtur præsetulisse, post ejusdem examen præmissum a sacra Congregatione de Propaganda Fide, confirmata fuit a Clemente X. per Apostolicas litteras, datas 23. Decembris 1673. quæ extant inter Constitutiones Apostolicas pro Missionibus Sinarum, Tunkini &c. typis Parisiensibus impressas anno 1676. *part.* 1. *pag.* 121. *& seq.* Similiter a Paulo V. approbatum Concilium Provinciale Mechliniense anni 1607. constat ex ejusdem Brevi, quod Conciliaribus Statutis attexuit Harduinus suæ Collectionis *tom.* 10. *col.* 1969. Apostolica itidem confirmatione roborata fuere duo Concilia Provincialia Beneventana, annis 1693. & 1698. habita a Vincentio Maria Cardinali Ursino, Archiepiscopo Beneventano, qui postea summus Pontifex est renunciatus, assumpto nomine Benedicti XIII. quod videre est in Collectione Conciliorum Provincialium Beneventanorum, edita Romæ 1724. *pag.* 577. *&* 604. Idemque Benedictus, cum supremum Pontificatum teneret, nonnulla approbavit Concilia Provincialia; uti Avenionense, celebratum anno 1725. atque Ebredunense anni 1727. Et nos ipsi, postquam ad Petri Cathedram evecti fuimus, confirmavimus Synodum provincialem, coactam in Monte Libano, per nostras Apostolicas litteras datas 1. Septembris 1741. & evulgatas una cum Actis Consistorii semipublici, habiti 13. Julii 1744. iterumque impressas *Bullarii nostri tom.* 1. *pag.* 74 *& seq.* & *tom.* 2. *in Appendice pag.* 35. *& seq.*

V. Quibus positis, posset quis dubitare, an prædicta Provincialia Concilia ab Apostolica confirmatione vires accipiant universam obligandi Ecclesiam, perinde ac si essent Constitutiones Pontificiæ; juxta illud Justiniani effatum *in leg.* 1. *Cod. de vet. Jur. enucl. Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimur*. Sed hanc difficultatem diluunt Suarez *lib.* 4. *de legib. cap.* 6. *num.* 10. & Fagnanus *in Cap. Canonum statuta, num.* 13. *de Constitut.* opportune monentes, confirmationem robur quidem adjicere actui confirmato, sed nequaquam illum extendere, nisi aliter Superior expresserit, sicuti arg. *leg. Aurelius &c. ff. de liberat. legat.* docet Baldus in *leg.* 1. *in fin. Cod. Si advers. rem judic.* ex quo concludunt, prædictorum Conciliorum decreta, quanquam a summo Pontifice approbata, nisi sint clausa in corpore Juris communis, de quibus duntaxat loquebatur Justinianus, provinciæ limites non prætergredi: quod reapse de præfatis Conciliis Provincialibus Mediolanensibus, a Gregorio XIII. confirmatis, omnes Doctores sentire, idem Fagnanus observat.

VI. Non omnia autem, quæ hucusque de Provincialibus dicta sunt, nostris congruunt Diœcesanis Synodis: harum quippe Constitutiones statim possunt ab Episcopis publicari, quin ulla obstringantur obligatione illas transmittendi ad sacram Congregationem Concilii, ejusque expectandi judicium. Haud equidem ignoramus, Antonium Mariam Gratianum, Episcopum Amerinum, suam, quam sæpius laudavimus, Synodum habitam anno 1585. typisque Venetis anno 1597. impressam, inscripsisse Clementi VIII. atque in epistola nuncupatoria ita Pontificem allocutum: *Cum igitur mihi antiquissima cura fuerit, quam diu, ac varie interpellata, diœcesis hujus Synodum habere, quæ habita bis triginta annis non erat, in eaque omnem morum, atque Ecclesiasticarum rerum rationem maxime ex Tridentini Concilii præscriptis condere, constituereque, incessit animum cogitatio, volumen ipsum decretorum, priusquam ederem meis, ad te mittendi, tibique dicandi: non quidem eo consilio, ut fulgorem, ac majestatem nominis tui præferens, quasi commendatius inde spectatiusque prodiret, sed, cum sancire, atque promulgare hujus generis quicquam, non ante probatum tibi, fas jusque nemini sit, ut tuo arbitrio, tuæ ditioni, qua debeo fide, reverentiaque subjicerem; id demum habiturus ratum, sanctumque, quod tu, cujus haud dubie cælesti afflatu voluntas regitur, cuique cælestis Numinis instar inest, sanciendum, comprobandumque esse censueris.* Verum hæc unice referri debent ad Gratiani obsequium, & reverentiam erga Sedem Apostolicam, non vero ad necessitatem consulendi summum Pontificem, ejusque approbationem obtinendi: siquidem, si Jus commune spectemus, ab hoc liberam habet Episcopus facultatem ferendi, & promulgandi leges, quas opportunas duxerit ad rectam suæ diœcesis administrationem independenter ab ulla Superioris confirmatione; uti bene Suarez *cit. cap.* 6. *num.* 9. *&* 10. Si vero consideremus paulo ante indicatam Sixtinam Constitutionem, hanc solum loqui animadvertimus de Synodo Provinciali, cujus Acta ante promulgationem recognoscenda statuit a sacra Congregatione Concilii; nequaquam autem complecti deprehendimus decreta Synodi Diœcesanæ, de quibus nihil de novo decernit, sed cujuslibet Episcopi prudentiæ, atque arbitrio, cui antea permittebantur, ea relinquit. In hac sententia fuit sacra Congregatio Concilii, quæ rogata, ut recognosceret Acta Diœcesanæ Synodi Strongolensis, die 17. Junii 1645. respondit: *Se non consuevisse revidere, & approbare, nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione Sixti V. & quod idcirco Episcopus uteretur jure sibi, ex sacro Concilio, competente: lib.* 17. *decretor. pag.* 484. Quocirca in hac

nostra

nostra commentatione falli jam diximus Cardinalem de Luca, & Van-Espenium, asserentes, Diœcesanas Synodos robore, & efficacia carere, nisi a prædicta sacra Congregatione approbentur.

VII. Compertum præterea nobis est, non deesse Episcopos, qui suas Constitutiones, in Synodo promulgandas, ad aliquem virum doctum, rerumque Ecclesiasticarum apprime peritum, in Urbe commorantem, mittant, ejusque de illis consilium, & judicium exquirant; aut etiam aliquem Cardinalem, sacræ Congregationi Concilii adscriptum, enixe rogent, ut eas legat, & corrigat: quod sæpius a nobis, cum in minoribus essemus, factum reminiscimur, ut amicorum Antistitum indulgeremus petitionibus. At hæc ab Episcopis ex mera fiunt cautela, ut nimirum sui Cleri, & populi querimoniis aditum occludant; non ex ulla, qua teneantur, obligatione: neque enim iidem sacræ Congregationis judicialem sententiam, sed peculiaris personæ judicium expetunt, & consilium: sacram quippe Congregationem non solere Diœcesanas Synodos recognoscere, nisi adversum ejusdem decreta ab aliquo fuerit appellatum, & modo ab ipsamet accepimus, & asseruit Cardinalis Carafa, ejusdem olim Præfectus, in sua epistola anno 1586. ad quemdam Episcopum data, quæ a pluribus refertur Auctoribus, & novissime edita est a Miglioruccio *Institut. Canonic. lib. 1. tit. 3. num. 26. pag.* 34. cujus verba sunt: *Non est in more positum apud Patres Illustrissimos, qui Tridentini Concilii decretis interpretandis præfecti sunt, Diœcesanas Synodos recognoscere, sed Provinciales tantum emendare. Quare, ut voluntati, atque Pastorali Amplitudinis tuæ zelo in tuæ Synodi correctione quoquo modo satis per me fieret, illud pro mea in te, & Ecclesiam tuam charitate, mihi sumpsi, ut Synodum ipsam percurrerem, simulque & adnotarem, quæ notatu digna visa sunt, quemadmodum licebit in extremis ipsis Synodi pagellis, ubi nostras animadversiones adscripsimus, inspicere. Quod superest tamen, tu, Clerusque tuus in salutarium Constitutionum observationes naviter incumbite: memores, unam optimam legem esse, legem observare. Valete in Domino.*

CAPUT QUARTUM.

De Synodalium Decretorum promulgatione, &, quam in Diœcesim inducunt, obligatione.

CErtum est, ad legis substantiam pertinere ipsius legis promulgationem, qua ad totius communitatis notitiam devenire queat. *leg. Leges sacratissimæ, Cod. de legib. & rubr. Novel.* 66. etenim, cum lex sit regula morum, non uni, aut alteri personæ, sed toti proposita communitati, debet omnibus ita significari, ut ad omnium aures pervenire valeat: quod aliter fieri nequit, quam per ejusdem legis promulgationem. Modus autem, quo hæc promulgatio sit facienda, non est speciatim a Jure præfinitus: quare merito Suarez *lib. 4. de legib. cap. 15. num.* 8. asserit, leges ab Episcopis latas, sufficienter promulgari, si aut publice legantur in Ecclesia Cathedrali, aut voce præconis in platea civitatis adstantibus significentur, aut scriptæ affigantur in loco publico, ad hoc designato. Quin immo, si Statuta Synodalia, non populum, sed solum respiciant diœcesis Clerum, alia non indigent publicatione, ab ea distincta, quæ fit in ipsa Synodo, cui interest præcipua pars ejusdem Cleri: siquidem Innocentius III. *in Cap. Ad hæc, de postulat. Prælat.* disjunctive ait, legis vinculum in omnes protendi *cum solemniter editur, aut publice promulgatur:* nulla autem lex magis solemniter editur ea, quæ fit in consessu præcipuæ partis eorum, in quos fertur.

II. Facta porro Synodalium Constitutionum promulgatione, nullius temporis determinatum spatium intercedere necesse est, ut illæ parendi obligationem inducant: sed statim unumquemque ligant, qui earundem notitiam quoquo modo habuerit. Licet enim in Jure Civili cautum sit, leges Imperiales non obligare, nisi post duos menses ab earundem promulgatione in singulis provinciis facta, juxta textum *cit. Novell. 66. ejusque rubr.* & insuper disputetur inter Doctores, an idem locum habeat in legibus Pontificiis, pro universa Ecclesia latis; in qua quæstione affirmativam sententiam tuentur Navarrus *manual. cap. 23. nu.* 44. Sotus *lib. 1. de just. quæst. 1. art.* 4. negativam vero propugnant Suarez *lib. 3. de legib. cap.* 18. & *lib. 4. cap.* 15. Menoch. *de Arbitrar. cas. 185. nu.* 8. aliique magis communiter: omnes tamen fatentur, legem latam ab inferioribus, nisi aliud ipsemet legislator decernat, statim post promulgationem unumquemque afficere: quod tanquam certum ponunt Ostiensis *in Summ. tit. de Constit. §. Quando*, Navarrus *cit. loc. & consil. 1. nu. 16. de Constit.* Suarez *cit. cap. 18. nu 9.* Azor. *Instit. part. 1. lib. 3. cap. 3. q.* 2.

III. Neque ad declinandum Synodalium Constitutionum vinculum prodesse potest auctoritas Gratiani, qui initio *dist.* 18. scripsit: *Episcoporum Concilia sunt invalida ad definiendum, & constituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria Episcoporum Concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ, etsi non habent vim Constitutionis, habent tamen auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias statutum est, & generaliter, seu specialiter observari præceptum.* Hæc siquidem nimium inconsiderate, atque oscitanter a Gratiano prolata, observat ibidem Glossa *verb. Constituendum*, inquiens: *Illud non est verum, quia Episcopi bene possunt condere canones Episcopales, & Archiepiscopus Provinciales, quia quilibet populus, & quælibet Ecclesia sibi potest statuere aliquod jus:* adnotavitque Cabassutius *in theor. & prax. Jur. Canon. cap. 1. in fin.* ubi Gratiani errorem redarguit. Etenim, cum Episcopi positi sint a Spiritu Sancto *regere Ecclesiam Dei*, *Act.* 20. iisque collata sit potestas solvendi, & ligandi, *Matth.* 18. sive hæc sit immediate a Christo Domino, sive a summo Pontifice, nemo, salva Fide, potest jurisdictionem illis abjudicare suas oves legibus obstringendi, quibus obtemperare cogantur: quod ex iis liquet, quæ *lib. 1. cap.* 4. & *lib. 5. cap.* 4. diximus, & late probat Suarez *lib. 4. de legib. cap.* 4. Quocirca apud omnes Juristas principii loco est; Synodales Constitutiones facere jus particulare ab omnibus observandum, qui in constituentis territorio degunt: Rota *cor. Seraphino decis. 813. n. 3. decis. 14. num. 7. decis. 15. num. 6. decis. 16. num. 9. decis. 18. num. 13. lib. 14. ad ornat. Card. de Luca, & decis. 471. nu. 5. part. 14. decis. 212. nu. 3. part. 15. decis. 163. num. 18. part. 17. recent. decis. 123. nu. 14. cor. Herrera, decis. 7. nu. 19. cor. Molines:* & prosequitur Romaguerra *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib. 1. tit. 1. c. 1. n. 35. & seq.*

IV. Ex eo porro, quod potestas ferendi leges sit in Episcopis aut immediate a Christo, aut a summo Pontifice, cui est a Christo immediate collata, necessario etiam consequitur, earum firmitatem nequaquam pendere a populi acceptatione, sed ab unico legislatore vires sortiri, quibus unumquemque quantumvis reluctantem constringant, nisi forte a justitia certo deficiant, ex cujus defectu fiunt irritæ, quemadmodum bene perpendit Suarez *cit. lib. 4. de legib. cap. 16. per tot.* ubi merito eam animadvertit, oppositam opinionem, quam aliqui ausi sunt venditare, componi non posse cum Fide, qua credimus, Ecclesiæ regimen fuisse a Christo commissum Romano Pontifici, in cujus sollicitudinis

partem

partem ceteri vocati sunt particularium Ecclesiarum Antistites.

V. Quod si quis legis *subjectum*, ut ajunt, hoc est personas inquirat, quæ Diœcesanæ Synodi decretis ligentur, paucis respondetur, ad eorundem observationem adigi quotquot incolunt Episcopi diœcesim, cujuscumque sint status, & conditionis, nisi speciali privilegio ab ejusdem subtrahantur jurisdictione: Suarez *lib. 4. de legib. cap. 19. num. 5.* Quin immo Regulares, eorum exemptione non obstante, parere coguntur Diœcesanæ Synodi sanctionibus, in iis, quæ respiciunt curam animarum, aut Sacramentorum administrationem, juxta decretum Tridentini *sess. 25. cap. 11. de Regular.* atque Apostolicas Constitutiones, Concilii textum explicantes: decretis pariter subjiciuntur, quæ materiam concernunt, in qua subsunt jurisdictioni delegatæ Episcopi, juxta decisionem Innocentii IV. *in Cap. 1. de privileg. in 6. Salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse, canonica præcipiunt instituta:* quod prolixius explicuimus *lib. 9. cap. 15. num. 4. & seq.* Notat præterea idem Suarez *eod. lib. 4. cap. 20. num. 10.* aliquando, ad evitandum scandalum, & fugiendam difformitatem a ceteris diœceseos membris, teneri Regulares obtemperare Constitutionibus Synodalibus, a quibus ceteroquin, ratione suæ exemptionis, essent soluti; quamvis simul advertat, non semper illas transgredientes fieri gravis culpæ reos, sicuti ceteri, qui Episcopali juri plene subduntur.

VI. Aliqui nihilominus Doctores, quos citant Azor. *Instit. part. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 2.* & Diana *part. 1. tract. 9. resolut. 36. & part. 10. tract. 11. resolut. 36.* specialem quæstionem movent de jejuniis ab Episcopo vel per Edictum, vel per Synodalem Constitutionem, toti diœcesi indictis: ad quæ religiose servanda etiam Regulares compellunt: durum quippe, & absonum illis videtur, Regulares, austerioris vitæ genus professos, licite posse iis diebus epulari, quibus ceteris, inter quos versantur, est abstinentia præcepta. Addunt præterea, nullum, quantum ad rem attinet, posse assignari discrimen inter legem Episcopi indicentem jejunium, & legem, qua dies aliquis festus per totam diœcesim celebrandus edicitur: huic autem posteriori obtemperare debere etiam Regulares statuit Tridentinum *sess. 25. cap. 12. de Regul. Dies festi, quos in diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis, omnibus etiam Regularibus, serventur:* unde inferunt, pari ratione eosdem obstringi lege jejunii ab Episcopo lata. Verum Suarez *cit. loc. num. 5.* Azorius, & Diana *locis cit.* Bonacina *de præceptis Eccles. disp. ult. quæst. 1. punct. 6. num. 5.* la Croix *lib. 3. part. 2. num. 1274.* Cardinalis Cozza *de jejunio part. 3. dub. 4. num. 65.* Pontas *in suo Dictionar. verb. Jejunium cas. 16.* etiam a prædicta Synodali lege Regulares liberos pronunciat: semel enim posita eorum exemptione ab Episcopi jurisdictione, nulla est efficax ratio, cur hoc speciali Episcopalis jurisdictionis actu ligentur. Quod enim colere teneantur dies festos ab Episcopo præscriptos, sicuti & servare interdictum ab eodem Episcopo promulgatum, id provenit ex peculiari sanctione Tridentini, quod in hisce duobus casibus Regulares supposuit jurisdictioni Ordinarii, a qua ceteroquin in omnibus aliis, non nominatim exceptis, sunt prorsus exempti. Quod autem iidem Regulares austerioris vitæ genus elegerint, hoc probat utique, eos obligari ad jejunia, aliasque corporis macerationes, præscriptas in regulis Ordinis, cui sunt adscripti, quæque insuper a Prælato Regulari, cui subsunt, forsan iisdem de novo indicantur; non autem probat, adigi etiam ad jejunia indicta ab Episcopo, aliove Prælato, cujus jurisdictioni, & imperio non subjacent: quin immo, quia plura sustinent onera cujuslibet Regularis instituti propria, æquum non est ut etiam alia cogantur subire, quæ suis diœcesanis imponit Ordinarius loci, in quo degunt.

VII. Verum, si in aliqua Regularium communitate, antiqua invaluisset consuetudo servandi jejunia, quæ Episcopus sive in Synodo, sive extra Synodum, aliquoties indicit; nullus dubitat, ad ea deinceps servanda eandem communitatem compelli posse: tunc quippe jejunandi obligatio non oritur ab Episcopi jurisdictione, sed ab ipsa consuetudine, quæ vim habet inducendi legis obligationem: quemadmodum opportune monent omnes laudati Doctores. Similiter, non ab Episcopi præcepto, sed a jure naturali jejunare coguntur Regulares iis diebus, quos Episcopus jussit esse esuriales, si non jejunantes scandalum præbeant aliis; quod jam cum Suarez prænotavimus. Quocirca a culpa non excusamus eos Regulares, qui illis ipsis diebus, quibus tota diœcesis a vetitis cibis abstinet, ut Episcopi Edicto morem gerat, ad suam ostentandam exemptionem, se splendide epulatos, palam, & publice gloriantur: hæc enim vana ostentatio non potest non afferre audientibus gravem offensionem, præsertim si jejunium fuerit ab Episcopo imperatum ex publica causa, puta ad placandum Deum, ut ingens aliquod malum, aut imminens mali periculum a diœcesi avertat. In Synodo Diœcesana Cardinalis Capponii, Archiepiscopi Ravennatensis, habita anno 1627. titulo *de observatione dierum festorum num. 17.* habentur hæc verba: *Prædecessor noster* (Petrus videlicet Cardinalis Aldobrandinus) *unanimi totius Cleri acclamatione, habitoque in pleno Senatu Sapientum, ac totius populi antiquæ Civitatis Ravennæ assensu, pervigilium Sancti Apolinaris Protectoris ac Patroni jejunio ab omnibus nostræ diœcesis celebrandum in prima Synoda statuit, ac pronunciavit:* & hoc ipsum in subsequentibus Synodis Archiepiscoporum confirmationem obtinuit, & jejunium prædictæ diei observatur in universa diœcesi tum a sæcularibus, tum a Regularibus. Sanctæ memoriæ Clemens XI. ut singulis annis celebraretur memoria liberationis e periculo terræmotus, quo Urbs Roma afflicta fuit, statuit, jejunium quotannis esse servandum pridie diei festi Purificationis Beatæ Mariæ Virginis, uti legitur in ejus Vita edita Urbini anno 1727. *lib. 2. num. 36. pag. 98.* & quamvis hoc jejunium fuerit a dicto Pontifice demandatum, uti Urbis Episcopo, usque ad præsentem diem observatur a Secularibus, & Regularibus in Urbe degentibus.

VIII. Capitula iisdem exempta obnoxia sunt Synodalibus Constitutionibus, quæ versantur circa reformationem morum, & disciplinæ; quod a sacra Congregatione declaratum, testata sunt Concilia Provincialia Mechliniense, & Namurcense, relata a Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part. 1. tit. 18. cap. 4. num. 6.* intacta in reliquis remanente eorundem Capitulorum exemptione, quæ in hoc præcipue sita est, ut Episcopus, extra visitationem, procedere nequeat contra aliquem Canonicum sine duobus adjunctis e gremio Capituli, ad normam Tridentini *sess. 25. cap. 6. de reform.* quamvis eadem Capitula, sine adjunctis, pro suo arbitrio, visitare queat, juxta aliud ejusdem Concilii decretum *sess. 6. cap. 4. de reform.* quæ duo decreta a nobis expensa, & invicem conciliata fuere in causa *Januen. Jurisdictionis*, de qua *tom. 2. Thesaur. Resol. pag. 192. & seq.*

IX. Difficultas de iis esse potest, qui de Episcopi diœcesi quidem sunt, sed extra diœcesim versantur, mox tamen ad illam redituri: de his quippe dubitatur, an absentiæ tempore Diœcesanis Constitutionibus obstringantur, censurisque afficiantur in earundem transgressores latis. Communiter vero respondent Doctores, particularibus loci statutis non obligari,

qui

qui extra statuentis territorium degit; juxta apertam decisionem Bonifacii VIII. *in Cap. final de Constit. in 6. Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus, furtum extra ipsius diœcesim committentes, minime ligari noscuntur: cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune*: quæ est sententia Pauli Jurisconsulti *in leg. final. ff. de jurisdict.* Aliud autem esse ajunt de præcepto, alicubi ab Episcopo facto, ne ex. gr. aleis ludat, sub pœna excommunicationis, ipso facto incurrenda; eum quippe, cui tale præceptum injunctum est, si extra diœcesim aleis ludat, in excommunicationem incidere, iidem Doctores affirmant. Ratio discriminis est, quia lex, seu statutum, per se, & immediate respicit territorium, seu diœcesim, eique quasi cohæret, ac proinde non potest constringere qui extra territorium, seu diœcesim existit: præceptum vero afficit immediate personam, ejusque velut ossibus hæret, quocumque terrarum discesserit: S. Antoninus *part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 2.* Covarr. *in Cap. Alma Mater, part. 1. §. 10. num. 3.* Suarez *de legib. lib. 3. cap. 32. num. 1. & lib. 4. cap. 19. num. 1.* Layman *in cit. Cap. final. de Constit. in 6. num. 3. ad eund. tit. de Constit. num. 55. & 59.*

X. Verum prædicta communis assertio limitanda est in illo, qui e diœcesi egreditur solo animo declinandi Synodalis Statuti obligationem: quamvis enim nonnulli Doctores etiam hunc a Statuti vinculo solutum arbitrentur, melius tamen, eum, in legis fraudem discedentem, legis vinculum secum ferre, eoque constrictum manere, defendunt Manuel *tom. 1. Summ. cap. 219. num. 12.* Vasquez *in 3. part. quæst. 98. art. 2.* Rebell. *de oblig. just. lib. 2. quæst. 7. sect. 3. num. 16.* Layman *Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 9.* Neque hodie fas esse videtur ab hac sententia recedere, postquam sacra Congregatio Concilii illegitimum pronunciavit matrimonium, non servata Tridentini forma, ab iis celebratum, qui solo animo illud clandestine contrahendi, recesserunt e loco, ubi Tridentinum est promulgatum, & se ad locum contulerunt, in quo promulgatum non est; quam declarationem, sua roboratam auctoritate, Urbanus VIII. inseruit Brevi, ad Archiepiscopum Coloniensem dato, anno 1627. ut narrat Cardinalis de Lugo *lib. 1. Respons. moral. dub. 36.* eidemque declarationi aliæ plures consonant decisiones, quæ ab eadem Congregatione prodierunt, diligenter a nobis collectæ, & relatæ *in nostra Instit. 33. num. 8. & seq.* Etenim, cum neque sacræ Congregationi, neque summo Pontifici in animo fuerit novam rogare legem, sed præexistentem, jam a Tridentino indictam, explicare, jam exinde conficitur, ex utriusque sententia, qui in legis fraudem e loco se subducit, ubi ea viget, sub lege nihilominus comprehensum, ejusque nexu devinctum manere. Accedit, quod Clemens X. in Constitutione, quæ incipit *Superna*, edita 21. Maji, & publicata 2. Augusti 1670. declaravit, posse Regularem in diœcesi, in qua ad excipiendas Confessiones est approbatus, *confluentes ex alia diœcesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit, in fraudem reservationis, ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*. Ex quo iterum manifestum fit, dolum & fraudem nemini patrocinari, ad evadendum legis vinculum; eamque fraudem vere ab illo committi, qui, solo animo legem eludendi, e loco se proripit, ubi illa viget.

CAPUT QUINTUM.

Quibus modis cessare possit obligatio inducta a Synodali statuto.

SIquidem de essentia legis est perpetuitas in eo sensu, quem fuse explicat Suarez *lib. 1. de legibus cap. 10. per tot.* certum proinde est, Synodales Constitutiones, nisi revocentur, in suo robore permanere, quamvis Episcopus, a quo sunt editæ, e vita decesserit, aut se Episcopatu abdicaverit, aut ad aliam sit translatus Ecclesiam: quod apud omnes Canonistas indubitatum, asserunt Barbosa *de offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 93. num. 23.* Fagnanus *in Cap. A nobis, 1. a num. 5. usque ad fin. de sent. excommun.* Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. lib. 1. cap. 1. §. 6. num. 70.* Card. de Luca *in adnotat. ad Trident. disc. 30. num. 15.* Reiffenstuel *ad tit. de Constit. §. 4. num. 70.* Romaguerra *ad Constit. Synodal. Gerunden. lib. 1. tit. 1. cap. 1. num. 29.* Non ita certum est, an Episcopi morte cessent Statuta ab eodem extra Synodum facta, & per simplex Edictum promulgata. Hæc quippe statim vires amittere, neque amplius urgere, autumant Bertacchin. *tract. de Episc. part. 2. lib. 4. decis. 15.* Riccius *decis. 149. num. 2. part. 1.* Zerola *prax. Episc. part. 1. vers. Edicta §. Ad tertium*, Sperellus *for. Eccl. decis. 14. num. 21. & 22.* Barbosa *cit. loc.* inde inferentes, per Episcopi obitum cessare casuum reservationem, nisi facta fuerit in Synodo. At melius alii, Episcopi Statutis, etiam extra Synodum, audito tamen consilio Capituli, factis, & promulgatis, eandem attribuunt perpetuitatem, quam omnes concedunt Synodalibus Constitutionibus: siquidem etiam illa suas vires, & efficaciam unice mutuantur ab auctoritate, & jurisdictione Episcopi, quæ eadem prorsus est, sive in Synodo, sive extra Synodum exerceatur. Accedit expressa decisio Gregorii IX. *in Cap. ultim. de offic. Legat.* ubi ait: *Nemini dubium esse volumus, quid Legatorum Sedis Apostolicæ Statuta, edita in provincia sibi commissa, durent, tanquam perpetua, licet eadem postmodum sint egressi*: nam, si Statutum Legati perseverat, postquam ejus jurisdictio, per egressum e provincia, est extincta, idem dicendum esse de quolibet Episcopi Statuto, merito ibidem observat Glossa *vers. Statuta*, quam sequuntur Jason *in leg. Stipulationum, ff. de verb. oblig. num. 3. & 4.* Federicus de Senis *consil. 16.* aliique, quos allegat Reiffenstuel *cit. tit. de Constit. §. 4. num. 70.* ubi simul docet, hanc eandem potestatem condendi Statuta, in perpetuum duratura, competere Capitulo, vacante Sede Episcopali.

II. Quod autem diximus, Synodales Constitutiones esse perpetuas, non est ita accipiendum, quasi nequeant ab eodem Episcopo, ejusve successore revocari: etenim perpetuæ dicuntur hoc tantum nomine, quod scilicet sint regulæ stabiles, propositæ communitati, quæ moraliter eadem perseverat; atque insuper quia, spectata earundem natura, durant post mortem legislatoris, nisi ab ipsomet, aut a successore abrogentur: nequaquam vero perpetuæ dicuntur, quasi sint immutabiles; cum interdum novæ emergentes rerum circumstantiæ illas delendas, atque abrogandas suadeant: uti bene ratiocinatur Suarez *cit. cap. 10. num. 15.* Quare, si postremæ Synodi decreta aliis adversentur, quæ in prioribus fuerant edita, posterioribus erit inhærendum; quia jus posterius derogat priori: quemadmodum ad rem ponderat Cardinalis Jacobatius *de Conciliis lib. 6.* ad quod allusit etiam S. Augustinus *lib. 2. de Baptismo contra Donatistas* scribens *cap. 3. num. 4. tom. 9. Oper. col. 98.* *sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento re-*

rum

rum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat.

III. Præter revocationem vero a legislatore, ejusve successore factam, alii duo sunt modi, quibus diœceseos incolæ Synodalium Constitutionum jugum excutere possunt: primo, si nunquam illas, earumve aliquam moribus recipiant, seu observare incipiant: secundo, si, postquam receptæ fuerant, per contrariam consuetudinem ab earundem vinculo se solvant. Ad primum quod attinet, quanquam leges, potissimum Ecclesiasticæ, a populi acceptatione minime pendeant, attamen, cum eædem nunquam a populo recipiuntur, peccant quidem eas non recipientes, sed tandem desinunt obligare; quoniam præsumitur, nolle legislatorem, cum maximo animarum dispendio, suæ legis vinculo diu irretitam tenere communitatem, quæ nunquam passa est se eo constringi: uti bene ratiocinatur Suarez *lib. 4. de legib. cap. 16. num. 9.* Quantum vero temporis necessarium sit, ut lex, nunquam usu recepta, censeatur tacite revocata, litigant Doctores. Certum solum videtur, nullum temporis spatium esse necessarium, quando legislator scit, suam legem non recipi, &, cum commode possit ejusdem observationem urgere, dissimulat, taceique, neque in transgressores animadvertit: tunc quippe, post paucos actus a superiore toleratos, præsumitur, quod idem, per hanc ipsam conniventiam, suam legem tacite revocet, nolitque ea obstringere communitatem, cui displicet: Suarez *cit. loc. num.* 10. & 12. At difficultas est, quando lex ab initio respuitur, ignorante legislatore. Ne in hoc rerum eventu quidem ullum determinatum temporis intervallum necessarium existimant Felinus *in Cap. 1. num. 13. de treug. & pac.* & Bott. *in tract. de Synod. art. 2. n. 63.* quorum sententia, post paucos transgressionis actus, prudentis viri judicio definiendos, censetur pariter lex abrogata. Alii e diametro oppositi, quos sequitur Fagnanus *in eod. Cap. de treug. & pac.* legem, etsi nunquam usu receptam, urgere nihilominus putant, donec non effluxerit tempus quadraginta annorum, intra cujus spatium, quotquot legi non parent, cujus materia sit gravis, a gravis culpæ reatu non excusant. Alii demum, quorum opinionem *practice certam* arbitratur laudatus Suarez *num.* 11. docent, ad delendam legem, quæ nunquam a communitate servari cœperit, necessarium, & sufficiens esse decennium: nam ex una parte, ejusmodi temporis spatium satis est, ut consuetudo, seu præscriptio dicatur longi temporis, juxta Glossam *in Cap. ult. de consuetud. in 6.* atque ex alia brevius videtur exigi, ut lex, nunquam usu recepta, desinat obligare, quam requiratur ad abrogandam legem, quæ diu fuit moribus comprobata: cum autem ad hoc postremum requiratur, ad summum, tempus quadraginta annorum, ut statim dicemus, videtur, ad primum satis abunde esse decennium.

IV. Cum vero agitur de lege jam populi moribus firmata, ad illam contraria consuetudine abrogandam, communiter exigunt Doctores quadraginta annorum spatium; quoniam tantum temporis necessarium est ad præscribendum contra Ecclesiam, per textum *in Cap. De quarta*, aliisque, *de præscript.* Verum plerique ex recentioribus non improbabiliter opinantur, satis esse consuetudinem decem annorum: nam, teste Suarez *lib. 7. de legib. cap. 18.* apud omnes in confesso est, tanti temporis consuetudinem vires habere abrogandi legem civilem, nec contrarium reperitur sancitum pro lege canonica: neque enim (ajunt hujus sententiæ patroni) exemplum præscriptionis, per quam aufertur ab Ecclesia jus proprietatis sive in re, sive ad rem, puta jus percipiendi decimas, comparari potest consuetudini, per quam, sine Ecclesiæ detrimento, ejusque bonorum jactura, tollitur obligatio legalis: secus quippe lex lata a Romano Pontifice non posset abrogari, nisi per consuetudinem centum annorum; tantum enim temporis requiritur ad præscribendum contra bona, & jura Ecclesiæ Romanæ, *Cap. Ad audientiam*, 13. & *Cap. Si diligenti*, 17. *de præscript.* Ita ratiocinantur Lessius *lib. 2. de just. & jur. cap. 6. num. 46.* Cardinalis de Lugo *de just. & jur. disput. 7. sect. 6. num. 94.* Pirhing *ad tit. de consuetud. §. 6. num. 39.* aliique ab his citati.

V. Quod porro diximus, legem sive nunquam receptam, sive receptam, contraria consuetudine deleri, intelligendum est, dummodo consuetudo ceteras habeat conditiones, quæ a Jure in ea exposcuntur, præcipue *in Can. Veritate, cum seq. dist. 8. Cap. Ad nostram* & *Cap. fin. de consuetudine*: & primo quidem, ut sit rationabilis, hoc est neque Juri Divino, neque naturali contraria, nec expresse a Jure reprobata, aut in legislatoris contemtum invecta: deinde, ut a majori communitatis parte libere & sponte sit inducta, pluribusque, ac continuis actibus frequentata, animo legem tollendi: ac demum, ut adsit consensus legislatoris, non quidem expressus, & *personalis*, qualem cum aliis necessarium voluit Pontius *lib. 6. de matrim. cap. 6. num. 7.* sed consensus legalis, & juridicus, qui nimirum jam habetur per leges, & canones, omnem consuetudinem, populi moribus inductam, approbantes, eique vires tribuentes abrogandi legem: quod communissime sentiunt Doctores congesti a Suarez *cit. lib. 7. cap. 18. num.* 14.

VI. Si itaque incidat quæstio, an Constitutio Synodalis desierit obligare, eo quod aut tolerante Episcopo nunquam fuerit ab aliqua communitate recepta, aut, postquam fuerat moribus comprobata, contraria consuetudine sit deleta, res erit decidenda juxta indicatas doctrinas, quas prolixius exornant Juris Canonici interpretes *ad tit. de consuetud.*

VII. Hactenus de cessatione legis in communi. Verum, manente legis obligatione quoad totam communitatem, potest quis a legis vinculo subduci per dispensationem a superiore impetratam: quam quidem dispensationem, si sermo sit de lege, seu Constitutione Synodali, obtineri posse ab Episcopo, qui legem tulit, ejusque in Episcopali Cathedra successore nemo ambigit; omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, juxta *Cap. 1. de regul. jur.* quod ad rem perpendunt Navarrus *in Summ. cap. 25. num. 74.* Azorius *Instit. part. 1. lib. 5. cap. 15. quæst. 3.* Suarez *lib. 6. de legib. cap. 15. nu. 8.* Barbosa *de offic. & potest. Episc. allegat. 34. num. 2. & 3.* Neque ad aliquem eximendum a Synodalis Statuti observatione tenetur Episcopus exquirere consensum, aut consilium Capituli, quanquam de ejusmodi consilio illud ediderit: jura enim potestatem dispensandi uni committunt Episcopo, nulla facta Capituli mentione, *Cap. At si Clerici, §. De adulteriis, de judiciis. Cap. Cum ex eo, de elect. in 6.* quod, aliis allegatis, ponderat Suarez *cit. loc. num.* 10. & prosequitur Romaguerra *ad Constit. Synod. Gerunden. lib. 1. tit. 1. cap. 1. num.* 32. Ut tamen licite dispensationem elargiatur, justa requiritur causa: siquidem recta ratio suadet, neminem esse a communi lege absque legitima causa, eximendum, præsertim si dispensatio uni concessa, aliis causam præbeat obloquendi de superiore, quasi sit acceptor personarum: Navarrus *cit. cap. 25. num. 5.* Azorius *cit. cap. 15. quæst. 3. in fin.* Suarez *eod. lib. 6. cap. 18. num. 4. & seq.* Barbosa *cit. loc. num. 5.* Dispensationem vero super propria Constitutione, etiam sine justa causa datam, validam propugnant Doctores, quos adducit, & sequitur Suarez *eod. lib. cap. 19. num. 6. & seq.* qui tamen oppositum tenent, quando inferior aut ex privilegio, aut epikeja rela-

xat legem a superiore latam, puta, cum Episcopus aliquem eximit a lege summi Pontificis: hanc enim dispensationem, nulla urgente justa causa ab inferiore concessam, non solum illicitam, sed invalidam, omnes Doctores pronunciant; quia non censetur Superior potestatem dispensandi super sua lege impertiri, nisi ex causa rationabili; ac proinde, qui, hac non existente, dispensationem elargitur, suæ potestatis limites prætergreditur; Abbas *in cit. Cap. At si Clerici*, *num.* 10. *de judic.* Barbosa *cit. allegat.* 34. *nu.* 1. *in fin.* Reiffenstuel *ad tit. de Constit.* §. 18. *n.* 178. aliique communiter.

VIII. Non eo tamen jure, quo suæ Diœcesanæ, relaxare potest Episcopus Constitutionem Synodi Provincialis. Hæc quippe condita est a cœtu Episcoporum tanquam constituentium unum mysticum corpus altioris jurisdictionis, quam in singulis reperiatur Episcopis; ac propterea censetur lex lata a Superiore, cui inferior, jure ordinario, nequit derogare: Suarez *lib. 6. de legib. cap.* 15. *num.* 4. Et, quoniam etiam Archiepiscopus, quamvis Concilio Provinciali præsideat, attamen est illo inferior; a Metropolitano enim ad Concilium Provinciale tanquam ad Superiorem appellari posse ait Glossa ultima *in Cap. penult. de appellat. in* 6. hinc recte infert idem Suarez *ibid. num.* 5. neque Archiepiscopum potestatem habere relaxandi, seu aliquem per dispensationem solvendi a vinculo Constitutionis editæ a Concilio Provinciali. Quocirca recte ait Cardinalis Cozza *de jejun. part.* 3. *art.* 9. *dub.* 1. *num.* 5. neque Episcopo, neque Archiepiscopo jus esse abrogandi obligationem jejunii in Provinciali Synodo indicti.

IX. Unam hic difficultatem movent Bottus *de Synodo part.* 2. *art.* 4. *num.* 12. & Barbosa *cit. alleg.* 34. *num.* 7. num scilicet integrum sit Episcopo aut prorsus delere Constitutiones Synodales a se factas, aut aliquem ex justa causa ab illis eximere, quando eædem auctoritate summi Pontificis sunt confirmatæ. Verum, cum ex dictis liqueat, Constitutiones Synodi Diœcesanæ non solere a summo Pontifice confirmari, si quæstio circa eas duntaxat versaretur, inutilis foret, & supervacanea: at, siquidem etiam de Costitutionibus Synodi Provincialis, quas nonnunquam pontificia auctoritate roborari diximus, dubitari potest, an Apostolica confirmatione munitæ, nihilo tamen minus abrogari queant in alia Provinciali Synodo; idcirco operæ pretium est aliquid de hac controversia delibare. Non una est hac in re Auctorum sententia. Baldus *in leg. Omnium*, *Cod. de testam.* universim docet, statutum inferioris, a Superiore confirmatum, non posse deinceps, sine Superioris consensu, ab inferiore revocari. Oppositum sentit Bartolus *in ead. leg. Omnium*, ubi expresse tradit, confirmationem Superioris nullum præbere obstaculum inferiori, quominus legem a se rogatam, pro suo libito, revocare queat. Uterque tamen melius alibi suam aperit mentem. Baldus enim *in leg. Ex placita*, *num.* 12. *& seq. Cod. de rer. permut.* & Bartol. *in leg. Omnes populi*, *ff. de just. & jur.* duplicem distinguunt legis confirmationem: unam vocant *essentialem*; alteram *accidentalem*: essentialem dicunt, quæ est necessaria, ut inferioris statutum vires habeat obligandi; quod contingeret, si inferior, nisi fulciretur auctoritate Superioris, potestatem non haberet suos subditos novi statuti nexu obstringendi: confirmationem accidentalem appellant, quando inferior habet potestatem ferendi veram legem, quæ talis sit, viresque habeat obligandi, sed solum ad majorem ejusdem legis auctoritatem, & robur, confirmationem petit a Superiore. Hac porro distinctione præmissa, ambo docent, statutum primi generis, a Superiore confirmatum, non esse ab inferiore revocabile: quoniam reputatur lex Superioris lata ad petitionem inferioris: statutum vero secundi generis, siquidem etiam post Superioris confirmationem adhuc censetur lex inferioris, qui illius condendæ auctoritatem habebat, ajunt, posse ab inferiore revocari; quod probant *ex cit. leg. Omnium*, *Cod. de testam.* in qua decernitur, testamentum, licet confirmatum ab Imperatore, posse nihilominus a conditore revocari.

X. Aliam distinctionem adhibet Panormitanus *in Cap. Cum accessissent*, *de Constit. num.* 2. & *in Cap. Dilecto*, *num.* 10. *de præben.* Aut, ait, statutum respicit duntaxat favorem, & commodum statuentium; & tunc confirmatio obtenta a Superiore statuente non impedit, ne illud delere valeant: etenim Innocentius III. *in dicto Cap. Cum accessissent*, *de Constit.* rescribit, potuisse Canonicos Tullenses rescindere statutum, quod ipsimet condiderant, abolendi nimirum in sua Ecclesia officium Primiceriatus, quanquam idem statutum fuisset ab Apostolica Sede confirmatum: aut statutum pertinet ad publicum bonum; & tunc, inquit Panormitanus, sine consensu summi Pontificis, a quo fuerit confirmatum, non potest a statuentibus rescindi, aut relaxari; quoniam jam effectum est jus Superioris, cui nemo privatus potest derogare, *leg. Jus publicum*, *ff. de pactis*, *Cap. Si diligenti*, *de foro competenti*.

XI. Verum, ut alias prætermittamus Doctorum opiniones, quas recenset Suarez *lib. 6. de legib. cap.* 26. ceteris præferenda videtur sententia Fagnani *in Cap. Si quis*, *a num.* 21. *usque ad* 24. *de confirmatione utili*, *vel inutili*, ubi distinguendum docet inter confirmationem, quam vocant *in forma communi*, & confirmationem *in forma specifica*. In forma specifica fieri dicitur, cui præmittitur causæ cognitio, & singula statuta diligenter expenduntur, ac deinde, nulla adjecta conditione, auctoritate Apostolica cum clausula *motu proprio*, *atque ex certa scientia*, confirmatur. In forma communi confirmari dicuntur statuta, quæ non singulatim examinantur, neque approbantur a Pontifice *motu proprio*, *& ex certa scientia*, atque Apostolicæ auctoritatis robur illis non adjicitur absolute, sed solum conditionate, videlicet, *si juste*, *canonice*, *aut provide facta sint*: *& dummodo sacris canonibus*, *Tridentini Concilii Decretis*, *& Constitutionibus Apostolicis non adversentur*: quam postremam conditionem omnibus statutorum confirmationibus *in forma communi* hodie exprimi, atque apponi solere, idem Fagnanus *num.* 18. testatur. Jam vero, pergit Fagnanus, statuto confirmato *in forma specifica*, cum naturam induerit legis Pontificiæ, nulli inferiorum fas est derogare: statutum vero confirmatum *in forma communi*, integrum est statuentibus delere, atque ab illius obligatione aliquem ex justa causa subtrahere: etenim talis confirmatio nihil novi juris, aut efficacitatis illis tribuit, qua antea carerent. De prædicta duplici confirmationis specie, atque utriusque effectibus fuse agunt Suarez *lib.* 8. *de legibus cap.* 18. *per tot.* Garcias *de Beneficiis part.* 3. *cap.* 2. *num.* 231. *& seq.* Barbosa *ad Cap.* 1. *& Cap.* 4. *de confirmat. utili*, *vel inutili*, Pirhing. *eod. tit. num.* 3. *& seq.* atque *ibidem* Engel *num.* 5. Reiffenstuel *num.* 4.

XII. Dicendum nunc restat, an Synodalium Constitutionum vires infringantur, seu retardentur, ob interpositam ab illis appellationem ad Superiorem. Sed nullo negotio hæc difficultas eluitur: nam, cum ejusmodi Constitutiones, non unam, aut alteram personam, sed universam respiciant diœcesim, apud omnes in comperto est, interpositam ab illis appellationem non esse admittendam in suspensivo: quod late demonstrant Cappon. *discept.* 167. *num.* 4. *& seq. tom.* 3. de Aste *in Methodo sac. Visit. part.* 5. §. 2. *num.* 24. Coccio. *decis.* 1486. *num.* 1. *&* 2. & *decis.* 1522. *num.* 1. *&* 2.

Romaguerra *ad Constit. Synod. Gerunden. lib. 1. tit. 1. cap. 1. num. 46.* Accedit, Synodales Constitutiones ad unum plerumque collineare scopum, correctionis nimirum, & reformationis morum; in qua materia sacri canones non admittunt appellationem, nisi in devolutivo, per textus *in Cap. Irrefragabili, de offic. Ordin. & in Cap. Ad nostram, de appellat.* innovatos a Tridentino *in cap. 1. sess. 22.* & *cap. 10. sess. 24. de reform.* quas quidem saluberrimas sanctiones nos adunguem servari jussimus in nostra Constitutione 48. §. 21. *nostri Bullar. tom. 1. pag. 137.* Et, quanquam Doctores hanc assertionem ita limitent, ut appellationi, etiam in suspensivo, locum esse affirment, cum Episcopus, servato ordine judiciario, in aliquem animadvertit, atque in ejusdem correctione nimium excedit, a justitiæ, & æquitatis semita deflectens, juxta late deducta per Fagnanum *in cit. Cap. Irrefragabili, num. 6. & seq. de offic. Ordin. in Cap. Ad nostram, de appellat. per tot.* hæc tamen limitatio non afficit Synodales Constitutiones; hæ quippe non se habent per modum peculiaris sententiæ contra aliquem latæ, cui sit præmittendus ordo judiciarius; sed sunt leges universim editæ ad Cleri, populique mores corrigendos, & reformandos, quas appellationem in suspensivo prorsus excludere, scite considerat Pignatellus *consult. 72. tom. 1.*

XIII. Quanquam porro a Synodalibus Statutis de jure admitti possit appellatio in devolutivo, hæc tamen ipsa a prudenti Superiore non est statim, atque ad cujuslibet querelam admittenda; ne Episcopi deterreantur a suis cogendis Synodis, timore litium, quas postea subire cogantur ob male feriatorum hominum adversus Synodales Constitutiones querimonias, & frivolas appellationes. Quare ad hæc præcavenda incommoda, cum appellatio interponitur ad sacram Congregationem Concilii, satius erit, ut ejusdem Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, eosque simul adigat ad momenta rationum exponenda, propter quas eas irrationabiles, nimium graves, & onerosas, aliove vitio contendunt infestas: hæc vero omnia idem Secretarius significabit sacræ Congregationi, quæ in hunc modum rite instructa provide decernet, an appellatio sit admittenda, an potius rejicienda veluti inanis, & calumniosa. Hæc methodus a nobis, cum prædicto Secretarii munere fungeremur, adhibita fuit in gravi controversia excitata adversus Synodum Fulginatensem, habitam anno 1722. ab Episcopo Baptistellio: eoque pacto ex innumeris causæ articolis, ab appellantibus propositis, paucos selegimus, qui videri poterant aliqua discussione digni, eosque duntaxat sacræ Congregationis judicio subjecimus, in quibus tamen iidem appellantes succubuerunt, causamque in omnibus obtinuit Episcopus: quod videre est in eadem Synodo typis impressa *pag. 285.*

XIV. His autem opportunum erit adjicere, cavendum esse Episcopo, ne sub censurarum pœna injungat Clericis, ut Synodalium Constitutionum codicem sibi emant. Etenim, præter ea, quæ circa moderatum usum censurarum *in hujus Operis lib. 10. cap. 2.* prænotavimus, ejusmodi edictum, utpote ingerens aliquam suspicionem turpis quæstus, fuit expresse improbatum a sacra Congregatione Concilii in causa *Larinen. Decretorum Synodalium,* die 30. Augusti 1732. de qua *Tom. 5. Thesaur. Resolut. pag. 387. & seq.* Ne autem editæ Constitutiones ullo unquam tempore in oblivionem veniant, consultius erit vestigia sectari sæpius a nobis laudati Antonii Mariæ Gratiani, Episcopi Amerini, qui suis Clericis præcepit, ut Synodalia Statuta crebro pervolverent, memoriæ mandarent, sibique diœcesim subinde visitanti, exactam de illis rationem redderent: *Nam quemadmodum* (inquit in sæpe citata sua Synodo *cap. 1066.*) *magnopere illi* collaudabuntur, *quos studiose in eorum lectione versatos intelligemus; ita, quorum notabilis negligentia, tarditasque visa fuerit, pro eorum merito, acriter a nobis corripientur, atque objurgabuntur.*

CAPUT SEXTUM.

De visitatione Sacrorum Liminum, & relatione status Ecclesiæ, quæ a quolibet Episcopo, & Prælato inferiore, territorium separatum habente, Apostolicæ Sedi facienda est.

Visitatio sacrorum Liminum, quam singuli Episcopi, & Prælati territorium separatum habentes, statis temporibus explere debent, & relatio status propriæ cujusque Ecclesiæ, quam ea occasione exhibere jubentur, res sunt a materia Synodi haud quidem alienæ, quin immo cum ea valde connexæ; tum quia, dum Ecclesiarum status exponitur Apostolicæ Sedi, solet hæc Episcopos, & Prælatos, qui forte Synodum, cum possent, non habuerunt, ad illius celebrationem excitare; tum quia Episcopi, & Prælati, qui Synodum celebrarunt, id ipsum exponere non omittunt in relatione status Ecclesiæ; in qua etiam sæpe se referre solent ad Constitutiones in Synodo editas circa varia rerum capita, quæ ejusdem relationis objectum constituunt. Quare opportunum visum est præsenti Tractatui finem imponere agendo de visitatione sacrorum Liminum, ac de relatione status Ecclesiæ, quæ ab unoquoque Præsule Apostolicæ Sedi, ut innuimus, facienda est: cum maxime Fagnanus *in Cap. Ego N. num. 22. de jurejurando,* asserere non dubitaverit, ipsam sacrorum Liminum visitationem Episcopalibus Synodis quadam ratione æquiparari: *Colligi potest, hanc visitationem Liminum nunc aliqua ex parte similari Synodis Episcopalibus.*

II. Celebris est Sixti V. Pontificis Maximi Constitutio, quæ incipit *Romanus Pontifex,* quæque inter illius Constitutiones in Bullario Romano impressa legitur *tom. 4. part. 4. nov. edit. num. 24.* qua scilicet omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, etiamsi S. R. E. Cardinales fuerint, præcipit, ut, antequam Consecrationis munus suscipiant, aut Pallium assequantur, vel, si de una ad aliam Ecclesiam transferantur, antequam hujus regimini, & administrationi se immisceant, si quidem in Romana Curia præsentes sint, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis in ordine prioris; extra Curiam vero in manibus Antistitis ad hoc a Sede Apostolica delegati, singuli ex præscripta formula jurent, se statis temporibus, in ipsa Constitutione expressis, Limina Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli personaliter visitaturos; sin autem legitimo impedimento detineantur, id ipsum impleturos per aliquem de sui Capituli gremio, seu alia Ecclesiastica dignitate, vel Beneficio præditum, cui quidem, donec hujusce rei gratia abfuerit, permittit Pontifex, ut Canonicatus, atque Præbendæ, seu Beneficii fructus & distributiones lucretur, perinde ac si Divinis officiis, & Choro interesset; ut alias a nobis expositum fuit *in nostra Institut. 107. §. 9.* Si vero ex Canonicis, & Dignitatibus non adsit, quem mittant ad Limina, Sacerdotem aliquem diœcesanum, legitimo mandato munitum, ad Urbem dirigere jubentur, eaque occasione Romano Pontifici rationem reddere de Pastoralis officii implemento, deque omnibus, quæ ad Ecclesiarum suarum statum pertinent, ac Cleri, & populi mores, & disciplinam, animarumque ipsis commendatarum salutem concernunt. Ceterum variam locorum, atque diœcesium ab Urbe distantiam summa æquitatis ratione perpendens Pontifex, hujusmodi visitationem aliis quidem Episcopis tertio quo-

ab Apostolica Sede requiritur; Summus Pontifex Benedictus XIII. in Concilio Romano a se celebrato mandavit, hujusmodi instructionem confici a prædicta Congregatione Concilii, cujus cum nos Secretarii munus tunc gereremus, simulque in eodem Concilio Romano Doctoris in Decretis officio fungeremur, idcirco ejusdem instructionis conficiendæ cura nobis injuncta fuit. Eam itaque a nobis exaratam, subindeque probatam, & publica auctoritate donatam, unusquisque considerare potest, impressam in calce prædicti Concilii Romani, & iterum in Bullario nostro *tom. 2. in Append. pag. 1. & seq.* eique inhærentes, quicumque relationes hujusmodi facere tenentur, nihil desiderandum relinquent, quod circa materialem, atque formalem Ecclesiarum suarum statum Apostolicæ Sedi sit aperiendum.

XI. Illud præterea animadvertimus, dum sæpe dictæ Congregationi Concilii operam nostram in Secretarii officio impendebamus, ob multiplicem negotiorum, quæ in ea agitantur, copiam, plerumque evenire, ut relationibus status Ecclesiarum per Episcopos oblatis, sive transmissis, serius aliquanto responderetur. Quare, ad supremum Pontificatum evecti, aliam Congregationem in prioris illius subsidium deputavimus, ac veluti ejusdem Congregationis Concilii appendicem constituimus, quæ in hujusmodi relationibus examinandis, reddendisque opportunis responsis unice occuparetur. Hanc autem ex competenti numero Præsulum Romanæ Curiæ compositam voluimus, eodem Cardinali in ipsius Præfectum deputato, qui Congregationis Concilii Præfectus est, eodemque Secretario, qui alteri est a Secretis. Itaque nova hæc Congregatio statis diebus coram dicto Cardinali Præfecto cogitur, & referentibus Præsulibus quidquid in relationibus sibi respective distributis continetur, ad propositas quæstiones idonea parantur responsa; quæ deinde ejusdem Cardinalis Præfecti judicio expensa, ac per eum, quatenus opus sit, ad Summum Pontificem relata, ab eoque approbata, debitis temporibus expediuntur: uti latius statutum legitur in altera Constitutione nostra super novæ hujus Congregationis institutione & officio, prædicta die 23. Novembris 1740. edita, cujus initium est *Decet Romanum Pontificem*, *cit. tom. 1. Bullarii nostri num. 8.* Et nos quidem Congregationem hanc pluribus vicibus coram nobismetipsis haberi voluimus: responsa quoque perlegimus, quæ ex illius sententia, & consilio, usque in hunc diem ad Episcopales relationes transmissa fuerunt; nulli parcentes labori, aut diligentiæ tum in propositis quæstionibus examinandis, atque solvendis, tum in indicandis, ac suggerendis opportunioribus rationibus pro felici regimine earum dioecesium, quarum relationes expendebantur.

XII. In toto autem hujus capitis decursu non alium auctorem citavimus ejus legis, qua singuli Episcopi Sanctorum Apostolorum Limina certis temporibus visitare, & statum Ecclesiæ suæ Apostolicæ Sedi exponere tenentur, præter unum Pontificem Sixtum V. Ex quo non illud a quopiam inferri volumus, Pontificem hunc primum fuisse, qui eam legem & consuetudinem invexerit. Antiquissimum porro, simulque illustre hujus rei monumentum habemus in Ecclesiastica Historia, Epistolam nimirum a Patribus Concilii Milevitani ad S. Innocentium I. Pontificem Maximum scriptam, in qua deplorabilem exponentes statum Ecclesiarum Palæstinæ, atque Africæ, quas Pelagiani plurimum perturbaverant, & Apostolici Pastoris opem implorantes, ita scribunt: *Quia te Dominus, gratiæ suæ præcipuo munere, in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose, vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris.* Neque minus ad id significandum, de quo nunc agimus perspicua sunt verba, quibus Sanctus Pontifex in sua responsione utitur, nempe: *Diligenter & congrue Apostolico consulitis honori; honori, inquam, illius, quem, præter illa, quæ sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper ab Orbe mecum nostis esse servatam.* Has duas epistolas videre licet in editione Operum S. Augustini, quæ curantibus Monachis Congregationis Sancti Mauri prodiit Parisiis anno *1679. tom. 2. pag. 620. & 639.* Præterea S. Gregorius Magnus Episcopis per Siciliam constitutis indulsisse invenitur, ut, cum antea tertio quoque anno Romam accedere tenerentur, deinceps nonnisi semel singulis quinquenniis hujusmodi iter suscipere deberent, ut ipse scripsit ad Cyprianum Diaconum, in ea Insula residentem, *epist. 22. lib. 7. tom. 2. Operum col. 866. & seq. Novit dilectio tua, hoc olim consuetudinem tenuisse, ut Fratres, & Coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia convenirent; sed nos eorum labori consulentes constituisse, ut suam huc semel in quinquennio præsentiam exhiberent.* Similis Episcoporum obligatio, diversa tamen pro Ecclesiarum ab Urbe distantia, eruitur etiam ex Concilio Romano, anno 743. habito a S. Zacharia Papa, *can. 3. tom. 3.* Collectionis Harduini *col. 1927. Ut, juxta Sanctorum Patrum, & canonum statuta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicæ Sedis ordinationi subjacebunt; qui propinqui sunt, annue Idibus mensis Maji Sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Liminibus præsententur, omni occasione seposita; qui vero de longinquo; juxta chirographum suum impleant.* Formula juramenti ab Episcopo electo præstandi descripta legitur in Decretalibus Gregorii IX. *in pluries citato Cap. Ego N. de jurejuran.* ubi inter cetera hæc habentur: *Apostolorum Limina singulis annis aut per me, aut per certum nuntium, visitabo; nisi eorum* (Romanorum nempe Pontificum) *absolvar licentia.* Ejus formulæ auctor existimatur Sanctus Gregorius VII. Evidens est enim error Caroli Molinæ, qui eam ipsi Gregorio IX. attribuit; ut recte ostendit Gonzalez *in Commentar. ad cit. text.* Inter Innocentii III. rescripta unum adest, quod spectat ad Patriarcham Antiochenum, qui, cum juxta obligationem suam quarto quoque anno ad visitanda Apostolorum Limina, reddendamque rationem administrationis Ecclesiæ suæ, Romam venire debuisset; neque id, certis impedimentis obstantibus, executus esset, excusationes suas ad Pontificem miserat. Qui sane eas benigne admisit, sed simul Patriarcham admonuit, ne in posterum officio deesset. Facti series exponitur *in Historia Pontificiæ Jurisdictionis*, quam edidit Roussel *lib. 3. cap. 1. num. 11.* Sub Alexandro IV. compertum fuit, nonnulles Episcopos, ut ab incommodis se eximerent, Indulta specialia postulando impetrasse, ne statis temporibus tenerentur ad Apostolica Limina se sistere, & relationem status suarum Ecclesiarum exhibere. Verum Pontifex, edita Constitutione, omnia Indulta hujusmodi eousque concessa abrogavit; ut videre est apud Raynaldum *ad annum Christi 1257. num. 50.* & sequentia verba in citata Constitutione adjecit: *Non est facile recedendum ab eo, quod a Prædecessoribus nostris super hoc diu excogitatum extitit, & obtentum.* Denique, ut alia antiquitatis monumenta omittamus, in Opere P. Thomæ a Jesu *de omnium gentium salute procuranda lib. 7. pag. 291.* inter quæsita ex parte Patriarchæ Maronitarum proposita Gregorio XIII. qui Sixtum V. in summo Pontificatu immediate præcessit, hoc etiam relatum legitur: *Præterea, cum Pontificale Romanum statuat, jubeat.*

beat.

beatque, singulos Episcopos ultramarinos omni triennio Romam venire de Ecclesiarum ipsorum statu deposituros; num & nostri ad idem teneantur, necne? Sufficiatque, propter itineris difficultates, Turcarumque pericula, quempiam eorum nomine delegare? Responsum autem subjicitur, quod sic habet; *Ob magnam locorum intercapedinem denegandum non videtur, quod petunt; ut satis sit unoquoque triennio unum, Episcoporum omnium nomine, Romam destinari.*

XIII. Non itaque Sixtus V. hanc legem primus invexit, qua Catholici Antistites ad visitanda Limina Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & ad referendum Apostolicæ Sedi Ecclesiarum suarum statum obligantur, cum & unum, & alterum hujusce legis caput tot antea seculis viguisse constet; & satis appareat, utrumque consequens esse illius Primatus, quo Romanus Pontifex in universa Ecclesia potitur. Verumtamen hoc Sixto tribuendum est, quod visitationum tempora singulis Episcopis congrua ratione determinaverit; quodque aliquos specialiter deputaverit, qui postulata in Episcoporum relationibus proposita expenderent, iisque opportune responderent.

CAPUT SEPTIMUM.

De relatione status Ecclesiæ, de qua actum est capite superiori, & de prima ejusdem parte.

Sicuti superiori capite diximus, e summo Pontifice Sixto V. statutum fuit tempus, quo ab Episcopis sacra Limina visitarentur: eisdemque mandatum est, ut relationem status suarum Ecclesiarum a sacra Concilii Congregatione postea considerandam, examinandamque transmitterent. Quoniam vero nulla fuerat unquam edita Instructio, qua tanquam regula in ea relatione efformanda uterentur Episcopi; hinc de hac re actum fuit in Concilio Romano, quod anno 1725. in Lateranensi Basilica, præsidente fel. mem. Benedicto XIII. habitum est: nobisque, qui tunc in minoribus constituti munere Interpretis sacrorum Canonum in eodem in Concilio fungebamur, ea cura commissa, ut Instructionem ipsam efformaremus. Prompte paruimus: & quæ a nobis tunc facta fuit Instructio, ea ipsa est, quæ post Romanum ipsum Concilium typis impressa legitur; sicuti etiam *in Append. ad tom. 2. nostri Bullarii num. 1.* Eademque nobis causam dedit, ut in hoc, & sequentibus capitibus quædam animadversione, & scitu digna insereremus: quare iterum illam ad calcem hujus libri dabimus impressam.

II. In plures paragraphos ea dividitur Instructio: in quorum primo significatur Episcopis, ut in relatione status Ecclesiæ, præter accuratam descriptionem confinium diœcesis, aliarumque multarum rerum, quæ in dicto paragrapho legi possunt, privilegia quoque, atque prærogativas exponant, quibus eorum Ecclesiæ decorantur. Ibi tamen monendos eosdem censuimus, non semper hæc paragenda sibi esse, sed prima tantum vice, qua sacra Limina visitantes, Apostolicæ Sedi Ecclesiarum suarum statum exponunt: deinde vero necessarium non esse ut semper hæc eadem repetant, sed satis futurum, si ad ea se referant, quæ in superioribus relationibus significarunt: nisi quid interea in diœcesi mutatum fuerit, aut novi aliquid contigerit, quod statum Ecclesiæ materialem inverterit, & tanti momenti sit, ut exprimendum merito videatur.

III. Quod ut exemplis planius declaretur, quandoquidem Cardinales, qui Episcopatus obtinent suburbicarios a sacris Liminibus visitandis exempti non sunt, tenenturque & ipsi relationem status suarum Ecclesiarum exhibere; optimum factu erit, si Cardinalis Decanus, cum primum de Ostiensis Ecclesiæ statu relationem conficiet, magnum illud commemoret privilegium, quod inter omnes est Ostiensi Episcopo peculiare, consecrandi Romanum Pontificem, nisi fuerit antea Episcopali charactere insignitus. In Vita S. Marci Pontificis, qui anno 336. S. Petri Cathedram implevit, apud vulgatum Anastasium sic legitur: *Hic (S. Marcus) constituit, ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Urbis, Pallio uteretur.* Sed Binius, & Labbeus *in notis*, hanc consuetudinem, ut Romanus Pontifex ab Episcopo Ostiensi consecraretur, S. Marci Pontificatu vetustiorem esse contendunt: *Nam Dionysius Papa a Maximo Ostiensi Episcopo consecratus fuisse legitur.* Celebris est S. Augustini textus *in Breviculo Collationis tertiæ diei cum Donatistis cap. 16. num. 29. tom. 9. col. 571. Nec Romanæ Ecclesiæ (Episcopum) ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis.* Textum hunc S. Augustini non videtur recte intellexisse, & bene in rem suam adhibuisse Sigonius *de Regno Italiæ ad annum* 682. cum scripsit, ex summis Pontificibus primum, qui a tribus Episcopis Ostiensi, Portuensi, Veliternensi fuerit consecratus, Leonem II. fuisse, contra morem superioribus temporibus usitatum, quibus solus Ostiensis hoc munere fungebatur; quod item tradit Ciacconius *in Vita S. Leonis II.* Sed eorum error notatur ab aliis accurate observantibus, Romani Pontificis Consecrationem semper fieri consuevisse a tribus Episcopis, ac inter eos Ostiensem non modo locum obtinuisse, sed primas semper partes egisse, ita ut reliqui duo Episcopi suburbicarii assistentium personam gesserint. Ad Augustinum quod attinet affirmantem, ut supra diximus, summi Pontificis Consecrationem, non ab aliquo Metropolita, sed ab Ostiensi Episcopo peragi solitam, illius verba non ita intelligenda esse dicunt, ut a solo Ostiensi, sine aliis duobus Episcopis, Romanus Pontifex Consecrationis munus acciperet; sed ut, nullo ad id vocato a remotioribus partibus Metropolitano, ejusdem Consecratio a proximo Ostiensi Episcopo perageretur. Videri hac de re possunt Mabillonius *in Comment. prævio ad Ordin. Roman. pag.* 118. *& seq.* Pagius ad *annum Christi 682. num. 6. & in Vita S. Marci num. 3.* Sassius *in notis ad Sigonium*, Vignolius *in notis ad Vitam S. Leonis II. num. 1.* Neque vero contra hæc fel. rec. Clementis Papæ XI. exemplum aliquis afferat, qui, cum nondum in Episcopali Ordine constitutus esset, quando summus Pontifex electus est, non ab Ostiensi, sed a Portuensi Episcopo Consecrationem accepit. Hoc enim ideo factum est, quia tunc Ostiensis vacabat Ecclesia: ut recte monet Borgia *in Historia Veliternensis Ecclesiæ circa finem.* Quæ omnia singulare Episcopi Ostiensis privilegium demonstrant, quod ab eodem in prima, quam exhibebit, relatione status Ecclesiæ, merito commemorandum censemus.

IV. Salisburgensis etiam Archiepiscopalis Ecclesia privilegio condecoratur singulari, planeque digno, quod in prima relatione status Ecclesiæ, ab unoquoque Archiepiscopo facienda, memoretur; idque in eo situm est, ut quatuor Cathedralibus per Germaniam Ecclesiis, nimirum Gurgensi, Chiemensi, Secoviensi, & Lavantinæ, quotiescumque illas vacare contigerit, Episcopos ipse constituat. Jus illud, quod Archiepiscopus Salisburgensis in prædictarum Ecclesiarum collatione exercet, in medium adduxit Episcopus Guadicensis, cum in Concilio Tridentino ageretur de illius Canonis promulgatione, quo statuitur, eos esse veros Episcopos, quos Romanus Pontifex *in partem solicitudinis* elegerit; ajebat enim, Archiepiscopum Salisburgensem quatuor hosce Episcopos creare, absque eo quod Romani Pontificis auctoritas ea in re interveniat; ideoque canonis verba reformanda censebat. Verum cum Cardinalis Simonetta ad hujusmodi objectum comiter respondisset, id fieri quidem

ab

ab Archiepiscopo Salisburgensi, sed ex Sadis Apostolicæ privilegio, valda reclamatum est a Patribus adversus orationem Episcopi; nec ante quievarunt, quam is æquiori sermone, quæ dixerat, explicaverit. Hæc omnia suse narrant Cardinalis Pallavicinus *in sua Historia Concilii Tridentini lib.* 19. *cap.* 5. *num.* 5. Redingius *Hist. ejusdem Concil.tam.* 4. *tract.* 10. *sect.* 1. §. 1. *pag.* 44. Rigantius *in Commentariis ad Regulam primam Cancell.* §. 7. *aum.* 37.

V. Quæ Cardinalis Simonetta tunc affirmavit, solido quidem fundamento innixa dignoscuntur. Erenim, si de Gurgensi Episcopatu agatur, Alexandro II. Pontifici Maximo tribuendum est, quod Archiepiscopus Salisburgensis hanc supra eum exerceat auctoritatem. Nam summus ille Pontifex Gebeardo Archiepiscopo Salisburgensi facultatem concessit, ut quamdam diœcesis suæ Parœciam in Cathedralem erigerat, quæ quidem Gurgensis Ecclesia suit; eidemque Gebeardo ejusque in Archiepiscopatu successoribus indulsit, ut hujusmodi Ecclesiæ Episcopum eligerent, ordinarent, consecrarentque. Bulla Alexandri refertur a Canisio *Lection. antiq. novæ edit. tom.* 3. *part.* 2. *pag.*436. *& seq.* & a Card. Baronio *in Annal. ad annum* 1070. *num.* 42. Et quia schismatis tempore, in Gurgensi Episco eligendo, consecrandoque, ab Alexandri II. lege discessum fuerat; hinc Alexander III. anno 1179. declaravit, nihil pristini juris ex eo detractum suisse Archiepiscopo Salisburgensi. Orta deinda est quæstio inter eundem Archiepiscopum, & Capitulum, quod sibi asserebat jus eligendi Gurgensam Episcopum. Sed delecti Arbitri judicarunt, provisionem Gurgensis Ecclesiæ ad Archiepiscopum pleno jure pertinare; eorumque sententia a Lucio III. confirmata suit anno 1184. Constitutiones tam Alexandri III. quam Lucii III. videri possunt apud Hansizium *Germaniæ Sacræ tom.* 2. *pag.* 299. *& seq. & pag.* 303. *& seq.* Cum vero Ferdinandus I. Imperator novam excitasset controversiam, contendens, nominationem Gurgensis Episcopi sibi deberi; res anno 1568. ita composita est, ut Archiepiscopi privilegium arctioribus limitibus conclusum remanserit: siquidem statutum suit, nt Archidux Austriæ duos sibl ordine succedentes Episcopos nominet; Salisburgensis vero Archiepiscopus tertium libero jure constituat: sicuti legere est *in Historia Episcopatuum Germaniæ edit. Bruxell. anno* 1722. *tom.* 2. *pag.* 97. & apud citatum Hansizium *Germaniæ Sacræ tom.* 2. *pag.* S. *& pag.* 603.

VI. Hæc pertinent ad privilegium Arrhiepiscopi Salisburgensis circa Gurgensem Ecclesiam, quoties vacaverit, conferendam. Ad privilegium nunc progrediendo, quo tribus aliis Ecclesiis, Chiemensi, Seccoviensi, & Lavantinæ, Episcopos similiter constituere dignoscitur: legitur in libro *Taxarum*, Ecclesias illas fundatas, atque dotatas fuisse ab Archiepiscopo Salisburgensi Eberardo a Trichsen; primam videlicet anno 1214. secundam anno 1219. tertiam anno 1221. item primam in Cathedralem erectam fuisse ab Innocentio III. duas reliqnas ab Honorio III. eosdemque Pontifices Salisburgensibus Archiepiscopis indulsisse, ut singulis hujusmodi Ecclesiis pro tempore vacantibus Episcopos eligerent, & consecrarent. Indulta hæc commemorantur in Bulla Nicolai V. anno 1447. pro eorundem confirmatione edita, & in altera sequenti anno emanata, in qua declaratur, ex Germaniæ Concordatis præjudicium nullnm iis privilegiis allatum esse. Quod etiam confirmatur duabus Apostolicis Constitutionibus, altera Pauli II. anno 1466. altera vero Clamentia VII. anno 1524. editis, quæ referuntur ab Hansizio *cit. tom.* 2. *pag.* 480. *& seq. & pag.* 618. *& pag.* 589. *& seq.*

VII. Quamvis vero in mox dictis Clementis VII. litteris Metropolitica auctoritas enuntietur (quod ansam alicui præbuit affirmandi, potestatem illam Salisburgensis Archiepiscopi in sæpe dictas Ecclesias esse ex jure Metropolitico, non ex Apostolica auctoritate,) tamen animadvertere quisque potest quod, cum Clemens VII. ad privilegia se referat a suis Prædecessoribus concessa, in his autem nulla fiat mentio juris Metropolitici; id satis est, ut, eo excluso, omnia in auctoritatem Apostolicam referantur. Præterqnamquod, cum in jure Metropolitico duplex auctoritas considerari possit, ordinaria scilicet, & delegata, ut recte colligitur in *Cap. Irrefragabili*, §. *Cæterum, de officio Ordinarii*; facile & pronum est, ita Clementis VII litteras intelligere, ut, quod in ipsis de Metropolitica auctoritate enuntiatur, non quidem ad ordinariam, sed ad delagatam auctoritatem, atque ita ad Apostolicæ Sedis privilegium referatur: sicuti profunde probat Rigantius in *Comment. ad Regulam primam Cancellariæ* §. 7. *a num.* 15. *ad* 53. & præcipue *num.* 41. *&* 42.

VIII. Notum est omnibus, quod, cum fel. rec. Clemens Papa XI. multa, atque insignia privilegia Archiepiscopo Ulyssiponensi concessisset, atque inter alia, ut Patriarchæ titulo, ad instar Patriarchæ Venetiarum, decoraretur, uti legitur in ejusdem Clementis Constitutione, quæ incipit *In supremo Apostolatus*, *in ejus Bullaria num.* 86. huic postea anno 1720. alteram addidit prærogativam, statuens; ut ad eum peculiari jure pertineret sacro Oleo Lusitanum Regem in brachio inungere, de quo unctionis ritu sermo est *in Cap. unic. de sacra unct.* uti colligitur ex Apostolicis ejusdem Clementis litteris, in forma Brevis dicto anno expeditis, quarum initium est: *Sacrosancti Apostolatus*.

IX. Itaque decet quammaxime, ut in prima relatione status Ecclesiæ Ulyssiponensis, a singulis Patriarchis ad Apostolicam Sedem transmittenda, nequaquam sileantur eximia privilegia eidem Ecclesiæ concessa: inter quæ illud commemoratione dignum omnino est, quo Lusitani Regis inunctio Patriarchis attributa fuit. Cum in minoribus adhuc essemus, commissa nobis fuit cura examinandi, utrnm ejusmodI privilegium Regem ungendi, quod pro Ulyssiponensi Patriarcha postulabatur, deberet illi ab hac Sancta Sede concedi. Dum operi insisteremus, animadversum a nobis fuit, jus ungendorum Lusitanorum Regum ab Eugenio IV. anno 1436. Archiepiscopo Bracharensi fuisse collatum. Hic autem non adeo facile hujusmodi jure spoliari posse videbatur, cum memoriæ proditum sit, Alexandrum III. Pontificem Maximum fortiter restitisse Henrico Anglorum Regi sacram Filij sui unctionem ab Archiepiscopo Eboracensi fieri cupienti, propterea quod privilegium ungendi Regis jampridem Cantuariensi Archiepiscopo tributum fuerat: & Clementem V. eadem de causa revocasse privilegia, quæ circa Regis unctionem pluribus Angliæ Episcopis concessa fuerant, quod scilicet hujusmodi jus, & privilegium a multo jam tempore Cantuariensis Archiepiscopus obtinuerat: quæ omnia videre licet in Annalibus Ecclesiasticis apud Cardinalem Baronium *ad annum* 1170. & apud Raynaldum *ad annum* 1308. *num.* 18. *circa finem*.

X. Illud etiam nobis in ejus quæstionis examine occurrit, Alexandrum IV. summum Pontificem, cum Episcopis Pragensi, atque Olomucensi commisisset, ut unctionem Regis Bohemiæ, qua Archiepiscopus Moguntinus eo tempore lectus, sed nondum confirmatus, administrare nequibat, ipsi peragerent, adeo caute in hac re se gessisse, ne Moguntino, cujus id muneris erat, aliquod præjudicium afferret, ut emolumenta omnia, quæ is, occasione unctionis a se explendæ, consecuturus fuisset, eidem post confirmationem servata esse voluerit; ideoque prædictis Episcopis mandave-

daverit, ut eadem illi fideliter traderent: sicuti legere est in dictis Alexandri Papæ Epistola ad Raynaldum *ad annum Christi* 1260. *numero* 18.

XI. At nihilominus, habita ratione illustrium meritorum, quibus Lusitaniæ Rex Apostolicæ Sedis favorem sibi conciliaverat, dum nuper, instante Pontifice, Venetorum Rempublicam acerrimo bello cum Turcis contendentem, validis ministratis auxiliis, opportune juverat; eximia quoque bonorum decora perpendentes, quæ, eodem Rege supplicante, Archiepiscopo Ulyssiponensi ad Patriarchæ dignitatem evecto collata fuerant; regiamque liberalitatem ergæ ipsam Patriarchalem Ecclesiam largiter effusam; ingentem denique solicitudinem, qua idem Rex efflagitabat, ut ungendorum in posterum Regum munus Patriarchæ Ulyssiponensi concederetur: facile in eam sententiam descendimus, quam etiam scriptis promere non dubitavimus, ut, non obstante privilegio ab Eugenio IV. Episcopis Bracharensibus concesso, Lusitani Regis ungendi jus Patriarchæ conferri posset: cum maxime videatur quodammodo convenire, ut ritus hujusmodi ab eo Episcopo peragatur, qui Regi magis acceptus sit: quemadmodum ad rem nostram apposite perpendit Rodericus a Cunha Archiepiscopus Bracharensis in *Tractatu de Primatu Bracharensis Ecclesiæ cap.* 36. *num.* 4. ubi argumentum confutans Garciæ de Loaisa, qui primatum Archiepiscopi Toletani in universa Hispania ex eo potissimum colligebat, quod ejus esset Regem inungere, postquam plura in contrariam partem exempla attulit, ita concludit: *Igitur non ad Primatas, vel Præsules tantum Toletanos hoc spectat officium; sed ad illos, quos elegerit ungendus Rex.* Nec dubitarunt Romani Pontifices hujusmodi gratias Catholicis Regibus impertiri; sicuti recte observatum fuit a Josepho Catalano *ad Pontif. Roman. tom.* 1. *tit.* 20. (quod Opus multos post annos editum est, quam nostrum illud votum scriptis vulgatum fuerat) ubi §. 1. *sub num.* 12. hæc habet: *Constat illud quoque ex variis Maximorum Pontificum litteris, ipsos non semel ad Regum preces Episcopos designasse, a quibus illi, eorumque Successores in posterum consecrarentur.* Demum in nostra nos sententia maxime confirmavit exemplum Clementis Papæ VI. qui etiamsi non ignoraret, quid ab Alexandro IV. actum fuisset pro Regis Bohemiæ ungendi jure, ut supra narravimus, Moguntino Archiepiscopo conservandu; nihilominus, postquam Pragensis Ecclesia in Archiepiscopatum erecta fuit, Joanne Bohemiæ Rege petente, hoc idem jus a Moguntino ad Pragensem Archiepiscopum transtulit: uti videre est apud Raynaldum *ad annum Christi* 1344. *num.* 65. Nostris hisce animadversionibus aliam majoris ponderis addidit Pontifex ipse Clemens XI. eamque in suis Apostolicis litteris expressam voluit: privilegium scilicet Eugenii IV. a Bracharensi Archiepiscopo nunquam fuisse executioni mandatum, cum is revera nunquam Lusitanorum Regem unxisse legatur. Quibus omnibus rationibus simul junctis, Indultum, quod petebatur, pro Patriarcha Ulyssiponensi, ejusque Successoribus, expeditum fuit.

XII. Tria hæc exempla adducta a nobis sunt, ut optimum factu ostenderemus, si Episcopus sacra primo Limina visitaturus, in exponendo Ecclesiæ suæ statu, illius prærogativas, & privilegia recenseat. Primum a remotioribus temporibus petitum est; secundum a mediis; tertium ex proximis. Alia in eam rem adjungere superfluum esset. Sed, quoniam prætcrea in prima relationis parte dicendum est de iis, quæ pertinent ad erectionem Episcopatus, ad Ecclesiæ Cathedralis situm, & ad confinia diœcesis; nonnulla referemus recentiora exempla, ex quibus aliquid luminis desumere poterunt Episcopi, ut primæ relationis parti ex debito satisfaciant.

XIII. Celebris fuit, non in Germania modo, sed in universo etiam Orbe Catholico Abbatia Fuldensis. Quibus, & quam insignibus ornata fuerit prærogativis, quibus tum Apostolicis, tum Cæsareis privilegiis decorata, legi potest *in Historia Fuldensi* a Brovvero edita anno 1612. & *in alia Historia* pariter *Fuldensi* a Joanne Federico Schannar typis impressa anno 1729. Hanc celebrem Abbatiam nos ipsi in Episcopatum ereximus; ita tamen, ut & privilagia omnia, quibus antea fruebatur, integra manerent, & ipsius Regularis status nequaquam in ea immutaretur; cum scilicet novus Episcopus in ea constitutus, non solum Fuldensis Episcopus, sed etiam Fuldensis Abbas nuncupari debeat; quique in Abbatem posthæc electus erit, idem intelligendus sit ad Episcopatum electus: Monachus vero Decanus, tresque Capitulares Monachi, quorum antea erat Abbatem eligere, iidem, vacante Abbatiali dignitate, electionem peragere debeant; hoc uno interjecto discrimine, quod qui prius eligebatur, nonnisi Abbas Fludensis erat, in posterum vero electus & Abbas, & Episcopus Fuldensis electus esse censebitur: quemadmodum in nostra Constitutione super hoc edita fusius præscribitur.

XIV. Hujusmodi Fuldensis Episcopatus fundatio digna plane est, quæ in primo relationis capite referatur; cum & peculiaris sit, & memoriam renovet eorum Episcopatuum, qui olim, Ante Anglicanum schisma, in majori Britannia erant; ad quos videlicet soli Monachi eligebantur. Abbates enim monasteriorum erant similiter Monachi, eorumque electio a Monachis fiebat; qui autem in Abbatem eligebatur, idem etiam intelligebatur electus Episcopus. Porro novem erant Cathedrales Ecclesiæ, in quibus hujusmodi disciplina recepta fuerat, & vigebat. Eædem recensentur *tom.* 2. Operis ab Henrico Wharton anno 1691. editi, cui titulus *Anglia Sacra, sive Collectio Historiarum partim antiquitus, partim recenter scriptarum de Archiepiscopis, & Episcopis Angliæ, a prima Fidei Christianæ susceptione ad annum* 1540. Earum quoque mentio habetur in Apostolicis litteris Urbani Papæ VIII. incipientibus: *Plantata in agro Dominico*, datis anno 1633. ibi: *Quoniam vero inter privilegia, gratias, indulta, & facultates, ac prærogativas Ordinis, & Congregationis Nigrorum nuncupatorum Monachorum S. Benedicti, ac illius monasteriorum in Anglia fuerunt jura Cathedralia novem Ecclesiarum, nimirum Episcopatus Cantuariensis, Episcopatuum vero Vvintoniensis, Dunelmensis, Eliensis, Vvigorniensis, Nordovicensis, Roffensis, Bathoniensis, & Coventrensis, quorum Episcopatuum Cathedræ sitæ fuerunt, & collocatæ in monasteriis ejusdem Ordinis, ex conditione, seu consuetudine, ut Capitula dictarum Cathedralium Ecclesiarum, omniaque jura capitularia manerent, & essent in conventibus & Monachis eorundem monasteriorum, qui Monachi, cum Priore suo, erant earumdem Ecclesiarum Canonici primarii, & Capitula Cathedralia constituebant, Episcopi vero quasi Abbates eorundem conventuum, & Monachorum, tam ad Sedem Abbatialem, quam etiam Episcopalem eligebantur &c. super qua jure prædictis Monachis Ordinis S. Benedicti conservando, & perpetuando, a diversis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris etiam diversæ litteræ emanarunt, repulsis contradictoribus, & prædictis juribus illæsis, & integris reservatis eisdem Monachis, usque ad infelix schisma Henrici VIII. Angliæ Regis.*

XV. Opportune hic etiam mentio occurrit celebris monasterii Montis Casini, cujus Abbatialem Ecclesiam Pontifex Joannes XXI. qui ab aliis dicitur XXII. in Cathedralem erexit, voluitque, ut monasterii Abbas esset etiam Episcopus, & Episcopalem jurisdictionem in designatis locis finitimis exerceret; relictoque Monachis eligendi jure, decrevit, ut qui Abbas a Monachis subinde eligeretur, simul etiam Episcopus ha-

beretur electus. Apostolicæ Joannis litteræ referuntur ab Ughellio *Ital. Sac. tom. 1. secundæ edit. pag. 572.* & *part. 2. Historiæ Abbat. Casin.* P. Abbatis Gattola *seculo IX. pag. 515. & seq.* In hoc statu ea Ecclesia perseveravit usque ad tempora Urbani V. qui, cum ingens disciplinæ monasticæ detrimentum ex hac institutione derivatum accepisset, primo quidem Abbatialium, & Episcopalium proventuum administrationem retinuit, eosque in restaurandis monasterii, Ecclesiæque ædificiis impendi jussit; deinde Abbatialem dignitatem ad eum statum revocavit, in quo erat ante Casinensis Episcopatus erectionem: sicuti videre est in ejus Constitutione apud Ughellium *loc. cit. pag. 573.* & apud P. Abbatem Gattola *pag. 517.*

XVI. Cum Carissimus in Christo Filius noster Josephus Lusitaniæ, & Algarbiorum Rex Fidelissimus, nobis exposuisset, aerem in Insula S. Thomæ in Africa adeo gravem esse ac perniciosum, ut, qui ex Europa illuc adveherentur, aut vitam celeri morte mutarent, aut graves subirent infirmitates, quod experientia compertum erat; seque ideo necessitate compulsum fuisse, ut Gubernatorem, aliosque regios ministros, ac tribunalia transferret ad Castrum S. Antonii nuncupatum, quod situm est in Insula, quæ dicitur *Principis*, intra districtum ejusdem diœcesis Insulæ S. Thomæ: suas nobis preces exhibuit, ut Cathedram etiam Episcopalem ab Insula S. Thomæ ad Insulam Principis, & prædictum Castrum S. Antonii transferremus; quod quidem Castrum iis omnibus ornamentis, & prærogativis decoratum, quæ Civitatem deceant, Rex ipse jam Civitatis titulo auxerat. Fidem præterea regiam obligavit, se ibi insignem Ecclesiam Cathedralem suis sumptibus ædificaturum, quæ Deo in honorem S. Antonii solemni ritu postea consecraretur. Addidit insuper, se paratum congruos reditus, seu præbendas, singulis Canonicis assignandas, postquam ad idem Castrum se contulissent, fixamque sedem ibi collocassent, & prospecturum, ne antiqua Cathedralis Ecclesia, Deo in honorem S. Thomæ dicata, omnino deserta, sacrisque destituita ministris relinqueretur. Quibus omnibus mature perpensis, nos demum precibus regiis annuentes, indulsimus, ut postquam ea, quæ promissa fuerant, adimpleta fuissent, Cathedra Episcopalis ab Insula S. Thomæ ad dictum Castrum S. Antonii transferretur. Episcopo autem jussimus, ut post transitum ad novam Sedem & ipse, & qui ipsi in ea Cathedra sufficerentur Episcopi, Insularum S. Thomæ, & Principis denominarentur: sicuti legitur in nostris Apostolicis litteris in forma Brevis, datis die 31. Januarii anni 1754. quarum initium est *Super specula*.

XVII. Hanc igitur translationem cum primum Episcopus Insularum S. Thomæ, & Principis, sacra Limina visitaturus, Ecclesiarum suarum statum Apostolicæ Sedi exponet, silentio præterire non debebit. Quæstio celebris est, & apud Jurisperitos frequenter agitata, utrum Oppidum, in quo non sedet Episcopus, Civitatis titulo appellari possit. Videri possunt Aleiatus *in Cap. Perniciosam, nu. 1. & seq. de Officio Ordinarii*, Joachimus Cluten *in Syllog. rerum quotidianar. thes. 22. in notis littera D.* Laurentius Ohm. *in tract. canonico politico de jure Episcopali thes. 13. in notis littera C.* Besold. *in Differt. jurid. politic. de jure universit. cap. 1. §. 7.* Losæus *de jure universit. part. 1. cap. 2. nu. 14.* Raynald. Cors. *Indagat. Jur. lib. 3. cap. 3.* Limnæus *de Jur. publico lib. 7. cap. 1. nu. 16.* Gaspar Klock *de Contribut. cap. 5. nu. 2.* Rebuff. *in Praxi Beneficiaria part. 2. tit. de Erectione Ecclesiarum in Cathedrales nu. 5. & 6.* Et alii quidem, ut assolet, eam opinionem sequuntur, ut locus, qui caret Episcopo, Civitas dici nequeat: alii contra, Civitatem sine Episcopo esse posse, propugnant; tum quia Civitates fuerunt ante institutos Episcopos, ut observat etiam Glossa *in Cap. Si Civitas, de sent. excommun. in 6.* tum quia, si forte contingat, Episcopum a civibus interfici, ea quidem pœna, inter alias, in sacrilegam Civitatem infligitur, ut Sede Episcopali perpetuo careat, non ideo tamen Civitatis titulo & jure spolietur: sicuti colligitur ex textu *in Can. Ita nos, 25. quæst. 2.* & observat Decius *in Cap. Episcopalia, nu. 9. de privilegiis.*

XVIII. Nos quidem semper arbitrati sumus, Civitatis honore potiri posse locum, qui Episcopo careat, dummodo aliunde illustris sit, iisque dotibus, & prærogativis ornatus, quæ Civitati conveniunt, & a supremo Principe, cui talis auctoritas sit, Civitatis jure & appellatione donetur. Ita fel. rec. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. tanquam Dominus temporalis, & Princeps, Oppidum Roncilionis in Civitatem erexit, jussitque, ut in posterum Civitas diceretur, & incolæ civium titulo decorarentur. Non ideo tamen Episcopalem Sedem in Civitate Roncilionis constituit; sed voluit, ut quemadmodum superiori tempore, ita deinceps Episcopo Sutrino subjecta esset, nec is in ea Sedem habere teneretur: sicuti videre est in ejus Constitutione incipien. *In supremo militantis*, quæ est 225. *tom. 12. novi Bullarii*. Pares nos etiam honorem contulimus Oppido Pergulæ; ita tamen, ut nova Civitas Eugubino Episcopo, ut antea, subdita remaneat, neque hic ullo pacto ad residendum in ea compelli possit: sicuti videri potest in nostra Constitutione, quæ est 61. *tom. 3. nostri Bullarii*. Contra vero persuasum semper habuimus, quod statim ac Episcopalis Sedes in aliquo Oppido fuerit stabilita, etiamsi illud antea Civitatis jure non gauderet, eo ipso ad Civitatis gradum assurgat, ipsique omnia Civitatis privilegia debeantur: siquidem Canonici Juris regula est, ne in Villis, & Pagis, sed solum in Urbibus Episcopalis dignitas statuatur; uti decretum legitur *in Can. Episcopi, & in Can. Illud sane, dist. 80. & in cap. Episcopalia, de privilegiis*. Quamobrem Romani Pontifices, cum in aliquo Oppido, cui nec Episcopus antea fuerit, nec titulus Civitatis, Episcopum primo constituunt, eodem tempore, quo illud Sede Episcopali exornant, simul etiam Civitatis honore illud adaugent; sequenti nimirum formula utentes: *Oppidum N. in Civitatem, Ecclesiam vero in Cathedralem pro uno Episcopo &c. erigimus, & instituimus*: uti Fagnanus animadvertit *in Cap. Episcopalia, num. 15. de privilegiis*, ubi etiam exemplum memorat Sixti V. qui ea ratione Oppida Montisalti, S. Severini, & Tolentini, in Civitates erexit, & Episcopali Sede decoravit. Illud demum censuimus, si forte Oppidum, aut Castrum aliquod jam a seculari Principe honorem obtinuerit Civitatis, & justæ causæ non desint, ob quas Episcopalis Cathedra ad novam Civitatem transferatur, hoc fieri conveniens esse, & quidem per viam simplicis translationis; cum nec sacrorum canonum lex aliud requirat, quam ut Episcopales Cathedræ in populosis Urbibus, tantoque honore dignis, minime vero in locis obscuris, & infrequentibus, statuantur; & nulla necessitas exigat, ut locus, qui antea Civitatis jure gaudebat, iterum in Civitatem erigatur, ut novum Episcopalis Sedis honorem consequatur. Quo pacto, licet nemo nobilis esse possit, qui ingenuus non sit, si quis tamen ingenuus, novo nobilitatis honore donandus sit, nequaquam indiget speciali privilegio, quo ipsi tribuantur ingenuitatis jura, quæ jam obtinebat: ut optime ad rem nostram advertunt Doctores de hac materia tractantes.

XIX. Ad diœcesis confinia, quæ, ut diximus, in prima relatione solent ab Episcopis memorari, factum mox referendum pertinet. Cum celebris Cardinalis Ximenes de Cisneros magnam illam expeditionem in Afri-

Africam agressurus esset, cum Ferdinando Rege convenit: ut, si Orani civitas ab infidelium potestate eriperetur, Ecclesiæ Toletanæ jurisdictioni subjiceratur; eaque conventio & æqua visa est, & suum facile obtinuit effectum. Compertum enim fuit, Orani urbem nunquam fuisse Episcopali Cathedra ornatam, nulloque prorsus jure Titularem quemdam Autiensem Episcopum eam sibi civitatem vindicare, tanquam in assignata sibi diœcesi constitutam. Quæ in hoc negotio tunc agitata & acta fuerunt, referuntur ab Alvaro Gomez *de rebus gestis Francisci Ximenii lib. 3. fol.* 223. Et de hac ipsa re loquitur etiam Thomassinus *de Beneficiis part. 1. lib. 1. cap. 27. nu.* 9. Orani postea civitas, quæ expugnata tunc fuit, in potestatem rursus Maurorum venit. Cum vero eam armis iterum subegisset clar. mem. Philippus V. Hispaniarum Rex Catholicus, eandem Cardinali de Astorga Archiepiscopo Toletano restitutam voluit, tanquam illius diœcesis membrum, & partem: Cardinalis autem nihil intentatum reliquit, ut Catholicam Religionem ad pristinum splendorem in ea civitate revocaret. Hoc itaque celebre factum, cujus etiam meminit Præsul Ildefonsus Clemens de Arostegui *in sua Concordia Pastorali part. 1. cap. 5. nu.* 41. in prima Toletani Archiepiscopi relatione jure ac merito erit commemorandum.

CAPUT OCTAVUM.

De relatione status Ecclesiæ, & secunda ejusdem parte.

IN hac secunda relationis parte plura rerum capita attinguntur. Primum respicit residentiæ præceptum, cui an plene obtemperaverit, docere debet Episcopus. Secundum pertinet ad Episcopos, nulli Archiepiscopo, sed Sanctæ Sedi immediate subjectos; qui referre debent, an Archiepiscopum delegerint, cujus Synodo Provinciali una cum illius Suffraganeis debeant interesse. Tertium denique exponenda docet, si quæ forte adsint impedimenta, quibus ab implendo munere Episcopali detineantur.

II. Ad primum quod spectat, nos sane Episcopos, ut residentiæ legem servarent, graviter admonere non prætermisimus in nostris encyclicis Litteris, anno 1740. editis, ac deinde impressis *Bullarii nostri tom. 1. nu.* 2. Sed fusius in nostra Constitutione, cujus initium est *Ad universæ*, anno 1746. emanata, quæ est 18. *tom. 2. ejusdem nostri Bullarii*, cum omnes nostrorum Prædecessorum Constitutiones ad residentiam spectantes retulerimus, atque confirmaverimus, singulas ferme leges in ipsis præscriptas, & a sacris Pastoribus servandas, exponere, & declarare curavimus: legitimas quoque causas indicavimus, ob quas Episcopis permittitur a propriis Sedibus aliquandiu abesse; simulque cautelas ab iis adhibendas, ne animarum regimen, ipsis absentibus, aliquid detrimenti patiatur. Episcopus igitur in sua relatione redditurus rationem de hoc districto residendi præcepto, si nostram citatam Constitutionem attente legerit, facile intelliget, an illi satisfecerit, an ab eo defecerit.

III. *In superiori lib. 7. cap. 1. num.* 7. sex esse asseruimus Episcopatus suburbicarios, Ostiensem, Portuensem, Sabinensem, Albanensem, Prænestinum, & Tusculanum, quos nempe in titulum obtinent sex illi S. R. E. Cardinales, qui in sacro Collegio Episcoporum ordinem constituunt. Ibi etiam ostendimus, hos Episcopos Cardinales, etiamsi Romæ resideant, ac suam summo Pontifici operam præstent, de non impleta residendi obligatione reprehendi posse. Quia vero aliquando contingit, ut non solum uni ex suburbicariis Ecclesiis, sed simul etiam alteri præsint, quæ suburbicaria non est: idcirco de hac consuetudine instituendus nobis est sermo, videndumque, in quarum utra hi Cardinales Episcopi debeant residere, ut suo muneri satisfaciant.

IV. A Tridentino Concilio, præter alia in præcedentibus decretis statuta *sess. 7. cap. 2. de reform.* interdictum legitur, ne quælibet persona, in quacumque dignitate constituta, duabus Episcopalibus præsit Ecclesiis sive in titulum, sive commendæ jure. Porro in Cardinalis Brancatii Dissertatione *de Optione sex Episcopatuum pag. 62. & seq.* multa leguntur decreta summorum Pontificum, ante Tridentinum Concilium Cardinalibus permittentium, ut, præter quamcumque aliam Episcopalem Ecclesiam, habere etiam possint alteram ex suburbicariis. Post Tridentinum vero Concilium, Venerabilis Cardinalis Bellarminus anceps fuit, & dubius, utrum liceret Cardinalibus habere eodem tempore duas Ecclesias, quarum una Cardinalitia esset, altera non esset: *Timendum est, ne forte non sint in conscientia tuti, qui aliquando duas Ecclesias habent, unam Cardinalitiam, alteram non Cardinalitiam.* Clemens vero VIII. Pontifex Maximus excitato dubio ita respondit: *Quoad illam polygamiam, ea interdum in istis est Episcopalibus Cardinalitiis, circa quos nihil immutandam duximus, cum a Prædecessoribus nostris, etiam post Concilium Tridentinum, res hæc examinata fuerit, & ita constituta; & turbare ordinem Collegii, & redarguere facta Prædecessorum nostrorum, & tot Cardinalium, non visa fuit nobis res, quæ sine scandalo fieri possit.* Et summus quidem Pontifex Urbanus VIII. in suo Decreto die 28. Novembris 1633. edito, dixit, hanc consuetudinem invaluisse; attamen *a se non laudari, nec improbari: commendari vero Cardinales aliarum Ecclesiarum Episcopos, utpote Cardinalem Borromæum piæ memoriæ, & alios, qui optione hujusmodi abstinuerunt.* Ad hanc rem examinandam Congregatio particularis habita fuit jussu Alexandri VII. die ultima Junii anni 1666. in qua, etsi non omnes initio in eadem opinione convenerint, plurium tamen seculorum consuetudine considerata, conclusum denique est, nihil esse innovandum; atque decretum fuit, *Ecclesiam Ordinis Cardinalitii habendam in titulum, cum hic adhæreat essentialiter dignitati Cardinalatus, alteram vero Ecclesiam in Commendam; propterea transituros ad Episcopatum Cardinalitium absolvi potius debere a vinculo Ecclesiæ, cui jam præsunt, eamque in administrationem accipere:* ideoque improbata fuit optio Episcopatus Tusculani, quam Cardinalis Sabellus, Archiepiscopus Salernitanus, ita admitti postulaverat, ut Archiepiscopatus sibi relinqueretur in titulum, Episcopatus autem sibimet in commendam, seu in administrationem concederetur. At Clemens XII. Prædecessor noster, hujusmodi Ecclesiarum conjunctioni in unius Cardinalis persona salubrem modum imposuit per suam Constitutionem, quæ incipit *Pastorale officium*, & est 22. *tom. 13. Bullarii novi Romani*: ubi nimirum §. 7. non solum ii Cardinales commendantur, qui, dum unam aliquam Episcopalem Ecclesiam obtinent, ab optione alterius ex suburbicariis abstinent; sed præterea dicitur, quod, si quando eveniat, Cardinales, alteri jam Ecclesiæ præfectos, ad aliquam ex suburbicariis Ecclesiis per optionem adspirare, Romani Pontificis partes esse debebunt, animum sedulo advertere, & deliberare, *utrum expediat eis concedere administrationem, seu alio nomine, retentionem alterius Ecclesiæ, cui antea præerant, ac in primis utrum ambæ sint invicem adeo propinquæ, ut pastoralem curam utrique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant.*

V. Ex eo autem, quod Cardinalis Episcopus a priori Ecclesiæ vinculo absolvatur, ut dictum est, cum, debitis concurrentibus circumstantiis, alterius Ecclesiæ suburbicariæ optio ipsi conceditur, non defuerunt, qui hoc inferre se posse judicaverint, majori jam liberta-

te gaudere posse hujusmodi Cardinalem in illius Ecclesiæ regimine, quam administrationis titulo retinet, ideoque in ejus potestate esse, quandocumque illam dimittere, neque proprio ac rigoroso præcepto residendi apud illam obstringi. Quod quidem & rectæ rationi, & Ecclesiasticæ regulæ adversatur. Aliquam enim veritatis speciem habere posset, si nihil aliud in proposito casu intercederet, præter absolutionem a vinculo prioris Ecclesiæ. Sed, cum eidem sic absoluto illiusmet Ecclesiæ retentio in administrationem unico eodemque contextu concedatur; unicuique deprehendere licet, canonicam hanc esse loquendi formulam, idcirco adhibitam, ut excludatur duorum Ecclesiarum in titulum retentio, non autem ut Cardinalis Episcopus ab iis obligationibus eximatur, quibus utriusque Ecclesiæ optimo regimini intendere, & advigilare tenetur. Neque vero gubernium Ecclesiæ, quam administrationis nomine retinet, pro libito dimittere potest; cum, juxta vigentem praxim, summi Pontificis assensus ad id antea requirendus sit: eoque impetrato, solemnis dimissionis actus scripto redigendus, & proprio dimittentis chirographo sit roborandus. Tantum vero abest, ut rigorosa lege residendi apud Ecclesiam administrationis nomine retentam solutus censeri valeat, ut contrarium omnino diserte statutum fuerit ab Urbano Papa VIII. in superius allegato Decreto, cujus hæc sunt apertissima verba: *Insuper Sanctitas Sua declaravit, dubium hactenus nullo modo fuisse, nec esse debere, residentiam Cardinalium Archiepiscoporum, ac Episcoporum, extitisse, & esse apud alias Ecclesias Metropolitanas, seu Cathedrales sibi commissas, non autem apud sex Ecclesias Cathedrales titulares eorundem Cardinalium, in quibus Cardinales ordine priores præesse solent &c. & propterea eos qui aliis Ecclesiis supradictis præsunt, & apud eas non resederunt, nec resident, non fecisse, nec facere illarum fructus suos, etiam sub prætextu, quod alicui ex dictis sex Ecclesiis præsideant, & in Urbe commorentur*. Quod quidem Decretum nos etiam confirmandum duximus in antedicta nostra Constitutione 18. §. *Et quoniam*, *nostri Bullarii tom.* 2. Itaque extra dubium est, Cardinalem Episcopum in exhibenda Apostolicæ Sedi relatione status illius Ecclesiæ, quam in administrationem retinuit, dum aliam suburbicariam per optionem adipisceretur, de residentia apud illam servata docere debere; simulque de vigilantia, & cura alterius regimini impensa; si eam nimirum, cum potuit, præsens visitavit; si Ordinationes, Confirmationes, aliaque Episcopalia munia aliquando apud ipsam exercuit; si denique illius administrationi, quantumvis absens, opportune consuluit aut per Episcopum Suffraganeum, uti fieri solet in duabus Ecclesiis, Ostiensi, & Sabinensi, aut per idoneum, expertumque Vicarium. Harum siquidem Ecclesiarum regimini recte applicari potest præceptum Concilii Lateranensis sub Leone X. habiti, ubi, dum agitur de Episcopatibus, qui tunc temporis a Cardinalibus etsi non residentibus facile obtinebantur, ita statuitur: *Omni conatu suo provideant inserviri Cathedralibus, dignos & idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes*. Videndus hac de re Thomassinus *de Beneficiis part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 6.

VI. Soli non sunt Cardinales, qui ex tacita Romanorum Pontificum dispensatione duos retineant Episcopatus, Cardinalitium scilicet in titulum, alterum, vero neque Cardinalitium, neque suburbicarium, in administrationem, vel commendam. Etiam in Germania nec defuere, nec desunt Præsulum aliquorum exempla, quibus indultum est, ut tres simul, & quatuor etiam Episcopatus obtineant. Ita enim expedire censetur Catholicæ Religionis utilitati; cujus valde interest, in illis regionibus Episcopos esse magna auctoritate, & potentia præditos, ne eadem Religio ab hæreticis opprimatur. Legi de hac re possunt Cardinalis Pallavicinus *in Historia Concilii Tridentini lib.* 24. *cap.* 12. *num.* 11. alter Pallavicinus *in desens. Romani Pontificatus tom.* 1. *lib.* 15. *cap.* 17. §. 1. *pag.* 657. Thomassinus *tom.* 2. *de Beneficiis lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 13. Fagnanus *in Cap. Dudum, il secondo, num.* 29. *de electione*. Alios collegit Rigantius *in Regulam primam Cancelleriæ* §. 7. *num.* 167. *& seq.* ubi multa refert exempla hujusmodi retentionum, quas Romani Pontifices Episcopis per Germaniam, sublimioris præsertim generis, ex præindicata causa concesserunt.

VII. Verum fel. record. Prædecessor noster Clemens Papa XII. cum sapienter animadvertisset, ex eo quod uni eidemque personæ tot Episcopales Ecclesiæ permitterentur, eam ab Ecclesia Catholica utilitatem, quæ sperabatur, minime percipi, ex Pastoralis officii sui munere huic rei remedium aliquod censuit adhibendum. Itaque, cum vidisset, plurimo Episcopatuum consecutionem ex earum litterarum concessione pendere, quibus *eligibilitas* indulgetur, cum scilicet, hujusmodi Indultorum vigore, qui unicum habebat Episcopatum, & ad alium transire non poterat, nisi per ordinariam postulationis viam, faciliorem exinde semitam sibi aperiret ad aliam Ecclesiam assequendam: duo saluberrima Decreta edidit: quorum altero, tanquam regula, uteretur in posterum Congregatio Consistorialis; altero autem Brevium Secretaria. Hæc typis impressa, quantum scire potuimus, cum nondum fuerint, optimum esse ducimus hic ea inserere, ut perpetua eorum memoria servetur, & ut executioni opportune mandentur; cum ea plurimum conferre posse putemus, nisi ad tollendam penitus, at saltem ad cohibendam in Germania immoderatam in una eademque persona Episcopatuum pluralitatem.

VIII. Primum pro Congregatione Consistoriali sic habet: *Sanctissimus Dominus noster Clemens Papa XII. animadvertens, minime expedire, quod Episcopis in Germania, etiamsi sublimibus familiis orti sint, tam facile concedatur dispensatio ad effectum retinendi simul tres, vel quatuor, ac etiam quinque Cathedrales Ecclesias, quarum Præsules temporali quoque dominatu potiuntur, præsertim cum experientia compertum sit, eas diœceses ab hæreticorum erroribus magis esse immunes, quarum singulæ ab uno gubernantur Episcopo; hinc majorem deinceps circumspectionem in hoc adhiberi mandat, nec solum attendi exempla, sed peculiares perpendi singulorum casuum circumstantias, habita nimirum ratione temporum, personarum, & Ecclesiarum: ita quidem, ut dispensationum impertiendarum norma sumatur potissimum a maiori Ecclesiarum ipsarum bono, ac utilitate. Quod si iis, qui alicui jam præsint Ecclesiæ, justis de causis a Sede Apostolica aut jam fuerit concessum, aut deinceps concedi contigerit Indultum eligibilitatis ad aliam, declarat Sanctitas Sua, non per hoc censeri debere concessam dispensationem ad effectum simul retinendi prædictam quoque aliam Ecclesiam, postquam electio peracta fuerit; sed, antequam electio ipsa a Sede Apostolica confirmetur, summa maturitate esse examinandum, an utilitas, vel necessitas talium Ecclesiarum, & Catholicæ Religionis tuendæ ratio postulet, impetiri hujusmodi dispensationem pro omnium retentione, vel potius in ejusdem electionis confirmatione poni oporteat decretum de alia Ecclesia dimittenda.*

Declarat itidem Sanctitas Sua, non convenire, ut indiscriminatim, nulloque delectu, & sine causæ cognitione, tribuatur Episcopis facultas retinendi simul plures Dignitates, aut Canonicatus Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, tam in Germania, quam in Poloniæ Regno; per hoc quippe Divino cultui non mediocre detrimentum affertur, Ecclesiæ debitis fraudantur obsequiis, & Ecclesiastica stipendia, quæ congruæ plurium Ministrorum Dei sustentationi destinata sunt, in unam collata personam, incitamentum præbent ad luxum. Mandat itaque Sancti-

tas

tas Sua, cautius, quam hactenus forsan factum fuerit, hac etiam in re in posterum agi, & exemplis sepositis, spectari inprimis id, quod, juxta locorum, Ecclesiarum, personarumque conditiones, ad ampliorem Dei gloriam expedire visum fuerit. Ne autem saluberrimi hujus moniti memoria obsolescat, vult Sanctissimus Pater, præsens hoc Decretum asservari apud Acta sacræ Congregationis rebus Consistorialibus præpositæ, atque illud ab ejusdem Congregationis Secretario pro tempore, quotiescumque opportunum fuerit, in memoriam revocari eorum, qui his de rebus consilium Pontifici Maximo daturi sunt. Hac die 6. Januarii anno 1731.

IX. Altero Decreto, quod pro brevium Secretaria conditum est, ita cavetur: *Quanquam invaluerit usus dispensandi, præsertim cum sublimibus Personis, ut plures Episcopatus in Germania simul retineri possint ob eam quidem justam, & laudabilem rationem, ut adversus hæreticorum conatus Catholicam Religionem opibus, auctoritate, potentia sartam tectam tueantur; ex inconsulta tamen hujusmodi dispensationum frequentia, immoderatoque usu, gravissima in Christianam rempublicam incommoda manere posse, exploratum satis est: vix enim, ac ne vix quidem sperari potest, ut qui tribus, vel quatuor, vel etiam quinque Cathedralibus Ecclesiis, magno locorum intervallo disjunctis, præsit cum summa etiam in temporalibus potestate, eas omnes solerter, ac fructuose, & cum animarum sibi commissarum salute regere valeat. Quo saue fit, ut ob Pastorum absentiam, & curarum, quæ ad temporales ditiones pertinent, copiam neglecta spirituali diœcesium cultura, nec Catholicorum mores, qui a veteri instituta deflexerint, corrigi, nec Ecclesiasticæ disciplinæ nitor redintegrari, nec dogmata a Fide aliena extirpari, nec eorum veneno polluti homines ad Religionis Orthodoxæ veritatem reduci commode possint. Itaque, ne plurium Episcopatuum in una persona coacervatio, sacris alioquin legibus adeo invisa, quæ ex Apostolicæ auctoritate in ædificationem recte aliquando permittitur, perniciose cedat in destructionem, de consilio plurium Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium decernimus, & mandamus, ut in posterum ei, qui uni jam præsit Ecclesiæ, non nisi causæ cognitione præmissa, concedatur indultum eligibilitatis ad aliam: si vero hujusmodi indultum justa pariter causa concedendum videtur ei, qui jam duas regat Ecclesias, semper eidem indulto inferatur conditio, ut prælictam Ecclesiam, ad quam eum eligi contingat, non aliter possit obtinere, quam una, quam maluerit, ex prioribus dimissa. Tres denique obtinenti Ecclesias indultum eligibilitatis ad aliam nullo modo tribuatur. Enixe autem rogamus, atque obsecramus in Domino Romanos Pontifices Successores nostros, ut ipsi quoque memores sapientissimi moniti Tridentinorum Patrum in cap. 18. sess. 25. de reformat. salubrem hanc moderationis normam in dispensationibus prædictis omnino servari curent. Datum in Palatio nostro Quirinali hac die 5. Januarii 1731.*

X. Supra jam observavimus Cardinalem, qui duos habeat Episcopatus, alterum suburbicarium in titulum, & alterum in administrationem, perpetuam debere statuere residentiam in eo, cujus est solum administrator; ideoque in relatione status Ecclesiæ, ostendere debere, se residendi præcepto, juxta præindicatam regulam, satisfecisse. Non invenimus adhuc fuisse statutum, in quanam ex multis Ecclesiis, quas in Germania ex dispensatione quis obtinet, residere debeat, ut ejusmodi præceptum adimpleat, eique se obtemperasse in relatione demonstrare valeat. Quare locum hic habere posse videtur Canonici Juris regula, juxta quam, si ex indulgentia Romanæ Sedis quis plura obtineat Beneficia, quorum unumquodque adnexam habeat incompatibilem residendi obligationem, in digniori, magisque Titularis præsentia indigente residere debet, *cum oporteat eum in majori Ecclesia deservire*: verba sunt textus *in Cap. Extirpandæ, de præbendis*: qui textus eodem modo intelligitur a Doctoribus relatis a Frasso *de Patronatu regio Indiarum cap. 27. numero 11. & seq.*

XI. Qui dicuntur Cappellani majores Regum, variis titulis insigniti fuerunt, sicuti videri potest in Tractatu Josephi Casasæ *de Cappella Regis pag.* 128. Is qui hoc munere fungitur apud Catholicum Regem, quique etiam ejusdem est magnus Eleemosynarius, Patriarchæ Indiarum titulo decoratur. Quamvis vero in Indiis Occidentalibus maris Oceani, quarum Patriarcha is appellatur, complures Episcopi sint, & Catholica Religio vigeat, & floreat; cum tamen nulla ibidem existat Patriarchalis Ecclesia, nec ullum hujusmodi Ecclesiæ Capitulum, non potest is ad titulum sui Patriarchatus Episcopalem Consecrationem suscipere, aut Pallium petere; neque jurisdictionem sive voluntariam, sive contentiosam in Indiarum, aut Hispaniarum regionibus exercere; nec ad ipsas quidem Indias se conferre, sine expressa licentia Romani Pontificis. Quare illius Patriarchalis dignitas ad merum redigitur honoris titulum, ex quo nullum residentiæ onus exurgit. Ut autem Episcopali charactere non careat, aliqua ipsi Ecclesia, in partibus Infidelium sita, confertur in titulum, cujus ratione sacræ Consecrationis munus eidem impenditur. Quæ omnia colliguntur ex Actis in Consistorio secreto die 20. Januarii anni 1734. cum piæ memoriæ Prædecessor noster Clemens XII. præclarum Sacerdotem Alvarum de Mendoza, nunc S. R. E. Cardinalem, Indiarum Patriarcham renunciavit in locum Cardinalis Borgiæ Indiarum itidem Patriarchæ, simulque ipsum Pharsaliensi Ecclesiæ præfecit, eaque omnia, quæ hactenus dicta sunt, de Patriarchali Indiarum titulo exposuit.

XII. Non desunt in Ecclesiasticis Historiis aliquorum exempla, qui consecrati Episcopi sunt honoris causa, & ut magnis eorum meritis præmium aliquod rependeretur, nullo peculiari Ecclesiæ titulo ipsis tributo; sicuti egregie advertit Christianus Lupus *in Comment. ad can. 6. Concilii Chalced.* & aperte habemus ex Sozomeno *in Histor. Eccl. lib. 6. cap. 24. Adde his Barsen, & Eulogium, qui ambo post creabantur Episcopi, non urbis alicujus, sed honoris causa, qui veluti vitæ pie anteactæ compensatio illis in propriis monasteriis deferebatur*: & ex Nicephoro Callisto *lib. 11. cap. 40.* ubi sic legitur: *Extitere propterea Barses, & Eulogius, qui ambo post longum monastici exercitii certamen Episcopi sunt facti, non in urbe aliqua, sed honoris gratia in monasteriis suis Episcopalem consecuti sunt Consecrationem.* Hæc hodie immutata est disciplina, neque ullus consecratur Episcopus, nisi ut certæ præficiatur Ecclesiæ, vel actualiter ab ipso regendæ, si pateat ad eum accessus, vel saltem habitualiter, si ad eam sub Infidelium jugo gementem accedere prohibeatur: cujus generis ii sunt Episcopatus, qui *in Partibus* dicuntur. Itaque, cum Cappellani majores, sive magni Eleemosynarii Regum, juxta Apostolica privilegia ipsis concessa, Episcopali charactere præditi esse debeant, ut in Cappellis Regiis peragere valeant functiones Episcopales; sicuti cumulate a nobis ostensum est in epistola ad Cardinalem de Lanceis magnum Eleemosynarium, sive Cappellanum majorem Regiæ Cappellæ Sardiniæ Regis, tunc per nos scriptam, cum ipsum in Nicosiensem Archiepiscopum consecravimus, quæ epistola inserta est *in Bullario nostro tom. 2. num. 36.* cum autem in Persona magni Eleemosynarii Regis Catholici, Patriarchatus Indiarum ex dictis nequeat esse Episcopalis tituli fundamentum: hinc est, quod, ut characterem habeat Episcopalem, seposito Patriarchæ Indiarum titulo, alter ipsi confertur, & veri quidem Episcopatus titulus, cujus Ecclesia, quamvis Infidelium tyrannide oppressa lugeat, re ipsa tamen Ecclesia est Episcopalis.

XIII.

XIII. Sequitur modo aliud caput de Metropolitano ab iis Episcopis eligendo, qui nulli Archiepiscopo subsunt, ut illius, quem elegerint, Provinciali Concilio intersint. Sacrum Tridentinum Concilium *sess. 24. de reform. cap. 2.* antiquas sanctiones canonicas renovavit, quibus Archiepiscopi jubentur habere singulis tribus annis Provinciale Concilium: & in Regestis Constitutionis Concilii *lib. 29. Decretor. pag. 355. & seq.* reperitur epistola plurimæ eruditionis & doctrinæ referta, a Cardinali Hieronymo Grimaldo Archiepiscopo Aquisextiensi ad summum Pontificem data, & a Pontifice remissa ad eandem Congregationem, in qua Conciliorum Provincialium necessitas, & auctoritas comprobatur. Patres autem Tridentini Concilii animadvertentes, plures reperiri Episcopos, qui cum nulli Archiepiscopo, sed uni Sanctæ Sedi sint immediate subjecti, nunquam interfuturi essent Provincialibus Conciliis, quibus Archiepiscoporum Suffraganei tantummodo adesse consueverant, sequens *loc. cit.* condidere decretum: *Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant, & quæ ibi ordinata fuerint, observent, ac observari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio, & privilegia salva atque integra maneant.* Cumque aliqua sint Ecclesiarum Cathedralium Capitula, quæ Apostolicæ Sedi immediate subjecta se esse contendunt, quantumvis eorum Episcopi certo Metropolitano subjiciantur; hinc excitata est controversia, utrum hujusmodi Capitula teneantur parere decretis illius Concilii Provincialis, cui eorum Episcopus interfuerit. Responsum dedit sacra Congregatio Concilii, & quidem a summo Pontifice confirmatum, teneri: *Sunt nonnulla Capitula Ecclesiarum, quæ prætendant se exempta, & immediate Sedi Apostolicæ subjecta, licet eorum Episcopi isto privilegio minime gaudeant, sed subsint suis Metropolitanis. Modo quæritur, an, sicut Episcopus exemptus tenetur semel eligere Metropolitanum, ejusque Conciliis Provincialibus interesse, & decreta in illis condita observare, idem dicendum sit de istis Capitulis exemptis; vel potius dicendum sit, ut decreta illius Concilii Provincialis, cui interfuerit illorum Episcopus non exemptus, observari debeant. Sanctissimus Dominus noster, etiam ex sententia sacræ Congregationis Concilii, declaravit, ita debere observari.* Ita legitur *lib. 1. Decretor. pag. 51. anno* 1573. Tridentinæ sanctionis habita fuit ratio in Concilio Romano, coacto anno 1725. Cumque eidem aliqui Episcopi interfuissent, qui a Metropolitani jurisdictione immunes, & Sanctæ Sedi immediate subjecti, Archiepiscopum sibi non delegerant, ad cujus Synodum Provincialem accederent, jussi sunt, canonicis etiam pœnis indictis, electionem hujusmodi statim perficere: idemque absentibus significatum fuit: ac insuper particularis instituta Congregatio, quæ decretum hac de re conditum exequendum curaret.

XIV. Hæc Congregatio habita fuit die 28. Maji ejusdem anni 1725. editaque ab ipsa sunt consultissima Decreta, quæ nos supra innuimus, sed non retulimus, ut ajunt, per extensum. Ideoque, cum a nullo adhuc, quem sciamus, Auctore impressa fuerint, optimum duximus ea hoic capiti inserere:

Examinata diligenter decreta sacri Concilii Tridentini sess. 24. cap. 2. de electione Metropolitani per Episcopos, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, ad effectum perducenda, concordibus, & uniformibus votis fuit resolutum, ut sequitur.

Primo, Archiepiscopos, qui non habent Suffraganeos, non teneri eligere Metropolitanum ad effectum conveniendi in ejus Concilio Provinciali.

Secundo, Sex Cardinales Episcopos urbium Romæ adjacentium, non teneri, ut supra.

Tertio, Episcopos omnes, qui sunt inter Provinciam Capuanam, & Pisanam, non teneri eligere Metropolitanum ad effectum præfatum. Eos nihilominus, qui, vel quorum Antecessores jam semel post Tridentinum elegerunt Metropolitanum, teneri stare electioni; prout etiam Episcopos, qui a Provincia Romana, inter dictas Capuanam, & Pisanam constituta, divulsi fuerunt, & assignati Suffraganei Ecclesiarum in Metropolitanas electarum, eidem subesse debere.

Quarto, Episcopos vere immediate subjectos Apostolicæ Sedi, qui sunt extra præfatam Provinciam Romanam, ubicumque locorum existentes, omnino teneri eligere Metropolitanum, juxta decretum Concilii Tridentini sess. 24. cap. 2. de reformat. quatenus ipsi, vel eorum Antecessores jam non elegerint.

Quinto, Abbates, aliosque Prælatos inferiores nullius diœcesis, habentes jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum, cum Territorio separato, teneri eligere Metropolitanum, ut supra.

Sexto, Episcopos, Abbates, & Prælatos inferiores, qui debent ut supra eligere Metropolitanum, etsi non teneantur eligere viciniorem, debere tamen, juxta dictum decretum Concilii Tridentini, vicinum eligere; quod est intelligendum de non nimis longe distante, habita ratione regionum.

XV. Inter Episcopos, qui, ut Metropolitanum sibi ad prædictum effectum eligerent, a Constitutione compulsi sunt, alter Papiensis fuit, Lucensis alter; sicuti legitur in Regestis prædictæ Congregationis habitæ, ut dictum est, die 28. Maji 1725. Et hi quidem plura obtendere non omiserunt, ut Metropolitani electionem declinarent: sed eorum contentiones, & studia in irritum cesserunt, rejectis eorum instantiis per eandem Congregationem habitam die 11. Februarii 1726. Cum vero fel. record. Benedictus PP. XIII. justis gravibusque de causis Episcopatum Lucensem in Archiepiscopatum erexerit, nullo tamen ipsi adscripto Suffraganeo, ut patet ex ejus Constitutione incipiente *Inscrutabili, in novo Bullario tom. 12.* & cum nos Papiensi Episcopatui unitum perpetuo voluerimus titulum Archiepiscopi Amasiæ in partibus Infidelium, sicuti videre est in nostra Constitutione, quæ incipit *Ad supremam, in nostro Bullario tom. 1. num* 74. hinc uterque Præsul ab eligendi Metropolitani lege immunis evasit, juxta primum superius inserti Decreti caput. Ad Episcopos vero quod spectat, qui Capuanam, & Pisanam Provinciam interjacent, multo ante fuerat pronunciatum, non adigi eos Metropolitanum eligere; sicut videri potest *lib. 4. decretorum Congregationis Concilii anni* 1585. *pag.* 53. *Sacra &c. censuit, decretum cap. 2. de reformat. sess. 24. non habere locum in Episcopis, qui sunt in Provincia Romana.* De Provincia Romana inter Capuanam, & Pisanam, loquitur Innocentius III. *in Cap. Sua nobis, de officio Vicarii.* Nos de ipsa mentionem fecimus *in superiori lib. 2. cap. 2. num.* 3. ubi etiam rationum momenta attulimus, ob quæ hujusmodi Provinciæ Episcopi ab eligendo Metropolitano eximuntur. Itaque alteri huic relationis capiti finem imponentes, censemus, facile ex dictis quemlibet Episcopum colligere posse, num ad eligendum Metropolitanum obstringatur, & quomodo de injuncti sibi oneris implemento docere debeat.

XVI. Tertium superest caput, in quo differendum est de impedimentis, quibus Episcopi aliquando ab exercenda propria auctoritate, suoque munere peragendo detinentur. Ex his nonnulla profluunt a potestate laicali, alia ab Ecclesiasticis ipsis, qui exemptionum prætextu ab ordinaria Episcopi auctoritate se subtrahere contendunt. Nos, licet de his omnibus in superioribus libris, & capitibus egerimus, aliqua tamen hic etiam addituri sumus: & quoniam de hac re superius agentes, non prætermisimus ea quoque indi-

indicare remedia, quæ ad hujus generis incommoda, & absurda tollenda, & olim a sacris canonibus, & novissime a Tridentina Synodo constituta fuerunt; idcirco, ne hic actum agere videamur, sermonem dumtaxat instituemus de gravissimo quodam præjudicio adversus Episcopalem auctoritatem intentato, quod nostra ætate parum abfuit, quin altas radices figeret, nisi Apostolica Sedes opportunos illi obices opposuisset. Quam in rem cum nos in minoribus adhuc constituti nonnihil consilii, & operæ contulerimus; muneris nostri postmodum esse duximus, in suprema Petri Cathedra nullis licet nostris meritis collocati, quæ tunc recte statuta sunt, tueri, & confirmare.

XVII. Quandoquidem Prælatorum inferiorum tres sunt classes & species, ex quibus ultima, majorisque momenti eorum est, qui, exceptis iis, quæ Ordinis sunt, reliqua omnia peragunt, quæ pertinent ad jurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum unius, vel plurium oppidorum, seu castrorum, quæ quondam in diœcesi proximi Episcopi continebantur, sed ab ipsa exinde avulsa fuerunt, juxta ea, quæ supra diximus *lib. 2. cap. 11. num. 2. & seq.* invaluerat jam jam in Tribunalibus quædam opinio, posse hanc auctoritatem inferiori Prælato competere etiam in vim tituli colorati una cum præscriptione quadragenaria.

XVIII. Opinio hæc non minus Episcopis quibusdam zelo præstantibus, quam multis in Canonico Jure peritis, minus tuta visa est, atque etiam periculi plena. Cumque de hac re nonnulli Episcopi apud fel. mem. Clementem Papam XI. conquesti fuissent, summus Pontifex peculiarem deputavit Congregationem, quinque Cardinalibus, totidemque Præsulibus compositam, in qua hujusmodi opinionis vis ad trutinam revocaretur. Porro inter Cardinales delecti sunt Franciscus de Judice, Vallemanius, Parracianus, Corradinus, & Scottus; inter Præsules vero Petra, postea Cardinalis, Lancetta, Cerrus, Ansideus, qui eadem Cardinalatus dignitate ornatus est, nosque ipsi tunc sacræ Concilii Congregationis a Secretis. Nobis autem peculiariter id oneris impositum fuit, ut materiam scripto expenderemus, atque discuteremus; quare satis longam dissertationem typis impressam edidimus: qua opportuno tempore congregatis omnibus communicata, propositum fuit, rigidoque subjectum examini dubium: *An ad tramites sacrorum canonum, sacrique præsertim Concilii Tridentini, possit inferior Prælatus Territorium separatum, & jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in Clerum, & populum, cum ipsius Episcopi exclusione, in aliquo speciali loco acquirere per quadragenariam præscriptionem una cum titulo colorato:* omniumque suffragiis ita rescriptum: *Unanimiter responderunt, non posse: sed pro acquisitione Territorii separati, prædictæque jurisdictionis, omnino requiri aut clarum, & undequaque subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudinem immemorabilem cum suis omnibus requisitis rite probatam, per quam Apostolicum privilegium de jure præsumi valeat.* Hæc Congregatio habita fuit die 3. Januarii 1721. omnibusque ad Clementem XI. per nos relatis, summus idem Pontifex ea benigne approbavit, & confirmavit die 14. Januarii ejusdem anni. Decretum insertum est, editumque *in ejus Bullario:* eoque nobis tanquam regula proposito, plures controversiæ, inter Episcopos, & Prælatos inferiores exortæ, a nobis jam in B. Petri Cathedra sedentibus definitæ fuerunt, non sine consilio, & assensu Tribunalium, aut Congregationum particularium ex peritissimis in Canonico Jure viris, coram nobis sententiam dicentibus, compositarum, sicuti videri potest in nostra Constitutione 33. *in Bullario tom. 2.*

XIX. Et sane, si villam, castrum, aut oppidum esse ponamus inter confinia diœcesis alicujus Episcopi, nulla ratione, nulloque juridico fundamento Prælatus inferior asserere sibi valet ordinariam jurisdictionem supra Clerum, populumque ejus oppidi, castri, vel loci, nisi privilegium exhibeat Apostolicum, quo Romanus Pontifex locum ipsum a potestate Episcopi subtrahat, eidemque Episcopo interdicat, ne ordinariam jurisdictionem in illo deinceps exerceat; in ejus autem locum subroget Prælatum inferiorem, eumque constituat oppidi, sive castri Ordinarium, cum omnimoda in Clerum, & populum jurisdictione: *Sicut unire Episcopatus, atque potestati subjicere alienæ, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur:* verba sunt Cælestini III. *in Cap. Sicut unire, de excessib. Prælat.* quibus conformia sunt alia Joannis XXII. *in Extravag. Sedes Apostolica, de concessione præbendæ.* Gravia sunt autem, magnique ponderis verba ab Urbano II. prolata in Claromontano Concilio, habito ann. 1095. cum, restituto Atrebatensi Episcopatu, eoque ab Ecclesia Cameracensi avulso, cui olim unitus fuerat, uti fuse narratur *in Gallia Christiana tom. 2. pag. 213.* de Pontificia auctoritate contra Cameracensis Episcopi clamores, & querelas disserere coactus fuit; quemadmodum videre est apud Stephanum Baluzium *in Addit. ad lib. 4. de Concordia Sacerdotii, & Imperii cap. 13.* & in Collectione Conciliorum Harduini *tom. 6. part. 2. col. 1656.* ad quod etiam confirmandum, magnopere confert epistola S. Bernardi 131. ad Mediolanenses. Celebris Fagnanus *in Cap. Cum contingat, num. 28. de foro competenti*, cum Leonis X. privilegium considerasset Pisciensi Præposito indultum, in quo ipsi ordinaria jurisdictio in personas Ecclesiasticas ejusdem loci, a Lucensi Episcopo avulsa, tribuitur; pro separato Præpositi Territorio judicium tulit. Postmodum vero fel. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. anno 1727. Pisciensem Episcopatum instituit, ejusdem oppidi Collegiatam Ecclesiam erigens in Cathedralem. Verum idem celebris Auctor *in Cap. Cum ab Ecclesiarum, num. 13. & seq. de officio Ordinarii*, cum examinanda sibi proposuisset Pratensis Præpositi privilegia, atque animadvertisset, eum revera esse in Pistoriensi Diœcesi, nullumque ipsi favere Apostolicum privilegium, per quod oppidum Prati a potestate Pistoriensis Episcopi avelleretur, & jurisdictio ordinaria in illius Clerum, & populum Præposito Pratensi tribueretur, contra ipsum pronunciavit; sed, ut controversiæ finis tandem imponeretur, Innocentius X. Pontifex Maximus Pratensem Ecclesiam extulit in Cathedralem, eamque per unionem, quæ *æque principalis* dicitur, cum Episcopatu Pistoriensi perpetuo conjunxit. Apostolicæ Innocentii litteræ de hac erectione, & conjunctione, impressæ sunt apud Ughellium *Ital. Sacr. tom. 3. secunda editionis anni 1718. col. 325.*

XX. Complurium eruditorum opinio est, hujusmodi privilegia esse recentia, neque ullum reperiri, quod seculum duodecimum antecedat. Verum, translato Imperio Romano a Græcis ad Francos per Leonem III. summum Pontificem, restitutaque Occidenti dignitate Imperiali, quæ ex mala Græcorum administratione splendorem suum amiserat, invenitur quoddam privilegium monasterio Centulensi in Gallia a summo Pontifice in Caroli Augusti coronatione concessum, quod ab antiquo Codice transcriptum, impressum legitur apud Mabillonium *in Annalibus Benedictinis lib. 26. pag. 324.* In eo, instantibus Jesse Ambianensium Episcopo, & Angilberto Abbate, non modo conceditur, ut monasterium in villa Centulæ situm, una cum omnibus Ecclesiis, Clericis, militibus, colonis, & bonis, ab Abbate ita pacifice possideatur, ut nulla ipsi molestia aut ab aliquo Rege, aut ab aliquo Episcopo inferatur; non solum monasterium Romanæ Sedi subjicitur, ac, ne desit omnino, qui potestatem Ordinis in eo exerceat, Archiepiscopus Remensis, aut quispiam ex

ejus Suffraganeis ad id designatur (quæ omnia ad meram quandam passivam exemptionem cum aliquo jurisdictionis activæ jure supra determinatum hominum cœtum reduci facile possent): sed, cum præterea Pontifex Ecclesiasticam omnem curam in villa Centulæ Abbati committat, & ab eadem exercenda Ambianensem Episcopum, in cujus diœcesi villa continebatur, excludat: *Ipsius autem totius villæ, quæ Centula nuncupatur, curam Ecclesiasticam retineat, nec in aliquo Episcopus Ambianitæ Sedis de Ecclesiis, aut Clericis ejusdem loci se intromittat, nisi forte voluntas Abbatis illum rogando invitaverit, ut aliquam Consecrationem, vel Ordinationem, seu prædicationem exerceat ..... nihil amplius, quam secundum suam utilitatem Abbas permiserit, ibidem Episcopus perficiat*: id satius esse videtur, ut affirmare liceat, Abbatem ejus monasterii a summo Pontifice constitutum fuisse villæ Centulæ Ordinarium, villamque ab Ambianensi Diœcesi penitus separatam: in quo tota sita est vis privilegii Apostolici, cujus præsidio inferior Prælatus jurisdictionem quasi Episcopalem, & ordinariam acquirit supra Clerum, & populum loci alicujus, qui cum antea ad diœcesim Episcopi tanquam pars pertineret, Prælato inferiori veluti in diœcesim, Romani Pontificia auctoritate, assignatur.

XXI. Nemo est igitur, qui Prælato inferiori suum oppugnet Territorium separatum cum jurisdictione supra Clerum, & populum in ejusdem Territorii districtu degentem, si Apostolico muniatur privilegio, quo id ipsi perspicue concedatur. Majus difficultatis momentum vertitur circa privilegia præsumpta, hoc est immemorabili consuetudine petita. Aliqui enim, quorum agmen ducit Ostiensis *in Cap. Cum contingat, de foro competenti*, vim hanc immemorabili inesse pernegant. Contra vero alii docent, posse a Prælato inferiori Territorium separatum acquiri, si ab immemorabili tempore in aliquo loco, non unam aliquam, sed omnem omnino jurisdictionalium actuum speciem ita solus exercuerit, ut Episcopus, in cujus diœcesi locus comprehendebatur, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, nulloque pacto se se immiscuerit. Ita, post Archidiaconum, docet Joannes Andreas *in Cap. Cum Episcopus, sub num. 1. de officio Ordinarii, in 6.* hisque assentitur Fagnanus *in Cap. Nullus, num. 22. de Parochiis*. Porro hæc opinio in antedicto Decreto anni 1721. ac in successivis nostris Apostolicis Constitutionibus fuit comprobata: inest quippe immemorabili ipsa etiam Apostolica auctoritas, quoniam is, qui ejusdem præsidio fulcitur, potest quodcumque Apostolicum privilegium allegare.

XXII. Quia vero hujusmodi facultas ei minime competit, cui sola favet quadragenaria, quantumvis juncta cum titulo colorato, nimirum cum ejusmodi titulo, qui, si accurate introspiciatur, nullus plane est, atque inefficax; hinc rejecta fuit eorum opinio, qui contendebant, posse a Prælato inferiore Territorium separatum acquiri contra Episcopum in vim præscriptionis quadragenariæ titulo colorato conjunctæ. Etsi enim aliqui reperiantur canones, qui prædictæ quadragenariæ, titulo colorato roboratæ, efficacem vim tribuant ad passivam exemptionem acquirendam, sicuti videre est *in Cap. Auditis, de præscriptionibus*, & in alio pariter *Auditis, de in integrum restitutione*, & *in Cap. Ex ore, de privilegiis*, qui textus de exemptione passiva intelligi omnino debent; vel etiam ad peculiarem aliquem activæ jurisdictionis actum præscribendum, uti patet *ex Cap. Dilecto filio, de officio Archidiaconi, Cap. Irrefragabili, de officio Jud. ordinar. Cap. Cum contingat, de foro compet. Cap. Cum olim, de præscriptionib. Cap. Accedentibus, de excessib. Prælat.* nullus tamen canon adest in universo Jure Canonico, quo talis ac tanta vis statuatur in præscriptione quadragenaria cum titulo colorato conjuncta, ut propterea Prælatus inferior, excluso Episcopo, jure possit sibi Territorium separatum constituere, omnemque invadere activam jurisdictionem.

XXIII. Omnibus autem, quæ huc usque diximus, constitutis, antedictum Decretum anni 1721. ita prosequitur: *An autem, admisso vero Apostolico privilegio, de sui natura apto ad separationem Territorii, & concessionem jurisdictionis ordinariæ quasi Episcopalis in Clerum, & populum, cum exclusione Episcopi, in aliquo determinato loco, sed aliquam rationabilem dubietatem, aut disputationem admittente, subsequens uniformis quadragenaria, aut per aliud legitimum tempus continuata observantia, favens Prælato inferiori in qualibet actuum specie ordinariæ, & quasi Episcopalis jurisdictionis, deservire valeat pro dicti Apostolici privilegii interpretatione; prædicti Eminentissimi DD. & RR. PP. dixerunt, id dependere a singulis casuum, & factorum circumstantiis: & sic dandum esse responsum a suis Judicibus super hac re in casibus particularibus.*

XXIV. Recte perpendenda sunt ea verba: *Admisso vero Apostolico privilegio de sui natura apto ad separationem Territorii, & concessionem jurisdictionis ordinariæ, & quasi Episcopalis in Clerum, & populum, cum exclusione Episcopi, in aliquo determinato loco*: ita quippe excluditur privilegium Apostolicum, quod passivam solummodo præstet exemptionem; hoc enim satis aptum non est, tantæque virtutis, ut possit Territorium a reliqua diœcesi divellere, & ordinariam quasi Episcopalem jurisdictionem supra Clerum, & populum, Episcopo ademptam, in Prælatum inferiorem transferre. Animadversione etiam digna sunt reliqua Decreti verba: *Subsequens uniformis quadragenaria, aut per aliud legitimum tempus continuata observantia, favens Prælato inferiori in qualibet actuum specie ordinariæ, & quasi Episcopalis jurisdictionis*: quibus verbis indicatur, ad tollendum dubium super privilegio exortum, & ad vindicandam, in vim privilegii, ordinariam Prælati inferioris auctoritatem, haud satis esse exercitium continuatum multorum actuum in unica tantum jurisdictionis specie, sed necessariam esse ejusmodi observantiam, quæ omne genus actuum jurisdictionalium complectatur. In his enim solummodo circumstantiis haberi potest ratio consuetudinis quadragenariæ, sed loco signi, & effectus jurisdictionis a summo Pontifice jam antea concessæ, nunquam vero tanquam fundamenti, & causæ ejusdem jurisdictionis: sicuti egregie advertit Auctor Tractatus *de libertatibus Eccl. Gallic. lib. 8. cap. 7. num. 5. Non igitur ad consuetudinem, seu usum attenditur, quasi ad causam jurisdictionis, sed potius tanquam ad effectum, & signum illius.*

XXV. Et hæc sunt, quæ hoc loco duximus inserenda, ut Episcopi in suis relationibus impedimenta recensentes, quæ a Prælatis inferioribus pati solent circa liberum suæ Pastoralis jurisdictionis exercitium, omnia recte perpendant, & ad hanc normam revocent, nec nisi jure conquerantur, si quas habeant querelas in hoc rerum genere ad Apostolicam Sedem deferendas.

CAPUT NONUM.

De relatione status Ecclesiæ, & tertio ejusdem capite.

IN tertio capite relationis, ab Episcopis in visitatione sacrorum Liminum faciendæ, comprehenduntur Ecclesiarum Capitula, Canonici, Parochi, aliique Ecclesiastici viri, Clerum secularem componentes. De his omnibus in hoc, & sequenti capite nos breviter aliqua delibabimus, non ut materiam universam funditus exhauriamus, sed ut ea exponamus, quæ sæpe observavimus ab Episcopis in hujusmodi relationibus commemorari.

II. De

II. De Capitulorum Canonicalium immunitate ab eorum jurisdictione aliquando conquesti sunt Episcopi. Huic sane querelæ locus esse in Italia non potest: nullum enim meminimus esse in Italia Capitulum, a quo contra Episcopos excitata fuerit hujusmodi controversia, si duo Capitula excipias, Genuense, & Veronense: quorum primum solemni sacræ Concilii Congregationis judicio causa cecidit, cum nos eidem Congregationi a Secretis essemus, die 4. Julii anni 1722. sicuti videre est in folio a nobis tunc exarato, editoque *tom. 2. Thesauri Resolutionum pag.* 193. secundum vero ab Episcopi sui jurisdictione liberum se quidem esse contendit, & Patriarcham Aquilejensem, sive, (ut hodiernus est ordo) Archiepiscopum Utinensem, illius Provinciæ Metropolitam, in suum immediatum Superiorem agnoscere se profitetur; quæ res hodie pendentium consultationum, atque tractatuum objectum est. Quem vero locum in Italia non habet hæc controversia, illum sane frequenter ultra montes habet, præcipue in Hispania, ubi plura Canonicorum Capitula Episcoporum suorum jurisdictioni se subesse acerrime negant. Si eruditis præstanda sit fides, vera, & potissima causa, qua factum est, ut hoc sibi jus contra Episcopos arrogaverint, seque in eo statu posuerint, ut se, suaque omnia, ac ipsas Cathedrales, pluresque alias per diœcesim constitutas Ecclesias, Episcopi auctoritate seposita, regerent, & administrarent, bellorum tumultibus adscribenda est. Cum enim occupatis ex maxima parte per Saracenos Hispaniis, earum legitimi Reges plerumque in campo vitam agerent, ut civitates, & regna ab eorum potestate vindicarent; eosque Episcopi ad bella comitari necesse haberent; hinc facile evenit, ut Canonicorum Capitula, absentibus Episcopis, in antedicto jure se stabilirent. Non ideo tamen negabimus, a Romanis Pontificibus post decimum seculum varia concessa fuisse privilegia, quibus aliquot Ecclesiarum Capitula tam in Hispaniis, quam in aliis Orbis Catholici partibus, ab Episcoporum jurisdictione exempta sunt. Diximus autem, post decimum seculum: quoniam superiori tempore, dum suam Episcopi jurisdictionem exercebant *cum consulto consensuque suæ Ecclesiæ Canonicorum*, quemadmodum loquitur Joannes VIII. in quodam privilegio, Pictaviensi Ecclesiæ concesso, nulla erat occasio Canonicis, propter quam a summo Pontifice ejusmodi privilegia peterent, quibus ab Episcoporum jurisdictione immunes fierent. Vide Thomassinum *de Benefic. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 10. *& cap.* 41. *num.* 3. In Ecclesiis Bituricensi, Lemovicensi, & Pictaviensi, hæc esse dicitur Capitulorum prærogativa, ut independenter ab Episcoporum auctoritate per suos Decanos jus dicant, ferantque sententias contra Canonicos, Beneficiatos, & Cappellanos eorum Ecclesiis inservientes, sicuti videri potest apud Choppin *de sac. polit. lib.* 4. *cap.* 2. & *in Monasticon lib.* 1. *cap. final.* & apud Tondut. *Quæst. Beneficial.* 62. *num.* 2. In aliquibus Germaniæ Capitulis tunc solum Episcopis auctoritas esse dicitur procedendi contra Canonicos, Beneficiatos, aliosque Ecclesiæ Ministros, quando Capitulorum Decani, in jure reddendo negligentes, justitiam petentibus administrare recusent. Vide de hac re Pirhing *in Jus Canonicum lib.* 2. *tit.* 2. *sect.* 3. §. 1. *num.* 74. Wagnereck *ad Cap. Cum contingat*, 13. *num. unic. de foro competenti*. Et quidem Saravia in suo Tractatu *de Adjunctis quæst.* 1. *num.* 41. asserere non dubitavit, nunquam tantam vim habitura fuisse duo illa Capitula, Bellovacense in Gallia, & Coloniense in Germania, ut se se valide viriliterque opponerent Præsulibus suis, tunc cum ambo, sicuti legimus in historiis, a Fide Catholica defecerunt, nisi fuissent a jurisdictione suorum Episcoporum immunia.

III. Alexander III. Pontifex Maximus *in Cap. Recepimus, de privilegiis*, sapienter animadvertit, & admonet, ut, quoties aliqui (& sic etiam Capitula, & Canonici,) ab Episcoporum subjectione immunes se esse contendunt, inspiciantur privilegia, & eorum tenor diligenter expendatur. Neque enim semper hujusmodi privilegia habent vim, de qua sibi quisque blanditur; ut scilicet, privilegiatos ab Episcopali jurisdictione, omnino subtrahant. Id sane ex iis privilegiis non sequitur, quibus Ecclesia aliqua, aut Capitulum, sub protectione B. Petri, aut Romanorum Pontificum recipi dicitur: non item ex iis, quibus conceditur, & statuitur, ut nemo excommunicationis sententiam in Canonicos ferre valeat, præter Romanum Pontificem, ejusque Legatum: neque etiam ex iis, quibus alicujus annui tributi, seu census præstatio eidem Romano Pontifici, aut Apostolicæ Sedi persolvenda decernitur. Sed necesse omnino est, ipsam exemptionem apertis verbis diserte concedi, Ecclesiamque illam, seu ominum cœtum, de quo agitur, non *enunciative*, aut *relative*, seu *suppositive*, ut scribentes in foro loquuntur, sed *dispositive*, ab Ordinarii jurisdictione immunem, uni autem Ecclesiæ Romanæ subjectum, & ad eam nullo medio pertinentem declarari. Quæ omnia satis expressa habentur in sacris canonibus alias per nos allegatis nostra Constitutione, quæ est 40. *tom.* 2. *Bullarii nostri*, sicuti quisque videre poterit, qui eam legerit.

IV. Porro hujusmodi privilegia, quibus ante Tridentinum Concilium plura Ecclesiarum Capitula ab Episcoporum suorum jurisdictione exempta, & Apostolicæ Sedi immediate subjecta fuerant, ejusdem Concilii Generalis decreto abrogari, & de medio tolli volebat Cardinalis a Lotharingia; idque in Concilio proponere, & magno zelo, ac fervore Patribus suadere non prætermisit: quemadmodum narrat Cardinalis Pallavicinus *in Historia ejusdem Concilii lib.* 23. *cap.* 3. Et quamvis decretum in illius sententiam minime perlatum fuerit; attamen Patres juribus Episcoporum tam provide consultum esse voluerunt, eorumque auctoritatem cum Capitulorum, & Canonicorum immunitatibus ita recte composuerunt, ut quicumque Episcopus Capitulum habet a sua jurisdictione exemptum, dummodo exemptio legitimis privilegiis innitatur, & non interrupta observantia roboretur, non jam ipsam exemptionem incusare, & de ea conqueri debeat, sed potius in sua relatione exponere teneatur, an ea diligenter a Capitulo, & Canonicis præstari curaverit, quæ sacrum Concilium Episcopis omnibus ab hujusmodi exemptis Capitulis, atque Canonicis exigenda mandavit.

V. Duo sunt textus Tridentini Concilii ad materiam hanc pertinentes. Primus habetur *in cap.* 4 *sess.* 6. *de reformat.* ubi sic legitur: *Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quo minus a suis Episcopis, vel aliis majoribus Prælatis, per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, juxta canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint, & valeant.*

VI. De Capitulis exemptis ibi procul dubio Synodus loquitur; quoniam & obtentis exemptionibus derogat, & auctoritatis Apostolicæ mentionem facit, ut ea Episcopos muniat. Vult autem, Episcopos hæc etiam Capitula, eorumque Canonicos visitare posse, corrigere, & emendare, tam per se ipsos solos, quam cum adjunctis sibi personis eorundem arbitrio deligendis. Quo nihil amplius desiderandum videtur, ut jure possimus asserere, in facultatibus Episcopi esse, quacumque exemptione, quocumque privilegio, & qualibet etiam immemorabili consuetudine nihil obstante, Capituli, & Canonicorum visitationem peragere, eosque

pro meritis corrigere, & punire, absque eo quod teneatur alios in consilium assumere, multoque minus aliquem ex Canonicorum, aut Beneficiatorum numero sibi adjungere; cum in illius voluntatis arbitrio positum sit, alterius auxilio hac in re uti, aut non uti; utendo autem, ex quolibet hominum genere adjunctos sibi deligere; quemadmodum aperte rescripsit sacra Congregatio Concilii in causa *Zamoren. lib.* 131. *Positionum pag.* 806. *Præsupposita, quod Capitulum Zamorense est exemptum de consuetudine immemorabili, quæritur, an possit Episcopus visitare Ecclesiam, illiusque Canonicos, Beneficiatos, & alias Ecclesiæ personas per se ipsum, vel an debeant intervenire adjuncti, aut aliæ personæ de Ecclesia, vel extra eam, quia nunc procedit solus Episcopus cum Secretario, & Notario. Congregatio Concilii respondit, posse per se ipsum solum, absque adjunctis*. Animadvertenda in hac resolutione sunt ea verba: *per se ipsum*: quæ plane respondent aliis a Tridentino Concilio *in citato cap.* 4. adhibitis: *per se ipsos*; ex quibus evidenter infertur, Episcopum, quoties Capituli exempti visitationem seorsim instituere velit, id quidem posse, sed eam *per se ipsum* explere debere, nec operam hanc alteri committere posse: sicuti egregie advertit Fagnanus *in Cap. Procurationes, nu.* 11. *de censibus*: contra vero, id licitum esse Episcopo, dum universæ dioecesis, vel partis illius visitationem peragit, juxta decreta *in cap.* 3. *sess.* 24. & sicuti Congregatio Concilii perpendit in causa *Hispalen.* die 12. Martii anni 1593. *lib.* 7. *decretor. pag.* 98. *Sacra &c. censuit, Ordinarium volentem visitare in vim capitis quarti sess.* 6. *teneri per se ipsum; volentem autem visitare ex cap.* 3. *sess.* 24. *posse per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, si tamen legitime impeditus fuerit*.

VII. Nonnulli olim arbitrati sunt, Episcopum, hujusmodi exemta Capitula visitaturum, teneri duos ex Canonicis sibi adjunctos adhibere, ex ea potissimum ratione, quod & Concilium in suo decreto ad Jus commune se referat iis verbis: *juxta canonicas sanctiones*: & Jus commune, duos, aut tres Cathedralis Canonicos Episcopo visitanti adjungat, uti videre est *in Cap. Ut juxta, de off. Jud. ordin.* quam olim sententiam Rota Romana amplexa fuisse dignoscitur. Verum, cum ea Concilii verba: *juxta canonicas sanctiones*: recte referri possint ad alia, quæ proxime consequuntur: *toties quoties opus fuerit*: nec extra omne dubium positum sit, quod etiam ex regula Juris communis teneatur Episcopus, exemptum Capitulum visitaturus, duos sibi Canonicos adjungere, ut videri potest *in Cap. Debent, de offi. Jud. ordin. inter Extravag. commun.* contra vero certissimum sit, a Tridentino Concilio (quod multo post habitum fuit, quam statutum id extitit in Jure communi) decretum fuisse, immunia Capitula visitari posse per Episcopos sive *solos*, sive *illis, quibus sibi videbitur, adjunctis*, nullus jam relatæ opinioni locus esse potest: ideoque merito fuit a sacra Concilii Congregatione rejecta: cujus judicium a summo Pontifice Gregorio XIII. approbatum fuit, & confirmatum, uti diserte testatur Fagnanus *in cit. Cap. Ut juxta, nu.* 37. *de offic. Jud. ordin.*

VIII. Alter de hac ipsa re Concilii Tridentini textus continetur *in cap.* 6. *sess.* 25. *de reformat.* ubi, post confirmationem eorum omnium, quæ in *antedicto cap.* 4. *sess.* 6. statuta fuerant, eandem materiam de Capitulis, & Canonicis ab Episcopali jurisdictione exemptis prosequendo, transitus fit ad alium casum, quo Episcopus *extra visitationem* contra aliquem de Capitulo procedere velit; idque ab Episcopo fieri non posse statuitur sine consilio & assensu duorum Capitularium, quos anno quolibet ineunte tenetur Capitulum designare, ut possint Episcopo semper adesse, si is extra actum visitationis in aliquem ex Canonicis procedere velit. Quia vero, dum Episcopus solus sit, Canonici autem duo, facile evenire posset, ut hi inter se conspirarent, unitisque sententiis contrariam Episcopi opinionem eluderent; ideo Concilium provide statuit, ut duorum Canonicorum sententiæ simul junctæ unius tantummodo suffragii vim habeant, & ut Episcopi quidem sententia prævaleat, si alter ex Canonicis suum illi judicium adjungat: si autem Canonici ambo in contraria sententia juncti perseverent, nec Episcopus a sua dimoveatur, tunc intra sex dierum spatium ad tertii electionem procedendum fore decernit, præscripta etiam hujusmodi electionis forma: sicuti fusius legitur *in dicto cap.* 6. *sess.* 25. ubi etiam prudenter statuitur, quid faciendum sit, si timeatur, ne certorum criminum reus fugam arripiat; nimirum, posse tunc Episcopum solum, etiam extra visitationis actum, ad necessariam personæ detentionem procedere, firma tamen remanente obligatione adhibendi adjunctos in causæ prosecutione.

IX. Si duo hæc Concilii decreta, quæ sunt nimirum *in cap.* 4. *sess.* 6. *in cap.* 6. *sess.* 25. *de reformat.* apte inter se comparentur, quod non omnes faciunt, haud difficile erit Tridentinorum Patrum mentem deprehendere: quæ scilicet & liberum esse voluit Episcopis jus visitandi Capitula, etiam exempta, per se ipsos solos, & absque adjunctis; & nihilominus eisdem exemptis Capitulis præservandum censuit privilegium, ut extra visitationem non possit Episcopus contra Canonicum quemlibet procedere, nisi duobus aliis Canonicis ad id sibi adjunctis, ac de eorum consilio, & assensu, eo modo, quem paulo ante explicavimus. De duorum hujusmodi textuum conciliatione; ac de duorum casuum distinctione, cum scilicet Episcopus aut procedit *in visitatione*, aut *extra visitationem*, opportune tractant Barbosa *in notis ad cap.* 6. *sess.* 25. *nu.* 3. *de reformat. & de Canonicis cap.* 28. *num.* 2. Tondut. *Quæst. Benefic. tom.* 1. *cap.* 61. *nu.* 2. Solorzan. *de jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 14. *nu.* 66. Rota *decis.* 743. *part.* 1. *diversor. & in Giennen. Adjunctorum* 13. *Februarii* 1702. *coram bon. mem. Molines*, (quæ est *decis.* 13. *in Mantissa* ad Cardinalem de Luca *tom.* 1. *lib.* 3.) *& in Tarraconen. coram bon. mem. de Ulmo* (quæ est *decis.* 9. post Prosperum *in suo tractatu de Territorio separato*) & præcipue *nu.* 7. *& seq.* ubi, Tarraconensi Capitulo contendente, non posse Episcopum contra Canonicos agere extra visitationem, nisi duos sibi adjunctos assumeret, juxta præscriptum cujusdam Constitutionis Benedicti XII. & Concilii Tridentini *in cit. cap.* 6. *sess.* 25. contra ipsum Capitulum judicium fertur; propterea quod allegata quidem Constitutio ad casum, de quo tunc quærebatur, nequaquam pertinere visa est; Tridentinum vero decretum locum habere non potuit, nisi Capitulum aliunde probetur exemptum, quod de Tarraconensi Capitulo tunc dici posse, Rota non censuit. Et quidem ipsa etiam Congregatio Concilii Tridentini Interpres in ea semper fuit opinione, non esse locum decreto de adjunctis, quod legitur *in cit. cap.* 6. *sess.* 25. *de reformat.* nisi cum & agitur de Capitulo ab Episcopi jurisdictione exempto, & Episcopus contra Canonicum procedere intendit *extra visitationem*: sicuti colligitur ex variis ejusdem Congregationis responsionibus ad postulata Episcoporum. *Episcopus Brixien. ad observationem decreti Concilii Tridentini sess.* 25. *cap.* 6. *supplicat declarari, an ea, quæ observanda injunguntur Episcopo extra visitationem procedenti contra Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum Capitula, & eorum personas, adeo indistincte locum habeant, ut, etiamsi Capitula hujusmodi exempta non sint, ea nihilominus Episcopus observare teneatur. Sacra &c. censuit, dictum cap.* 6. *sess.* 25. *habere tantum locum in Capitulis exemptis*. Similis plane est alia responsio, quam Faventino dedit Episcopo: *Episcopus Faventinus rogat, an Canonicos, & quoscumque alios suæ Ecclesiæ delinquentes possit sine*

Ca-

Capituli, seu cujusvis alterius interventu corrigere, non obstante Concilii Tridentini decreto sess. 25. cap. 6. quod, ut ipse existimat, de exemptis a jurisdictione Episcopi duntaxat, & non de aliis, intelligitur. Sacra &c. censuit, ita esse intelligendum dictum cap. 6. sess. 25. Eique concordat alia responsio Episcopo Gadicensi: *Diebus præteritis fuit petita pro parte Episcopi Gadicensis declaratio sacræ Congregationis, quod decretum Concilii cap. 6. sess. 25. dum loquitur de adjunctis, non habeat locum, nisi in Capitulis exemptis, & propterea petebatur declarari, quod Episcopus Gadicen. non obligetur dicto decreto, nec teneatur assumere adjunctos Capitulares, quia Capitulum non est exemptum &c. Sacra &c. censuit, si verum est, Capitulum Gadicense non esse exemptum a jurisdictione Ordinarii, non habere in eo locum decretum illud Concilii sess. 25. cap. 6.* Omnes hæ responsiones editæ sunt anno 1573. & leguntur *lib. 1. decretor. pag. 71. pag. 152. a terg. pag. 156. a terg. & pag. 157.*

X. Multa alia ad Canonicos pertinentia aliquando ab Episcopis exponuntur in relationibus status suarum Ecclesiarum, quas ad Sanctam Sedem de more transmittunt: nunc scilicet, interesse quidem Choro Canonicos, non tamen canere, neque Chori Psalmodiam suis vocibus comitari, sed, indicto sibi silentio, nulloque facto labiorum motu, inferiores ministros a suis scamnis canentes audire, eo sub obtentu, quod solam in Choro præsentiam sibi impositam esse putent: nunc autem, in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus, atque Capitulis, non singulis Horis Canonicis, sed aliquibus tantum interesse Canonicos: aliquando, eosdem quotidianum Ecclesiæ servitium nequaquam impendere: alios, postquam Ecclesiæ certorum annorum numero deservierint, eidem omnino valedicere: denique in aliis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis Canonicum Theologum suo munere non perfungi. Nos de his omnibus hic aliqua proferemus, eaque remedia breviter iodicabimus, quæ solent a Congregatione Concilii in suis responsionibus afferri, & Episcopis adhibenda proponi.

XI. Et, ut ab iis Canonicis sumamus exordium, qui arbitrantur muneri suo se satisfacere, si Choro præsentes intersint, silentium tamen servent, & Officia Divina elata voce non canant, dicimus, id tolerari nullo modo debere, aut posse, & Canonicis clare significandum, ipsos, si ita in Choro se gerant, nequaquam in tuto conscientiæ fructus suos facere. Nimis enim aperta est Tridentini Concilii lex *sess. 24. cap. 12. de reformat.* ubi, de Canonicis loquens, ita decernit: *Omnes vero Divina per se, & non per substitutos, compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere, & inservire, atque in Choro, ad psallendum instituto, hymnis, & canticis, Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare.* Conciliari decreto conformia omnino sunt sacræ Congregationis judicia, quibus contraria quælibet consuetudo veri abusus nomine compellatur, & talis esse declaratur. Nec aliter senserunt Provincialia Concilia, quæ aut paulo ante, aut paulo post Tridentinum habita sunt: quorum auctoritates relatæ a nobis sunt *in nostra Instit. 107. §. 3. Latinæ editionis*, & a Van-Espen *in suo Opusculo de officio Canonicorum part. 3. cap. 2. §. 2.* Nostra etiam extant decreta super hac vera, & rigorosa Canonicorum obligatione, auctoritate Apostolica edita; tum scilicet in Constitutione, quæ incipit *Cum semper*, & est 103. *§. 24. in nostro Bullario tom. 1.* tum in alia, cujus initium *Præclara decora, §. 6. tom. 3. nostri Bullarii in supplemento nu. 4.* Auctoritates insignium in Jure Canonico Scriptorum relatæ sunt *in antedicta nostra Instit.* 107. quibus addi etiam potest Clericatus *in suis Erotemat. Ecclesiast. cap. 18. quæst. 16.* ubi nonnulla refert decreta sæpe dictæ Congregationis Concilii, ab illius Secretario indicata cuidam Canonico Patavino, qui illum de hac ipsa re, de qua modo agimus, interrogaverat. Theologorum auctoritates allegat Van-Espen *loc. cit. §. 3.* ubi plures ex illis citat, qui etsi habeantur tanquam benignioribus sententiis addicti, nihilominus docent, & probant, teneri Canonicos, præter præsentiam in Choro, in concinendis Divinis laudibus, aliorum cantum suis etiam vocibus comitari: quod nisi faciant, fructus, atque distributiones male, illiciteque percipere. Pilatus, Auctor recens, in suo Tractatu *de Originibus Juris Pontificii tit. 12. de Canonicis pag. 54. & 55.* quædam Capitula memorat, in quibus a Canonicis substituuntur aliqui Sacerdotes, qui Horas Divinas pro ipsis absentibus canunt. Sed hoc ad rem nostram non facit. Etenim, ut Auctor ipse egregie animadvertit, locum id habet, quando Canonici, justis ex causis impediti, interesse Choro non possunt: & nisi tunc essent, qui in Horis Canonicis recitandis ipsorum absentium vicariam operam gererent, non dies modo & integræ hebdomadæ, sed menses etiam elaberentur, quibus ab Officio Divino vacaret Chorus. Quod longe abest a casu nostro, in quo de iis Canonicis agitur, qui Choro præsentes cum sint, a cantandis Divinis laudibus abstinent. De Sacerdotibus autem, qui in recitando Officio Divino Canonicorum sustinent vices, quibus dotibus præditi esse debeant, & in quibus circumstantiis liceat Canonicis vicaria eorum opera in Choro uti, satis fuse disserit Van-Espen *loc. cit. §. 5.* At idem *in superiori §. 4.* Canonicos graviter admonet, ne privata sua statuta magni faciant, iisque nimis confidenter innitantur, si forte id in ipsis assertum legatur; Canonicos nimirum, in Choro præsentes, ad cantandas vocaliter Horas Canonicas non obligari: cum & sacris canonibus, & Ecclesiæ præscriptis, & ipsi naturali rationi statuta hujusmodi adversentur.

XII. Primum, atque præcipuum Canonicorum omnium institutum, sive Metropolitanis, sive Cathedralibus, sive Collegiatis inserviant, hoc est, ut in Choro Divinum Officium integrum recitent. In omnibus etiam hujusmodi Choris Missa conventualis quotidie cum cantu celebrari debet, atque hæc omnia debitis horis sunt peragenda. Ita per sacros canones statutum legitur, ut *in Clementina 1. de celeb. Missar.* ubi hæc habentur: *Necnon ut in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallatur: in aliis vero convenienter, & debite celebretur Divinum diurnum, & nocturnum Officium.* Ita etiam legitur *in Cap. Dolentes, eodem titulo: Districte præcipientes in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter, & devote:* & *in Cap. Presbyter, sub eodem titulo; Septies in die laudem dixi tibi, qui septenarius numerus a nobis impletur, si Matutini, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorii tempore, nostræ servitutis officia persolvamus.* Et ad Missam Conventualem quod spectat, sic legitur *in Cap. Cum creatura, eodem titulo: Et pro festo, vel feria, secundum temporum congruentiam, Missarum solemnia & conventualiter celebretis, & faciatis conventualiter celebrari.* De Officio parvo Beatæ Mariæ Virginis, de Officio Defunctorum, de Psalmis Gradualibus, de Psalmis Pœnitentialibus, certis quibusdam diebus a Canonicis in Choro recitandis, distinctæ leges habentur in Rubricis; in quibus etiam statuitur, quibus diebus ad quotidianam Missam Conventualem secunda, aut tertia Conventuales pariter Missæ superaddendæ sint. Circa prædictorum Officiorum celebrationem observanda sunt, quæ S. Pius Papa V. præscribit in sua Constitutione 64. in qua declarat, quando eorum recitatio ad præceptum, & obligationem, & quando ad pietatem duntaxat & devotionem pertineat. De hac materia nos egimus *in cit. Instit. 107. §. 1.* necnon *nostro Tractatu de Festis Do-*

mini Nostri Jesu Christi, & Beatissimæ Virginis Mariæ, ubi de Officio S. Mariæ in Sabbato dicendum occurrit. Quod spectat ad Missam Conventualem, non solum celebranda est ex præcepto quotidie, sed etiam pro benefactoribus in genere quotidie applicanda: uti videre est in nostra Constitutione 103. §. 11. *& seq. nostri Bullarii tom.* 1. in qua contraria quælibet consuetudo, etiam immemorabilis, reprobatur; relicta tamen Congregationi Concilii facultate indulgendi, ut, quibusdam concurrentibus circumstantiis, Missa Conventualis, quæ singulis diebus pro benefactoribus in genere offerenda esset, solis festivis diebus pro iis applicetur. At, si præter primam, etiam secunda, & tertia Conventualis Missa celebretur, satis declaratur, nullum esse generale præceptum, per quod secunda etiam, & tertia pro benefactoribus in genere sint applicandæ: nisi fortasse antiqua invaluerit consuetudo, per quam inducta fuerit hujusmodi obligatio. Eorum tamen pietas commendatur, qui licet ex nulla antiqua consuetudine ad id teneantur, nihilominus secundam etiam, & tertiam, præter primam Conventualem Missam, pro benefactoribus in genere applicant.

XIII. In aliquibus Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, Canonicales proventus exigui admodum sunt, distributiones vero tenuissimæ. Factum hinc est, ut Canonici se non teneri aliquando contenderint omnibus Horis Canonicis in Choro interesse; sed satis suo muneri, ac debito fecisse censuerint, si, exempli gratia, Missæ, & Vesperis, vel Matutino, & Laudibus, non autem reliquis Officii Divini partibus præsentiam suam, & operam præstitissent: præcipue cum non aliter egerint, qui eos in eisdem Canonicatibus præcesserunt. De hac re nonnulli Episcopi in suis relationibus sacram Congregationem certiorem fieri voluerunt; &, quid sibi faciendum esset, ab ea petierunt. Cardinalis Cajetanus *in sua Summa verb. Horæ Canonicæ, num.* 14. sententiam suam pro hujusmodi Canonicis tulit: & Cajetanum in eadem opinione secutus est Suarez *de Religione tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 5. Sed, quoniam ex hujus sententiæ praxi hoc facile absurdum consequi posset, ut non integrum Divinum Officium quotidie in Choro recitaretur; cum vix sperandum videatur, ut, abeuntibus e Choro aliquibus ex iis, qui ad has, vel illas Horas Canonicas teneri se non putant, alii semper inveniantur, qui, ex peculiaris pietatis instinctu, nullo licet præcepto adstringi se existiment, easdem in Choro recitaturi remaneant: idcirco nunquam hujusmodi Canonicorum intentioni suffragata sunt Apostolicæ Sedis judicia? quin immo eorum Episcoporum zelus maxime commendatus est, qui se Canonicis id contendentibus opposuerunt. Cum vero de Capitulis magno Canonicorum numero constantibus actum fuit, in quibus vel proventus essent admodum tenues, vel servitium Chori assiduum & quotidianum, ob aeris inclementiam, aut ob Ecclesiæ distantiam a centro urbis, in qua Canonici, & Beneficiati domicilium habent, nimis grave esset, permissum potius fuit, ut alternatim Chorum frequentarent, eorum scilicet media pars per unam hebdomadam, reliqua vero per alteram; ita tamen, ut tempore Adventus, & Quadragesimæ, ac in omnibus diebus festis de præcepto, necnon per totam Octavam Solemnitatis Corporis Christi, aliisque diebus, quibus id convenire Episcopi judicio visum fuerit, omnes ad Chorum Officia Divina celebraturi accedant. Nec dissimili ratione provisum indultumque reperitur quoad horam recitandi in Choro Divinum Officium. In aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus ultra montes Matutinum canitur de media nocte; eademque consuetudo in aliquibus etiam Italiæ Ecclesiis obtinere dignoscitur. Sed, quoniam sub mediæ noctis appellatione ea etiam comprehenditur noctis pars, quæ est auroræ finitima; hinc ejusmodi consuetudo, & disciplina inducta est, ut Matutinum circa auroram paulo ante Solis ortum in Choro recitaretur. De hac re plura nos ipsi scripsimus *in cit. nostra Instit.* 107. §. 4. A Venerabili Cardinali Bellarmino scriptæ fuerunt Constitutiones pro Capitulo & Canonicis Montis Politiani, eædemque etiam summi Pontificis auctoritate approbatæ & confirmatæ fuerunt. In iis autem statutum fuit, ut ea, quam diximus, hora Canonici in Chorum convenirent Matutinum decantaturi; exceptis hiemalibus mensibus, quibus indultum est ut ad horam post ortum Solis Matutini principium in Choro protraheretur. Cum vero postmodum experiendo compertum fuerit, ob illius climatis rigorem, & frigus, eam horam nimis incommodam, & sanitati corporum perniciosam esse, permissum fuit a sacra Congregatione, ut a mense Novembris ad mensem Aprilis Matutinum recitari posset antecedente vespere. Porro responsa, quæ a sacra Congregatione data fuerunt ad ejus generis postulata, de quibus huc usque diximus, relata a nobis sunt in foliis, quæ olim, in minoribus constituti, pro munere Secretarii ejusdem Congregationis exaravimus, & præsertim in eo, quod confectum fuit pro causa *Atrien.* proposita die 5. Decembris, & resoluta die 19. ejusdem, anno 1722. item in alio in causa *Ifernen.* proposita, atque decisa die 26. Januarii 1723. & in alio in causa *Anglonen.* proposita, atque decisa die 2. Octobris 1723. Quæ quidem folia, una cum resolutionibus, typis impressa leguntur *in Thesauro Resolutionum ejusdem Congregationis* dicbus, & annis supra notatis, & omnia extant *tom.* 2. *dicti Thesauri pag.* 247. *&* 252. *pag.* 335. *& pag.* 337. *& pag.* 383.

XIV. Chori exercitium, si continuum fuerit, & quotidianum, magnum certe incommodum & laborem afferre non dubitatur; & ideo rara sunt ea Capitula, quorum Canonici alicujus temporis vacatione non gaudeant, sive quia sic fuerit in eorum statutis præscriptum, sive quia ex antiqua consuetudine hoc fuerit inductum, ut a continuis Chori laboribus aliquo tempore conquiescant. Neque justa Episcopis occasio est in eorum relationibus conquerendi de suis Canonicis, quod fruantur his vacationibus, dummodo tres menses annis singulis non excedant; aut dummodo non contendant, easdem a spatio duorum mensium, vel alio minori tempore, quod ab eorum constitutionibus, aut ab antiqua consuetudine ipsis permittitur, ad tres integros menses extendi. Sacra Tridentina Synodus *cap.* 12. *sess.* 24. *de reformat.* ita statuit: *Præterea obtinentibus in iisdem Cathedralibus, aut Collegiatis, Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones, non liceat, vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt.* De hoc Conciliari decreto, deque resolutionibus circa illud a sacra Congregatione emanatis late actum a nobis est *in citata nostra Instit.* 107. §. 6. ubi etiam animadvertere non omisimus, prudentes Episcopos hoc sedulo curare debere, ut Canonici, aliique Chori servitio addicti, vacationibus sibi a statuto, aut a consuetudine permissis ita utantur, ut congruus semper numerus ex eorum respectivo cœtu remaneat, qui Divinis Officiis in Choro rite celebrandis sufficiat.

XV. Porro, si quotidianum, & non interruptum Chori servitium, communi hominum judicio, laboriosum, & grave censetur, multo sane gravius atque molestius progressu temporis visum est, nullum, donec vixeris, serviendi finem videre, quantumvis diuturno annorum curriculo cum assiduitatis, & diligentiæ laude inservieris. Equidem nullus est in Jure Canoni-

nonico textus, quo privilegium exemptionis a Choro concedatur Canonicis, qui multorum annorum spatio operam suam eidem Choro laudabiliter præstiterunt: uti recte observat Navarrus *in consil. 12. lib. 3. de Clericis non residentibus*. Cum tamen animadversum fuerit, in lege Mosaica Levitam illum, qui a vicesimo quinto ad quinquagesimum ætatis annum in Templo ministerium suum accurate implevisset, ab omni deinceps opere, & labore liberum & immunem declarari, ut legitur *Numer. cap.* 8. veteranis autem militibus honestam missionem, & a belli laboribus immunitatem, ipsa Civilium Legum æquitate concessam fuisse, uti colligitur *ex l. A muneribus, ff. de vacat. & excusat. muner. & ex l.* 1. *C. de veteranis lib.* 12. cumque præterea in Congregatione Concilii, non improbandum, sed tolerandum olim visum fuerit Capituli cujusdam statutum, expresse permittens, ut, si quis Canonicus per annos quadraginta Chorum laudabiliter frequentasset, ab ejus servitio deinceps, sine fructuum & distributionum jactura, abstinere posset; eaque Congregationis sententia & resolutio a fel. record. Gregorio Papa XIII. approbata & confirmata fuerit, sicuti videri potest apud Garciam *de Benefic. part. 3. cap. 2. §. 1. num.* 344. hinc consuetudo universalis invaluit, ut Canonici, & alii, qui Chori servitio addicti sunt, si per annos quadraginta laudabilem illi operam impenderint, ab eodem in posterum frequentando absolvantur; fructus tamen, atque distributiones eodem, quo antea, modo percipiant. Cum nobis officium Secretarii prædictæ Congregationis commissum fuit, jam stabilitam invenimus regulam, & consuetudinem hujusmodi exemptionis, quam vocant *jubilationem*, post quadraginta annorum servitium concedendæ, cum indulto percipiendi fructus, & distributiones. Adhuc tamen multæ supererant solvendæ difficultates: videlicet, utrum in quadraginta annorum numero ii etiam anni computandi essent, quibus Canonicus absuit ab Ecclesia, sive quia infirmitate detentus fuit, sive quia facultatem obtinuit, disciplinarum addiscendarum caussa, in aliqua Studiorum Universitate versandi, sive quia longe a servitio Chori, pro ipsius tamen Ecclesiæ utilitate, debuit ex Canonicorum consensu aliquod ministerium implere: præterea utrum, dato casu, quo quis per viginti annos Beneficiati personam sustinuerit, per alios vero viginti in Canonicorum ordine eidem Ecclesiæ inservierit, aut viginti priores annos alicujus Canonici coadjutorem egerit, & totidem, post obitum coadjuti, in ejusdem Canonicatus & Præbendæ possessione inserviendo transegerit; utrum, inquam, ad efficiendum requisitum quadraginta annorum numerum, diversa hæc atque distincta inter se munera, & tempora conjungi possent. Et nos quidem, ut muneri nostro satisfaceremus, omnem adhibuimus diligentiam in perlustrandis, ponderandisque Actorum, & Resolutionum Regestis, ut, generali regula constituta, hæ omnes, aliæque similes difficultates, quæ quotidie proponebantur, in posterum de medio tollerentur, aut facile solverentur. Duo præsertim a nobis exarata sunt, & typis edita folia: alterum pro Congregatione, quæ fuit die 24. Septembris 1718. alterum vero pro Congregatione habita die 17. Decembris ejusdem anni. Ambo videri possunt impressa *tom. 1. Thesauri Resolutionum pag.* 21. *& seq. & pag.* 144. *& seq.* ubi ad calcem posterioris hujusce folii relata sunt responsa sacræ Congregationis, quibus tanquam norma uti possunt, & debent Episcopi, tum ut servitium Chori, a Canonicis adimplendum, recte dirigant, & moderentur, tum ut prudenter omnia perpendant, si forte de Canonicis, Indulto jubilationis gaudentibus, in relatione status Ecclesiæ sermonem instituendum putent. Sane, cum nobis propositum non sit, ut de jubilationibus Canonicorum, aliorumque Choro inserventium, hic ex professo agamus, satis erit lectorem remittere ad ea, quæ in prædictis foliis exposuimus, & ad præfatæ Congregationis resolutiones, quas ibi retulimus. Advertendum duntaxat hic est, quod is, qui jubilationem obtinuit, non solum amplius non tenetur Choro interesse, sed neque residere in civitate, aut loco, ubi sita est Ecclesia Cathedralis, sive Collegiata, in qua Canonicatum, aut Præbendam, aliudve Beneficium Chorale obtinet; sed in illius potestate est, domicilium alibi figere. Qua in re melior est jubilati conditio, quam illius, cui datus est coadjutor. Hic enim licet a servitio Chori immunis evadat, adhuc tamen a civitate, vel loco Ecclesiæ suæ abesse non potest, nisi peculiare super hoc ipso Indultum obtineat, quod etiam ad certum definitum tempus tantummodo concedi solet. Hoc tamen jubilationum privilegia tantisper imminuit, quod, licet Beneficiarius hujusmodi neque Choro interesse, neque in loco residere teneatur, potest nihilominus ad Ecclesiæ servitium rursus ab Episcopo evocari, si, propter illius absentiam, Divini cultus ratio detrimentum aliquod subire dignoscatur; prout aperte statuitur in antedictis decretis, & clare colligitur ex Decretali Gregorii IX. *in Cap. Cum ad hoc, de Clericis non resident.*

XVI. Inter alia saluberrima decreta, quæ renovata sunt in Tridentino Concilio, illud est etiam, quod legitur *cap. 1. sess. 5. de reformat.* ubi statutum fuit, ut in omnibus Ecclesiis Cathedralibus peculiaris Præbenda constitueretur pro uno sacræ Theologiæ Lectore, cujus esset exponere, & interpretari sacram Scripturam, in qua continetur magnus ille thesaurus salutaris doctrinæ, quem Spiritus Sanctus liberaliter hominibus est elargitus. Porro decretum istud diximus in Tridentino Concilio renovatum fuisse; siquidem hujusce institutionis exordia deprehenduntur in Concilio quarto Lateranensi, quod sub Innocentio III. celebratum fuit, & ex quo desumptum est *Cap. Quia nonnullis, de magistris*. Historica monumenta, quæ pertinent ad erectionem Præbendæ Theologalis in singulis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, videri possunt apud Thomassinum *de veter. & nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 2. cap.* 10. & apud Van-Espen *Jur. Eccles. Univ. tom. 1. part. 2. tit. 21. cap. 6.* Neque hic nobis aliud addendum remanet, nisi quod summus Pontifex Benedictus XIII. in sua Constitutione, quæ incipit *Pastoralis officii*, anno 1725. edita, non solum Episcopos omnes excitare curavit, ut in suis Cathedralibus, & Collegiatis Theologalem Præbendam erigerent; sed præterea jussit, ut eadem per concursum dignioribus, & aptioribus conferretur, iisque solum, qui magisterium, & lauream in sacra Theologia vel consecuti jam fuissent, vel intra annum consequi possent.

XVII. Juxta præsentem Ecclesiasticorum studiorum methodum, negari non potest, ea in varias classes esse distincta: altera enim est eorum, qui sacras Scripturas interpretantur: altera eorum, qui theologicas disciplinas sive scholastice, sive dogmatice exponunt: altera moralistarum, qui de agendis, & vitandis in praxi disputant: altera demum eorum, qui sacros canones profitentur. Hæc diversarum classium distinctio occasionem dedit nonnullis Episcopis, ut Sanctæ Sedi aliquando in suis relationibus repræsentarent, pro Cleri utilitate, & instructione magis expediens fore, si Canonico Theologo in suis Cathedralibus, & Collegiatis Theologia moralis traderetur, quam si idem Divinas Scripturas exponeret; ex ea potissimum ratione, quod sacrarum Scripturarum explanationem a Concionatoribus intelligere Clerus facile possit; Theologiam vero moralem ab aliis fere, quam a Canonico Theologo, addiscere nequeat. De hac etiam re

actum

actum fuit, cum nos a Secretis essemus sæpe dictæ Congregationis Concilii; quin etiam typis impressus fuit Discursus quidam noster, in ea Congregatione relatus, quæ habita fuit die 5. Junii an. 1723. qui legitur *in Thesauro Resolutionum tom. 2. pag.* 329. In eo probavimus, decretum illud Tridentini Concilii, sive ejus verba consideremus, sive ratio habeatur praxis, & consuetudinis sequentium temporum, æque comprehendere Scripturarum sacrarum expositionem, ac Theologiæ scholasticæ disciplinam; & a Canonico Theologo non magis suo muneri satisfieri, si sacros Scripturæ libros explicet & declaret, quam si in Theologia scholastica Clerum erudiat: dummodo hæc talis sit, qualem Melchior Canus tradendam, addiscendamque suadet *in suo lib.* 8. *de Locis Theologicis cap.* 1. & quidem nos etiam indicavimus *in nostra Institutione* 42. *pag.* 220. *& seq.* quæ scilicet circa quæstiones gravis momenti, & utilitatis versetur, easque pertractet, allatis Divinæ Scripturæ testimoniis, Conciliorum decretis, & Patrum auctoritatibus. Ulterius adnotavimus, nonnullorum Episcoporum mandato laudabiliter factum esse, ut per Canonicum Theologum ea traderetur Theologia, quæ est de conscientiis & moribus dirigendis: id unum vero minime decisum fuisse, num, juxta Concilii mentem, Canonicus Theologus suum munus satis adimpleat, si explicando Juri Canonico operam præstet. Sane professores Juris Canonici aliquando Præbendam Theologalem se posse consequi contenderunt, etiamsi laurea doctorali in sacra Theologia insigniri non fuissent, satis esse censentes, se lauream reportasse in Jure Canonico. Et quidem inficiari non possumus, arcto inter se se vinculo copulari Theologiam moralem, & Canonici Juris scientiam, sicuti in citato Discursu ostendimus: nihilominus, cum hodie hæ facultates, tanquam ab invicem distinctæ, diversa ratione tradantur, & magisteria seorsim conferantur, statueritque Concilium, ut is Theologus Canonicus eligatur, qui in sacra Theologia sit Doctor, merito a sacra Congregatione responsum fuit, ad consequendam Præbendam Theologalem, generaliter loquendo, satis non esse, ut quis in Jure Canonico Doctoris gradum adeptus fuerit; in casibus tamen particularibus videri posse, an expediat eandem Præbendam alicui sacrorum canonum Magistro conferre, qui scilicet cum Juris Canonici lectione ea quoque conjungere valeat, quæ pertinent ad Theologiam moralem: quod sane ab aliquibus magna cum laude præstitum fuisse, & adhuc præstari dignoscitur, ut patet ex eruditis eorum Operibus typis impressis. Videatur responsum ejusdem Congregationis ad dubium propositum die 5. Junii 1723. *in Thesauro Resol. tom.* 2. *pag.* 321.

XVIII. A Canonicis ad Parochos transeundo, occurrebant olim in Episcoporum relationibus frequentes eorum querelæ de nimia facilitate, qua admitti dicebant appellationes, ab ipsorum judicio interpositas ab aliquibus, qui in concursibus ad vacantes Parochiales Ecclesias indictis postpositi fuerant. Sane, Parochiales Ecclesias dignioribus conferendas esse, atque iis, qui ætate, moribus, doctrina, prudentia, ceteris antecellant, statutum habetur *in Can. Si forte, dist.* 63. *in Cap. Quoniam, de jure patronatus, & in Cap. Constitutis, de appellationibus.* Quod ut executioni fideliter mandaretur, in sacro Tridentino Concilio *cap.* 18. *sess.* 24. *de reformat.* lata fuit lex de concursibus habendis in collatione earum Parochialium, quæ vel ad liberam Ordinarii collationem, & provisionem pertinent, vel juris patronatus Ecclesiastici sunt; ut scilicet collator ex prævio examine concurrentium, tum quoad doctrinam, tum quoad alias requisitas qualitates, digniorem inter ceteros dignoscere valeat, eique Parochialem Ecclesiam regendam committere. Sacri Concilii sanctionibus obsecundando Sanctus Pius Papa V. *in sua Constitutione* 33. *in antiquo Bullario tom.* 2. declaravit, ut, si quis de judicio Episcopi quereretur, quod Parochialem Ecclesiam immerenti contulisset, vel ei, quem ipse meritorum cumulo superaret, appellationem interponere posset vel ad Metropolitanum, vel ad Apostolicam Sedem; eo interim, qui ab Episcopo delectus fuisset, in Parochiæ possessione manente.

XIX. Sed, quoniam nihil est tam sanctum, ex quo in infinita circumstantiarum rerum, & casuum varietate, aliquod non nascatur absurdum; hinc est, quod superioribus temporibus, si quis a judicio Episcopi provocasset, & coram Judice appellationis probare voluisset, se magis doctum, & idoneum, majoribusque meritis commendatum esse, quam is, qui sibi in concursu prælatus fuerat, id aliter obtinere non poterat, quam ipsum æmulum vocando ad novum examen, coram appellationis Judice habendum. Ex quo hæc tria inconvenientia sequebantur: primum, quod contra juris regulas appellatio admittebatur, antequam gravaminis probatio fieret: alterum, quod qui in Parochialis Ecclesiæ possessione jam erat, eam deserere cogebatur, ut coram Judice appellationis personaliter se sisteret, neque solum ad Curiam Metropolitanam pergere, sed, si appellatio ad Sedem Apostolicam interposita fuerat, ad Urbem etiam ex longinquis regionibus venire jubebatur, ut novo examini se subjiceret, novoque facto periculo ostenderet, se merito suum ex omnibus ad regendam Parœciam ab Episcopo electum fuisse: tertium denique, quod, cum inter primum, & secundum examen, non breve temporis spatium plerumque intercurrere deberet, facile evenire poterat, ut, qui in primo examine minoris doctrinæ specimen dederat, ideoque a Parochiali Ecclesia exclusus merito fuerat, in secundo se doctiorem probaret aptioremque eo, cui Ecclesia ab Episcopo collata fuerat; assiduo enim studio, magna cum animi contentione interea adhibito, eam sibi doctrinam comparare poterat, qua tempore prioris examinis certe carebat. Itaque periculum erat, ne judicium Episcopi, in Parochialis Ecclesiæ collatione prolatum superioris Judicis sententia irrationabile declararetur, non sine Episcopalis existimationis detrimento, licet absque ulla ipsius Episcopi culpa: siquidem is judicium suum interposuerat super priore concurrentium experimento, in quo procul dubio appellans ille minus idoneus æmulo suo agnitus fuerat: superioris autem Judicis sententia cadebat super novo eorundem concurrentium examine, in quo is, qui antea fuerat postpositus, ideo forsan alteri præferendus apparebat, quod interim majorem doctrinam improbo labore acquisierat.

XX. Episcoporum querelas in hoc rerum genere nos ipsi olim sæpe dictæ Congregationi Concilii repræsentare, pro Secretarii munere, quod gerebamus, omnino necessarium duximus; ac prædictorum, aliorumque inconvenientium seriem scripto exponentes, eorum originem in eo sitam ostendimus, quod examina concurrentium ore tenus fieri solebant. Quæ consuetudo si tolleretur, jubereturque, ut in posterum examina hujusmodi scriptis consignarentur, itaut unusquisque concurrentium tam consuetam expositionem Evangelii, quam resolutionem moralium quæstionum, quæ proponuntur, scripto exaratas exhibere deberet; tunc demum futurum diximus, ut malis hisce omnibus occurreretur. Porro, retenta consuetudine nihil scribendi ex iis, quæ a concurrentibus dicebantur, absurda illa omnia necessario consequi debebant: cum neque prohiberi possent appellationes eorum, qui se judicio Episcopi gravatos esse contenderent; neque vero Judex appellationis aliter de prætenso gravamine cognoscere posset, quam ipsos concurrentes vocando ad novum examen coram se habendum; quo indicto, jam Parochus adeptam Ecclesiam relinquere cogeba-

gebatur, aliisque malis omnibus, quæ supra narravimus, aditus aperiebatur. Quod si vocali examine sublato, nova induceretur consuetudo, ut concurrentium experimenta proprio ipsorum charactere scriberentur, & scripta ac obsignata in actis servarentur, nullus prædictis incommodis relinqueretur locus. Interposita enim appellatione, cum acta concursus ad superiorem Judicem transmittenda essent, tunc prompte & facile ostendimus fore, ut, iis tantummodo inspectis, & visis explicationibus Evangelii, ac responsionibus datis ad theologica quæsita in concursu proposita, Judex appellationis decerneret, an recte appellatum fuerit, necne, & an rationabiliter, aut secus, ab Episcopo judicatum fuerit, absque eo quod provisus ab Episcopo Ecclesiam suam relinquere cogeretur, ut iterum examini se subjiceret. Ubi etiam opportunissimum fore diximus; si inter acta concursus, authentica documenta servarentur, a singulis concurrentibus prolata super peculiaribus meritis & qualitatibus, quibus se ad Parochialem Ecclesiam adipiscendam commendari censuerunt. Certum est enim, non eum semper, qui majori doctrina & scientia pollet, ad regendam Parochialem Ecclesiam magis aptum censeri debere: contingere autem posse, ut aliquis doctrinæ suæ merito confidens, a judicio Episcopi provocet; cum tamen hic alterum illi prætulerit, non quia doctiorem, sed quia sufficienti simul doctrina præditum, simulque aliarum qualitatum cumulo magis commendatum, ideoque ad curam animarum aptiorem existimaverit. Hac itaque nova methodo concursibus habendis præstituta, conclusimus, fore, ut neque tolleretur concessæ appellationis remedium, neque tamen adeo frequenter, aut levi de causa, hujusmodi lites ad superiora tribunalia deferretur; delatæ vero, facili ratione, & sine magno concurrentium incommodo definiri possent. Quæ omnia a nobis peculiari Dissertatione comprehensa, prædictæ Congregationis examini subjecta fuerunt die prima Octobris anni 1720. ejusdemque Congregationis decreto, die 16. sequentis mensis Novembris edito, plenissime adoptata & comprobata. Quare, accedente fel. record. Clementis Papæ XI. auctoritate, encyclicæ litteræ ad Episcopos conscriptæ fuerunt, quibus indicatus fuit novus ejusmodi ordo in habendis concursibus ad Parochiales Ecclesias exinde servandus. Discursus noster typis impressus est, legiturque *in Thesauro Resolutionum tom. 1. pag. 382. & seq.* Resolutiones vero *pag. 395. & seq.* Encyclica epistola expedita fuit die 10. Januarii 1721. & est in ordine *octava* in Bullario Clementis XI. inter ea, quæ spectant ad Congregationem Concilii. De omnibus autem latius etiam disseruimus *in nostræ Instit. 7. Latinæ editionis*.

XXI. Sublatis per opportunum hujusmodi remedium justis Episcoporum querimoniis, quibus causam dabat antiqua methodus, qua & concursus habebantur, & admittebantur appellationes eorum, qui Episcopali judicio gravatos se esse contendebant; aliud instantiæ genus aliquando in eorum relationibus inventum fuit: ut scilicet alteri malo, quod in aliquibus diœcesibus frequens admodum est, opportune provideretur. Sæpe enim contingit, ut ii ipsi Parochi, qui vel a Patronis laicis nominati, examine facto, idonei & habiles ab Episcopo reperti sunt, vel, si Parochialis Ecclesiæ provisio per concursum facta est, in ipso concursu doctiores, aptioresque judicati, ideoque cæteris competitoribus prælati fuerunt, temporis decursu, indocti & inhabiles comperiantur, aut tales evadant, cum post adeptam animarum curam necessarium studii exercitium omnino reliquerint. De hoc etiam actum fuit in dicta Congregatione Concilii, dum nos illius Secretarii officium gereremus, instantibus nonnullis Episcopis, & præcipue Legionensi, in relatione status Ecclesiæ suæ; cui, re discussa in Congregatione diei 15. Decembris anni 1725. responsum fuit, *observanda esse antiqua decreta*: quæ quidem ad sequentia reducuntur: nimirum, prudenti Episcopo in re tam gravi non esse inconsiderate procedendum; non esse præbendas nimis facile aures fallacibus vulgi vocibus, clamantis, imperitum Parochum esse, & administrandæ Parœciæ ineptum; si vero de ejusdem imperitia, & ignorantia probabiles notitiæ, & gravia argumenta suppetant, tunc in potestate Episcopi esse etiam extra visitationem, omni judicii forma seclusa, hujusmodi Parochum ad examen revocare, quamvis alias ab eodem Episcopo in præcedenti examine approbatus fuerit. Ita olim sacra Congregatio respondit Episcopo Pampilonensi die 22. Septembris anni 1668. sicuti legitur *in libro decretorum 26. pag. 108. Cum sub die 15. Januarii 1667. ad instantiam Episcopi Pampilonen. ab hac sacra Congregatione resolutum fuerit primo, posse Episcopum examinare Parochos, & Rectores semel approbatos ad curam animarum, quando adest vehemens suspicio de illorum imperitia; secundo, posse ad hujusmodi examen procedere etiam extra visitationem; tertio, ad dictum examen faciendum, haud necesse esse, ut judiciales probationes imperitia præcedant: nunc supplicat Episcopus ipse, per hanc sacram Congregationem ulterius declarari, an in actu visitationis diœcesis possit Episcopus examinare Parochos, quotquot visitat, etiamsi contra illos, vel aliquem ipsorum non vigeat suspicio imperitiæ*: & Congregatio respondit: *Negative*. Cumque ex vehementi suspicione, sive ex semiplena probatione imperitiæ, liceat Episcopo ad examen revocare Parochum illum, quem ipsemet olim ad animarum curam approbavit; multo magis id agere poterit, si agatur de Parochis in hujusmodi officio a prædecessoribus Episcopis constitutis. Qua de re multa sunt Congregationis responsa. Primum est diei 26. Augusti 1628. *lib. 13. decretorum pag. 520. a terg. Sacra &c. censuit, Episcopos successores posse, superveniente rationabili causa, iterum ex officio, etiam extra visitationem, examinare Parochos alias ad Ecclesias Parochiales approbatos*. Secundum diei 13. Januarii 1635. *lib. 15. decretorum pag. 146. a terg. Sacra &c. respondit, Episcopos successores, superveniente rationabili causa, posse etiam ex officio iterum examinare tam in visitatione, quam extra, Parochos, quamvis Regulares, approbatos tempore provisionis Parochialium*. De hac ipsa materia videri potest *nostra Institutis 9. Latinæ editionis*. Comperta vero per novi examinis experimentum Parochi inscitia & imperitia, locum habere debet sacri Tridentini Concilii decretum, quod extat *cap. 6. sess. 21. de reformat.* ubi statuitur, ut Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, hujusmodi Parochis illitteratis & imperitis Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare possint.

XXII. In hujus capitis complementum nihil remanet aliud, quam pauca quædam referre, quæ pertinent ad subjiciendos iterato examini Sacerdotes sive Seculares, sive Regulares quibus facultas excipiendi sacramentales Fidelium Confessiones ad certum determinatum tempus data fuit. Etenim Episcopi, & Ordinarii jure meritoque contendunt, eo determinato tempore elapso, ex. gr. completo anno, ad quem aliquibus facultatem audiendi secularium Confessiones impertiti fuerant, posse se iterum ad examen eos revocare, & novum de eorum doctrina periculum facere; contra vero obniti, & conqueri solent de hac re Sacerdotes, præsertim Regulares. In hac materia videri potest *nostra Institutio 86.* in qua Apostolicas Constitutiones retulimus, quibus tribuitur & asseritur

Epi-

Episcopis hæc facultas, qua, licet contra clamitent Regulares, spoliari non possunt. Excipiendus est tamen casus, quo potestas audiendi secularium Confessiones aliquibus Regularibus, prævio examine, per eosdem Episcopos concessa fuerit sine ulla temporis limitatione. Tunc enim illis sic approbatis concessam potestatem adimere, aut suspendere nequeunt, nisi forte contraria aliqua supervenerit causa, & quidem ad ipsas sacramentales Confessiones pertinens, juxta Innocentii X. Constitutionem, quæ incipit *Cum sicut accepimus:* de qua nos ipsi mentionem fecimus in nostra Constitutione super Anglicanis Missionibus edita, cujus initium est *Apostolicum ministerium*, *nu.* 9. data die 30. Maji 1753. cui, si Deo placuerit, locus erit *in tom.* 4. *nostr. Bullarii*.

XXIII. Aliquando etiam Episcopi in suis relationibus questi sunt de Ecclesiasticis diœcesis suæ, quod proprii status dignitatem indecoris, vilibusque ministeriis, & muneribus fœdent, eaque agant, quæ seculares ipsos maxime dedecent. Quibus aliud remedium suaderi, aliudve consilium præberi non potest, quam ut contra delinquentes utantur jure suo *ad tramites sacrorum canonum;* sicuti etiam legitur in Constitutione Innocentii XIII. quæ incipit *Apostolici ministerii*, quam ejus Successor Benedictus XIII. postea confirmavit, quæque pro Ecclesiasticæ disciplinæ in Regnis Hispaniarum conservatione edita fuit. Aliæ præterea sunt Ecclesiasticorum actiones, de quibus Sanctam Sedem consulere in suis relationibus studiosi & vigilantes Episcopi non omiserunt; de quibus in sequenti capite agemus.

CAPUT DECIMUM.

In quo subsequitur tractatio de Tertia Parte relationis status Ecclesiæ.

CUM olim ex veteris officii nostri debito percurreremus relationes status Ecclesiarum, quæ ab Episcopis transmittuntur; cumque ad summi Pontificatus apicem, nullis licet nostris meritis, evecti, plures habuerimus coram nobis Congregationes, & perspecta nobis essent, quæ de Cleri moribus referuntur ab Episcopis, & opportuna ipsi remedia ad invectos abusus eliminandos indicare possemus, atque ita eo clarior elucesceret maxima, qua afficimur, omnium Ecclesiarum solicitudo: animadvertimus, leviter & modeste satis attingi quædam veluti capita, ex quibus ajebant Episcopi certos quosdam in Clerum irrepsisse, atque irrepere abusus, qui sane ipsis culpæ verti non poterant; propterea quod in Episcopi auctoritate haud positum erat Ecclesiasticos sibi subditos, rescriptis Congregationum, aut Brevibus Apostolicis quodam quasi clypeo se obtegentes, ad recti normam revocare.

II. Nonnulli reperiuntur quibusdam in civitatibus & diœcesibus seculares Sacerdotes, qui medicam, & chirurgicam artem profitentur. Id autem Sacerdotali muneri, & dignitati indecorum haberi, quandoque testantur Episcopi: & tamen ajunt, præviis superius indicatis rescriptis, & Brevibus, artes hujusmodi per Sacerdotes tuto, palamque exerceri.

III. Ne res diversæ simul commisceantur, plures secernendæ sunt casuum species. Sunt enim nonnulli, qui, dum in laicorum numerum recensebantur, medicam artem exercuerunt, ejusque deserendæ animo ad Ordines promoveri postulant: sunt alii, quibus mens est, ægris curandis operam studiumque impendere, etiam cum sacris Ordinibus fuerint insigniti. Nec in unum veluti acervum conjiciendi sunt Seculares, & Regulares Clerici; neque medica cum chirurgica arte permiscenda. Inest quippe singulis recensitis casibus, quod peculiari animadversione expendatur.

IV. Si quis adhuc laicus physicum egit, vel etiam chirurgum, dummodo suam ipse artem optime noverit, omnemque diligentiam ac studium juxta artis præcepta adhibuerit in ægris curandis, licet eorum aliquis e vivis excesserit, nulla, si strictæ canonum censuræ insistere velimus, irregularitate innodatur: *Tandem physici, vel chirurgi, si periti sint in arte, & nihil omiserunt de contingentibus, & habuerint super hoc sanam conscientiam, poterunt promoveri, si casu eorum aliquid in homine contigerit:* sunt verba S. Petri Cælestini *in suo Opusc.* 7. *part.* 4. *sect.* 1. *cap.* 3. *tom.* 25. *Biblioth. Patr. pag.* 822. Attamen constat, in hac ipsa facti specie a Congregationibus, & Secretaria Brevium quasdam dispensationes, quas vocant *ad cautelam*, concedi consuevisse; vel quia hi, qui medicam artem exercuerunt, subindeque ad sacros Ordines promoveri exoptant, licet nullius certæ culpæ meminerint, quæ ipsorum conscientiam perturbet, cum tamen certo non sciant, semper se usos fuisse omnibus ab arte præscriptis regulis ad expellendum morbum, qui ægrotum interemit, sibi tutius consulere cupientes, rescriptum, vel Breve dispensationis, ab irregularitate *ad cautelam* satagunt obtinere; vel quia non desunt cautiores Episcopi, qui renuunt manus imponere medicam artem professis, nisi aliquod proferant hujusmodi dispensationis Breve, seu rescriptum: verentur enim, ne physicus in tanta curationum frequentia quandoque aliquid, quamvis præter animum, deliquerit. Verum, cum talia rescripta, vel Brevia, non consueverint indulgeri, nisi prius audito Episcopo, cui ea cura mandatur, ut distincte referat casus omnes animadversione dignos, eorumque peculiares circumstantias, simulque exponat, quonam consilio orator ad Ordines sacros promoveri exposcat; quisque facile intelligere potest, hisce omnibus sedulo præmissis, si quid minus rectum consequatur, illud minime adscribendum esse Brevibus, vel Congregationum rescriptis, sed parum accuratæ relationi ab eo transmissæ, qui cum investigare omnia, ac referre deberet, aliqua tamen prætermisit, quæ, si perspecta fuissent, concessionis Brevis, vel rescripti moram impedimentumque injecissent; vel saltem adscribendum esse humanæ imbecillitati, quæ aliorum fraudibus, & machinationibus nimis est obnoxia.

V. Sermonem nunc convertentes ad eos, qui, quam antea exercuerant, medicam artem etiam post susceptos Ordines profiteri volunt, præmittendum ducimus juxta veterem Ecclesiæ disciplinam, vetitam haud fuisse artis medicæ exercitationem iis, qui in sacris Ordinibus constituti essent. *Salutat vos Lucas medicus:* legitur *in epist. ad Coloss. cap.* 4. *vers.* 14. Sanior ac receptior opinio vult, ibi ab Apostolo designari S. Lucam Evangelistam, huncque egisse medicum, etiam postquam ad Sacerdotalem gradum conscenderat. In Vita S. Juvenalis Narniensis Episcopi, apud Bollandistas, dicitur ille ex Africa Romam accessisse *Presbyter, arte medicus*. Testatur Rufinus *lib.* 10. *cap.* 30. S. Eusebium Episcopum Vercellensem post Alexandrinum Concilium, Orientem, atque Italiam peragrasse, quo itinere *medici pariter, & Sacerdotis fungebatur officio*. Ad veterem hunc morem eo magis comprobandum eruditi viri utuntur quoque binis Theodoreti epistolis, quarum altera est 114. altera 115. ad Apellam, quibus commendatur Petrus Sacerdos, *qui hanc artem*, medicam scilicet, *cum ratione tractat, & hanc moribus exornat*. Denique inter Edessenæ Ecclesiæ Clericos, qui decimæ actioni Chalcedonensis Concilii in causa Ibæ subscripserunt, alter sic subscriptus legitur: *Sabas Diaconus, qui dicor medicus.*

Ve-

Verum, quia subinde Ecclesia, justis ac urgentibus de causis, interdicendum censuit Monachis, & majorum Ordinum Clericis, medicæ artis exercitium, uti videre est *can. 6.* Concilii Remensis habiti sub Innocentio II. anno 1131. & *can. 9.* Concilii Lateranensis eodem sedente Pontifice celebrati anno 1139. in Collectione Labbeana *tom. 10. col. 984. & col. 1004.* hæcque disciplina constabilita fuit ab Alexandro III. *in Cap. Non magnopere*, & ab Honorio III. *in Cap. Super specula, ne Clerici, vel Monachi*, ac denique protracta & ampliata fuit ad Clericos quoque minoribus tantum Ordinibus initiatos, sed Ecclesiasticum Beneficium possidentes; hinc sequitur, necessarium nunc esse his omnibus Apostolicum Indultum, ut medendi artem valeant exercere. Quapropter omni prorsus destituitur fundamento eruditus conatus Agnani, Regii physici in Gallia, qui anno 1696. Tractatum typis edidit, Gallico idiomate conscriptum, cui titulus *Presbyter Medicus*, in quo illud sibi probandum assumit, nihil esse tam congruum, quam quod medicus semper sit Sacerdos, vel Monachus.

VI. Quodlibet dispensationis Indultum, indole quadam sua, duo hæc requirit: justam videlicet causam, hujusque legitimam probationem; ut & Superior tuta conscientia imploratam auctoritatem suam præstare possit, & orator obtento dispensationis beneficio uti valeat. Itaque, cum res est de secularibus Clericis, sacris Ordinibus insignitis, qui artis medicæ exercendæ facultatem implorant, pro obtinendæ dispensationis causa plerumque affertur, civitatem, oppidum, vel pagum, in quibus Clericus artem profiteri cupit, destitui penitus seculari medico, facultate hujusmodi satis instructo; vel, si qui forte adsint laici medici, ad eum tamen numerum dicuntur non pertingere, qui ægris in civitate, oppido, vel pago curandis sufficiat. Est & alia legitimæ dispensationis causa, desumpta ex Clerici, ipsiusque familiæ egestate, quæ non nisi honesto lucro, ex arte medica percipiendo, levari possit.

VII. Si autem sermo sit de Regularibus, animadvertimus primo, summos Pontifices nonnulla artis medicæ exercendæ privilegia concessisse Regularibus in Missionarios ablegatis, propterea quod fuerit experientia satis compertum, conferre id plurimum ad ampliorem faustumque Missionum progressum. Inspiciatur Constitutio Clementis X. cui initium. *Cum sicut dilectus, tom. 7. Bull. nov. Rom. pag. 37.* & altera Clementis XII. incipiens *Cum sicut, tom 14. ejusdem Bull.* Hujusmodi vero facultates, Regularibus Missionariis tributæ, omnino exercendæ sunt ad normam Decreti Congregationis de Propaganda Fide; in quo sequentes providæ conditiones recensentur: *Ut videlicet Missionarius sit in arte medicinæ peritus; ut eam gratis exerceant; ut absque incisione, & adustione operetur; ut in loco, ubi Missionarius degit, non sint medici, & chirurgi laici, vel sint haeretici, aut hebræi.* Quod vero spectat ad eos Regulares, qui, ex Instituti sui ratione, Hospitalium curam & administrationem obtinent, cujusmodi sunt ii, qui Regulam S. Joannis de Deo profitentur; illud præmonendum est, facultatem exercendi medicinam extra hospitalia eorum curæ & regimini subjecta, ab Apostolica Sede tantummodo concedi posse, cum ejus concedendæ auctoritatem Apostolicis Nuntiis, & Superioribus Regularibus ademerit Urbanus VIII. uti videre est in ejus Constitutione relata in *Bullar. prædictæ Religionis pag. 227. & pag. 242.* Ut autem in eum finem cum præfatis Regularibus dispensetur, una hæc subesse potest justa causa; quod nimirum in civitate, oppido, vel pago, is laicorum medicorum numerus non habeatur, qui ad ferendam ægrotorum indigentiis opem necessarius videatur. Si enim ponamus, plures in aliqua civitate adesse medicos, suam artem probe callentes; quis credat, unum aliquem, & quidem Religiosi Ordinis Professorem, tanta præ cæteris excellentia præstantem ibidem existere, ut medicæ artis exercitium ipsi interdicere, in publicum vergat populorum incommodum? Diximus, casum hujusmodi vix credendum videri posse: attamen Ordericus Vitalis *ad annum 1059.* de Radulpho Monacho hæc habet: *Ut in Grammatica, & Dialectica, in Astronomia quoque nobiliter eruditus est, & Musica. Physicæ quoque scientiam tam copiose habuit, ut in Urbe Salernitana, ubi maximæ medicorum schola ab antiquo tempore habentur, neminem in medicinali arte, præter quandam sapientem matronam, sibi parem inveniret.* In duabus S. Bernardi epistolis, 67. nimirum, & 68. quæ inscriptæ sunt Monachis Flaviacensibus, agitur de quodam Monacho, qui e cœnobio aufugerat, propterea quod Abbas eum sæpe sæpius extra monasterium ad ægros curandos dimittebat, eaque ratione ipsum a Regularis Instituti observantia abstrahebat: *Abbas meus habebat me, non Monachum, sed medicum. Cogebat servire, immo ipse serviebat per me, non Deo, sed seculo, quando, ne secularium malevolentiam incurreret Principum, mederi me compellebat.* Hæc leguntur in epistola 67. In sequenti vero epistola 68. postquam idem Sanctus retulerat, hujusmodi factum ab Abbate pernegari, hisce verbis concludit: *Ipsum, qui hoc dixit, falsitate arguitis. Si mentitus sit, nescimus: ipse viderit. Sed hoc scimus, quia, sive per ipsum, ut vos fatemini, sive per vos, ut ipse testatur, hoc fecerit, in magno interim periculo fuerit.*

VIII. Neque vero Clericis, & Monachis illimitata, ac arbitraria conceditur artis medicæ exercendæ facultas, sed in ipsis Indulti litteris nonnullæ satis providæ conditiones apponuntur. Et primo quidem in omnibus dispensationum litteris conditionalia hæc verba inscribuntur; medicinam scilicet exercendam *absque incisione, & adustione:* quæ verba desumpta sunt ex Decretali Innocentii III. *in Cap. Sententiam, ne Clerici, vel Monachi.* Cum vero indultum Clerico Seculari, majoribus Ordinibus insignito, in eum finem conceditur, ut propriam, familiæque suæ inopiam levare possit, in litteris clausula hæc apponitur; videlicet, Indultum eousque vim habiturum, quousque orator certos Ecclesiasticos reditus, vel residentiale Beneficium fuerit assecutus. Olim altera quoque clausula inserebatur hujusmodi Brevibus, & rescriptis, qua vetabatur medico Ecclesiastico quidquam vel a sponte offerentibus accipere. At, quia evidens suberat periculum, ne hujusmodi præceptum infringeretur, & quia insuper clausula ipsa minime congruere videbatur dispensationibus illis, quæ Clerico conceduntur, ut sibi, & indigenti familiæ possit consulere; ideo, illa sublata, mitior altera invecta est, qua Ecclesiastico medico prohibetur quidem, ne quid exposcat, at integrum ipsi relinquitur sponte oblata recipere, præterquam si a vero egeno offerantur: neque enim ei permittit quicquam a veris pauperibus, quantumvis sponte offerentibus, accipere. Dispensationis denique litteris, quæ ad Regularium favorem expediuntur, ea semper inest modificativa clausula, ut nihil penitus ab ipsis recipiatur, sed artis subsidia infirmis per eos gratis omnino exhibeantur.

IX. Cum & Indultorum causas, & conditiones, quibus illa circumscribuntur, & temperantur, recensuerimus; reliquum est, ut de probationibus disseramus, quæ ad verificandas causas in precibus expressas requiruntur. Quicunque sit orator Ecclesiasticus, Secularis, vel Regularis, nunquam oblatæ preces obsignantur, vel Breve expeditur, priusquam Episcopus retulerit de viri peritia in arte medica, deque civitatis, oppidi, vel loci ejusdem medicam operam exposcentia, non affectata indigentia. Quin immo,

ſi Eccleſiaſticus in Ordine Religioſo profeſſus ſit, Superioris Regularis præterea relatio exquiritur circa mores illius ſubditi extra hoſpitalia Religionis medicum agere cupientis; utque præterea conſtet, quod utrique muneri, medendi ſcilicet ægrotis in hoſpitalibus Religionis languentibus, aliiſque extra degentibus, poſſit cumulate ſatisfacere. Quod ſi quandoque maxima locorum diſtantia, vel urgens allegata neceſſitas efficiat, ut, non expectata Ordinarii relatione, reſcriptum expediatur, vel Breve diſpenſationis tranſmittatur; illa tamen, una cum univerſo negotio, ad Ordinarium diriguntur in forma, quam vocant, *commiſſaria*: ita ut ad illum pertineat ſedulo explorare, an cauſæ in ſupplici libello expoſitæ veritati innitantur; ſi autem minus veræ reperiantur, ab obtentæ gratiæ executione abſtineat; perſpecta quippe eſt proteſtatio Alexandri III. Pontificis in Decretali, *Si quando de reſcriptis*, cui Succeſſores Pontifices ſemper adhæſerunt, & adhærent: *Patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.*

X. Rebus autem ſic ſe habentibus, ſi etiam malo fato contingat, Eccleſiaſticum aliquem, non ſatis in arte peritum, ægris curandis operam ſuam præſtare, vel medicum ſe exhibere aliquo in loco, ſufficienti medicorum laicalium copia non deſtituto, vel denique, obtento Indulto pro eo loco, in quo laicorum Profeſſorum copia non aderat, ad alium locum tranſire illorum numero redundantem; facile quiſque intelliget, hujuſmodi abuſus nequaquam potuiſſe, vel poſſe referri in eum, qui Indultum exercendæ artis conceſſerit; ſed ei adſcribendos eſſe, qui vel incuria & negligentia, vel alia de cauſa id fieri paſſus eſt, ac patitur, quod ne fieret pro viribus debuiſſet, ac deberet obſiſtere.

XI. Chirurgiæ vero exercitium longe difficilius Eccleſiaſticis permittitur: hujuſmodi enim Indultum Seculari, vel Regulari Clerico tunc tantummodo concedi conſuevit, cum nullus omnino adeſt in loco laicus chirurgiæ profeſſor, qui incolis illius opera indigentibus præſto eſſe poſſit: tuncque inſuper, ad avertendum irregularitatis periculum, in reſcripto, vel Brevi inſcribitur ut plurimum clauſula: *citra inciſionem, vel aduſtionem*. Celebris plane eſt Decretalis Innocentii III. *in Cap. Tua nos, de homicidio*, in qua irregularitatem contraxiſſe declaratur Monachus, qui cum artem optime calleret, eamque, non ſpe lucri, ſed Chriſtianæ charitatis affectu exerceret, tumorem, qui in mulieris gutture excreverat, ferro ſecuit, ſimulque eam monuit, ne ſe aperto aeri exponeret; quod quidem præceptum quia mulier tranſgreſſa eſt, dum, ut ſegetes colligeret, ventorum inclementiam perpeſſa fuit, ex hac vita deceſſit: *Nos igitur Fraternitati tuæ reſpondemus, quod, licet ipſe Monachus multum deliquerit, alienum officium uſurpando, quod ſibi minime congruebat, ſi tamen cauſa pietatis, & non cupiditatis, id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemque ſtuduit, quam debuit, diligentiam adhibere, non eſt ex ea, quod per culpam mulieris contra conſilium ejus accidit, adeo reprobandus, quod non, poſt ſatisfactionem condignam, cum eo miſericorditer agi poſſit, ut Divina valeat celebrare: alioquin interdicenda eſt ei Sacerdotalis Ordinis executio de rigore.*

XII. Medicam, & chirurgicam artem ſubſequitur advocationis officium, quod in tribunalibus profitentur Eccleſiaſtici, ſacris Ordinibus inſigniti, in vim reſcriptorum, & Brevium, quæ concedi conſueverunt, & ex quibus ingens aſſeritur abuſuum ſeries in everſionem canonicæ diſciplinæ profluere. Conqueſtio tamen nullo fundamento innititur; tum quia perexiguus eſt hujuſmodi reſcriptorum, & Brevium numerus; tum quia, ſi de reſcriptis agitur, hæc quidem non aliis clauſulis verbiſque contexta ſunt, quam quæ in canonicis ſanctionibus habentur; adeo ut dici potius mereantur declarationes eorum, quæ a ſacris canonibus hac de re conſtituta reperiuntur, quam Juris Canonici relaxationes. Enimvero neque reſcripta, neque Brevia Monachis unquam, aut Canonicis Regularibus conceduntur; quod plane conſonum eſt Decretali *Clerici*, alterique *Ex parte tua, de poſtulando*. Seculari autem Clerico minorum Ordinum, etiam Beneficiato, item Subdiacono, immo & Sacerdoti, Jus ipſum Canonicum permittit, ut ſe advocatos in tribunalionibus quidem Eccleſiaſticis libere exhibeant; in laicalibus vero, & coram ſeculari Judice, ſi cauſa ibidem agitanda propria ipſorum, vel Eccleſiæ, cui præſunt, aut cui adſcripti ſunt, vel denique miſerabilium perſonarum rem, utilitatemque reſpiciat: quemadmodum legere eſt *in cit. Cap. Clerici*, & *in Cap. Cum Sacerdotis, de poſtulando*, recteque expendit etiam Fagnanus *in Cap. Magnus, num. 2. de obligatis ad ratiocin.* Cum ergo in reſcriptis prædicati caſus tantummodo exprimantur, clare patet, per hujuſmodi Indulta, Eccleſiaſticis ſecularibus facultatem fieri advocationem exercendi in iiſmet facti ſpeciebus, in quibus ſacri canones hoc ipſis indulſerunt. Optime novimus, ſtudium Juris Civilis videri poſſe non omnino decere Eccleſiaſticum, ſacris præſertim Ordinibus inſignitum; & tamen, ſedulo hoc ſtudio non præmiſſo, neminem poſſe re ipſa fieri, & agere advocatum. Verum extrinſeca hæc civilis ſtudii cum Eccleſiaſticæ vitæ inſtituto repugnantia evaneſcit, ſi perpendatur, tam arctam noſtro hoc tempori inter Jus Canonicum, & Civile intercedere connexionem, eaque ita ſe ſe mutuo adjuvare, ut qui optime primum noſſe cupit, alterius ſcientiam ſibi comparare debeat. De hac cohærentia a nobis actum eſt *ſuperiori lib. 9. cap. 10. & ſeq.* Mabillonius de ſtudiis monaſticis diſſerens, quoad Juris Canonici cum Civili conſonantiam hæc habet *part. 2. cap. 5. num. 3. Monachos parum decet hujuſmodi ſtudium. Præterea ipſis a S. Baſilio interdicitur in epiſtola ad S. Gregorium, ſicut etiam ab Alexandro III. Pontifice Maximo, præter alios, qui omittuntur. Quod tamen de iis videtur intelligendum, qui id expreſſe profitentur; ſecus vero reſpectu illorum, qui Legum, vel Inſtitutionum univerſalem duntaxat ideam ſibi comparare cupiunt, ut inde ad Jus Canonicum percipiendum facilius ſe introducere valeant, vel etiam ut ad recte judicandum de variis, quæ contingunt, actionibus diſponantur ingenia. Quod appoſite Petrus Bleſenſis animadvertit, inquiens: Bonum eſt ſcire Leges, ſed non ad quæſtum, non ad iniquum Juris compendium, ſed ad inquiſitionem veritatis, & judicii æquitatem. Plurima etiam in Theodoſii, ac Juſtiniani Codicibus extant, quorum ſcientia Superiores maxime decet. Domini Gothofredi notæ in Theodoſianum Codicem eruditionum copia undique ſcatent.* Quæ hactenus dicta ſunt, ad Congregationum reſcripta pertinent. Fatemur, in Brevibus paulo liberalius agi. Sacerdoti enim ſeculari, qui ſcientiæ, & Juris peritiæ famam ſibi comparavit, indulgetur, ut in tribunalibus etiam laicalibus poſſit tam civiles, quam criminales cauſas agere, prout advocati laici ſolent, dummodo in criminalibus judiciis ad defenſionem tantummodo ſcribat, & agat; nec ei interdicitur, quin laborum præmium poſſit expoſcere: ſupperadditur tamen, eouſque advocationis exercitium eidem permitti, quouſque certos Eccleſiaſticos reditus in congruam ſuſtentationem, aut Beneficium reſidentiale fuerit aſſecutus. Unde patet, diſpenſationem in hunc finem ipſi concedi, ut habeat unde honeſtum ſibi victum valeat comparare. Quapropter, ſi Sacerdoti vel ex patrimonialibus bonis, vel ex fructibus Beneficiorum, ac Penſionum, quas forte celaſſet, congrua ſuppeterent alimenta; noverint Epiſcopi, ablatam ſibi non fuiſſe auctorita-

tem

tem interdicendi hujusmodi Sacerdoti, ne concessis in Brevi facultatibus utatur: quod quidem tunc etiam locum haberet, cum Sacerdos ita in advocati muneribus versaretur, ut offensionis, & scandali occasionem ceteris exhiberet. Rebus autem sic in suo lumine constitutis, difficile admodum videtur, in illis quidquam reprehensione dignum posse inveniri.

XIII. Affirmare quidem non possumus, nos legisse in relationibus status Ecclesiæ querelam ullam adversus resignationes Beneficiorum, animarum curam, vel onus residentiæ, & Choralis servitii adnexum habentium, quæ *in favorem certæ personæ* fieri, & admitti consueverunt; sicuti nec quemquam Episcoporum conqueri legimus de coadjutoriis *cum futura successione*, quæ fiunt non solum de Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam de Parochiis, Canonicatibus, aliisque inferioribus Beneficiis: negare tamen non possumus, quin ore tenus sæpe jactari audiverimus hujusmodi querelas, easque etiam invenerimus penes aliquem Auctorem exscriptas. Nec enim desunt, qui contendant, per hujusmodi resignationes, & coadjutorias, repleri diœceses Sacerdotibus, & Ministris parum idoneis, easdemque esse sacris canonibus, & Concilio Tridentino contrarias. At, licet ultro concedamus, minime probandum fore, si hujusmodi resignationes in excessivum numerum excrescerent, iisdemque, nullo præmisso conditionum, ac causarum examine, nullo personarum habito delectu, aditus pateficret; facile tamen evincere possumus, resignationes ipsas, & coadjutorum deputationes, proficuas, & necessarias esse, quoties intra congruum numerum consistant, nec aliter admittantur, quam cum ex prævia accurata discussione constiterit, nullam ex requisitis causis, & conditionibus desiderari: qui plane stylus est, quem Apostolica Sedes servare consuevit: easdemque ostendere possumus nec Juri Canonico, nec Tridentini Concilii decretis adversari.

XIV. Resignatio in favorem, vel favore certæ personæ, illa dicitur, qua Parochus, Canonicus, vel alius quilibet Beneficiarius, suum Beneficium in Superioris manus dimittit, eo tamen animo, & expressa conditione adjecta, ut Parochia, Canonicatus, Beneficiumve dimissum, certæ designatæ personæ conferantur; adeo quidem, ut, si Superior alteri, quam designatæ personæ, Beneficium conferret, irrita plane esset collationis actus, juxta Glossam *in Cap. Olim, il primo, verb. Traditam, de restit. spoliator.* Quam in rem plurimum confert textus *in Cap. Cum universorum, de rer. permut.* in quo hæc proponitur facti species. Duo Præbendam obtinentes, non implorata Superioris auctoritate, inter se egerant, ac convenerant de propriis Præbendis sibi mutuo transferendis, ac permutandis: cum autem alter, Præbendam alterius jam consecutus, suam ipse, non in alterum illum, sed, contra initam conventionem, in tertiam extraneam personam transtulisset, pronunciat Pontifex, eum, qui contra jus, & privata auctoritate, Præbendam suam alteri resignaverat, ea carere non debere, sed posse illam repetere, propterea quod deceptus fuerit, dum conditionem resignationi adjectam alter implere detrectavit. Superior autem, penes quem potestas est admittendi hasce resignationes pactionatas, & *in favorem*, unus est Romanus Pontifex: cum enim illæ adversentur litteræ, & positivæ sanctioni Juris scripti *in Can. Plerique*, 8. *quæst.* 1. consequitur, privativam hanc auctoritatem esse Romani Pontificis; quippe qui unus positivo Juri supereminet, &, quoties opus est, Jus ipsum relaxare potest, juxta *Cap. Significasti, de elect.* & *Cap. Proposuit, de concess. præbendæ*.

XV. Adversus hujusmodi Beneficiorum dimissiones favore certæ personæ, non solum anteactis, sed nostris quoque temporibus, plures cumulantur querelæ. Dicunt enim aliqui, dum hisce resignationibus locus relinquitur in Parochialibus Beneficiis, a medio tolli concursum a Concilio Tridentino præscriptum: subdunt, fieri exinde, ut ad Parochiales, Canonicatus, & reliqua Beneficia, personæ plerumque immerentes assumantur: innuont insuper, resignationes ut plurimum dirigi a resignante in personas sibi sanguine junctas, quod speciem quandam habet hæreditariæ successionis in Ecclesiasticis Beneficiis improbatæ: in dubium denique revocant, an, ob inserta pacta, & conventiones, actus ab omni simoniæ suspicione immunis pronunciari possit.

XVI. At contra, si æquioribus oculis percurratur nimia frequentia casuum, quibus Parochi, Canonici, vel Beneficiatii, ex contracto morbo, vel ob ingravescentem ætatem, inhabiles efficiuntur; si perpendatur animo, nonnunquam, quæ humana imbellicitas est, reperiri Parochos, & Canonicos opportuna litterarum scientia destitutos; si serio animadvertatur, indicatum a Jure remedium adjungendi Sacerdotem adjutorem senescentibus, & mala valetudine affectis, non semper in usum redigi, neque per eum urgentibus indigentiis plene consuli posse; si tandem secum quisque perpendat, facile quidem esse proponere, ut illitteratus Parochus a Parochiali officio removeatur, eidemque substituatur idoneus Vicarius; at id ipsum perficere, non adeo facile, vel saltem non nisi post diuturnas lites & perturbationes obtineri posse, cum ceteroquin paratum opportunumque suppetat remedium ex resignatione, quam sæpe Parochus in favorem personæ sibi acceptæ libenter exhibet, quin immo sibi permitti enixe postulat: ecquis erit unquam, qui receptam disciplinam, sive morem, carpere jure possit? uti satis prudenter observat Redingius *in Historia Concilii Tridentini sess.* 24. *tom.* 4. *pag.* 363.

XVII. Si autem hæ rationes in una veluti lancis parte appendantur, in altera vero statuantur, quæ superius objectæ fuerunt; nullo negotio posteriores prioribus præponderare dignoscentur. Insuper unicuique ex oppositis rationibus non deest peculiaris, & satis firma responsio. Et primo quidem asserebatur, per resignationes Parochialium *favore certæ personæ*, tolli saluberrimam concursus disciplinam. At hæc satis valida haberi posset objectio, si omnes, vel saltem pleræque Parochialium, prævia resignatione, conferrentur: secus vero, dum perpaucæ, & insuper peculiaribus urgentibus causis, Parochialium resignationes recipiuntur. Quilibet Episcopus potest hoc sibi perspectum efficere, modo diœcesis suæ Paruchias recenseat, &, quæ per concursum, quæ per resignationem collatæ comperiuntur, enumeret: perspiciet enim, numerum Parochialium, quibus servata concursus forma præpositus fuit Parochus, longe superexcedere exiguum illum Parochiarum numerum, quæ resignatariis fuerunt concessæ. Asserebatur secundo loco, ex invectis resignationibus consequi, ut Ecclesiastica Beneficia in immeritas personas conferantur. Verum, præterquamquod reponi posset, id ipsum sæpe etiam usuvenire, dum, prævio solemni, concursu, libere Rectores seliguntur, cum hominis non sit omnia inspicere, atque prospicere; in omnimodam præpositæ objectionis eliminationem mox infra subjicietur methodus, quæ in admittendis resignationibus observatur, ut inde dignosci valeat, an quicquam intactum relictum fuerit, quo dignis pateat, indignis ostium occludatur: quod sane quilibet rei perspicuitate compulsus id ita esse fatebitur; &, si secus quandoque contingat, id minime collatoris culpæ adscribendum esse. Tertio loco proponebatur animadversio, resignationes, de quibus sermo est,

inter consanguineos plerumque celebrari; quod speciem quandam damnatæ per sacros canones hæreditariæ successionis in Beneficiis Ecclesiasticis præfefert: In primis autem animadverti & illud poterat, plurima extare resignationum exempla, quibus, non in consanguineos, vel affines, sed in extraneos plane Beneficia fuerunt translata; deinde æquiori animo perpendi, imaginem illam hæreditariæ successionis penitus abesse, cum nepos, consanguineus, vel affinis, digni & idonei comperiuntur; eoque casu nihil obstare, quominus Beneficia illis resignari valeant. Lupus Ferrariensis *in epist.* 73. Archiepiscopum Senonensem exoravit, ut cuidam Parocho, qui ob hebetiorem oculorum aciem suo muneri satisfacere non poterat, virum emeritum, illius propinquum, substitueret: *Peto ut ad supplicationem Gerohaldi Presbyteri, N. Diaconum, ejus propinquum, in ipsius titulo dignemini ordinare, quoniam difficultate visus frequenter non sufficit sacerdotale munus implere*. Hincmarus Remensis hoc nomine accusatus, quod nepotem suum in Episcopum Laudunensem ordinasset, objectam accusationem ita retudit: *Reputatur etiam mihi, quod te nepotem meum gratia propinquitatis Episcopum ordinaverim, quasi non & alii per me sint ordinati Episcopi, qui non sunt mihi carne propinqui: & nolunt attendere mihi, hoc reputantes, quia non impedit ad quemquam ordinandum carnis propinquitas, si ordinandus fuerit electus, & petitus secundum Ecclesiasticas regulas*. Flodoardus quoque *in Historia* hæc de ipso commemorat: *Ego vero fractus ætate, & attritus infirmitate, ministerio me abdicavi Prælaturæ coram eodem Præsule, qui me hoc absolvens, imposuit illud Flodoardo nepoti meo, septuagesimo ætatis meæ anno*. Insuper quicumque in rerum usu aliquanto versatus sit, persacile testari poterit, consuevisse Deum Optimum Maximum etiam ex hoc humano in carnem & sanguinem affectu utilitatem, & non exigua commoda in suam Ecclesiam derivare. Beneficiarius quippe, qui consanguineum in Beneficio sibi successorem exoptat, in id curam studiumque suum impendit, ut illum bonis moribus imbutum, scientiaque instructum, proposito honore dignum exhibeat; Ecclesiam quoque, ejusque bona, & ædificia, sarta tecta servare non negligit, ut expensarum incommoda expectato sibi successori subeunda non relinquat. Quarto tandem ac postremo loco concludebatur, resignationes ejusmodi adnexas semper habere conventiones, pacta, conditiones; ut non temere in suspicionem simoniacæ labis venire judicentur. At, cum recensitis pactis & conditionibus id tantummodo caveatur, ut dimissum Beneficium transferatur in designatam personam, aut ad summum ut resignatario certa aliqua pensio dimittenti quotannis persolvatur, nunquam affirmare licebit, hujusmodi resignationum actus simonia Divino Jure proscripta infici; sed si quod vitium inest, fatendum erit, id Juri Ecclesiastico positivo duntaxat adversari, ejusque censura damnatum esse: juxta doctrinam Glossæ *in Cap. Ex parte, in primo, de officio Judicis delegat.* & *in Cap. Cum pridem, verb. Illicitæ pactionis speciem, tit. de pactis*. Ex quo illud porro consequitur, si recensita pacta distincte exposita, plane perspecta, & comprobata fuerint a summo Pontifice, resignationem nec simoniacam esse, nec illicitam; cum illius actum, & adnexa pacta omnia rata fecerit is, qui universo Ecclesiastico Juri superior est, illudque potest sua auctoritate relaxare, uti recte concludunt Auctores. Quin immo tantum abest, ut in resignationibus favore certæ personæ simoniacum crimen passim lateat, ut ex illis potius validum remedium prodierit ad eliminandam simoniam illam Divino Jure damnatam. Certis quippe allatis relationibus detectum est, in quibusdam regionibus, ubi rumor increbuerat, resignationes favore certæ personæ non amplius locum, aut exitum habituras, invectum fuisse occultum, ac perniciosum abusum, quo fictitia Beneficia erigebantur eo consilio, ut illa subinde cum veris Parochiis, & Canonicatibus permutarentur, certa aliqua super hisce Parochialibus, & Canonicatibus pensione constituta: qua quidem improba methodo id assequebantur, quod alias jure obtinuissent, si Parochialium, aut Canonicatuum resignationes in favorem certæ personæ, juxta receptum stylum, factæ fuissent, & admissæ.

XVIII. Quæ hactenus disputata sunt, satis superque esse deberent ad eradicanda tandem, si fieri unquam poterit, zizania, quæ identidem disseminantur. Verum, quia intrinsecis rationibus quandoque præpollere solent auctoritates, & res judicatæ tribunalium, licebit nobis has superaddere notitias. Arnulphus Rozæus, in magna Parisiensi Curia Consiliarius, Tractatum scripsit *Juris Regaliarum*, ubi *privilegio* 32. *num.* 2. asserit, discussam olim fuisse quæstionem, an resignatio *favore certæ personæ* valida sit, an vero simoniaca dici mereatur. Plures affert ipse rationes ad vindicandam actus validitatem, eumque purgandum omni suspicione simoniacæ labis; sed subinde refert supremæ Curiæ decretum, quo hujusmodi renuntiationes irritæ, ac simoniacæ declarantur. Verum, ut hujusmodi judicati vis pondusque expendatur, satis esse videtur hoc unum monere; firmas nimirum in Gallia, & validas haberi Beneficiorum regio juri subjectorum resignationes in favorem certæ personæ coram Rege peractas: quo posito, quis valeat percipere, quo unquam jure eædem licitæ fiant, nulloque simoniæ vitio infectæ, si coram Rege peragantur; contra vero nullæ sint, irritæ, ac simoniacæ, si fiant coram Pontifice Maximo, actum comprobante, & acceptante? De jure hoc regio fusiori calamo scripsit Auctor Tractatus *de Regalia part.* 2. *cap.* 7. *pag.* 70. quo in loco ejusdem juris imbecillitatem demonstrat. Cabassutius vero *in Theoria, & Praxi Juris Canonici lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 12. si jus regium tuetur, Pontificium saltem non oppugnat: *Resignationem in favorem*, inquit, *Jus probibet: ideoque omnes in favorem factæ resignationes nullius sunt momenti, nisi fuerint admissæ a Papa, cujus potestatis est de communi Jure dispensare. In Gallia tamen multorum seculorum usu & consuetudine præscriptum est, ut tempore Regaliæ fiant Beneficiorum resignationes in alterius certæ personæ favorem coram Rege, qui solus, ac pleno jure vacantia in Regalia Beneficia confert. Seclusо Papa, & Rege, nullus potest resignationes in favorem admittere; nec ipse Papæ Legatus, nisi hoc specialiter in mandatis habeat*.

XIX. Certum est, Galliarum Oratores in Concilio Tridentino enixis studiis proposuisse, ac suasisse, ut proscriberentur omnino resignationes in favorem certæ personæ fieri solitæ, asserentes, sanctionibus canonicis adversari, quod possit quisquam sibi in Beneficio successorem quærere, ac seligere: uti videre est apud Thomassinum *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 50. *in fin.* & Van-Espen *Jur. Eccles. Univers. part.* 2. *tit.* 27. *cap.* 1. *num.* 19. Æque tamen certum est, eorum instantiam apud Tridentinos Patres minime obtinuisse; quod fatetur etiam Natalis Alexander *in sua Theologia Dogmatica tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *regul.* 8. *Regum Christianissimorum ad Tridentinam Synodum Oratores in mandatis habuere, ut resignationum in favorem abrogationem postularent, ac diligenter urgerent. Id tamen obtinere non potuerunt. Potestas enim ipsas approbandi penes summum Pontificem remansit: Episcopis autem, aliisque collatoribus est adempta*. Satis enim fuit sacro Concilio tollere & abrogare mandata de providendo gratias, quæ *expectativæ* dicuntur, & reservationes mentales; quemadmodum videre est *sess.* 24. *cap.* 19. *de reformat.* hæcque omnia fuerunt executioni demandata, & adhuc religiose servantur.

XX. Ve-

XX. Vetus est Apostolicæ Sedis consuetudo, qua resignationes favore certæ personæ recipiuntur. Pervolutis enim Datariæ Regestis, compertum est, Clementem V. qui in Pontificem Maximum electus fuit anno 1305. easdem admisisse, ejusque exemplum secutos esse successores Pontifices, ipsumque S. Pium V. auctorem celebris Constitutionis, inter suas 48. qua data fuit norma resignationibus, quæ coram Ordinariis fieri, & ab iis admitti possunt; & quoties adversus hujusmodi resignationes controversia aliqua excitata fuit, haud neglectum est fundamenta, quibus illæ innituntur, sedula investigatione perpendere. Clemens enim XI. san. mem. Pontifex Congregationem haberi voluit a viris doctrina, rerumque usu tunc Romæ præstantibus, in eaque discuti, an resignationes favore certæ personæ essent proscribendæ; & quatenus abrogandæ minime viderentur, quibus conditionibus easdem moderari, & cohiberi expediret: concordique omnium suffragio pronunciatum fuit, resignationes tolli non oportere; sed nec easdem in posterum recipi debere quoad Parochiales, Dignitates, Canonicatus, & reliqua Beneficia residentialia, nisi præcesserit Ordinarii relatio de resignatarii moribus, doctrina, & habilitate; & quoad Parochiales hoc superadditum fuit, ut resignatarius ætatis suæ annum trigesimum ageret, quamvis ex Juris communis præscripto, qui vicesimum quartum annum exegerit, recte Parochiali præponatur, uti constat *ex Cap. Cum in cunctis §. Inferiora*, ubi Abbas *num.* 2. & Fagnanus *num.* 10. *de elect.* Ordinarii itaque in id animum maxime intendant, ut accuratam, rectamque, dum exquiritur, relationem faciant: & si de resignatione Parochialis agatur, eandem non transmittant, nisi præhabito examine illius, in quem animarum cura transferenda proponitur, coram Examinatoribus Synodalibus: si vero res sit de Canonicatibus, aliisque Beneficiis residentiam exposcentibus, quin & de Beneficiis nullo residentiæ onere gravatis (quandoquidem nec horum resignatio sine prævia Ordinarii relatione nunc recipitur, quamvis vigens antea praxis id minime requireret), seclusо partium studio, & personarum acceptione posthabita, rerum veritatem exponant & referant. Eoque pacto jam nulla erit occasio vociferandi, ex resignationibus, quæ fiunt, & admittuntur favore certæ personæ, id evenire, ut Parochiales, Canonicatus, Beneficiaque omnia viris immeritis repleantur. Inspiciatur doctus & accuratus Rigantius *in Commentariis ad Regul. 45. Cancell. §. 1. a num.* 1. *ad* 41. ubi, quæ hactenus disputavimus, pluribus ipse recensuit, & reliquas omnes hanc rem attingentes notitias collegit.

XXI. Proximum a resignationibus *favore certæ personæ* locum obtinent coadjutoriæ *cum futura successione*, de quibus idem, quod de illis, judicium ferendum est: nimirum nec excessivum illarum numerum esse approbandum; at ne eas quidem reprobandas, quæ concedi solent, quibusdam impellentibus circumstantiis, plerumque ex eo provenientibus, quod qui Ecclesiam, aut Præbendam, vel quodlibet aliud Ecclesiasticum Beneficium obtinent, impares evaserint obeundis muneribus eorum Ecclesiæ, Præbendæ, aut Beneficio adnexis; quodque difficile admodum sit, idoneum alium virum reperire, qui debita Ecclesiæ obsequia, curam, servitutem exhibere velit, non proposito ipsi certo futuræ successionis præmio. In Decretalibus *sub tit. de Clerico ægrotante*, & præcipue *in Cap. De Rectoribus*, cavetur, ut coadjutori congrua portio ex Ecclesiæ redditibus assignetur, quia ibi agebatur de coadjuto temporaria ægritudine correpto, quo tandem convalescente, coadjutoria cessare debebat. Verum in aliis duobus Capitulis, quorum alterum incipit *Tuæ nos*, alterum *Consultationibus*, nullum plane habetur verbum de congrua coadjutori adscribenda: ex quo plures Juris Canonici Interpretes inferendum dixerunt, in duabus hisce Decretalibus rem esse de coadjutore ob perpetuam coadjuti ægritudinem, & cum jure futuræ successionis deputato; hasque proinde coadjutorias Juri Canonico cognitas esse, atque probatas: eoque magis, quia pro illis validissimum suppetit argumentum *ex Can. Quamvis, 7. quæst.* 1. in quo, dum agitur de coadjutore, qui adjungendus erat Episcopo a pluribus annis ægrotanti, & de cujus valetudine jam fere nulla spes supererat, hæc apposita leguntur verba: *Qui, etiamsi Episcopo, qui nunc ægrotat, superstes extiterit, loco ejus debeat consecrari.*

XXII. Verum, ad plene vindicandas coadjutorias cum futura successione, validissimum nobis argumentum suppeditant solemnia quædam facta, quæ in Historia Ecclesiastica referuntur. Illustre illud plane est, quod medio circiter tertio seculo contigit. Cum enim, e vivis erepto Severo, pax & tranquillitas Orientali Ecclesiæ fuisset restituta, celebris Narcissus ad suam remeavit Jerosolymitanam Ecclesiam: at, quia illi utiliter præesse non poterat, cum centesimum jam ageret ætatis annum, Palæstinæ Episcopi, Narcisso annuente, Cleroque universo, & populo consentiente, in Cathedra Jerosolymitana collocarunt S. Alexandrum tunc in Cappadocia Episcopum, qui per id temporis illuc advenerat sacra loca visitaturus; atque hoc pacto Narcisso adjunxerunt Episcopum adjutorem cum jure successionis post Narcissi mortem in Jerosolymitano Episcopatu obtinendæ. Qua agendi methodo binas dispensationes Palæstinæ Episcopi concessisse videntur: alteram, qua Episcopum ab una ad aliam Ecclesiam transtulerunt: alteram vero, qua duos in eadem Sede constituerunt Episcopos, quod ita Jerosolymitanæ Ecclesiæ utilitas, & necessitas postularet. Narratur id ab Eusebio *lib. 6. Hist. Eccl. cap.* 9. a Nicephoro *Histor. Eccles. lib. 5. cap.* 10. a Papebrochio *in Hist. Chronol. Episcopor. Jerosolymit. num.* 60. *tom.* 3. *mens. Maji.* Adductæ vero animadversiones leguntur penes Thomassin. *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 2. lib. 2. cap. 55. num.* 10. ubi post relatam electionis Alexandri historiam, hæc subdit: *Eodem afflati Spiritu charitatis Sancto Episcopi Provinciæ duplici subscripsere dispensationi, ut & Alexandrum prioris Ecclesiæ nexu solverent, & coadjutorem illum Narcisso, ac coepiscopum darent. Eo invitabat utilitas, eo necessitas adigebat. Erat enim Narcissus centum annos natus, & Alexandri non paulo eminentius erat virtutum fastigium, quam Sedes Jerosolymitanæ. Ita compensata est dispensatio duplex a Concilio Provinciali.* Et, si fides adhibenda est erudito Ruinart in *Acta Martyrum*, & peculiariter in *Acta Alexandri*, ex hoc celebri facto coadjutoriæ cum futura successione suam repetunt originem: *Cujus quidem facti nullum exemplum in Ecclesia tunc temporis præcesserat: ad quod proinde Episcoporum coadjutorum, qui jam nunc frequentiores sunt, origo refertur.*

XXIII. Perspectum omnibus est, quid exeunte quarto seculo contigerit S. Augustino in Hipponensem Episcopum assumpto. Valerius præclarus Episcopus, non minus adversa valetudine, quam senio confectus, exoptabat, ut S. Augustinus, tunc tantum Sacerdos, sibi in Hipponensi Cathedra assideret coepiscopus, ut una simul eidem Ecclesiæ præesset, & demum sibi decedenti esset in universo Pastorali regimine successor: *Formidans idem venerabilis senex*, Valerius nempe, *& sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud Primatem Episcoporum Carthaginiensem, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrans, ut Hipponensis Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, quo suæ Cathedræ non tam succederet, quam consacerdos accederet, Augustinus.* Hæc legun-

guntur in Vita S. Augustini scripta a S. Possidio *cap.* 8. ubi etiam narratur, quod, cum Megalius Episcopus Calamensis, Numidiæ Primas, Hipponam pervenisset, Valerius, adjunctis sibi reliquis Episcopis ibidem præsentibus, Clero, populoque nedum consentiente, sed etiam plaudente, effecit, ut Augustinus tunc Presbyter Hipponensem acceptaret Episcopatum, eumque una cum ipso Valerio administrandum regendumque susciperet. De hac sua electione Augustinus *epist.* 113. *alias* 110. loquitur, & conqueritur, eo quia, vivente adhuc Valerio, fuerit Hipponæ Episcopus ordinatus, quod contra Nicænæ Synodi sanctionem, attentatum asserebat: *Adhuc in corpore posita beatæ memoriæ Patre & Episcopo meo Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo; quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat.* In eadem epistola S. Doctor refert, Severum Episcopum Milevitanum, propterea quod valde metueret, ne post sui obitum, tumultus, ac contentiones excitarentur in designando successore, rem ita gessisse, ut vivens adhuc, futurum sibi in Episcopali Sede successorem jam electum conspiceret: & quamvis in eam rem solius tantum Cleri accesserit consensus, ideoque complures merito vererentur, ne, ob neglectum penitus populi judicium, perturbationes, & dissidia orirentur, cum primum rei gestæ ratio perspecta fieret; placuit nihilominus Omnipotenti Deo, ut pacatum res exitum haberet: *Deo placuit, tristitia fugata est, gaudium successit. Ordinatus est Episcopus, quem præcedens Episcopus designaverat.* Ipsa sunt Augustini verba: post quæ subdit, omnibusque diserte significat, se velle sibi in Hipponensi Ecclesia successorem Sacerdotem Eraclium: *In omnium vestrum notitiam perfero: Presbyterum Eraclium mihi successorem volo:* ita tamen, ut, dum viveret, nollet se pastorali cura, & solicitudine penitus eximere, sed adjutorem sociumque in illis perferendis habere Sacerdotem Eraclium; uti legitur *num.* 6. Quæ quidem Sancti Pastoris voluntas concordi omnium plausu comprobata fuit. Et sicuti tunc non adfuit, qui maximas Deo Optimo gratias non retulerit, ita neminem tunc reperire est, qui in relata facti serie perspectissimum coadjutoriæ cum futura successione exemplum non agnoscat; veluti etiam recte perpendit Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imperii lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 8. *Valerius Hipponensis Episcopus Augustinum in Ecclesia sua ordinari Episcopum fecit, ut coadjutor, & coepiscopus esset; ita ut, novo more, inquit Paulinus, non tam succederet, quam accederet. Ceterum ordinationem illam probavit Cleri, & populi consensus, & Episcoporum comprovincialium. Canones nihilominus Nicænos in ea violatos esse, fatetur Augustinus; non quia ipse successor Valerio destinatus esset, sed quia Episcopus una cum illo fuit. Quippe Concilium illud vetuerat, ne duo Episcopi essent in una Ecclesia. Nam, quod spectat ad electionem successoris, nihil in ea reprehendebat, modo fieret cum consensu Cleri, & plebis, id est eorum, ad quos jus eligendi pertinebat. Certe ipsemet Augustinus successorem sibi constituit Eraclium in plenario Ecclesiæ suæ cœtu: cui electioni ut accederet Cleri, & populi Hipponensis consensus, effecit, & acta consensus eorum per Notarios excipi jussit.*

XXIV. Sacræ igitur antiquitati probatæ quoque noscuntur coadjutoriæ cum futura successione, quoties ea sit Præsulis conditio, ut administrationi, & gubernio Ecclesiæ utiliter amplius præesse non valeat; quoties designatus coadjutor & meritis polleat, & rerum agendarum scientia; quoties denique in coadjutore cooptando, ne aliena jura lædantur, eorum exquiratur, obtineaturque consensus, quorum suffragiis Episcopi electio esset perficienda. Hæcque plane methodus illa est, quæ constanti usu recepta nostris hisce temporibus servatur. Neque enim Prælati Coadjutorem sibi exposcentis preces recipiuntur, nisi claris, ac undique certis probationibus doceat, se concreditæ sibi Ecclesiæ utiliter administrandæ imparem evasisse; nisi ad eundem plane perspicuitatis gradum demonstret, postulatum coadjutorem doctrina, pietate, prudentia, ceterisque dotibus instructum esse, quæ ipsum Prælatura dignum, ejusque muneribus sustinendis idoneum constituant; nisi demum, ubi agatur de Ecclesiastica dignitate, quæ, prævia electione, vel nominatione, conferri soleat, eorum proferat consensum, qui eligendi, vel nominandi jure potiuntur. Utque insuper illud declinetur incommodum, quod S. Augustinus contigisse conqueritur, dum ipse a Valerio in Hipponensis Ecclesiæ coadjutorem assumptus fuit, quicumque Episcopi coadjutor constituitur, consecratur quidem & ipse Episcopus, ut, dum coadjutus legitimo detinetur impedimento, Ordinis munia obire possit, at titulum non consequitur illiusmet Ecclesiæ, cujus administrationi, ac regimini adlaborat, ne duo simul sedeant in una Episcopali Sede Episcopi, sintque duo unius Ecclesiæ Sponsi, sed titulo solummodo donatur alicujus Ecclesiæ in partibus Infidelium sitæ; a cujus vinculo tunc demum solvitur, cum, vita functo Episcopo, cui adhæserat coadjutor, administrandam assumit jure suo Ecclesiam, cui antea adjutricem operam uti coadjutor præstiterat.

XXV. Ignota nobis non est responsio, quæ recensitis hucusque rationibus, claris ceteroquin, ac plane perspicuis, opponitur. Objicitur nempe locum iis esse, cum agitur de coadjutore in Episcopali Ecclesia, vel insigni aliquo monasterio statuendo; secus vero, si res sit de Parochiis, Canonicatibus, ceterisque inferioribus Beneficiis residentiam adnexam habentibus: facile siquidem intelligi posse, justam subesse necessitatem occurrendi indigentiis Episcopalis, vel Abbatialis Ecclesiæ, etiam per coadjutorem cum jure futuræ successionis adscitum, si Episcopus, vel Abbas, ex infirmitate, ingravescente ætate, vel alio quovis impedimento, gravissima onera sibi imposita perferre non valeat: at non ita facile captu esse, quænam tanta urgeat necessitas, ut Parocho, vel Canonico, inhabili effecto, statim adjungatur coadjutor, cui non modo spes, sed certum jus succedendi in Beneficio addicatur, cum & Parochus, in cura animarum obeunda, satis a Vicario sublevari, & adjuvari possit, & quodcumque Capitulum, utpote ex pluribus Canonicis, & Beneficiatis compositum, quamvis aliquis ex ipsis, justo impedimento detentus, perpetuo abesse cogatur, valeat quamfacile absentis onera in reliquos ita distribuere, ut nullum Ecclesiæ, Divinoque cultui detrimentum irrogetur; quo quidem seposito detrimento, omnis illico cessat legitima causa, quæ coadjutoriam justificare possit. Posito autem legitimæ, ac urgentis causæ defectu, consuetæ audiuntur oblocutiones, ex coadjutoriis videlicet insurgere votum captandæ mortis alterius; & expectativas gratias, a sacro Tridentino Concilio proscriptas, in usum revocari.

XXVI. Verum, si Episcopo, aut Abbati recte adjungitur coadjutor, etiam cum jure futuræ successionis, ne, illis justo aliquo impedimento præpeditis, Episcopatus, vel monasterii regimen negligatur, vel detrimentum aliquod subeat, quamvis forte posset Episcopi Suffraganei, aut Vicarii opera, rebus omnibus opportune consuli; idque ea de causa, quod experientia compertum sit, Ecclesiæ longe utilius esse, potius quam a Suffraganeo, seu Vicario, regi, administrarique per idoneum coadjutorem, qui regiminis curas, & solicitudines eo libentius aggrediatur, quo tutiorem spem fovet, se in susceptis muneribus

diu-

diutius permansurum, si coadjuto Episcopo, vel Abbati superstes fuerit; cur unquam reprobandus erit, longeque removendus a Parochialibus coadjutor cum jure successionis, quotiescumque Parochus, inhabilis factus, officii sui partes implere se ipsa non valeat; quoties coadjutor non constituitur, nisi ex praecedentibus legitimis documentis constet de illius merito, & idoneitate; ac demum quoties manibus veluti tangitur, recto animarum gubernio aptiorem, utilioremque evadere Sacerdotem coadjutorem cum futura successione, quolibet alio Sacerdote, qui, nulla spe fretus obtinendæ Parochialis, mercenariam operam suam præstet? Præterea, quod ad Canonicos attinet, quamvis Capitulum non adeo exiguo Canonicorum numero constet, cum tamen quandoque contingat, nonnullos ex iis in Capituli negotia expedienda incumbere, aliquos jubilationem emeritos, alios demum aliis de causis Choro non interesse, indeque non exiguum Divini cultus detrimentum oriri; quis unquam bona fide contendere poterit, hisce urgentibus circumstantiis, haud licere adjungere Canonico ætate confecto, & Ecclesiæ non amplius inservire valenti, coadjutorem cum futura in Canonicatum successione? Huc tota re perducta, non nisi per summam injuriam dictitatur, aut redintegrari expectativas gratias a Concilio Tridentino proscriptas, dum admittuntur coadjutoriæ cum adnexo futuræ successionis jure; siquidem coadjutoriæ nunquam fere expediuntur, nisi expressus coadjuti præcesserit consensus, qui in expectativis nullo modo requirebatur: aut per coadjutorias pravum induci votum captandæ mortis coadjuti; cum idem, & potiori forte jure, asseri posset de Episcoporum & Abbatum coadjutoribus, & tamen nil tale obmurmuretur, vel certe spernatur, si quid ejusmodi exaudiri contingat; cumque etiam posset idem de illis affirmari, quibus pensiones reservantur super Episcopatibus, Abbatiis, Parochiis, & Canonicatibus, nec tamen tale quid objiciatur; cumque demum præponderare omnibus debeat necessitas consulendi Ecclesiæ, qua inspecta, omnem plane vim, ac pondus amittunt, non minus exaggeratum alienæ mortis votum, quam jactata hæreditariæ successionis species in Sanctuarium illata: *Tota coadjutoriarum amaritudo considerari potest vel in voto captandæ mortis, in quo fundatur reprobatio expectativarum, vel in successione quasi hæreditaria in Beneficio, vel in eo, quod per hujusmodi gratias minus idonei in Ecclesia ingeruntur. At primum excluditur per consensum, & requisitionem coadjuti: neque enim datur coadjutor invito, nisi in casu dilapidationis, cum ablatione administrationis, a qua de jure veniat perpetuo suspendendus, aut in casu dementis. Secundum excluditur per litteras commendatitias aut Episcopi, aut Capituli de qualitatibus adjutoris, & indigentia Ecclesiæ. Tertium accidit contra mentem summi Pontificis ex sinistra informatione, quæ in qualibet gratia provisiva intervenire potest.* Ita optime differit Joannes Solier *in Notis ad Institutiones Canonicas Lancellotti lib. 1. tit. 26. de Coadjutore §. 1.* quod etiam repetitum legitur a Filesac de *Sacra Episcoporum auctoritate cap. 14. §. 2.*

XXVII. Neque vero dissimulare volumus ea, quæ de coadjutoriis cum futura successione a Concilio Tridentino fuerunt constituta. Cum enim in eo sedula disquisitione disceptatum fuisset, an penitus tollendæ essent hujusmodi coadjutoriæ, in eam demum sententiam itum est, quæ expressa legitur sequenti decreto *cap. 7. sess. 25. de reform.* quo cautum fuit, ne in posterum coadjutoriæ quocumque in Beneficio locum obtinerent: *In coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.* Verum, cum exinde perpetuum recte fuisset, perfacile fieri posse, ut Episcopatus, vel monasterium, ob contractam ab Episcopo, vel Abbate rerum gerendarum inhabilitatem, ingens aliquod detrimentum subirent; non abnuit Concilium, in hac facti specie, coadjutoriis cum futura successione locum relinquere; dummodo tamen allatæ causæ a summo Pontifice recte perpensæ, eidemque probatæ fuissent, & designandus coadjutor iis omnibus polleret qualitatibus, quæ ad probum, satisque idoneum Prælatum efformandum desiderantur; *Quod si quando Ecclesiæ Cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet, Prælato dari coadjutorem, is non alias cum futura successione detur, quam hæc causa prius diligenter a Sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ a jure, & decretis hujus sanctæ Synodi in Episcopis & prælatis requiruntur.* Cum igitur Concilium in universum coadjutorias cum futura successione interdixerit in omnibus Beneficiis Ecclesiasticis, subindeque a generali sanctione exceperit Episcopatus, & monasteria, nullo penitus verbo facto de inferioribus Beneficiis, validum exinde illis suppetit argumentum, qui coadjutorias cum futura successione ab inferioribus Beneficiis excludunt. Inspiciatur Fagnanus *in Cap. Nulla, num. 69. & seq. de concess. præbendæ.*

XXVIII. Hujusmodi argumenti vim sane agnoscimus: at nihilominus arbitramur, neque potuisse, neque voluisse Tridentinos Patres vinculum injicere Romanis Pontificibus, ne, justis, ac validis urgentibus causis, coadjutores cum futura successione in inferioribus Beneficiis valerent constituere; sed tantum voluisse monitum quoddam iis relinquere, ne suam hisce coadjutoriis præstent auctoritatem, nisi cum re ipsa debitæ circumstantiæ id expostulent; cum nempe alia revera non suppetat ratio Ecclesiarum necessitatibus consulendi; utque hujusmodi coadjutoriarum numerum in immensum excrescere non sinant, ne collatorum jus omnino, vel magna ex parte impediatur, neve Ecclesiasticorum cœtus justa fraudetur spe concurrendi, & assequendi Beneficia, quæ identidem per diœceses vacare contingit.

XXIX. Neque profecto arbitraria est hujusmodi interpretatio. Innititur enim textui ejusdem Concilii in *cap. 21. sess. 25. de reformat.* ubi hæc leguntur: *Postremo sancta Synodus, omnia, & singula, sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina, tam sub fel. rec. Paulo III. ac Julio III. quam sub Beatissimo Pio IV. Pontificibus Maximis, in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelligatur.* Innititur præterea usui, ac consuetudini jam inde statim post Concilium observatæ, & in hæc nostra tempora productæ: cui quidem in ejusmodi circumstantiis quantum ponderis, & auctoritatis insit ad rectam legum intelligentiam assequendam, nemo ignorat. Vix enim absoluto Concilio, ac dimissis Patribus, Cardinalis Navagerius ad suam Veronensem Ecclesiam reversus, seque prostrata valetudine sentiens affectum, a Pontifice Pio IV. petiit, obtinuitque, sibi in coadjutorem cum futura successione in eadem Ecclesia adjungi Clericum Augustinum Valerium, sororis suæ filium, qui subinde ad Cardinalitiam dignitatem assumi promeruit; qua in re suum illi favorem præstitit S. Carolus Borromæus, agendo apud eundem summum Pontificem avunculum suum, ut contrariis quibuscumque derogaret, utpote qui Augustini merita optime noverat: quemadmodum legere est in illius Vita a Joanne Ventura conscripta, & hoc ipso anno 1754. Venetiis prælo restituta *pag. 35.* In Datariæ quoque Regestis extant exempla coadjutoriarum cum futura successione in Beneficiis inferio-

rio-

rioribus, quæ ſub Pontificatu tum Pii IV. poſt abſolutum Concilium, tum S. Pii V. tum ceterorum ſucceſſorum Pontificum fuerunt expeditæ. Innititur tandem aliis quoque ejuſdem ſacri Concilii capitibus. Prægnantia ſiquidem, & univerſalia ſunt verba *capitis ſecundi ſeſſ. 7. de reformat. Nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas, ſeu Cathedrales Eccleſias, in titulum, ſive commendam, aut alio quovis nomine, contra ſacrorum canonum inſtituta, recipere, & ſimul retinere præſumat.* Prægnantia item, & univerſalia ſunt quoque verba *capitis ſeptimi ſeſſ. 14. de reformat. Cum etiam, qui per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab Altari avelli debeat; qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit: nec illi aliqua Eccleſiaſtica Beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferre liceat: ſed omni Ordine, ac Beneficio, & officio Eccleſiaſtico perpetuo careat.* Prægnantia denique, & univerſalia ſunt pariter verba *capitis quinti ſeſſ. 24. de reformat. Matrim. In contrahendis matrimoniis, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Attamen, his minime refragantibus, perſpectum eſt omnibus, Apoſtolicam Sedem diſpenſaſſe anteactis temporibus, & identidem diſpenſare ſuper retentione plurium Epiſcopatuum in quibuſdam regionibus, ubi id in Catholicæ Religionis utilitatem vergere judicatur, quemadmodum ſuperius quoque animadvertimus. Nec etiam deſunt exempla diſpenſationum, quibus indultum eſt homicidis voluntariis, ad Ordines jam promotis, ut ſacra Altaris miniſteria obire poſſent; immo & aliqua reperire licet, quamvis rara admodum, exempla ſimilis, & majoris diſpenſationis conceſſæ iis, qui voluntarii homicidii crimen perpetrarunt, antequam Ordinibus initiarentur; ſive Conciliare interdictum eos tantum afficiat, qui, antequam ordinarentur, hominem interfecerunt, ſive ad eos quoque protendatur, qui, poſt ſuſceptos Ordines, hujuſmodi crimine ſe ſe obſtrinxerunt: qua de re videndus Fagnanus *in Cap. Henricus, num. 25. & ſeq. de Clericis pugnantibus in duello.* Ad hujuſmodi autem lenitatis, ac elementiæ gradum adduci ſe Romani Pontifices paſſi ſunt, non primis quibuſque ſupplicantium precibus, ſed poſtquam plures exhibitas obteſtationes rejecerant; poſtquam graviſſimum crimen publica ac inſigni delinquentis pœnitentia expiatum fuiſſe conſtabat; poſtquam denique ab Ordinario loci, aliiſque Eccleſiaſticis viris, habita fuerunt certa, & plane authentica teſtimonia tam de expletis peculiaribus pœnitentiæ actibus, datoque præclaræ virtutis exemplo per diuturnum probatæ vitæ tenorem, quam de ſpirituali utilitate, quæ in proximos per eum, qui diſpenſationem petit, obventura ſperatur, quoties illi ad majores Ordines aſcenſus indulgeatur, ſive eorundem antea adeptorum exercitium reſtituatur. Complura tandem exempla ſuppetunt diſpenſationum ſuper impedimentis matrimonii conceſſarum, ac ſolutionum pecuniæ in earum conceſſionibus injunctarum. De omnibus his legi poteſt Cardinalis Pallavicinus *in Hiſtoria Concilii Tridentini lib. 23. cap. 8. num. 21.* ubi plene oſtendit tum prædictorum omnium neceſſitatem, quamvis Conciliaris obſtet prohibitio; tum exactæ inde pecuniæ in pietatis opera erogationem; tum denique inculpabilem agendi rationem a S. Pontifice Pio V. initam, qui Succeſſoribus omnibus præclarum reliquit lenitatis exemplum, ne aſperiores, ac difficiliores in denegandis diſpenſationibus ſe ſe exhibentes, Chriſtifidelium animas præcipites ad perditionis barathrum propellant. Nunc autem ad coadjutorias revertentes, ex præadductis rationibus, atque exemplis colligimus, coadjutorias etiam cum futura ſucceſſione in Beneficiis inferioribus reprobari, aut illicitas reputari non poſſe. Ceterum perperam jactari dicimus, per ipſas immeritis Miniſtris diœceſes impleri: dum, ut ſuperius late diſſeruimus, iiſdem non patet aditus, niſi urgeat Eccleſiæ neceſſitas, cui aliter ſatis conſuli non poſſe, legitimis probationibus doceatur; ac niſi ſimul ex allatis authenticis documentis plane conſtet, coadjutorem virum eſſe Beneficio dignum, aptumque ad recte ac ſedulo implenda munera, quæ ipſi, dum deſignatur coadjutor cum futura in idem Beneficium ſucceſſione, exercenda demandantur.

XXX. Aliquando Epiſcoporum querelis locus factus eſt ob exemptionem nonnullis ipſorum ſubditis conceſſam ab illorum juriſdictione ordinaria. At id raro admodum, & non ſine graviſſima cauſa factum eſt, aut fit: petens enim exemptionem a ſuo Ordinario, probare debet ſævitiem contra ſe exercitam, aut juſtum timorem, quod ea exerceatur. Videantur Lotterius *De Re Beneficiaria lib. 1. quæſt. 24. num. 30. & ſeq.* Pignatellus *conſult. 124. tom. 10.* & Rota *deciſ. 280. part. 5. tom. 1. recent.* Nec petitæ exemptioni via aperitur, niſi audito Ordinario, ipſoque fraterne admonito, ut mitius agat, & juxta praxim Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, etiamſi adſint probationes ſævitiæ, vel juſti timoris, ut plurimum prohibetur tantum Ordinario, ne procedat ad actus irretractabiles excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, carcerationis, ſequeſtrationis, ſeu alterius ſimilis detentionis, niſi prius aut eadem Congregatione, aut Metropolitano certioratis, & obtenta ab ipſis facultate procedendi. Quod ſi aliquis *in fragranti*, ut dicitur, fuiſſet deprehenſus in aliquo gravi delicto, tunc Ordinario nunquam intelligitur ſubtracta facultas procedendi adverſus prædicto modo delinquentem, juxta reſponſum ejuſdem Congregationis editum die 5. Martii 1660. quo nihil moderatius excogitari poteſt.

CAPUT UNDECIMUM.

De quarto capite relationis ſtatus Eccleſiæ.

PErtinet quartum caput ad Regulares, de quibus hoc ipſo Tractatu jam plura diſſeruimus; ideoque perpauca nunc ſuperſunt addenda, eaque minime ſpectantia ad Regulares in propriis clauſtris degentes, ſed ad eos potius, qui mallent extra Religioſas domos vagari, alioſque illos, qui e clauſtris ob patrata crimina fuerunt expulſi; de quibus non deſtiterunt Epiſcopi, in relationibus ſtatus ſuarum Eccleſiarum, opportunas inſtructiones, & providentias expoſcere.

II. Perſpecta cuique eſt Concilii Tridentini ſanctio *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regularibus* edita, qua cavetur, ut quilibet Regularis ſuam oppugnaturus Profeſſionem, ſi quinquennium ab ea emiſſa needum fuerit evolutum, eamque nullam fuiſſe contendat, uti violenter extortam, *per vim, & metum*, vel quia immature factam, *ante ætatem debitam*, vel ob aliam hujuſmodi cauſam, *aut quid ſimile;* debeat ſua jura proponere *coram Superiore ſuo, & Ordinario.* Complures extant Regularium Ordinum Conſtitutiones, quibus ſtatuitur, ut, ſi quis habituali corporis ægritudine, v. g. comitiali morbo, affligetur, eamque rogatus ante Profeſſionem non patefecerit, quamvis jam profeſſus, e Religione ejiciatur. Si hujuſmodi quæſtionem intra quinquennium a die emiſſæ Profeſſionis excitari contingat, nonnulli Epiſcopi in relatione ſtatus Eccleſiarum expoſuerunt, contendere Regulares,

eam

eam unius Regularis Superioris judicio definiendam, nec Episcopum posse in hoc definiendo negotio se immiscere, propterea quod Concilium Tridentinum Episcopos tunc solum conjudices esse voluerit, cum, quinquennali spatio nondum exacto, Professio nulla dicatur; tanquam expressa *per vim & metum*, vel *ante ætatem debitam*, aut *alia simili de causa*, qualis nullatenus dici valet ea, de qua nunc sermo occurrit, cum scilicet Regularis in ipsa votorum nuncupatione rogatus, an aliquo habituali morbo laboraret, morbum ipsum reticuit. Verum constans atque perpetua sacræ Congregationis Concilii sententia fuit, in hac quoque facti specie, per Superiorem Regularem, & Ordinarium, junctis suffragiis, causam cognosci, ac definiri oportere: neque enim jure contendi potest, Concilium suam legem coercuisse ad ejus tantum generis judicia, in quibus Professio tanquam facta per vim & metum, vel ante præscriptam ætatem, irrita diceretur; siquidem de ceteris quoque similibus casibus, per ea verba, *aut quid simile*, mentionem fecit. Ratio autem, quæ Tridentinis Patribus suasit, ne hujusmodi judicium unius Superioris localis sententiæ relinquerent absolvendum, sed mallent Episcopalem quoque auctoritatem accedere, non solum sibi locum vindicat, cum Professionis nullitas ex vi & metu, vel ex incompleta ætate desumitur; verum etiam cum Professio nulla asseritur, ex eo, quod professus corporis vitium reticuit, licet interrogatus fuerit, ut, si quod inesset occultum vitium, patefaceret. Sacræ Congregationis decreta a nobis relata fuerunt in folio, quod pro imposito nobis olim Secretarii munere exaravimus in causa *Burgen.* quæ proposita fuit, & ad normam præfatorum decretorum decisa die 13. Aprilis 1720. uti videre est *tom.* 1. *Thesaur. Resolutionum*: eademque Congregationis sententiam nos ipsi complexi sumus, atque firmavimus in nostra Constitutione, cui initium *Si datam hominibus*, 47. §. *Cum etenim*, *tom.* 2. *nostri Bullarii*.

III. At hic non est controversiæ finis. Sane, de Jure communi, valida est Regularis Professio, etiam ab eo emissa, qui aliquo habituali morbo detinetur, nec illum ante Professionem, quantumvis interrogatus, denunciat. Ut autem irrita fiat, necesse omnino est, ut id in Constitutionibus Ordinis a Sancta Sede approbatis peculiari sanctione edicatur; quemadmodum recte animadvertunt Navarrus *consil.* 48. *num.* 2. *lib.* 3. *tit. de Regularibus*, Rota *coram Ubaldo decis.* 38. *nu.* 2. *& seq.* & *decis.* 394. *num.* 1. *& seq. coram eodem*. Neque tuto affirmare licet, nullitatem Professionis per Constitutiones Ordinis fuisse inductam; quoties professus requisitus ægritudinem suam celaverit, quamvis Constitutiones & illam pandi jubeant, ac protestentur, alias illegitimam fore Professionem; sed opus est, ut illam re ipsa nullam fore declarent, si contra statutam legem ab aliquo emissa fuerit; veluti optime expendunt Fagnanus *in Cap. Qui Presbyterum*, *num.* 85. *& seq. de pœnit. & remiss.* Bordon. *in controvers. moral. controv.* 21. *de ætat. profess. quæst.* 9. Cardinalis Petra *ad Constit. Apostol. tom.* 2. *pag.* 525. Posita autem Professionis nullitate, disquirendum tantummodo superest, non quidem an Religio, juribus utens ex nullitate Professionis sibi competentibus, professum valeat expellere; sed num professo liceat se vindicare in libertatem excundi e Religione, quamvis hæc ultro eundem retinere consentiat.

IV. Non semel hujusmodi casus in quæstionem venit, & ad illius decisionem Congregationis Concilii auctoritas implorata fuit. In Constitutionibus Ordinis Capuccinorum, quæ a Sancta Sede in forma specifica confirmatæ fuerunt, *cap.* 2. hæc leguntur: *Qui elephantia, morbo caduco, aut alia infirmitate contagiosa afficitur, non recipiatur. Et, si quis talis receptus fuerit, eo quod interrogatus talem infirmitatem manifestare noluerit, declaratur, Religionem ad eum retinendum minime velle esse obligatam*. Perspicua sunt verba quoad ipsius Religionis facultatem ejiciendi professum, qui morbum, quo tenebatur, reticuit, quamvis de eodem, antequam Religioni se devoverat, interrogatus fuerit; quemadmodum scite animadvertit P. Bartholomæus de Vecchis in Libro inscripto *Praxis observanda in admittendis ad Religionis statum Novitiis*, *disput.* 13. *dub.* 15. *num.* 4. *& seq.* & præcipue *nu.* 8. Itaque, quotiescumque Superiores Regulares consenserunt, ut sic professus abscederet, testimoniales litteras ipsi tradentes, quibus ille declarabatur Regulari observantia solutus, immo extra eam factus, ex eo quod, rogatus licet, occultum perpetuumque suæ valetudinis vitium reticuerit, ne forte suspicaretur aliquis, ipsum veluti incorrigibilem e Religione expulsum fuisse; temperamentum hujusmodi Romanæ Congregationes commendare non destiterunt. At, cum Religio postulationibus hujusmodi professi abire cupientis obstitit, contenditque, sibi uni relictum esse jus impugnandi ejusmodi Professionem, non autem illi, qui contra Constitutionum præscriptum illam emisit, tunc ingens profecto difficultatum pelagus commotum est. Visum est enim aliquibus, nullo modo percipi posse, cui correspectivus contractus, si quoad alterum ex contrahentibus nullus remanet, nullus itidem esse non debeat respectu alterius; spectatsque æquilitatis conditione, hujusmodi contractui ingenita, si primo licitum est nullitate uti, eamque judicio persequi, cur eandem ipsam proponere alter prohibeatur. Ita disserunt Capon. *discept.* 53. *num.* 33. *& seq.* P. de Vecchis *citat. Oper. disput.* 13. *dub.* 15. *num.* 4. *& nu.* 8. & Pater Thesaurus, ex Capuccinorum Familia, in Libro, cui titulus *Expositio in Regulam Fratrum Minorum S. Francisci*, *cap.* 2. Alii e contraria parte opinantur, justitiæ, & æquitati maxime congruere, ut decepta Religio jure suo utatur, ejiciendo ejusmodi nulliter professum: at iniquum esse, & a Juris regulis peralienum, ut deceptor ex propriis fraude compendium, utilitatemque percipiat: quæ vero correspectivis contractibus inesse dicitur æqualitas, eam dicunt locum obtinere debere, quando contrahentes omnes id, quod debuerant, bona fide præstiterunt: nullatenus autem, cum ipsorum alter culpabilis deprehenditur: veluti in dies comprobatur in matrimoniali contractu, in quo conjux innocens id jure petit, quod alter delinquens petere prohibetur.

V. Dum in minoribus constituti, prædicto munere Secretarii Congregationis Concilii fungebamur, res tulit, ut opportunus fieret hujusmodi disputationi locus in quadam causa *Provinciæ Romanæ Capuccinorum Nullitatis Professionis*, proposita die 31. Julii 1723. & 8. Julii sequentis anni 1724. Folia tunc typis vulganda contexere, & congruis animadversionibus exornare non prætermisimus; uti videre est *tom.* 2. *&* 3. *Thesauri Resolutionum*. Affirmari tamen non potest, quæstionis nodum resolutione tunc edita fuisse solutum: quapropter in superius indicata nostra Constitutione, cui initium *Si datam hominibus*, quæque est *quadragesima septima tom.* 2. *nostri Bullarii*, in aliud tempus congruam quæstionis decisionem reservavimus, uti patet ex §. *Itaque prædictis omnibus*. Quare, cum nonnulli Episcopi in relatione status Ecclesiarum suarum, opportuna sibi monita, justamque hac in re procedendi normam tradi expetierint, asserentes, factum quandoque esse, ut simul cum Regulari Superiore cognoscere debuerint, an professus, qui, ut supra, rogatus corporis vitium per fraudem reticuerat, ad proponendam nullitatem Professionis admitti

deberet, contradicente licet Religione, quæ eundem sibi addictum retinere intendebat, nil curans inductam a Constitutionibus illius Professionis nullitatem, quam, non in professi favorem, sed in proprium commodum, utilitatemque statutam affirmabat, non aliud responsum tunc dari potuit, neque deinceps dabitur, quousque quæstio dirimatur, quam ut evolvantur libri, dissentientium Scriptorum momenta expendantur, nec eorum tantummodo auctoritas, sed præsertim allatæ per ipsos rationes introspiciantur; eique opinioni sententia aptetur, quam is, qui Judicis auctoritate fungitur, probabiliorem esse deprehendet. Etenim inter propositiones a Ven. Servo Dei Innocentio XI. 2. Martii 1679. proscriptas, secunda numero recensetur illa: *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.*

VI. Subsequuntur modo Regulares profugi, ac desertores, hoc est a Religione apostatæ, atque ii, qui definitiva sententia a proprio Regulari Ordine repulsi fuerunt: cum enim hi omnes vivant extra claustra neque revera exiguus sit eorum numerus, non leve negotium facessunt Episcopis in spirituali regimine obeundo: qua de re plerique in relatione status suarum Ecclesiarum sæpius conquesti sunt. Malum negari non potest; ejusdemque causæ satis superque perspectæ sunt: præscripta item comperiuntur remedia, quibus etiam controversiæ plures e medio sublatæ fuerunt: ideoque tantummodo reliquum est, ut ea Episcopis indigitentur, excitenturque ipsi ad eadem in praxim deducenda.

VII. Redundantem nimis Regularium numerum, putant aliqui, & validis quidem rationibus innixi, potissimam causam esse, cur tot reperiantur profugi, apostatæ, & ejecti, diœceses inficientes. Ita disserit gravissimus Societatis Jesu Theologus Franciscus de Ribera *in Oseam cap. 2. num. 101. Indicavit longi temporis usus, nullam esse certiorem, ac præsentiorem Religionibus pestem, quam multitudinem. Num, quæ dicuntur pestes, & sunt ambitiones, avaritiæ, voluptates, contentiones, & æmulationes, ex multitudine oriuntur. Ac, si quis putat, in magna hominum multitudine mortificationem, & humilitatem, & pacem, concordiamque animorum conservari posse diu, id putat, quod neque in hunc diem usque factum est, neque fiet. Quid est (inquit Salomon) quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? Ipsum quod faciendum est. Pauci, qui perfecti essent, aut qui ex animo ad perfectionem properarent, omni tempore inventi sunt; multi, qui diu, nullo. Senex est jam Mundus; non mutabit mores, opinor. Quod pretiosum est, rarum semper fuit; & stultorum infinitus est numerus.* Contendunt alii, excessivam profugorum, apostatarum, ejectorumque multitudinem ex nimia facilitate profluere, qua ad habitum recipiuntur quicumque se Religioni offerunt; tum ex contemptu regularum, quæ ad uniuscujusque vocationem novitiatus tempore probandam statutæ reperiuntur; ex quadam denique animorum propensione, semper proclivi ad Novitiorum Professionem admittendam, ut Religiosorum numerus excrescat. Quod recte perpensum fuit a Clemente Papa VIII. in suis generalibus Decretis super admissione Novitiorum ad Regularem habitum, & Professionem, anno 1596. & 1599. evulgatis; iterumque expressum a Pontifice Innocentio XII. in suo Decreto de ejectis, & ejiciendis, edito sub annum 1663. *ubi; quia nimia sine delectu facilitat recipiendi quoscumque Religionis ingressum petentes, & a Religione forsan alienos, durum satis tractu temporis necessitatem parit eosdem e claustris ejiciendi.* Neque nos prætermisimus in prædicata nostra Constitutione 47. *tom. 2. nostri Bullarii*, alias suppraddere animadversiones eodem spectantes. Alii demum autumant, rem hujusmodi, ceteroquin gravissimam, non aliter, quam nunc se habeat, procedere posse ex eo, quod Tridentini Concilii decreta, atque Ordinum Regulæ & Constitutiones ab Apostolica Sede approbatæ, nequaquam observentur. Concilium quippe *sess. 25. de Regularib. cap. 3.* statuit, ut in monasteria, & cœnobia, sive immobilia bona possideant, sive non, is tantummodo recipiatur Religiosorum numerus, qui ex monasterii redditibus, vel consuetis eleemosynis ali possint: *In prædictis autem monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari:* quod quidem saluberrimum præceptum ab Innocentio XIII. innovatum fuit in Constitutione incipiente *Apostolici ministerii*, §. 14. subinde confirmata in forma specifica a summo Pontifice Benedicto XIII. per aliam, cui initium *In supremo militantis Ecclesiæ*. Ordinum vero Regularium Institutores in suis Constitutionibus, a Sancta Sede approbatis, optima ediderunt præcepta, ad rectam Novitiorum institutionem, domorum probationis gubernium, & vocationis explorationem, quam maxime accomodata. Denique Clemens VIII. in præfatis suis Decretis omnia prudentissime statuit ac jussit, quæcumque conducere poterant ad tutam certamque explorationem spiritus Novitiorum, qui ad solemnem votorum nuncupationem recipi exposcunt.

VIII. Hujusce instituti nostri ratio non patitur, ut, quæ sit vera mali, de quo nunc agimus, causa, investigemus; quamvis fortasse, si id persequi liberet, non admodum difficilem provinciam aggrederemur: omnes quippe relatæ sententiæ in unam commode restringi possunt: cum inter eas non aliud re ipsa discrimen intercedat, quam quod oritur ex diversitate verborum, quibus unusquisque ad exprimendos animi sensus utitur. Verum, quomodocumque se se res habeant, cum id nobis tantum sumpserimus, ut remedia recenseremus a Sancta Sede præscripta, ne spirituale diœcesium gubernium, & administratio, a Religiosis fugitivis, apostatis, & expulsis perturbetur, & evertatur; dabimus operam, ut, qua breviore, & clariore fieri poterit ratione, assumptam provinciam obeamus: solemni tamen, ac omnino necessaria protestatione præmissa, quantumvis ingens sit profugorum, apostatarum, ejectorumque Religiosorum numerus, nihil propterea detractum censeri debere ingenti merito Religiosorum cœtuum, quibus veluti firmissimis munimentis Ecclesia fulcitur, nec insigni ceterorum Religiosorum virtuti, qui in claustris pie sancteque vivunt, & quorum probatissimæ vitæ ratio Catholicis quidem ad virtutem est stimulus, hæreticis autem confusio; uti apposite edisserit Theophilus Raynaudus *tom. 17. suorum Operum*, & præsertim in eo, quod inscribitur *De apostasia a Religiosis Ordinibus, pag. 17. & seq.*

IX. Apostasia a Latinis proprie *desertio* appellata est; idemque sonat apostata, ac desertor: uti conjicere licet *ex leg. Desertorem, ff. de re militari*. Quandoque etiam apostata dicitur prævaricator, & Hebræis *Belial*. Cum igitur apostasia nil aliud sit, quam recessus ab eo vitæ instituto, quod quis ea mente assumpserat, ut eidem perpetuo adhæreret, cumque possit aliquis a Fide Catholica, quam amplexus fuerat, deficere; alius a Clericali statu semel assumpto recedere; alius demum a Regulari Instituto, cui se devoverat, se subtrahere; consequitur, tres numerari apostasiæ species. Prima *perfidiæ* dicitur: altera *Ordinis*: tertia *Monachatus*. Inest procul dubio prioris speciei apostasiæ atrox crimen; cum per ipsam apostata a Fide Catholica penitus deficiat, ut Judaismum, Paganismum, aliudve infidelitatis genus sequatur, & quidem sponte,

te, non autem per vim, aut ex incusso mortis metu: hoc quippe posteriori casu, qui Fidem fallit, apostata proprie non est, sed dicitur *lapsus*, & canonicis pœnis coercetur, uti legere est *in can. 61.* inter eos, qui Apostolici nuncupantur; &, si delicti sui ex animo pœnitens revertatur, veniam facile consequitur, uti constat *ex can. 6.* Synodi Ancyranæ. De hujusmodi apostatis nunc nobis non est sermo, neque de apostatis ab Ordine; sed de apostatis a statu Regulari, quorum crimen quamvis excusatione dignum reputetur ab apostata Marco Antonio de Dominis *lib. 2. de Republ. Eccl. cap.* 12. acriter tamen perstringitur a Petro Blesensi *epist.* 13. in qua scribit: *Quid est, Claustralem ad seculum redire, nisi cœli habitatorem cadere in infernum?* & a S. Anselmo *lib. 3. epist. 13.* ubi ponderosis hisce verbis Monachum corripit, qui ab assumpto Regularis vitæ instituto deflectere cogitabat: *Nihil salubrius potuisti incipere; nihil periculosius potes relinquere.* Hujus etiam criminis gravitatem pervalidis rationibus demonstrant Turrianus, Theophilus Raynaudus, & Gonzalez *in Cap. Consultationi, num. 5. de apostatis.*

X. Pœnales erant in monasteriis carceres, in quos criminosi Monachi detrudebantur. De illis differit, ipsorumque describit horrorem circa medium seculi XIV. Stephanus Archiepiscopus Tolosanus *in sua epistola ad Joannem Regem.* Si autem illis mancipabantur Monachi gravibus delictis obnoxii, consequitur omnino, ut in illos conjici debuerint a Regulari statu apostatæ; quemadmodum in rem nostram ratiocinatur Ayrmanus, Auctor heterodoxus, *in Comment. Historic. Juridic. de Monasterii carcere pag. 46. Gravissimum quidem Monachorum delictum putatur esse apostasia, & apostatæ in specie dicuntur, qui post professionem factam, Religionem deserunt; sine transitu ad aliam, & eam animo non revertendi ad suam. Fugitivi autem habentur, qui a monasterio ad tempus discedunt, non abjecto prorsus revertendi animo.* Juxta vigentem nostris hisce temporibus disciplinam, apostasia inter graviora crimina recensetur. Verum Ecclesia, pia Mater, pro summa, qua utitur, commiseratione ac indulgentia, minime recusat amplecti apostatas, qui admissum errorem ex animo dolentes, ad relictam vitæ Regularis professionem revertuntur.

XI. Celebris est Gregorii IX. Decretalis, incipiens *Ne Religiosi, sub tit. de Regularibus & transeuntibus ad Religionem*, per quam Pontifex, gravibus indictis pœnis, præcipit Superioribus Regularibus, ut profugos, & apostatas inquirant, atque in monasteria recipi, omniaque ipsis ad victum necessaria suppeditari curent, ut per canonica pœnitentiæ remedia crimen expiare possint. Hoc idem, ante Gregorianam Constitutionem, statutum fuerat in Concilio Aurelianensi primo, in Concilio Toletano septimo, & in Constantinopolitano secundo, quorum verba exscribuntur ab Haefteno *in suis Disquisitionibus monasticis part. 2. lib. 8. tract. 4. disqu. 8.* S. Benedicti Regula, quæque illi consentaneæ sunt, Cisterciensium, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Discalceatorum Constitutiones, redeuntibus fugitivis, & apostatis, januam usque tertio patere jubent, eamque non nisi post quartam defectionem occludi; qua nempe secuta, cum profugus, & apostata, incorrigibilis reputetur, ad formalem illius expulsionem proceditur, de qua hoc ipso capite redibit sermo. Videatur idem Haeftenus *cit. loc.* ubi genuinum hunc esse Regulæ S. Benedicti sensum demonstrat; tum etiam Calmet *in eandem Regulam S. Benedicti tom. 1. cap. 29.* Præterea non negligit Apostolica Sedes gratiosa identidem promulgare indulta, quibus cisalpinis apostatis quatuor, transalpinis autem octo mensium spatium præfinire solet, ut, si ad Religionem revertentes suam fateantur culpam, & a Superioribus veniam, & absolutionem humiliter petant, spondeantque melioris vitæ propositum deinceps servare, ab omnibus pœnis, quibus propter apostasiam obnoxii facti fuerant, misericorditer liberentur. Exactis vero terminis in indulto præfinitis, præter Congregationem Episcoporum, & Regularium, si fugitivi, & apostatæ ad Apostolicam Pœnitentiariam quocumque tempore recurrant, ipsa, pro tributis sibi facultatibus, paratam se semper exhibet ad eos excipiendos, ad agendum cum Superioribus Ordinis, ut pœnæ per ipsos incursæ discreta moderatione temperentur, ad efficiendum denique, ut humaniter recipiantur, & habeantur, ac etiam, certis urgentibus circumstantiis, ut proinde pœnæ ipsis omnino relaxentur; immo, si res ita postulare videatur, eisdem permittitur, ut ad alium Religiosum Ordinem transire valeant: quemadmodum constat ex nostra Constitutione, quæ incipit *Pastor bonus*, 95. §. 33. *tom. 1. nostri Bullaris.* Et, quia sæpe contingit, ut apostata non solum defectionis sit reus, sed ante defectionem alia quoque patrarit crimina, ob quæ a Religione puniri debuerat, paratusque esset ad reditum, dummodo, præter relaxationem pœnæ propter apostasiam sibi debitæ, immunis quoque fieret ab aliis, quibus ejusmodi delicta ipsum obnoxium reddiderant; tunc Pœnitentiariæ Officium, perpendens hinc immoderatam apostatæ instantiam, inde vero ob oculos sibi statuens perpetuum sibi proprium commiserandi propositum, charitativam sibi curam sumit expendendi una cum Superioribus Regularibus, præter delictum apostasiæ, cetera quoque crimina, & pœnas ipsis debitas, atque efficit, ut eædem æqua moderatione componantur.

XII. Hac benigna agendi methodo utitur Apostolica Sedes erga Religiosos fugitivos, atque a Regula, & Professione apostatas, quotiescumque ex animo dolentes, ad ovile, quod deseruerant, ultro redeunt. Quapropter Episcopus rem aggredietur summa laude, & Apostolico munere plane dignam, si, cum in sua diœcesi fugitivum aliquem, vel apostatam deprehenderit, nihil relinquat infectum, quo illi voluntarium ad Religionem reditum suadeat, nedum eidem sua spondens officia, sed etiam ipsi demonstrans summam lenitatem, æquitatem, moderationem, quam, interposita sacræ Pœnitentiariæ, vel Congregationis Episcoporum & Regularium auctoritate, ad Religionem redux experietur. At, si forte reperiretur aliquis, qui, ut satis superque evenire quandoque solet, obfirmata malitia id unum animo volveret, ut effrenem procul a claustris vitam viveret, præsto sunt Ecclesiæ canones, & decreta, ad quorum normam hujusmodi refractariorum audacia compescatur, & quorum auctoritate si utantur Episcopi, apostatæ, & fugitivi in illorum diœcesibus turbas minime concitabunt.

XIII. Tridentinum Concilium in id multum adlaboravit, ut Regularibus apostatandi occasionem subtraheret. Ejus rei perspicuam nobis exhibet probationem primo loco id, quod statutum legitur *cap. 11. sess. 14. de reformat.* ut transitus ab una ad aliam Religionem recte, atque ordine fiant; quoniam, eorum arrepta opportunitate, haud raro professi in apostasiam excurrebant. Animadvertit pariter, Regulares illos, qui se nulliter professos fuisse contendebant, nonnunquam eousque audaciæ processisse, ut Regularem habitum exuerent, & a claustris discederent: quapropter *cap. 19. sess. 25. de Regularibus* statuit, ne hi ullo modo audirentur, nisi postquam ad suum monasterium rediissent; voluitque, in contumaces, tanquam in apostatas, animadverti: *Quod si antea habitum*

sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur. Sciens insuper, a Regularibus ansam derelinquendi claustra, & huc illucque vagandi, quandoque captari ex falso præsumpta necessitate confugiendi ad Ordinis Superiores; hinc *cap. 4. sess. 25. de Regularibus* edixit, ne id cuiquam liceret, nisi præobtenta eorundem Superiorum expressa facultate; cavitque, ut, si quispiam eo sub obtentu extra claustra sine Superiorum litteris deprehendatur, is apostatarum pœnis per Ordinarium loci subjiciatur: *Nec liceat Regularibus a suis conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tanquam desertor sui Instituti, puniatur*. Denique Tridentini Patres *eodem cap. 4.* opportuna decreta ediderunt pro Regularibus ad publicas Universitates studiorum causa per suos Superiores ablegatis, statuentes, ut in monasteriis degant, utque in eos extra conventus manentes a locorum Ordinariis procedatur: *Illi autem, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in conventibus tantum habitent: alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur*. Providis hisce Concilii Tridentini sanctionibus perpetuo firmiterque adhæsit Apostolica Sedes, novas identidem evulgando Constitutiones, & nova mandata, prout occurrentium casuum necessitas, & sententiarum discrepantia inter Auctores, qui de fugitivis, & apostatis egerunt, expetere visa est.

XIV. Ut paulo superius innuimus, Tridentinum Concilium opportune cavere non destitit, ne Religiosus, ex uno in alium Ordinem transeundo, vel profugus, vel apostata evadat; decernens, ut transitus semper fieri deceat ad Ordinem, in quo vigeat Regularis claustralis observantia. Jam vero, præter Decreta Congregationis Concilii anni *1624.* ab Urbano VIII. approbata, quibus unicuique Regulari Superiori præcipitur, ne Religioso sibi subdito facultatem faciat transeundi ad aliam Religionem, licet strictiorem, nisi ex indubiis sibi documentis certo constet, alterius illius Superiorem promptum paratumque esse ad eum recipiendum, & nisi rem ita disposuerit, ut idem Religiosus a sua ad alteram Religionem recta pertranseat; Benedictus XIII. Pontifex in sua Constitutione incipiente *Licet sacra*, 112. *tom.* 12. *Bull. Roman. novissimæ editionis*, inhærens eidem Conciliari sanctioni, non modo transitum vetuit ab una ad alteram Religionem, etiamsi de apostata transferendo ageretur, quoties in ea, ad quam fit transitus, claustralis Regularis observantia non vigeat, sed hoc insuper addidit, ne cui liceret ad quemlibet Militarem, aut Hospitalarem Ordinem commeare, quamvis in eo Regularis claustralis observantia vigeret, nisi forte is esset Ordo S. Joannis de Deo: quemadmodum etiam a nobis declaratum fuit in nostra Constitutione super facultatibus Majoris Pœnitentiarii, & officii Pœnitentiariæ, quæ incipit *Pastor bonus*, & est 95. §. 35. *tom.* 1. *nostri Bullarii*, in cujus præcedenti §. 33. opportune monuimus, ut, dum apostatæ facultas tribuitur ad aliam Religionem transeundi, diligenter caveatur, ne per hujusmodi transitum iteratæ fugæ, vel apostasiæ aditus patefiat: *Adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refrenandam vagandi licentiam necessarias, seu opportunas judicaverit*. Similiter, uti paulo supra expressum est, sacrum Tridentinum Concilium pro apostata haberi voluit Regularem illum, qui Professionem a se missam ex capite nullitatis impugnare contendens, claustra deserit, exuitque Regularem habitum; simulque prohibuit, ne audiatur is, nisi monasterium repetat, abjectumque habitum resumat. Nos itaque providæ huic sanctioni inhærentes, in nostris Litteris incipientibus *Si datam*, 47. §. *accuratum*, *tom.* 2. *nostri Bullarii*, postquam constituimus, in judicio nullitatis Professionis designandum, adhibendumque esse Defensorem, qui validitatem Professionis tueatur; neque vero judicium pro absoluto habendum esse, statim ac semel contra validitatem Professionis pronunciatum fuerit; sed opus esse, ut prior sententia altera conformi edita confirmetur; illud consentanee superaddidimus, Regularem, qui post obtentam primam sententiam, altera non expectata, monasterium, habitumque deserit, obnoxium fieri pœnis in apostatas sancitis: *Nos enim præsentium tenore decernimus, ac sub pœnis adversus apostatas sancitis districte prohibemus, ne quis sub clypeo unicæ resolutionis, pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, e Religiosis claustris migrare, multoque minus habitum Regularem deponere audeat, seu præsumat*. Illud insuper supra innuimus ab eodem Concilio decretum fuisse, ut Regularis, qui non præobtentis facultativis litteris, sub obtentu confugiendi ad Superiores, a suo conventu abscedit, tanquam apostata coerceatur. In quo, ne putares aliquis, sanctam Synodum oppresso abstulisse confugium ad Superiorem, a quo jus sibi reddendum exposcat, Doctores, & Congregationum quoque decreta in hoc conveniunt, ut a Concilio interdictus fuerit hujusmodi recursus, recurrens autem apostatarum pœnis subjectus, si absque prævia facultate e claustro discedens, ad Superiorem arripit iter, quando recurrendi causa vel nulla, vel admodum levis affertur; nullatenus vero, cum vera, urgens, & gravioris momenti subest recurrendi occasio. Videatur Barbosa *in cap. 4. num. 9. sess. 25. de Regularibus, & Monialibus*. Optime etiam rem pertractat versatissimus Ricciullus, Archiepiscopus Consentinus, *de jure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium lib. 8. cap. 2. num. 25. & seq.* ubi, post accurate discussum articulum, ita concludit: *Dicendum est ergo, mentem Concilii fuisse, subtrahere Religiosis inanes, affectatosque prætextus, quibus subnixi sæpissime nonnulli, levissimis ex causis, contrafaciebant; & quod in illis casibus intellexerit Religiosos esse puniendos, tanquam sui Ordinis desertores, etiamsi recedant sub prætextu accedendi ad suos Superiores ad hoc, ut, quantum fieri possit, in proprio officio, & obedientia contineantur, & vagandi occasio ipsis auferatur*. Ex recens Auctor Ferraris in sua *Bibliotheca Canonica verb. Apostasia, num. 29. & seq.* sedulo collegit quidquid fuerat in hanc rem ab Auctoribus scriptum, & a Congregationibus decretum. Denique, cum, ex Theologorum, & Canonistarum sententia, apostasia sit criminosus recessus a Religione, & nemo re ipsa apostata fiat, nisi qui a claustris abscedat, animo derelinquendi Religiosum statum; ex his principiis nonullæ prodiere quæstiones: ut, puta, an qui a claustro recedit, ut in aliam strictiorem, vel laxiorem Religionem transeat, non præobtenta a Superioribus facultate, apostata dici debeat, cum in revera Religiosæ vitæ propositum non deserat: an insuper tanquam apostata traduci valeat, qui procul quidem a claustro vagatur, sed Regularem retinet habitum, vel, si ipsum exuit, satis tamen apparet, id non ea mente ab eo fieri, ut Religioni perpetuo valedicat. De his, aliisque hujus generis controversiis plura disserit Theophilus Raynaudus *tom. 17. in tract. de apostasia a Religiosis Ordinibus pag. 5. & seq.* Quo magis autem illæ delectant, dum penes Auctores subtiliter tractatæ leguntur, eo molestiores accidunt, dum pro occurrentium casuum necessitate definiendæ proponuntur; negotium enim facessunt Episcopis, eosque in duram adigunt necessitatem tolerandi in propriis diœcesibus fugitivos, & apostatas, absque eo quod uti valeant remediis a Concilio Tridentino, & ab Apostolicis Constitutionibus sibi paratis. Quod cum serio animadvertisset Congregatio Concilii Tridentini Interpres

sub

sub Pontificatu Urbani VIII. ipso Pontifice expresse annuente, inter cetera sub annum 1624. edita Decreta, hoc quoque inseruit: *Rursus statuit, ut fugitivi, & apostatæ, sive habitum Regularem deferant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahant, in carceres conjici, ac Superioribus Regularibus consignari, secundum Regularia Instituta puniendi.* Ex quo sequitur, ut in praxi, & ad effectum, de quo agitur, apostata censeri debeat Regularis, qui in claustris non degit, quique ab illis, non præobtenta a Superioribus venia, abscessit, vagaturque, sive Religiosa indumenta gestet, sive dimiserit, sive redeundi animum retineat, sive abjecerit; ideoque debeat ab Episcopo, tanquam apostata, carceribus mancipari, exindeque suis Superioribus tradi corripiendus: quemadmodum pergit citatus Ferraris *num.* 26. *In praxi communiter accipiuntur & tractantur ut veri apostatæ, qui extra claustra sine Superiorum licentia, habitu etiam retento, & cum animo redeundi ad Religionem, vagantur.* Non idcirco tamen Episcopus æquitatem exuere debet erga illos Regulares, qui ut se ab immoderata Superioris localis severitate subtrahant, ad suum Prælatum Superiorem confugiunt, & in diœcesi non consistentes, arrepto insistunt itineri, ut tandem ad eum locum pertingant, in quo Superior oppressionis vindex commoratur: si enim hi carceribus includerentur, & Religioni restituerentur, hoc revera esset afflictionem addere afflicto, oppressioni vires subministrare, atque injustitiæ se adjutorem præbere: veluti scite perpendit idem Auctor *præindicato loc. num. 29. & seq.* Nec, ad hujusmodi notam declinandam, satis esset in excusationem afferre, justitiam administrari, dum reprimuntur recursus, qui nullo innituntur fundamento, vel qui absque legitima causa interponuntur, quemadmodum nos quoque superius innuimus: hanc enim quæstionem assumere, non pertinet ad Ordinarium, cujus diœcesim Regularis pertransit, sed spectat ad Superiorem, ad quem provocavit; cujus pariter erit quoque cognoscere, quantum insit ponderis eorum excusationibus, de quibus supra dicebamus, qui ajunt, se utique e Religione recessisse, sed ut alteri nomen darent, vel vagatos quidem fuisse, sed Regulari habitu retento, & fixam semper animo gerentes redeundi sententiam. Hic igitur Superior harum omnium causarum pondus expendet, eas secernendo, quæ, quamvis in foro conscientiæ valere possint, attamen in foro externo viribus plane omnibus destituuntur; ac etiam diligenter perpendet, an proprii forsan Ordinis Constitutiones, a summis Pontificibus confirmatæ, apostasiæ reum, ejusque pœnis obnoxium decernant Religiosum, qui propriam Religionem deserit, etiam ad hoc, ut se in aliam recipiat, non expectata venia Prælati, qui solemnia illius Professionis vota excepit. Facti hujus speciem ex Constitutionibus Apostolicis expendunt, quoad Societatem Jesu, Castropalaus *de voto Religiosæ obedientiæ disput. 4. punct. 16. num. 7.* quoad Congregationem vero Clericorum Regularium S. Pauli, Rotarius *in sua Theologia morali Regularium tom. 1. lib. 3. cap. 3. punct. 4. num.* 8. Id autem minime adimit Episcopo jus facultatemque carceribus mancipandi, & Superioribus suis tradendi eum Regularem, qui in sua diœcesi moram trahit extra claustra, sive abjecto, sive retento habitu, quidquid tandem causæ per ipsum afferatur ad arreptam fugam, vel apostasiam vindicandam; excepto mox indicato casu, quo Regularis, ut se ab illatis injuriis, ac vexationibus redimat, recta per diœcesim transit, ut ad locum perveniat, in quo Superior suus commoratur.

XV. A fugitivis, & apostatis progreditur sermo ad Regulares a Religione expulsos tanquam incorrigibiles; de quibus plura edixit, statuitque Apostolica Sedes. Tempore summi Pontificis Pii IV. ejusque auctoritate, Congregatio Concilii nonnulla evulgavit Decreta, quæ Procuratoribus Generalibus Ordinum fuerunt intimata, in quibus constitutum fuit, ut, si qui forte Religiosi male morati, & desperatæ emendationis in Religionibus invenirentur, acrioribus pœnis a suis Superioribus plecti deberent, claustrali etiam cohiberentur carcere, nullatenus tamen a Religione expellerentur: eaque Decreta innixa fuerunt sententiæ veterum Juris Canonici Interpretum, quos late recensuit Fagnanus *in Cap. Ne Religiosi, num.* 37. & 38. *de Regularibus*, ubi omnia colligens, quæ a sacrorum canonum Glossatoribus scripta fuerunt, in hæc concludit: *Ex quibus patet, Jura loquentia de expulsione Regularium, non esse accipienda de expulsione a monasterio, seu ab Ordine, ita ut in seculo vivant, sed a communione, & commercio aliorum Regularium tantum.* Uno verbo, tunc id tantummodo actum est, ut præcaveretur periculum, ne Religiosus nequam, & incorrigibilis alios inficeret, ipsum carceribus inclusum a ceterorum Religiosorum consuetudine segregando, absque eo quod extra Religionem, & claustra expelleretur, in longe deterius tum propriæ salutis discrimen, tum & aliorum complurium, cum quibus in seculo manens versari posset.

XVI. Hujusmodi Decretum non arrisit, nec arridere poterat Ordinum Regularium Procuratoribus: neque enim negari potest, in maximum vergere incommodum, unum, pluresve Religiosos ad longum & indefinitum tempus carceribus mancipatos detinere, & ministros semper paratos habere, addictosque spiritualibus, & temporalibus hujusmodi inclusorum indigentiis, quorum gravia crimina spem omnem emendationis adimunt. Itaque experientia compertum est, semper urgere periculum, ne carcere detenti in desperationem ruant; aut contra, ne Superiores locales consilium capiant, apertum ipsis ad fugam aditum relinquendi, ut se tandem tot incommodis, ac perturbationibus expediant: Quapropter, cum Procuratores Generales tempore Urbani VIII. novas preces exhibuissent, ipso concedente, & approbante Pontifice, habita fuit anno 1624. Congregatio Concilii, in qua decretum fuit, ut incorrigibiles e Religionibus, sententia definitiva edita, expellerentur: quemadmodum videre est penes Fagnanum *in cit. Cap. Ne Religiosi, num. 52. & seq. de Regularib.* ubi *sub num.* 56. testatur, omnium suffragia in hanc sententiam convenisse. Cumque iterum eadem quæstio sub Innocentio XII. anno 1693. in sacra Concilii Congregatione proposita & discussa fuisset, id maxime urgentibus Procuratoribus Generalibus Ordinum, ob eas causas atque rationes, quas inferius recensebimus, rescriptum prodiit, retinendum omnino esse morem ejiciendi incorrigibiles ab Ordine & Religione, veluti sacris canonibus, & Patrum auctoritati conformem, hoc est præfinitum a Sanctis Monasticorum Ordinum Fundatoribus methodo omnino consentaneum: *Firmis, ac in suo robore semper manentibus prædictis Decretis de apostatis* (hæc autem sunt Decreta anno 1624. evulgata) *etiam secundum eam partem, ubi agitur de ejectis, & ejiciendis, tanquam sacris canonibus, & communiori Sanctorum Patrum menti conformibus.*

XVII. In Decretali Innocentii III. *Cum ad monasterium, de statu Monachorum*, perspicuis verbis indicatur expulsio professi, qui a damnata rerum proprietate divelli non potest: *Si vero post hoc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione præmissa, de monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam.* Non admodum absimili dicendi forma usus est Honorius III. in Decretali *Ea qua, eodem tit. Ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves.* Septem

in

in Regula S. Benedicti indigitantur agendi rationes, quibus aberrantes Monachi ad rectum iter reducantur, & compellantur; quemadmodum videre est apud Smaragdum, Bernardum Cassinensem, Boerium, Ostiensem, Turrecrematam, & specialiter apud Haeftenum *part. 2. tract. 4. Disquisit. monast. lib. 8. disquisit. 6.* Earum autem novissima est ejectio e monasterio: *Quod si nec isto modo sanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abscissionis, ut ait Apostolus: Auferte malum ex vobis.* De hac ipsa expulsione disserit Fructuosus Episcopus *cap. 8. Si se corripere non permiserint, foras projiciantur:* & *cap.* 14. de eo, qui, licet carceri inclusus, in sua pervicacia obfirmatur, & insordescit, ita statuit: *In collationem deductas exuatur monasterii vestibus, & induatur, quas olim adduxerat, secularibus, & cum confusionis nota a monasterio expellatur.* Commemorat quoque hunc morem, veluti suo ævo vigentem, Isidorus Pelusiota *lib. 1. epist.* 318. *E Fratrum tranquillitate foras ablegetur, ne tumidos fluctus, ac vertigines, placidis, & quietis ipsorum moribus excitet. Nam hoc quoque lex nobis sub parabolæ cortice præscribit, cum eos, qui lepra laborant, extra castra emittit.* Quæ omnia evincunt, quam verum sit, quod in supra exscriptis verbis Decretorum, anni 1693. indicatur; ejectionem nimirum eorum, quorum emendationis nulla est spes reliqua, sacris canonibus congruere, & veteribus monasticis institutis. S. Thomas *quodlibet.* 12. *art.* 36. quæstionem proponit, *Utrum aliquis Religiosus expelli debeat propter peccatum de Religione:* respondetque, tunc demum hujusmodi expulsionis pœnæ locum fieri, cum jam nullus sperandæ correctionis locus relinquitur: *Non debet Religio infligere talem pœnam, quamdiu vult corrigi; quoniam, sicut est excommunicatio in Ecclesia, ita est expulsio a Religione: & ideo dicendum, quod nullus est, nisi propter contumaciam, expellendus, sed est sequestrandus in carcere, vel alio modo.* Ita quoque disserit S. Bonaventura *circa Regulam S. Francisci quæst.* 14. Et quamvis, post prædicta quoque Romanorum Pontificum Decreta, Van-Espen *in suo Jure Ecclesiastico part.* 1. *tit.* 27. *cap.* 7. *num.* 10. addubitet, num hujusmodi ejectionis disciplina nostris hisce temporibus, vel saltem suis regionibus conveniat: *multum dubito, num moribus nostris hæc congruant;* nemo tamen unus est, qui rem ad justi & æqui normam expendens, eorum audaciam non improbet, qui reprobandam censent incorrigibilium ejectionem, postquam eadem tam perspicue ab Apostolica Sede in suis Decretis comprobata fuit, atque præscripta. Adeantur Gonzalez *in Cap. Ne Religiosi, num. 5. de Regularibus,* Tamburinus *de Jure Abbatum tom. 3. disput. 8. quæst. 7.* Haeftenus *cit. disquisit.* 8. Ricciullus *de jure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium lib. 8. cap. 10. num. 6 & seq.* Gibalinus *in suo Tractatu de Clausura Regulari disquisit. 2. cap. 4. §. 8. & §. 11. num.* 57. ubi, postquam eorum recensuit sententiam, qui expulsioni Monachorum a Religione & monasterio se infensos exhibent, hæc habet: *Perstandum tamen est in communissima ceterorum omnium sententia, quos singillatim recensere nihil attinet, & quam usu constanti, atque auctoritate §. 8. cit. satis superque stabilivimus, quam etiam apertissima ratio demonstrat, cum & bonum commune totius corporis, unius membri abscissione sæpe curandum sit, & Religionis integritas, ac sanctitas, ejusmodi strumarum resecatione servanda.*

XVIII. Constabilito autem hoc primo capite de expulsione incorrigibilium e Religione, in Congregationibus habitis sub Pontificatu Urbani VIII. progressus factus est ad alia duo capita: quorum primum erat de iis, quæ antea concurrere, & probari deberent, ad hoc ut Religiosus posset incorrigibilis pronunciari, exindeque e Religione expelli; alterum de agendi ratione, quæ cum ejusmodi ejectis servanda foret. Qui enim contrariam ejectioni sententiam imbiberant, libere asserebant, ejectionibus in usum revocatis, & amplam aperiri viam invidiæ, malevolentiæ, improboque alicujus Superioris Regularis animo, ut infensum sibi Religiosum e Religione impune ejicere valeret, & simul, omni subtracto freno ejectorum libidini, fore, ut illi in deterius semper ruerent, verique filii perditionis efficerentur. Ad occurrendum propterea priori incommodo, in Decretis Congregationis Concilii anni 1624. ab eodem Pontifice, uti sæpe monuimus, confirmatis, cautum fuit, ut is Religiosus incorrigibilis censeretur, ad effectum procedendi ad illius ejectionem, qui plane omnibus notatus esset improbitatis characteribus, quos Jus Canonicum recenset atque requirit, ut quis incorrigibilis dici valeat: *Ut in posterum e Religionibus nullus legitime professus ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis; vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex Juris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte statutis, & constitutionibus cujusque Religionis, & Ordinis, etiam a Sede Apostolica approbatis, & confirmatis.* Nec satis id Congregationi fuit; sed voluit insuper, ut ad constituendum reum inemendabilem deberet præterea carceribus *in jejunio & pœnitentia* per integrum annum mancipari; quo demum evoluto, nisi resipuisset, sed obfirmata malitia pervicax deprehenderetur, tunc denique a Religione procul abjiceretur: *Ne contagione pestifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre, ejici tandem possit:* edixitque demum, ut ejectionis sententia a Superiore Generali Ordinis, adhibitis in consilium sex ex gravioribus Patribus, in Capitulis, seu Congregationibus Generalibus designandis, pronunciaretur.

XIX. Jam vero sequenti anno 1625. instante Cardinali de Lugo Protectore Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, proposita, discussa, & declarata fuerunt nonnulla dubia, ad majorem præcedentium Decretorum elucidationem tendentia. Congregationis resolutiones, super iis editæ, impressæ leguntur penes Pasqualigum super controversiis Laureti de Franchis *num.* 1083. *pag.* 302. At majoris momenti sunt Decreta ab eadem Congregatione, sedente Innocentio XII. eoque, uti dictum est, approbante, sub annum 1693. evulgata, in quibus, instantibus Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium, & conquerentibus, grave nimis Religioni esse, per integrum anni spatium reus carceribus addictos habere, remque nimis protrahi, si, ad incorrigibiles e Religione expellendos, Prælati Generalis sententia expectanda esset; annalis carcer *in pœnitentia, & jejunio*, statutus in Decreto Urbani VIII. ad sex menses contractus fuit: & Provincialibus, in designata cuique Provincia, tributa fuit facultas ejiciendi e Religione incorrigibiles, consultis tamen, & assentientibus sex aliis ex eadem Provincia Religiosis, designandis in Congregatione Provinciali, & confirmandis a Superiore Generali, cui etiam reservata fuit auctoritas ad examen revocandi, & confirmandi, aut infirmandi ejectionis sententias a Provincialibus, juxta præscriptam methodum, pronunciatas: salvo tamen jure Apostolicæ Sedis, & auctoritate ejusdem Congregationis Concilii, quotiescumque ejectus ad ipsam mallet recurrere, seu provocare, quemadmodum mox infra docebitur. Et, quia in conficiendis processibus super criminibus plures sæpe occurrebant difficultates, opportune super hoc etiam decretum est, ut scilicet validi ac legitimi censerentur processus, qui in unoquoque Ordine, vel Religione, ad normam illius Regularum, Constitutionum, praxis, & consuetudinis, confecti fuissent.

sent. Porro ad absolvendam, exequendamque incorrigibilium ejectionem, nonnulla Indulta facilioris, & expeditioris methodi, nihil tamen immutata rei substantia, a Pontificibus Successoribus concessa feruntur quibusdam Religionibus; videlicet Fratribus Minoribus de Observantia a Benedicto XIII. die 6. Decembris 1729. Capuccinis, & Minoribus Conventualibus a Clemente XII. 5. Februarii 1739. Nostrum autem non est omne hujusmodi Indultorum tenorem ad examen revocare, sicuti nec enodare innumeras quæstiones ab Auctoribus excitatas super intelligentia Decretorum Urbani VIII. & Innocentii XII. quæ enim hactenus adducta sunt, eo tantum consilio protulimus, ut primum illud caput illustraretur, quod respicit incorrigibilitatem, ex qua fit ejectioni locus.

XX. Secundum nunc sequitur caput, quo præscribitur agendi ratio erga ejectos servanda non solum a Religione, ex qua expulsi fuerunt, sed etiam ab Episcopo, in cujus diœcesi domicilium forte statuerunt. Theologi æque, ac Canonistæ, pluribus disputant, an ejecti e Religiosis Ordinibus, obstricti maneant substantialibus Religiosæ Professionis votis, nimirum castitatis, paupertatis, & obedientiæ, & reliquis etiam votis nonnullorum Ordinum Instituto adnexis, cujusmodi est votum perpetui quadragesimalis victus quoad Fratres Minimos S. Francisci de Paula, & alterum quoad Fratres B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, videlicet se in pignus dedendi, ut inopes Christifideles captivos redimant. Ulterius deinde progredientes, inquirunt, an expulsi Diœcesano Episcopo parere debeant; cum nec ullam ipsi unquam spoponderint obedientiam, nec ab ea eximantur, quam suis Superioribus Regularibus voverunt; item posito, quod Episcopus jus aliquod in eos nanciscatur, an possit de sententia ejectionis a Religione in ipsos lata cognoscere: præterea, num Religio, post latam hujusmodi sententiam, ejecti reditum curare teneatur: denique, num, habitis resipiscentiæ argumentis, ipsum Religio recipere teneatur. Navarrus quippe *in Comment. 2. de Regularibus n.* 36. tuetur superius indicatam Decretalem *Ne Religiosi, de Regularibus*, eos minime afficere, qui juste, & per definitivam sententiam ejecti fuerunt. Et quidem summi Pontifices haud destiterunt excitatas hujusmodi quæstiones per organum sacrarum Congregationum enodare, ac definire, simulque Episcopis facilem sternere, & indigitare viam, cui insistant, ne ab ejectis, eorum diœceses incolentibus, assiduis sollicitudinibus fatigentur. Decretis anni 1624. cautum legimus, a Superioribus Regularibus nunciandam esse Episcopo sententiam editam expulsionis alicujus a Religione: *Illico expulsionis sententiam eidem Ordinario notificare teneatur*: idque solummodo, ut ipsam perspectam habeat, nullatenus vero ut possit de illius justitia, aut injustitia cognoscere; hoc quippe, ut præmonuimus, est Sanctæ Sedi reservatum, juxta Decreta anni 1693. *Salva semper Sanctæ Sedis, sacræ Congregationis Concilii, in casu recursus, & appellationis, auctoritate.* Vetitum quidem est expulsis, habitum Religionis inducere: at, quousque extra claustra commorantur, uti debent Clericali habitu, Ordinarii loci jurisdictioni subesse, & mandatis obsequi: *Sic vero ejecti* (pergunt Decreta anni 1624.) *quamdiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci jurisdictioni, & obedientiæ subsint*: quod nullatenus obtineri posset, nisi ejectionis sententia Ordinario esset perspecta, veluti superius notatum est, & ipsa subdunt Decreta. Insuper hujusmodi extortes, quousque extra Religionem manent, ab exercitio Ordinum in Religione susceptorum perpetua suspensione interdicuntur, quam loci Ordinarius nec relaxare, nec moderari valeat: *Item, ut ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, aut moderandi.* Et Fagnanus *in Cap. Ne Religiosi, num. 11. de Regularibus*, testatur, se auctorem Congregationi fuisse, ut in citatis Decretis præfatam suspensionem apponeret: *Unde, nobis suggerentibus, in Decretis de Regularibus apostatis, & ejectis, appositum fuit illud caput, ut ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum.* Denique ex iisdem Decretis anni 1624. omnis conticescit disputatio, an, etiam post legitimam ejectionis sententiam, Religio reditum expulsi urgere, ipsumque reducem excipere debeat, quotiescumque Ordinarius, in cujus diœcesi domicilium habuit, fidem faciat de ejusdem probata vivendi ratione, emendatisque, & ad virtutem compositis moribus, quorum certas habeat & validas probationes: *Ac postremo esse innovandam, & suæ Beatitudinis auctoritate innovat Constitutionem fel. record. Gregorii IX. relatam in Cap. final. de Regul. ac propterea declarat, eam Constitutionem in iis quoque vindicare sibi locum, servandamque esse, qui juste, definitiveque, ac juris ordine servato, expulsi fuerint; dummodo tamen in expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis, ex litteris saltem testimonialibus Ordinarii, cujus conscientiam in his litteris concedendis sacra Congregatio serio oneravit.* Ne vero Ordinarii, quod pertinet ad concedendas præfatas testificationes, nimia angantur sollicitudine, non abs re erit monere, ejectos, etiam post latam in eos expulsionis sententiam, tum substantialibus Religionis, tum ceteris sui Ordinibus peculiaribus votis indubie obstringi, ita tamen, ut castitatis quidem votum sine exceptione ab eisdem sit custodiendum, reliqua vero paupertatis, obedientiæ, & si quæ alia eorum Professioni adnexa sint vota, moderationem quandam in ipso usu & praxi patiantur. Neque enim ab ejecto requiri potest summa illa paupertas, cujuscumque proprietatis nescia, quam ceteroquin in claustris manens servare debuisset, cum ea sibi comparare debeat, quibus vitam tolerare possit; sicuti nec obedientia proprio Superiori Regulari exhibenda, cum is eum a Religiosorum cœtu & societate depulerit. Id autem longe potiori jure affirmare licet de reliquis alicui Religioso Instituto peculiaribus votis, licet in Professione nuncupatis, quorum scilicet vis, quoad expulsos a Religione, quodammodo suspensa remanet. Hæc omnia recte discussa & explanata videre licet, ad terminos Juris communis, a Gisalino *in citato Tractatu de Clausura Regulari disput. 2. cap. 4. §. 14. consectar. 8. & seq.* ad normam vero Decretorum Urbani, & Innocentii, exposita a Ferraris *in sua Bibliotheca Canonica verb. Ejicere, num.* 49 *& seq.* Quocirca nimii rigoris, ac forte etiam injustitiæ argueretur Ordinarius ille, qui testimonium emendatæ vitæ, reditusque ad bonam frugem, denegaret ejecto, propterea quod eum non deprehendisset, quidquid ipsius Ordinis Constitutionibus cavetur, ejectionis tempore exacte servantem. Satis enim ipsi esse debet, si inculpate vitam duxit, si pœnitentiæ signa dedit, remotus a seculo, modestus, ac pietatis, & misericordiæ spiritualis, & temporalis operibus deditus; uno verbo, si manifesta, & tuta emendationis, ac resipiscentiæ argumenta præ se tulit.

XXI. Antequam recensita Decreta anni 1624. evulgarentur, in Provinciali Limana Synodo coacta anno 1583. sancitum fuerat, ut Regulares Sacerdotes, e Religione ejecti, ab omni prorsus Ecclesiastico ministerio per Episcopos prohiberentur, multoque magis, ne ad cujuscumque Beneficii Ecclesiastici assecutionem admitterentur. Publicatis autem prædicto anno 1624. Decretis Urbani VIII. cum nonnulli e Societate Jesu Religiosi, post nuncupata tria simpli-

cia

cia castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota, ab ea dimissi reperirentur, non defuit qui contenderet, hos pro ejectis omnino habendos, ideoque a susceptorum Ordinum exercitio suspensos, & tanquam inhabiles, ab Ecclesiasticis muneribus obeundis, & Beneficiis assequendis, procul arcendos. Quæstionem hanc attingere noluit Archiepiscopus; sed in Relatione status suæ Ecclesiæ eandem detulit ad sacram Concilii Congregationem, quæ die 11. Februarii 1662. hunc in modum rescripsit: *Congregatio Concilii respondit, Religiosos Societatis, post tria vota simplicia duntaxat vigore privilegiorum ejusdem Societatis, dimissos, non comprehendi in Constitutione Urbani VIII. de apostatis, & ejectis*.

XXII. Perspectum cuique est, Clericos Regulares Societatis Jesu, exacto probationis tempore, nequaquam se Religioni obstringere solemnibus castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis, quemadmodum in ceteris Religiosis Ordinibus observatur; sed emitti ab iis simplicia quædam castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota, quibus addicuntur ipsi quidem Religioni, adeo ut abscedere nequeant, nec gradum respuere a Superioribus sibi designatum, sive ad solemnem Professionem, sive *ad conditionem Coadjutorum* advocentur; sicuti nec ad aliam Religionem transire, licet strictioris observantiæ, Carthusiana tantummodo excepta; uti videre est in Constitutione Gregorii XIII. cui initium *Decet Romanum Pontificem*, quæque in forma specifica confirmata fuit a Clemente XI. per suam incipientem *Sacri Apostolatus*, quæ *num.* 264. relata est *in part. 2. tom. 11. Bullarii novi Romani*, ex quarum etiam Constitutionum lege, ad legitimum, validumque reddendum hujusmodi transitum, summi Pontificis, vel Præpositi Generalis facultas requiritur; at integrum adhuc est Religioni eosdem dimittere, votisque nuncupatis exsolvere. In Instituti formula, summo Pontifici Julio III. anno 1550. oblata, & ab ipso confirmata per Apostolicas litteras, incipientes *Exposcit debitum*, habetur, Coadjutores formatos, & Scholasticos, a Societate approbatos, vota vovere simplicia, *sed quibus teneantur, quamdiu Præpositus Generalis in Societate eos retinendos esse censuerit*. Tempore summi Pontificis Sixti V. propugnarunt aliqui, eos, qui simplicia vota emiserant, dimitti non posse, nisi servata ordinarii judicii forma. Verum Gregorius XIV. in sua Constitutione anno 1591. edita, cujus initium *Ecclesiæ Catholicæ*, statuit, nihil innovandum esse, & præfatos Religiosos, nullo confecto processu, nullaque servata judicii forma, dimitti posse: *Sola facti veritate inspecta, culpæ, vel rationabilis causæ tantum ratione habita, ac personarum, aliarumque circumstantiarum; quarum consideratio fit cum charitate, & prudentia conjuncta*. Quapropter in quinta Congregatione Generali Societatis, habita anno 1593. *decreto* 58. declaratum fuit, ad Instituti substantiam pertinere id quod sequitur, nempe *non esse necessarium, ut in dimittendo forma judicialis servetur*. Proindeque, si in dimissione Clerici, seu Presbyteri Societatis Jesu, judicialis forma non servatur, si de illius, qui dimittitur, incorrigibilitate non disputatur, si dimissionis causa plerumque ex eo desumitur, quod Religiosus minime valeat inceptum curriculum laudabiliter persequi, & ad Societatis Institutum vitam exigere; jure optimo a Congregatione Concilii declaratum fuit, pœnalia, quæ supra diximus, Decreta, in apostatas, & ejectos lata, eum non afficere, qui prædicto modo jubetur e Societate abire; adeoque hunc ad ministeria, & Beneficia Ecclesiastica obeunda & assequenda idoneum esse: cujusmodi declaratio apposita quoque fuerat *in decreto* 30. nonæ Congregationis Generalis ejusdem Societatis Jesu, coactæ anno 1650. ubi ipsius Societatis nomine declaratum fuit, quantum ad ipsam attineret, nihil obstare iis, qui post simplicia vota ex eadem dimissi fuissent, quominus Ecclesiastica Beneficia, & officia assequi possent, si ceteroquin digni, & ad ea obtinenda idonei dignoscerentur.

XXIII. Illud autem quandoque obstat prædictis Religiosis e Societate Jesu ea ratione dimissis, quod, dum in eadem versabantur, sacris Ordinibus initiati fuerint, non ratione Patrimonii, aut Beneficii Ecclesiastici, quo potirentur, sed ad titulum Religiosæ paupertatis: subinde enim dimissi, nullumque Patrimonium, vel Beneficium obtinentes, hoc solo nomine suspensioni fiunt obnoxii: id quod aliquando vexationem intulit ejusdem Societatis Superioribus; cum non defuerit, qui eos in judicium provocaret, contendens, sibi annuam præstationem a Societate constituendam esse, propterea quod nec ipse haberet, unde vitam tolerare posset, & nimis grave illi esset perpetua suspensione submoveri ab exercitio Ordinum, quibus fuerat insignitus in ipsa Religione; quæ si eum dimisit, id minime certe factum, quia ipse gravioris criminis reus, aut incorrigibilis judicatus fuerit.

XXIV. Sane Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 2. *de reformat.* vetat, Clericum quemlibet secularem, Beneficium, vel Patrimonium non habentem, ad Ordines promoveri: & S. Pius V. Pontifex in sua Constitutione 75. incipiente *Romanus Pontifex Bull. tom.* 2. declaravit, Concilii statutum extendi quoque ad Religiosos, qui, antequam Professionem emittant, ad sacros Ordines promoveri velint. Hoc itaque retento themate, prohibebantur Patres Societatis, suos Religiosos, post vota simplicia, offerre sacris Ordinibus initiandos, quotiescumque Beneficium, vel Patrimonium non possiderent. Verum Gregorius XIII. illos hoc speciali donavit privilegio, ut ipsorum Religiosi, post tria simplicia vota, & ante emissam solemnem Professionem, possent ad sacros Ordines promoveri, quamvis omni Patrimonio, & Beneficio destituerentur; veluti abunde demonstrant Thesaurus *de pœnis Ecclesiasticis part.* 2. *cap.* 11. *sub num.* 5. §. *Limita ut non procedat*, Sanctarell. *variar. Resolut. part.* 1. *quæst.* 49. *a num.* 5. *ad num.* 12. Sanchez *Consil. moral. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 35. *num.* 12. Pithing *ad lib.* 1. *Decretal. tit.* 11. *sect.* 1. *num.* 75. Barbosa *ad cap.* 2. *sess.* 21. *num.* 5. & 6. Gallemart *in remissionibus ad idem cap.* 2. Pasqualig. ad Lauret. de Franchis *part.* 1. *num.* 352. Rigant. *ad Regul.* 24. *Cancellariæ* §. 5. *num.* 169. & *seq.*

XXV. Quod itaque pertinet ad annuam præstationem, quæ contendebatur a Societate persolvenda ei, qui sacris Ordinibus initiatus dimitteretur, nec habens unde viveret, ideirco suspensione illigatus remaneret; difficultatis summa potissimum constituebatur in quadam pollicitatione, quæ a Societate facta ponebatur, alendi nempe ad Ordines promotos, cum eos dimitti contigisset. Dum nos ipsi, in minoribus constituti, officio Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, hujusmodi petitionem quidam proposuit, qui Ordinibus insignitus, deinde e Societate dimissus fuerat; disceptatumque de ea fuit die 28. Februarii 1722. in causa *Neapolitana Congruæ*, uti videre est *tom.* 2. *Thesauri Resolutionum*. Et, quamvis rejecta fuerit petitio, eo potissimum nomine, quod actor a suo Regulari Superiore facultatem ascendendi ad sacros Ordines surripuerat, falso asserens, se, antequam Religioni nomen daret, ad titulum Patrimonii fuisse prima Tonsura initiatum; pro eo tamen quod pertinet ad præsuppositam illam oblationem a Societate factam, cum nos in sacram Congregationem authentica attulissemus Regesta, ostendentes, certum haudquaquam esse, ejusmodi pollicitationem ab eo prodiisse, qui legitima ad id facultate polleret,

ret, vel, si jure facta, acceptam eam fuisse ab eo, cui ejusdem acceptandæ inesset auctoritas, vel denique, si jure, & facta fuerat, & acceptata, eandem vim suam non amisisse post superius indicatum Gregorii XIII. privilegium; siquidem illa exhibita ponebatur sub Pontificatu S. Pii V. cum scilicet Patres Societatis Piana obstringebantur lege de non promovendis ad sacros Ordines Religiosis non professis, nisi Beneficium, vel Patrimonium obtinerent: aperuit hoc aditum, stravitque viam Apostolicæ Constitutioni, quam deinde Benedictus XIII. edidit, incipientem *Injuncti nobis*, quæ est 228. *tom.* 12. *novi Bullarii Romani*, quaque declaravit, *Societatem Jesu non teneri, nec obligatam esse ad ullam subministrationem sive congruæ sustentationis, sive alimentarum, sive alia quocumque titulo, & causa, illis faciendam, qui post biennium probationis, & emissionis votorum simplicium, extra dictam Societatem a suis Superioribus ejiciuntur, tametsi, dum in ea permanebant, ad sacros etiam Presbyteratus Ordines sine Beneficio Ecclesiastico, ac Patrimonio, & ad titulum Religiosæ paupertatis promoti fuerint.* Peræqua sane Constitutio, provida, & omnino congruens præcedentibus tribunalium judicatis, in quibus, quoties post Constitutionem Gregorii XIII. proposita fuit, toties rejecta conspicitur petitio a prædictis Religiosis promota, ab iis, inquam, qui post biennalem probationem, votorumque simplicium nuncupationem, ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines promoti, deindeque a Societate dimissi, vitæ subsidia exposcebant, eo quod Patrimonium non haberent, nec Beneficium, fuerantque Ordinibus initiati ad titulum Religiosæ paupertatis, dum inter Societatis alumnos recensebantur. Harum rerum judicatarum series inspici potest penes Pignatell. *consult.* 92. *tom.* 10. & la Croix *Theol. moral. lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2196. *& seq.*

XXVI. Quæcumque hactenus disseruimus tum de facultate, quam habent Superiores Societatis Jesu, dimittendi ex ea Religiosos, non servata judicii forma, tum de eorum, qui sic dimissi fuerint, habilitate ad ministeria, & Beneficia Ecclesiastica obtinenda, tum denique de suspensione ab Ordinum susceptorum exercitio, cui subjacent tunc solum, cum Ecclesiastico Beneficio, aut Patrimonio destituuntur, facile est intelligere, ad eos tantummodo Societatis Religiosos pertinere, qui, post consuetum biennalis temporis lapsum, simplicia castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota voverunt; non autem ad eos, qui, exacto statuto curriculo, Regularem Professionem emittentes, solemnia castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota nuncuparunt. Hos enim si Superiores velint e Societate ejicere, debent judicialem ordinem servare, eorumque incorrigibilitatem evincere: ipsi autem sic expulsi, perinde habendi sunt, ac reliqui omnes ex aliis Religionibus ejecti. Neque Societas hac in re ullo peculiari privilegio donata est; &, si quod etiam obtinuisset, eo jam uti non posset: nimis quippe ampla, ac valida derogatione Urbanus VIII. præcedentia quæcumque privilegia sustulit: quod recte animadvertit quoque Cardinalis de Lugo, dum in quadam consultatione die 16. Januarii 1624. exarata, quam nos manuscriptam in forma authentica inspeximus, hac de re sententiam rogatus, sequens edidit responsum: *Facultas major Societatis ad expellendos professos, quam sit in aliis Religionibus, hodie ablata est, meo judicio, ab Urbano VIII. per Decretum editum in sacra Congregatione Concilii Tridentini anno* 1624. *ubi omnino prohibetur, ne in ulla Religione professus ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis, & probetur per annum &c. at revocantur omnes Constitutiones, & privilegia Pontificia cujuscumque Ordinis, cum clausulis derogatoriis strictissimis. Quare, quoad professos ejiciendos, credo, Societatem nunc non habere plus potestatis, quam alias Religiones. Ita judico salvo, &c.*

XXVII. Ad institutum de ejectis a Religione sermonem pertinet alia quæstio, cujus definitionem Episcopi quidam ab Apostolica Sede pro certorum casuum, in suis diœcesibus occurrentium, necessitatibus postularunt. Jam supra dictum est, hujusmodi ejectos obstringi castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis; ea tamen, quoad postrema duo vota, seu quoad illorum observantiæ formam, moderatione adhibita, quæ peculiaribus cujusque circumstantiis aptetur, ac congruat. At nonnulli aliquando fuerunt, qui contenderent, vota in quibusdam Religionibus emitti solita, haudquaquam solemnia, sed simplicia tantum censeri oportere; ideoque, si aliquem hujusmodi Ordinum Religiosum ejici contingeret, quamvis non negaretur, ipsum simplicia vota custodire debere, si tamen matrimonium contraheret, non posse illud irritum & nullum, sed tantummodo illicitum pronunciari. Excitata hujusmodi disputatio fuit quoad Religiosos laicos Cistercienses. Nosque ipsi rem definiendam esse duximus cum consilio Congregationis particularis, quam coram nobis coegimus, & in qua infrascriptum Decretum editum fuit: quod quia certam normam & jam secutis, & in posterum obventuris casibus potest exhibere, nec hactenus ullibi impressum legitur, ideo optimum existimamus hic illud per extensum inserere.

D E C R E T U M

S U M M I P O N T I F I C I S

B E N E D I C T I X I V.

Prævio consilio particularis Congregationis ab ipso deputatæ Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, & Besotii, necnon Archiepiscopi Damasceni, Congregationis Episcoporum, & Regularium, atque ejusdem Congregationis particularis Secretarii, super dubio, An vota, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur, simplicia sint, vel solemnia.

XXVIII. *Delata ad Pœnitentiariæ Apostolicæ Signaturam controversia de votis, quæ in Professione a Conversis Cisterciensibus emittuntur, an simplicia sint, vel solemnia, eadem a dubii definitione se abstinuit, eo potissimum sub obtentu, quod de ea agendum esset in Congregatione Episcoporum, & Regularium, cui jam exhibita fuerant suffragia Patrum Generalis, & Procuratoris Generalis Ordinis Cisterciensis. Sed, cum nec ab hac ullum usque adhuc judicium prodiisset, opportunum, & congruum fore reputantes, si rem totam ad Nos avocaremus, in Congregatione particulari coram Nobis habenda discutiendam, supradictorum Cardinalium, & Secretarii Congregationem deputavimus: quæ habita coram Nobis die 16. currentis mensis Martii, unanimi censuit suffragio, vota a Conversis Cisterciensibus in Professione emissa, non esse simplicia, sed solemnia.*

Et sane, si in ipso Familiæ Cisterciensis exordio, quod seculo undecimo contigit, Monachis Conversi adjuncti fuerunt, ut Monachi in claustro solitudini, & contemplationi vacarent; & Conversi domos illas regerent, in quibus utilia hominum necessitati parabantur, & sic de Conversis statutum est: Tuncque definierant, se Conversos laicos barbatos licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, & in morte, excepto Monachatu, ut semetipsos tractaturos: uti legitur in Exordio Cisterciensis Cœnobii tom. 1. Bibliothecæ Patrum Cisterciensium Tissir, autumantis, citatum Opusculum esse S. Stephani Abbatis Cisterciensis:

Si, coacto secundo Lateranensi Concilio anno 1139. sub Pontifice Innocentio II. statutum est, nulla futura matrimonia, quæ post Professionem fierent a Conversis; si hoc ipsum confirmatum fuit in Concilio Remensi, habito sub Eugenio Papa III, qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum Vincentii, & Anastasii Romæ ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi discipulus; si Pontifex Alexander hujus nominis III. in sua Decretali, quæ incipit: Non est vobis, sub tit. de Regularibus, æquali erga Abbatem obedientiæ jugo respondit esse subjectos tum Monachos, tum Conversos Ordinis Cisterciensis: suadent hæc omnia, quod vota a Conversis Cisterciensibus in Professione emissa non simplicia sunt, sed solemnia: quod etiam fuit animadversum a Mabillonio, Monachorum Institutorum peritissimo, in sua præfatione in part. 2. seculi sexti Ordinis Sancti Benedicti §. 21.

Nec, ut ab hoc sensu quis recederet, quidquam prodesse potuerunt verba, quæ a Conversis Cisterciensibus in Professione emittuntur; Pater, promitto tibi obedientiam de bono usque ad mortem. Præterquamquod enim compertum est, quinque prioribus Ecclesiæ seculis nullam in emittenda Professione verborum formam fuisse præscriptam, & quod nec etiam juxta præsentem disciplinam unius instituti Regularis Professio concordat in verbis cum Professione alterius Instituti; cum alumni Sancti Benedicti promittant stabilitatem loci, conversionem morum, atque obedientiam secundum Regulam Sancti Benedicti; alumni Sancti Dominici voveant obedientiam secundum Regulam S. Augustini; alumni Sancti Brunonis suorum morum conversionem promittant; quæ promissio æquipollere videtur promissioni Conversorum Cisterciensium, obedientiæ de bono usque ad mortem.

Vis in eo consistere visa est, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, sed ceterarum quoque extrinsecarum circumstantiarum ratio habenda est. Cumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Cisterciensis dist. 14. cap. 1. tit. de Receptione, & Professione Conversorum, legatur, quod, post expletum Novitiatus annum, Conversus, ad Capitulum Monachorum accedens, prostratus primo veniam petat, & deinde surgens ad imperium Abbatis, & interrogatus, spondeat stabilitatem suam, post quæ Abbas dicat: Det tibi Deus perseverantiam: omnesque respondeant: Amen: quodque, omni proprietate relicta, suorumque bonorum facta, prout libuerit, & maxime favore pauperum, distributione, flexis genibus jungat manus, easque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono usque ad mortem, Abbasque respondeat: Det tibi Deus vitam æternam: respondentibus omnibus: Amen: quæ omnia quoque leguntur in Rituali Cisterciensium lib. 6. de Ritu suscipiendi Fratres cap. 6. sub titulo de Receptione & Professione Conversorum.

Accessus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, sed post Novitiatum expletum per integrum annum, promissio stabilitatis post interrogationem de ea factam, & ejusdem acceptatio facta ab Abbate, cujus est Professionem admittere, solemnis proprietatis abdicatio, genuflexio ante Abbatem, & cetera solemnia, quæ comitantur promissionem obedientiæ de bono usque ad mortem, æternæ vitæ precatio, memoratæ obedientiæ correspondens, satis innuunt, Professionem esse solemnem, in eaque implicite, & virtualiter contineri vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ, quæ, utpote juncta Professioni Regulari, non simplicia sunt, sed solemnia, juxta responsum Bonifacii VIII. in Cap. unic. de voto, & voti redemptione, in sexto.

Unanime intercessentium Congregationi suffragium pro solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus in Professione emittuntur, fuit a nobis in ipsa Congregatione ore tenus approbatum. Hoc ipsum a nobis præsenti nostro Decreto confirmatur, quod nostro sigillo munitum Archiepiscopo Damasceno Congregationis Episcoporum & Regularium, & particularis Congregationis Secretario, manibus nostris consignamus, demandantes, ut illud referat inter Acta Congregationis Episcoporum & Regularium, & Decreti exemplar ad Pœnitentiariam Apostolicam, & Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inter sua Acta asservandum, transmittat; ut unanimis in posterum sit sententia de solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur. Datum ex Palatio Apostolico Quirinali hac die 31. Martii 1747.

XXIX. Præcipuum hoc est solemnis voti castitatis, quod sacro Ordini, vel Religiosæ Professioni est adnexum, ut irritum reddat matrimonium, quod quisquam audet exinde contrahere, per textum *in Cap. Meminimus*, & *Cap. Insinuante*, *qui Clerici*, *vel voventes*: Simplex autem votum castitatis non nisi illicitum constituit matrimonium, atque efficit, ut conjux, qui se hujusmodi voto obstrinxit, petere quidem nequeat a conjuge, eidem tamen petenti debitum reddere teneatur; prout docet S. Thomas *in 4. sent. dist. 38. quæst. 1. art. 3. quæst. 2. Ad tertium*, & *Ad quartum*. Verum, quia ex Romani Pontificis auctoritate fieri potest, ut vera Religio ea quoque sit, in qua simplicia tantummodo vota emittuntur, utque insuper vota simplicia impedimentum dirimens matrimonii constituant; siquidem Romanorum Pontificum Constitutionibus statutum reperitur, eos, qui Societati Jesu nomen dederint, veros fieri Religiosos simplicibus tantum castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis, post probationis biennium emissis, & simplex castitatis votum, quo se tunc obstringunt, matrimonii esse dirimens impedimentum, quemadmodum videre est in Constitutione Gregorii XIII. edita anno 1582. incipiente *Quanto fructuosius*, & in altera vulgata anno 1584. cui initium *Ascendente Domino*; in privilegiis autem pro Instituti confirmatione emanatis, expressa inest declaratio, quod vota prædicta voventem obstringant, quousque idem in Religione permaneat, eorum autem vinculo exsolvatur, statim ac a Superioribus e Societate dimissus fuerit: hinc porro consequitur, ut, quamvis matrimonium, a Religioso in Societate adhuc manente attentatum, nullum irritumque esset, licet initum post simplex duntaxat castitatis votum, ejusmodi tamen censeri non posset, immo validum legitimumque esset matrimonium, si illud post dimissionem e Societate contraheret: veluti latius demonstratur in Collationibus Ecclesiasticis Parisiensibus *de Matrimonio*, quæ editæ fuerunt a Cardinali de Noailles illius urbis Archiepiscopo, *tom. 2. lib. 3. collat. 1. §. 3.*

XXX. Ultimo loco in Urbani VIII. & Innocentii XII. Decretis cavetur, debere Religionem alumni sui ejecti reditum urgere, eumque iterum in sinum recipere, quotiescumque Ordinarius, in cujus diœcesi versatus est, tale de illo testimonium perhibeat, ut eum conjicere liceat re ipsa ad bonam frugem rediisse. Cum autem quandoque contingat, Regularem haud fuisse decretoria sententia e Religione expulsum, veluti incorrigibilem, sed, ob atrox aliquod crimen, ad præfinitum temporis spatium, puta septennium, vel decennium, ab eadem Religione damnatum fuisse ad triremes; inde exorta est quæstio, an, exacto pœnalis temporis cursu, ipsum Religio recipere, & ad convictum, ut antea, admittere teneatur. Extra controversiam positum est, Religiosum ad triremes damnatum, Religionis vota servare debere eo modo, quem infelix ejus conditio patitur; uti evincunt Donatus *in prax. rer. Regular. tom. 1. tract. 8. de ejectis quæst. 23. & tract. 9. de Galeotis Religiosorum quæst. 16. & 17.* Rotarius *in Theolog. Moral. Regul. tom. 1. lib. 3. cap. 2. punct. 8. n. 7.* Absoluta vero pœna ipsi irrogata, non æque conveniunt Auctores, an Religio eundem teneatur in cœnobium recipere. Docent nonnulli,

id

id oneris Religionibus nullibi impositum reperiri; &, si eadem ad recipiendos hujusmodi alumnos, tam magna infamia notatos, Superioris auctoritate adigantur, licere solummodo eos admittere sine cucullo, Tertiariorum habitu indutos, atque vilioribus Religiosæ domus muneribus habere addictos. Contra alii, nulla distinctione adhibita, arbitrantur, Religionem omnino teneri ad hujusmodi Religiosos recipiendos. Ita disserit Donatus *cit. loc. tract. 9. quæst. 22.* & latiori calamo Rotarius *præindicato loco num. 4.* Cum nos Congregationi Concilii a Secretis essemus, quibusdam instantibus Episcopis, propositum hoc dubium fuit, sed non definitum: opportunum enim visum est, Procuratores Generales Ordinum prius audire, quam ulla ederetur resolutio. Contigit id die 24. Martii 1725. uti videre est *tom. 3. Thesauri Resolutionum.* Ideoque, cum nulla hac de re afferri resolutio possit, neque damnatis ad triremes ob aliquod crimen aptari posse videantur summorum Pontificum Urbani, & Innocentii Decreta, scripta de Religiosis incorrigibilibus, qui longe gravioribus delictis sunt obnoxii, & quorum pervicacia nimis constans deprehensa est, nec pœnali sex mensium carcere vinci potuit; quod ad illos pertinet, integrum erit Episcopis vel cum Superioribus Ordinis agere, vel Sanctæ Sedis auctoritatem implorare, ut, qua ratione magis expediens fore judicabitur, iidem a Religione recipiantur. Si autem hoc obtinere non valeant, noverint Episcopi, id oneris sibi tantummodo incumbere, ut eorum vivendi rationem studiose speculentur, ne alios inficiant, majorisque dedecoris notam Regulari Ordini imponant. Neque vero sinant, hujusmodi Religiosos, qui Sacerdotes fuerint, sive extra claustra remaneant, sive iterum a Religione fuerint in societatem vitæ recepti, sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, si remigaverunt, vel si fuerunt ad triremes damnati ob aliquod delictum, cui de jure infamia est adnexa: extat enim Decretum Urbani Papæ VIII. quo declarantur perpetuo irregulares Sacerdotes tam Seculares, quam Regulares, qui ad triremes vel perpetuo, vel ad definitum tempus damnati, remigaverunt. An vero simplex damnatio ad triremes infamiam importet, & consequenter irregularitatis notam damnato inurat, id inter Doctores controvertitur. Sed communis opinio est, tunc procul dubio damnatum irregularem esse, cum sententia lata est ob delictum, quod secum fert infamiam de jure. Ne autem ea, quæ jampridem a nobis tractata sunt, iterum superfluo labore discutienda resumamus, percurrat lector, quæ fuse deduximus, cum munere Secretarii Congregationis Concilii in minoribus fungeremur, quæque ab ipsa Congregatione benigne probata fuerunt in causa *Lavelliana*, *seu Romana*, proposita 8. Junii 1726. & resoluta 6. Julii ejusdem anni, uti videre licet *tom. 3. Thesauri Resolutionum.*

XXXI. Non deerunt fortasse, qui dicant, omnia quidem ab Apostolica Sede provisa sapienter fuisse, quæ ad recte moderandam Regularium incorrigibilium ejectionem idonea essent, quæque etiam Episcopis opportuna forent ad evitandas, aut submovendas perturbationes, quæ sibi ab hujusmodi ejectis inferri possent; verum non satis forsan cogitatum fuisse putent de casu, qui sæpe nimis usuvenire dignoscitur, cum scilicet ejectus sententiam ejectionis, contra se latam, aut nullitatis, aut injustitiæ vitio arguit, & ab ea appellat: quo nempe casu duplex exurgere solet difficultas. Dubitatur enim, primo quomodo Episcopus se gerere debeat cum expulso, qui a sententia ejectionis suæ provocavit, & provocat: deinde, qua ratione expulsus ipse in regionibus forte a Romana Curia & Urbe remotis degens, & ut plurimum omnium rerum inopia pressus, provocationis beneficio uti, juvarique valeat; cum in Decretis præsertim Innocentii XII. sacris Congregationibus Urbis cognitio validitatis ac justitiæ hujusmodi sententiarum fuerit delegata. Sane Angelopolitani Archiepiscopi Procurator, qui anno 1662. ad Urbem accesserat sacra Limina visitaturus, in relatione status prædictæ Ecclesiæ postetius hoc dubium proposuit, petiitque, ut, spectata maxima, quæ intercedit inter Angelopolitanam, & Romanam Urbem distantia, Ecclesiasticus Judex in iis partibus designaretur, ad quem ejectus jura sibi contra ejectionis sententiam competentia posset deducere. Congregatio autem Concilii, die 11. Februarii 1662. habita, Pontifici consuluit, ut ipsum Archiepiscopum Angelopolitanum in Judicem Ecclesiasticum delegatum per eas regiones designaret, coram quo Regulares expulsi, de ejectionis suæ sententia conquerentes, possent jura sua in gradu appellationis proponere, absque eo quod ad Romanæ Curiæ tribunalia causam deferre cogerentur. In ea vero, quæ tunc edita fuit, resolutione Congregatio ulterius progressa non fuit ad investigandum, definiendumque modum, quo Episcopus se gerere deberet cum Religioso ab ejectionis sententia appellante, dum vigore ipsius appellationis sententia pendet suspensa. Verum, quod tunc omissum, postea opportune præstitum fuit: cavit enim, ne quispiam, licet intra terminum a lege prefinitum ab ejectionis sententia appellaverit, possit extra carceres sua jura experiri; sed, si eadem proponere velit, omnino debeat se se in carceribus constituere. Cum autem provocans carceribus detinetur, non est, cur Episcopus de eo solicitus sit; quem scilicet studiose observare, ac custodire tantummodo debet, cum procul a claustris in sua diœcesi versatur. Quæ super hoc prodiit Congregationis resolutio, sequens est, excerpta *ex lib. 98. decretorum pag. 524.*

Lycien. Ejectionis a Religione.

Pater N. N. ob plura crimina per eum, ut prætenditur, in Religione patrata, & de quibus, licet pluries punitus, adhuc non resipuerat, fuit de mense Septembris superioris anni, per sententiam Patris Generalis, incorrigibilis declaratus, & uti talis a Religione ejectus. Appellavit orator ab hujusmodi sententia ad hanc sacram Congregationem sub prætextu notoriæ nullitatis, & injustitiæ, præsertim ob non servatam formam Decretorum ejusdem sacræ Congregationis, relatorum in Constit. 28. san. mem. Urbani VIII. & in novissima Constitutione Sanctissimi Domini Nostri edita 1. Martii 1693. Actisque transportatis, ac Religione audita, & informante, dignabuntur EE. VV. declarare.

I. *An constet de asserta incorrigibilitate oratoris; &, quatenus negative.*

II. *An idem orator veniat Religioni restituendus in casu &c.*

Die 15. Novembris 1698. Sacra Congregatio Concilii rescripsit: Orator se constituat in carceribus formalibus Religionis, & postea providebitur.

CAPUT DUODECIMUM.

De quinto capite relationis status Ecclesiæ.

AD Moniales pertinet hoc quintum caput. Tridentinum Concilium *sess. 25. cap. 15. de Regularibus, & Monialibus*, statuit, ne Religiosa Professio ante decimum sextum ætatis annum expletum, & non exacto Novitiatus anno, emittatur: *Nec qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad Professionem admittatur.* Si quæ vero nuncupata Professio duabus hisce conditionibus destituatur, irritam eam declarat, ac omni plane vi obligandi expertem. *Professa*

autem antea facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus. A præscripta autem regula exemptos voluit eadem sancta Synodus Patres Societatis Jesu, qui plerumque neminem, nisi evoluto saltem probationis biennio, ad Professionem recipiunt; uti videre est *sequenti cap. 16. Per hæc tamen sancta Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quia Religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium eorum Institutum, a Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & ejus Ecclesiæ inservire possint:* quod Fagnanus quoque animadvertit *in Cap. ad Apostolicam, num. 15. de Regularibus*. Eademque Synodus, postquam *cap.* 18. anathemate perculit audentes cogere mulieres, ut se Religioni devoveant; simulque declaravit, ea omnia, quæ tum antea Professionem, tum in ipsa Professione præstanda decreverat, locum habere debere in quibuscumque monasteriis, non solum Episcopo, sed etiam alteri cuilibet Prælato subjectis, hæc addidit verba. *Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Convertitæ appellantur; in quibus Constitutiones earum serventur.* Hinc autem orta est disputatio, an postremorum hujusmodi verborum vis ea tantummodo complectatur, quæ *in ipso cap.* 18. cui inserta sunt, decreta leguntur, vel potius ad ea quoque protendi debeat, quæ *præindicato cap.* 15. continentur; adeo ut, si in Monialium Pœnitentium, sive Convertitarum Constitutionibus, probationis annus ante Professionem explendus minime præfiniatur, valida post Concilium censeri possint vota in hujusmodi cœnobiis emissa sine prævio annali experimento, utpote contra Conciliarem quidem sanctionem, sed tamen ad normam suarum Constitutionum exacta. Itaque Congregatio Concilii Tridentini Interpres, propositam hanc quæstionem definiens, respondit, quod præscriptum fuerat *cap.* 18. ad præcedentia quoque capita, atque adeo ad *ipsum* etiam *cap.* 15. referri: quemadmodum testatur Fagnanus *in cit. Cap. Ad Apostolicam, num. 29. & 30. de Regularibus*, & post ipsum Passerinus *de statibus hominum tom. 3. quæst. 189. num. 55.* Congregationis resolutio edita fuit die 2. Martii 1606. & sequentibus verbis concepta: *Congregatio respondit, si ex Instituto, vel Constitutionibus Convertitarum ad Professionem admitti consueverint absque anno probationis, decretum ejusdem Concilii quoad Convertitas, nihil earum Instituto, aut Constitutionibus circa probationis annum detraxisse.*

II. Nullum sane de hac controversia offendimus postulatum in relationibus status Ecclesiarum ab Episcopis ad Sanctam Sedem transmitti solitis; verum ætatem, annumque probationis commemoravimus, in quemdam veluti apparatum ad ea, quæ mox tractaturi sumus. Exploratum cuique est, post contractum, sed nondum consummatum matrimonium, indulgeri conjugi, qui cupit aliquam ex approbatis Religionibus ingredi, bimestre spatium, quo de ineundo vitæ statu deliberet, juxta præscriptum *in Cap. Ex publico, de conversione conjugatorum*. Quia vero alteri conjugi Religionem ingredi nolenti non licet ad alia vota migrare, nisi alter re ipsa se Religioni obstringat, solemni nuncupata Professione; si hæc, ut supra monuimus, non nisi evoluto probationis anno emitti potest, dubitarunt nonnulli Episcopi, in quorum diœcesibus id evenit, an is quoque casus sub Conciliari lege, annalem Novitiatum requirente, comprehenderetur: ea scilicet de causa, quod alter conjux graviori afficiatur incommodo, dum per integrum anni spatium sua libertate uti prohibetur, fierique etiam posset, ut hujusmodi onus ad biennium protenderetur, ex quo conjux Religionem ingressus, postquam in ea regularis vitæ tyrocinium inierat, jam jam exeunte anno, posset ex ea ad aliam Religionem transire, ibique annale experimentum instaurare. At nimis generalia sunt Concilii verba *cap.* 15. ideoque dicendum est, illa propositam quoque facti speciem complecti; ita quidem, ut, nihil obstantibus circumstantiis quantumvis urgentibus, si a conjuge Religionem ingresso, nondum evoluto Novitiatus anno, emitteretur Professio, irrita ea penitus esset ac nulla: neque propterea conjux, qui in seculo mansit, posset se liberum asserere, ad effectum transeundi ad alia vota. Dispensatione igitur opus est, ut probationis tempus contrahatur; hæcque non nisi a Romano Pontifice, qui supra Concilium est, indulgeri potest. Neque vero hujusmodi dispensationis legitima deest causa: habita ratione nimis evidentis incontinentiæ periculi, in quod adduceretur is, qui secum jam de matrimonio ineundo constituerat, si diutius ab alio matrimonio contrahendo abstinere deberet. Videndus Passerinus *de statibus hominum tom. 3. quæst. 189. num. 56.*

III. S. Pius V. Pontifex sua Constitutione 109. in Bullario Romano, quæ relata est in novum Bullarium Ordinis Prædicatorum *tom. 5. num. 95.* Monialibus Novitiis, quæ S. Dominici Institutum amplexæ sunt, indulsit, ut in mortis articulo Religiosæ Professionis vota vovere possint, quamvis necdum exacto probationis anno, dummodo tamen ad ætatem Professioni emittendæ necessariam pertigerint. Ex hac Constitutione nonnullæ inter Auctores excitatæ sunt quæstiones. Prima quidem, an ipsa complecteretur puellas educationis causa in monasteriis Ordinis S. Dominici commorantes. Hac de re actum fuit in quadam causa *Neapolitana*, in qua Congregatio die 14. Martii 1705. rescripsit, Professionem puellæ, educationis causa in monasterium Monialium S. Dominici receptæ, nullam fuisse, licet in exitu vitæ emissam, propterea quod Religiosæ probationis annus non præcesserit, uti videre est *discept. 24. tom. 2. part.* 2. bon. mem. Advocati Ursayæ. Altera, an, exclusis licet a Pianæ Constitutionis indulto puellis educandis, eodem saltem uti possint Novitii ejusdem Ordinis Prædicatorum. Tertia, num, propter privilegiorum communicationem, ad ceterorum quoque Regularium Ordinum Novitios, atque Novitias eadem Constitutio protendi valeat. De his consuli possunt Auctores materiam pertractantes. Hic vero nil aliud opportune monendum, quam plures reperiri Auctores, qui se se ab omni negotio facile expediunt, dicentes, sublatum censeri debere memoratum S. Pii V. privilegium, ex quo Gregorius XIII. edita Constitutione, ad sacrorum canonum, Conciliique præscriptum revocavit quidquid amplius S. Pius V. in Regularium favorem constituerat. Quarta denique, an, posita Pianæ Constitutionis efficacia, cui nihil a Gregorio Pontifice fuerit derogatum, si Novitia, quæ in proximum vitæ discrimen adducta, nondum evoluto probationis anno, Professionem emisit, convalescat, teneatur ipsa Novitiatum implere, & factam Professionem ratam habere, aut aliam ex integro nuncupare. Adeantur Rodericus *Quæst. Regul. tom. 3. quæst. 15. art. 6.* Diana *editionis coordinatæ tom. 7. tract. 1. resol. 160. & 161.* Pelizzarius *tom. 1. Manual. Regular. tract. 2. cap. 7. quæst. 24. & tract. 3. cap. 2. quæst.* 3. qui plerumque ac etiam in re Regularibus favent.

IV. Ad eorum assertiones roborandas plurimum conferre possunt, quæ in Historia Ecclesiastica leguntur de iis Religiosis, qui *Monachi ad succurrendum* dicebantur, iique erant, qui imminentis mortis periculo territi, monasticæ Professionis insignia sibi tradi postulabant, ea spe ducti, fore ut

ex

ex ſuſcepta hoc modo publica pœnitentia æternæ vitæ participes fierent. De hiſce Monachis *ad ſuccurrendum* erudite admodum more ſuo agunt Mabillonius *in Præfat. ad ſeculum I. Benedictinum n.* 105. §. *Tertiam denique*, & *in Præfat.* 1. *in ſeculum III. num.* 21. §. *Quocirca*, itidemque *in Præfat.* 2. *in ſeculum IV. num.* 191. §. *Priorem ob cauſam*, Chriſtianus Lupus *in ſuis notis ad Concilia Generalia, & Provincialia, tom.* 3. *vetuſtioris editionis, in notis ad primum decretum S. Leonis IX. pag.* 589. *& ſeq.* Haeſtenus *in ſuis Diſquiſitionibus monaſticis tom.* 2. *lib.* 5. *tract.* 7. *diſquiſit.* 2. recenſque eruditus Plazza *in ſuo Opere inſcripto Chriſtianorum in Sanctos, Sanctorumque Reginam &c. Propenſa Devotio, part.* 1. *cap.* 17. *num.* 25. *& ſeq.*

V. Indubium quippe eſt, hoſce Monachos, *ad ſuccurrendum* nuncupatos, ſi convaluiſſent, Religioni, quam per Profeſſionem voverant, manſiſſe perpetuo addictos, adeo ut ex ea abeuntes, apoſtaſiæ rei fierent. Celebre eſt Opuſculum XVI. Beati Petri Damiani, ſcriptum ad Giſlerum Epiſcopum Auximanum, in quo eorum aſſertionem pervalide oppugnat, qui affirmare audebant, piam quidem rem eſſe, & ad æternæ vitæ meritum valde utilem, in mortis articulo monaſticum induere habitum, & ipſam quoque Profeſſionem emittere; at hujuſmodi Profeſſioni non eam ineſſe vim, ac efficaciam, ut, ſi æger convaluiſſet, adigeretur propterea reliquum vitæ ſpatium in monaſterio exigere. Laudatum Opuſculum legi poteſt *tom.* 3. *cap.* 2. *Operum ejuſdem, impreſſionis anni* 1743. *pag.* 181. memorata autem erronea opinio Synodali decreto proſcripta fuit. Et nunc inter eruditos tantummodo quæſtio eſt, an proſcriptionis decretum fuerit editum in Synodo coacta ſub Stephano X. vel potius ſub Leone IX. uti videri poteſt apud Chriſtianum Lupum *cit. loc. pag.* 595.

VI. Verum, quidquid ſit de recenſitis quæſtionibus, & quidquid olim fuerit de his Monachis *ad ſuccurrendum*, quorum nullum hodie veſtigium ſupereſt, quidquid demum ſit de ipſa quoque S. Pii V. Conſtitutione, num ſcilicet derogatum ipſi fuerit a Gregorio XIII. peropportunum videtur, pro eo quod pertinet ad Eccleſiaſticum regimen, monere Epiſcopos, quod, ſi Novitia Ordinis S. Dominici, in idonea quidem ætate conſtituta, ſe nondum legitimum tyrocinii tempus emenſa, in mortis articulo Profeſſionem emiſerit, hæc utique illi proficua eſſe poterit ad ſpirituales effectus, ad aſſequendas nimirum Indulgentias, acquiri ſolitas ab illis, quæ rite ſolemnem Profeſſionem emittunt; nunquam vero ad temporales effectus, videlicet ad tribuendam monaſterio actionem, qua dotem, ac reliqua bona ſic profeſſæ Monialis petere valeat. Ita cenſet Fagnanus *in Cap. Sicut nobis, a num.* 22. *uſque ad* 34. & præſertim *num.* 33. *de Regularibus*, cujus ſententiam amplexa eſt etiam Congregatio Concilii in cauſa *Narnien. Profeſſionis* propoſita 22. Junii 1743. & reſoluta 15. Januarii 1744. in qua cum quæſtio eſſet de Novitia, quæ in extremis conſtituta, poſt vigeſimum ſecundum Novitiatus menſem emiſerat Profeſſionem in monaſterio, cujus Conſtitutionibus biennale experimentum ante Profeſſionem requirebatur, validum ſane Congregatio declaravit hujuſmodi actum, ſed ad ſpirituales tantummodo gratias lucriſaciendas. Porro, hac retenta, ſervataque regula, quæ firmiſſimis innititur fundamentis, aditus intercluditur litibus, & compeſcuntur vociferationes ſecularium, temere plerumque inclamantium, magnas, immo exceſſivas eſſe, quæ monaſteriis, ceteriſque piis locis fiunt, temporalium bonorum acceſſiones: quod etiam nos ipſi, dum munere Secretarii Concilii fungeremur, non neglexiimus ſignificare Epiſcopis in relatione ſtatus ſuarum Eccleſiarum exquirentibus, quonam ſe modo gerere, quidve judicare deberent de Profeſſionibus in aliquibus ſuarum diœceſium monaſteriis nuncupari ſolitis a Monialibus Novitiis proximam mortem præſentientibus, quæ licet legitimam ætatem implevíſſent, nondum tamen præfinitum tyrocinio ſpatium plene exegerant.

VII. Animadvertimus, haud leve negotium faceſſere Epiſcopis, quod ſatis frequenter contingere ſolet, ut mulier, poſt inita ſponſalia, vel etiam poſt matrimonium de præſenti celebratum, poſtulet, ſe in Monialium monaſterium recipi, &, evoluto Novitiatus anno, ad Regularem Profeſſionem admitti, atque eam difficultatem oriri ex innumeris quæſtionibus & controverſiis, quas hac de re Auctores, nunquam, ut aſſolet, inter ſe convenientes, excitarunt; dum ignoratur, quæ ſit ſententia ſacrarum Urbis Congregationum judicio probata, atque recepta: & ſic, qui rebus adminiſtrandis, definiendiſque præeſt, deprehendere nequit, ubi tuto conſiſtat; quod eſſet ipſi ceteroquin facillimum, ſi perſpectum haberet, utra ex ſententiis ſibi invicem oppoſitis in Romanæ Curiæ tribunalibus obtineat. Hoc itaque nos, repetentes ea, quæ diuturno complurium annorum curriculo præ manibus habuimus, exponendum ſumimus.

VIII. Si de ſimplicibus ſponſalibus agatur, hoc eſt de promiſſione nubendi certo viro facta, ac per mutuam repromiſſionem ab ipſo acceptata, quamvis etiam juramenti religione fuerit utrinque firmata, dummodo ultra proceſſum non fuerit, neque ſponſi carnali copula ſe ſe cognoverint, prohiberi non poteſt mulier, quin monaſterium ingrediatur, exactoque probationis anno ſolemnia Religionis vota profiteatur. Ita reſcripſit Alexander III. in Decretali *Commiſſum, de ſponſalibus:* quo tamen loco ſubdit, ſatius fore mulieri, ſi, antequam monaſterium ingrediatur, ut juratam fidem præſtet, matrimonium contrahat: *Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod tutius eſt ei, religione juramenti ſervata, prius contrahere, & poſtea, ſi elegerit, ad Religionem migrare.* Textum hunc nonnulli ita interpretantur, ut conſilium potius, quam præceptum præſeferat; uti videre eſt penes Sanchez *de matrimonio lib.* 1. *diſput.* 43. *num.* 7. Alii tamen recte perpendunt, Pontificiam Conſtitutionem locum ſibi vindicare in ea facti ſpecie, qua mulier de Religionis ingreſſu adhuc deliberans, nondum re ipſa monaſterium ingreſſa fuerit. In his enim circumſtantiis poteſt utique ſponſa, abſque eo quod admirationem ingerat, jurisjurandi fidem liberare, matrimonium inire, exindeque ad clauſtra properare: quod profecto non eveniret, ſi mulier jam monaſterium ingreſſa, ſubinde aut in ipſo monaſterio manens, matrimonium iniret, aut ex eo egreſſa, nuptias celebraret, & poſtea clauſtra repeteret. Ita diſſerit Gonzalez *in Commentariis ad præcit. text.* latioriique calamo rem perſequitur Pirhing. *ad tit. Decretal. de ſponſal. & matrim. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 52. *&* 53. Sed, cum ſponſalibus, juxta nunc vigentem ſtipulationum formam, contractis, atque juratis, apponi ſoleat non ſolum contrahendi, ſed & conſummandi matrimonii obligatio, hæc ſane recentior, receptaque praxis fortaſſe poterit efficere, ut executioni mandari nequeant, quæ ſtatuta ſunt in Decretali *Commiſſum*; ut ſcilicet matrimonium ad formam juratæ promiſſionis contrahatur, deinde vero mulier in Religionem & clauſtra ſe recipiat: neque enim, non ſecuta conſummatione, ſatis impletum dici poſſet juramentum, quod tamen unum in cauſa fuit, ut Pontifex præciperet ei, quæ matrimonium ſe contracturam juraverat, ut matrimonium prius celebraret, ſubindeque, ſi libuiſſet, ad clauſtra migraret. Verum, quamvis diſpoſitio memoratæ Decretalis *Commiſſum*, aptari nequeat propoſitæ juratæ ſponſioni, contrahendi vi-

deli-

delicet, simulque consummandi matrimonium; huic tamen omnino congruere videtur effatum illud: *Propositum, aut promissum non infringit, qui in melius illud commutat*: quod legitur in Decretali *Pervenit*, *de jurejurando*. Neque in jurata consummandi promissione videtur contineri casus, quo ipsi sacri canones a consummatione abstinendum probant atque collaudant, juxta alteram Decretalem *in Cap. Ad nostram*, 21. *de jurejurando*: ubi, cum quidam jurejurando pollicitus esset, se in caussis omnibus judicii solemnia servaturum, Innocentius III. Pontifex rescripsit, juramentum in hunc, qui sequitur, modum esse interpretandum. *Quamquam & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod jurasti, ut in omnibus caussis ordinem judiciarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo judiciarius observandus.*

IX. His circa sponsalia explicatis, sequitur, ut agamus de matrimonio, rato tamen, nec consummato: integrum est enim mulieri, quæ matrimonium tantum celebravit, non autem consummavit, in monasterium se recipere, ibique solemnia Religionis vota nuncupare: per hanc autem votorum nuncupationem matrimoniali vinculo vir exsolvitur, ipsique liberum est ad alias nuptias convolare, juxta rescriptum Alexandri III. Pontificis in Decretali *Verum*, *de conversione conjugatorum*, & juxta definitionem sacræ Tridentinæ Synodi *in can. 6. sess. 24. de matrimonio*. Animadvertendum tamen est, privilegium hoc esse concessum tantummodo Religiosæ Professioni, emissæ in aliqua ex approbatis Religionibus, in quibus nimirum emissa castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota solemnium vim & naturam obtinent; nunquam vero Professioni emitti solitæ in quibusdam piarum mulierum cœtibus, veluti Tertiarlarum, Beguinarum, aut Oblatarum, quarum vota non inter solemnia, sed inter simplicia recensentur, juxta constantem, atque conformem sententiam tribunalium tum Rotæ, tum Congregationis Concilii, quæ sæpe sæpius matrimonia ab illis post castitatis votum contracta, valida pronunciarunt, eo quod ejusmodi vota simplicia fuerint, non autem solemnia. Id ipsum obtinet quoad viros in Militaribus Ordinibus professos: exceptis duntaxat Jerosolymitanis Equitibus, qui veri sunt Religiosi, cum se se trino, solemnique castitatis, paupertatis, & obedientiæ voto obstringant, quemadmodum recte animadvertunt in Escannius in *Propugnaculo Jerosolymitano disquisit. 6. cap.* 2. Adden. ad Lodovis. *decis.* 87. *num* 13. & ideo quæ in hac Equestri Religione emittitur Professio, matrimonii rati, & non consummati, vinculum dissolvit, & si quod inde contrahatur matrimonium, irritum facit, uti ad rem nostram subdit Sanchez *de matrim. lib.* 2. *disp.* 8. *num.* 8. At non eadem vis est, & prærogativa Professioni in reliquis Militaribus Ordinibus nuncupatæ; in quibus non indefinita, sed plerumque conjugalis castitas, vel a secundis nuptiis abstinentia vovetur: uti scite disserunt Mendo *de Ordinibus Militaribus disquisit.* 5. *quæst.* 3. *num.* 17. Pontius *de matrimonio lib.* 9. *cap.* 7. Cardinalis de Lauræa *tom.* 3. *in* 4. *lib. sent. disput.* 16. *art.* 13. *num.* 292. *& seq.* Clericat. *de Sacrament. matrim. decis.* 13. *num.* 18.

X. A matrimonio rato, sed non consummato, progrediendum est ad matrimonium consummatum. De quo illud est præmittendum, quod quidquid sit de quibusdam exemplis, quæ in Ecclesiastica Historia leguntur; nonnullarum scilicet mulierum jam nuptarum, quæ, viris plane insciis, ad religiosa claustra confugerunt, vel de viris, qui, uxoribus nihil tale opinantibus, monasticam vitam professi sunt; cum tribuenda hæc sint peculiari Divino afflatui, aut vigenti per ea tempora Ecclesiasticæ disciplinæ, quæ ad monasticum Institutum fovendum, amplexandumque magnopere intendebat; nostris sane temporibus, si de matrimonio agatur consummato, nequit uxor sine consensu viri, aut vir sine consensu uxoris religiosam & claustralem vitam amplecti; quemadmodum perspicue infertur ex Decretali Alexandri III. *in Cap. Verum*, *de convers. conjug.* Consensum autem hujusmodi liberum esse oportet, ac voluntarium: si enim fuisset per vim, metumve extortus, posset utique, qui ipsum præstitit, alterum conjugem, licet jam claustris inclusum, ex iis revocare; uti rescripsit Innocentius III. in Decretali *Accedens*, *eodem tit.* Et, quamvis etiam consensus omnino fuisset liber, insuperque conjux, monasterium ingressus, Religiosam Professionem emisisset, si alter conjux, ea, quæ sacris canonibus constituta sunt, ex parte sua non præstet, integrum ipsi est, professum e claustro revocare, licet Professio ab eo valide emissa fuerit; juxta celebre rescriptum laudati Pontificis Alexandri III. in Decretali *Præterea*, *de convers. conjug.* Quapropter, si in aliqua diœcesi contingat, ut nupta mulier in Religionem se recipiat, noverit Episcopus, id sibi vel maxime incumbere, ut & legitimus, liberque præcedat viri consensus, & is præterea præscriptas a sacris canonibus conditiones implere non omittat.

XI. De quibus sane conditionibus aliqua hic adnotare volentes, duo a sacris canonibus præscripta comperimus. Primum, ut alter conjugum velit in monasterium se se recipere, ibique se Deo devovere, id ei nullatenus concedatur, nisi alter quoque conjux cœnobium ingrediatur, & in eo Regularem Professionem emittat. Satis perspicuus est textus *in Can. Quia Agatho*, 27. *quæst.* 2. ubi hæc leguntur: *Quem tamen* (de Agathone sermo est ab uxore ad Religionem properante) *ita suscipiendum esse cognosce, si & uxor illius similiter converti voluerit; nam, dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione sit factum, incongruum est, partem converti, & partem in seculo remanere*. Huic consonat sequens Canon *Scripsit nobis*, in quo continetur rescriptum Nicolai Pontificis ad Reginam Theutbergam, quæ cum esset Lothario nupta, Religionis nomen dare exoptabat: *Cui nos scripsimus, non hoc aliter fieri posse, nisi eandem vitam conjux ejus Lotharius elegerit*. Idemque Pontifex ad Lotharium scribens, hæc habet: *Nam licet sit scriptum: Quod Deus conjunxit, homo non separet: Deus tamen, & non homo, separat, quando Divini amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis, matrimonia dissolvuntur. Aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus*. Neque clarior esse potest Alexandri III. Decretalis *in Cap. Cum sis*, *de convers. conjug.* *Ignorare non debes, Sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir, uxore sua, aut uxor, viro ejus non assumente Religionis habitu, debeat ad Religionem transire*. Hæc est prior regula a Jure Canonico tradita. Sequitur altera, quam prioris limitationem merito dixeris; qua nimirum sancitur, posse alterum conjugem, post matrimonium etiam consummatum, fieri Religiosum, licet alter ejus vestigia sequi detrectet, dummodo tamen hic provectæ ætatis sit, ab omni incontinentiæ suspicione immunis, &, si inter seculares versari maluerit, simplici castitatis voto se obstringat: hic quippe positis peculiaribus circumstantiis, alteri ex conjugibus fit facultas ingrediendi Religionem, alteri vero manendi in seculo; veluti prosequitur Alexander Pontifex in præcitata Decretali *Cum sis*, *de convers. conjug.* En ejus verba: *Inde est, quod auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum, vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migraverit, transire permittas. Verum, si ita uxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in seculo,*

dis-

dissimulare poteris, ut ea in seculo remanente, & castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem. In quem textum Glossa *verb. dissimulare*, observat, hujusmodi verbo veram permittendi & approbandi vim inesse. Quod eo magis dicendum est, dum quidquid decretum legitur *prædicato Cap. Cum sis*, confirmatur quoque in subsequentibus Decretalibus sub eodem titulo *de conversione conjugatorum* collectis, quarum uni initium est *Uxoratus*, alteri *Ad Apostolicam*, & alteri *Significavit*. Et, quamvis in prima ex illis, nimirum in Decretali *Uxoratus*, habeatur, continentiæ votum a conjuge jam sene, qui in seculo remanet, emittendum, *publice in conspectu Ecclesiæ* nuncupari debere, exinde tamen non sequitur, solemne illud esse; nam, sicut inferius demonstrabimus, illud tantummodo continentiæ votum solemne censetur, quod est sacro Ordini, vel Regulari Professioni adnexum: sed hoc tantummodo ex laudata Decretali infertur, perpetuæ continentiæ votum a manente in seculo concipiendum, & rite perficiendum esse coram testibus, & Superiore Ecclesiastico, ne unquam de illius nuncupatione dubitari possit.

XII. Si hasce vias, quæ a sacris canonibus indicantur, quæque accurate semper servatæ fuerunt ab Urbis Congregationibus, insistet Episcopus, nihil offendet, quod justam dubitandi causam ei præbeat, ubi casus se obtulerit nuptæ mulieris, quæ monasterium ingredi, ac Regularem Professionem suis loco & tempore emittere velit. Difficultates, quæ aliquando occurrunt, & de quibus interdum Congregatio Concilii sententiam rogata fuit in relatione status Ecclesiarum, inde profluxerunt, quod aut vir abnueret ingredi Religionem, sed mallet duntaxat sacro Ordine, & Presbyteratu in seculo initiari, quamvis uxor inter Moniales profiteretur, aut nonnulli ex viris contenderint, se in seculo manere posse, nec iden obstringi debere ad simplex castitatis votum emittendum, in casu videlicet, quo conjugalis fides fracta per adulterium fuerat ab uxore, quæ subinde facti pœnitens, in monasterium se abdere decreverat, & Religiosæ vitæ institutum amplecti, ac vovere.

XIII. Cum dictum fuerit superius, quoties uxor Religiosam in monasterio vitam amplectatur, debere & virum ingredi monasterium, ibique monasticæ Professionis vota emittere, nisi ea sit ætate, vel conditione, quæ omnem incontinentiæ suspicionem excludat, satis tam esse, ut in seculo se simplicis castitatis voto obstringat, si ab ejusmodi suspicione, maxime per ætatem, vindicetur; ambigi jure nequit, quin in hac posteriori facti specie possit vir, si velit, ad sacrum Ordinem, indeque ad Sacerdotalem gradum in seculo conscendere: si enim lex ipsi in tali casu indulget, ut simplici castitatis voto illigatus in seculo permaneat, cumulatior legem implet, si sacris Ordinibus initietur: cum castitatis votum, sacris Ordinibus adnexum, solemne sit & habeatur, juxta Decretalem *in Cap. unic. de voto, in 6.* cujus hæc sunt verba: *Illud solum votum debere dici solemne &c. quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut per Professionem expressam, vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis.*

XIV. Nodus igitur difficultatis est potissimum in eo casu, quo vir nec ætate grandævus, nec ob alias circumstantias ab incontinentiæ suspicione remotus, juxta canonum sanctionem debere solemnia Religionis vota nuncupare, quod tamen ipse abnuit, sacrum tantummodo Ordinem suscipere intendens, vel ad Sacerdotalem gradum in seculo ascendere. Instante Veronensi Episcopo, casus hujusmodi propositus fuit in sacra Congregatione Concilii habita 18. Decembris 1728. eoque licet ad iterarum examen revocato, nulla tamen prodiit resolutio, uti videre est *tom. 4. Thesauri Resolutionum*: propterea quod existimatum non fuerit, virum qui a florente, quam agit, ætate ad voluptatem allicitur, per susceptos in seculo sacros Ordines dici posse ab incontinentiæ periculo procul abesse, atque adeo opportunis cautionibus, præsidiisque munitum, qualis evaderet, si se in monasterium abderet, ibique Religiosam emitteret Professionem. Haud tamen diffitemur, quin aliqua afferri possint exempla Episcoporum, qui nuptæ mulieri facultatem fecerint se Deo dicandi in monasterio, dum vir Sacerdotio inter seculares initiaretur, licet is, haud grandiorem, sed virentem ageret ætatem. Hoc autem ideo fortasse factum, quod perspectissima fuerit viri probitas, certoque præcognitum, quantum quidem humana conditio patitur, fore, ut sacris Ordinibus obstrictus, illibatam castitatem servaret; quod potissimum intendunt sanctiones canonum jubentium, virum ætate florentem Religionem ingredi, quoties uxor inter Moniales ad Religiosam vitam ducendam se recipit. Nemo sane ignorat veterem illam, satisque arduam, quæ olim fuit, controversiam, an, sicut matrimonii rati, sed non consummati vinculum per Religiosam Professionem dissolvitur, ita per sacri Ordinis assumptionem diremptum illud pronunciari jure posset; cum sacer Ordo, æque ac Religiosa Professio, sit impedimentum nedum impediens, sed dirimens etiam matrimonium. Cardinalis Ostiensis *in Summa* eandem sacro Ordini vim tribuit ad dissolvendum matrimonium ratum, nec consummatum, quam habet Regularis Professio. Oppositam sententiam alii sunt secuti, impensius monentes, quod, nulla super hoc allata, nec evulgata Pontificia definitione, periculosum nimis est Ostiensis opinioni subscribere. Verum, cum postmodum Joannes XXII. suam ediderit Constitutionem, quæ incipit *Antiquæ*, sub titulo *de voto & voti redemptione*, in Collectione ejusdem Decretalium *tit. 6.* indubium, firmumque mansit, quamvis matrimonium ratum, sed non consummatum, dissolvat Religiosa Professio, minime tamen per susceptionem sacrorum Ordinum dissociatum illud censeri oportere. Porro, si ad casum, de quo agimus, exemplum ejusmodi accommodetur, unusquisque facile noverit, non satis tuto egisse Episcopos illos, qui quandoque facultatem fecerunt ad sacros Ordines conscendendi viro licet juniori, cujus uxor Sanctimonialium vitam amplectebatur; longeque rectius fuisse facturos, si, ubi peculiares facti circumstantiæ id suadere viderentur, eosdem monuissent, ut opportunam a Sede Apostolica dispensationem implorarent, cum nulla de hoc Pontificia extet definitio.

XV. Verum, si hoc quæstionis caput de viro juniore, qui, uxore monasticam vitam vovente, non inter Regulares profiteri, sed inter seculares Sacerdotes initiari contendit, nullo Pontificio rescripto, aut Constitutione fuit definitum; haud tamen illa desiderantur quoad alterum caput de viro florentis ætatis, cujus uxor, admissi adulterii pœnitens, vult se se in monasterium abdere, ibique nuncupata Regulari Professione crimina sua expiare. Actum de ea re fuit in Congregatione particulari habita coram fel. rec. Innocentio Papa X. in eaque statutum fuit, legitima adulterii probatione non deficiente, nimirum quoties aut mulier ipsa crimen confessa sit, aut illius delictum notorium fuerit, aut denique Judex sententiam tulerit super divortio ex capite adulterii; si uxor Religiosam in monasterio vitam eligat, non cogi virum, licet florentem ætate, Religionem ingredi, sed satis esse, ut ab eo simplex castitatis votum in seculo nuncupetur. Ita testatur Lezana, qui memoratæ Congregationi coram Pontifice habitæ interfuit, *in suo consult. 30. n. 27.* Huic consonant aliæ a Congregatione Concilii editæ resolutiones, in causa nimirum *Lucana*,

decisa

decisa 14. Novembris 1682. *lib. 32. decret. fol.* 479. & in *Ferrarien.* 2. Maji 1693. uti videre est *lib. 43. decretor. fol.* 215. dumque nos ipsi in minoribus constituti eidem Congregationi a Secretis essemus, in causa *Januen.* 2. Maji 1722. ut patet *ex tom. 2. Thesauri Resolutionum*, ubi insertum est folium, quod tunc a nobis elucubratum, & typis impressum Congregationi obtulimus.

XVI. Hæc sunt, quæ hic opportune afferenda duximus, ut demonstraremus, quomodo se gerere debeat Episcopus, si aliqua nupta mulier monasterium ingredi, & Religiosum Institutum profiteri velit; nimirum, quando, & qua ratione, illius instantiæ valeat obsecundare. Quæ tamen nullatenus obstant, quominus, si peculiares alicujus facti circumstantiæ temperamentum aliquod, vel generalis regulæ relaxationem exposcere videantur, Apostolicæ Sedis auctoritas imploretur, quæ ex legitimis causis potest, consuevitque opportunas dispensationes indulgere. Quemadmodum mox supra monuimus, probato adulterio, si uxor adultera, saniore inito consilio, se Religioni devoveat, non eo onere gravatur vir, licet junior, ut Monachus fiat; sed satis est, ut simplici castitatis voto inter seculares se obstringat. Turbavit id aliquando non neminem, qui ad Sanctam Sedem supplex confugit, ut a præfati voti nuncupandi onere fieret immunis, fortasse etiam pertimescens, ne mortua quandocumque in claustris uxore, adempta sibi esset facultas transeundi ad alias nuptias. Cum enim uxor, quæ consensit, virum sacro Ordine initiari, eo e vivis erepto, prohibeatur alteri nubere, ut constat *ex Can. Seriatim, distinct.* 32. &, si quod ab ipsa attentetur matrimonium, Ecclesiasticis sanctionibus irritum fiat, ut videre est apud Sanchez *de matrim. lib. 7. disput. 40. per tot.* dubitari non omnino temere posset, num idem quoque pronunciandum esset in altera facti specie, qua, uxore solemniter professa, simplici autem castitatis voto per virum nuncupato, vellet hic, post illius mortem, ad alias nuptias convolare: par enim ratio inesse videtur utrique speciei, nimirum reverentiæ habendæ erga solemnem votum, licet ab altero conjuge emissum: quam rationem innuit S. Thomas *in 4. sentent. distinct. 37. quæst. 1. art. 2. Ad secundum.* Quod si hujusmodi ratio non satis idonea censeretur, initum tamen matrimonium semper esset illicitum, propterea quod votum castitatis, licet simplex, oporteat esse perpetuum. Itaque in proposito casu, allato Episcopi testimonio de religiosa vita, probatisque moribus oratoris, datum ipsi fuit, ut, præfato voto non emisso, liber inter seculares versaretur; hicque fuit exitus præindicatæ causæ *Januen.* quamvis antea decretum fuisset, ut vir votum simplex castitatis voveret in seculo, si uxor adultera Regularem emitteret Professionem. Hæc omnia, dum in minoribus Secretarii Congregationis munere fungeremur, collegimus in foliis a nobis editis in causa *Ulysiponensi* 22. Novembris, & 6. Decembris 1727. uti videre licet *tom. 4. Thesauri Resolutionum*. Sacri enim canones adigunt quidem virum ætate florentem ad Professionem in monasterio nuncupandam, vel, quatenus in provecta jam ætate constitutus sit, ad emittendum in seculo simplex castitatis votum, dum uxor Religiosum Institutum amplectitur; at non tunc, cum jura matrimonii sunt læsa: si enim hujusmodi jura ab uxore per adulterium læsa fuerint, quod tunc juniori viro in seculo manenti imponitur onus emittendi simplex castitatis votum, præscriptum dici debet ad quandam veluti tutiorem cautionem, cui quidem stricto jure locus non est, quoties anteacta viri vita nullam futuræ incontinentiæ suspicionem ingerit. Insuper olim, proprio instante Episcopo, dispensatio concessa fuit benemerito viro, sexagenario majori, ut ad Sacerdotalem gradum ascendere posset, dummodo ejus uxor, quæ octavum & quinquagesimum agebat ætatis annum, perpetuam castitatem voveret, absque eo quod monasterium ingrederetur, & Professionem emitteret Regularem, cum cætaroquin ipsa eximiæ honestatis specimen semper præbuisset. Hujusmodi Indultum concessum fuit nobili viro Parisiensi in Congregatione habita 6. Maji 1645. uti videre est *lib. 17. decretorum pag. 471. a terg.* Nos ipsi quoque allatis precibus defuncti Cardinalis de Almeyda Patriarchæ Ulyssiponensis, audito prius voto Officii nostri Pœnitentiariæ, non recusavimus facultatem facere spectato viro, licet ætate non admodum provecto, conscendendi ad sacros Ordines, dummodo uxor simplex castitatis votum coram Cardinali Patriarcha nuncuparet, postquam tamen se in aliquod monasterium recepisset, cavissetque idonee, se Professionem emissuram, cum primum congruam dotem monasterio persolvendam fuisset consecuta. Denique, cum Panormitanus Archiepiscopus retulisset, se in diœcesi reperisse virum & mulierem conjuges, ex quibus, cum ambo affectæ valetudinis essent, & septuagenariam ætatem prope attingerent, vir quidem Sacerdotali Ordine insigniri exoptabat, ac uxor, licet in id consensum ultro præberet, tamen ad id tantummodo, & vix quidem, adduci poterat, ut Tertiariæ habitum indueret, eumque Archiepiscopus pro dispensatione supplicaret, re ad Congregationem Concilii delata, hæc quidem pro dispensatione votum tulit, hac tamen superaddita conditione, ut vir, uxorque diversas omnino ædes incolerent: uti cernere est in resolutione edita 20. Maji 1752. quæ nostris litteris in forma Brevis, datis 13. Septembris ejusdem anni, fuit confirmata. Tunc autem necessaria habita fuit dispensatio, propterea quod Decretali *Conjugatus, de convers. conjug.* cautum legatur: *Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus:* relata autem verba *continentiam profitente*, minime congruere visa sint Tertiariarum Instituto, quod uxor amplecti cupiebat. Superaddita vero fuit cautela distinctas inhabitandi domos, ex rationibus, quas *in nostra Instit.* 83. attulimus.

XVII. Hactenus dictum est de iis, quæ ad ingressum mulierum in monasterium, & ad Professionem tempore suo ab ipsis emittendam pertinent. Nunc opus est aliqua attingere, quæ Moniales jam professas respiciunt; ex iis nimirum, quæ Episcopis aliquando querelarum argumentum præbuerunt in relatione status Ecclesiæ, ac diœcesis, ad Sanctam Sedem transmissa. Vulgatis, ac communis olim evaserat querimonia de Confessariis Monialium. Nonnulli enim ex Prælatis plus æquo se alienos præstabant a concedendo alicui Moniali Confessario extraordinario, posteaquam ille universo monasterio, omnibusque Monialibus datus fuerat; putantes nimirum, hanc esse rectam spiritualis Monialium regiminis formam. Insuper, cum nonnulla Monialium monasteria certi Ordinis Regularibus reperiantur subjecta, exponebantur ab Episcopis aliquarum Monialium querelæ, cupientium habere nonnunquam Confessarium extraordinarium alterius Instituti, Regularem, vel Secularem Sacerdotem. Sedulæ disquisitioni res fuit subjecta sub Innocentio XIII. in Congregatione particulari, cui cum nos in minoribus a Secretis essemus, plurimum laboris ac operæ hanc in rem scripto verboque contulimus; tuncque prodiit ejusdem Pontificis Constitutio, cui initium *Apostolici ministerii*, quæ edita potissimum fuit ad instaurandam in Hispaniarum Regni Ecclesiasticam disciplinam, subinde vero confirmata fuit ab ejusdem Successore Benedicto XIII. Eadem plane materies, nobis ad summum Pontificatum evectis, fuit ad iteratam trutinam revocata, id vel maxime

expo-

exposcentibus pluribus Episcopis, probisque viris Ecclesiasticis: habitoque desuper sedulo accuratoque examine, nostram edidimus Constitutionem, incipientem *Pastoralis curæ*, quæ est *num. 56. nostri Bullarii tom. 2.* qua Episcopis insinuavimus, ut faciles se omnino præbeant in concedendo Confessario extraordinario singulis etiam Monialibus illum ex justa causa petentibus, quamvis antea universo Monialium cœtui extraordinarius Confessarius datus fuerit, juxta Tridentini Concilii præscriptum *sess. 25. de Regularibus cap. 10.* atque insuper cavimus, ut unusquisque Superior Regularis, saltem semel quotannis, Monialibus sibi subjectis Confessarium extraordinarium designet, e Clero seculari, vel ex altero Regulari Instituto Sacerdotem; eoque id negligente, Episcopus loci id efficiat, quod Regularis Superior præstare debuerat. In eadem Constitutione rationes, & fundamenta exposuimus, quibus hujusmodi sanctio innititur: cujus executionem si Episcopi urgere non omittant, omnis conticescet querela; Episcoporum autem nemo amplius vereri, aut dubitare poterit, recte ne, an secus agat, dum facilem se exhibet in concedendo Confessario extraordinario certæ alicui Moniali, postquam ipsum universo Monialium cœtui jam concesserat, numque sibi jus aliquod possit vindicare in designandis Confessariis extraordinariis Monialium Regularibus subjectarum, ut aliquando, vertente anno, Confessarium extraordinarium habeant Regularem alterius Ordinis, vel Secularem Sacerdotem.

XVIII. Longe difficilior est quæstio de vita communi suis in monasteriis a Monialibus servanda. Sane Regesta Congregationum tam Concilii, quam Episcoporum, ac Regularium, plena sunt variis hac de re postulationibus. Ut vitæ communis prærogativæ innotescant, satis est perpendere, quod, emisso cælitus Spiritu Sancto solemni Pentecostes die, ipsam illico primo Christifideles Jerosolymis amplexi fuerunt; quemadmodum nosse licet ex Actibus Apostolorum *cap. 2. Omnes, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia; possessiones, & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat:* & *cap. 4. Neque quisquam egens erat inter illos; quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum: dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat.* Huic veteri disciplinæ Regularium Ordinum Institutores suum veluti ædificium superextructum voluerunt, communis vitæ usum suis sectatoribus præscribentes, eidemque fundamento Religiosæ vitæ institutum innixum voluit Ecclesia, dum, proscripta a virorum, mulierumque monasteriis proprietate, communia omnia inter eos esse voluit. A Tridentino Concilio *sess. 25. de Regularibus & Monialibus cap. 1.* id enixe urgetur, ut vota obedientiæ, paupertatis, castitatis, necnon communis vita, serventur: *Atque in primis, quæ ad suæ Professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respective essentiam, necnon ad communem vitam, victum, & vestitum conservanda pertinentia, fideliter observent.* Sequenti autem capite prohibentur Religiosi, atque Religiosæ, bona quæcumque sive mobilia, sive immobilia, uti propria habere; ediciturque, ut, si quæ ipsis res immobiles, aut mobiles assignentur, *statim Superiori tradantur, conventuique incorporentur.* Consonant Clementis VIII. & Innocentii XII. Romanorum Pontificum Constitutiones: haud enim difficile captu est, quod, si in una eademque Religiosa domo aliquæ Monialium a suis consanguineis certam annuam præstationem, quam *livellum* dicunt, recipiant, ceteræ non item, dum hæ in angustiis vivent, illæ autem lautius se gerent, ibi facile regnabit superbia, & concitabuntur invidiæ, atque æmulationes; quæ vitia Religiosam humilitatem pessundant, mutuæque charitatis vinculum disrumpunt. Insuper non omnes Moniales, quæ hujusmodi annuas præstationes recipiunt, illas semper erogant in suas indigentias; sed eas quandoque improvido consilio projiciunt, ut amicos extra monasterium degentes muneribus cumulent; quod extremum infert claustrali ac Religiosæ vitæ exitium.

XIX. Neminem reperire est, qui veritatem hanc, meridiana luce clariorem, ultro non fateatur. Difficultas versatur in maximis removendis obstaculis, quæ passim occurrunt, cum agitur de restituenda in Monialium monasteriis communi vita; quæ, quamvis in earum Regulis indicta sit, obsoleverat tamen jam tum, cum illæ, quæ actu in monasterio degunt, illud ingressæ sunt, & Professionem nuncuparunt: neque enim facile in usu revocari potest, ubi non omnes Moniales in illius acceptationem conveniunt, sed, his assentientibus, abnuunt illæ; & ubi ex neglecta rerum cura, ac improvida administratione, vel ex adversis casibus, annui reditus monasterii impares deprehenduntur congruæ Monialium sustentationi, ac perferendis munerum claustralium expensis, quamvis eædem intra summæ moderationis limites cohibeantur, nisi inter Moniales adsint nonnullæ, quæ peculiares annuas præstationes, & perenne charitativum subsidium a suis consanguineis exigant. Celebres plane sunt Monialium Constitutiones, quæ ab eximio Præsule Joanne Matthæo Giberto, Episcopo Veronensi, fuerunt conscriptæ anno 1531. editæ vero sub annum 1539. atque iterum anno 1563. a Bernardo Cardinali Navagerio evulgatæ, quasque insuper secutus est S. Carolus Borromæus, teste Carolo a Basilica Petri, Novariensi Episcopo. De vita communi hæc loquitur Gibertus *cap. 5. Volumus etiam, quemadmodum præcipiunt earum Regulæ, quas voto solemni observare promiserunt, & secundum vitam Apostolicam, quæ vita Religiosa & Monachalis substantia est, ut vivatur in communi de omnibus tam vestimentis, & calceamentis, quam cibo, & potu, omnique alia re; & ut Abbatissa, juxta monasterii facultates diligenter commensuratas, consulat necessitatibus Sororum discrete, & benigne quoad victum & vestitum, aliaque pro cellis necessaria, gerens se velati provida materfamilias in domo recte moderata, cui non nisi unum est marsupium; prævidendo scilicet, initio anni, occurentes suarum filiarum necessitates, simulque reditus, & solitas eleemosinas, ut omnibus providere queat.*

XX. Communi vitæ non repugnant subsidia, quæ Monialibus exhibentur a consanguineis. Fortasse enim animadversum fuit, non posse plerumque fieri, ut ex certis solummodo monasterii proventibus opportunus victus, cultusque suppeteret Monialibus, & reliquæ nec exiguæ perferrentur expensæ, sine quibus diu esse monasteria non possunt. Verum id communis vitæ ratio exposcit, ut omnia in manus coalescant Præpositæ, quæ prius consulere debet indigentiis illius Monialis, cui annua præstatio a consanguineis penditur, & quidquid reliquum fuerit, in ceterarum inopiæ levamen erogare. Ita definivit Congregatio Concilii anno 1586. responsum præbens postulatis cujusdam in Indiis Episcopi; uti videre est *lib. 4. decretor. pag. 114. a terg. An Moniales privatim possint habere aliquos reditus pecuniarum, sive aliquos census relictos, & legatos ab aliquibus consanguineis, vel aliis personis, pro earum subventione. Sacra &c. respondit, non posse; sed omnia ad manus Abbatissæ deferri oportere, quæ in primis illius Monialis necessitatibus debent providere:* quod etiam ratum habuit anno 1605. in causa *Vallisoletana*; quemadmodum constat ex *lib. 10. decretor. pag. 15. a terg. Sacra &c. respondit, Regularibus sive viris, sive mulieribus, non licere quidpiam proprium possidere; sed, quidquid acquisiverint,*

verint, & ex donatione, eleemosyna, a parentibus, vel aliunde obtinuerint, recta ad manus Superioris, esse deferendum, qui prius prospicere debebit necessitatibus illius, cujus opera, vel contemplatione partum fuerit, & reliquum in totius monasterii usum convertere. Æquitate ac prudentia refertæ sunt hujusmodi resolutiones, quamvis haud videantur ad amussim congruere severiori vitæ communis instituto, quod exposcere videtur perfectam æqualitatem, & quamcumque prædilectionem excludere, nec aliam in expensis regulam agnoscere, quam singulorum indigentiam, nulla penitus habita ratione hujus, illiusve Religiosi, aut Monialis, quorum gratia munera, seu præstationes in communes loculos pervenerunt. Et tamen nec ipsa quidem adeo commendata temperatio satis esse videtur ad præcavendas, aut compescendas monasteriorum perturbationes, ubi de invehenda, aut restituenda in ipsis vitæ communis observantia ageretur; ut difficillimum actu sit, ut Moniales, quæ anteacto tempore eleemosynas a suis consanguineis acceptas in proprios usus, vel in alterius Monialis sibi benevisæ indigentias sublevandas impenderunt, novam indicatam methodum, nullis excitatis turbis, amplectantur. Si autem peculii usus ad supra indicatam normam redigi velit quoad futura tempora, nimirum quoad illas tantummodo Moniales, quæ post novam editam legem monasterium ingredientur, ibique Professionem emittent, illud insuper subest periculi, ne consanguinei renuant annua ipsis constituere subsidia (quibus subtractis, Religiosæ communitatis reditus ut plurimum illius substentiæ impares dignoscuntur), ex quo scilicet, si ea constituere, & pensitare debeant, velint, tantummodo in sibi conjunctæ Religiosæ, non autem in ceterarum, commoda expendi. Et, quamvis nonnemo proposuerit, hujusmodi incommodo satis consuli posse, si vitalitiis præstationibus sublatis, augeretur summa dotis cuilibet Moniali, cum profitetur, constituendæ: alii tamen exinde futurum monuerunt, ut dissensiones & jurgia non solum non compescantur, sed augeantur potius; quin etiam contentiones atque dissidia inter monasteria, & puellarum consanguineos, indeque inter geminas potestates, Ecclesiasticam, & Secularem, effervescant.

XXI. Hæc omnia non eo consilio afferuntur, ut improbetur studium eorum Episcoporum, qui in Monialium cœnobia perfectam vitam communem invehere pro viribus conantur: superius enim affirmatum fuit, commendabilem eam esse, Constitutionibus præterea nonnullorum monasteriorum fuisse præscriptam, plurimumque conducere ad paupertatis votum religiosius custodiendum, & sartam tectamque servandam monasticam disciplinam. Quibus insuper addemus, a sacris Congregationibus pluries insinuatum fuisse Episcopis, ut non alias sinerent monasteria ingredi, & in iis Religiosam Professionem emittere, præter illas, quæ se communis vitæ instituto religiose custodiendo promptas paratasque exhibeant: uti videre est apud Fagnanum *in Cap. Monachi, num. 69. de statu Monachorum*. Sed, quæ supra diximus, ad hoc exposita fuerunt, ut, priusquam manus operi admoveatur, res diligenter perpendatur; in primis annuus monasterii census supputetur, ut compertum fiat, an necessariis omnibus ejusdem expensis sufficiat; deinde ne minis atque terroribus, sed hortationibus, & spiritualibus exercitiis revocentur Moniales ad exoptatam collapsæ disciplinæ instaurationem: audiantur prius omnes, & singulæ, non quasi ipsarum in id colligantur suffragia, vel consensus exquiratur, sed ut earundem exploretur animus, & deprehendatur, an, & quæ hujusmodi reformationi libenter acquiescant, aut contra obluctentur, & quo in numero recenseantur illæ, quæ ætate, aut auctoritate graviores habentur. Id omne colligitur ex pluribus responsis a duabus Congregationibus, nimirum Episcoporum, & Regularium, atque Concilii, datis ad postulata Episcoporum, qui ab ipsis consilium, opemque implorarunt, ut propositum, quod meditati fuerant, invehendæ in monasteria suarum diœcesium vitæ communis, ad optatos exitus possent perducere. Servetur itaque rerum omnium perfecta communio, ubi illa viget. Detur etiam opera, ut, ubi non obtinet, introducatur; sed semper præ oculis habeantur quæ plurimæ se se objiciunt difficultates. Cumque de opportunis adhibendis remediis cogitatum fuerit, si haud temere conjiciatur, fore, ut tentatum opus in irritum cedat, vel, eo suscepto, plus incommodi sit inde pertimescendum, quam sperandum utilitatis, res in aliud tempus protrahatur: interea vero in id studium omne, atque industria conferatur, ut Monialium singulæ in communem arcam monasterii pecuniam inferant, quam ex annuis præstationibus sibi, postquam Professionem emiserunt, constitutis recipiunt, seu quam suarum manuum laboribus lucratæ sunt, atque lucrantur: utque de universa peculii summa Superiorissam certiorem faciant, nec sine præobtento illius consensu pecuniis utantur, & tunc quidem in causas tantummodo honestas, & necessarias, ab eadem Præposita approbandas: eisque demum efficaciter suadeatur, & aperte denoncietur, nullum iis esse hujusmodi peculii dominium, sed merum usum, huncque, ut superius diximus, omnino subjectum Præpositæ arbitrio, ac voluntati; ideoque eas semper paratas esse oportere nullis objectis impedimentis, sed æquo potius libentique animo assentiri, aut eadem Præposita, sic exposcentibus monasterii rationibus, in illius sublevandis indigentiis pecunia ab ipsis deposita utatur. Hæ omnes conditiones recensentur ab Auctoribus, qui hac de re tractarunt; eorumque dicta collecta leguntur in Tractatu *de Vita communi*, Romæ impresso anno 1695. De illis & nos verba fecimus in nostro Opere *de Canoniz. Sanctorum lib. 3. cap. 41. num. 12.* Cumque deinde aliquis nimia severitate eas in suis Operibus oppugnaverit, quædam typis traditæ fuerunt responsiones, anonyma altera, Veronæ cusa, altera Patris Milante ex Dominicana Familia, in quibus præmissorum omnium æquitas validis rationibus asseritur, & propugnatur.

XXII. Exploratum est omnibus in Historia Ecclesiastica parumper versatis, Canonicos olim Ecclesiarum Cathedralium, vel insignium Collegiatarum servitio adscriptos, certo cuidam communi vitæ instituto fuisse obstrictos. Perspicui sunt hac de re canones Conciliorum Aquisgranensium, alterius nimirum habiti anno 789. alterius vero anno 816. item Concilii Moguntini, necnon Turonensis anno 813. coacti. Nec opus est, ut hic de hujus disciplinæ relaxatione differamus; cum sibi quisque possit, quæ nosse cupiat, comparare ex libro composito a piissimo Gerhoho, Præposito Reichersperġensi, *de corrupto Ecclesiæ statu*, & ad Pontificem Eugenium III. directo, aliisque ejusdem Auctoris Operibus, quæ habentur *in Thesauro Anecdotorum* P. Pezii *tom. 2. part. 2.* Animadvertimus quidem, eum vetus hæc, strictiorque disciplina vigeret, Canonicos unam eandemque domum incoluisse, pari quoque habitu, communique mensa usos, nihil habuisse peculiare, quod in proprias singulis indigentias expenderent, sed omnia omnibus ex Ecclesiæ reditibus suppetiisse. At, cum, labente tempore, communis vitæ institutum ad id redactum fuerit, ut una esset omnibus domus, idem refectorium, simulque omnes Ecclesiasticis functionibus interessent; ad hoc, ut Canonici frequentes in Chorum convenirent, invaluit usus segregandi certa quædam emolumenta, distribuenda iis, qui Horis canonicis præsentes interessent, quorumque absentes

par-

participes esse non poterant. Jam denique, si una, vel altera Cathedralis Ecclesia recipiatur, perpauca nunc temporis reperire est Capitula Canonicorum secularium, qui sub eodem tecto commorentur, & in communi vescantur refectorio: proprias enim ædes, quisque habet, fruiturque præbendæ suæ fructibus, suisque distributionibus. Eruditam perlegimus dissertationem, quæ erit numero nona, *in Vitam Beatæ Claræ Ariminensis*, Opus Canonici Josephi Garampi, quod in publicam lucem quamprimum prodibit. In qua quidem dissertatione collectum invenitur quidquid ad exordium, progressum, lapsumque pertinet communis vitæ inter Canonicos; & ex insertis in ea monumentis perspicue infertur, quod, postquam Choro interessentibus certa emolumenta constitui cœperunt, qui illa lucrabatur, eadem & sua faciebat, expendebatque libere in proprios usus; cum illorum dominus esset pleno jure, quemadmodum & hodie sunt Canonici quoad chorales distributiones. Sane quæ a Monialibus servanda est vita communis, nequaquam talis esse debet, ac illa, quæ intermediis temporibus inter Canonicos vigebat. Nec enim satis est, ut intra eadem claustra vivant, ut sumant in uno refectorio cibum, utque communitatis obeant onera. Sed, si proventus habeant, vel annuas præstationes sibi a consanguineis constitutas, hoc insuper scire debent, non penes se esse illarum dominium, sed usum tantummodo, atque hunc Superiorissæ arbitrio, & voluntati omnino subjectum; ac reminisci, obstringi se paupertatis voto, indeque fieri, ut ipsarum conditio, quoad livellorum, cæterorumque subsidiorum usum, valde differat a conditione Canonicorum quoad chorales distributiones, etiam eorum, inter quos medio illo tempore vita communis obtinebat.

XXIII. Ab instituto de Monialibus sermone non recedentes, addemus, novisse nos ex relationibus status Ecclesiarum, quandoque excitatam fuisse quæstionem, utrum Episcoporum jus esset, an potius ad Superiores Regulares pertineret, opportunam facultatem largiri cupientibus alloqui Moniales, vel iis, qui monasterii claustra ingredi debent ex legitima, ac necessaria causa, quoties res est de Monialium monasterio Regularibus subjecto. In Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 5. de Regularibus* ita cautum legitur: *Ingredi intra septa monasterii nemini liceat, cujuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Disjunctiva particula est in verbis Concilii, ubi de Episcopo, vel Superiore agitur. Quare Congregatio ejusdem Concilii Interpres alias respondit, hujusmodi facultatis impertiendæ jus esse penes Superiores Regulares quoad Monialium monasteria eisdem subjecta: nisi tamen consuetudo obtinuisset, ut ab Episcopo solo, vel ab Episcopo simul, & Regulari Superiore, licentia concederetur, cum sit servanda consuetudo: uti constat ex resolutione edita in quadam causa *Nullius* 17. Julii 1597. *lib. 9. decretor. pag.* 24. En verba: *Sacra &c. censuit, facultatem concedendi licentiam accedendi ad colloquium cum Monialibus Regularibus subjectis, spectare ad ipsos Superiores Regulares, nisi in loco esset consuetudo legitime præscripta, ut hujusmodi licentia etiam quoad monasteria, quæ Regularibus subsunt, ab Episcopo tantum, vel ab Episcopo, & Superiore Regulari conjunctim, obtineretur; tunc enim consuetudinem esse observandam.* Verum cum de mandato Pontificis res hæc ad iteratum examen fuisset adducta, definitum fuit, quoad ipsa quoque monasteria Regularibus subjecta, minime satis esse, ad hoc ut monasterii septa, quocumque etiam urgente casu, ingredi liceat, in id veniam obtinuisse a Superiore Regulari; sed opus omnino esse, ut & Episcopi licentia accedat: nihil obstante contraria etiam immemorabili consuetudine. Reque ad summum Pontificem Urbanum VIII. delata, non solus is ratum habuit quidquid definitum fuerat, sed addidit, ubicumque in more positum fuisset, ut hujusmodi facultates ab Episcopo solo concederentur, eundem unum, non autem Regularem Superiorem, easdem impertiri debere. Colliguntur hæc omnia ex rescripto ad Episcopum Bellunensem dato sub die 17. Junii 1630. *lib. 14. decretor. pag.* 309. *Tametsi alias sacra Congregatio Concilii declaraverit, litteras ingrediendi septa monasteriorum Monialium exemptarum, & Regularibus subjectarum, ex vera tantum necessitate, quæ Moniales respiciat, concedendas, seu accedendi ad loquendum cum Monialibus, pertinere ad ipsos tantum Superiores Regulares, nihilominus sub die 13. Novembris 1620. quo magis clausuræ observationi consuleretur, facultate sibi a Sanctissimo Domino Nostro tributa statuit, & decrevit, ut deinceps intra hujusmodi septa nemini ingredi liceat, nisi licentiæ in casibus necessariis concedendæ, nedum a Superioribus Regularibus dictorum monasteriorum, sed etiam a locorum Ordinariis obtentæ fuerint, non obstantibus contrariis quibuscumque legibus, statutibus, consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Postremo autem, ad revocandam omnem dubietatem, quæ ex hujusmodi decreto forsan oriri posset, negotio iterum in sacra Congregatione proposito, atque Sanctissimo Domino Nostro relato, die 21. Maji 1630. Sua Sanctitas declaravit, hujusmodi licentias a Superioribus Regularibus non esse petendas in illis locis, in quibus adesset consuetudo, ut istæ ab Episcopis tantum concedantur; hoc enim casu statuit, & decrevit talem consuetudinem esse observandam, & ipsorum Episcoporum tantummodo licentias sufficere, etiam privative quoad ipsos Regulares.* Idem plane rescriptum fuit tum Episcopo Camerinensi die 10. Decembris 1633. uti videre est *lib. 15. decretor. pag.* 14. tum Episcopo Perusino, qui hanc quæstionem proposuerat in relatione status suæ Ecclesiæ, quemadmodum deprehenditur ex rescripto edito die 10. Januarii 1637. *lib. 15. decretor. pag.* 465. Idem Archiepiscopo Montis-Regalis, qui eandem quæstionem attigit in relatione itidem status Ecclesiæ suæ, uti cernere est in responsione data 7. Augusti 1638. *lib. 16. decretor. pag.* 86. *& seq.* Idem denique Archiepiscopo Neapolitano, uti constat ex rescripto die 18. Novembris 1645. *lib. 17. decretor. pag.* 520. *& seq.* Ex iteratis hisce rescriptis, Pontificia quoque auctoritate, ut supra monuimus, roboratis, omnis plane aditus præclusus esse deberet disputationibus ac controversiis hac de re antiquitus excitatis: ideoque nil aliud est reliquum, quam ut Episcopi prædictorum decretorum executioni advigilent.

XXIV. Lex clausuræ, Monialium claustris indicta, non solum ab ingressu monasteriorum repellit tam viros, quam mulieres, nisi & necessitas urgeat, & opportunæ facultates præobtentæ fuerint, uti jam dictum est; sed etiam districte prohibet, Moniales e claustris egredi. Hujusce disciplinæ constitutio ac firmitas jure optimo asseritur Bonifacio VIII. Pontifici, quemadmodum deprehenditur ex ejus Decretali, cui initium *Periculoso, de statu Regularium, lib. 6. Præsenti Constitutione, perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, universas, & singulas Moniales præsentes, atque futuras &c. in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura.* Quam Bonifacii Decretalem amplexæ sunt successivæ particulares Synodi, ejusque executionem & observantiam plurimum commendarunt; uti videre est in Synodo Coloniensi habita anno 1310. ubi hæc leguntur *cap. 28 Nulla mulier, solemne votum continen-*

tiæ emittat, quæ non elegerit sub clausura certa, vel approbata alicujus Ordinis remanere &c. Moniales sub perpetua in suis monasteriis clausura maneant, ac nulli, nisi de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus, vel accessus pateat ad easdem &c. juxta Constitutionem Domini Bonifacii. Similia statuta leguntur in Provinciali Synodo Ravennatensi 1314. & in altera itidem Ravennatensi 1317. in Beneventana anni 1331. in Bituricensi anni 1336. & in alia Beneventana Synodo coacta anno 1387. Nec ullum, quem noverimus, offendit obicem Bonifacii Constitutio, præter paupertatem monasteriorum, in quibus Moniales fame periissent, nisi e claustris prodeuntes, victum sibi ex hominum liberalitate circumeundo quæritassent, uti testatur Guillelmus Durandus *de modo celebrandi Concilium Generale part. 2. tit. 25.* ubi notat, nulla alia ratione fieri posse, ut exactæ clausuræ lex recipiatur, & observetur, nisi simul districte statutum fuerit, ne plures in singula monasteria admittantur Moniales, quam annuis cujusque monasterii reditibus ali possint: *Provisio Domini Bonifacii de includendis Monialibus non servatur*: non scilicet æque in singulis monasteriis, ex ea nimirum ratione quam statim subjicit: *quod multæ sunt, quæ si includerentur, non haberent unde viverent*: ideoque opportunum proponit remedium, videlicet: *quod non recipiantur plures, quam possint de earum reditibus sustentari*.

XXV. Probavit sancta Tridentina Synodus prudens Durandi consilium: etenim *cap. 3. sess. 25. de Regularibus* sanxit, *ut in monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari*: & *cap. 5. ejusdem sess.* Constitutionem instauravit Bonifacii VIII. eamque religiose servari jussit, facultate insuper facta Episcopis implorandi brachium seculare ad hujusmodi legis executionem urgendam, & asserendam.

XXVI. Ipse tamen Pontifex Bonifacius VIII. cui, uti dictum est, acceptam ferimus clausuræ firmitatem, recte prospexit, ejusmodi casum dari posse, quo Monialis aliquo laboraret morbo, cujus contagio reliquas Moniales posset inficere; & quidem in hac facti specie ægrotanti Moniali egressum e claustris indulsit: *Nisi forte tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari*. Postea vero S. Pius V. in sua Constitutione incipiente *Decori & honestati*; quæ est *n. 8. tom. 2. Bullarii veteris*, in recentiori autem impressione *tom. 4. part. 2. n. 13.* facultatem egrediendi e monasterio tribus hisce casibus, magni nimirum incendii, lepræ, & epidemiæ, seu pestis, circumscripsit. Hoc tamen satis non fuit ad compescendam Scriptorum licentiam, quin statim inter se disceptare cœperint, an scilicet verbis, & litteræ Pianæ Constitutionis sine exceptione sit adhærendum, vel potius relinquatur locus benigniori interpretationi, juxta quam liceat Monialibus e claustris egredi, si casus evenerit, non quidem in Piana Constitutione diserte expressus, sed expresso simillimus, & in quo par ratio, vel etiam fortior subesse possit.

XXVII. De hac quæstione jam disseruimus *superiore lib. 9. cap. 15. n. 8.* ubi etiam aliqua attigimus de Episcopi auctoritate necessario imploranda, quotiescumque Monialis egredi debeat a monasterio, quamvis Regularium regimini subjecto. Quod tamen Episcopis maximam sollicitudinem ingerere, animadvertimus, illud est, quod sæpe nimium evenire dignoscitur, ut aliqua Monialis, affectæ valetudinis causa, cæli mutatione indigeat, aut necesse habeat salubres aquas potare, earumve balneis mergi, & quidem in locis, in quibus ex ipso naturali fonte erumpunt; vel, quod deplorabilius, insania, & furore correpta, aut phthisi, vel scorbuto infecta, ad eum profligatæ valetudinis statum redacta dignoscatur, ut, si in monasterio maneat, verendum sit, ne ceteras Moniales inficiat. Magnum hæc negotium facessunt Episcopis, non sane quia ad eos spectet facultatem impertiri hujusmodi Monialibus egrediendi e monasterio, aliove commigrandi; id enim Apostolicæ Sedi privative reservatum est: sed quia ab hac ipsa Apostolica Sede nihil de his rebus statuitur, nisi ipsorum Episcoporum præhabita informatione, explorataque sententia; vel etiam, ubi maxima locorum distantia non patiatur, ut Episcoporum relationes expectentur, expeditior initur via, qua res *in forma*, ut inquiunt, *commissaria*, ipsorum judicio terminanda committitur, tuncque id oneris imponitur Præsuli, ut disquirat, serioque investiget, an vera sint exposita, & an omnes concurrant circumstantiæ, quibus egressus e claustris permitti debeat: quod quidem onus & alia subsequitur cura, efficiendi nimirum, ut, quo tutiori, & honestiori fieri potest, loco Monialis excipiatur, & collocetur. Sub ipsa Pontificatus nostri primordia delatum ad nos fuit, in quibusdam regnis complures Moniales commorari extra claustra, e quibus curandarum infirmitatum, aliisve de causis, exierant; & quidem magnum exactum esse temporis spatium, ex quo plures earum recesserant, nec adhuc de reditu cogitari; denique easdem e monasterio prodiisse vigore facultatis obtentæ a quibusdam, qui sibi ejusdem impertiendæ jus auctoritatemque asserebant. Nos autem ex Apostolici muneris nostri debito non negleximus invecto abusui opportune consulere, jubentes, Moniales regredi ad sua monasteria, penitusque abrogantes assertam sibi a quibuslibet auctoritatem indulgendi Monialibus exeundi licentiam. Videatur nostra Constitutio, cui initium *Cum sacrarum*, quæ est *nu. 21. tom. 1. nostri Bullarii*. Inspiciatur & altera, quæ incipit, *Salutare*, *num. 40. eodem tom. 1. nostri Bullarii*, qua quidem, exceptis locorum Ordinariis, qui servata superius indicata methodo, justisque urgentibus causis, facultatem ingrediendi Monialium septa viris, mulieribusque elargiuntur, adimitur ceteris omnibus auctoritas, quam in id sibi sumebant; ita ut nec ipsæ Cardinalium Congregationes, ad quas forte recursus fiat, Decretum ullum in hoc rerum genere edere possint, nisi, re ad Pontificem delata, ipse supremum assensum suum interponat.

XXVIII. Joseph Gibalinus Societatis Jesu Sacerdos, plura conscripsit Opera; inter quæ illud est sane peraccuratum, quod edidit *de Clausura Regulari Monialium*. Hoc autem in Opere *disquisit. 1. cap. 6.* pluribus disserit de duabus Bonifacii VIII. & S. Pii V. Constitutionibus, inquirens nimirum, an posterior hæc sit antiquioris illius Constitutionis amplificatio; & qui fiat, ut in Piana Constitutione lepra recenseatur inter causas legitimas, quibus liceat Moniali monasterio exire, cum ceteroquin Alexander III. in sua Decretali *Pervenit*, *de conjugio leprosorum*, vetet, ne a viro uxor, neve vicissim ab uxore vir; ob lepram, sejungantur. Et ipse quidem, statuto inter lepram, & lepram discrimine, ut altera nimirum contactu & consuetudine propagetur, aliosque inficiat, altera vero ægrotanti tantum adhæreat, ipsumque solum affligat, propositam quæstionem perfacile absolvit. Disserit inde de contagiosis morbis, deque urgenti, qua interdum Moniales tenentur, necessitate ebibendi aquas calidas in ipsis locis, ubi e terra erumpunt; & quædam attingit de balneis, quibus uti jubentur Moniales ad invalescentem morbum expellendum. At nos hic tantummodo, quod praxim respicit, persequemur, ut notum sit Episcopis, quonam modo se gerere debeant,

beant, cum eorum relatio, & sententia exquiritur super precibus alicujus Monialis e claustris egredi cupientis, vel cum ad ipsos causa egressus, totumque negotium in forma, ut inquiunt, commissaria remittitur, quod quandoque fieri supra dictum est.

XXIX. Quoties igitur contingat, quod non admodum raro evenire solet, ut ex medicorum sententia Monialis ægrotans aeris & cæli mutatione indigere dicatur, illud primum sedulo investigandum est, an exposita veritate nitantur; an medicus, qui de iis testatur, talis sit, ut ei merito fides adhiberi possit, vel potius expediat alterius quoque medici explorare sententiam. Tum, comprobata facti veritate, facile Moniali indulgetur facultas ad certum tempus transeundi ad alium salubrioris aeris locum, dummodo in alio Monialium monasterio ejusdem, vel alterius Instituti collocetur, ac retento semper onere redeundi ad monasterium, unde discesserat, cum exactum fuerit præfinitum tempus ad experiendum salubrioris aeris beneficium. Hujusmodi licentiæ a Congregatione Episcoporum & Regularium, ex sibi tributis facultatibus, expediuntur, præhabita semper informatione Episcopi; vel saltem ab ipsa ejusmodi transitus ad eundem Episcopum, seu Ordinarium; in forma commissaria delegatur. In diruta Aquilejensi civitate insigne extat Monialium monasterium, Sanctæ Sedi immediate subjectum: cumque aeris temperies in ea urbe quibusdam anni mensibus insalubris admodum sit, & gravis, ea tempestate ineunte, Moniales ex antiqua consuetudine Aquilejense monasterium deserentes, in aliud se conferunt melioris cæli, & mox Aquilejam repetunt, cum per anni tempus licet. Aliud est, si Monialis, quæ noxium sibi experta est situm, & cælum illius monasterii, in quo professa fuit, cupiat in aliud transferri salubrioris aeris, in quo reliquum vitæ spatium exigat, exinde nunquam ad primum monasterium reversura. Tunc enim vel ad Apostolicæ Pœnitentiariæ Officium, vel ad Congregationem Episcoporum, & Regularium instantia defertur: siquidem utrumque tribunal hoc jure fruitur, & auctoritate, ut præfatum transitum concedat; non tamen sine debitis injunctis conditionibus, pro eo quod spectat ad dotem secundo monasterio pensitandam; nec sine opportunis cautelis quoad legem clausuræ, & minimum fieri poterit, lædendam: incongruum quippe esset, ut ex monasterio legi clausuræ subjecto, fruendi etiam salubrioris aeris causa, transitus indulgeretur ad aliud monasterium, vel religiosam domum Oblatarum, quæ clausuræ lege non obstringuntur; neque enim sine exemplo est, quod Monialis aliqua e monasterio, in quo vigebat clausuræ lex, in aliud traducta monasterium, vel religiosam domum hujusmodi legi minime obnoxiam, contenderit, se propterea clausuræ vinculo solutam esse, ea ratione allata, quod clausuræ lex, non personæ, sed loco fuerit adnexa.

XXX. Ad mineralium aquarum haustus, & balnea progrediendi facultas a solo Pontifice ut dictum est, indulgetur. At neque Pontifex, neque Congregationes, quarum is consilio in hujusmodi concedendis licentiis utitur satis dignoscere poterunt, quid in peculiari cujusque facti specie tuto definire valeant, nisi Episcopi se eisdem exhibeant adjutores, studiumque suum in id conferant, opportunas a medicis exquirendo notitias, ut certo deprehendant, ad remedium, quod iidem medici ex aquis repetendum suadent, sit reapse Moniali ægrotanti necessarium: si enim illo Monialem omnino indigere affirmetur, durum nimis esset, ægrotantem ab eo prohibere, si vero non usquequaque eo opus sit, licentia, quæ indulgeretur, providis clausuræ legibus nimis adversa, & perniciosa censeri deberet. Neque vero hic finem habeat sollicitudo, & diligentia ab Episcopis adhibenda: posita quippe præfati remedii, ac proinde etiam e monasterio exeundi necessitate, sedulo advertendum est, cuinam concredantur Moniales e clausura egressæ. Nec enim indiscriminatim cuique tradendæ, sed commendandæ sunt vel fidei patris, si superstes vivat, vel patruorum, vel fratrum, siquidem maturæ ætatis sint, integrique nominis, vel denique matris custodiæ: hisque omnibus deficientibus, advocandæ sunt honestæ mulieres arcto consanguinitatis vinculo Moniali conjunctæ; & si nec istarum copia suppetat, confugiendum est ad matronas omni exceptione majores. Insuper indicendæ leges, atque cautiones, quæ in itinere, & in statione observentur: regressui autem certum temporis spatium est præfiniendum: Moniali denique interdicendum, ne monasticum exuat habitum, ad hoc, ut se ubique Monialem esse meminerit.

XXXI. De morbis tandem disserendum superest. Percurrentibus itaque tum Decretalem Bonifacii VIII. tum memoratam S. Pii V. Constitutionem, tum denique quidquid tradunt Auctores Pianam Constitutionem interpretantes, eamque etiam ultra casus in ipsa recensitos benignius protendentes, ac seposito semper irruentium undique flammarum incendio, quod, cum monasterium vastet, januas quoque pandit, ut inde aufugientes Moniales vitam servare possint; satis constat, omnia redigi ad illud morborum genus, quorum contagione aliæ quoque Moniales infici possent, si ægrota Monialis in monasterio detineretur, ibique curaretur. Loquitur quidem Piana Constitutio de peste, & epidemia: at id minime accipiendum de peste, ac epidemia, quæ urbem, in qua monasterium situm est, invaserit; hoc quippe casu magis consultum erit Monialibus, dum monasterii septis inclusæ, a reliquorum consortio, atque ita contrahendo sævientis morbi veneno fient remotiores, quam si ad consanguineorum domos transferrentur: sed intelligendum est de peste, atque epidemia, quæ monasterium ipsum aggressa, unam, alteramve Monialem corripuerit: quemadmodum recte animadvertit Congregatio Episcoporum, & Regularium in litteris ad Archiepiscopum Avenionensem datis 20. Septembris 1720. cum timeretur, ne ea urbs teterrimum pestis infortunium subiret. Hac autem re adducta, præter studium ab Episcopis adhibendum in exquirenda a medicis tum morbi qualitate, tum periculo, ne aliæ bene valentes inficiantur, investigandum insuper est, num adsit in monasterio segregatus aliquis locus, quo detineri valeat Monialis morbo correpta; num possit in praxim redigi, ut in monasterium inducantur seculares famulæ, quæ ægrotanti inserviant, absque eo quod cum ceteris Monialibus versari debeant; quatenus vero monasterium hoc destituatur commodo, num illud invenire liceat in alio monasterio, vel religiosa Oblatarum domo: semper enim longius evitantur pericula, dum Monialis in proprio detinetur monasterio, vel ad aliud transfertur, quam si secularibus personis, quantumvis arcto consanguinitatis vinculo junctis, concredatur. Si autem neutro ex præindicatis modis ægrotanti Moniali consuli possit, nil aliud est reliquum, quam ut, adhibitis superius expressis cautionibus, Monialis consanguineorum fidei & curæ committatur. Assiduus rerum usus nos edocuit, quam arduum sit omnes omnino fraudes detegere, ac declinare; cum medici faciliores, quam par est, se se præbeant in testificationibus subscribendis; Moniales vero vel maxime exoptent, ut tollantur incommoda, quæ sibi, ac universo monasterio ab ægrotante Sorore afferuntur; consanguineæ denique utplurimum proniores sint ad Monialem suis ædibus excipiendam. At hæc non efficiunt, quin omnia tentanda sint, ut adhibitæ fallaces artes eludantur. Quo autem se-

ve-

verior adhibebitur trutina, eo infrequentiores erunt Postulationes ad extorquendam facultatem discedendi e monasterio: siquidem experientia perspectissimum est, concedendi facilitatem, petendi facilitati & audaciæ aditum patefacere.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De postulatis, quæ in relatione status Ecclesiæ ab Episcopis proponi solent: & primo de iis, quæ ad ipsos Episcopos spectant, quatenus in Ordinem Episcopalem ingressi sunt, Ecclesiæque regimen susceperunt.

I. QUoniam de iis, quæ in subsequentibus Instructionis capitibus, sexto nimirum, septimo, & octavo, continentur, plura jam hoc ipso in Opere, prout occasio tulit, attigimus, ne ea, quæ superius dicta sunt, repetamus, transeundum nobis esse censemus ad illa, quæ exponenda suadet nonum & ultimum ejusdem Instructionis caput: quo scilicet invitantur Episcopi, ut, si quæ habent postulata, sibi, suarumque Ecclesiarum regimini opportuna, proponant; promptamque sibi opem, vel saltem consilium, ab Apostolica Sede, & ab ipsa Congregatione Concilii expectare jubentur. Cum autem animadversum a nobis fuerit, quædam interdum postulata ab Episcopis proponi, quæ propriam ipsorum personam respiciunt; ab his initium ducentes, in præsenti capite agemus de iis, quæ spectant ad ipsos Episcopos in Ordinem Episcopalem ingredientes, suarumque Ecclesiarum regimen suscipientes: ut deinde gradum faciamus ad ea, quæ ipsis in Episcopatus administratione versantibus occurrunt; ac demum ad alia, quæ Pastoralis oneris dimissionem, aliquando ipsis necessariam optatamque concernunt.

II. Episcopus quidam in relatione status suæ Ecclesiæ obortum sibi exposuit dubium de propriæ Ordinationis validitate, propterea quod consecratus fuisset ab uno Episcopo, altero tantum seculari Presbytero assistente; cum ceteroquin per Litteras Apostolicas dispensatum cum eo fuisset, ut consecrari quidem posset ab uno tantum Episcopo, sed assistentibus illi duobus Sacerdotibus in dignitate Ecclesiastica constitutis.

III. Plures hac de re sententiam suam rogati fuerunt, inter quos nos ipsi, cum in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur: quare sequentes animadversiones a nobis tunc exhibitæ fuerunt.

IV. Primo videlicet animadvertimus, circa quæstionem, an Episcopi Consecratio, ab uno tantum Episcopo peracta, nulla sit, an tantummodo illicita, tres circumferri Auctorum sententias. Quarum altera est pro nullitate; eamque tuentur Morinus *de Sacr. Ordinat. part. 3. exercit. 4. cap. 2.* Tournely *de Sacram. Ordinis, impressionis Parisiensis anni 1729. pag. 453.* Altera nullam itidem irritamque asserit ejusmodi Ordinationem, nisi Pontificio indulto, seu dispensatione concessum fuerit, ut eadem ab uno tantum Episcopo perageretur; huicque opinioni adhæret Piette *part. 6. suarum Theologicarum Quæstionum de Sacram. Ordinis quæst. 13. §. 1. & 2.* Tertia denique propugnat, quamvis juxta disciplinam a sacris canonibus præscriptam, Episcopalis Ordinatio ab uno Episcopo, aliis duobus Episcopis ei assistentibus, sit peragenda, uti legitur *in Can. Episcopi*, & *Can. Episcopum, dist. 15.* & *Can. Porro dist. 66.* tamen, si ab uno Episcopo habeatur, reliquis duobus nec accitis, nec præsentibus, nec cooperantibus, ratam esse & validam, quantumvis illicitam: siquidem plures in sacra antiquitate occurrunt Antistitum Ordinationes ab uno tantum Episcopo peractæ, quæ redarguuntur quidem uti illicitæ, sed minime rejiciuntur ut irritæ ac nullæ: neque vero uspiam legitur, Episcopum, ab uno Antistite consecratum, jussum fuisse Consecrationis munus iterato recipere ab Episcopo, cui alii duo Episcopi cooperarentur. Videri hac de re possunt Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 2. lib. 2. cap. 12. per tot.* & præcipue *num. 1.* Cabassutius *in Notitia Eccles. seculi IV. in notis ad n. 4. Nicænum*, Christianus Lupus *ad Concilia Generalia, & Provincialia tom. 1. prioris editionis pag. 29. & pag. 33.* Hallier *de sacr. Ordinationib. part. 2. sect. 5. cap. 2. art. 2. per tot.* & potissimum §. 3. Van-Espen *Jur. Eccles. part. 1. tit. 15. de Consecr. Episc. cap. 1. per tot.* & signanter *num. 7.* Boucat. *tom. 5. de Ordinis institutione disput. 6. sect. 6. punct. 2. pag. 445.* Juenin *de Sacramentis dissert. 9. de Ordinibus in specie quæst. 1. de Episcopatu cap. 4.* ex Auctoribus vero, qui omnium manibus teruntur, Diana *in edit. coord. tom. 4. tract. 8. resolut. 27. & pluribus sequentibus*, & nominatim *resolut. 29.* Solorzan. *de jure Indiarum tom. 3. cap. 6. num. 38.* Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. §. Sed quid dicendum.* Inter eos autem, qui recentioribus temporibus Romæ scripserunt, quousque post latum a nobis suffragium inspeximus, bon. mem. Cardinalis Gotti *tom. 15. suæ Theologiæ quæst. 5. de Episcopat. dub. 4. §. 1. & 2.* & modernus Joseph Catalanus *tom. 1. ad Pontificale Romanum pag. 198. & seq.* quibus in locis pluribus tuentur, Episcopi Consecrationem ab uno Episcopo peractam, illicitam quidem esse, sed validam firmamque, quamvis, nullo præobtento Pontificio indulto, seu dispensatione, celebrata fuerit.

V. Animadvertimus secundo, quod, etsi affirmari nequeat, ab hac Sancta Sede fuisse definitam prædictam quæstionem, an Episcopi Consecratio, quam unus expleverit Episcopus, irrita sit, & nulla, an potius tantummodo illicita; nemo tamen inficias ierit, quin probabiliter, & magis plausibilis sit tertia opinio, quæ uti diximus, validam esse propugnat, quamvis illicitam, ejusmodi Ordinationem; hancque amplexi fuerint, & in praxim redegerint Romani Pontifices, qui frequenter indulta elargiuntur, ut in remotioribus regionibus, in quibus haud facile tres Episcopi una convenire possunt, ordinandus Consecrationis munus recipiat ab uno Episcopo, duabus ipsi assistentibus Dignitatibus, vel duobus etiam simplicibus Sacerdotibus: quod porro nullatenus præstarent, nisi probabiliorem arbitrarentur sententiam illam, quæ asserit validam firmamque, ac tantummodo illicitam esse Ordinationem, quam unus peregerit Episcopus; ideoque in sua potestate esse illiciti actus notam ab ea removere, impertiendo facultatem, ut ab uno tantum Episcopo expleri possit. Sane, cum olim S. Pius Papa V. votum Congregationis Concilii hac de re exquisisset, responsum ipsi datum fuit sequentis tenoris, ut notatum reperitur *in lib. 10. Regestorum pag. 16. Cum san. mem. Pius V. consuluisset Congregationem Concilii, an in provincia, in qua Episcoporum copia haberi non posset, dispensandum esset, ut, loco duorum Episcoporum, qui Consecrationi interesse debeat, sufficiantur Abbates, duove alii habentes dignitates Ecclesiasticas, Congregatio, secuta sententiam majoris partis Theologorum, quos tunc consuluit, respondit, dispensationem esse concedendam.*

VI. Quin immo, præter eam facti speciem, qua Episcoporum copia haberi non possit, paris quoque valoris habita est altera, qua, licet tres Episcopi convenire commode valeant, prudens tamen œconomia exposcit, ut Consecratio ad tempus occulta maneat, nec ulli, nisi certis advenientibus rerum circumstantiis, innotescat. Et quidem, hac impellente ratione, fel. record. Alexander Papa VII. indulsit, ut Pater Sebastianus ex Carmelitarum Discalceatorum Familia, cum ad Orientales Indias Apostolicam visitationem

nem obiturus remeare deberet, secreto in Pontificio Sacello ordinaretur Episcopus Hieropolitanus a solo Porphyriensi Episcopo, supplentibus vices duorum Episcoporum assistentium binis Vaticanæ Basilicæ Canonicis Presbyteris, Luca Holstenio, & Francisco Maria Phœbeo: quemadmodum habetur in Historia Vitæ memorati Sebastiani Episcopi, Romæ edita anno 1719. *lib. 2. cap. 3. sub initium*.

VII. Tertio denique animadvertimus, sicuti valida est, sed illicita, Episcopi Consecratio, quam unus peregerit Episcopus duobus assistentibus Sacerdotibus, dum Apostolicum non præcessit indultum, quo ita fieri permissum fuerit; non absimili ratione validam habere debere, & tantummodo illicitam, Episcopalem Consecrationem, quam peregerit unus Antistes, uno assistente Presbytero, quamvis in obtenta dispensatione, seu indulto, ea lex adscripta fuisset, ut duo adstarent Presbyteri: utroque enim casu omnia concurrunt ad actus validitatem necessaria: & utroque casu aliquid desideratur, quod ad ejusdem actus solemnitatem, & præscriptorum rituum observantiam pertinet; quandoquidem in prima facti specie deest duorum Antistitum præsentia a sacris canonibus statuta; in altera vero desideratur præsentia duorum Sacerdotum, quos Pontifex adhibendos voluit.

VIII. Credi autem nullo modo potest, voluisse Pontificem, ut suis mandatis in Brevi expressis major inesset vis & efficacia, quam quæ canonum sanctionibus passim tribuitur. Nec enim omnes canones, qui aliquid servandum statuunt, nullitatis vitium statim inducunt iis actibus, qui aliter gesti fuerint; nisi expressum contineant decretum, quo irritum & nullum pronuncietur quidquid secus fieri contingat. Idem ergo affirmandum erit de lege, quam Pontifex in Brevi indixerit. Si autem id obtinet in iis rebus, quæ ejus potestati, & auctoritati subjiciuntur, quid dicendum erit de illis, quæ (sicuti hæc est, de qua loquimur) quoad validitatem a Christi Domini auctoritate dependent? Quæcumque igitur in utroque casu præscribuntur, nihil aliud sunt, quam providæ regulæ ad necessariam ritus honestatem & decentiam constitutæ; quæ si omittantur, illicitus quidem erit actus, non vero irritus, & effectu vacuus.

IX. His omnibus rationum momentis adducti, asseruimus, Episcopi Consecrationem ab uno Episcopo, unoque assistente Sacerdote peractam, quamvis in Brevi cautum fuisset, ut duo adhiberentur Sacerdotes, validam fuisse, quamvis illicitam; atque huic sententiæ firmius etiam adhæsimus, perpendentes, inauditum plane non esse, Episcopum aliquem Consecrationis munus suscepisse ab uno Episcopo, altero tantum, vel etiam nullo assistente Sacerdote: dum in Collectione Apostolicarum Constitutionum, Brevium, & Decretorum pro sacris Missionibus Sinarum, & Tunkini, Parisiis recusa anno 1676. *part. 1. pag. 11. & seq.* exhibetur Breve Alexandri VII. quo Vicariis Apostolicis superstitibus indulgetur, ut in Episcopum præficere valeant Sacerdotem, utque illius Consecratio ab uno Episcopo, duobus simplicibus Sacerdotibus, vel etiam nullo plane assistente, perficiatur.

X. Cum autem reliqui etiam, quos Pontifex tunc consuluit, nostræ sententiæ adhæsissent, eandem probavit idem Pontifex in suis Litteris datis die 26. Novembris 1718. ubi, *de nonnullorum gravium virorum, præsertim Romanæ Curiæ Prælatorum, eximia sacrorum canonum scientia, singularique fide, & integritate conspicuorum, qui de mandato eorundem Cardinalium rem mature examinarunt, & consecrationem hujusmodi validam, licet illicitam, esse censuerunt, consilio &c.* salutaribus pœnitentiis tam ordinatori, quam ordinato injunctis, ratam firmamque, sed illicitam Consecrationem pronuntiavit.

XI. Frequentior est alter casus, quo nonnulli, antequam in Episcopos eligantur, quædam ineunt pacta & conventiones cum Canonicis mox eos electuris, eorumque observantiam jurejurando polliceri non dubitant; at, cum subinde eos & promisisse, & jurasse pœniteat, relaxationem contractæ obligationis, & juramenti, vel in relatione status Ecclesiæ, quam Congregationi Concilii exhibent, vel immediate ab ipso Romano Pontifice exposcunt.

XII. Contigunt hæc in Germania, ubi vigens est apud Canonicos jus eligendi Episcopum, exclusis ceteris de Clero, eoque magis & laicis. Cujus quidem juris veluti fundamenta jecere duo Imperatores Otho IV. & Fridericus II. ille nimirum anno 1209. hic vero anno 1213. in suis Diplomatibus relatis apud Lunig. *tom. 1. Spicil. Ecclesiast. pag. 167.* & Goldastum *Constit. Imperial. tom. 1. pag. 290.* At idem subinde canonice constitutum firmatumque fuit in Concordato inter Nicolaum V. Pontificem, & Fridericum III. totamque Germanicam nationem anno 1448. inito. Hoc autem jure eligendi Episcopum Capitulis asserto, inolescere cœpit & usus quasdam ineundi pactiones conventionesque inter eligendum, & Canonicos: quæ quamvis fortasse, cum primum invectæ sunt, ad publicam referrentur utilitatem, optimumque regimen diœcesis, ac ipsius quoque principatus cum Episcopali dignitate conjuncti; non ita multo post in eversionem juris Episcopalis, privatumque nonnullorum, & potissimum electorum, commodum utilitatemque deflexere: uti videre est tum in satis prolixa Dissertatione Schvvarzii *de Capitulationibus Episcoporum Germaniæ*, tum in Opere Herbipoli impresso sub annum 1697. inscriptoque *Factum & Jus Juramenti Episcopalis, sive Capitulationum*.

XIII. Claræ memoriæ Carolus V. Imperator abusum hunc expresse detulit ad Hadrianum VI. Pontificem, datis ad eum litteris an. 1522. quæ referuntur a Goldasto *Constit. Imperial. tom. 1. pag. 447.* necnon in Libro inscripto *Imperatorum Imperiique gravamina, part. 2. pag. 357. edit. Francofurten. anni* 1725. In iis autem litteris, inter cetera absurda, *num.* 85. exponitur juratum pactum, quo cavetur, ne Episcopo, in ulla omnino quantumvis gravi, ac etiam intoleranda facti specie, liceat contra ipsos electores procedere, aut obsistere Judicibus, & Officialibus Capituli, quidquid tandem agendum susceperint, aut decernendum putaverint; qua excogitata methodo, securitatem delinquendi, remota quacumque pœnæ formidine, consciscebantur Capitulares: *Nullum in Episcopum, seu Prælatum eligunt, nisi se prius jurejurando adstrinxerit, planeque devoverit, litteris quoque interdum, instrumentisque sigillo probe munitis caverit, ipsis, ipsorumque ordinatis Judicibus, ac Officialibus, in nullo utcumque gravi, vel inhonesto, intolerabilique proposito, se contrarium fore, ac si quando eos delinquere contigerit, impune eis per ipsum, ut hoc sibi liceat.* Minus absonum erat, quod Æneas Sylvius enarrat in suo Libro de *moribus Germanorum pag.* 1045. quamvis & is hoc ipsum improbare non omittat: *Statutum habent, quo cautum est, ne quem Canonicorum Decanus corripiat, nisi majore parte Capituli consentiente: atque ita fit, ut omnes passim dyscoli aberrent, compensantesque sibi quisque invicem crimina, impunes abeant.*

XIV. Vel solæ communis Canonici Juris sanctiones satis superque fuissent, ut pronunciari tuto posset, hujusmodi pacta, quamvis juramento firmata, damnabilia esse, & nullo modo servanda. Perspicua est Decretalis *in Cap. Sicut nostris, de jurejurando*, ubi narratur, quod Tudertinus Episcopus, priusquam ad eam Sedem eveheretur, una cum reliquis Canonicis

in

in pactum consenserat, per quod imminuebantur Ecclesiæ reditus, quodque insuper hujusmodi pactio jurisjurandi religione vallata fuerat. Nihilominus, Episcopo post peractam electionem id, quod juratus promiserat, præstare renuente, Innocentius III. Pontifex Maximus Amerino Episcopo mandat, ut omnia in pristinum restituat: de juramento autem, & pactione ita scribit: *Nos igitur saluti ejus*, Episcopi videlicet, *Paterna volentes solicitudine providere, pro juratione incauta imponi ei fecimus pœnitentiam congruentem: & nihilominus attendentes, quod juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, & quod, non juramenta, sed perjura potius sunt dicenda, quæ contra utilitatem Ecclesiasticam attentantur*, Apostolico Delegato, quæ supra innuimus, exequenda committit. Consonat & Decretalis *Contingit, de jurejurando, in 6.* Attamen religiosi Germaniæ Episcopi suis in Synodis Diœcesanis, vel Provincialibus, non prætermiserunt memorata pacta quantumvis jurata improbare, simulque definire, eadem nullo modo esse servanda: quemadmodum videre est in Diœcesana Synodo Herbipolensi, habita anno 1453. & in duabus Provincialibus Synodis, altera Coloniensi, Moguntina altera, habitis sub Paulo III. Pontifice Maximo, relatisque in præcitato Libro *Factum & Jus* Herbipoli impresso, *pag.* 367. Id ipsum præstiterunt Romani Pontifices, quemadmodum evincunt monumenta in præindicato Libro fideliter exscripta.

XV. Et primo quidem Martinus V. uti ex eodem Libro habetur, Cardinali Juliano suo, & Apostolicæ Sedis Legato, in mandatis dederat, ut Sigismundi Imperatoris precibus studiisque obsecundans, irrita ac nulla pronunciaret pacta, quæ Bambergensis Episcopus cum suo Capitulo inierat, licet is jurasset, se promissa præstiturum, nec emissi juramenti absolutionem petiturum, quin immo nec ea quidem sponte oblata se unquam usurum. Accesserunt postmodum duæ Romanorum Pontificum Constitutiones, in Bullarium Romanum relatæ, S. Pii V. altera; cui initium *Durum nimis & incommodum*, altera Gregorii XIII. incipiens *Inter Apostolicas*, quæ sæpe memoratis pactis, seu capitulationibus vim omnem & efficaciam ademerunt. Cum Clemens VIII. Cardinalem Madrutium Legatum de latere misisset ad Rodulphum Imperatorem, inter ceteros abusus, quibus ipsi pro viribus consulendum demandavit, recensitæ fuerunt capitulationes, & pacta, de quibus nunc occurrit sermo; uti nosse licet in citato Libro, Herbipoli impresso, *pag.* 374. *Episcoporum jurisdictio per contrarias sacris canonibus capitulationes & pacta constringitur.* Capitulationes vero, quas Canonici Colonienses, Brixinenses, & Uratislavienses cum suis Episcopis ante electionem inierant, decretis suis obliterarunt, proscripseruntque Urbanus VIII. Innocentius X. & Alexander VII. summi Pontifices: quemadmodum in sæpe memorato Libro *pag.* 375. *& seq. pag.* 27. *& pag.* 280. *& seq.* videri potest.

XVI. Verum solemnior actus, quo abrogatæ fuerunt hujusmodi capitulationes, quamvis juratæ, procul dubio est Constitutio fel. record. Innocentii Papæ XII. Etenim Herbipolensis Episcopus anno 1678. antequam eligeretur in Episcopum, cum suis electoribus in certa quædam pacta convenerat, quorum observantiam juramento pollicitus fuerat: sed, cum subinde datam juratamque fidem servare detrectaret, eaque de causa acerrima lis, & controversia excitata fuisset, composita illa fuit mediante concordia, seu transactione; quæ viguit ad vitam perseverantia Episcopi. Eo autem e vivis erepto, cum in successorem Episcopum electus fuisset Joannes Godefridus de Guttemberg, isque similiter an. 1684. cum electoribus quasdam jurasset capitulationes, subindeque ad Sanctam Sedem recursum habuisset, ut a præstiti juramenti vinculo solveretur; hujus rei examen Magno Magistro Theutonici Ordinis delegatum primo fuit. Renuente autem Capitulo jura sua coram eo deducere, causa peculiaris Congregationis in Romana Curia deputatæ judicio discutienda dirimendaque commissa fuit: pluribusque ab anno 1692. & deinceps editis resolutionibus, tandem Innocentius Pontifex anno 1695. suam evulgavit Constitutionem, incipientem *Ecclesiæ Catholicæ*, quæ in illius Bullario legitur *num.* 51. quæque summo omnium plausu per Germaniam excepta fuit, ac etiam a Lunigio per extensum relata legitur *in select. Scriptor. illustr. pag.* 450.

XVII. Per eam itaque Innocentius Pontifex non solum præcedentes Pii, & Gregorii suorum Prædecessorum sanctiones confirmat & innovat; sed, ut abusum capitulationum, pactionum, conventionum, concordatorum, ac statutorum radicitus evellat, pactiones, & capitulationes ante electionem inter eligendum, & electores iniri solitas, distinguit ab aliis, quæ fiunt electione jam absoluta: & quidem illas, quæ electioni præcedant, omnes omnino interdicit, nullasque ac irritas fore declarat, edicens, ne ipsæ, quantumvis juramento firmatæ, servari debeant: *Districte prohibemus, & interdicimus, ne capitulationes, pactiones, conventiones, concordata, seu statuta hujusmodi ante ipsam quidem electionem, seu etiam postulationem de cetero inire, condere, aut facere audeant quovis modo, seu præsumant; illaque proinde, quatenus de facto contra præsentis nostræ prohibitionis formam inita, condita, seu facta fuerint, nulla, inania, invalida, irrita, viribusque, & effectu penitus & omnino vacua, ac nullius roboris & momenti esse, & perpetuo fore, neminemque ad illorum, seu cujuslibet eorum, etiamsi juramento vallata sint, observantiam teneri, aut obligatum existere, vel fore, decernimus & declaramus.* Reliquarum autem, quæ electionem subsequuntur, executionem suspendit, quousque supremo Sanctæ Sedis judicio subjectæ, cognitæ, probatæque fuerint: *Quæ vero, electione, seu postulatione hujusmodi secuta, quomodolibet iniri, condi, seu fieri contigerit, ad Nos, seu eundem Romanum Pontificem pro tempore existentem, quamprimum deferri, atque ita nostro, & Sedis Apostolicæ judicio subjici præcipimus; suspensa interim eorum omnium, & singulorum executione, donec & quousque ab eadem Sede, sine cujus auctoritate nihil omnino in similibus pacisci fas est, Apostolicæ confirmationis robur in totum, vel in partem receperint.*

XVIII. Invehitur Schwartzius *præcitatæ dissertationis* §. 20. in pervicacem quorumdam reluctantiam, quæ satis superque contra enunciatas Pontificias Constitutiones in Germania invaluit: *Hinc illæ lacrymæ, hinc illæ lites, atque querimoniæ, quæ dudum in Germania agitatæ, multis Pontificiis Constitutionibus, atque Legibus compositæ, nihilo secius etiamnum valent eo magis, quo minus in hisce rebus Germani RR. PP. Leges ferre possunt.* Atque utinam memorati Auctoris objurgationes destituerentur fundamento! Vita functo Joanne Philippo Cardinali de Lamberg, Passaviæ Episcopo, Capitulum de more ad electionem processit Successoris. Electores nonnulla pacta & conventiones cum eligendo, contra præscriptum Bullæ Innocentianæ, inierunt; utque apparenti aliqua specie suaderent, se nihil adversus eam attentasse, Apostolicum beneplacitum reservaverunt, non distinguentes, quod ibi statuitur de pactis post electionem initis, a præcedenti omnimoda reprobatione & prohibitione pactorum, quæ ante electionem fieri contingat. Verum summus Pontifex Clemens XI. hujusmodi pacta ne quidem in examen adduci permisit, prout conveniens & necessarium fuisset, si post electionem absolutam electus cum suis electoribus in ea convenisset; sed

ea-

eadem continuo rejecit, ac irrita & nulla declaravit, utpote contra praescriptum Constitutionis Innocentii Papae XII. celebrata. En verba Pontificis in sua Consistoriali Allocutione 52. *Confirmamus & approbamus electionem, sicut praemittitur, factam a praefatis Capitulo & Canonicis Ecclesiae Passaviensis &c. praevia tamen cassatione, rejectione, & abolitione capitulationum, seu pactionum ab eisdem Capitulo & Canonicis ante ipsam electionem, cum reservatione Apostolicae confirmationis, initarum, & per eorum quemlibet juramento vallatarum, quas propterea, juxta formam novissimae Constitutionis Innocentii XII. Praedecessoris nostri, quae incipit: Ecclesiae Catholicae: ne ex quovis temporis lapsu, aut ex quacumque alia causa tacite, vel expresse per nos, & Sedem Apostolicam approbata, seu confirmata censeri, vel praesumi unquam possint, diserte & expresse nullas, irritas, & invalidas, viribusque & effectu omnino vacuas, ac nullius roboris & momenti esse, & perpetuo fore, neminemque ad illarum, seu cujuslibet earum observantiam teneri, aut obligatum existere, vel fore, perinde ac si illae nunquam factae, initae, ac juratae fuissent, declaramus; ac tam ipsi electo, quam omnibus aliis, quodcumque juramentum de observandis capitulationibus, seu pactionibus hujusmodi, ab eis, ut praefertur, praestitum, quatenus opus sit, relaxamus.*

XIX. Scimus quidem, non deesse Theologos, ac Canonistas docentes, pacta, & capitulationes iniri posse a Canonicis etiam ante Episcopi electionem, dummodo pacta, seu conventiones, & capitulationes honestae sint, & non in privatorum commodum, sed in publicam tantummodo vergant utilitatem. De hac re late disserit Wiestner *in suis Institutionibus Canonicis lib. 1. tit. 6. num. 142. editionis Monacnii*. Nec desunt qui exemplum adjiciant pactorum a Cardinalibus in Conclavi ante Pontificis electionem initorum, quae cum ad optimum Ecclesiae regimen, & ad Catholicae Religionis utilitatem & amplificationem unice tendant, a Pontifice noviter electo custodiri omnino debere, atque servari affirmant. Hisque praemissis, contendunt, vetuisse quidem Innocentium XII. pacta & capitulationes, quae ante electionem fierent, sed illius prohibitionem respicere tantummodo illicita pacta, & potissimum ea, quae ad labefactandam imminuendamque Episcopalem auctoritatem directa sint, nullatenus vero illa, quae publicam utilitatem, & providum Ecclesiae, ac dioecesis regimen aperte respiciant.

XX. Haud inficiamur, magnam esse in abstracto hujusce ratiocinii speciem. At simul etiam affirmare non dubitamus, illud in casu, de quo agimus, omni plane fundamento destitui. Utque propositum capitulorum Conclavis exemplum e medio tollamus, dicimus primo, saepe quidem ea fuisse inita, sed exinde etiam saepe saepius dissidia, animorumque offensiones ortum habuisse; veluti nosse licet *ex epist.* 181. Cardinalis Papiensis ad Paulum II. conscripta. Secundo, non deesse magnae auctoritatis Doctores, qui omni ratione propugnent, Pontificem nequaquam obstringi ad servanda memorata pacta, seu capitula, quamvis justa, & ad commune bonum directa, ac etiam jurisjurandi religione firmata; propterea quod deceat quidem Pontificem Maximum optima quaeque sectari, & agere, sed minime congruat supremae, qua pollet, auctoritati, pactionibus & conventionibus ad hoc, aut illud obstringi. Adeatur Azorius *Instit. Moral. part. 2. lib. 2. lib. 4. cap. 5. quaest. 10.* Prae ceteris vero fusiori calamo rem prosequitur Cardinalis Jacobatius *in suo Tractatu de Conciliis lib. 7. tit. de Capitulis Conclavis*, qui impressus legitur in secundo Apparatu ad Collectionem Conciliorum Labbei editionis Venetae, & signanter *pag. 339. §. Unde videretur*. Tertio, inter Dissertationes Cardinalis Brancatii, Romae anno 1672. typis editas, alteram adesse inscriptam *de Capitulis Conclavis*, qua pluribus in unum collectis ostendit, hujusmodi capitula, seu pacta Conclavis, utplurimum electioni fuisse praeposita, eaque, quoties communi omnium placito fuerint comprobata, ac per se justa sint, & publicam utilitatem proficuumque Ecclesiae regimen respiciant, potiorique jure, si juramento firmata fuerint, servari quidem in conscientia, & custodiri oportere ab electo in Pontificem, *secundum vim directivam*; quin tamen ipse in foro externo, & *secundum vim coactivam*, cogi valeat ad aliquid praestandum ex iis, quae, antequam Pontifex inauguratus fuisset, spoponderat, atque juraverat: quo pacto satis consultum putat tum reverentiae, quae promissioni ac juramento debetur, tum etiam Pontificiae dignitati, & auctoritati. Quarto denique, pacta, seu capitula Conclavis nunquam post Constitutionem Innocentii XII. inita fuisse; & quidem nostris hisce temporibus hanc inviolabiliter servari consuetudinem, ut unusquisque, cum primum Cardinalis fuerit renuntiatus, Pontificias quasdam Constitutiones, omnibus notas, & typis vulgatas, servare spondeat & juret; idemque juramentum instauret, quando Conclave ingreditur, absque eo quod aliae conventiones, aut pactiones, quantumvis justae, & laudabiles, superaddantur. Quin immo is, qui in Pontificem electus est, postquam supremam Sedem conscenderit, jurare debet Constitutionem Innocentii XII. incipientem: *Romanum decet*, per quam modus imponitur largitionibus ac donationibus aliquando a Romanis Pontificibus in consanguineos effusis, quamvis idem & in sua ad Cardinalatum promotione, & in ingressu Conclavis, ejusdem executionem & implementum jurejurando promiserit.

XXI. Eo igitur argumento, quod ab exemplo capitulorum Conclavis petebatur, vel hac, vel illa ratione, e medio sublato, objectioni tunc directe respondentes, asserimus, nihil magis Innocentianae Constitutioni adversari, quam propositam illius interpretationem, atque limitationem. Cum enim experientia compertum fuisset, pacta, & conventiones, quae inter Capitulares ante electionem fiebant, privatum plerumque commodum, utilitatemque respicere, atque insuper in Episcopalis jurisdictionis imminutionem, & aliquando etiam in detrimentum redituum Ecclesiae vergere; Innocentius XII. de adhibendo remedio sollicitus, districte vetuit, ne pactiones ullae, aut conventiones, ante electionem conficerentur, &, si quae initae, ac etiam juratae fuissent, eas declaravit nullatenus servari debere. Simul tamen integrum servare volens Capitulis jus ineundi cum suis Episcopis honestas conventiones & capitulationes, permisit ut, absoluta jam electione, de iis agi possat, quoniam tunc temporis electus in Episcopum libere valet obsistere, suumque assensum denegare iis, quae contra suam auctoritatem, vel contra rectum dioecesis regimen proponi contingeret. Ne autem Episcopus falli, aut fallere posset, addidit insuper laudatus Pontifex, ut hujusmodi conventiones, seu pacta post electionem stipulata, Apostolicae Sedi fideliter repraesentari deberent, ad ea discutienda, & approbanda, quatenus approbatione digna judicarentur. Rebus autem sic stantibus, quis unquam affirmare audebit, ea tantummodo pacta, ante electionem conventa, ab Innocentio XII. proscripta fuisse, quae iniqua & irrationabilia dignoscerentur, non autem ea, quae per se licita & honesta essent; cum maxime eorum, quae ante electionem inita forent, examen, atque judicium Apostolicae Sedi minime reservaverit; sed ea absolute & indiscriminatim nulla & irrita pronuntiaverit; illa vero duntaxat Sanctae Sedi examini & disquisitioni edixerit subjicienda, quae electionem subsequantur?

Quare, juxta memoratam erroneam interpretationem, melioris conditionis effecisset pacta ante electionem inita, quam cetera, quæ electionem consecuta sunt: quod sane percipi nullo modo potest.

XXII. Nec reponere juvat, justas & honestas pactiones interdici non posse: nam quædam ideo vetita sunt, quia per se mala; alia vero ideo mala sunt, quia vetita: in horum autem classem referenda sunt pacta, quæ, per se quidem spectata, forte possent æqua videri, sed æqua tamen re ipsa non sunt, cum eo tempore fuerint stipulata, quo eadem inire non licebat juxta receptum illud effatum: *Aliqua prohibita, quia mala; aliqua mala, quia prohibita.*

XXIII. Actum hac ipsa de re fuit anno 1727. in Congregatione rebus Consistorialibus præposita, in qua cum proposita fuissent dubia, an Constitutio Innocentii XII. ea etiam Capitula, seu Collegia afficeret, quæ ex viris, mulieribusque composita, & unius Abbatissæ, seu Præpositæ regimini subjecta sunt; & an memoratæ Constitutioni, quatenus pacta electionem præcedentia interdicit & irritat, obnoxiæ essent quæcumque pactiones, sive conventiones honestæ licet, & justæ; congruis responsionibus dubia dirempta fuerunt, Decretumque impressum legitur penes Rigantium *in Regul. 9. Cancell. part.* 1. §. 2. *n.* 420. *& seq.* Cum autem responsa illa probaverit Benedictus Papa XIII. jusseritque insuper, ut editæ resolutiones Apostolicis Litteris in forma Brevis confirmarentur, id vero sub eodem Pontifice præstitum non fuerit; idcirco muneris nostri esse censuimus, quod prætermissum tunc fuit, implere: quare Apostolicas Litteras, ipsum Decretum continentes, & confirmantes, expediri jussimus, quæ cum nondum ullibi impressæ legantur, eas hic inserere opportunum duximus.

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis regiminis sollicitudo ex alto Nobis immerentibus commissa exigit, ut non solum curemus novas leges, si quando rerum conditio, aut necessitas postulat, condere: sed etiam ea, quæ a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris provide ac salubriter constituta sunt, Apostolicæ confirmationis robore communire. Alias siquidem a Congregatione rebus Consistorialibus præposita emanavit Decretum tenoris sequentis, videlicet: Cum san. mem. Innocentius PP. XII. per Constitutionem editam die 22. Septembris 1695. quæ incipit: Ecclesiæ Catholicæ: innovatis etiam pluribus aliorum Prædecessorum Pontificum sanctionibus, districte interdixerit, ne occurrente Ecclesiarum, sive monasteriorum quorumvis vacatione, pactiones ullæ, sive capitulationes, aut concordata, aut statuta, adversus sacrorum canonum, & Apostolicarum Constitutionum dispositionem, ab iis, ad quos personarum præficiendarum electio pertinet, ante electionem, vel postulationem fiant; &, ubi nihilominus inita fuerint, ea prorsus irrita, & invalida, nec observanda esse, etiamsi juramento munita fuissent, declaraverit, & decreverit, quæ vero post electionem, seu postulationem fieri contingeret, ea ad Romanum Pontificem deferri, ejusque judicio subjici, suspensa interim eorum executione, donec a Sede Apostolica impetrata fuerit confirmatio, præceperit, prout in memorata Constitutione uberius continetur: dubitatum vero fuerit primo, an sub ea comprehendantur etiam monasteria feminarum, vel Capitula, seu Collegia, quæ juxta nonnullarum provinciarum consuetudinem sunt mixta ex maribus & feminis sub unius Abbatissæ, seu Præpositæ, sive Priorissæ regimine; secundo, an prædicta Constitutio eas etiam afficiat pactiones, quæ in Ecclesiarum, vel monasteriorum ipsorum utilitatem cedunt, vel quæ alioquin, si per se spectentur, non judicantur illicitæ: hinc, ad tollendas hujusmodi dubitationes, & animarum pericula tutius submovenda, Congregatio particularis Consistorialis, a Sanctissimo Domino Nostro deputata, censuit, si Sanctitati Suæ videbitur, declarandum, & decernendum, sub præmissa Constitutione Innocentii XII. ejusque omnibus præscriptionibus, etiam quoad inflictas pœnas, omnino comprehendi etiam monasteria, vel Capitula, seu Collegia mixta ex utriusque sexus personis, regimini, vel jurisdictioni unius Abbatissæ, seu Præpositæ, sive Priorissæ subjectis, ac de ejusmodi etiam monasteriis, Capitulis, sive Collegiis præfatam Constitutionem esse intelligendam, perinde ac si de iis quoque expressa, & specialis mentio habita fuisset, adeoque pactiones, capitulationes, concordata, seu statuta quæcumque hujusmodi, occasione electionis personæ prædictis monasteriis, sive Capitulis, & Collegiis præponendæ, tum facta, tum quæ deinceps fieri contingeret, tametsi interposita jurisjurandi religione roborata, omnino obnoxia esse & fore prohibitioni, nullitati, pœnæ, ceterisque omnibus, & singulis ordinationibus, decretis, & declarationibus respective in ea, ut præfertur, Constitutione contentis, &, quatenus opus sit, ad hujusmodi etiam monasteria, vel Capitula, sive Collegia mixta ex utriusque sexus personis præfatam Constitutionem esse extendendam. Præterea, cum valde Ecclesiasticæ disciplinæ intersit omnem ambitiosæ cupiditati aditum præcludere, ac providere, ne ullo modo, etiam indirecte, læsa remaneat libertas eligendi personas magis dignas, magisque idoneas, quæ assentiri forsan recusarent iis pactionibus, quibus aliæ minus idoneæ, ad obtinendum electionis commodum, annuerent; similiter declarandum, & decernendum censuit, memorata Constitutione affici eas etiam pactiones ante electionem, vel postulationem initas, quæ ceteroquin Ecclesiis ipsis, vel monasteriis utiles sint, vel quæ intrinsecus, & per se consideratæ, nullam mali suspicionem redoleant, sed quæ ideo malæ sunt, quia jure humano, & per sacros canones, sive Apostolicas constitutiones, ac præsertim illam Innocentii XII. interdicuntur: quo vero ad eas, quas post electionem vel postulationem fieri contingeret, servandam itidem esse memoratam Innocentii XII. Constitutionem, ut scilicet illæ statim ad summum Pontificem deferantur, & Sedis Apostolicæ judicio subjiciantur, suspensa interim earum executione, donec ab eadem Sancta Sede, sine cujus auctoritate nihil omnino in similibus pacisci fas est, confirmationis robur in totum, vel in partem obtinuerint. Facta autem per me infrascriptum præfatæ Congregationis Secretarium de præmissis relatione Sanctissimo Domino Nostro, ejusdem Congregationis sententiam Sanctitas Sua omnino approbavit, atque ita ab omnibus, ad quos pertinet, perpetuo & inviolabiliter servari, & judicari mandavit, cum omnibus etiam derogationibus præfatæ Constitutioni Innocentii XII. insertis, necnon Litteras Apostolicas in forma Brevis super præsentis Decreti confirmatione, & approbatione expediri jussit. Datum Romæ hac die 16. Augusti 1727. P. Cardinalis Corradinus. Dominicus Rivera dictæ Congregationis Secretarius. Loco ✠ Sigilli. Hujusmodi autem tam providum ac salubre Decretum, quo firmius subsistat, & servetur exactius, tenore præsentium, Apostolica auctoritate approbamus, & confirmamus, ac de novo, quatenus opus sit, statuimus, & innovamus, atque illud ab omnibus cujuscumque ordinis, gradus, status, ac dignitatis, in perpetuum servari & custodiri præcipimus & mandamus: decernentes, easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus & per omnia plenissime suffragari, sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super

his

bis a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XV. *Julis* MDCCLIV. *Pontificatus Nostri Anno Decimo quarto.*

XXIV. Quæ hucusque deducta sunt, viam veluti sternunt responsionibus, quæ dari possunt Episcopis in relatione status Ecclesiæ suæ referentibus, se, ante suam electionem, cujuslibet generis pacta, seu conventiones iniisse. Illorum namque oculis subjicienda sunt tum quæ ab Innocentio XII. statuta fuerunt, tum culpæ reatus ab iis contractus, qui adversus Pontificiæ legis sanctionem talia gesserunt, tum denique obligatio nihil plane præstandi in vim emissæ promissionis, etiam jurejurando firmatæ; ac tandem veniam petentibus, salutari aliqua pœnitentia imposita, relaxari poterunt pœnæ, quibus obnoxii propterea evaserunt. Si vero conventiones post electionem initæ fuerint, non aliud est rescribendum, quam ut easdem examinandas, discutiendasque exhibeant. Et quidem satis providum & salutare iniretur consilium, si generale Decretum ederetur pro omnibus Ecclesiis, in quibus jus viget eligendi Episcopum, ut novus Antistes in prima relatione status Ecclesiæ, ad Sedem Apostolicam transmittenda, singulatim recensere deberet conventiones omnes, quæ post peractam sui electionem stipulatæ, seu etiam ab ipso juratæ fuerunt, ad hoc ut, canonica discussione præmissa, approbentur; nisi tamen id antea præstiterit, nimirum eas, cum electionis confirmationem petiit, jam transmiserit, ejusdemque Apostolicæ Sedis judicio subjecerit.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De postulatis, quæ spectant ad Episcopos in Ecclesiarum suarum administratione versantes, & ad rectum eorum muneris implementum: ubi de petitione coadjutoris, aut Episcopi suffraganei.

ANimadvertimus, nonnullis in relationibus ab Episcopis quandoque repræsentari deteriorem propriæ valetudinis statum, indeque necessitatem adjungendi sibi coadjutorem cum futura successione, vel Episcopum suffraganeum, vel aliam aliquam adjutricem operam implorandi, propterea quod eo adacti sint, ut ipsi per se nequeant præstare omnia, quæ muneris sui esse intelligunt. Aliquem etiam quandoque fuisse animadvertimus, qui animum panderet dimittendi Ecclesiam, vel votum transeundi ad aliam; asserens, procul dubio fore, ut, si alio translatus fuerit, Divinis obsequiis, & animarum saluti promovendæ studiosius, & utilius valeat adlaborare, quam si ei, quam actu obtinet, adhæreat Ecclesiæ.

II. Nullum itaque ex hujusmodi postulatis revera pertinet ad Congregationem Concilii: at durius fortasse videbitur, ad postulantem severiori quadam brevitate rescribere, ut instet apud eum, penes quem est hujusmodi rerum notio, atque auctoritas; ut adeat nimirum summum Pontificem, qui hasce causas consuevit ad Congregationem Consistorialem pro voto, & consilio delegare. Lenior, & gratior evadet responsio, si in ea res ita explanetur, ut Episcopus intelligat, Congregationis Concilii non esse, quod petitur, vel proponitur; ad illud autem obtinendum, illas, & illas conditiones desiderari; hisque reapse concurrentibus, non defuturos seu Cardinalem Congregationis Præfectum, seu Secretarium, omnia ad summum Pontificem deferre, ut ipse directe ac per se petitionibus annuat, vel eas examinandas remittat ad Congregationem Consistorialem, vel ad alios, quos maluerit, ut, ipsorum perspecta sententia, quod optimum erit, constituat.

III. Deputationi coadjutoris cum futura successione in Episcopatum, quoties Episcopus ad sibi incumbentia munera obeunda impotens evaserit, locum reliquit sacra Tridentina Synodus, dum illius dationem Romano Pontifici reservavit, quemadmodum fusius ostendimus *cap.* 10. *hujus libri nu.* 21. *& seq.* Vulgaris quædam ferebatur opinio, quæ apud omnes propemodum Forenses invaluerat, coadjutorem cum jure futuræ successionis transalpinis tantummodo, nunquam autem Italis Episcopis, adjungi. Verum, cum nostris hisce temporibus Januensis Archiepiscopus, inhabilis factus, coadjutorem sibi dari expetierit, ea arrepta opportunitate, serio investigavimus, an evulgata illa opinio subsisteret: eamque omni plane fundamento destitui comperimus. Quod si rariora per Italiam occurrunt exempla concessionum coadjutoris cum futura successione in Episcopali Sede, id ex eo processisse oportet, vel quod nulla id postulaverit necessitas; vel quod Episcopus, qui hac auxiliari opera indigebat, instantiam non proposuerit; aut quia repertus fuerit nemo, qui tantum onus sibi vellet imponere, unico futuræ successionis præmio sibi proposito; aut denique quia Ecclesiæ, ac diœcesis necessitatibus facilius potuerit satisfieri per Vicarii Apostolici deputationem. Itaque nihil dubitavimus, quin Januensi Archiepiscopo, jam ad Ecclesiæ regimen ob senectutem minus idoneo, coadjutorem adjungeremus cum futura successione, quod & ipse expetebat, & illius urbis, atque diœcesis spirituali procurationi expediens fore videbatur: isque coadjutor datus est, qui etiam nunc temporis uti Archiepiscopus laudabiliter Januensi præest Ecclesiæ, quam antea per aliquot annos administraverat uti coadjutor, Episcopali charactere insignitus cum titulo Ecclesiæ in partibus Infidelium sitæ, juxta praxim, quam etiam alibi indicavimus.

IV. Suffraganeus, juxta strictiorem nominis significationem, est ille Episcopus, qui Archiepiscopo, sive Metropolitano subjectus est, eamque vocem nonnulli derivatam putant a suffragio, sive voto, quod Episcopus, Archiepiscopo, sive Metropolitano subjectus, in hujus electione ferebat. Ita Magri *in suo Vocabulario Ecclesiastico verb. Suffraganeus.* At Suffraganeus & ille dicitur Episcopus, qui alterius diœcesim administrat, in eaque præstat quæ Ordinis sunt, & jurisdictionis. Deque hujusmodi Suffraganeo loquitur Lateranense Concilium, sub Leone X. celebratum, cum agens de Cathedralibus Ecclesiis, quæ S. R. E. Cardinalibus commendatæ reperiebantur, ita statuit, ut ejusmodi Cardinales *omni conatu suo provideant inserviri Cathedralibus, dignos, & idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes;* uti videre est apud Thomassinum *de Benefic. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 6. Suffraganeus denique, juxta vigentem hisce temporibus loquendi morem, dicitur etiam ille Episcopus titularis, qui ea duntaxat, quæ sunt Ordinis, exercet in aliqua diœcesi, in qua Episcopus non residet, vel, si resideat, nequit, ob ingravescentem ætatem, aut male affectam valetudinem, vel ob diœcesis amplitudinem, Ordinationes habere, Confirmationis Sacramentum administrare, aliaque Episcopalis Ordinis munera peragere.

V. Fagnanus *in Cap. Episcopalia, nu.* 48. *& seq. tit. de privileg.* Decretum Consistoriale commemorat editum a S. Pio V. circa hujusmodi Episcopos Suffraganeos in hæc verba: *Pius V. post Concilii Tridentini publicationem, Decreto suo Consistoriali sancivit, non esse hujusmodi Episcopos creandos, neque in Suffraganeos dandos, nisi Ecclesiis Cardinalium, & il-*

lis tantum, qui solent habere, & cum certo stipendio perpetuo ad minus ducentorum aureorum de Camera super fructibus illius Ecclesiæ, qui propria auctoritate ab ipsis percipi possint, & quod nullibi possint Pontificalia exercere sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, nisi in illa diœcesi, cui datus est Suffraganeus; sed postea paulatim id ampliatum fuit etiam ad Episcopos non Cardinales, & dos aucta est ad ducatos tercentum ex Decreto sacræ Congregationis rerum Consistorialium.

VI. In Regestis Congregationis Consistorialis disceptationem offendimus ab ejusdem Congregationis Secretario exaratam, in qua ipse testatur, inter Consistorialia Acta Decretum hoc haud reperiri. Nos tamen addemus, extare certe quidem aliud Decretum anno 1565. editum a Pio IV. Pontifice, & relatum a Raynaldo *ad annum Christi* 1565. *sub num.* 23. in quo postquam Pontifex retulit, nonnullos extare Episcopos Suffraganeos ad Pontificalia exercenda olim constitutos in aliquibus Episcopatibus, quos Cardinales quidam, aliique Prælati retinebant, & quorum Ecclesiæ Episcopum Suffraganeum habere consueverant; qui quidem Suffraganei, postquam sibi ducentorum ducatorum, seu alterius summæ pensionem super fructibus mensæ Episcopalis decerni obtinuerant, præstito consensu in omnimodam, vel partialem hujusmodi pensionis cassationem, sive extinctionem, exinde per orbem cursitantes, in alienis diœcesibus Pontificalia exercebant; severo evulgato Decreto, hujusmodi cassationes fieri interdixit, factasque nullum vigorem habere declaravit, & canonicas pœnas in eos statuit, qui illas attentassent: ad extremum concludens, Suffraganeis minime licere ullius generis pacta, vel promissiones circa pensiones ipsas vel penitus, vel ex parte extinguendas, inire, sed illis integris, donec vixerint, ac Suffraganei munera obierint, gaudere ipsos & frui debere, easdemque nullo modo cessare, seu extingui, nisi cum Suffraganei ipsi translati fuerint ad aliquam Ecclesiam, apud quam residere teneantur, & cui propria sit mensa, & reditus pro Episcopi sustentatione. Nec sine opportuna providentia reliquit alteram facti speciem, juxta quam Suffraganei, reservatos sibi fructus percipientes, abessent ab ea Ecclesia, cui in Suffraganeos addicti fuerant. Voluit enim, ut, si ultra congruum temporis spatium, a Tridentino Concilio præfinitum, a residentiæ loco absentiam produxissent, pensionem exigere nequirent; si vero residentiam ipsam penitus derelinquerent, nec ipsa quidem Pontificalia in alienis diœcesibus, quamvis in id Ordinarii loci licentia & facultas accederet, exercere possent.

VII. Putarunt nonnulli, vel errasse Fagnanum, dum S. Pio V. Decretum adscripsit, quod editum fuit a Pio IV. vel saltem typographi errorem irrepsisse in editionem Operum ipsius Fagnani, & pro Pio IV. scriptum fuisse Pium V. Nos autem hujusmodi conjecturis assentiri non possumus. Etenim agit quidem utrumque Decretum de Suffraganeis; utrumque meminit annuæ pensionis ducentorum ducatorum super mensæ fructibus imponendæ: sed, cum tot alia intercedant inter utrumque Decretum discrimina, veluti cuique percurrenti Raynaldum & Fagnanum facile apparet, percipi nullo modo potest, unum idemque Decretum esse quod, licet se ipsa auctorem habuerit Pium IV. subinde tamen per errorem, aut oscitantiam, fuerit S. Pio V. tributum. Probabilius itaque credi potest, Pium IV. Decretum suum edidisse, exscriptum per extensum a Raynaldo; suum itidem evulgasse S. Pium V. Hujus autem veritati non obstat, quod inter Acta Consistorialia non reperiatur; tum quia inauditum non est, monumentum aliquod temporis injuria deperire; tum quia celebris Fagnanus, cui & singularis doctrina, & peculiaris diligentia, & publicorum munerum exercitium auctoritatem conciliant, Decreti sententiam non adeo distincte retulisset, nisi de eo ipsi plene constitisset; tum denique quia vel hodie, quoad Episcopos Suffraganeos, datur opera, ut quidquid Decreto S. Pii V. cautum fuerat, impleatur.

VIII. Ut alibi quoque monuimus, Cardinales obtinentes Episcopatus suburbicarios, quibus eorum dignitatis titulus adhæret, a perpetuæ residentiæ onere eximuntur; cum in Urbe maneant, ut opere & consilio præsto sint Romano Pontifici. Cardinalis autem sacri Collegii Decanus, qui plerumque est Ostiensis & Veliternensis Episcopus, suum habet ex ipsius S. Pii V. concessione Suffraganeum; uti videre est *in Historia Ecclesiæ & Civitatis Veliternæ*, edita ab Antistite Borgia Archiepiscopo Firmano, *lib.* 4. *pag.* 441. Cardinalis item Episcopus Sabinensis, ex concessione Urbani VIII. eadem prærogativa gaudet, quemadmodum deprehendi potest *ex Hierarchia Cardinalium* ab Abbate Piazza elucubrata, & ex Opusculo P. Andreucci Societatis Jesu *de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis pag.* 81. Hisce Suffraganeis Episcopis suæ constitutæ sunt, & quidem lutissimæ præstationes; iidemque omnia, quæ sunt Ordinis, exercent in Diœcesi sibi respective assignata: nequeunt tamen, quæ jurisdictionis sunt, ullatenus attingere, nisi Cardinales, quibus uti Suffraganei operam suam præstant, eosdem Vicarios quoque Generales constituant, uti sæpe fieri consuevit, quo expeditior sit utriusque potestatis administratio. Ceteri Cardinales Episcopi suburbicarii utplurimum hujusmodi Suffraganeum Episcopum habere non solent. Verum, si, Cardinalitia fide interposita, affirmaverint, indigere se hujusmodi auxilio, in præindicato Secretarii discursu dicitur, decrevisse Urbanum VIII. ut & ipsis Episcopus Suffraganeus concedatur, neque desunt quoad binos suburbicarios Episcopatus, Albanensem videlicet, & Tusculanum, hujusmodi concessionum exempla.

IX. Quod vero spectat ad reliquos Cardinales, qui Episcopatum quidem, sed non ex suburbicariis, aliquem obtinent, nullo ipsi peculiari privilegio gaudent habendi Episcopum Suffraganeum, sed eodem jure, ac ceteri Episcopi, utuntur; iisque Suffraganeus adjungitur Episcopus, quoties legitimæ in id conditiones concurrunt; quæ quidem, uti supra innuimus, hujusmodi sunt. Primo, ut vera, nec affectata urgeat necessitas sive propter habitualem morbum, quo Episcopus affligitur, sive ob illius provectiorem ætatem, sive ob nimiam diœcesis amplitudinem; ita ut ipse non valeat omnia Ordinis munia per se sedulo obire. Secundo, ut Episcopus ipse, dum hasce causas Pontifici exponit, simul etiam supplicet, ut designatus certus Sacerdos in Suffraganeum sibi adjungatur, oretque Pontificem, ut sic designato Sacerdoti titulum conferat Episcopalis Ecclesiæ *in partibus* constitutæ, quo valeat ea præstare, quæ ab Episcopali charactere, & Ordinis potestate dependent. Diximus autem, ut supplicet Pontifici; propterea quod nemini jus est & auctoritas nominandi, vel præsentandi aliquem, ut Suffraganeus fiat, utque titulum obtineat alicujus Episcopatus titularis, quantumvis eidem jus & facultas competeret nominandi, & præsentandi ad eum Episcopatum, in quo Suffraganeus constituitur. Hujus enim generis negotia unius Sanctæ Sedis auctoritati reservata sunt; eaque ad Suffraganeum concedendum justis Episcopi indigentis precibus adducitur. Tertio, ut doceat de consuetudine jampridem inducta, ut Episcopatui inserviat, & operam suam præstet Episcopus Suffraganeus; etenim Congregationis Consistorialis Regesta plena sunt investigationibus in ipsa habitis, ut evinceretur, Episcopatum illum, aut illum,

habere

habere consuevisse Suffraganeum Episcopum. Quarto, ut tercentorum ducatorum certa præstatio Suffraganeo constituatur; quemadmodum cautum est superius indicato Decreto. Porro de necessitate, de consuetudine, deque annua præstatione disquirere, ad Congregationem pertinet Consistorialem: quod vero spectat ad qualitates personæ designatæ ab Episcopo in suum Suffraganeum, constare de illis debet ex processu, qui vel in Urbe, vel extra Urbem efformari solet super iisdem capitibus, de quibus quoad promovendos ad Ecclesias Episcopales disquiri consuevit. Quoniam vero nonnullæ diœceses tam late patent, ut unus non sufficiat Episcopus Suffraganeus, & quia etiam aliquando contingit, ut constitutus olim Suffraganeus inhabilis evaserit, his positis casibus, minime recusavit Apostolica Sedes alterum quoque Episcopum Suffraganeum concedere: cui quidem novum tercentorum ducatorum subsidium in congruam constituendum est, nihil plane imminuta, sive læsa alia congrua priori Suffraganeo assignata: veluti statutum animadvertimus in Decreto concessionis secundi Suffraganei, quem Consistorialis Congregatio Pragensi Archiepiscopo indulserat; cui nempe Decreto, edito die 19. Augusti 1699. hæc apposita leguntur verba: *Salva tamen remanente pari assignatione* (tercentorum scilicet ducatorum) *olim facta Episcopo Samandien. donec in vivis agat*. Huic Decreto consonum est aliud, quo Moguntino Archiepiscopo alter Suffraganeus adjunctus fuit, datum die 30. Januarii 1703. *Cum assignatione congrae tercentorum scutorum de Camera* (sermo est de Suffraganeo) *salva tamen remanente alia hujusmodi congrua pro Episcopo Coronensi, super mensæ Archiepiscopalis prædictæ fructibus assignata*. Ut autem Suffraganei Episcopi honestum sibi victum, & cultum parare valeant, cum plerumque annua tercentorum ducatorum præstatio nequaquam sufficiat, si Canonicatum aliquem obtineant, aut alia Beneficia, quamvis natura sua cum munere Suffraganei incompatibilia, facilem se in eos præbere consuevit Apostolica Sedes, illorum retentionem iis concedendo, adjectis tamen opportunis legibus, & conditionibus, ut Divinus cultus exinde minimum, quoad fieri poterit, detrimentum patiatur.

X. Ad harum itaque regularum normam proceditur in Episcopi Suffraganei concessione: unde, si quis Episcopus in relatione status Ecclesiæ ad Congregationem Concilii detulerit necessitatem, qua urgetur, habendi Suffraganeum; ex iisdem efformari poterit responsio ad Antistitem inquirentem, & opportuna quoque notitia desumi, eique suppeditari, ut is de suscepto consilio promovendo, vel abjiciendo, secum statuere possit. Ut autem res hæc in postulantium æque, & respondentium utilitatem magis illustretur, optimum factu arbitramur, singulares quasdam concessiones hic indicare, quas aliquando, ex concurrentium circumstantiarum varietate, Congregatio Consistorialis indulgendas esse censuit, quæque re ipsa subinde a Romanis Pontificibus, ejusdem Congregationis consilium sequentibus, indultæ fuerunt.

XI. Suffraganei non consueverunt insigniri titulo Archiepiscopi, sed Episcopi titularis. Quoties autem in aliquo Episcopatu constitui soleat Suffraganeus, si huic collatus est titulus certi alicujus Episcopatus in partibus Infidelium siti, eumque mori contingat, non idem successori Episcopo Suffraganeo conceditur titulus, quem prædecessor obtinuit, sed semper immutatur; ne ea sensim invalescat opinio, titulum illum adnexum esse officio ac muneri Suffraganei in eo nominatim Episcopatu obeundo. Rogavit Ulyssiponensis Patriarcha, ut Suffraganeus, quem sibi dari poscebat, titulo Archiepiscopi decoraretur. Momentum & pondus exhibitis precibus superaddidit Majestas Fidelissimi Lusitanorum Regis. Itaque proposita instantia in Congregatione Consistoriali, hæc, summo Pontifice approbante, petitis annuit, ea tamen adjecta clausula: *pro hac vice tantum, & dummodo hujusmodi concessio non transeat in exemplum*: veluti legere est in Decreto emanato die 3. Octobris 1718. Et quidem penes Acta Congregationis asservatur declaratio a Fidelissimi Regis Oratore exposita, qua agnoscere se professus fuit, ex recensita gratia minime arguendum esse, futuris temporibus oportere memorati Patriarchæ Suffraganeos Archiepiscopi titulo condecorari.

XII. In Hispaniis, Germania, & Lusitania frequentiores occurrunt Episcoporum Suffraganeorum concessiones propterea quod utplurimum paratæ habeantur probationes consuetudinis jamdudum receptæ; qua nimirum non probata, ut supra monuimus, hujusmodi gratia indulgeri non consuevit. Apud Gallos non obtinet hic usus. At nihilominus illustris Ecclesia Lugdunensis, quoties vera sic tulit necessitas, ex peculiari gratia, hujusmodi concessione, sive indulto donata fuit, confecto, coram Nuntio Apostolico, processu super qualitatibus Episcopi Suffraganei, constitutaque congrua super fructibus mensæ: quemadmodum habetur ex Decreto edito 29. Maji 1711. & ex altero diei 16. Martii 1734. itidemque ex alio emanato die 28. Januarii 1735. quo quidem, spectata ingravescente Lugdunensis Archiepiscopi ætate, ejusdemque male affecta valetudine, ad concessionem Suffraganei processum fuit, hisce tamen verbis circumscriptam: *Non esse locum deputationi, cum Ecclesia Lugdunensis non sit perpetua consuetudo habendi Suffraganeum; consulendum tamen Sanctissimo, ut, attenta gravi Archiepiscopi ætate, infirmaque ejusdem valetudine, eidem Nicolao Navarre* (hic autem erat, quem sibi deposcebat Archiepiscopus in Suffraganeum deputari) *titulum Episcopalem in partibus Infidelium concedere dignetur, ut in eadem Diœcesi Lugdunensi Pontificalia exercere possit: addito, quod Canonicatum & Præbendam, quam obtinet in Ecclesia seculari Collegiata Parochiali Sancti Nazarii Lugdunensis Diœcesis, retineat*.

XIII. Quoad Italiam, haud ita facile occurrunt exempla Suffraganeorum cum assignatione congruæ ad veram & rigorosam formam præcitati Decreti S. Pii V. non quidem ex eo, quod nulli adsint Episcopi hac auxiliari opera indigentes, sed quia vel propter redituum Ecclesiarum tenuitatem, vel propter aliarum pensionum reservationes, fieri fortasse non posset, ut ex mensæ fructibus annua portio detrahi valeret Suffraganeo persolvenda: eoque magis quod, cum Suffraganeus non detur Ecclesiæ, sed Episcopo, ejusque officium & munus cesset, statim ac moritur Episcopus, cui Suffraganeus adjunctus fuerat; uti colligitur ex Glossa in *Cap. Quoniam, verb. Vicarium, de Offic. Ordin.* & fusius rem persequitur Fagnanus *in Cap. Episcopalia, num. 58. & seq. de privileg.* facile evenire posset, ut, si successor Episcopus recusaret uti auxiliari opera Suffraganei Prædecessori suo concessi, vel Ecclesia sine Suffraganeo remanere deberet, vel, si Episcopus alterum sibi deposceret, nil haberet, quod ipsi super reditibus Ecclesiæ in causam congruæ attribueret; vel si denique in hujus favorem transferenda esset annua pensio alteri primitus assignata, alter hic ad angustias redigeretur, in dedecus Episcopalis characteris, & dignitatis. Hæc omnia nos olim in minoribus adhuc agentes, perpendenda deduximus in Congregatione Consistoriali particulari, ad quam delata fuerat instantia bon. mem. Cardinalis Badoarii tunc Brixiensis Episcopi, qui tum propter affectam ætatem, tum propter Diœcesis suæ amplitudinem, in qua septingenta hominum millia numerabantur, & quidem magna ex parte in asperis & montuosis regio-

gionibus constituta, summopere necessarium sibi esse ajebat Episcopum auxiliarem, cujus opera in sacrorum munerum exercitio levaretur. Itaque institimus, & obtinuimus a prædicta Congregatione rescriptum fieri, quo consuleretur Pontifici, ut titulum Ecclesiæ in partibus infidelium sitæ conferret nobili cuidam Sacerdoti Brixiensi, Præposito Ecclesiæ Collegiatæ Sanctorum Nazarii & Celsi, jam Mitræ & Baculi usu gaudenti, simulque Ecclesiasticis redditibus, & patrimonialibus bonis ad honestissimum vitæ cultum sufficientibus satis instructo, cui onus imponeretur opportunam opem ferendi prædicto Cardinali Episcopo in iis, quæ ad Ordinis ministeria in sua Diœcesi adimplanda spectarent; atque hæc omnia, nihil imminutis Episcopalis mensæ redditibus. Duo sunt ejusdem Congregationis Decreta super his edita die 18. Septembris 1711. & quidem ambo a Romano Pontifice comprobata; ac debitæ executioni demandata. Hac eadem servata methodo, successivis temporibus, in Italia opportuna auxilia tum memorato Brixiensi Episcopatui, tum Archiepiscopatui Mediolanensi comparari consueverunt. Idemque exemplum gravissimis urgentibus circumstantiis, ad aliquem transalpinum Episcopatum fuit subinde traductum; quemadmodum, ultra superius citatum exemplum Lugdunensis Ecclesiæ, altera se se offert res similiter gesta in Ecclesia Vaciensi per id tempus, quo Cardinalis de Althan eidem præerat Episcopus; quemadmodum noscere licet ex Decreto Congregationis Consistorialis die 12. Decembris 1720. evulgato.

XIV. Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem, verumque territorium separatum habentes, olim ad sacra Limina visitanda, & ad exhibendam relationem status suarum Ecclesiarum non adigebantur; propterea quod Sixtus V. Pontifex in sua Constitutione de solis Episcopis mentionem fecerat. Verum, cum nos perpenderimus, hujusmodi Prælatos, quibus separata proprii territorii procuratio, ac ordinaria jurisdictio competit, nec aliud quicquam, præter Episcopalem Ordinem, deesse videtur, haud decere esse exemptos ab onere visitationis sacrorum Liminum, & æquo jure a relatione status suarum Abbatiarum, & jurisdictionalium districtuum, Sixtinam legem ad ipsos etiam extendimus; veluti videre est in nostra Constitutione, cui initium *Quod Sancta*, *tom. 1. nostri Bullarii*, *num.* 7. Cum itaque nonnulli ex his Abbatibus peramplas diœceses, & longe lateque protensa territoria obtineant, fieri facile potest, ut aliqui ex illis identidem Episcopum Suffraganeum sibi dari exposcant; quo suos subditos gravi levent incommodo, alio se transferendi, ut sacris Ordinibus initientur, aut Chrismate confirmentur. Hujusmodi instantia ad Congregationem Consistorialem olim delata fuit ex parte Militaris Ordinis S. Jacobi de Spatha, petentis, ut sibi concederetur Episcopus Suffraganeus, qui in personas suæ spirituali jurisdictioni subjectas Ordinis potestate ac muneribus fungeretur. At parum felicem exitum tunc habuit hujusmodi petitio; uti videre est penes Fagnanum *in Cap. Episcopalia*, *a num.* 38. *ad finem*, *de privilegiis*. Verum, cum, succedente tempore, demonstratum fuerit, enuntiatam Militiam quibusdam in locis plena potiri spirituali ordinaria jurisdictione, ibique omnino opus esse Episcopo, qui Ordinis munera obiret, seposito titulo Episcopi Suffraganei, concessus ipsi fuit Episcopus insignitus titulo Ecclesiæ *in partibus*, cui data fuit facultas exercendi Pontificalia in locis tantummodo ordinariæ jurisdictioni dicti Militaris Ordinis plene subjectis; eidemque, in causam congruæ, designata fuit certa annua præstatio; quemadmodum noscere licet ex posterioribus quibusdam memoratæ Congregationis Consistorialis Decretis, quorum alterum editum fuit 10. Martii 1660. alterum 20. Januarii 1684. & alterum 25. Septembris 1732. Antequam Fuldensis Abbatia in Episcopatum a nobis erigeretur, ingens exarserat inter illius Abbatem, & Herbipolensem Episcopum controversia: cum hic jurisdictionem ordinariam sibi assereret in loca curæ, & regimini Abbatis Fuldensis subjecta; contendente vicissim Abbate, omnimodam in prædicta loca spiritualem jurisdictionem sibi competere, & territorium sibi esse penitus separatum, exemptumque a jure Herbipolensis Episcopi. Hac vigente controversia, cum Fuldensis Abbas Pontifici supplicasset, ut unum ex suis Monachis Capitularibus crearet Episcopum *in partibus*, ad hoc ut in iis locis, quæ omnimodæ suæ jurisdictioni subjecta contendebat, Ordinis munia exerceret, annuit ejusdem precibus Pontifex, Monachoque in Episcopum assumpto concessit, ut, quam obtinebat, Præposituram Regularem retineret; veluti pandit Decretum Congregationis Consistorialis editum die 25. Januarii 1728. addita tamen clausula, ut hujusmodi concessio sine præjudicio jurium non minus Herbipolensis Episcopi, quam Abbatis Fuldensis, facta haberetur. Contingit etiam quandoque, ut summi Pontifices per se, nemine instante, cogitaverint de emerito aliquo Ecclesiastico ad Episcopatum *in partibus* promovendo, ut *is* potestate Ordinis uteretur in quædam loca ab ordinaria Episcoporum jurisdictione exempta, & Sanctæ Sedi immediate subjecta; vel de quibus saltem lis erat, an ordinariæ alicujus Episcopi jurisdictioni, an potius supremæ Sedis auctoritati immediate subjicerentur. Cum celebris P. Augustinus Calmet electus fuisset Abbas monasterii Sancti Petri Senonensis, Ordinis Sancti Benedicti Congregationis SS. Vitonis & Adulphi, Nullius seu Tullen. Diœcesis, illius electio in Abbatem fuit ab Apostolica Sede confirmata, atque insuper, non minus ob regionis necessitates, quam ob eximia ejusdem novi Abbatis merita, oblatus illi fuit Episcopalis titulus *in partibus* una cum facultate exercendi Pontificalia in exemptis Lotharingiæ locis. Verum (id quod honoris causa eximii illius viri dixerimus) humillimus ipse quidem gratias egit pro electionis suæ confirmatione, at honestissima proposita excusatione, ab oblato Episcopatu acceptando abstinuit; uti colligitur ex ejusdem epistola ab Benedictum XIII. Pontificem data Kalendis Novembris 1728. tum quia nimirum ad Episcopalem dignitatem, curasque assumptus, studia sua persequi, tum quia Abbatiam ipsam ea, qua decebat, cura & solicitudine administrare nequivisset: *Nec enim poterit servus tuus deinceps otiose studiis incumbere litterarum sacrarum*, *nec fratrum suorum curæ*, *nec propriæ Abbatiæ regimini*, *nec Congregationis suæ utilitati*. Pontifex autem epistolari suo Brevi dato die 12. Septembris 1729. commendare non destitit animi moderationem emeriti illius Religiosi viri; quem proinde ab onere ipsi jam destinato immunem esse jussit, alia inita ratione, ut spiritualibus animarum indigentiis occurreretur. *Animi tamen tui moderatio*, *qua supplicibus litteris*, *fusisque precibus*, *proposito honori se se subducere conata est*, *Nos de conferendæ dignitatis sententia deduxit*; *ita tamen*, *ut præclaram*, *quam gerebamus*, *de tuis meritis opinionem amplius confirmaverit*, *eoque te honorum laudibus digniorem probaverit*, *quo studiosius*, *& enixius religiosam modestiam oblatis præmiis antetulisti*.

C A-

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De postulatis, quibus alia extraordinaria subsidia in Episcoporum levamen, seu aliqua honoris insignia, ad Ecclesiarum decus augendum, petuntur.

ANno 1733. Episcopus Conceptionis de Chiloe in America retulit, intra Diœcesis suæ fines comprehendi Provinciam nuncupatam *Chiloe*, ex aliquot Insulis conflatam, quas incolunt Catholici; hanc autem regionem tercentarum leucarum spatio ab Episcopali Sede distitam esse; ideoque unum tantummodo Episcopum, Didacum Montenerum nomine, ausum fuisse eo se conferre; propterea quod terra iter habere, ob insidias barbarorum, periculosum, mari vero, longe sit periculosius. Addebat in sua relatione Episcopus, jam a pluribus annis per eam Provinciam nemini Confirmationis Sacramentum fuisse collatum; quapropter instabat vehementer, ut aliquot Sacerdotibus, eo profecturis, a summo Pontifice potestas fieret ministrandi Confirmationis Sacramentum, adhibito tamen Oleo per Episcopum benedicto. Ejusmodi instantiæ ab aliis quoque Episcopis suarum Ecclesiarum statum referentibus ad Congregationem Concilii frequentes delatæ fuerunt. Et, quamvis eadem Congregatio tanta non polleat auctoritate, ut simplici Sacerdoti expetitam facultatem possit tribuere; hinc tamen non fit, quin ipsa, perpensis, probatisque propositæ instantiæ momentis, consilium suum & preces penes summum Pontificem interponere debeat, ut deprecanti Episcopo, quod juste postulat, indulgeatur. Superius fuse jam demonstravimus, Episcopum esse ordinarium Confirmationis ministrum; posse tamen hoc munus ex Pontificio Indulto simplici quoque Sacerdoti delegari, neque deesse hujusmodi concessionum, sive indultorum exempla: uti videre est *lib.* 7. *cap.* 7. & *cap.* 8. Quare omnis difficultas eo redigitur, ut justa ratio, & causa proponatur, ob quam dispensatio, sive indultum concedi merito possit. Neque enim extraordinarii ministri expetenda est opera, ubi minister ordinarius per se ipsum agere valet; quemadmodum in rem nostram recte perpendit Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 3. *quæst.* 72. *art.* 11. *disput.* 36. *sect.* 2. §. *Tertia pars*. Quoties autem gens aliqua, sive diœcesis pars, deficiente Ordinario Confirmationis ministro, Sacramentum hoc suscipere nequit, satis id esse dicendum est, ut extraordinario ministro, simplici nempe Presbytero, delegetur facultas illud administrandi per eum regionis tractum, adhibito tamen Oleo ab Episcopo benedicto; ut etiam recte advertit Cardinalis de Lugo *in suis Responsis moralibus lib.* 1. *dub.* 6. *num.* 4. En ejus verba: *Causa requisita ad hanc concessionem, non debet afferre secum necessitatem simpliciter & absolute, cum hujus Sacramenti usus & susceptio non sit de necessitate salutis; sed sufficit, quod talis concessio necessaria existimetur, ut incolæ alicujus provinciæ, vel certe magna pars carere non debeat hoc Sacramento ex defectu ministri: quæ causa sufficiens judicari solet a Sede Apostolica ad hunc effectum.* Huic autem fundamento & rationi nos ipsi adhæsimus, cum per nostras Apostolicas litteras in forma Brevis hujusmodi indulta tribuimus Archiepiscopo Limano, & Episcopo Quitensi; illi nimirum sub die 12. Februarii; huic vero 8. Junii 1751. Priori nempe facultatem fecimus designandi, deputandique Sacerdotem aliquem sive Secularem, sive Regularem, qui Oleo ab ipsomet Archiepiscopo benedicto Confirmationis Sacramentum administraret incolis loci *de la Cerra del Sal* nuncupati, in Indiis Occidentalibus, propterea quod ipsi Archiepiscopo non liceret ad eum locum, quamvis intra fines suæ Diœcesis situm, appellere: alteri autem auctoritatem concessimus deputandi Religiosos ex Ordine Minorum S. Francisci strictioris Observantiæ, ut Oleo ab ipso itidem benedicto Christifideles incolentes loca ab ipsius residentiæ loco valde dissita confirmarent. Utramque tamen facultatem, seu indultum, decennii spatio conclusimus.

II. Ecclesias consecrare, ut cuique compertum est, ad diœcesanum Episcopum pertinet: qui, si forte consecrationem aggredi per se nequeat, potest ad eam peragendam alium Episcopum advocare; sed minime ipsi licet, id muneris simplici Presbytero, etiam cum sacris Oleis per ipsum Episcopum benedictis, exequendum delegare: hujus quippe rei facultas uni Romano Pontifici reservata est, quemadmodum fusius evincunt Gonzalez *in Cap. Aqua, num.* 3. *& seq. de consecrat. Eccles.* Van-Espen *Jur. Eccles. part.* 2. *tit.* 16. *num.* 10. Pirhing *ad lib.* 3. *Decretal. tit.* 40. *cap.* 3. §. 1. Schmalzgrueber *ad eund. tit.* §. 1. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *disput.* 23. *quæst.* 7. Qua in re adnotatione plane dignum est, quod legitur in Concilio Hispalensi secundo, habito anno 619. cui præfuit S. Isidorus, ubi nimirum Agapii Cordubensis Episcopi factum, qui ad consecrandas Ecclesias quandoque simplices Presbyteros delegerat, tanquam adversus canonicas sanctiones attentatum, a Patribus improbatur, atque damnatur: *Septimo examine relatum est nobis, venerandissimum quondam Agapium, Cordubensis urbis Episcopum, frequenter Presbyteros destinasse, qui, absente Pontifice, Altaria erigerent, Basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcipisse virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum, & statim a seculari militia in Sacerdotale ministerium delegatum. Ergo, ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit; scientes, quia, sicut Presbytero illicita consecratio est Altaris, ita & constitutio.* Insuper, si Ecclesia jam consecrata polluatur, a nemine potest, præterquam ab Episcopo diœcesano, reconciliari: nec licet Episcopo hujusmodi Ecclesiæ reconciliandæ facultatem simplici Presbytero delegare, quantumvis aquam ab Episcopo benedictam adhibiturus esset; cum hoc etiam summo Pontifici reservatum sit, ut simplici Presbytero facultatem reconciliandæ Ecclesiæ pollutæ, quæ prius fuerat consecrata, indulgere valeat: quemadmodum legere est in Decretali Gregorii IX. incipiente *Aqua, de consecratione Ecclesiæ*. Porro illa verba, quæ prius fuerat consecrata, haud inconsulto adjecimus; nam, si simpliciter benedicta fuerit, tunc idem Gregorius IX. *in Cap. Si Ecclesia, de consecrat. Ecclesiæ*, statuit, nulla præobtenta delegatione, per simplicem Sacerdotem, adhibita aqua benedicta, quam sanctam, sive lustralem vocant, posse Ecclesiam pollutam reconciliari.

III. Ex relationibus status Ecclesiarum, quas plurimas percurrimus, nunquam revera deprehendimus, aliquem Episcopum postulasse, uti sibi permitteretur alicujus Ecclesiæ consecrationem simplici Sacerdoti delegare. Haud tamen inficiabimur, extare exempla concessionum, sive indultorum, quibus summi Pontifices ex urgentissimis causis hujusmodi facultatem dederunt alicui simplici Sacerdoti, aliquo tamen gradu, vel dignitate decorato. Paulus III. Pontifex Maximus Abbati Ludovico, ejusque in Einsidlensis monasterii regimine successoribus, donec certæ rerum circumstantiæ manerent, consecrandarum Ecclesiarum tribuit facultatem. Litteræ Apostolicæ datæ fuerunt die 18. Decembris 1542. & deinde confirmatæ a summo Pontifice Pio IV. die 9. Februarii 1562. quarum hæc sunt verba: *Quod ipse Ludovicus, & pro tempore existens Abbas monasterii hujusmodi, possit durantibus dictis hæresibus, præfatum mona-*

mona-

monasterium, & quæcumque ad illud pertinentia, Ecclesias, Oratoria, Cœmeteria, & loca hactenus consecrata, & benedicta, quovis modo pro tempore polluta, reconciliare, & nondum consecrata, & benedicta, necnon Calices, Patenas, Libros, Vestimenta, & alia mobilia, ac etiam Tabernacula custodiendæ Eucharistiæ consecrare, & benedicere.

IV. At, si in Episcoporum relationibus exempla non occurrunt eorum, qui auctoritatem petierint delegandi simplici Prasbytero consecrationem Ecclesiæ, quam ipsi justo aliquo impedimento detenti peragere nequirent, non tamen desiderantur similia illustrium Abbatum exempla, qui in relatione status suarum Abbatiarum rogarunt, ut sibi liceret subjectas sibimet Ecclesias solemni ritu dedicare; tum scilicet ut Episcopum, quem advocare potuissent, itineris molestia levarent, ac nimiis sumptibus in id necessariis parcerent; tum etiam ut hoc spiritualis solatii genus præberent Fidelibus suæ jurisdictioni subjectis, atque cupientibus Prælatum suum intueri solemnem hunc actum augusto ritu peragentem. Celebris plane est Campidonensis monasterii Abbatia, quemadmodum noscere licet ex Analectis Patris Mabillon, in *Itineris Germanici descriptione*. De illius antiquitate, privilegiis, atque prærogativis insignibus, fusiori calamo agit Bruschius *in serie monasteriorum Germaniæ illustrium*. Abbatialis Ecclesia fuerat ab Hadriaao I. Pontifice consecrata: at, cum seculo decimoseptimo, Suecico bello sæviente, fuerit solo æquata, indeque a fundamentis præclaro plane ædificio restituta, ideoque oporteret, ut novum Templum solemni ritu inauguraretur; Campidonensis Abbas facultatem sibi fieri petiit candem consecrandi, pluribus, & satis validis allatis momentis rationum, atque inter alia exponendo, novam Ecclesiam fuisse gravibus monasterii sumptibus restitutam, populosque incredibili quodam gaudio perfusum iri, si viderent, consecrationis ritum ab ipsomet eorum Præsule peragi. Nos autem, his omnibus perpensis, atque præsertim hoc minime futurum primum ejusmodi concessionis exemplum, dum, præter superius commemoratum, novimus, Abbatem Gorbejensem plures ex Apostolico indulto Ecclesias consecrasse, Apostolicas litteras ad Campidonensem Abbatem expediri jussimus datas die 12. Martii 1748. in quibus hæc verba leguntur: *Hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi eandem Ecclesiam monasterii Campidonensis, juxta præscriptum in Rituali Romano, servatis aliàs de more servandis, recepto prius Oleo sacro ab Episcopo benedicto, pro hac vice tantum, consecrandi facultatem auctoritate Apostolica tenore præsentium tribuimus, & impertimur*. Itaque sequenti mense Majo, solemni, ac plane splendida Ecclesiastica pompa, novi Templi consecratio per Abbatem celebrata fuit.

V. Ex hactenus narratis facile intelligent Abbates, aliique Prælati inferiores, jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes, si qui forte in suis relationibus hujusmodi facultatem consecrandi Ecclesias postulare deliberaverint, quid sibi responsi expectare valeant a Congregatione Concilii. Siquidem ipsis demonstrandum erit, hujus generis indulta difficile admodum ab Apostolica Sede concedi, nec nisi justis de causis, ac certis urgentibus circumstantiis, atque legitimis adjectis conditionibus alias impertita fuisse. Non eandem profecto difficultatem fore dicemus, ubi agatur de facultatibus, quas sibi quandoque indulgeri petunt Episcopi, ut scilicet aliquem simplicem Sacerdotem delegare possint ad reconciliandas Ecclesias consecratas, quæ casu aliquo pollutæ fuerint: siquidem Innocentius IV. *in suis Commentariis ad Cap. Aqua, de consecrat. Eccles.* pro hujusmodi concessionum usu amplissimum testimonium tulit: *Audivimus ante, quod Papa pluribus Episcopis indulsit, quod per simplices Sacerdotes possent reconciliare Ecclesias, aqua tamen primum per Episcopum benedicta.*

VI. Præstantiora honoris insignia, quæ aliquando ad Ecclesiarum suarum decus augendum, concedi sibi postularunt Episcopi, hæc sane dicenda sunt, nimirum erectæ Crucis prælatio, & usus Pallii certis anni diebus, & in sacris quibusdam actionibus in Pontificali Romano descriptis, quamvis Ecclesiæ non Metropolitanæ, sed simplici Cathedrali præessent. De his quidem hoc ipso in Opere jam actum fuit, nimirum *superiori lib. 2. cap. 6.* nec nobis unquam in mentem venisset eorum tractationem resumere, nisi Episcopus Quinqueecclesiensis in Hungaria Pallium sibi concedi impensius rogasset in relatione status Ecclesiæ suæ: ad quem, nobis jubentibus, rescriptum fuerat, nos minime prætermissuros exhibitas preces sedulo expendere.

VII. Itaque ex his, quæ superius diximus, nonnulla hic repetenda necessario ducimus. Primo videlicet, quamvis Pallium sacrum sit insigne Romano Pontifici præcipuum, cœpisse tamen Romanos Pontifices illud ipsum indulgere, non omnibus quidem Archiepiscopis, sed paucis quibusdam, & ea fortasse de causa, quod hi ab ipsis constituerentur Vicarii Apostolici; quapropter vetustioribus temporibus uni per universam Galliam Arelatensi Archiepiscopo Pallium concessum legitur, in Hispaniis Hispalensi, Salonitano in Dalmatia, Ravennati in Italia, Syracusano in Sicilia, Calaritano in Sardinia; uti erudite demonstrat Cardinalis Bona *Rer. Liturgicar. lib. 1, cap. 24.* pergitque Thomassinus *de Beneficiis part. 1. lib. 2. cap. 54. num. 7.* & octavo duntaxat exeunte seculo eam obtinuisse consuetudinem, ut omnibus indiscriminatim Archiepiscopis Pallium indulgeretur: quemadmodum videre est *tom. 2. Operum posthum.* Mabillonii, ubi inserta legitur erudita Dissertatio Theodorici Ruinart *de Pallio Archiepiscopali, pag. 457. cap. 11.*

VIII. Secundo iterum dicimus, per ea quoque tempora, quibus haud omnes indiscriminatim Archiepiscopi Pallio decorabantur, sed perpauci, & insigniores, quique insuper in provinciis munere Vicarii Apostolici fungebantur, a Romanis Pontificibus etiam simplices quosdam Episcopos fuisse Pallio insignitos; Hujusce rei exempla afferuntur a Cardinali Bona *loc. cit.* idque ipsum animadversum quoque fuit a Garnerio *in Appendice ad Librum Diurnum dissert. 3. num. 26. in notis ad cap. 4.* Porro, quidquid sit de Pallii concessionibus, quæ a nonnullis traduntur per Sanctum Linum, aut per Sanctum Silvestrum indultæ, uti videre est apud Sandinum *in Vita S. Marci Papæ*, nos libenti animo assentimur Cardinali Baronio *ad annum* 336. & Pagio *Breviar. Gestor. Rom. Pont. tom. 1. in Vita S. Marci*, qui auctoritate libri Pontificalis primum exemplum concessionis Pallii, simplici Episcopo factæ, acceptum referunt S. Marco Papæ, qui hoc insigni donavit Episcopum Ostiensem, ob causam, qua jam tum fruebatur, prærogativam consecrandi Romanum Pontificem, qui non antea Episcopus inunctus fuerat. Et sane in hæc usque tempora Ostiensis Episcopus utroque potitur honore, consecrandi nimirum Pontificem, uti alibi diximus, simulque gestandi Pallium ea tantummodo in functione. Quapropter, cum Pontifex Ostiensi Episcopo Pallium elargitur, inter cetera, hæc ad eum verba dicit: *ut eo utaris in Consecratione summi Pontificis:* uti advertunt bon. mem. Cardinalis Petra *tom. 5. ad Constit. 3. Pii II. sect. unic.* & recentior Catalanus *in suis Commentar. ad Pontifical. Roman. part. 1. tit. 14. §. 3. num. 5.* Nec spernendum est, quod legitur apud Robertum *in Supplemento ad Sigebertum*, ubi disserens de Pallio, quo utitur Ostien-

ftienfis Epifcopus, inquit: *Habet Pallium folummodo ad ea, quæ pertinent in Ordinatione, & Confecrationi Romani Pontificis:* quod ipfum refertur ab Altefferra *in Commentariis ad Cap. Cum in juventute, de præfumptionibus.*

IX. Tertio recognofcimus, vehementiffimas in Ecclefia olim exarfiffe contentiones inter Epifcopos Suffraganeos Pallium confecutos, & Archiepifcopos, quibus illi fubdebantur, utraque tamen parte minus recte contendente. Autumarunt fiquidem nonnulli fimplices Epifcopi, qui Pallio fuerant decorati, fe propterea fubtractos fuiffe a jurifdictione Metropolitani, cui fubdebantur, feque poffe Archiepifcopos appellare & infcribere: quemadmodum nofcere licet apud de Marca *de Concordia lib. 7. cap. 23. num. 7.* ex Garnerio *præcitato loco num. 32. & 33.* Thomaffino *de Beneficiis part. 1. lib. 2. cap. 56. num. 11.* du Cangio *in fuo Gloffario recentioris editionis tom. 5. verb. Pallium §. Epifcopis*, ubi etiam fubdit, hanc veluti regulam nonnullos inducere voluiffe, ut inter æquales, nimirum inter duos Pallio utentes, is præcedere deberet, qui primus Pallium fuiffet confecutus. Hæc, & alia injufte præfumpta, funt contra mentem fummorum Pontificum, qui, dum Pallio honeftarunt aliquem Epifcopum, nunquam in animo habuerunt, hujus tantummodo indulti vi, Epifcopum Pallio infignitum fubducere a Metropolitani fui jurifdictione, vel quidquam de hujus juribus, aut præeminentiis detrahere, fed in eo duntaxat Epifcopi decus augere, ut in quibufdam folemnibus actionibus, certifque defignatis diebus, licet Archiepifcopali titulo & jure deftitutus, poffet Pallium induere. Injuftam itidem caufam tuebantur Metropolitani, qui, ut fartam tectamque fuam jurifdictionem fervarent, aufi funt aliquando contendere, ne a Pontifice Pallium ulli Suffraganeorum concederetur, nifi fuus, & comprovincialium Epifcoporum confenfus accederet: integrum enim femper effe debet Romano Pontifici, hujufmodi facris honoris infignibus condecorare quemlibet Epifcopum, abfque eo quod alienum arbitrium inveftigare, ne fequi teneatur.

X. Quarto tandem hic denuo fubdimus, Romanos Pontifices, dum Suffraganeos Epifcopos Pallio honeftarunt, omni ftudio & folicitudine caviffe, ne ullum Metropolitis afferrent præjudicium quoad ipforum auctoritatem, jurifdictionem, & præeminentiam in Suffraganeos Pallio decoratos obtinendam. Perfpectiffima hujufce rei argumenta habentur *fuperiori lib. 2. cap. 6.* & in præcitata quoque Differtatione Patris Ruinart *de Pallio Archiepifcopali pag. 487. tom. 2. Oper. pofthum.* Patris Mabillonii. Eyftetenfi Epifcopo nos juftis & gravibus de caufis indultum conceffimus Crucem fublimem præferendi, his tamen additis conditionibus: *Non tamen in præfentia Archiepifcopi, nifi de ipfius confenfu, & falva in omnibus jure Metropolitico*: uti videre eft in noftra Conftitutione *Ad Paftoralis, num. 133. Bullarii noftri tom. 1.* Simile privilegium, una cum altero utendi Pallio præfinitis functionibus, & diebus, nos ipfi conceffimus Epifcopo Warmienfi & Sambienfi, ob eas caufas, quas in noftris Litteris recenfuimus. Quia vero Epifcopus hic Apoftolicæ Sedi immediate fubjectus eft, non oportuit pro Metropolitani juribus quicquam cavere: veruntamen ipfi interdictum fuit, ne extra diœcefis fuæ fines obtentis honoris infignibus uteretur, quamvis Ordinarii loci confenfus accederet, neve in Regni, aut in Sacri Romani Imperii comitiis, ac ne in ipfa quidem fua Diœcefi, quoties aliquis Sacræ Romanæ Ecclefiæ Cardinalis, aut Apoftolicæ Sedis Nuncius adeffet; quemadmodum legere eft in noftra Conftitutione *Romana Ecclefia*, quæ prima eft *in fupplemento ad tom. 3. noftri Bullarii.* Denique, fi Herbipolenfi Epifcopo, Moguntini Archiepifcopi Suffraganeo, Pallii honorem detulimus, id præftitimus hifce additis cautionibus: *Salvo in omnibus jure Metropolitico Ecclefiæ Moguntinæ, illiufque Archiepifcopi pro tempore exiftentis, & nihil immutato præcedentiæ ordine inter ipfos Herbipolenfes, aliofque Epifcopos, five ejufdem, five alterius provinciæ, hactenus de jure, ufu, aut confuetudine in quibufvis functionibus, confeffibus, aut comitiis fervari folito*: uti perhibent noftræ Litteræ, quæ *tom. 4. Bullarii noftri* inferentur.

XI. Qua quidem in re illuftria fecuti fumus duorum Prædecefforum noftrorum exempla, nimirum S. Leonis IX. & Alexandri II. Romanorum Pontificum. Quod enim ad S. Leonem attinet, cum anno 1006. Francofurti habitum fuiffet Concilium ad erectionem novi Epifcopatus Bambergenfis ftabiliendam, uti videre eft apud Cardinalem Baronium *ad præindicatum annum*, ubi ejufdem Concilii acta refert, cumque territorium, quod novo Epifcopatui fuerat in diœcefim defignatum, fubjectum antea fuiffet Herbipolenfi Epifcopo, hic fane vehementer erectioni obftiterat: at eam impedire nequivit, cum & S. Henricus I. Imperator opportunos fundos, & annuos reditus ad novum Epifcopatum erigendum contuliffet, & Joannes Papa XVII. feu XVI. fuam in id interpofuiffet auctoritatem; quemadmodum nofcere licet apud Barre *in Hiftoria Generali Germaniæ tom. 3. pag. 563.* Licet autem nunc temporis Epifcopatus Bambergenfis Apoftolicæ Sedi immediate fubjectus fit, nullique proinde fubdatur Archiepifcopo, uti videri poteft tum apud Jacobum Willhelmum Imhofium *in Notitia Sacri Romani Germanici Imperii lib. 3. cap. 3. pag. 117. num. 5.* tum apud Miræum *in Notitia Epifcopatuum orbis Chriftiani verb. Bamberga*; at fuperioribus temporibus Bambergenfis Epifcopus Suffraganeus erat Moguntinæ Archiepifcopalis Ecclefiæ. Itaque Henricus II. petiit a fummo Pontifice Leone IX. ut Bambergenfi Epifcopo Pallium quibufdam folemnioribus diebus adhibendum indulgeret. Annuit autem Pontifex; tum ut votis obfecundaret Imperatoris id vehementer optantis: *rogatu Filii dilectiffimi noftri Imperatoris Henrici*: tum quia in Ecclefia Bambergenfi humatus fuerat Clemens II. Pontifex, ejufdem Ecclefiæ antea Epifcopus: *pro veneratione Antecefforis noftris piæ memoriæ Domini Papæ Clementis, primum ejufdem urbis Epifcopi*: tum denique in piam recordationem S. Henrici I. Imperatoris, qui, uti adnotatum eft, Epifcopatum fundaverat: *præfatæ Ecclefiæ conftructoris benigniffimi*. Verum, quia, uti præmonuimus, Bambergenfis Ecclefia tunc erat Moguntinæ fubjecta, idcirco Pontifex claufulam hanc fuperaddidit: *falva auctoritate dominæ Metropolitanæ Moguntinæ Ecclefiæ*: quemadmodum videre eft apud Papebrochium *in Conatu Hiftorico de Romanis Pontificibus*, ubi de Clemente Papa II. agit. Quod autem fpectat ad Alexandrum II. hic privilegium geftandi Pallium indulfit Bucardo Alberftadienfi, cujus Ecclefia & tunc erat; & nunc quoque eft ejufdem Moguntinæ Metropolis fuffraganea. In hujus autem conceffionis Diplomate relato a Leibnizio *tom. 1. Scriptor. Brunfwicen. pag. 126.* hæc leguntur; *falva auctoritate, & magifterio fanctæ Metropolis Moguntinæ Ecclefiæ, falvo quoque fratrum tuorum Coepifcoporum & ordine & loco.*

XII. His pofitis notionibus, propius accedentes ad expendendam Pallii poftulationem, quam Quinqueecclefienfis Epifcopus in relatione ftatus fuæ Diœcefis propofuit, quamque Congregatio Concilii ad nos detulit; hoc primum profitebimur, fi quando nos eandem duxerimus admittendam, cum minime ignoremus, Epifcopum Quinqueecclefienfem inter Suffraganeos Archiepifcopi Strigonienfis recenferi, non aliter a nobis optatum illi privilegium con-

concessum iri, quam salvo, ut par est, jure & auctoritate memorati Archiepiscopi, aliisque additis cautionibus omnino necessariis, ne in Episcoporum ordinem turbæ contentionesque immittantur.

XIII. Redacta autem quæstione ad ipsius petitionis merita, & ad æquitatem concessionis, eaumtiato semper modo temperandæ, illud in discussionem venire potest, ubi Pallium, quod expetit Quinqueecclesiensis Episcopus, eidem indulgeatur, an id reputari debeat privilegium, quo nunquam illius prædecessores gavisi fuerint; an potius redintegratio ad prærogativam aliss eisdem prædecessoribus concessam, uti plures autumant: quibus etiam curæ est animadvertere, haud mirandum esse, si desiderentur monumenta expostulati obtentique Pallij ab Episcopis Quinqueecclesiensibus, propterca quod Quinqueecclesiensis civitas fuerit anno 1543. a Turcis occupata, & nonnisi anno 1686. Catholicorum armis ex illorum manibus vindicata; illius notitiis, monumentisque omnibus ita turbatis, atque in omnem partem dispersis, ut, licet Quinqueecclesienses Episcopi Pallio usi fuissent, nil mirum foret, nullum superesse hujusce rei vestigium. Adeatur Peteffy *Synodor. Hungar. part.* 2. *pag.* 412. in Præfatione ad Synodum Diœcesanam, a Quinqueecclesiensi Episcopo habitam anno 1714.

XIV. Illud certum est, Calsnum Episcopum Quinqueecclesiensem seculo XII. tanta probitatis fama excelluisse, ut ipsi Apostolica Sedes Pallii honorem detulerit: cujus rei amplissimus testis est Innocentius III. in sua epistola, quæ in editione Bosqueti habetur *lib.* 1. *num.* 12. ac etiam in librum Decretalium relata est *in Cap. Cum in juventute, de præsumptionibus*, cujus hæc sunt verba: *Cum in juventute sua Quinqueecclesiensis Episcopus adeo se maturum, honestum, & providum exhibuerit, ut ab Ecclesia Romana meruerit Pallio decorari*. Cum antem subinde idem Calanus, jam ætare confectus, aulicis machinationibns impetitus, a Bela III. & Emerico Hungariæ Regibus accusatus fuisset de incestuoso stupro nepti illato, hujusce criminationis notione Episcopo Antiensi ab Innocentio III. Pontifice delegata, triumphavit accusati Antistitis innocentia, cui, juxta vigentem tunc temporis disciplinam, canonica purgatio delata fuit: ut deprehenditur *ex præfata Cap. Cum in juventute, de præsumptionibus, & ex Cap. Cum in juventute, de purgatione canonica*.

XV. Satis id fuit Auctori *Topographiæ magni Regni Hungariæ*, ut assereret, Pallium esse prærogativam specialem Quinqueecclesiensia Episcopi: *Præcipua loci hujus Antistitum prærogativa est, quod Pallio, solis Archiepiscopis, Patriarchis, & Papæ propria, donari soleant. Ornamentum hoc sane peregregium, quia paucissimis in Orbe Episcopis concessum*: quemadmodum videre est *lib.* 3. *cap.* 14. §. 5. Satis & id habuerunt Canonistæ Germanici, ut idem affirmarent; uti videre est apud Pirhing *in lib.* 1. *Decretalium tit.* 8. *num.* 3. Anaclet. *ad eundem tit. num.* 4. Pichler *eodem tit. num.* 3. Schmalzgrueber *num.* 4. §. *Ex speciali Sedis*. Immo id unum in eandem sententiam impulit quoque alios ex aliis nationibus Canonistas, veluti Alteserram *præcitato loco*, Vallens. *ad tit. Decretal. de auctoritate & usu Pallii* §. 1, *num.* 6. Azorium *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 34. *quæst.* 3, At, qui attentius expenderit memoratam Pallii concessionem, qua Quinqueecclesiensis Episcopus honestatus fuit, in eam facile sententiam deveniet, nil aliud illam fuisse, quam personale indultum, quod simul cum indultarii Episcopi vita evanuerit: quemadmodum scite animadvertit Cardinalis Ostiensis in *Summa ad tit. de auctoritate & usu Pallii num.* 3. ubi sic ait: *Aliquibus etiam conceditur* (Pallium videlicet) *ex privilegio personali, sicut Quinqueecclesiensi, ut infra de præsumptionibus, Cap. Cum in juventute. Sed hoc extinguitur cum persona*.

XVI. Quapropter, si Pallii honorem Quinqueecclesiensi Episcopo deferemus, concessionis nostræ fundamentum statuemus partim in debita veneratione erga Sanctum Fundatorem illius Ecclesiæ, nimirum Sanctum Stephanum Hungariæ Regem, cujus Diploma, in eam rem editum, impressum est apud Inchoffer *Annal. Eccles. Regn. Hung. pag.* 290. & *in Topographia ejusdem Regni pag.* 270. partim etiam in recepta quasi communi opinione, qua vulgo creditum est, realem fuisse, non autem personalem, quæ olim Episcopo Quinqueecclesiensi concessa fuerat, Pallii prærogativam; præterea in iteratis precibus ex parte Quinqueecclesiensium Episcoporum hac de re ad Sanctam Sedem delatis; denique in studiosis officiis, quibus hoc idem a nobis postulavit Charissima in Christo Filia nostra Maria Theresia, nunc Hungariæ Regina, in Romanorum Imperatricem electa. Similia enim rationum momenta alias expenderunt, probaruntque Prædecessores nostri, dum petitionibus Pallii per Episcopos propositis annuerunt; ut patet ex ipso superius memorato exemplo concessionis Pallii Bambergensi Episcopo factæ. Si quis autem collecta inspicere cupiat exempla concessionum Pallii, quas Romani Pontifices contulerunt in Archiepiscopos per ea tempora, quibus Pallii bonor, non omnibus, sed paucis tantummodo Archiepiscopis tribuebatur, vel in simplices Episcopos, non minus ob præclara eorum merits, qui hujusmodi insignibus decorabantur, quam ob interpositas pro iis preces ab Imperatoribus, vel Regibus, legat Opus *de Potestate & Politia Ecclesiæ*, erudite compositum a Patre Bianchi, *tom.* 5. *part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. §. 2. *num.* 5. & *eodem cap.* 2. §. 4. *num.* 11.

XVII. Latini titulares Patriarchæ Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Jerosolimitanus, quemadmodum & Archiepiscopi *in partibus*, Pallii honore non fruuntur: usus enim Pallii propriæ cujusque provinciæ finibus circumscribitur, ut constat ex titulo Decretalium *de auctoritate & usu Pallii*: hi autem omnes extra provinciam suam commorantur. Sane, pervolutis Diariis rerum Consistorialium, unum tantummodo offendimus exemplum concessionis Pallii, qua præfatos quatuor Patriarchas decoravit Clemens X. Pontifex in Consistorio secreto, habito die 20. Aprilis 1671. uti narratur in Diariis manuscriptis Fulvii Servantii in Pontificio Sacello Cæremoniarum Magistri *tom.* 4. Verum ea censenda est peculiaris gratia præfatorum tunc existentium Patriarcharum personis tributa. Et quidem exemplum illud minime secuti sunt successores Pontifices, quibus satis fuit, Patriarchis, & Archiepiscopis *in partibus* designatis, & consecratis indulgere, ut, absque honore Pallii, Patriarchæ, & Archiepiscopi appellari, eoque titulo uti possent, non obstante contraria sanctione Innocentii III. Pontificis *in Cap. Nisi specialis, de auctoritate & usu Pallii*. Clemens XI. Pontifex Patriarcham Antiochenum constituit celebrem Cardinalem de Tournon, cum ipsum ad Sinas Apostolicum Legatum misit, & eidem non detulit Pallii honorem. Nos vero Papiensi Episcopatui titulum Archiepiscopi Amasiensis perpetuo univimus; uti videre est in nostra Constitutione *Ad supremam*, 74. *tom.* 1. *nostri Bullarii*. Cum autem anno 1753. Carolum Franciscum Durinum, nunc S. R. E. Cardinalem, ad Papiensem Episcopatum promovissemus, & oblata nobis in Consistorio fuisset instantia, ut ipsi honorem Pallii concederemus, petitioni quidem annuimus; sed facta tamen declaratione, nos ei Pallium deferre, non quidem ob titulum Archiepiscopi Amasiensis, sed ob privilegium Papiensis Ecclesiæ, cujus Episcopus ex iis est perpaucis, qui ab antiquis temporibus

in quasi possessione hujusmodi concessionis esse dignoscuntur.

XVIII. De Orientalibus Patriarchis Catholicis alias disceptatum fuit, an, si Pallium Latinum exposcerent, id eis indulgendum foret; in relationibus enim status suarum Ecclesiarum, ad Congregationem de Propaganda Fide de more transmissis, adinventæ quandoque fuerunt ejusmodi Pallii petitiones. Advocatorum Consistorialium Collegio adscripti, a Clemente XI. Pontifice jussi fuimus rem expendere; eaque demum in particulari Congregatione, habita coram ipso Pontifice, ad examen revocata, affirmativum prodiit responsum; & consequenter Pontifex Latinum Pallium Patriarchæ Alexandrino concessit. Quæ a magno hoc Pontifice indulta fuit Pallii concessio viam veluti nobis stravit ad similes concessiones Pontificatus nostri tempore expediendas: inter quas & illa recensenda est, qua hoc ipso anno vertente Patriarchæ Armenorum in Cilicia Pallium detulimus in Consistorio habito die 22. Julii 1754. Quia vero, dum hujus Prædecessorem Pallio decoravimus in Consistorio diei 23. Septembris 1750. allocutionem habuimus, qua universa rei materies continetur, optimum censuimus hic eam per extensum apponere.

VENERABILES FRATRES.

Septimus supra trigesimum jam præteriit annus, ex quo, cum Samuel Capasulis Patriarcha Alexandrinus, post ejuratum schisma, Pallii honorem a Prædecessore nostro fel. record. Clemente Papa XI. per legitimum Procuratorem humillime petiisset, placuit eidem summo Pontifici, plurium S. R. E. Cardinalium, ac Prælatorum, quos inter Nos ipsi fuimus cooptati, Congregationem coram se habere.

Congregatorum autem, uti evenire solet, non una fuit opinio, atque sententia. Putabant quippe nonnulli, honorem Latini Pallii Patriarchis, atque Archiepiscopis Græcis minime convenire: alii contra, numero licet longe minores, inter quos fuimus & nos, factu optimum judicabant, Pallium Patriarchæ Græco, si de ejus fidei integritate constaret, idemque humillimas huic Sanctæ Sedi preces porrigeret pro consequendo Pallio, quod proprium dignitatis suæ est ornamentum, Pallium, inquam, concedere. Inter plurimas, quæ ad hanc sententiam confirmandam tunc allatæ sunt rationes, potissima ex Sancti Gregorii Magni gestis petita fuit. Cum enim Orientales Illyrici Ecclesiæ Græco ritu procul dubio uterentur, nihilominus tamen Magnus ille Pontifex Pallium mittere ad Joannem primæ Justinianæ Archiepiscopum non dubitavit: Ratam nos ejus Consecrationem habere, dirigentes Pallium, indicamus: quemadmodum in ejus epistolis legitur tom. 2. Oper. edit. Parisien. ann. 1705. lib. 2. indict. 10. epist. 22. col. 585. Hoc ipso honore decoratum etiam fuisse ab eodem summo Pontifice Joannem Corinthiorum Episcopum, Metropolitam Helladiæ, liquet ex alia ejus epistola ibid. lib. 5. indict. 13. epist. 57. col. 788. in qua hæc habentur: Pallium, sicut per epistolam postulastis, direximus. Andream etiam antiqui Epiri Metropolitam honore Pallii donatum, testatur ejusdem summi Pontificis Epistola data ad Episcopos ejus Provinciæ, ibid. lib. 6. indict. 14. epist. 8. col. 797. in qua, inter alia, hæc leguntur: Andreæ Fratri, & Coepiscopo nostro Pallium nos direxisse cognoscite. Et, ut ad tempora minus remota descendamus, tradidit Innocentius III. summus Pontifex Cardinali a se in Armeniam Legato Pallium, ut eo Joannem Patriarcham Armeniæ Catholicum ornaret; uti ex epistola deprehenditur ejusdem Patriarchæ relata inter Gesta illius summi Pontificis num. 117. ubi hæc habentur: Pallium a Vestra Beatitudine delegatum, solemnitate celebri, ac cum omni humilitate suscipientes; promisimus &c. Cui exemplo conforme aliud est Gregorii IX. qui & ad Patriarcham Armenorum Pallium transmisit, &, id ut faceret, se se ideo permotum dixit, qui a summis Pontificibus Decessoribus suis sic factum fuisse constabat, epist. 398. apud Raynal. ad ann. 1239. num. 83. Petitum a te Pallium, quod olim Antecessoribus tuis fuit ab Apostolica Sede concessum, jam quasi præ nimia vetustate consumptum &c. Fraternitati tuæ per Nuntios mittimus antedictos.

Itaque, cum his exemplis adductus prædictus Decessor noster Clemens XI. præfato Samueli Capasulis Patriarchæ Alexandrino Pallium concedere statuisset; Nos, qui eo tempore Advocati Consistorialis munere fungebamur, delecti fuimus, ut illud in semipublico Consistorio pro eodem Patriarcha postularemus. Cui petitioni annuens summus idem Pontifex, post habitam piam, eloquentemque more suo Orationem, Pallium concessit. Integra eorum actorum series refertur tum inter Consistoriales laudati Pontificis Orationes, publica luce donatas, a pag. 139. ad pag. 156. tum inter ejusdem Brevia & Epistolas typis impressas tom. 2. pag. 316. & seq. Hisce ergo vestigiis Nos pariter inhærentes, cum tempore nostri Pontificatus Romam venisset Petrus Abrahamus Vartabiet, qui, cum esset Archiepiscopus Alepinus, ab Armenis Catholicis postulatus fuerat in Patriarcham Armeniæ minoris, atque Ciliciæ, post confirmatam ejusdem electionem, admissamque in semipublico Consistorio, majori qua potuit solemnitate, Pallii petitionem, manibus ipsi nostris in Pontificia, quam in Festo Conceptionis B. Mariæ Virginis Immaculatæ celebravimus, Cappella Pallium illius humeris imposuimus. Neque ipsum solum, sed in aliis postea semipublicis Consistoriis Cyrillum Patriarcham Antiochenum Græcorum Melchitarum, & Simonem Petrum Evodium, qui a Damascena Ecclesia ad Patriarchatum Antiochenum Maronitarum evectus fuerat, quorum uterque Pallium a Nobis per legitimos Procuratores suos instanter, atque humiliter postulaverat, post confirmatam ipsorum electionem, pari honore decoravimus.

Porro, cum ex hac ad meliorem vitam concesserit prædictus Petrus Abrahamus Vartabiet, Archiepiscopi Armeni, Clerus, & populus, juxta Orientalem disciplinam, ad supplendas defuncti Patriarchæ vices postulaverunt Jacobum Vartabiet, qui Alepinam Ecclesiam aliquot annos egregie administravit, sibique Petri nomen assumpsit. Illorum vero postulationes cum Nos, audito prius Congregationis de Propaganda Fide suffragio, admiserimus, ejus nunc nomine per legitimum Procuratorem Pallium a Nobis enixis precibus petitur. Novus hic Patriarcha vir profecto est magni meriti: Archiepiscopalem Alepinam Ecclesiam rexit multa cum laude; pro amplificanda Fide Catholica Galatæ, Angoræ, & Alepi plurimum laboravit; multasque persecutiones ab hæreticis excitatas pertulit, cum ter carceribus inclusus, & bis in exilium fuerit amandatus. Quibus meritis illud etiam accedit, quod eam Patriarcham habuit sibi proxime superiorem, qui a Nobis honore Pallii donatus est. Neque quidquam inter utrumque discriminis intercedit; nisi quod ille Pallium impetraturus Romam venit ipse per se; hic vero per Procuratorem a se ad id muneris legitime destinatum, eandem a Nobis gratiam humiliter deposcit. Qua in re quidquid antiquioribus temporibus factum sit, quibus, ut notat eruditus Scriptor Petit in suis adnotationibus ad Pœnitentiale Theodori, honor Pallii minime concedebatur, nisi iis, qui Romam venissent, eamque per se a summo Pontifice petiissent; pluribus tamen ab hinc seculis consuevit Apostolica hæc Sedes Pallii honorem etiam per Procuratorem petentibus concedere, sublata quoque consuetudine, sequentibus temporibus introducta, Legatum mittendi, quoties absenti petentique Pallium elargiebatur.

Itaque Pallium, quod electus Patriarcha minoris Armeniæ, atque Ciliciæ a Nobis postulavit; concedimus: sermonemque

ex improbitate populi, aut scandalo: quemadmodum scite animadvertit Fagnanus *in Commentar. ad enuntiatam Cap. Nisi cum pridem*, §. 23. *& seq. de renuntiatione*. Neque etiam abs re erit monere, inspiciendum esse, utrum Ecclesia, quam dimittere intendit, sit exsolvendæ annuæ pensioni idonea, & tali quidem pensioni, quæ ad honestam ipsius sustentationem sufficiat, vel potius ipse aliunde habeat, quo se ipsum possit honeste alere, atque tractare, absque eo quod Ecclesiæ fructus annua pensione onerentur. De his omnibus Congregationi Consistoriali exhibentur articuli, in quorum demonstrationem testes inducere, aliasque probationes afferre intendit Episcopus; si tamen ipsa Congregatio eos tanquam relevantes, admittere consentiat, neque vero eosdem, utpote nullius momenti, rejiciendos decernat.

IV. Ex veteri, nec intermissa Ecclesiæ disciplina, consueverunt, identidem ex Regularibus Ordinibus assumi emeriti Religiosi, qui alicui Ecclesiæ administrandæ præficiantur Episcopi: cumque aliquando contingat, ut ex his aliqui veniam petant abdicandi se Episcopatu, multum quidem proderit, in ipsa responsione Constitutionem commemorare Benedicti XIII, Pontificis Maximi, incipientem *Custodes*, impressamque *tom. 6. Bullarii Ordinis Prædicatorum*, quod editum & illustratum fuit a P. Antonino Bremond nunc ejusdem Ordinis Generali Magistro, *ubi pag.* 582. hæc verba leguntur: *Decernimus, volumus, & præcipimus, ut Monachi, Mendicantes, & cujuscumque alterius Instituti Regulares, specialissima etiam mentione digni, qui Episcopatu sibi pridem collata, quacumque de causa, se in posterum abdicare permissi fuerint, claustra sua Religionis repetere omnino teneantur, & debeant, iis tantum exceptis, qui a Nobis, sive a Romanis Pontificibus Antecessoribus, aut Successoribus nostris, obtinuissent, vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra, sacro alicui muneri, quod cum vita claustrali exerceri non posset, ex peculiari voluntate nostra, vel eorundem Antecessorum, aut Successorum nostrorum, speciatim addicti, quod quidem munus respiciat servitium & obsequium nostrum, vel Successorum nostrorum, sive hujus Sanctæ Apostolicæ Sedis*. Quod est plane consonum duobus Decretis summorum Pontificum Alexandri VII. & Clementis XI. de quibus meminit ipsa Benedictina Constitutio. Hæc autem commemoratur etiam a Præsule Alexandro Borgia Archiepiscopo Firmano *in Vita ejusdem Benedicti XIII. num.* 48. *Decrevit quoque, ut qui ex Monasticis, aliisque Regularibus Ordinibus, ad Episcopatum assumuntur, si apud Ecclesias sibi commissas non commorentur, aut illas dimittant, ad claustra Ordinis sui revertantur.*

V. Subsequitur postulatum de translatione ab una ad aliam Ecclesiam. Idem Cardinalis Bellarminus in præcitato Tractatu *de Officio primario summi Pontificis* ad Clementem VIII. hæc habet de translationibus, paucis complectens quæcumque hac de re in sacris canonibus habentur: *Quinta res est facilis translatio Episcoporum de una Ecclesia ad aliam. Translatio enim Episcoporum, secundum canones, atque usum veteris Ecclesiæ, non debet fieri, nisi ob Ecclesiæ necessitatem, vel majorem utilitatem: neque enim institutæ sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autem quotidie translationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi vel honore, vel opibus augeantur.* Aliam quoque, adversus translationes, Cardinalis superaddidit rationem, desumtam ex magno animarum detrimento: *præsertim cum id sine animarum detrimento fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet. Neque enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas brevi se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant.* Cum autem Clemens Pontifex ad hoc caput rescripserit per hæc verba: *Nos cum difficultate transferimus: & non desinimus monere Principes per Nos, & Nuntios nostros*: potest exinde erui, quod apposite ad hujusmodi postulatum respondeatur. Qui enim desiderium suum prodit ad aliam Ecclesiam commigrandi, monendus est, oportere omnino, ut Ecclesiæ necessitas, aut utilitas id suadeat; neque vero a Pontifice, aut a Congregatione Consistoriali admitti, probarique translationem ad aliam Ecclesiam, nisi, præter demonstratam causam, Episcopus transferendus plures annos priori Ecclesiæ præfuerit, & nisi simul constet, quam bene de ipsa meritus fuerit: in quem finem etiam, cum res est de translationibus, Congregationi Consistoriali exhibentur articuli, super quibus examinandi sunt testes. Celebre est Regium Decretum in Hispaniarum Regnis anno 1656, evulgatum, quo Rex omnibus Consiliariis suis interdixit, ne sibi essent auctores rogandi Pontificem, ut transferret Episcopum a minori ad majorem Ecclesiam, ad quam ipse nominandi jure potiretur, nisi postquam Episcopus octo, vel decem annos priori Ecclesiæ laudabiliter, præfuisset. Adeantur Fermosinus *ad rubricam & titulum de translatione Episcopi quæst. 3. Cap. Licet in tantum, num. 15. & 16.* De Sanctis *in Examine Consistoriali cap.* 13. *num.* 165. Illud itidem animadversione dignum est in hac translationum materia, quod, licet Cardinales, qui aliquem Episcopatum obtinent, eodem se abdicare permittantur absque rigorosa causæ probatione, quotiescumque ad residendum in Romana Curia se se conferre velint, proprio sibi munere perfuncturi, ut scilicet opera consilioque præsto sint Romano Pontifici, veluti expendit Fagnanus *in Cap. Nisi cum pridem, num. 57. de renuntiatione*; si tamen ad alium Episcopatum non suburbicarium transferri postulent, de ipsorum translatione agendum est in Congregatione Consistoriali, & in ea probandæ sunt translationis causæ, & quidquid præterea opportuunum est, ad hoc ut ipsa Congregatio valeat consulere Pontifici, ut petitam translationem auctoritate sua indulgeat. Inter Acta ipsius Congregationis Consistorialis duo extant Decreta, eadem die, nimirum 30. Junii 1655. edita, quorum alterum est de Cardinali Joanne Stephano Donghio, qui, cum Adjacensis Ecclesiæ in Corsica esset Episcopus, ejusque cæli gravitatem, atque intemperiem ferre non posset, ad alium Episcopatum transferri se expetebat. Congregatio autem censuit, *si Sanctissimo Domino Nostro visum fuerit, eundem, a vinculo prædictæ Ecclesiæ Adjacensis absolutum, transferri posse, præsertim quod insigni rerum agendarum domi forisque dexteritate & prudentia collecta, & quod caput est, magno domus Dei zelo, alteri Ecclesiæ perutilis futurus esse videatur*. Alterum est de Cardinali Cæsare Facchinetto, qui cum & ipse affecta valetudine laboraret, & habituales morbos Senogalliæ, ubi sedebat Episcopus, contraxisset, pro translatione ad aliam Ecclesiam rogaverat: Itidemque Congregatio censuit, *si Sanctissimo Domino Nostro ita videbitur, adesse causas absolvendi prædictum Eminentissimum Dominum Cardinalem Facchinettum a vinculo, quo prædictæ Ecclesiæ Senogallien. tenetur, & ad aliam transferendi, præsertim quod in regimine prioris Ecclesiæ, quantumper valetudine licuit, ita laudabiliter se gesserit, ut omnino dignus videatur, qui ad aliam Ecclesiam transferatur, apud quam, Deo dante, meliori valetudine utens, novos, & uberiores fructus in vinea Domini faciat*. Plurima alia hujusmodi Decreta, quæ nullo negotio congeri possent, prætermittuntur. Adeo verum est quod innuit Van-Espen *Jur. Ecclef. Univer. tom. 1. part. 1. tit. 15. cap. 4. num.* 22. nihil plane immutatum esse circa translationum disciplinam in eo quod pertinet ad potissimam illarum causam; quod perinde est, ac dicere, quoad necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ: *Porro licet mutata nonnihil sit disci-*

plina

plina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit, & manebit inconcussa Patrum regula, quod nonnisi necessitate, aut utilitate cogente, translationes Episcoporum fieri possint; nec minus hodie, quam ætate Sanctorum Patrum, culpabiles sunt Episcopi, qui avaritia, aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam.

VI. Percurrentibus nobis veteres relationes, quædam occurrerunt postulata, occasione translationum hujusmodi, ab Episcopis proposita, quibus Congregatio Concilii opportuna responsa, a summis deinde Pontificibus comprobata, exhibere non destitit: quorum aliqua hic a nobis indigitabuntur eo consilio, ut vel prædicta postulata non amplius proponantur, vel, si ea proponi contingat, in promptu sit tutam eidem responsionem aptare.

VII. In nonnullis relationibus Episcoporum, qui ab una ad aliam Ecclesiam translati fuerant, proposita legitur quæstio quoad fructus prioris Ecclesiæ, nimirum, ad quam usque diem liceat Episcopo translato percipere fructus ac reditus Ecclesiæ, a qua discedit. Quæstionis nodus in eo situs est, ut definiatur tempus, quo prior Ecclesia re ipsa vacare dici possit. At, cum jam decretum fuerit, eandem eo temporis articulo vacare, quo Pontifex in Consistorio Episcopum a vinculo prioris Ecclesiæ solutum pronunciat, quamvis necdum Litteræ Apostolicæ super provisione alterius Ecclesiæ, ad quam transfertur, expeditæ fuerint, ideoque hujus possessionem apprehendere nequeat; hinc necessario sequitur, licere Episcopo reditus prioris Ecclesiæ percipere usque ad illud tantummodo temporis momentum, quo a summo Pontifice in Consistorio ab illius vinculo absolvitur: si quos vero fructus post illud tempus decursos perceperit, ad eosdem restituendos omnino teneri. Sane temporis punctum, quo inducitur prioris Ecclesiæ vacatio, definitum fuit a Congregatione Concilii, post maturum examen, in quadam resolutione, quæ confirmata fuit ab Urbano Papa VIII. per Apostolicas Litteras datas die 20. Martii 1625. & impressas post Tractatum Barbosæ *de officio & potestate Episcopi, editionis Lugdunensis, pag. 111. Ecclesiam, a qua Episcopus de suo consensu transferetur, ab eo tempore vacare, quo idem Episcopus ab illius vinculo, in nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis Consistorio, absolvitur, etiam ante explicationem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam secundæ Ecclesiæ possessionem.* Quod vero dictum est, Episcopum posse prioris Ecclesiæ fructus usque ad prædictum tempus percipere, ad eorum autem restitutionem teneri, si quos exinde decursos perceperit, id ex ipsa profluit naturali ratione: nec enim justum est, ut is fructus habeat, qui legitimo ad id titulo destituitur; uti recte animadvertit Garcias *de Beneficiis part. 2. cap. 6. num. 41.* & cum cæteris Doctoribus persequitur Rigantius *ad Regul. 2. Cancellariæ §. 3. num. 38 & 39. tom. 1.*

VIII. Quamvis Urbani VIII. Litteræ per se satis claræ sint, ac perspicuæ; nihilominus plures quoad earum intelligentiam excitatæ sunt controversiæ, de quibus hic brevissime, quantum fieri poterit, dicturi sumus; sermonem redigentes ad ea, quæ pertinent ad rem præsentem, nimirum ad postulata per Episcopos in relatione status Ecclesiarum proposita, quibus dum rescriberetur, opportunum exhibitum fuit responsum.

IX. Declarat Urbanus in supra relatis Apostolicis Litteris, Ecclesiam vacare ab eo tempore, quo Episcopus ab ejusdem vinculo fuit in Consistorio solutus. Hinc ortum est dubium, an, si quod Beneficium in ejus Ecclesiæ diœcesi vacaverit post præfatum tempus, nondum expeditis litteris super provisione alterius Ecclesiæ, ad quam transfertur, minusque capta illius possessione, possit Episcopus illud conferre. Super quo tribunalia constanter responderunt, quod, sicuti non liceat Episcopo suos facere fructus, qui post solutum in Consistorio vinculum spirituale conjugii excurrunt, ita nec ipsi integrum est Beneficia conferre ex eo tempore vacantia, quæ nimirum debeant perinde censeri, ac si vacassent, ipsa Sede Episcopali vacante. Ejusmodi judicata, non quidem revera a Congregatione Concilii ad Episcoporum consultationes respondente, sed ab aliis Romanæ Curiæ tribunalibus prolata, indicantur a Rigantio *cit. loc.* & a de Sanctis *in suo Examine Consistoriali cap. 5. num. 25. & seq.*

X. Ad relationes vero status Ecclesiarum, responsaque iisdem exhiberi solita, proprie spectat inquisitio illa, cujusnam sit, Ecclesiam, universamque diœcesim administrare per id temporis spatium, quod inter solutionem vinculi in Consistorio peractam, allatumque de secuta jam hujusmodi solutione nuncium, intercedit: neque enim defuerunt qui suspicarentur, Ecclesiam atque diœcesim sub nullius regimine tunc esse; propterea quod nequeat illud residere apud Episcopum: cujus spirituale vinculum jam in Consistorio a summo Pontifice solutum fuit; nec etiam illud sibi vindicare valeat Capitulum, quod, donec præfati vinculi solutionem ignorat, incognitam quoque habet Ecclesiæ vacationem. At, si percurrantur tum Congregationis resolutiones, tum Breve Urbani eas confirmantis, cogetur quisque fateri, opportune provisum fuisse, ne enuntiatum incommodum oriatur; quod scilicet nullus sit, qui medio tempore inter solutionem vinculi, & allatum de ea nuncium, regimen & administrationem Ecclesiæ gerat: in iis quippe cautum statutumque legitur; jurisdictionem penes Episcopum esse debere, quousque nunciatum ipsi fuerit, rescissum jam in Consistorio fuisse vinculum, quo is Ecclesiæ obstringebatur: eo autem nuncio ad ipsum perlato, abdicare illico se debere exercitio cujuscumque jurisdictionis, hancque universam in Capitulum transferri. *Postquam vero ex testimonio, seu documento Secretarii sacri Collegii, vel alio modo, hujusmodi absolutionis notitiam Episcopus translatus habuerit, illico eum exercitio ordinariæ jurisdictionis abstinere debere, eamque in Capitulum transire; ita ut statim Capitulum eadem jurisdictione uti, Sedem vacantem publicare, atque Officialem, seu Vicarium, ad dicti Concilii præscriptum, constituere possit, & debeat.* Neque ex eo, quod Episcopo prorogetur jurisdictionis exercitium ad illud usque tempus, quo noverit, suum cum Ecclesia spirituale conjugium diremptum fuisse, contendi ullo modo potest, prædictam quoque apud ipsum manere facultatem conferendi Beneficia, quæ eodem intermedio tempore vacare contingat: jurisdictio enim ad diœcesis regimen necessaria in suspenso manere nequit; at contra nihil prohibet, quominus Beneficiorum collatio differatur; donec de illis disponat is, ad quem pertinet Beneficia Rectore viduata, Episcopali Sede vacante, conferre.

XI. In Decretali *Si Episcopus, de supplenda negligen. Prælat. in 6.* cautum est, ut, si Episcopus paganorum, aut schismaticorum captivus fiat, in Capitulum transeat Ecclesiæ administratio, eousque tamen retinenda, quoad Capitulum ipsum opportunam ea de re notitiam perferri curaverit ad Sedem Apostolicam, cui reservatum est ea præscribere, quæ deinceps agenda erunt; quemadmodum colligitur ex illis verbis: *donec per Sedem Apostolicam, cujus interest Ecclesiarum providere necessitatibus, super hoc per ipsum Capitulum, quam cito commode poterit, consulendam, aliud contigerit ordinari:* ut scite expendunt Doctores *in præcit. textum*. At id minime locum habet, ubi Episcopus, quamvis ab hostibus captus fuerit, in ea tamen conditione versatur, ut & a diœcesanis litteras accipere, & suis ipse recurrentibus epistolis

oppor-

opportuna ad rectum diœcesis regimen mandata indicere valeat: uti sapienter decrevit Congregatio Concilii in causa *Hiberniæ Administrationis Ecclesiarum*, proposita, & definita die 7. Augusti 1683. Quod tunc propositum fuit dubium, sequens est: *An casu, quo Episcopus ab hæreticis captus detineatur, non ita tamen arcte custoditus, ut ipsi, ejusque diœcesanis, facile non sit, saltem per litteras, inter se agere, ejusdem Episcopi jurisdictio intelligatur suspensa, & ad Capitulum Ecclesiæ Cathedralis devoluta.* Responsum autem fuit: *Jurisdictionem non esse suspensam.* Ex quo sane exemplo evincitur, omnem ab Apostolica Sede adhiberi curam, ne diœceses recto opportunoque regimine destituantur, sive Sedes per Episcopi obitum vacet, sive quolibet alio ex capite populus suo Pastore careat; simulque eandem huic methodo firmiter adhærere, ut penes superstitem Episcopum sit administratio, rerumque omnium cura, quousque valeat is Ecclesiæ præesse, & donec hujus regimen alteri committi valeat.

XII. Et huc usque deducta confirmari posse videntur ex his, quæ a nobis statuta sunt in nostris Litteris Apostolicis expeditis die 26. Januarii 1753. & transmissis ad Venerabiles Fratres Episcopos, Apostolicos Vicarios Indiarum Orientalium, quasque hic referre, uti dicitur, per transennam, non inopportunum esse existimamus, etsi animus sit eas inserendi in quartum tomum nostri Bullarii. Hi Apostolici Vicarii, Ordine, & charactere Episcopali sunt decorati. Nonnulli habent coadjutorem cum futura successione; nonnulli dicto coadjutore carent: & quando aliquis ex his vitam cum morte commutabat, non erat qui regeret populum defuncto commissum, & longum tempus erat expectandum, antequam novus Apostolicus Vicarius in Urbe eligeretur; in loco enim, qui a defuncto Vicario regebatur, nec Canonici, nec ut plurimum Clerus reperiebatur, qui ad electionem Vicarii Capitularis procedere posset. Ad avertenda itaque imminentia mala, statuimus, quemcumque Vicarium Apostolicum Indiarum Orientalium, carentem coadjutore cum futura successione, debere ex Clero Seculari, vel Regulari eligere Vicarium Generalem habilem atque idoneum, qui tanquam Apostolicus delegatus, eveniente obitu Vicarii Apostolici, regimen & gubernium assumat Apostolici Vicariatus usque ad captam Vicariatus Apostolici possessionem a novo Vicario Apostolico per Sedem Apostolicam constituendo: prædictoque Vicario Generali concessimus omnes & singulas facultates, quæ Vicariis Capitularibus cujuscumque Cathedralis Ecclesiæ, Sede vacante, de jure competunt, necnon usum & exercitium earum facultatum, quibus Apostolicus Vicarius Episcopus, dum vivebat, utebatur, iis tantum exceptis, quæ requirunt Ordinem, & characterem Episcopalem, vel non sine sacrorum Oleorum usu exercentur; & urgente necessitate, prædicto Vicario Generali potestatem dedimus consecrandi Calices, & Patenas, atque Altaria portatilia, cum sacris tamen Oleis ab Episcopo benedictis: ut ex benigna lectura Litterarum Apostolicarum supra memoratarum aperte colligi potest.

XIII. Ad institutum redeundo, ex sæpe memoratis Urbani VIII. Litteris recte deducitur, prioris Ecclesiæ fructus ab Episcopo percipi non posse, postquam ab illius vinculo fuerit in Consistorio absolutus. Tribunalium autem judicata superaddunt, nec ipsi licere disponere de Beneficiis, quæ vacare contigerit, postquam in Consistorio spirituale illud conjugium fuerit dissolutum. At fatendum est, easdem Apostolicas Litteras de Episcopo loqui, qui in translationem suam consenserit: *a quo Episcopus de suo consensu transfertur*: neque præterea dubitandum, quin valde rationi consonum sit, ut, quæ de beneficiis prodierunt tribunalium judicata, in ea pariter hypothesi recte procedant, qua Episcopus sciens, & vel expresse, vel tacite consentiens, ad aliam Ecclesiam transfertur: tunc enim, cum hinc confluat scientia, & consensus Episcopi, qui est transferendus, illinc enodatio vinculi, quo is priori Ecclesiæ obstringebatur, nihil plane desideratur eorum, quæ ad prioris Ecclesiæ vacationem sunt necessaria; quamvis certa notitia de jam secuta spiritualis conjugii solutione ad Episcopum non pervenerit, nec is novas Bullas expediverit, multoque minus alterius Ecclesiæ possessionem nactus fuerit. Si verò hujusmodi vinculi solutio fiat, inscio plane Episcopo, isque ad aliam Ecclesiam transferatur sine prævia sua scientia, aut consensu, non videtur locus amplius esse posse dispositioni Brevis Urbani, aut præindicatis tribunalium judicatis; sed, non obstante sæpe memorati vinculi dissolutione in Consistorio peracta, videtur potius Episcopus tum recte fructus percipere, tum etiam valide Beneficia conferre posse, quousque, sibi nunciata vinculi enodatione, suum ipse consensum eidem accommodaverit, vel, eo denegato, summus Pontifex, justis urgentibus causis, illius consensus defectum suppleverit, volueritque, ut peracta ad alteram Ecclesiam translatio suum sortiatur effectum. Quæstiones hasce expendunt Barbosa *de officio & potestate Episcopi part. 3. alleg. 119. num. 7. & seq.* & de Sanctis *in Examine Consistoriali cap. 5. n. 41. & seq.* ubi collecta legi possunt quæcunque in hanc rem ab aliis tradita sunt. Verum nos ab hisce controversiis abstinebimus: quamvis enim aliis temporibus exempla non defuerint translationum Episcoporum, absque eorum consensu peractarum, hæ tamen subinde interdictæ fuerunt; ut patet ex monumentis erudite collectis a Christiano Lupo *in canon. 13. Dictatus S. Gregorii VII.* Quamobrem, cum juxta vigentem disciplinam translationes nunc minime fiant, nisi prævia scientia, & consensu Episcopi, qui ab una ad aliam Ecclesiam est transferendus, supervacaneum est præindicatæ quæstionis examen instituere.

XIV. At, si inutile est de præmemorata controversia disputare, abs re tamen videri non debet sequentem expendere, alias in Poloniæ Regno excitatam, ubi ex ejusdem Regni systemate, frequentiores contingunt Episcoporum translationes. Illic siquidem antiquitus ea obtinuerat consuetudo, ut, dum a Rege tenuioris, & inferioris Ecclesiæ Episcopus ad pinguiorem, digrioremque Sedem nominabatur, futuro sibi in prioris Episcopatus regimine successori relinqueret fructus omnes, qui maturaverant ex eo die, quo fuerat ad digniorem Episcopatum nominatus: sed cum quidam subinde sibi licere putaverint utriusque Episcopalis mensæ fructus colligere, nonnulli Episcopi in relatione status suarum, Ecclesiarum, & ipse quoque Rex, per Apostolicum Nuncium, vehementer postularunt, ut a Sancta Sede statueretur, translatum Episcopum, adeptis sibi fructibus secundæ Ecclesiæ, debere omnino successori dimittere fructus primæ Ecclesiæ, a die suæ nominationis maturatos.

XV. Assumpto per Congregationem Concilii, ex Pontificis jussu, hujusce quæstionis examine, mandavit eadem Prospero Fagnano insigni Canonici Juris perito, & tunc eidem Congregationi a Secretis, ut sententiam suam ea de re exponeret. Ipse autem, ad trutinam revocato articulo, an Episcopus ad alteram Ecclesiam nominatus, percipere, ac sibi recte acquirere posset prioris Ecclesiæ fructus ex eo tempore maturatos, quo ipse ad alteram Ecclesiam nominatus fuerat, duas posuit, distinxitque facti species: quarum altera hæc est: *Aut Episcopus nominatus, ante admissam nominationem per Papam, non solum percepit, sed etiam consumpsit fructus* (prioris videlicet

Eccle-

Ecclesiæ), *ita ut non extent; & non videtur arctandus ad solvendam illorum æstimationem: quia injustum esset, ut teneretur restituere fructus, quos percepit, & consumpsit non solum ut bonæ fidei possessor, sed etiam ut dominus, & verus Episcopus illius Ecclesiæ, & alioquin videretur liberatus a vinculo Ecclesiæ suæ per solam Regis nominationem:* altera vero sequentibus verbis concepta est: *Aut vero Episcopus nominatus a Rege fructus nondum consumpsit* (loquitur itidem de fructibus primæ Ecclesiæ), *sed illi adhuc extant: & tunc forte absonum non esset, ut illos dimitteret successori.*

XVI. At Fagnani sententiam minime receptam fuisse oportet. Siquidem datis ea de re litteris ad Nuncium Apostolicum, ut opportunas notitias exquireret ab Episcopis, quorum major prudentiæ opinio in eo Regno esset, hisque demum ad Urbem allatis, cum animadversum fuerit, malum omne promanare ex cupiditate eorum, qui ad alteram Ecclesiam nominati, minime curabant prioris administrationem relinquere, & Apostolicas litteras suæ translationis expedire, ut diutius frui possent proventibus utriusque Episcopatus; prioris videlicet, quia nondum fuerant a vinculo, quo ei alligabantur, per Sedem Apostolicam absoluti; alterius autem propterea quod, juxta Regni consuetudinem, ex die secutæ vacationis, fructus omnes in futuri Præsulis commodum asservabantur; cumque insuper deprehensum fuerit, ex hoc ipso aliud profluere absurdum, ut nimirum Episcopus ad priorem illum Episcopatum nominatus, protraheret Apostolicæ Sedi suam exhibere nominationem, ac provisionis litteras expedire, eo quod prædecessor Episcopus omnes priores Ecclesiæ fructus jam perceperat, & aut consumpserat, aut secum ad alteram Ecclesiam transtulerat: summus Pontifex Urbanus VIII. edito Decreto constituit, ut, si in posterum Cathedralis aliqua Ecclesia in Regno Poloniæ quatuor tantum mensibus, vel breviori temporis spatio vacasset, liceret quidem novo Episcopo fructus hujusmodi vacationis tempore maturatos sibi habere, juxta veterem Regni consuetudinem, at, si Ecclesia ulterius vacasset, nec integro quadrimestri datus ipsi fuisset Sponsus, & Pastor, tunc qui a quarto mense fructus maturarent, nulla alia facta declaratione, statim intelligerentur, non quidem novo Episcopo, sed certis quibusdam piis operibus in Decreto designatis addicti. Quo sane Decreto præindicatis duobus incommodis fuit efficaciter consultum. Etenim, animadversa illius lege, Episcopus minori Ecclesiæ præfectus, si a Rege ad majorem nominetur, solicitam dabit operam, ut suam nominationem quamprimum exhibeat, ad hoc ut novæ Ecclesiæ sibi designatæ provisionem a Sede Apostolica impetrare, ac Bullas expedire possit; sciens nimirum, novæ hujus Ecclesiæ fructus sibi duntaxat relinqui ad quartum usque mensem a die illius vacationis: qui vero fuerit ad eam Ecclesiam nominatus, ex qua Episcopus ad aliam transfertur, haud negliget quantocitius Bullas obtinere; sciens & ipse, obnoxium se esse sanctioni præindicati Decreti, quoties expeditionem suam protulerit ultra quadrimestre a die vacationis, hoc est a quo die antecessoris sui translatio in Consistorio admissa fuerit.

XVII. Urbani VIII. Decretum est hujusmodi, exscriptum *ex lib. 12. decret. pag. 234. & seq. Cum in Regno Poloniæ, ubi excrebra sunt Episcoporum translationes, jamdiu inoleverit abusus, ut Episcopus ad aliam Ecclesiam transferendus, de industria differat se a prima Ecclesia liberare, ac Litteras Apostolicas suæ translationis expedire, ut eo diutius utriusque Episcopatus fructus assequatur; prioris nempe, cujus vinculo nondum a Sede Apostolica exsolutus est; & posterioris ad quem transfertur; cujus fructus universi, a die vacationis Ecclesiæ, sibi integre reservantur; cumque inde etiam fiat, ut successor in Episcopatu, unde ille translatus est, negligat & ipse suæ provisionis Bullas expedire, quippe cum intelligat, se diu subiturum Ecclesiæ onera universa absque illis fructibus, quos omnes prædecessor Episcopus aut ante translationem consumpsit, aut ad aliam Ecclesiam secum asportavit: Sanctissimus Dominus Noster hujusmodi corruptelam, quæ cedit in grave Ecclesiarum in spiritualibus ac temporalibus detrimentum, pro Pastorali ejus solicitudine, ac zelo, magnopere cupiens de medio sublatum iri, ex sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sententia statuit atque decrevit, ut si qua Cathedralis Ecclesia intra fines Regni Poloniæ deinceps vacaverit spatio quatuor mensium duntaxat, vel infra, liceat quidem Episcopo successori sibi fructus vindicare pro rata temporis vacationis hujusmodi, juxta antiquam illius Regni consuetudinem; verum, si infra prædictum terminum Ecclesiæ de Pastore non fuerit provisum, fructus pro rata illius temporis, quo Sedes post quartum mensem vacabit, nullatenus successori, sed integre Fabricæ illius Ecclesiæ, quatenus indigeat, alioquin Sacristiæ illius, absque alia declaratione, applicati censeantur: & ejusdem Ecclesiæ Capitulum, cui Sanctitas Sua hac in parte necessariam facultatem impertitur, omnino curare debeat, ut applicatio hujusmodi quamprimum sortiatur effectum. Quod si & Sacristia sufficienter instructa reperiatur, liceat eidem Capitulo, consulto tamen prius Episcopo successore, ac prævia illius approbatione, hujusmodi fructus in alios pios usus pro loco, & tempore utiliores insumere, non obstantibus constitutionibus Apostolicis, statutis, consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ die 23. Decembris 1624.* His autem Urbani VIII. monumentis, quæ superius *num. 7. & 10.* & in præsenti attulimus, aut adimitur Episcopis occasio postulata proponendi, ut super hujus generis quæstionibus edoceantur; vel certe quidem iisdem propositis planus Congregationi, & tutus subministratur rescribendi modus.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

De Postulatis respicientibus absurda quædam seu scandala e Diœcesi eliminanda.

A Postulatis ad ipsasmet Episcoporum personas pertinentibus, gradum nunc facimus ad alia, quæ diœcesis regimen, administrationemque attingunt. Hæc inter illud primo loco recensendum est, quo petitur, ut aliqua scandala diœcesim inficientia auferantur. Nos autem ea mente haud sumus, ut hic tractatum veluti elucubrare velimus ad indicandas regulas, quas sequi debeat Præsul, ut singulares personas emendet, atque coerceat, quæ in varia delicta, errataque prolabi consueverunt. Ludovicus Abelly Episcopus Ruthenensis Librum edidit inscriptum *Episcopalis solicitudinis Enchiridion*; in cujus postrema parte, quæ inscribitur *de Virtutibus, quæ Episcopum maxime decent*, summo studio collegit & Divinarum Scripturarum textus, & dicta Patrum, quibus dirigitur Episcopus, atque edocetur, qua ratione se gerere debeat, dum eos corripit, punitve, qui reprehensione, vel animadversione digni reperiuntur. Celebris est Sancti Gregorii Liber *Regulæ Pastoralis*, quo tum omnia complectitur, explanatque, tum demisso plane animo hæc de se loquitur *in fin. Dum monstrare, qualis esse debeat Pastor, invigilo, pulchram depingo hominem pictor fœdus; aliosque ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.* Quæ verba expendens Cardinalis Baronius *ad annum Christi 590.* hæc habet: *Eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur, ut, quæ alios scribendo docuisset, primus ipse opere implere satageret, exemplar sibi optimi Pastoris*

velut

velut in tabula pictum ob oculos ponens, ut se ipsum in eandem imaginem transformaret.

II. Nostrum hoc institutum atque propositum publicos quosdam spectat, gravesque abusus, quibus humanæ leges opportunum adhibere remedium possunt, ac debent, juxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. *quæst.* 91. *art.* 4. *in corpore*: *Lex humana non potest omnia, quæ male fiunt, punire, vel prohibere: quia, dum auferre vellet omnia mala, sequeretur, quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conservationem humanam. Ut ergo nullum malum improhibitum, & impunitum remaneat, necessarium fuit, supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur*: quod ipsum disertius declarat *art.* 2. *quæst.* 96. *Lege humana non prohibentur omnia vitia, a quibus virtuosi abstinent, sed solum graviora, a quibus possibile est majorem partem multitudinis abstinere, & præcipue quæ sunt in nocumentum aliorum, sine quorum prohibitione societas humana conservari non posset.* Hæc autem sunt, quibus Episcopi in suis postulatis remedium exposcere consueverunt; quibusque nihil accommodatius afferri potest, quam modos indigitare; quos alii probi, sapientesque Ecclesiarum Pastores ad eadem eradicanda secuti sunt.

III. Quotiescumque res fuit de Religione, ac Fide Catholica; quæ in periculum & discrimen adduci visa est; seu cum actum est de publico propulsando scandalo; quo populi mores palam inficiebantur; postquam Sancti Præsules, quantum in ipsis positum erat, hujusmodi periculis, & corruptelis propulsandis adlaborarunt, non neglexerunt secularem Principem appellare, ejusdem zelum ardentioribus studiis excitantes adversus errorem, qui diœcesim vel jam invaserat, vel prope erat ut invaderet, seu adversus publicum scandalum ipsa in diœcesi invalescens. In Bibliotheca Patrum *tom.* 4. *edit. Lugdun.* insertum est præclarissimum Julii Firmici Materni commentarium *de errore profanarum Religionum, ad Constantium, & Constantem Augustos*, tantopere commendatum a Cardinali Baronio *ad annum Christi* 337. in quo summa adhibita eloquentiæ vi, auctoritatem potestatemque obtestatur Constantii, & Constantis Imperatorum, ut nihil intentatum relinquant, quo idololatria a Constantino Magno eorum parente profligata, post ejus obitum, Romana in Urbe, vel alio quolibet in loco nequaquam vires reciperet. Exscriptum legitur in Gratiani Decreto pulcherrimum illud S. Isidori effatum: *Potestates necessariæ non essent, nisi ut, quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit; ut qui, intra Ecclesiam positi, contra Fidem, & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur: ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas Principalis imponat*: quemadmodum videre est *Can. Principes*, 23. *quæst.* 5. Ipsique Tridentini Concilii Patres, saluberrimo illo opere jam jam ad finem properante, non dubitarunt monere Principes *ad operam suam ita præstandam, ut, quæ decreta sunt, ab hæreticis depravari, aut violari non permittant, sed ab his, & omnibus devote recipiantur, & fideliter observentur.*

IV. Publicis offensionibus & scandalis consultissimum aliquando remedium adhibuit Ecclesia, studens criminosis quibusdam actionibus alias substituere rectas, cælestique præmio dignas; atque ita Religionem impietati subrogavit, sanctaque inducta metamorphosi, quod improbum erat, in bonum immutavit. Nemo non scit, quid essent Lupercalia, quæ ab Euandro, ut ferebatur, instituta mense Februario celebrabantur. Ut autem probabilis fert opinio; a S. Gelasio I. Pontifice seculo quinto proscripta fuerunt, subrogata in ipsorum locum pia supplicatione, quæ festo die Purificationis B. Mariæ Virginis ab Ecclesia habetur: qua de re sermonem nos ipsi habuimus in *Historia memoratæ Festivitatis*. Assumptum hoc ipsum comprobant tum id, quod ab aliis quoque animadversum est, de quibusdam Gentilium, Hebræorumque ritibus, quos Ecclesia sanctificatos adoptavit, quo faciliorem illis viam sterneret ad veri Numinis cultum amplectendum; tum etiam innumeræ ædes profanæ, quæ olim ethnicæ superstitioni inservierunt, deinde vero in sacros Ecclesiarum usus, & ornamenta translatæ fuerunt: ut novissime multa eruditione demonstravit Joannes Marangonius in suo Opere Romæ impresso sub annum 1744. Eademque pia Mater Ecclesia, humanæ infirmitati indulgens, minime recusavit certas quasdam consuetudines, quæ antea apud paganos idololatras in usu erant, dum ethnicam superstitionem sequebantur, quoad fieri poterat, retinere, iisdemque jam Christi Fidem amplexis permittere; dummodo eadem exinde facientes, quæ antea præstiterant, longe aliud hujusmodi actionibus objectum, finemque statuerent. Hanc agendi rationem secutus est S. Gregorius *epist.* 76. *lib.* 11. *Oper. tom.* 2. *col.* 1176. *& seq.* dum per Augustinum, reliquosque sanctos viros, in Britanniam ablegatos, Christi Fidem in Anglorum gentem invexit: *Et, quia boves solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solemnitas immutari; ut die dedicationis, vel natalitiis Sanctorum Martyrum, quorum illic Reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quæ ex fanis commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conviviis solemnitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in usum suum animalia occidant, & Donatori omnium de saturitate sua gratias referant, ut, dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant.* Loquitur quidem certe S. Gregorius de nuper ad Fidem conversis; sed quæ ab ipso affertur ratio, vel iis commode aptari potest, qui, quamvis in Christi Fide nati, educatique fuerint, adduci tamen non possunt, ut instituta quædam perversa, & scandali plena, eorumque animabus exitiosa, derelinquant: unde optimum erit, si, exteriori actione retenta, detur opera, ut factum ipsum, intentionis rectitudine, alioque fine eidem præstituto, veluti emundetur, sanctumque efficiatur: *Nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, non dubium est; quia is, qui locum summum ascendere nititur, necesse est, ut gradibus, vel passibus, non autem saltibus, elevetur.*

V. Multa denique patientia utentes Ecclesiæ Præsules, nec unquam omittentes, opportunis oblatis occasionibus, in publica crimina invehi, atque etiam, quantum fas erat, canonicis pœnis animadvertere, temporis beneficio id a Deo consecuti sunt, ut eradicata conspicerent vitia, quæ hominum providentia nunquam existimasset fore ut debellari, evellique possent. Satis superque perspectum est, quid essent *Faidæ*, de quibus *superiori lib.* 11. *cap.* 11. *num.* 9. privatorum nempe inimicitiæ, instar habentes privati belli, quo vastabantur omnia. Alexander III. Pontifex in Concilio Lateranensi, vehementiori, quo potuit, studio hac de re cum Episcopis egit, ut hi populos ad pacem allicientes, hujusmodi scandalum radicitus evellerent: *Præcipimus, ut Episcopi, ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, & auxilium præbeant.* Verum, cum satis superque perspexisset, malum hoc adeo invaluisse, ut nullo modo sperari posset, illud uno veluti ictu eradicatum iri, ad id conversus est, ut tempora statueret induciarum, quæ essent religiosissime inter inimicos servandæ, ab Adventu Domini in octavam usque diem

post Epiphaniam, & a Septuagesima ad integram Octavam Paschæ; quemadmodum videre est *in Cap. Treugas, de treuga & pace*, quod scilicet Caput ad hujusmodi *Faidas*, seu privata bella pertinet: *Nec enim intelligi possunt de bellis: quæ si justa sint, quocumque tempore tentanda sunt; si injusta, nullo*: uti animadvertit Cironius *ad titulum Decretalium de treuga & pace*. Quamvis autem, eo adhibito remedio, haud statim datum fuerit ad optatum finem pertingere; tamen, cum ignis, veluti superinducto cinere, tantisper coopertus fuerit, subinde progressu temporis per Dei gratiam penitus extinctus est.

VI. Celebre est exemplum purgationum vulgarium, nimirum candentis ferri, transitus per prunas ardentes, aliorumque ejusmodi experimentorum, quæ olim in morem inducta fuerant ad alicujus innocentiam ostendendam. Exempla hæc pererudite collegit Juretus *super epistolam 74. Ivonis Carnotensis*. Haud omiserunt Patres illa oppugnare, veluti experimenta, & pericula, quibus Deus ad miracula tentabatur; uti recte expendit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 8. quin immo Ecclesia, compluribus editis sanctionibus, eadem interdixit; quemadmodum videre est in toto titulo Decretalium *de purgatione vulgari*. Permansit nihilominus in Italia nostra, & præsertim Florentiæ ejusmodi abusus; veluti deprehenditur ex eo, quod tentatum fuit, exeunte decimo quinto seculo, in celebri causa Hieronymi Savonarolæ. De his purgationibus vulgaribus nos etiam ipsi verba fecimus *in nostro lib.* 3. *de Canonizat. Sanctor. cap.* 33. *num.* 3. Nostris autem temporibus, quæ Dei miseratio est, nullum superest harum rerum vestigium. In Westphaliæ regionibus ea supererat corruptela, ut in sagas, atque veneficos inquireretur, eos dejiciendo in aquam frigidam, ita manibus pedibusque ligatis, ut, cum natare non valerent, si submergerentur, innocentes censerentur, si vero supernatarent, pro reis haberentur. At id ipsum quoque nunc de medio sublatum, & a Judicibus hujusmodi experimenta proscripta fuerunt: veluti, post del Rio, & Zypæum, testatur Van Espen *Jur. Eccles. Univ. part.* 3. *tit.* 8. *cap.* 4. *num.* 39.

VII. Torneamenta, ludi quidam erant, gladiatoriis haud absimiles; plerumque enim in iis homines interfici contingebat. Vetuit eadem Constantinus *in lege unica Cod. de gladiatoribus*. At nihilominus hoc malum ad novissimos usque Imperatores viguisse oportet; cum proscripta legantur torneamenta in Concilio Romano sub Innocentio II. *can.* 14. atque iterum damnata noscantur in Remensi Synodo sub Eugenio III. *can.* 12. ac denique in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. *cap.* 20. & in Decretalibus sub titulo *de torneamentis*. Ob eandem ipsam causam, nimirum ob vitæ discrimen dimicantibus impendens, gravioribus indictis pœnis vetita fuit taurorum agitatio in Constitutione S. Pii V. quæ est *num.* 48. & cui initium est *De salute*. Ut enim evincatur, in hujusmodi ludis pergrave subesse vitæ periculum, satis superque sunt quæ leguntur in fragmentis cujusdam Ludovici Monaldeschi apud Muratorium *Rer. Italicar. Script. tom.* 12. *pag.* 535. & apud Marangonium *in Memoriis sacris, profanisque Amphitheatri Flavii Urbis pag.* 54. Siquidem in quadam taurorum venatione Romæ intra Amphitheatrum Flavium, vulgo dictum Colosseum, instituta anno 1332. duodeviginti equites ex nobilissimis Urbis familiis enecati, novemque vulnerati fuerunt. Tam providæ, atque animabus, corporibusque salubres sanctiones suo nimis diu caruerunt effectu, cum nihil ab instituto deflexum fuerit: at, cum id fuerit patienter latum, simulque nihil unquam prætermissum, quo earundem sanctionum custodia urgeretur, res perducta est ad tolerabiliorem agendi rationem, juxta quam, si torneamenta fiunt, nonnisi præmissis opportunioribus cautionibus habentur, remoto, quoad fieri potest, humanæ vitæ periculo; uti etiam expendunt Abbas, & Barbosa *in Cap.* 1. *de torneamentis*, & post Navarrum, Azorium, aliosque perplures, Schmalzgrueber *ad præfatum titulum Decretalium de torneamentis*. In Hispaniarum quoque regnis, ubi adhuc viget usus agitationis taurorum, ita temperata res est, ut, dum venationes habentur, nihil plane prætermittatur ad præcavenda pericula hominum venationi se se exhibentium; neque vero permittatur festis diebus easdem instituere; quemadmodum neque ludi, Circenses dicti, juxta legem Theodosii quintam in Codice Theodosiano *de spectaculis*, celebrari poterant festis diebus: *Omni theatrorum, atque Circensium voluptate per universas urbes earundem populis denegata*. Præterea eidem taurorum agitationi interesse prohibentur Regulares. Itaque Gregorius XIII. & Clemens VIII. Pianæ Constitutionis rigorem plurimum temperarunt; uti videre est apud Thesaurum *de Pœnis Ecclesiast. part.* 2. *verb. Ludos cap.* 2.

VIII. Viget adhuc, quod sane moleste patimur, abusus bacchanalium: sic enim passim appellantur, nec forsan immerito, utpote quæ ab ethicorum festis in Bacchi honorem institutis, originem ducere existimantur. Ut autem ea e Christiana republica eliminentur, & penitus aboleantur, optare quidem possumus, assequi vero, aut sperare vix possumus: adeo altas hujusmodi abusus, diuturni temporis decursu, radices egit. Nos Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, pro viribus adlaboravimus, ut illius temporis scandala, si non penitus tollerentur, at saltem aliqua ex parte corrigerentur: quemadmodum videre est in nostra Constitutione incipiente *Inter cetera*, 45. *tom.* 2. *nostri Bullarii*. Cumque, inter cetera Christifideles excitaverimus ad preces Deo Optimo Maximo offerendas, ut ipse Ecclesiæ suæ adsit, quo tandem aliquando liceat, pacate, remotaque deterioris mali formidine, bacchanalia penitus abolere; sperandum est, fore, ut aliquando de bacchanalibus id accidat, quod factum supra memoravimus de Faidis, de purgationibus vulgaribus, aliisque pravis consuetudinibus, quæ olim publice inter Christianos viguerunt, Ecclesiæ Prælatis in eas vehementer quidem, sed diu frustra inclamantibus.

IX. Hisce potissimum viis atque rationibus sapientiores Ecclesiarum Præsules in emendandis populorum moribus institisse noscuntur. Neque tamen negari potest, quin, publico aliquo prodeunte scandalo, Episcopi semper ad summum Pontificem recursum habuerint, ut de certiori adhibendo remedio edocerentur, simulque ab ipso opportunis auxiliis juvarentur. *Quoniam Apostolica Sedes omnium Ecclesiarum mater esse ex ipso Veritatis ore cognoscitur, dignum est, ut, si quid usquam dubitationis emerserit, quod ad animarum videatur pertinere negotium, ad ipsam, veluti ad magistram, & quodammodo fontem cælestis sapientiæ, recurratur; quatenus ex illo uno capite Ecclesiasticæ disciplinæ lumen prodeat, quo, discussis ambiguitatum tenebris, totum corpus Ecclesiæ perspicuo veritatis nitore clarescat*. Hæc sunt ipsa verba B. Petri Damiani *in Opusculo septimo ad S. Leonem IX. Pontificem ante cap.* 1. *tom.* 3. *impressionis anni* 1743. Sicuti etiam inficiari nemo poterit, quin Romani Pontifices, utpote qui omnium Ecclesiarum necessitatibus occurrere consueverunt, opportunis perquisitis, demonstratis, exhibitisque remediis, cumulatissime, quantum in ipsis fuit, juvarint Episcopos, qui ad Apostolicam Sedem tanquam unitatis centrum, & aliarum per Orbem Ecclesiarum magistram confugerunt. Quod ut sibi quisque persuadeat, licet alioquin meridiana luce clarius sit, inspiciantur uno veluti oculorum conjectu tot

sum-

summorum Pontificum Epistolæ Decretales, Constitutiones Apostolicæ, Bullæ, Brevia, quæ maximam Bibliothecarum partem efformant, implentque Vaticanum Archivum. Insuper ipse qui datur aditus cuicumque Episcopo deferendi in relatione status suæ Ecclesiæ quidquid ipsi negotium facessit, quæque paratur, redditurque ad quoslibet opportuna responsio; magnum atque indubium suppeditant argumentum ingentis solicitudinis, qua Apostolica Sedes omnia providere non cessat, ut animas Christi sanguine redemptas ad salutis semitam revocet, dirigatque. Silentio præterire possemus ea, quæ Pontificatus nostri tempore præstita fuerunt, cum jam pleraque eorum evulgata fuerint in tomis nostri Bullarii. At, postquam tot tantasque adhibuimus curas, ut irrepentibus malis remedium aliquod afferremus, tria hic a nobis edicenda, & profitenda existimamus: primum quidem, nos nihilominus ingentis culpæ reos nos ipsos agnoscere, quod non omnia præstiterimus, quæ præstanda fuissent; quapropter in animo contrito & humiliato Deum Optimum Maximum rogamus, ut innumerabilibus negligentiis nostris dignetur ignoscere: alterum vero, quæcumque statuimus, atque decrevimus, ea omnia decrevisse nos, ac statuisse, haud quidem ex ingenio & arbitratu nostro, sed præ oculis semper habentes ea, quæ fuerant a Prædecessoribus nostris sapientissime constituta: tertium denique, ut ea caveremus, quæ hucusque cauta fuerunt, utque præscriptas a nobis regulas indiceremus, occasionem nobis exhibuisse aut Fratrum nostrorum Episcoporum recursus recta ad nos habitos, aut eorundem relationes de Ecclesiarum suarum statu ad Congregationem Concilii de more transmissas.

X. Porro, inter alias plures, videatur Constitutio nostra, quæ incipit *Nihil profecto*, *60. nostri Bullarii tom. 1.* ubi distincte interdicuntur nonnulla publica spectacula, quæ certis in diœcesibus celebrabantur. Adeatur quoque Constitutio, cui initium *Providas Romanorum Pontificum*, *num. 47. tom. 3. nostri Bullarii*, qua confirmatur Prædecessoris nostri Constitutio contra Sectam *de' liberi Muratori*, seu *des Francs Maçons* vocitatam, imploraturque adversus eos secularium Principum & Potestatum auctoritas. Proderit & percurrere alteram Constitutionem, cujus exordium est *Detestabilem*, editam evulgatamque anno 1752. & *in tom. 4. nostri Bullarii* inserendam, per quam innovantur veteres omnes Prædecessorum nostrorum Constitutiones in detestabilem, nimiumque propagatum duellorum abusum, atque insuper damnantur quorundam assertiones, qui, dum rem per se, &, ut inquiunt, in abstracto discutiebant, amplam nimium viam sternebant & ipsi monomachiæ perpetrandæ, & illius reis ad effugiendas pœnas in ipsos statutas. Inter cetera vero in eadem decretum est, recensitas inibi pœnas, ipso jure, & ante omnem Judicis sententiam, a transgressoribus incurrendas, eosque Ecclesiastica sepultura carere debere, si decedant ex vulnere in duello accepto, quamvis extra locum conflictus occubuerint, obtinuerintque a peccatis simul, & censuris absolutionem: eo plane modo, quo in Lateranensi Concilio cautum fuit, ne in loco sacro tumularentur ii, qui in torneamentis decedebant, licet, antequam extremum vitæ spiritum ederent, non incerta pœnitentiæ signa exhibentes, absolutionem retulissent: *Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura:* uti legitur *in Cap. Felicis, de torneamentis*. Decedentibus quippe in torneamentis Ecclesiastica sepultura universim denegatur: iique tantummodo ab hac sanctione eximuntur, qui, cum ad statutum torneamentis locum, haud quidem dimicaturi, sed alio consilio accesserint, subito inopinatoque casu ibidem occumbunt: *Nos vero attendentes, quod his tantum, sicut credimus, Ecclesiastica sepultura debet interdici, qui ad torneamentum animo id faciendi tantum accedentes, decedunt ibidem, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si tibi constiterit, quod præfatus J. ad prædictum torneamentum, non animo ludendi, sed percipiendi crediti pervenisset, licet ibi fortuito casu obierit, corpus ejus dispensative Ecclesiasticæ tradi facias sepulturæ, maxime si Dominicum Corpus susceperit, & sacri Olei fuerit unctione perunctus.* Sunt hæc ipsa verba Alexandri III. in *Cap. Ad audientiam*, *eodem tit. de torneamentis*. Demum in sæpe memorata Constitutione nostra, Catholicorum Principum zelus, religio, pietasque excitantur, ne se se reos ante tremendum Dei tribunal constituant, si, suprema sua auctoritate interposita, justisque indictis pœnis, ad eradicanda e suis ditionibus duella, summo, quo debent, studio, & conatu non adlaborarint.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

De postulatis ad Indulgentias, Festorumque dierum cultum pertinentibus.

SAcrum Tridentinum Concilium *sess. 25.* in *Decreto de Indulgentiis*, postquam definiverat, Ecclesiam a primis usque temporibus usam fuisse potestate a Christo Jesu sibi tradita largiendi Indulgentias, eosque anathemate percusserat, qui aut illas veluti inutiles traducebant, aut perfricta fronte negabant, inesse in Ecclesia earundem conferendarum auctoritatem, subnidit; *In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit; ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur.* Quod ipsum vel antea provide caverat Innocentius Papa III. in Concilio Lateranensi, ex quo desumptum est, *Cap. Cum ex eo*, *de pœnitentiis*, & *remissionibus*. Prædicta autem Tridentina Synodus *sess. 21. de reform. cap. 9.* ulterius constituit, ne Indulgentiæ per alios indicerentur, quam per Episcopos, aut Ordinarios locorum, quos etiam ad exquirendum ea in re consilium duorum de Capitulo obstrinxit: *Indulgentias vero, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christifideles decet privari, deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit.* Demum *sequenti sess. 25. in citato Decreto de Indulgentiis*, advertens, haud ita facile fore omnes recensere, ac tollere abusus, qui ex superstitione, ignorantia, & irreverentia, veluti fontibus, promanaverant, quibusque prospiciendum fuisset, mandavit, eosdem ab Episcopis diligenter exquiri, ac in unum collectos proximæ Provincialis Synodi judicio subjici, subindeque omnino ad summum Pontificem deferri: *Ceteros vero* (de abusibus loquitur in Indulgentiarum materiam invectis), *qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, cum ob multiplices locorum, & provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi, mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eosque in prima Synodo Provinciali referat, ut aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur.* En itaque peculiare quoddam monitum Episcopis datum, ut, si qui abusus ad Indulgentiarum rem pertinentes per eorum diœceses inoleverint, eos (quoniam Provincialium Conciliorum convocatio per hæc tempora neque frequens, neque satis expedita esse dignoscitur) in relationibus status suarum Ecclesiarum fideliter referant; simulque opportunum ipsis ab Apostolica Sede remedium implorent.

II. Periculosum nonnullis videtur, hoc rerum genus nimis diligenter scrutari & excutere; propterea

quod, si hinc urget necessitas exposcendi opportuna remedia, ne Christifidelibus imponatur, inde obstat timor, ne detecta per ipsos Indulgentiarum insubsistentia, quæ antea eos latuerat, nec eis denuntiata fuerat ab iis, qui rerum veritatem ipsis sine fuco demonstrare debebant, turbentur illi, offendantur, indeque occasionem arripiant obloquendi in eos, qui Ecclesiastici regiminis veluti habenas moderantur. Verum haud ita difficile & arduum est viam adinvenire, per quam ex hoc impedito, ut isti putant, labyrintho evadatur. Si enim in Indulgentiarum discussione, quam in sua diœcesi instituit Episcopus, aliquas repererit, quæ dubiæ fidei sibi videantur, non negligat easdem recensere in relatione status suæ Ecclesiæ, una cum rationibus & argumentis, quibus in eam sententiam circa illas adducitur: quod cum ipse præstiterit, onus erit Congregationis Concilii, hujusce rei notionem remittere ad alteram Congregationem Indulgentiarum, cui Clemens IX. Pontifex auctoritatem tribuit *falsas, apocryphas, indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi, & examinandi, ac, ubi Nobis, seu Romano Pontifici pro tempore existenti retulerit, nostra, seu illius auctoritate reijciendi*: quemadmodum legere est in ejus Constitutione 36. cui initium *In ipsis Pontificatus*, edita anno 1669. §. 2. Quoties autem, examine facto, hujusmodi delatas Indulgentias apocryphas declarari contigerit, si rogetur Pontifex, ut Indulgentiis apocryphis veras canonicasque Indulgentias subrogare velit, & (uti sperandum est) consonum votis rescriptum obtineatur; non solum hac ratione incommodis omnibus cumulate consultum erit, sed insuper fideli populo spiritualis veræque lætitiæ occasio exhibebitur. Urbanus II. Pontifex, antequam ad Claromontanum Concilium se conferret, solemni ritu consecravit Ecclesiam monasterii Bantini, eamque decoravit nonnullis privilegiis, quæ recensentur a Cardinali Baronio *ad annum Christi* 1088. & a Patre Mabillonio *tom. 5. suorum Annalium Ordinis S. Benedicti*. Obscurioribus temporibus Prælatus aliquis forte minus cautus, in Ecclesia lapidem apposuit, cui inscripta legebatur concessio nonnullarum Indulgentiarum, de quibus nullum extabat legitimum monumentum. Cum præfati monasterii Abbatia commendata fuisset Henrico nunc S. R. E. Cardinali Enriquez, tunc apud Catholicum Regem Apostolicæ Sedis Nuncio, isque gravem hunc errorem deprehendisset, non distulit rem universam ad nos deferre: nos autem minime prætermisimus apocryphis Indulgentiis Indulgentias substituere veras, & ad justam disciplinæ moderationem compositas, quas arbitramur jam inscriptas fuisse novo lapidi in eadem Ecclesia apponendo. Episcoporum reclamationes adversus immodicas Indulgentias quibus Ecclesiæ filiales Basilicæ nostræ Lateranensis, seu eidem subjectæ, aut aggregatæ, ditatas se esse contendebant, aditum reserarunt compluribus litibus & controversiis inter certos quosdam Episcopos, & dictæ Lateranensis Basilicæ Canonicos, sibi asserentes facultatem communicandi controversas Indulgentias filiabus aggregatisque Ecclesiis: at, cum hi nunquam legitimas probationes reperire potuerint, ut, quod sibi ex antiqua opinione, & majorum exemplo assumebant, satis firmarent, nos indulta omnia privilegia, & Indulgentias sic ab iisdem communicatas, eousque suspendimus, donec controversa facultas certis & authenticis monumentis prolatis perspicue demonstraretur; aliasque interim concessimus Indulgentias ad vigentem praxim Apostolicæ Sedis magis accommodatas, quarum participes fierent fideles, qui designatis diebus Ecclesias prædictæ Basilicæ filiales, eique subjectas, seu aggregatas visitassent: uti videre est in nostra Constitutione, cui initium *Assiduæ solicitudinis*, *num. 45. tom. 3. nostri Bullarii*.

III. A Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, seu recta per se, seu de Congregationum consilio, tam multæ apocryphæ Indulgentiæ proscriptæ fuerunt, ut inde quilibet Episcopus facile deprehendere possit, quænam sint Indulgentiæ, quarum publicatio in diœcesi permittenda non est: ipsæ autem Pontificum Bullæ, Brevia, & Decreta sparsim relata inveniuntur toto Opere *de Indulgentiis*, quod accurate composuit Pater Theodorus a Spiritu Sancto, Congregationis Indulgentiarum, sacrarumque Reliquiarum Consultor. Quoties autem aliqua occurrat Indulgentia, de qua nulla mentio fiat in memorato Opere, perfacile est deprehendere, utrum ea apocrypha sit, an non; dum qui illam evulgat, & subsistentem propugnat, debet autographum proferre concessionis monumentum, vel saltem indigitare locum, ubi illud asservetur. Proindeque, si conferatur Indulgentia, quæ populo nunciatur, cum autographo concessionis, aut cum authentico ejusdem exemplo, fit illico patens, an illa apocrypha sit, necne: cautum quippe est: *Ne edantur summaria, nisi collationata, & subscripta ab Ordinario loci, seu ejus Vicario. Bullarum transumptis fides ne adhibeatur, nisi sint collationata, & subscripta, & sigillo munita alicujus Metropolitani, seu ejus Vicarii. Omnes Indulgentiæ Episcopis inspiciendæ & examinandæ tradantur, qui legitimas probabunt, reliquas nulla auctoritate roboratas rejicient*: uti legitur: *in Formula habendi Conc. Prov. part. 8. Actor. Eccles. Mediolanen. pag.* 1203.

IV. Est tamen hic opportune monendum, nonnullas reperiri Indulgentias, quæ sine temeritatis nota in dubium revocari nequeunt, quamvis authenticum earum Indultum non proferatur, cum antiquissima constantique traditione innitantur, ac tacita, vel expressa Romanorum Pontificum confirmatione roborentur. Talis est, ut aliquo utamur exemplo, Indulgentia Portiunculæ, quæ nomen desumit a parva illa Cappella prope Assisium sita, quam Sanctus Franciscus, Ordinis Minorum Fundator, ab Abbate Montis Subasii Ordinis Sancti Benedicti obtinuit, ut ibi, una cum Fratribus, posset novi Instituti sui functiones peragere, quæque nunc temporis sita conspicitur intra augustum Templum Sanctæ Mariæ Angelorum Reginæ dicatum. Fertur itaque S. Franciscus plenariam Indulgentiam a Deo implorasse pro iis omnibus, qui perpetratorum criminum pœnitentes, eaque sacramentaliter confessi, memoratam Cappellam visitassent; idque ipsi a Deo in eadem Cappella concessum fuisse; hoc tamen addito, ut ipse eandem Indulgentiam impetraret ab Honorio III. tunc Romano Pontifice. Qui quidem certior factus, consonum id esse Divinæ voluntati, anno 1223. Indulgentiam plenariam perpetuo concessisse dicitur omnibus, qui ex corde pœnitentes, ac confessi, sæpe dictam Cappellam, seu parvam Ecclesiam visitassent a vesperis calendarum Augusti ad Vesperas sequentis diei.

V. Sane nullum extat authenticum monumentum sive de petitione S. Francisci, sive de concessione ab Honorio III. illius precibus facta. Ceterum affertur testimonium Petri Calfanni affirmantis, se propriis auribus audivisse S. Franciscum præfatam Indulgentiam in concione annuntiantem, habentemque præ manibus quamdam chartam, cujus summam referebat omnino consonam iis, quæ supra memoravimus. Extant insuper testificationes jam inde ab anno 1277. exaratæ a duobus Religiosis fide dignis, referentibus, se integram ejusdem facti historiam audivisse a P. Matthæo de Marignano, qui unus fuit ex sociis S. Francisci, quique cum ipso Perusiam se contulit ad pedes Honorii III. cum is, Dei voluntatem suspiciens,

ciens, Indulgentiam, de qua sermo habetur, est elargitus. Hæc omnia adnotata reperiuntur in authentico monumento Bibliothecæ Colbertinæ, quod publici juris fecit Stephanus Baluzius *in suis Miscellaneis lib. 4. pag.* 495. & confirmantur publico quodam Instrumento rogato jussu Ant[illegible]is Conradi Episcopi Assisiensis anno 1335. Deoique, prætermissa etiam communi consensione Historicorum omnium, & Scriptorum subseqoentium temporum, quos olim nos ipsi collegimus in Opusculo ad hanc ipsam rem pertinente, & anno 1721. Fulginei typis impresso; cum Romani Pontifices sæpe meminerint de Indulgentia hac, uti ab Honorio III. concessa, quemadmodum videre licet apud Waddingum *in Annalibus ad annum* 1223. *n.* 1. & 2. iidemque postea illam extenderint ad universas Ecclesias Ordinis S. Francisci, ut in memorato nostro Opusculo demonstravimus; esset profecto magnæ temeritatis eandem in dubium revocare ex eo, quod nullum afferatur primitivæ concessionis authenticum monumentum, Pari ratione judicandum de Indulgentia plenaria quotidiana, quæ dicitur rogatu Constantini Imperatoris a Sancto Silvestro concessa cuilibet in statu gratiæ Lateranensem Ecclesiam visitanti, quæque descripta legitur in veteri marmorea tabula intra eandem Ecclesiam extante, & in antiquo Codice in Archivo Capituli asservato. De hac enim non solum desideratur authenticum monumentum, sed graves insuper in ipsa facti enarratione offenduntur difficultates, habito præsertim respectu ad disciplinam seculi quarti, quo concessa dicitur; uti etiam inferius adnotabimus, & latius animadvertit Papebrochius *in Propyleo dissert.* 8. & *in Responsionibus ad Patrem Sebastianum a S. Paulo*. At nihilominus temeritatem saperet hujusmodi Indulgentiam nunc uti dubiam traducere: ejus quippe legitimum fundamentum statuendum est in comprobatione Romanorum Pontificum, qui eum sæpius, & non quidem persunctorie, sed in ipsis etiam Pastoralibus Ecclesiæ visitationibus, viderint quæ in memorato lapide enuntiantur, amoveri tamen eum, vel emendari non jusserunt: veluti scite animadvertit idem Papebrochius *cit. dissert.* 8. *n.* 4. *Quamvis enim nequeat efficere Pontifex, ut a Silvestro datæ sint Indulgentiæ, quæ datæ non fuerunt, facere tamen potest, ut eæ revera istbic nunc obtineantur, æque ac si ab ipso Silvestro promanassent*. Cui quidem firmissimæ rationi adhærentes nos in memorata nostra Constitutione, quæ incipit *Assidua solicitudinis*, §. 7. ubi res est de Indulgentiis ipsius Ecclesiæ Lateranensis, ita statuimus: *Omnes & singulas Indulgentias &c. quæ jamdudum, ipsis Romanis Pontificibus scientibus & consentientibus, publice in eadem Ecclesia proponi consueverunt, etiamsi de illarum primæva concessione certa monumenta nunc non appareant &c. approbamus & confirmamus, eidemque Basilicæ, perinde ac si per præsentes ex integra ipsi concederentur, sine ulla contradictione competere declaramus, atque decernimus.*

VI. Verum cum, extra præfatas gravioris momenti circumstantias, ipsum concessionis documentum est necessario explorandum, nonnunquam accidit, ut offendantur difficultates, quæ eas falsas, seu apocryphas suadeant, vel quæ saltem cautiores reddere debeant Episcopos, ne cæca fide illas approbent, sed judicium suum eousque cohibeant, donec de iisdem afferatur Sanctæ Sedis oraculum. Porro semper adfuit in Ecclesia facultas concedendi Indulgentias, semperque aliquis in ea viguit hujusmodi concessionum usus; uti colligitur ex epistola secunda B. Pauli Apostoli *ad Corinthios cap.* 2. & ex Tertulliano, ac S. Cypriano, quorum testimonia accurate collecta fuerunt a Catholicis Controversiarum Scriptoribus: non semper tamen idem fuit hujusmodi facultatis usus; quemadmodum sæpe monet Papebrochius *in citata Responsione ad art.* 14. *n.* 22. *Omnes probi Catholici agnoscunt, amplissimam a Christo Vicariis suis, circa peccatorum, & pœnarum etiam temporalium remissionem, concessam esse potestatem. Usus vero potestatis illius varius esse potest pro temporum, personarum, aliarumque circumstantiarum diversitate, & ex Ecclesiæ judicio mutari etiam potest.* Hanc vero affirmare possumus nonnullorum esse eruditorum sententiam, nimirum omnium primam Indulgentiæ plenariæ concessionem, de qua certo constet, eam esse, quam Urbanus Papa II. anno 1095. impertitus est iis, qui religionis causa ad recuperandam Terram Sanctam militaturi se se conferrent. Hujus concessionis documentum impressum est *tom.* 10. Coneiliorum Labbei *col.* 507. Hanc Indulgentiæ plenariæ concessionem ceteris omnibus, quæ cognitæ sint, antiquitatis prærogativa antevertere, demonstrat Ven. Servus Dei Cardinalis Thomasinus in suo Commentario circa concessionem Indulgentiarum, relato in *tom.* 7. *pag.* 126. *ejusdem Operum*, quæ hoc ipso anno 1754. Romæ adeo accurate & erudite typis imprimenda curavit Pater Vezzosi Clericus Regularis, in Romano Archigymnasio Historiæ Ecclesiasticæ Professor. Suspectsm ergo aliquis habere posset aliquam plenariam Indulgentiam, quæ ante prædictum tempus concessa asseratur. At, id sufficienti fundamento destitutum esse, alii dicere possent, afferendo quæ extant *in Actis Ecclesiæ Orientalis* collectis opera, & studio Emmanuelis a Schelstrate *tom.* 2. *dissert.* 1. *cap.* 5. *pag.* 761. *& seq.* ubi late agit de concessionibus Indulgentiarum etiam plenariarum ante tempora summi Pontificis Urbani II. & etiam cetera, de quibus eruditus Amort *in recenti Historia Indulgentiarum part.* 1. *sect.* 2. *pag.* 46. *editionis Venetæ*, *sect.* 4. *pag.* 105. & *sect.* 7. *pag.* 155.

VII. Nonnullæ aliquando occurrunt Indulgentiæ, quibus absolutio *a pœna*, & *culpa* concedi dicitur. Hujusmodi dicendi formula tribuitur præteritorum seculorum Quæstoribus, quos licet affirmare veros fuisse auctores tempestatum, quas Ecclesia propter Indulgentiarum causam perpessa est. Clemens V. Pontifex *in Clementina* 2. *de pœnit. & remiss.* loquens de ejusmodi Quæstoribus, deque publicationibus Indulgentiarum, quæ per ipsos fiebant, eos dicit solitos fuisse hac formula uti *a pœna, & a culpa: ut eorum verbis utamur*: quo satis ostendit Pontifex, incongruum omnino fuisse hujusmodi dicendi modum; quemadmodum animadvertit Navarrus *in Commentario de Anno Jubilæi, decimo notabili*, *n.* 16. Et revera Cardinalis Cusanus, Apostolicæ Sedis per Germaniam Legatus, fidenter asserit, Apostolicam Sedem nunquam consuevisse Indulgentias impertiri hac adhibita phrasi: *Ipse in Synodo Provinciali, nobis audientibus, Magdeburgi per ipsum celebrata, dicebat: Sedes Apostolica suis verbis a pœna, & culpa Indulgentias nunquam dare consuevit*. Leguntur hæc *in magno Chronico Belgii*. Non ignoramus, aliquos extare Theologos contendentes, per Indulgentias tolli posse peccata venialia, etiam quoad culpam; at simul novimus, valde dubiam esse ejusmodi sententiam, eamque minime cohærere sanioribus Theologiæ principiis, uti evincunt Suarez *in* 3. *part. S. Thomæ tom.* 4. *disput.* 50. *sect.* 1. *n.* 11. Passerinus *de Indulgentiis quæst.* 7. *n.* 82. P. Theodorus a Spiritu Sancto *in supracitato Tractatu de Indulgentiis tom.* 1. *cap.* 5. §. 1. Si quæ autem reperiantur Indulgentiæ, in quibus remissio quartæ, exempli gratia, vel septimæ partis peccatorum venialium concedi dicatur, accipiendum id est de remissione temporalis pœnæ, quam quis propter eum criminum numerum promeritus fuerit, non ante tamen obtinenda, quam post obtentam remissionem culpæ iis modis atque rationibus, quibus, juxta Christi Domini præscriptum a peccatorum reatibus expiamur. In Glossario mediæ & infimæ Latinitatis du-Csogii, ampliato per Monachos Congregationis S.

Mau:

Mauri, *tom. 3. litt. I. verb. Indulgentia*, extat exemplum ejusmodi indulgentiæ datæ ab Urbano III. Pontificatus sui anno primo. At in monumento Pontii Archiepiscopi Arelatensis, quod relatum legitur *tom. 3. Spicilegii* Lucæ Dacherii *recentioris impressionis pag.* 383. leguntur mox referenda verba, quibus præallegata interpretatio maxime juvatur, & comprobatur: *Denique illos, qui de minoribus peccatis sunt confessi, & habent arreptam pœnitentiam, si venerint ad Dedicationem prædictæ Ecclesiæ &c.* (consimilis quippe Dedicationis occasione Urbanus III. supradictam Indulgentiam concessit) *absolvimus de una medietate acceptæ pœnitentiæ*. His itaque positis, si quæ reperiatur Indulgentia superius allatis verbis, seu formulis expressa, prudens Episcopus satis justam sibi esse arbitrabitur causam habendi suspectam illius concessionem. Si vero exhibitum concessionis monumentum agnoverit authenticum esse, quod non ita facile contigerit, poterit illud congrua interpretatione declarare.

VIII. Alias itidem reperire est Indulgentias millenorum annorum, quæ a Romanis Pontificibus concessæ feruntur. Sunt qui asserant, Alexandrum III. concessisse Anconitanis Dominica prima uniuscujusque mensis Indulgentiam tot annorum, quot arenæ grana simul junctæ hominis manus continere possunt. Verum Cardinalis Baronius *ad annum Christi* 1177. *n.* 49. narrationem hanc refert inter fabellas risu excipiendas. Porro Sotus *in 4. sentent. dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. §. *Quod si arguat*, asserere non dubitavit, fuisse hæc omnia commenta Quæstorum. Estius autem *in eundem lib. 4. sent. dist.* 20. §. 10. *in fin.* aperte ait, confictas commentitiasque esse hujusmodi concessiones, ac nullatenus Sanctæ Sedi tribuendas. Denique Venerabilis Cardinalis Thomasius *in præcitata Commentaria*, postquam innuit, omnium primam Indulgentiam plenariam, uti superius relatum est, eam esse, quam Urbanus II. euntibus ad recuperationem Terræ Sanctæ largitus est, quamque illius exemplo confirmarunt & innovarunt Callixtus II. Eugenius III. Clemens III. & Innocentius III. dum eadem urgebat ratio Terræ Sanctæ ex hostium manibus redimendæ; addit, se nullum aliud exinde reperisse exemplum Indulgentiæ plenariæ ante eam, quam primo Anno Sancto indixit Bonifacius VIII. silentio transmittens Indulgentiam Portiunculæ, ex eo fortasse, quod ipsa quasi immediate a Christo Domino concessa fuerit: &, postquam multa eruditione toto illo Opere demonstravit, quanta moderatione usi sint Romani Pontifices in Indulgentiis concedendis, quas scilicet paucorum plerumque annorum largiri solebant, sapienter concludit, incredibiles ac plane improbabiles esse concessiones Indulgentiarum millenorum annorum; eoque magis, quod assertæ concessiones plerumque ad ea tempora referantur, quibus maxime viguit præmemorata moderatio.

IX. Demum quandoque magnifice prædicantur nonnullæ Indulgentiæ, hoc addito, concessas eas fuisse *in forma Jubilæi*: qua quidem in re cautos admodum oportet esse Episcopos, uti recte monet Suarez *in 3. part. tom. 4. disput.* 50. *sect.* 4. *num.* 8. En illius verba: *Adnotare debent, qui denuntiant, vel prædicant Indulgentias, ne simplicem Indulgentiam plenariam nomine Jubilæi pronuncient, ne fortasse aliqui decipiantur, putantes, non tantum propriam Indulgentiam, sed etiam alios favores, seu privilegia eis concedi; quia nomen Jubilæi, juxta usitatam, & adæquatam significationem, hæc omnia in rigore complectitur.* Clemens VI. qui Pontifex creatus est anno 1342. primus fuit, qui Annum Sanctum a centenario ad quinquagenarium annorum curriculum contrahens, in ipsa Indulgentiæ concessione usurpavit hoc verbum *Jubilæum*. Itaque, si aliqua proferatur Indulgentiæ concessio inscriptam habens hanc *Jubilæi* denominationem, eaque enuntiatum tempus anteverterat, poterit utique prudens Episcopus dubiam illam suspectamque merito habere. Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis, abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas. Quare quicumque sibi facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilæi, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam præseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. & post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia. Videatur hac de re P. Theodorus in suo citato Tractatu *de Indulgentiis part. 2. cap. 4. §. 2.*

X. Jam vero gradum facientes ad festorum dierum observantiam, sive potius ad postulata hanc ipsam rem attingentia; illud hic non inopportune præmonendum existimamus, inter opera servilia piscationem quoque recensendam esse, quotiescumque ad lucrum exerceatur, ideoque diebus festis piscari non licere: quemadmodum late demonstrat Suarez *de Religione tom. 1. lib. 2. cap. 28. n. 1.* Nihilo tamen minus Alexander III. Pontifex, suis litteris datis ad Archiepiscopum, non Triburiensem, ut in editis, sed Treviransem, ejusque Suffraganeos, juxta opinionem Gonzalez, relatisque *in Cap. Licet, de feriis*, indulsit, ut, cum pauperes illius regionis, ad se suasque familias sustentandas, piscari cogerentur, liceret ipsis, Dominicis, reliquisque diebus festis, exceptis tantummodo solemnioribus, qui per annum coluntur, aleces piscari, si per eos dies ad litus illas adnatare contingeret; dummodo, absoluta piscatione, congruam inde conquisitæ pecuniæ partem Ecclesiæ, pauperibusque distribuerent. Ex eo textu id colligunt Doctores: quotiescumque re ipsa urgeat piscandi necessitas, ex eo forte, quod certis potissimum anni temporibus pisces ad litora ferantur, ideoque non nisi prælatis temporibus capi possint, licere pauperibus piscatoribus, etiam diebus festis, piscationi operam dare, dummodo id non fiat in Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, & Corporis Christi solemnitatibus, ac dummodo lucrum ex aliqua parte Ecclesiæ, & pauperibus communicetur; idque, non ex consilio, sed ex præcepto, uti notat Gonzalez *in prædicatum textum num.* 5. Ad hujus forsan indulti exemplum, Sixtus V. Pontifex, oblatis sibi precibus ab Abbate, & Monachis monasterii Castri S. Felicis de Guixols, Ordinis S. Benedicti, Diœcesis Gerundensis, concessit pauperibus illius Castri incolis, ut Dominicis, ceterisque diebus festis piscari possent a præcedenti media nocte usque ad auroram, deindeque post meridiem, petita tamen, obtentaque venia ab Abbate monasterii, & insuper deposito penes ipsum totius lucri triente, in restaurationem & fabricam Ecclesiæ (quæ non minus est Ecclesia Conventualis ipsius monasterii, quam Parochialis universi Oppidi) erogando. Verum, cum ex hujusmodi subsidiis parum, aut nihil Ecclesiæ Fabrica profecisset, propterea quod miseri piscatores eligebant potius a piscatione cessare, quantumvis ad victum ea ratione sibi quærendum necessitate urgerentur, quam uti privilegio ea conditione concesso, ut tertiam lucri partem Ecclesiæ pensitarent; qua nimirum lege per eos impleta, ac supputatis cymbæ, retiumque expensis, nihil propemodum ipsis reliquum erat; cumque Ordinarius id ipsum in relatione status Ecclesiæ suæ repræsentasset, simulque pro opportuniore providentia supplicasset: Congregatio Concilii habita die 24. Augusti 1720. dum nos in minoribus illius Secretarii munere fungebamur, consilium dedit Pontifici, ut antiquas illas Apostolicas litteras confirmaret, a tertia tamen ad septimam partem contracta pensione in posterum Ecclesiæ

Ecclesiæ persolvenda per eos, qui festis diebus piscationi operam dare vellent: quemadmodum videre est *tom.* 1. *Thesauri Resolutionum*, & in nostra Constitutione, cui initium est *Ab eo tempore*, *num.* 144. §. 17. *nostri Bullarii tom.* 1.

XI. Opportune hic commemoranda occurrunt, quæ postremis hisce temporibus fuerunt, instantibus Episcopis, statuta quoad cultum & observationem dierum festorum, in levamen pauperum, qui ex suis laboribus victitant, utque, imminuto festorum numero, quæ festa observanda supersunt, religiosius custodiantur, adeoque tollantur tot scandala, quæ ob festorum dierum frequentiam, sacris ipsis diebus perpetrari contingit. Typis editæ sunt Augustæ Taurinorum Epistolæ selectæ Joannis Cardinalis Bona. Duæ ex his scriptæ sunt Joanni Baptistæ Thiersio, Auctori Tractatus *de festorum dierum Imminutione*; & hæ sunt ducentesima quinquagesima octava, & ducentesima quinquagesima nona: & in hac postrema Auctorem sedate antumantem, posse Episcopum in propria diœcesi festa in universa Ecclesia recepta tollere, Officii Divini recitationem, & jejunia transferre; subditque, ea tantum fieri posse a Romano Pontifice: *Hæc sane nimia potestas non solum Censoribus a Sacra Congregatione deputatis, sed omnibus passim viris doctis displicuit, & merito; nam communes Ecclesiæ leges, ritus, & consuetudines ubique receptæ, ejus duntaxat auctoritate tolli, vel mutari possunt, cujus est in universam Ecclesiam auctoritas & potestas, alioquin ingens fieret disciplinæ, & hierarchiæ Ecclesiasticæ perturbatio.* Anno 1727. coacta fuit Tarracone Provincialis Synodus, in qua, postquam Patres defleverunt animarum interitum ex violatione festorum dierum certo obvenientem, preces offerendas esse decreverunt Benedicto XIII. Pontifici, ut hujusmodi incommodo prospiceret; eamque in rem eidem Pontifici proposuerunt, ut singulis quidem Dominicis, certisque aliis solemnioribus diebus festis deberent Christifideles & Missæ Sacrificio interesse, & ab operibus servilibus abstinere; certis vero diebus festis minus solemnibus, quos itidem expresserunt, integrum esset fidelibus, audita Missa, rebus quisque suis vacare, pauperibusque victum sibi ex suis laboribus comparare. Pontifex autem oblatum consilium probavit, ac ratum habuit, adeoque juxta preces indulsit; prout nos ipsi alias exposuimus in quodam nostro Scripto, quod primum est in Collectione Scripturarum spectantium ad imminutionem dierum festorum Lucæ impressa anno 1748. ac etiam insertum legitur in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 16.

XII. Quid autem Pontificatus nostri tempore acciderit, quas ipsi adhibuerimus diligentias, quot & qualia in eam rem a nobis expetita fuerint consilia, quæque nobis reddita fuerint, quam denique inierimus rationem, late expressum est in nostro Decreto incipiente *Non multi menses*, quod impressum est *tom.* 2. *nostri Bull. n.* 63. ex cujus lectione noverit quisque, nunquam nos in ulla diœcesi statuisse, aut indulsisse festorum dierum imminutionem, seu reductionem; nimirum, ut, integro manente præcepto quoad Dominicos, reliquosque solemniores dies, audiendi Missam, & abstinendi ab operibus servilibus, cesset, quoad reliquos minus solemnes, obligatio vacandi a servilibus operibus, perstante tamen onere audiendi Missam, nisi petentibus, & instantibus Episcopis, de quibus ea semper nobis fuit, eritque firmissima opinio, non solum eos Divini cultus studiosissimos, sed etiam optime conscios tum indigentiæ suorum diœcesanorum, tum inobservantiæ dierum festorum per suas respective diœceses invectæ. Itaque hæc agendi ratio a nobis inita, atque servata, jure traduci non potest, quasi per ipsam læsa, & in contemptum adducta fuerit Constitutio Urbani VIII. qui festorum dierum numerum definivit, neque facultatem fecit, ut in aliquo ex iis posset populus, audita Missa, ad servilia opera se convertere; aut quasi per eandem imminutus fuerit Divinus cultus. Etenim, si festi dies ad Dei cultum pertinent, ad Dei quoque honorem & reverentiam pertinet Ecclesiarum immunitas. Si autem Urbanus VIII. Pontifex festorum dierum numerum definivit; alter quoque Pontifex, nimirum Gregorius XIV. certos casus recensuit, quibus delinquentes nunquam juvari deberent Ecclesiasticæ immunitatis beneficio, quod tamen reliquis omnibus inviolabiliter præstandum esse decrevit. Quod si, non obstante Gregorianæ Constitutionis lege, procedentibus temporibus, cum ex novis quotidie contingentibus factis animadversum fuerit, necessarium omnino esse, casuum exceptorum numerum adaugere, & Ecclesiasticæ immunitatis limites arctius coercere, quo frænum aliquod injiceretur audaciæ improborum hominum, qui ad Ecclesias confugiebant; idque præstitum fuit, absque eo quod facta dicatur injuria Gregorianæ Bullæ, aut detractum honori & reverentiæ Dei domibus debitæ: potuit similiter, ex novis, iisque urgentibus causis, consilium capi, ut nonnihil immutaretur ex eo, quod sua Constitutione circa festorum dierum observantiam statuerat Urbanus, sine illius Constitutionis injuria, & absque eo quod labefactatus propterea dici possit Divinus cultus.

XIII. Nicolaus I. Pontifex in responsione ad quæsitum 95. inter ea, quæ ipsi a Bulgaria proposita fuerunt, Ecclesiæ Romanæ disciplinam, tunc temporis vigentem, populis illis recens ad Fidem conversis exponens (quemadmodum videre est *tom.* 8. Collectionis Conciliorum Labbei *impressionis Parisiensis col.* 546.) ita rescripsit: *Quid de his agendum decernimus, qui pro quibuscumque culpis ad Ecclesiam fugiunt, requiritis: sed, quamvis ea sacri canones, quæ leges mundanæ sanciunt, custodienda flagitent, & leges circa quosdam immisericordes appareant; nos tamen, qui non spiritum hujus mundi suscepimus, si quispiam ad Ecclesiam fugerit, non illum, nisi sua voluerit sponte, ab ea dicimus educendum. Denique, si quondam latrones diversorum criminum rei ad asylum, templum Romuli fugientes, indemnitatem consequebantur; quanto potius hi, qui ad templum Christi confugium faciunt, delictorum remissionem suorum adipisci debent, & jam sibi a suscepto juramento præstito, omnino pristinæ securitati restitui?* At, cum procedentibus temporibus deprehensum fuerit, ex eo systemate sapienter pieque constituto, ut scilicet per indefinitum asyli jus debitus Dei domibus honor & reverentia conciliaretur, non tam optatum intentumque effectum obtineri, quam reis improbisque hominibus ansam præberi, ut facilius in deteriora quæque prolaberentur; satius visum est graviora aliqua crimina excipere, quorum rei, si ad Ecclesiam confugissent, asyli jure nequaquam gauderent: quemadmodum videre est *in Can. Sicut antiquitus*, 17. *quæst.* 4. *Cap. Immunitatum*, *de immunit. Ecclesiar. Cap. Pro humani*, *de homicidio*, *in* 6. Et, quia nec id satis erat ad compescendos improborum excessus, aliam inivere rationem Romani Pontifices, concedendi nimirum nonnulla indulta, quibus tribuebatur facultas extrahendi ab Ecclesia reos graviorum criminum, quamvis hæc inter excepta a Jure non recenserentur. Sed, cum ex hujusmodi litterarum concessionibus innumeræ perturbationes & querelæ sæpe orirentur, prælaudatus Pontifex Gregorius XIV. suam evulgavit Constitutionem, quæ est *septima tom.* 2. *Bullarii Romani*, in qua plures casus recensuit, ac definivit, in quibus delinquentes Ecclesiastica immunitate nullatenus juvari deberent; hoc tamen districte cavendo, ne ipsius Constitutionis lex ad alios casus, licet æqua, vel

etiam

etiam potior ratio urgere videretur, extendi, aut ampliari posset. Et sane quilibet persuadere sibi jure poterat, per Gregorianam Constitutionem sublatas penitus fora controversias omnes. Verum longe aliter se se res habuit. Cum enim hominum improbitas in dies creverit, adauctusque fuerit numerus reorum quorundam criminum, quæ quamvis non expressa in Gregorianis litteris, per se tamen gravissima, & reipublicæ exitiosa dignoscebantur, seculares autem Principes opportunas instantias ad Sanctam Sedem, uti par erat, detulerint; hinc fel. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. sedulo præhabito examine, suam evulgavit Constitutionem, cui initium *Ex quo Divina*, qua non solum e medio sustulit plures controversias ab Auctoribus excitatas, ut frustraneam redderent casuum exceptionem a Gregorio factam; sed alios etiam superaddidit casus, quibus in posterum Ecclesiasticæ immunitatis beneficium delinquentibus minime suffragari deberet. Nos late omnia exposuimus *in nostra Instit.* 41. inter impressas Latino idiomate, ubi insuper recensere non prætermisimus ampliores providentias a recol. mem. Decessore nostro Clemente XII. captas; cujus vestigiis nos ipsi insistere non neglexìmus, ex quo, nullis nostris meritis, eidem in B. Petri Cathedra subrogati fuimus.

XIV. Quibus omnibus ita peractis, cum nemo contenderit, detractum quidquam honori Gregorianæ Bullæ, aut imminutum fuisse obsequium sacrosanctis Ecclesiis præstandum, & cultum Omnipotenti Deo debitum; multo minus affirmari poterit, contemptam fuisse Bullam Urbani VIII. aut imminutum fuisse Divinum cultum, propterea quod nos ipsi commoti publicis, & manifestis criminibus, quibus festi dies profanabantur, nec ignorantes, his ipsis diebus pro Ecclesiis cauponas frequentari, adhærendum nobis esse duximus prudentibus consiliis, atque iteratis precibus Episcoporum, nec negligendos ploratus pauperum, qui ex opificio aliquo sibi victum quæritant; ideoque propositum systema amplexi sumus, atque diversis in locis stabilivimus, ut scilicet omnibus Dominicis, aliisque solemnioribus diebus festis, non solum Missa audiatur, sed etiam abstineatur ab operibus servilibus, reliquis vero diebus festis non adeo solemnibus, audito Sacro, liceat pauperibus ad sua quemque opificia divertere.

XV. Quæsierunt Bulgari a Nicolao I. Pontifice, quibusnam festis diebus a servilibus operibus abstinere deberent. Pontifex autem *in responsione ad quæsitum* 12. hujusmodi dies recensuit, qui sane pauci numerantur, uti legentibus enuntiatam responsionem patebit. Deinde ulterius progressus, eosdem edocuit, quid fieri oporteret, ut festi dies debito cultu celebrarentur. En ipsa Sancti Pontificis verba *cit. tom.* 8. Collectionis Labbei *col.* 522. *Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis Divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus.* Denique concludit, quod, si quis die festo nil aliud præstare velit, quam statuto tempore orationi vacare, quod tamen haud ita parum videri posset, reliquum vero diei consuetis aliorum dierum occupationibus mundanis tribuere; satius fuisset aliquo laborioso opere se exercere, quo posset indigentibus proximis, & consequenter propriæ familiæ inopia fortan laboranti opem ferre: *Quæ omnia si quis negligens orationi tantum vacare voluerit, & ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die, Beati Apostoli Pauli præceptis obediens, laborare manibus suis, ut haberet unde tribueret necessitatem patientibus; quemadmodum ipse, qui licet Dominum ordinasse dicat, uti*

mi.

qui Evangelium annuntiaret, de Evangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat, ne quem eorum, quibus Evangelium prædicabat, gravaret.

CAPUT DECIMUM NONUM.

De postulato proposito quoad onus ministrandi Sacramenta Fidelibus peste infectis, dum ea grassatur, ac de modo ministrationis tunc temporis peragendæ.

INter gravioris momenti postulata illud sane recensendum est, quod Vicarius Apostolicus Juliæ Cæsareæ (nunc vulgo *Algeri*) proposuit circa onus Episcopis, aliisque animarum curam exercentibus incumbens, residendi, & gregem sibi concreditum non deserendi, cum ipsum Deus immisso pestis flagello affligi permittit, necnon administrandi Sacramenta peste contactis: satis enim superque frequens hujusmodi casus occurrit tum in dicta Civitate Juliæ Cæsareæ, tum in aliis regionibus Turcarum imperio subjectis.

II. Illud ab omnibus indubitanter admittitur, quod quicumque curam gerit animarum, ac residendi obligatione tenetur, non potest a designato sibi residentiæ loco recedere, ut pestis periculum effugiat: ideoque, sæviente licet peste, & residere debet, & residentiæ non materialis tantum, sed etiam formalis, ut inquiunt, onera adimplere; operando nimirum, & laborando pro spiritualibus, & corporalibus concreditæ sibi plebis necessitatibus. Gravissima pestis, quæ Mediolanum invasit, dum S. Carolus Borromæus illius civitatis Archiepiscopus sedebat, die 12. Augusti 1576. sævire cœpit: uti firmatur in Notis ad ejusdem Sancti Archiepiscopi Vitam a Giussano descriptam, *pag.* 275. *n.* 8. *Mediolanensis editionis anni* 1751. Cum autem Sanctus Præsul animo forte prospiceret, nonneminem fore, qui parum æstimans incumbentem sibi animarum curam, facile consilium cepisset, ut alium in suas vices substitueret, seque a residentiæ loco subtraheret, dubium hoc ad Congregationem Concilii definiendum detulit; num scilicet residere teneretur, qui curæ præerat animarum, quamvis urgeret periculum contrahendi pestem, & ex illa occumbendi. Responsum autem fuit, residendi obligationem vel tum vigere, eaque obstringi non modo Parochos, sed & Episcopos; quemadmodum videre est in rescriptis mensis Octobris, & Decembris ejusdem anni 1576. relatis apud Fagnanum *in Cap. Clericos*, *n.* 37. *& seq. de Clericis non residentibus*, quibus Pontificia quoque Gregorii XII. accessit approbatio, unde, post hujusmodi rescripta, sive resolutiones, aditus locusque amplius relinqui non potest eorum Doctorum opinioni, qui affirmarunt & docuerunt, licere ei, qui animarum curam exercet, a residentiæ loco abscedere, modo Sacerdotem idoneum adinveniat, qui, accedente Episcopi licentia, vices ejus adimpleat; veluti recte perpendit Muratorius *in suo Tractatu de Peste lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 359. *primæ editionis Mutinensis*. Quia vero tunc aliquis fortasse excipiendo allegaverat, permissum esse ei, qui animarum curam administrandam suscepit, propter inimicitias, & persecutionum timorem, a residentia recedere, per textum *in Cap. Ad supplicationem de renuntiatione*, ideoque posse eum æquo jure aufugere ex loco, quem pestis invasit, cum in utraque facti specie æquale subeat vitæ discrimen; animadversum sapienter fuit, quod, cum inimicitiæ & persecutiones sit peculiare quidpiam, Prælati, vel Parochi tantummodo personam respiciens, mirum videri non debet, si ob eas causas liceat his a residentiæ loco aufugere, cum alii ibidem remaneant, qui sine propriæ vitæ periculo ea erga populum præstare possunt, quæ Parochus, Prælatusque

præ-

præstare tenentur: uti recte demonstrat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. At longe secus se se res habet in altero pestilentiæ casu, cum scilicet contagiosæ luis periculum æque omnibus imminet, ideoque neminem reperire est, qui absque vitæ discrimine possit ea peragere, quæ ab Episcopo, aut a Parocho, ex eorum officii debito, requiruntur; quapropter Episcopo, Parochoque id onus relinquitur, ut proprii muneris officia per se ipsos obeant, suamque vitam pro concreditarum sibi animarum bono in discrimen adducant: veluti plane concluditur *ex Can. Adversitas §. Hoc tunc servandum*, 7. *quæst.* 1. & *ex Can. Tres personas*, 23. *quæst.* 4. quibus ea accedunt, quæ latiori calamo deducta videri possunt apud Fagnanum *cit. loc. num.* 47. *& seq.* & in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib.* 3. *cap.* 16. *a num.* 14. *ad* 17. ubi egimus de justa, vel injusta fuga, quam animarum Pastores, subortis persecutionibus, arripiant. Celebris est in rem hanc S. Augustini epistola *num.* 228. ad Honorandum Episcopum Thiavensem, quam S. Possidius necessario legendam censet Sacerdotibus, ut, excitatis in se turbis & persecutionibus, recte se gerere valeant; quamque paucia verbis conclusam refert Sacerdos Petrus Ballerini in suis eruditis doctisque notis ad Summam Theologicam S. Antonini *part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 1. *col.* 358. *edit. Veronen.* anni 1740. *Sanctus Doctor universim statuit, Pastoribus illicitum eo in periculo a suis gregibus recedere, idoneis licet Vicariis relictis; tum vero eum solum casum fugæ approbat, ac supplendi per alios, cum periculum proprium solius Pastoris est, uti cum Pastor ipse per sed ad necem quæritur, non autem cum periculum commune est Pastoris, & ovium.*

III. Asseruimus, Episcopum, Parochumque, sæviente peste, formalis residentiæ officiis obstrictos esse: neque enim difficile captu est, inutilem plane fore eorum residentiam, si materialiter tantum residerent, neque pro viribus in concrediti sibi gregis spirituale, ac temporale bonum adlaborarent. Itaque, quoties Divino consilio, & hominum peccatis sic exposcentibus, civitas, vel gens aliqua pestis infortunio afflictata fuisse legitur, ejusdem quoque Dei providentia factum novimus, ut identidem celebre fieret sacrorum Pastorum regimen, Episcopis, aliisque animarum Rectoribus ejusmodi virium accessione roboratis, ut Apostolicum ministerium, vel dum maxime grassabatur pestis, cumulate implevisse dignoscantur, tum populos exemplo, & prædicatione ad pœnitentiam adhortantes, tum pauperes effusa liberalitate sublevantes, Ecclesiæ vero Sacramenta suis ipsi manibus administrantes pestilenti morbo infectis, parvipensu, quod maximum suberat, propriæ vitæ discrimine.

IV. Quomodo S. Cyprianus se gesserit erga suum gregem peste afflictum licet deprehendere ex ejus Libro *de mortalitate*: cujus etiam agendi rationem accurate admodum descripsit Pontius Diaconus *in ejusdem Vita cap.* 2. *num.* 17. *& seq.* apud Bollandistas *ad diem* 14. *Septembris*, & apud Ruinart *in Acta Martyrum*. Celebres plane sunt S. Gregorii Magni epistolæ, altera ad Dominicum Episcopum Carthaginiensem, altera vero ad Præjectum Narniensem Episcopum, quas videre est *lib.* 10. *epist.* 63. & *lib.* 2. *epist.* 2. quibusque indicatur ratio, qua Episcopi illi gerere se debebant, dum lues grassabatur, afflictos scilicet erigendo populos, eosque hortando, ut precibus, & criminum expiationi insistentes, Omnipotentis Dei iram placare studerent. In Historia Francorum, a S. Gregorio Episcopo Turonensi conscripta, *lib.* 9. *num.* 22. recensetur illustre factum Theodori Episcopi Massiliensis, qui, cum suo Episcopatu abesset, propterea quod Childebertum Regem allocuturus, ad illius aulam conferre se debuerat, quamvis ipsi nuntiatum fuerit, contagiosa lue Massiliam infectam esse, nihilominus ad suam sedem reverti non dubitavit, ibidem omnia, quæ sui muneris erant, executurus. Sanctorum Acta percurrentibus, complura occurrent ejusmodi pastoralis zeli exempla. Adeantur Bollandiani *ad diem* 20. *Martii in Vita S. Cuthberti Episcopi Lindisfarnensis cap.* 9. *num.* 51. *ad diem* 2. *Maji in Additionibus ad Vitam S. Antonini Florentiæ Archiepiscopi cap.* 4. *litt. G. ad diem* 24. *Julii in supplemento ad Vitam Beati Joannis Tauſsinani Ferrariensis Episcopi* §. 3. *num.* 28. Videatur etiam altera ejusdem Beati Vita, quæ postremo Mantuæ typis edita est, *ad cap.* 19. Alia quoque ejusmodi monumenta collegit Thomassinus *in suo Tractatu de Benefic. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 67. *& seq.* in hujusmet argumenti tractatione minime silentio prætermittemus, quæ præstitit S. Carolus Borromæus, dum præmemorata dira pestis Mediolanum affligit; justaque laude fraudari quodammodo videretur magnus adhuc in humanis degens Massiliensium Episcopus, nisi hic exscriberentur verba excerpta ex Brevi Clementis XI. Pontificis, quod ad eum dedit sub die 14. Septembris 1720. in Collectione Brevium ejusdem Pontificis *tom.* 2. *pag.* 775. ut debita commendatione prosequeretur egregios labores ab eo exantlatos, dum Massiliensis civitas ad ultimum pene exitium sæviente peste adducta fuit. Ibi enim, post alia, sic ait Pontifex: *Ex quibus omnibus te animam tuam, boni Pastoris exemplo, pro ovibus fidei tuæ creditis dare paratum esse, adeoque peste afflatos frequenter invisere, paterno affectu consolari, opportunisque monitis ad implorandam a Divina Bonitate peccatorum veniam excitare, illis insuper Ecclesiæ Sacramenta propriis etiam manibus administrare, iis autem, qui non tam morbo, quam fame premuntur, necessaria ad vitæ sustentationem alimenta conquirere, omnia demum optimi diligentissimique Præsulis officia cumulate obire percepimus.*

V. Est in sua quisque diœcesi Episcopus Sacramentorum Confirmationis, & Ordinis Minister; nec alius quisquam, licet Episcopali charactere insignitus, potest, non præobtenta ab eo licentia, sacram Confirmationem, Ordinesve conferre. Non sane eventu facilis, sed tantum mente conceptus proponeretur casus cujuspiam, qui peste laborans, Ordinibus initiari exposceret; percommode enim is posset in pestis exitum hujusmodi religiosæ voluntatis implementum conferre. Re ipsa vero frequens esse potest casus eorum, qui, sæviente peste, eaque correpti, sacro Chrismate inungi se flagitent. Cum superius memorata pestis majore vi in Mediolanenses grassabatur, hac ipsa in re Sanctus Carolus Borromæus insigniora exhibuit charitatis exempla: quemadmodum legere est in illius Vita a Giussano descripta *lib.* 4. *cap.* 8. *Noverat, plures in populo esse nondum sacro Chrismate inunctos, quo fidelium animos ad sustinenda præceptorum onera post Baptismum confirmari, Catholica Religio docet. Et, quamquam probe sciret, ejus Sacramenti vim inter necessaria ad salutem remedia minime numerari; omnia tamen ex amore potius, quam necessitate metienti, durum videbatur, tot hominum millia cælesti hoc auxilio immunita relinqui.* Pergit Giussanus, ingenueque refert, dum id a Sancto Archiepiscopo intra urbem peragebatur, vix ullum adfuisse periculum, ne ipsa peste inficeretur, ob eximiam Magistratuum vigilantiam, qui neminem peste correptum intra urbis mœnia detineri patiebantur; verum eundem voluisse his etiam Sacramentum Confirmationis impertiri, qui extra urbem detinebantur, nec eos prætermisisse, qui manifesto morbo laborabant: adeo ut ex ipsis nonnulli, recepto Sacramento, statim occubuerint. In adnotationibus autem ad eandem Vitam a Giussano elucubratam legitur, Sanctum Antistitem, cum vidisset complures ad hospitalis cancel-

los confluere, sacro Chrismate inungi deprecantes, ad familiarem suum, *Moneta* nomine, conversum, eundem consuluisse, quid sibi ea in re præstandum esset: cumque is respondisset, se haud tantum sibi sumere, ut proprio Archiepiscopo consilium daret, verum se illi semper adhæsurum, nec unquam ab eo recessurum, quidquid tandem is aggredi constituisset, tunc Sanctum Archiepiscopum militum custodiæ præcepisse, ne ad cancellos accedentes, Confirmationis Sacramentum recepturos, repellerent, militibus autem jussa facientibus, non solum sacro Chrismate inunxisse quotquot ad Sacramentum suscipiendum e cancellis caput extulerunt; sed, cum sciscitatus fuisset, numquid alii superessent, qui cuperent se se eodem Sacramento roborari, eidemque renunciatum fuisset, adesse quidem & alios, sed non posse eos ad cancellos progredi, propterea quod extremam animam agentes in grabatis jacerent, constanti animo hospitale ingressum, iis quoque Confirmationis Sacramentum administrasse.

VI. Heroicum hoc S. Caroli factum flagrantis ejusdem charitatis illustre est argumentum. At, cum Confirmatio non sit Sacramentum omnino & absolute ad æternam salutem necessarium, difficile erit tueri, Episcopum obstringi ad illud peste laborantibus administrandum, etiam cum proximo vitæ suæ periculo; eumque ab administratione cessantem, dum ægrotantes hoc spirituali præsidio foveri exposcunt, peccare. Sed longe aliter se res habet in eo, quo pertinet ad sequentia duo Sacramenta, Baptismum scilicet, & Pœnitentiam. Nequit enim homo primi Adæ filius ad statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei transire per secundum Adam Jesum Christum Salvatorem nostrum, nisi sacro Baptismate ablutus, vel saltem flagranti ejusdem desiderio fuerit expiatus. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*: legitur *Joan. cap.* 3. Pœnitentiæ vero Sacramentum lapsis post Baptismum æque necessarium est, ac Baptisma iis, qui nondum regenerati fuerunt, ad hoc ut æternam salutem consequi valeant. *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*: sunt verba sacri Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap.* 2. *in fine*. Cum itaque gemina hæc Sacramenta ex absoluta necessitate ministrari debeant etiam pestifero morbo correptis, dum is vel maxime grassatur; hoc primum asserimus, Parochorum onus id esse proprium, Episcopos vero ad hujusmodi Sacramenta peste afflatis administranda minime obstrictos esse, nisi cum nemo alius adesset, qui id præstare posset. Episcopi namque se habent veluti universales causæ, quæ proxime & per se non operantur effectus illos, qui a causis particularibus induci debent, nisi cum rariores aliqui, urgentioresque casus usitatum rerum ordinem immutarunt; Parochi vero tanquam particulares causæ sunt constituti, ideoque proximi administri Sacramentorum, quæ populo ministrari oportet; quemadmodum recte docet S. Thomas *quodlibet.* 1. *art.* 14. *in corpore, & quodlibet.* 3. *art.* 17. *Ad quintum*, ac in rem nostram pergit Sylvius *in Supplemento, sive Additionibus ad* 3. *part. S. Thomæ qu.* 32. *art.* 3. §. *Priusquam respondeatur*. Quapropter, cum S. Carolus Borromæus, ut supra dictum est, præindicatam quæstionem, sive dubium, ad Congregationem Concilii detulisset, haud quidem dubitans ipse, ne forte Parochi non tenerentur enuntiata duo Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, grassante peste, eaque laborantibus, etiam cum propriæ vitæ discrimine, administrare; sed ut conquisitas quasque excusationes adimeret iis, qui laxioribus opinionibus innixi, jam jam contendebant se ab ejusmodi onera subtrahere (uti optime animadvertit Thomassinus *de Beneficiis part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 70.) cœperantque in dubium revocare, an Sacerdotes animarum curæ præpositi pestis tempore adstringerentur, cum vitæ periculo, peste contactis per parœcias suas Ecclesiæ Sacramenta administrare: interpellata Congregatio rescripsit, ejusque rescriptum ab ipso quoque Gregorio XIII. Pontifice fuit comprobatum, debere omnino Parochos residere, & per se, vel per Sacerdotem a se delegatum, ab Episcopo vero approbatum, Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ parochianis suis peste laborantibus ministrare. *Die* 10. *Septembris* 1566. *facta Sanctissimo relatione in Consistorio, Sanctitas Sua decrevit, scribendas simpliciter litteras ad Cardinalem Sanctæ Praxedis* (nimirum Sanctum Carolum Borromæum,) *quibus significetur, dubio in Congregatione proposito, & ad Sanctissimum relato, Sanctitatem Suam decrevisse, Parochos tempore pestis teneri omnino residere in suis Ecclesiis Parochialibus; posse tamen per alium idoneum ministrare parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ*. Hæc autem ea est resolutio, quam nos superius innuimus, quamque affert Fagnanus *in Cap. Clericos, n.* 45. *de Clericis non residentibus*: ubi etiam satis ad rem adnotat, ideo definitum fuisse, teneri eos, quibus cura imminet animarum, Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ ministrare suis parochianis aut directe per se, aut adhibita opera alicujus Sacerdotis, ut supra diximus, ab Ordinario approbati; quod, cum non omnes passim, sed aliqui tantummodo ex parochianis pestilenti morbo inficiantur, nollent profecto ii, qui bene valent, Sacramenta recipere a Parocho, quem scirent eadem administrasse peste infectis.

VII. Equidem tuto affirmari nequit, decretas illas litteras subinde conscriptas fuisse, & ad Sanctum Carolum transmissas; cum nihil plane de iis occurrat in Urbis hujus, aut in Mediolanensis Ecclesiæ Regestis. *Num hoc Congregationis, & Pontificis responsum ad Sanctum Carolum missum fuerit, ignoro: nulli enim Vitæ ejus Scriptores hanc declarationem eidem traditam memorant, solasque litteras indicant, quæ antequam negotium decideretur, jussu Pontificis scriptæ ad eundem fuerunt per Carniliam, ubi idem Pontifex zelum ejus, quo mortis periculum contemnendum duxerat, maxime commendans, auctoritatibus Sanctorum Patrum, obligationem cujuscumque Christiani, nedum Episcoporum, & Parochorum, in ejusmodi necessitatibus inculcabat*. Hæc scripsit, qui eruditas elucubravit adnotationes ad Summam Sancti Antonini *loc. cit. col.* 359. Nosque illius sententiam facile amplectimur, putamusque, litteras nequaquam transmissas fuisse: harum enim tenor de duobus tantummodo Sacramentis, Baptismi, & Pœnitentiæ, loqui debuisset, neque vero ad duo reliqua Sacramenta, ad Eucharistiam nempe moribundis in Viaticum deferendam, & ad extremam Unctionem ipsis impertiendam, se extendere, nisi præhabito novo examine, novaque edita definitione. Hanc autem minime necesse fuit ab Apostolica Sede exposcere, quoniam magnus Carolus Borromæus, heroica incensus charitate, Baptisma, Confirmationem, Pœnitentiam, sacrum Viaticum, extremamque Unctionem peste contactis per se administrare non dubitavit; quemadmodum legitur apud Scriptores illius Vitæ, quos collegit Theophilus Raynaudus *tom.* 18. *suorum Operum*, in eo quod inscripsit *de Martyrio per pestem, part.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. *& seq.* suoque præcedens exemplo, Parochos, reliquosque Mediolanensis urbis Sacerdotes ad idem peragendum, contempto vitæ periculo, adduxit. Præterea in quinto suo Concilio Provinciali, quod post aliquot annos ab extincta pestilentia habuit, opportunas descripsit regulas in Sacramentorum administratione servandas, quotiescumque, hominum criminibus sic exigentibus, Deus populum immisso pestis flagello castigat.

VIII. Percurratur memorata Mediolanensis quinta Synodus

nodus Provincialis; quæ, pluribus licet objectionibus acriter oppugnata, tamen ab Apostolica Sede meruit comprobari; & ex titulo inscripto *Cautio in Sacerdote ministrante*, alteroque *Cautio in Sacerdote qui ministravit*, ac altero itidem *de Baptismo infanti peste laboranti, suspectove, ministrando*, poterit quisque facile deprehendere, S. Carolum haud redactum voluisse onus Parochorum, reliquorumque curam animarum habentium, ad Baptismi, & Pœnitentiæ ministrationem, sed etiam ad reliqua duo Sacramenta ministranda protendisse. Verum id fortasse satis non esset ad evincendum, quod ea, quæ in quinta Mediolanensi Provinciali Synodo de duobus Eucharistiæ, & extremæ Unctionis Sacramentis statuta fuerunt, vim legis, auctoritatemque ubique terrarum obtinere debeant. Provincialis quippe Synodi auctoritas illius provinciæ, in qua celebrata est, finibus circumscribitur; neque vero, quæ ipsis quandoque accedit, Apostolica confirmatio, ejusdem auctoritatis fines ampliare censetur: quemadmodum *hoc ipso lib.* 13. *cap.* 3. *num.* 5. ostensum est. Investigandum est ergo, an, seposita quinta Provinciali Synodo Mediolanensi possit aliunde probari, debere Parochos, etiam cum propriæ vitæ discrimine, suis parochianis peste infectis sacrum Viaticum, extremamque Unctionem ministrare. Quæstionem hanc instituit Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 4. *disput.* 44. *sect.* 3. ubi *sub num.* 17. in hæc concludit: *Dico tertio, absolute teneri Parochum Viaticum ministrare infirmis tempore pestis cum ordinario periculo contagii, quod in tali occasione esse solet; etiamsi in particularibus casibus excusari possit, si periculum multum augeatur, & proximi necessitas nimiam diminuatur. Hæc conclusio est magis pia, & judicio meo valde necessaria ad bonum regimen animarum, ne facile tanto bono in illa necessitate priventur. Eamque confirmat usus Ecclesiæ: nam omnes Parochi timorati hoc observant, etiamsi intelligant, ægros esse dispositos per Sacramentum Confessionis. Episcopi etiam illos compellunt ad Eucharistiam ministrandam: quod non esset justum, si ipsi ex vi officii non tenerentur. Populo item magnum esset scandalum, si Parochus subditos suos sine Viatico mori sineret. Signum ergo est ejusdem obligationis.* Igitur, juxta Suaresii doctrinam, hæc veluti generalis regula est, Parochum, quamvis imbibendæ pestis periculum adsit, obstringi sacratissimum Viaticum ad ægros deferre. Exceptio autem ab eodem proposita, juxta quam Parochus ab onere hujus Sacramenti ministrandi excusatur, ad eam facti speciem in praxi refertur, qua Parochus debet Pœnitentiæ Sacramentum compluribus eo indigentibus, & in proximo vitæ periculo constitutis ministrare; cumque interim aliquis jam confessus, sacro Viatico refici exoptet, verendum esset, ne tempus deficeret excipiendi Confessiones aliorum Pœnitentiali expiatione indigentium, & in exitu vitæ versantium; vel etiam ad eum casum, quo Parochus solus reperiatur, nec alius adsit Sacerdos, cujus opera juvetur, immo nec alius quisquam Presbyter, qui, Parocho decedente, ad ejus vices supplendas subrogari valeat, ideoque Parochus ipse merito pertimescat, ne, si ambo Sacramenta, tam pœnitentiæ, quam sacri Viatici, omnibus ministraret, mortem vitare non posset, populumque, ut ajunt, sine hostia & Sacerdote relinqueret. Ita disserit Suarez in propositæ exceptionis declarationem *num.* 19. *Exceptio autem in conclusione posita, per se clara est, potestque facile ex dictis circa præcedentem intelligi, & ad particularia applicari. Nam, quia Viaticum minus necessarium est, quam Confessio, facilius potest in particulari occurrere excusatio: præcipua tamen erit, si ad audiendas aliorum Confessiones necessarium sit alios sine Viatico dimittere: vel si Parochus sit solus, & nimium periclitetur ejus vita, si utrumque Sacramentum manibus velit ministrare, & maxime si in illius defectum non possit facile alius Sacerdos substitui. Et similes circumstantiæ in particulari expendendæ sunt; obligatio autem generalis negari nullo modo debet.* Differensque subinde idem Suarez de Sacramento extremæ Unctionis, *num.* 20. ait, Parochos, reliquosque animarum Pastores obstringi ad hoc etiam Sacramentum ministrandum, dum pestis grassatur, quatenus tamen id præstare valeant absque morali vitæ periculo: neque enim hujusmodi Sacramentum omnino necessarium est ad æternam salutem, cum prævia ut plurimum habeat gemina alia Sacramenta, Pœnitentiæ scilicet, sacrique Viatici, quibus fidelium saluti, quantum necesse est, cumulate consulitur. Addit vero idem Auctor, omni ratione adlaborandum esse Parocho, ut sibi expeditior suppetat facultas extremæ Unctionis peste infectis administrandæ; ideoque debere ipsum iis omnibus sese remediis, & cautelis instruere, quæ, peritorum judicio, ad arcendum morale periculum imbibendæ pestis idonea existimantur; quibus quidem adhibitis, si aliqua adhuc de periculo dubitatione teneatur, non ideo ipsum levari onere extremæ Unctionis peste laborantibus administrandæ, cum hæc potius dicenda sit nimium meticulosi animi affectio.

IX. Sylvius *in Supplemento, seu in Additionibus ad* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 22. *art.* 3. *conclus.* 3. *pag.* 585. *edit. Antuerpien.* profitetur, se nolle damnare sententiam Auctorum affirmantium, licere Parocho abstinere ab administrandis duobus Sacramentis, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis, peste laborantibus, qui paulo ante peccata sua Sacerdoti sacramentaliter confessi sunt, modo absit periculum scandali: *Etsi nolimus damnare Parochos illos, qui Doctorum istorum sententiam secuti, hæc duo Sacramenta Eucharistiæ, & extremæ Unctionis non ministrant peste infectis recenter confessis, modo absit scandalum:* ac statim intrepide subdit: *Securior tamen, & verisimilior est aliorum sententia, Parochum sub mortali peccato teneri administrare Sacramentum Eucharistiæ suis parochianis, peste, vel alio morbo contagioso infectis, etiam cum propriæ suæ vitæ periculo, nisi per aliquem alium id fiat, & nisi quædam circumstantiæ occurrant, propter quas merito possit excusari*: repetitque omnia, quæ superius recensuimus, Suaresii sententiam referentes; ejusque sententiæ in omnibus subscribit quoad propositas generalis definitionis exceptiones. Progreditur inde *conclus.* 4. ad extremæ Unctionis Sacramentum, ibique etiam Suaresii doctrinæ se se conformat; subdens tamen, tum demum Parochum teneri, etiam cum evidenti vitæ periculo, extremam Unctionem parochiano suo peste laboranti ministrare, cum hic alia duo Sacramenta Pœnitentiæ, & sacri Viatici non susceperit.

X. Quæ hactenus attulimus, cum allegatorum gravium Doctorum auctoritati, quodque magis est, sanioris theologiæ principiis, quæ apud eosdem perlegi possunt, innitantur, satis solidum fundamentum suppeditatunt, ut postulato per Vicarium Apostolicum Juliæ Cæsareæ proposito rescriberetur, Sacerdotes animarum curæ præpositos obligatione teneri ministrandi per se, vel per alios idoneos Sacerdotes, Christifidelibus peste correptis, non obstante contrahendæ pestis periculo, non solum duo illa Baptismi, & Pœnitentiæ Sacramenta, juxta veteres superius recensitas definitiones, sed & duo reliqua, sacri Viatici, & extremæ Unctionis; nec omissum est ipsam quoque afferre quintæ Synodi Provincialis Mediolanensis auctoritatem, non quidem per modum legis *vim coactivam* obtinentis, sed veluti regulam *vi directiva* pollentem, ut ajunt Jurisperiti.

XI. Quod Vicarius Apostolicus Juliæ Cæsareæ exhibuit postulatum, in causa quidem fuit, ut de duobus Sacramentis Eucharistiæ, & extremæ Unctionis, præter Baptismum, & Pœnitentiam, administrandis rescriberetur; sed eo potissimum animo ipse fuit, ut edoceretur, quonam se modo gerere deberet

quoad certas quasdam cautelas, quibus utebantur Sacerdotes in Sacramentis ministrandis, ne peste inficerentur. Quæ a Vicario Apostolico delatæ fuerunt cautelæ, haud erant ex physicis remediis petitæ; certum quippe est, Sacramenta ministrantem peste infectis non modo posse, sed & plerumque debere iis uti, quo valeat sospes diutius munus suum persequi, neque cogatur concreditum sibi populum, tunc maxime ipsius opera indigentem, deserere. Alterius generis sunt delatæ cautiones, deque iis nunc disserendum est.

XII. Diximus supra, nequaquam obstringi Episcopum, saltem ex justitia, Confirmationis Sacramentum peste afflatis ministrare; id tamen præstitisse S. Carolum Borromæum, dum dira lues Mediolanum populabatur, eoque admirandum præbuisse diœcesanis suis, universoque Orbi heroicæ virtutis exemplum. Joannes Chapeaville, Archidiaconus, Canonicus, & Vicarius Leodiensis, integrum edidit Tractatum *de necessitate, & modo ministrandi Sacramenta tempore pestis*, qui Moguntiæ typis impressus prodiit in lucem anno 1612. in eoque nihil plane attigit de Confirmationis Sacramento per Episcopum ministrando. Verum, si quem unquam Episcopum laudabile studium intenderet sectandi exemplum S. Caroli Borromæi, sacroque Chrismate confirmandi suos diœcesanos peste laborantes, vix ulli cautelæ præscribendæ, adhibendæque locus fore videtur: perbrevis namque est actio, quoties ad certum aliquot personarum numerum confirmandum redigatur; nec quidquam est, quod resecari valeat vel ad ipsam actionem breviorem efficiendam, vel ad avertendum a Ministro, quantum fieri potest, imbibendæ pestis periculum.

XIII. Ritus descriptus in Pontificali Romano, a Clemente VIII. & Urbano VIII. Romanis Pontificibus approbato, is est. Episcopus Spiritum Sanctum invocat super eos, qui Chrismate sunt liniendi; seque dextera manu a fronte ad pectus signat; inde manus protendit ad eos, quibus Sacramentum est administraturus, iterum super eos invocans Spiritum Sanctum. Sacræ recitandæ preces in eodem Pontificali leguntur: ubi deinde subjungitur, quod Episcopus intingit pollicem in sacrum Chrisma, quod est oleum ex olivis expressum, immixtumque balsamo jam benedicto, &, dum Cruce signat frontem illius, qui Sacramentum suscipit, formam pronunciat; qua absoluta, confirmati genam leviter percutit, eidem pacem annuncians, recitatisque nonnullis aliis precibus ibidem expressis, benedicit iis, quos confirmavit.

XIV. In toto sacræ hujus actionis decursu nil aliud reperire est, quod ad eam contrahendam, arcendumque ab Antistita contagionis periculum omitti possit, præter ritum illum percutiendi cujuslibet confirmati genam; qui ritus ideo fuit invectus, ut confirmatus meminerit, paratum se esse oportere ad adversa omnia pro Christi Fide viriliter perferenda, uti legitur in Catechismo Romano. De hoc ipso ritu nos alias egimus *in nostra Instit. 6. §. ult.* & plura erudite disseruit Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus lib. 1. cap. 2. art. 3. n. 13.* Latet adhuc, quo tempore primum inoleverit hujusmodi cæremonia, quæ, cum ad essentiam & validitatem Sacramenti non pertineat, prætermitti sane posset: sicuti etiam, ad se se celerius expediendum, Episcopus missas facere posset postremas illas preces, quæ collato jam Sacramento recitantur. At, quæ unquam cautio esset hæc? quamque sibi majorem securitatem, si illa uteretur, Episcopus polliceri posset? Fortasse, ea adhibita, nil aliud consequeretur, quam ut ab iis, qui adessent, improbaretur, & parum religiosus Præsul existimaretur.

XV. Si quis autem forte id proponeret, quod (uti inferius animadvertemus) ab aliquibus suggestum fuerat, quoad extremam Unctionem peste contactis administrandam, ut scilicet ad consignandam confirmandi frontem salutiferæ Crucis signo adhiberetur penicillus intinctus in Oleum balsamo immixtum, absque eo quod Minister proprio pollice infectum peste signando contingeret; ambigendum valde esset, an id fieri jure posset, & an validum foret Sacramentum hac ratione collatum. Legatur Suarez *tom. 3. in 3. part. D. Thomæ disp. 33. sect. 3. in fin.* ubi proponit quæstionem a nullo alio præcedenter propositam, an sit de essentia, ut unctio fiat proxime manu & pollice Episcopi, vel eadem peragi possit medio aliquo instrumento, puta penicillo, aut alio simili; respondetque, unctionem fieri debere pollice dexteræ ipsius Episcopi Chrismate tincto, de necessitate præcepti, cum sit res gravis, & ab Ecclesia servata, & præscripta in ritu tradendi dictum Sacramentum; & deinde subdit, probabile sibi videri, esse etiam essentiale, & necessarium necessitate Sacramenti, ut unctio fiat immediate manu, seu digito Episcopi. Et Suaresium sequuntur de Marinis *ad 3. part. quæst. 72. art. 12. cap. 5. in fin.* Reginaldus *tom. 2. lib. 28. cap. 2. n. 10.* Layman *lib. 5. tract. 2. cap. 2. num. 5.* Clericatus *de Confirmatione decis. 56. num. 12.* la Croix *lib. 6. part. 1. n. 380.* Diana *in edit. coord. tom. 1. tract. 2. resolut. 6. n. 4.*

XVI. Plures quæstiones de hoc Sacramento instituunt Theologi. Prior est, an Apostoli ipsa manuum impositione Confirmationis Sacramentum ministrarint; id quod affirmant aliqui, quibus perspicuus in hanc rem videtur textus *Actuum Apostolorum cap. 8. vers. 17. & cap. 19. vers. 6.* alii vero contendunt, Apostolos usos etiam fuisse sacro Chrismate, licet nulla de eo in Actibus occurrat mentio; cum prioribus ipsis Ecclesiæ seculis adhibitum memoretur Chrisma in Confirmationis ministratione. Altera quæstio est, an sola manuum impositio sit hujusce Sacramenti materies. Affirmant itidem nonnulli, ex his nimirum, qui pro certo habent, Apostolos, eorumque successores, per plura secula, hoc Sacramentum sola manuum impositione contulisse. Alii contra tuentur, materiam hujusce Sacramenti esse sacrum Chrisma; illius autem applicationem confirmandi fronti cum signo Crucis peractam esse materiam proximam; in id proferentes Eugenii IV. Pontificis Decretum pro Armenorum instructione editum. Alii vero, manuum impositionem, & Chrisma simul jungentes, contendunt, utrumque esse Sacramenti materiam; ita ut sola impositio manuum sit materia inadæquata, inadæquata itidem materia sit solum Chrisma, utrumque autem, simul junctum, adæquatam, completamque Sacramenti materiam constituat. Reliqui tandem, cum satis assequi non possint, quo alio pacto dici valeat, juxta ritum nunc temporis in Ecclesia Occidentali vigentem, imponi manus super confirmandos ab Episcopo Sacramentum ministrante; siquidem ea manuum protensio versus confirmandos, quam Episcopus habet, dum primas recitat preces, nequaquam manuum impositio super eos jure ac proprie dici posse videtur; addito etiam quod aliquando non parum temporis intercedit inter memoratam manuum protensionem, & admotionem, sive applicationem sacri Chrismatis eorum frontibus, qui confirmantur: ideo rem ita temperant: ut etiam hodie in Occidentali Ecclesia vigere dicant disciplinam imponendi manus in ministrando Confirmationis Sacramento, cum sine admotione, atque impositione manus, inungi nequeat illius frons, qui confirmatur; atque ita manuum impositionem cum applicatione sacri Chrismatis propius jungunt, & nectunt.

XVII. Porro ex his, quæ hactenus allata sunt, satis colligitur; hoc plane communiter Theologos sibi sumere, ut uno, alterove modo tueantur, inesse in administratione Confirmationis manuum impositionem.

Dis-

Difficile autem foret, certum illi locum statuere, si daretur, confirmandi frontem penicillo inungi posse. Si quis autem reponeret, eidem locum non deesse, quotiescumque recipiatur illorum sententia, qui manuum impositionem agnoscunt in earundem extensione; quæ fit per Episcopum, dum priores recitat preces; præter ea, quæ paulo ante dicta sunt, hæc superaddi posset satis firma replicatio; quod, cum Episcopus sub functionis exordium primam orationem recitet, simulque manus protendat super eos, qui præsentes adsunt Sacramentum suscepturi, nec amplius eandem orationem repetat, manusque protendat ad eos, qui præsentes non aderant, cum primum hæc præstitit, sed paulatim subingressi sunt in locum eorum, qui Chrismate inuncti recesserunt; cumque hujusmodi agendi ratio communiter recepta sit, & passim servetur, nemine penitus contendente, propterea nullum, irritumque esse Confirmationis Sacramentum sic administratum iis, qui in locum priorum successerunt: satis id est ad evincendum, manuum extensionem, quæ præindicato tempore fit ab Episcopo super confirmandos, neque reipsa esse, neque censeri eam manuum impositionem, quæ ad validitatem Sacramenti requiritur. Verum quidem est, a quibusdam non improbari penicilli usum in ministrando extremæ Unctionis Sacramento; at simul satis constat, in hoc Sacramento impositionem manuum non requiri, sed unctione tantummodo opus esse, quæ pollice æque, ac penicillo perfici potest. Si vero alius quispiam, ejusdem assumpti tenax, hoc allegaret, & in medium proferret, manuum impositionem locum indubie habere in collatione trium Ordinum, quos hierarchicos vocant, Episcopatus nimirum, Presbyteratus, & Diaconatus, & tamen eam expleri, atque agnosci in instrumentorum porrectione, quam collator Ordinum præstat suscipientibus; sat erit animum ad ea referre, quæ superius *lib.* 8. *cap.* 10. adnotata fuerunt, ut perspecta fiat infirmitas hujusce assumpti: cui propterea, veluti nimis laudabili fundamento, inniti non potest ritus, hactenus in Ecclesia inusitatus, ministrandi nimirum adhibito penicillo Confirmationis Sacramentum.

XVIII. Quod spectat ad Baptismatis administrationem, nihil plane est, quod non præviderit, cuique cumulate non prospexerit præfata quinta Mediolanensis Synodus Provincialis: cujus sanctionibus consentanea tradunt tam qui antea, quam qui subsequentibus temporibus scripserunt. Illud pro regula receptum est, ut recens nati infantes, de quibus periculum esse videtur, ne statim intereant, illico Baptismalibus undis abluantur, prætermissis usitatis cæremoniis, & solitis ritibus; qui, si iidem baptizati superstites vivant, ab Ecclesia supplentur, omissa forma, & ablutione, uti adnotatum est in Rituali Romano. Id ipsum plane servandum venit, cum baptizatur infans, qui ex matris utero prodiit peste infectus, seu qui morbi suspicionem secum affert, propterea quod ex matre jam peste infecta genitus fuerit: *Infans nuper natus peste laborans, aut eo nomine suspectus, quia a matre pestifero morbo affecta ortus est, quamprimum ob instans mortis periculum, a Sacerdote, peste laborantium curam gerente, infusionis ritu baptizabitur, aliis statis cæremoniis tunc non adhibitis &c. Postea, si infans superstes erit, quamprimum ab omni suspicione liber erit, in Ecclesiam Parochialem suam Sacerdoti Parocho offeretur, qui ex Ecclesiæ instituto reliquas statas cæremonias ei adhibebit.* Sunt hæc concepta verba sæpe dictæ quintæ Synodi Provincialis Mediolanensis *tit. de Baptismo infanti peste laboranti, suspectove, ministrando.* Præstat quoque in hanc rem illud commemorare, quod ipsemet Sanctus Carolus scripsit ad Cardinalem Gabrielem Palæotum in quadam epistola, relata in notis ad illius Vitam per Guissanum conscriptam *lib.* 4. *cap.* 8. *litt. B. pag.* 322. nimirum, ob sævientis pestis calamitatem, adductum se fuisse, ut nonnihil deflecteret a veteri Ambrosianæ Ecclesiæ disciplina juxta quam baptizandus infans sacro Fonti immergebatur, permittendo, ut administraretur Baptisma, adhibito infusionis ritu: *Licet enim nunquam mori Borromæus timuit, tamen vivere etiam nunquam recusavit; immo in epistola quadam ad Palæotum Episcopum Bononiensem affirmat, immutatum pro ea temporum calamitate aliquantulum Baptismi administrandi Ambrosianum ritum, &, mersione infantis omissa, aqua infusa ablui recenter natos tum primum consuevisse, ut aliquo modo pestis contrahendæ periculum præcaveretur.*

XIX. Sequitur nunc, juxta ordinem hoc in capite statutum, ut de Pœnitentiæ Sacramento pauca dicamus. Porro circa rationem, seu modum illud administrandi, grassante peste, vel in Ecclesiis, cum viri, ac feminæ peccata Sacerdoti aperire cupiunt, vel in privatis domibus, cum necesse est eum ingredi ad excipiendam peste laborantium Confessionem, non est, cur hic pluribus disseramus; sufficit enim lectorem remittere ad eandem quintam Synodum Provincialem Mediolanensem, cujus sanctiones, una cum concordantium Scriptorum auctoritatibus, retulit Pontas *in suo Dictionario Casuum conscientiæ tom.* 1. *verb. Curatus cas.* 4. & Muratorius *in suo Tractatu de Peste lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 335. *& seq.* Hic autem *pag.* 364. æquum censet, & in praxi utique servandum, quod docent Zambranus, Granadus, Layman, Coninchius, Hurtado, Turrianus, Suarez, & Diana; licere nimirum absolutionem impertiri peste infecto, quamvis nondum integram peccatorum confessionem expleverit, quoties Confessarius probabiliter vereatur, ne & ipse pestilentem morbum contrahat, vel ex nimio fœtore, vel ex diuturniore mora cum ægrotante habenda. Huic sententiæ adhæret quoque Pasqualigus *in Theoria & Praxi jurium, obligationum, & privilegiorum eorum, qui in periculo aut articulo mortis constituuntur.* Percurratur ejusdem *quæst.* 142. n. 3. *& seq.* At sententiam hanc acriter oppugnat Marchinus *in suo Tractatu de Peste part.* 3. *cap.* 4. *n.* 5. *& seq.* ea potissimum ratione nixus, quod Confessarius; qui integram pœnitentis Confessionem non audit, exploratum non habet ejusdem conscientiæ statum, neque dici potest proprio muneri satisfacere; est enim ipse animæ medicus: quapropter, sicuti corporeæ vitæ medicus suo certe deesset muneri, si ægrotanti pharmacum aliquod præscriberet, non explorata prius, ac probe cognita illius morbi natura & statu; ita, inquit ille, affirmandum est, suo muneri plane deesse spiritualem animæ medicum, cum pœnitentem absolvit, non audita prius integra illius peccatorum Confessione, & satis habens aliqua tantum ex iis intellexisse. Addit insuper, agi hic de validitate Sacramenti ad æternam salutem necessarii, ideoque ex rei natura, & Pontificum decretis, oriri obligationem amplectendi eam sententiam, quæ tutum proponit, & requirit remedium. Ita disserit præcitatus Auctor cum aliis non paucis; qui quamvis pœnitentem ab integritate Confessionis aliquando excusari posse admittant, tunc scilicet, cum, si quod peculiare factum Confessario aperiat, grave aliquod damnum aut sibi, aut alteri obventurum haud temere pertimescat; ipsum tamen Confessarium negant posse, absque lethalis peccati noxa, se se subtrahere ab onere audiendi integram Confessionem etiam peste contacti, qui integre confiteri cupit, quantumvis illi contrahendæ pestis periculum se objiciat; cum propriam ipse vitam in concreditarum sibi animarum salutem cuilibet periculo exponere teneatur.

XX. Disserendum tandem superest de administratione duorum Sacramentorum, Eucharistiæ, & extre-

mæ

mæ Unctionis. Qua in re si sustineri tuto potuisset, quæcumque a S. Carolo Borromæo gesta fuerunt, non tam ab illius heroicæ perfectionis studio, quam a communi lege, & obligatione profluxisse, facile omnino fuisset ad propositum a Vicario Apostolico Juliæ Cæsareæ postulatum respondere; nimirum duo illa Sacramenta fidelibus peste correptis eadem plane ratione ministranda esse, qua bene valentibus administrantur; ita enim se præstitit S. Carolus, atque ita quoque cavit in suo quinto Provinciali Concilio. Quod etiam perspicue deprehenditur ex duabus ejusdem epistolis ad Ariminensem Episcopum datis, altera quidem die 18. Julii, altera vero die 5. Augusti anni 1577. quæ referuntur ab eo, qui elucubratis adnotationibus locupletiorem facit Sancti Præsulis Vitam a Giussano conscriptam, *præcitato loco*. Et quidem in priore epistola ita legitur: *Scribis, istbic dictatum, a me fuisse adbibitum cochlear, quo ægris sacra Altaris mysteria porrigerem. Hoc certum babe, id officii manibus semper meis præstitum fuisse, quibus etiam sacro Oleo morientes inunxi. Cur enim ab bumana ope subsidium mutuarer, cum mibi Deum adfore certo sperarem? Fatendum tamen est, quædam mibi indicata remedia nunquam fuisse neglecta*. Secundæ vero epistolæ hæc alia sunt verba: *Aliquorum metu inductus erat bic mos, pestilentiæ initio, ut argenteo cochleari infirmorum labiis Christi Corpus offerret: sed in quodam congresso Theologorum cœtu sancitum est, ne id deinceps auderent: immo probibitus est Patenæ etiam porrigendæ usus, qui tamen primum retentus cum Sacerdotibus fuerat, mox deinde intermissus*. Denique in præcitata sua quinta Provinciali Synodo *tit. Cautio in Sacerdote ministrante*, Ita decretum fuit: *In omni Sacramento, multoque magis in sanctissima Eucharistia ministranda, cavebit, ut evitandi periculi, vel suspicionis causa, ne quid vel minimum, quod novum sit, ad ministrationis ritum introducat, neve instrumentum, aliudve quid simile ad ministrationem, pro digitis, vel adeo in iis ipsis, adhibeat*. At, retenta superius indicata animadversione, quod scilicet S. Caroli gesta heroicis factis accensentur, nec Provinciali Synodo Mediolanensi legis auctoritas tribui potest extra Mediolanensis Provinciæ fines, necesse fuit, aliunde examen, ac definitionem propositæ quæstionis repetere.

XXI. Docent nonnulli, vel ipso pestis tempore, ac etiam urgente contrahendi morbi periculo, nihil plane deflectendum esse ab usitato ministrandæ Eucharistiæ ritu; ideoque Sacerdotem teneri eandem suismet manibus ægro ministrare: idque, non minus ut vigens disciplina sarta tecta servetur, quam ut omne arceatur inconveniens, quod posset facile contingere, quoties aliis, ac aliis modis Eucharistia ministraretur. Bonacina *de Sacramento Eucharistiæ disput. 4. quæst. 5. punct. 2. sub. n. 9.* Capisucch. *in Quæst. Moral. quæst. 2. pag.* 81. Escobar *tom. 3. quæst. 1. lib. 20. problemat.* 98. Tamburin. *in Methodo SS. Communionis cap. 5. §. 10. n. 21.* Quart. *ad Rubricas Missalis part. 2. tit.* 10. *sect. 3. dub. 3. difficult.* 3. la-Croix *tom. 2. lib. 6. part. 1. n.* 486.

XXII. Mitiores alii sunt, qui perpendentes ex una parte obligationem, qua in mortis articulo constituti tenentur sanctissimum Viaticum suscipere, ex alia vero onus, quod Sacerdoti incumbit, ut illud iis administret; optimum factu esse putant, omnem operam dare, ut facilior, quoad fieri potest, & expeditior evadat ministratio, atque ita omnis causandi, seque excusandi facultas adimatur iis, qui nimia contrahendi morbi formidine omnem rationem comminiscuntur, qua onus ministrandæ Eucharistiæ peste laborantibus a se removeant. Itaque hi tuentur, quoties iniri possit ratio, seu methodus haud indecens, ministrandi peste contactis sacrum Viaticum, absque eo quod Sacerdos manibus ipse suis Sacramentum in os ægroti immittere cogatur, illius usum minime esse interdicendum. Bissus *in sua Hierurgia verb. Eucharistia pag.* 408. Pasqualig. *in Theoria & Praxi jurium, obligationum, & privilegiorum eorum, qui in periculo, aut articulo mortis constituuntur, quæst.* 265. Gobat *tract. 4. cas. 21. n. 433. & seq.* Mancin. *in Tractatu visitandi infirmos part. 8. dub.* 18. Vener. *in Examine Episcoporum lib. 4. cap. 46. num.* 47. Bartholomæus Gavantus *in Enchirid. Episcopor. verb. Pestis num.* 7.

XXIII. Alii tandem huic ipsi sententiæ adhærentes, ac eorundem Doctorum, quos nuper citavimus, vestigia sequentes, varios proponunt modos ministrandi Eucharistiam peste correptis, absque eo quod Minister id propriis manibus præstet: ex quibus sane modis aliqui improbantur, veluti minus tuti atque decentes; nonnulli vero satis apti existimantur, congruentesque functionis peragendæ tempore pestis ab eo, qui sacrum Viaticum ministraturus, timet, ne, nudis manibus illud ministrans, pestilenti morbo corripiatur.

XXIV. Primæ classi accensentur sequentes modi; inserendi nimirum Eucharistiam in panem domesticum, vel inter duas non consecratas particulas extrema earum parte madefacta, ut sibi invicem adhæreant, commonefacto inde ægrotante, delitescere intra panem domesticum, vel inter particulas non consecratas sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Hanc alii methodum exhibent: aureo scilicet, vel argenteo forcipe Eucharistiam apprehendendi, aut eam collocandi super extremitate oblongæ laminæ, quæ in semicirculi formam desinat, atque ita eandem exporrigendi ægroto, qui peste laborat. Est etiam, qui suggerat, ministrari posse sacrum Viaticum manibus chirothecis indutis. Neque desunt qui consentiant, ut, dum periculum pestis imminet, plures sacratæ Particulæ tradantur recte se habentibus, qui eas religiose servent, ac, ubi peste corripiantur, cum debita veneratione suscipiant. Improbantur itaque omnes recensiti modi, vel ob periculum gravis alicujus inconvenientis perfacile eventuri, quoties aliquo ex his modis Eucharistia ministraretur; vel ob indecentiam, quæ, aliquo ex illis in praxim deducto, nullatenus evitari posset.

XXV. Ex secunda classe sunt alii mox recensendi modi; apponendi scilicet Sacramentum in mensula decenter parata, Sacerdote commonefaciente infirmum, ut eo vescatur, nec inde abscedente, quousque ægrotans sacram Particulam sumpserit, ac deglutierit: qua in re exequenda, nonnulli addunt, posse sacram Particulam immitti in vasculum, in quo vini non consecrati, vel aquæ haustus contineatur, eaque ratione facilem æque, ac decentem modum haberi dicunt, ut Sacerdos non cogatur manibus ipse suis Sacramentum infirmi labiis admovere; atque hi sunt probati modi. De duabus hisce classibus, tam scilicet de rejectis improbatisque, quam de receptis atque probatis modis administrandi Eucharistiam infectis peste, congruenter ad ea, quæ hucusque adnotavimus, disserunt Chapeaville *in Tractatu de necessitate & modo ministrandi Sacramenta tempore pestis a quæst. 30. ad quæst.* 35. & Sylvius *in Additionibus* ad *3. part. D. Thomæ quæst. 32. art. 3. conclus. 4. pag. 589. & seq.* In Gallia sive in aliquibus illius regni diœcesibus, sacrum Viaticum peste infectis ministratur involutum charta, vel brevi lineo panno, qui ibi constituitur, unde possit ab ægrotante apprehendi; veluti testatur Pontas *præcitato loco*. Fertur Præsul de Marchis Archiepiscopus Smyrnæ, ejusmodi nempe civitatis, quæ frequenti peste obsidetur, indulgere consuevisse, ut Eucharistia poneretur super mensulam, cui imposita fuisset albæ mundæque chartæ plagula, quæ, suscepta ab ægro sacra Particula, statim igne com-

comburerentur. Et quidem Auctores proclives se se exhibent in eam opinionem, quæ admittit, ut Eucharistia in mundo decentique loco deponatur, ex quo eam suscipiat, absumatque is, qui peste laborat. Videantur Leander *part. 2. tract. 7. de Eucharistia disput. 4. quæst. 20.* Passerinus *in 3. part. S. Thomæ quæst. 62. n. 33. & 34.* qui valde mirantur, Dianam *tom. 2. tract. 2. resolut. 100. editionis coordinatæ*, hunc quoque modum improbare, cum ceteroquin ipsa alibi docuerit, si æger deglutire nequeat sacram Particulam, condendam eam esse in vasculo una cum aquæ, vel vini non consecrati haustu, ut ita eam æger facilius absorbere valeat. Siquidem in hac quoque facti specie contingit, quod is, qui sacro pabulo reficitur, illud e Sacerdotis manibus immediate non sumit: quod plane illud est, quo præfatus Auctor impellitur ad rejiciendos modos, quos ceteri in Eucharistia peste laborantibus ministranda adhibendos proposuerunt, atque probarunt.

XXVI. Muratorius in Tractatu superius citato de *Peste lib. 3. cap. 4. pag. 366. & seq.* valde proclivem se ostendit in aliquam idoneam, honestamque rationem, qua & ministretur pestilenti morbo laborantibus Eucharistia, & simul ministrantium indemnitati consulatur; scite animadvertens, haud oportere ex ritibus, qui secundis rebus atque temporibus religiose servantur, metiri ac definire eos, qui luctuosissimorum temporum duræ necessitati possint congruere. Vult tamen, id omne moderandum ac definiendum esse judicio Episcopi cujusque loci, nec integrum esse singulis Sacerdotibus eam, quam quisque maluerit, rationem seligere. Porro, congruenter ad hoc idem systema, post accuratum rei examen, rescriptum fuit postulato Vicarii Apostolici Juliæ Cæsareæ; videlicet, advigilandum ipsi esse quammaxime, ut peste correptis Sacramenta ministrarentur: quo vero ad modum administrandæ Eucharistiæ, si Sacerdotes deprehendisset alienos atque abhorrentes a ministratione suis manibus peragenda, modum ipse statueret, audito prudentium consilio, atque præ oculis habito decore in tanti Sacramenti administratione servando, ut quidquid eidem repugnans deprehenderet, omnino usurpari prohiberet. Neque enim facile visum est, a longe interroganti responsum reddere, quo certus modus, certaque ratio ineunda præscriberetur; ad hoc enim omnino fuisse opus ob oculos habere omnes circumstantias, easque præsertim, quæ possent regioni congruere, ac perspectos habere modos, qui dum alias pestis, ea in regione satis superque frequens, grassaretur, in usum & praxim fuerunt deducti.

XXVII. Suarez *tom. 3. in 3. part. S. Thomæ disp. 82. sect. 3.* quæstionem instituit, an omnino necesse sit, ut is, cui Eucharistia ministratur, alius sit ab eo, qui eam administrat; & consequenter, an liceat laico sibimet ipsi Sacramentum hoc ministrare: respondetque, licere id laico, quoties in extremam mortis necessitatem conjectum se sentiat, nullusque reperiri possit Sacerdos, qui ipsi Eucharistiam ministret. Quam in rem utitur exemplo Mariæ Scotorum Reginæ, quæ, antequam martyrium subiret, *Sacramentum, quod apud se habebat, propriis manibus sumpsit, cum summa omnium laude; &, quamvis fortasse habuerit ampiam circa hoc Pontificis concessionem, tamen etiam sine illa pie & sancte fecisset.* Cardinalis Bona, Martene, & Morinus, monumenta afferunt omni exceptione majora, ad evincendum, laicos, juxta veterem disciplinam, Dominici Corporis participes fieri consuevisse, accipiendo a Sacerdote Eucharisticum Panem, eumque suis manibus in proprium os inserendo: quod quamvis nunc temporis obsoleverit, haud tamen damnari meretur Sacerdos, qui sacro Viatico reficiendus, annuente Sacerdote ministrante, illud manibus susciperet, atque ad os suum ipse admoveret. Egimus ipsi hac de re in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib. 3. cap. 38. n. 17.* & in alio Opere nostro *de Sacrificio Missæ sect. 1. n. 345. & sect. 2. nu. 153. Latinæ editionis*. Verum, redeundo ad veterem usitatum morem exploratum est, consuevisse viros in nudas manus Eucharistiam excipere, mulieres vero in album pannulum. Georgius *tom. 3. Liturgiæ Romani Pontificis cap. 19. n. 4.* quærit, an albus ille pannulus, in quem mulieres sacram Eucharistiam excipiebant, ut eam inde suis manibus susciperent, appellaretur *Dominicale*, uti contendunt Baronius, Binius, Sirmondus, & Mabillonius; an potius *Dominicale* esset, ac diceretur velum illud, quo caput obtegebant, cum ad sacram Mensam accedebant. At, quidquid sit de erudita hac controversia, illud certum est, per plura secula laicos, qui sacra Communione reficiebantur, in proprias manus excepisse Eucharistiam, suisque itidem manibus illam in os intulisse; feminas vero Eucharistiam suscepisse in album pannulum, eandemque subinde suis & ipsas manibus ad os transtulisse. Ideoque, si nullo expresso præcepto cavetur, ut, dum laici sacræ Communionis participes fiunt, alia sit ministrantis, alia vero suscipientis persona; si pluribus labentibus seculis Eucharistiam acceperunt laici, viri quidem in nudas manus, mulieres autem in album pannulum; si huic rei nil aliud objicitur, quam subsecutus contrarius usus; neque modo contenditur, ut, hoc sublato, mos ille vetustior universim redintegretur, sed tantummodo ut certo, nec ita frequenti casu, sævientis scilicet pestis, ad faciliorem & expeditiorem reddendam ministrationem sacri Viatici, miseris moribundis exhibendi, remoto simul a ministris, quantum fas est, oppetendæ mortis timore, ac periculo, possit Episcopus, adhibitis in consilium sapientibus viris, modum aliquem, aptamque ejusmodi ministrationis rationem permittere, quamvis ei juncta esset implicita veluti facultas, ut is, qui sacro Christi Corpore reficitur, suis ipse manibus sacram Particolam apprehendat, atque in os suum inferat: magnis profecto animis opus est, ut tam æqua, tam proficua moderatio improbetur, ac rejiciatur, miseros ægrotos eo calamitatis adigendo, ut proximum incurrant periculum ex hac vita decedendi sine Viatico, quemadmodum animadvertit Pontas *verb. Communio cas. 18.* subditque etiam Muratorius *loco supra citato*.

XXVIII. Thomas Cardinalis Cajetanus *in Commen. ad cap. 26. Matthæi vers. 26.* ad illa verba: *Accipite, & comedite*: scribit quæ sequuntur: *Adverte hic, quod, sicut Ecclesia laudabiliter, pro reverentia Eucharistiæ, non utitur Eucharistiæ cibo, nisi jejuna (excepto extremæ ægritudinis articulo), licet Dominus inter cœnandum communicaverit Discipulos; ita laudabiliter pro reverentia Eucharistiæ abstinet ab isto modo manducandi: Accipite, comedite: ut nonnisi sacris manibus tangatur Eucharistia. Verum, ad imitationem Christi, communicare tali modo in articulo necessitatis, non esse inconveniens: sicut etiam non jejunos, ut dictum est, in articulo necessitatis communicamus. Esset autem necessitatis articulus, si tempore epidemiæ non haberetur Sacerdos, qui prope offerret Eucharistiam; & locando super præparato loco, diceret communicaturis prope expectantibus, & adorantibus: Accipite, comedite: possent enim reverenter accipere, & comedere: sicut fecerunt Christi Discipuli, qui acceperunt a Jesu, non manu ad manum, sed ex mensa; cum sederent multi in tanta distantia, ut manus Jesu manibus eorum non possent jungi. Crediderim ego, quod, sicut unum calicem communem omnibus tradidit, ita in una patina panem in duodecim buccellas fractum manibus propriis tradiderit; & quod hinc Ecclesia usum patinarum Apostolica traditione acceperit:*

ita

ita quod, sicut calicem unus Discipulus dedit alii, ita patinam cum pane sancto propinquiores Jesu remotioribus successive porrexerint. Hactenus Cajetanus. Doctrina hæc displicuit Ambrosio Polito Catharino Archiepiscopo Compsæ, Scriptori suppari ipsi Cajetano; ambo enim floruerunt sub initium XVI. seculi: nec dubitat Catharinus, tanquam reum *contemtus*, & irreverentiæ erga Eucharistiam, Cajetanum traducere sequentibus verbis *pag.* 421. *lib.* 5. *Annotationum contra Commentaria Cajetani edit. Lugdun. ann.* 1543. *Quod novum quoque modum ministrandi hoc Sacramentum Cajetanus tradiderit, videlicet per manus laicorum, & instrumenta inanimata, ob metum contagionis, & ut etiam ipsi peste laborantes propriis manibus sibi ministrent, spectare ad contemptum tanti Sacramenti, non dubito. Præterquam enim quod est hæc nova, & singularis ejus traditio, adversatur etiam aliorum doctrinæ. Nam Petrus de Palude in* 4. *longe prudentius docet, in quacumque causa non licere laicis nec sibi, nec aliis, hujusmodi Sacramentum ministrare. Quanto minus hoc permitti debet peste laborantibus, qui plerumque mania corripiuntur; & quanto etiam minus per instrumenta inanimata.* Sed Catharinum excessisse in censura, tum quia non fideliter Cajetani sententiam retulerit, tum quia non admodum solide eam impugnaverit, facillime ostenditur. Cajetanus non concedit laicis, tempore pestis, tangere manibus Eucharistiam; sed illam a Sacerdote depositam in loco apto, admoto ore, assumere. Nec sumentes hoc modo dicerentur proprie Ministri Eucharistiæ, sed cooperarentur ministrationi; ut sane omnes laici cooperantur, dum ore a Sacerdote suscipiunt Eucharistiam: uti scite notavit Gabriel Henaus *Tract. de Eucharistia disp.* 15. *sect.* 3. *a.* 45. qui licet pluribus confirmet, solum Sacerdotem esse Ministrum hujus Sacramenti; tempore tamen pestis, juxta Cajetani placitum, admittit, infirmis posse porrigi in Patena, vel alio mundo vase, ex quo, ore admoto, sumant: nec proinde concedit, in tali eventu infirmum fore Ministrum Sacramenti. Paludanus vero *in* 4. *sent. dist.* 23. *quæst.* 1. nil habet contra sententiam Cajetani: solum enim docet in genere, Ministrum Eucharistiæ esse Sacerdotem, de quo nemo dubitat; de eventu vero pestis tacet omnino. Quod addit Catharinus de mania, non est ad rem: si qui enim sint laborantes peste, qui etiam mania correpti deprehendantur, cum digne & reverenter, ob maniam, sumere non possint, neque a manibus Sacerdotis sumere debent. Ceterum pro sententia Cajetani tempore pestis, præter supra cumulatos, stant quoque Hieronymus Venerius Archiepiscopus Montis regalis *in Examine Episcoporum lib.* 4. *cap.* 46. *nu.* 47. Marchantius *in Horto Pastorum tract.* 6. *lect.* 3. Novatus, & alii.

XXIX. Administrationem Eucharistici Sacramenti subsequitur demum extremæ Unctionis ministratio: de qua quidem parum nobis differendum est, quod pertinet ad partes corporis sacro Oleo liniendas; cum jam constitutum sit, ut, dum contagiosi morbi grassantur, ad evitandum contagionis periculum, sufficiat inungere organum illius sensus, qui patentior, sive inunctioni magis expositus se offert, proferendo interim Sacramenti formam sequenti ratione: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum &c.* uti supra *lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 4. ostendimus. Videri quoque possunt Natalis Alexander *in sua Theologia dogmatica & morali tom.* 1. *lib.* 2. *de extrema Unctione cap.* 5. *regul.* 6. Herminier *in Tract. de Sacramentis tom.* 3. *de extrema Unctione cap.* 2. §. *Quæres utrum plures*, Tournely *in suis Prælectionibus theologicis de Pœnitentia, & extrema Unctione* §. *Quæres tertio, pag.* 35. *impressionis Parisiensis anni* 1728. modernus Benedictus Gaetani, Episcopus Collensis, *in sua Disceptatione historica de extrema Unctione cap.* 8. *pag.* 98. & omnium latissime Diana *in editione coordinata tom.* 3. *tract.* 1. *resolut.* 60. Quapropter illud tantummodo discutiendum superest, an tempore grassantis pestis liceat Sacramentum extremæ Unctionis ministrare, seu Unctionem sensus peragere, adhibita oblonga virga, cujus extremæ parti alligatus sit, firmiterque adhæreat gossipii pugillus sacro imbutus Oleo, quo scilicet contingatur, & liniatur pars illa corporis, quæ sola inungitur, cum Sacramentum peste laboranti administratur.

XXX. Ratio hæc, sive methodus ministrandi extremam Unctionem probatur a Saintebeuve *tom.* 3. *cas.* 88. ac fertur etiam in praxim deducta per plures Galliæ diœceses, quas pestis invaserat; uti testatur Pontas *præcitato loco verb. Communio cas.* 18. & *verb. Caratus cas.* 4. Consentiunt plures alii Auctores: Sylvius *in Additionibus ad* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 32. *art.* 3. ubi differens de Sacerdote extremam Unctionem ministrante ei, qui peste laborat, hæc habet: *Uti potest virga oblonga vere tamen Oleo tincta, sic ut perficiatur Unctio &c. Peracta autem Unctione, virgam ejusmodi aut purgabit ac in similem usum servabit, si aurea sit, vel argentea, propter reverentiam Sacramenti, vel igne comburet, si sit lignea*: & ante Sylvium id ipsum docuerat Chapeaville *in cit. Tract. de necessitate & modo ministrandi Sacramenta tempore pestis quæst.* 39. ubi recte concludit, dum, sæviente peste, Sacramentum extremæ Unctionis hoc modo ministratur, nihil desiderari, quod ad substantiam pertineat, sive ex parte formæ, sive etiam ex iis, quæ præstanda sunt a Ministro, qui vere dicitur ungere, licet memorata virga utatur; quomodo eum scribere affirmamus, qui ad litterarum characteres efformandos calamo utitur. In Rituali Romano *in Ordine ministrandi hoc Sacramentum* hæc verba leguntur: *Deinde intincto pollice in Oleo sancto, in modum Crucis ungit infirmum*: ex quibus oritur obligatio, semota necessitatis causa sectandi præscriptam ibi methodum; ita ut, qui secus agit, peccati reatum incurrat. At quoties adsit gravis urgensque necessitas expeditos facilesque inveniendi modos, quibus pestifero morbo infecti hujus Sacramenti participes fieri possint, nulla subest justa ratio, quæ possit Episcopum remorari, ne facultatem faciat Sacerdotibus extremæ Unctionis Sacramentum superius indicato modo administrandi. Videatur hac ipsa de re Pasqualigus *memorato Opere quæst.* 356. ubi postquam sedula cura collegit Doctores omnes, qui in eandem sententiam consentiunt, hæc addit *n.* 3. *Dicendum est, extremam Unctionem ministrari posse mediante aliquo instrumento ex causa rationabili, qualis esset ad evitandum periculum infectionis tempore pestilentiæ. Ratio autem est, quia etiamsi Minister utatur instrumento aliquo, adhuc tamen vere, & in communi existimatione dicitur ungere; siquidem frequenter unctio solet fieri mediante aliquo instrumento: & ideo salvatur, quod Minister sit causa effectiva Unctionis, ex generali ratione, quod actio, quæ fit mediante aliquo instrumento, dicitur esse immediate ab agente principali, cum instrumentum non agat, nisi ut motum ab illo*. Præter auctores autem inibi ab eo congestos, huic quoque sententiæ subscribunt Suarez *in* 3. *part. S. Thomæ tom.* 4. *disp.* 44. *sect.* 3. *sub num.* 10. *pag.* 549. *Venetæ impressionis anni* 1603. Giribald. *de Sacramentis in genere tract.* 1. *cap.* 1. *dub.* 4. *num.* 26. Rosignol. *tom.* 16. *part.* 2. *de extrema Unctione quæst.* 5. *art.* 5. *num.* 5. & 6. la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *de extrema Unctione num.* 2115. Wigandt *in Tribunali Confessariorum tract.* 14. *examin.* 4. *sub num.* 107. & 117. du Hamel *tom.* 7. *Theologiæ tract. de extrema Unctione differt.* 2. *cap.* 1. *sub num.* 2. Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 4. *resol.* 34. & 35. Zuccherius vero *in Decisionibus Cleri Patavini anni* 1708. *casu* 1. *discusso mense*

Octo-

Octobris, *dub.* 2. in hanc ipsam sententiam eo propensiorem se esse fatetur, quod eam admissam, & traditam videat ab iis quoque, qui in Eucharistia ministranda non consentiunt posse Sacerdotem aliam inire rationem, quam ut sacram Particulam in os ægroti peste laborantia propriis manibus inserat.

CAPUT VICESIMUM.

De Postulatis spectantibus ad Christifideles Turcarum Imperio subjectos.

Retulerunt Albaniæ Episcopi, pauperes Catholicos illius regionis hanc plerumque artem exercere, ut naves suas onerent tormentis bellicis tum majoribus, tum minoribus, ensibus, plumbeis globulis, nitrato pulvere, ære, chalybe, funibus, rudentibus, aliisque rebus ad onerarias æque, ac bellicas naves instruendas necessariis, eaque omnia ad Turcas transvehant: neque vero hanc artem intermittere eos posse; tum quia Turcico imperio subduntur, ejusque gravissimo premuntur jugo, nec alia ratione ærumnosam vitam tolerare, suasque inopes familias sustentare valent; tum etiam ut habeant, unde tributum iisdem Turcis persolvant, quo non soluto, omnino perderentur. Quoniam vero hæc omnia Ecclesiasticis sanctionibus prohibentur, subdiderunt iidem Præsules, facere se non potuisse, quin minus a Sancta Sede implorarent pro Catholicis sibi subditis privilegium, quod & eorum conscientiam solaretur, & facultatem iis afferret id ipsum persequendi, sublato periculo incurrendi pœnas, & censuras indictas in eos, qui id agunt, quod a memoratis populis hucusque factitatum esse fatebantur.

II. Sane, præmissa omnia canonicis sanctionibus esse vetita, perspicuum fit *ex Cap. Ita quorumdam*, *ex Cap. Significavit*, *Cap. Quod olim*, *Cap. Ad liberandam*, *de Judæis & Saracenis*, *Cap. Multa*, *lib.* 5. *Extravagantium communium*, *Cap. unic. de Judæis*; *inter Extravagantes Joannis XXII.* præter id quod legitur in Bulla Cœnæ Domini, quæ singulis annis iterum solemniter publicatur. Præterea similis prohibitio deferendi arma, & bellica instrumenta ad hostes reipublicæ, ex civilibus etiam legibus oritur, nimirum *ex l. Nemo*, *Cod. Quæ res exportari non debeant*, *l. final. Cod. de pœnis*.

III. Putarunt nonnulli, interdictum illud, ne arma, ac bellica instrumenta deferantur ad Turcas, originem simul & causam duxisse a Crucesignatorum expeditionibus toties indictis, atque susceptis ad Terram Sanctam ex hostium manibus redimendam; propterea quod hujusmodi bellicorum instrumentorum ad Turcas transvectio eo tempore facta magnum detrimentum Christianæ rei inferre potuisset: ideo, quoties Crucesignatorum expeditio non habeatur, & quoties bellum in Turcas actu non ferveat, locum hujusmodi sanctionibus esse non debere. Nos autem haud quidem inficiabimur, nonnullas ex præindicatis prohibitionibus tunc prodiisse, cum sacrum bellum a Crucesignatis gerebatur, & memoratæ rationi proxime innixas fuisse. Hujusmodi plane est illa, quam Beatus Gregorius X. edixit in sua Constitutione 2. cui initium *Adaperiat*, *nu.* 2. *part.* 2. *tom.* 3. *Bullarii Romani novissimæ editionis*: *Nonnulli maledictionis alumni*, *solo nomine Christiani*, *terrena duntaxat*, *non cælestia sapientes*, *& insistentes perniciosis lucrorum studiis*, *ut in voluptuosæ vitæ fæcibus latius debacchentur*, *victualibus*, *armis*, *vasis*, *navalibus*, *& aliis necessariis*, *causa damnati quæstus*, *Christi muniunt inimicos*, *ut ad pugnationem Fidei*, *Christianorum*, *ac Terræ Sanctæ depressionem*, *robore fortiori sic muniti consurgant*. At negabimus, & jure quidem negabimus, omnia interdicta hujusmodi fuisse tunc evulgata, dum Cruciatæ haberentur, nec alium iis finem statutum fuisse, quam Terræ Sanctæ ex Turcarum manibus vindicationem; tum quia similis prohibitio, uti monuimus, inserta legitur Bullæ, quæ adhuc quotannis in die Cœnæ Domini publicatur; tum quia eadem præcipue innititur improbitati ipsius actionis, ex qua naturaliter sequitur, ut potentiores, & animosiores fiant Christiani nominis hostes, atque ita Catholicorum respublica facilius opprimatur, ac subvertatur.

IV. Docent alii, justis urgentibus causis, semotoque semper animo juvandi Turcas, posse Romanum Pontificem pauperes Christifideles donare privilegio asportandi arma, atque militaria instrumenta ad Turcas, dummodo cum iis actu bellum non ardeat. Ita disserit Alterius *de Censuris lib.* 5. *cap.* 11. *disput.* 8. Immo contenditur, hujusmodi privilegio Januenses a Sixto IV. & Julio II. Pontificibus, Venetos autem a Martino V. Pontifice fuisse donatos; uti videre est penes Sayrum *de Censuris lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 36. Sebastianum vero Lusitaniæ Regem a Gregorio XIII. id ipsum obtinuisse, quemadmodum evincitur ex hujus Pontificis Brevi, incipiente *Exponi nobis*, relato *num.* 72. *part.* 3. *tom.* 4. *citati Bullarii*: At nullum fortasse ex hujusmodi exemplis eidem casui, de quo nunc agimus, congruere merito dici potest. Licet enim in præindicatis Januensium, Venetorumque privilegiis expressa legatur facultas exercendi, etiam dum bellum geritur, cum Turcis mercaturam; iisdem tamen in privilegiis semper excipiuntur arma: idque tantummodo indulgetur, ut vendantur funes pro navibus ad eorum portum appellentibus, ac insuper quædam stamni, plumbi, æris, & aurichalci species, uti recte observat Cardinalis Toletus *in sua Instructione Sacerdotali lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 10. Nec quicquam ab iis discrepat privilegium Lusitano Regi concessum, cum in ipso facultas fiat Catholicis, qui ex Lusitaniæ, aliisque regnis navigant ad Caput de Guea; aliasque Africæ regiones, ut transvehere possint ad infideles, ipso quoque belli tempore, merces, aliasque res universas, exceptis tamen iis, quæ Bulla Cœnæ Domini asportari prohibentur: *Ad Caput de Guea*, *& ceteras Africæ partes*, *etiam belli tempore*, *commercii causa se transferendi*, *ac ibidem commeatus*, *merces*, *victualia*, *& quascumque alias res*, *non tamen in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis prohibitas*, *deducendi*, *transvehendi*, *& transportandi*.

V. Reginaldus rem supra modum acriter tuetur, interdicta hujusmodi, neque locum, neque vim obtinere, quoties ea, quæ Christifidelibus obvenit ex negotiatione utilitas, major sit damno, quod ex armorum, bellicorumque instrumentorum transvectione ad Turcas, obventurum timetur. Verum hanc sententiam oppugnant Mendoza, & latius Diana *coordinatæ editionis tom.* 5. *tract.* 1. *resolut.* 46. Ideoque alii, rem ad Theologiæ principia exigentes, advertunt, ignea tormenta diversi moduli, seu enses, modico numero ad Turcas transvehere, cum in ipsos bellum non geritur, esse quid per se, ac natura sua indifferens, modo id non fiat iniquo animo, & consilio nocendi Christifidelibus; ideo autem pravum evadere, ac etiam excommunicationis pœna vindicari, propterea quod Ecclesia, justis urgentibus causis, hoc fieri interdixit. Ex quo inferunt, cum pauperes Christifideles, quidquid in hoc genere agunt, haud certe eo consilio præstent, ut detrimentum inferant iis, qui unam eandemque cum ipsis Religionem profitentur, sed tantummodo ut inopes familias suas alant, & habeant unde tributum possint persolvere, atque ita impendentem suo capiti ruinam evadant; conticescere omni-

omnino in hac facti specie Ecclesiasticam legem, eamque, tanto urgente incommodo, non obstringere. Ita differunt Ugolinus *de Censuris part. 2. cap. 7. §. 1. num. 4.* Sayrus *eodem Tract. de Censuris lib. 3. cap. 1. sub nu. 34.* Castropalaus *Oper. moral. part. 6. disput. 3. de Censuris punct. 8. num. 17.* Duard. *in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 7. quæst. 12. num. 2. & 3. & quæst. 38. conclus. 1. num. 13.* Bonacina *Oper. moral. tom. 3. de Censuris in Bulla Cœnæ disput. 1. quæst. 8. punct. 4. proposit. 4. num. 13.* Filliucius *Oper. moral. tom. 1. tractat. 16. cap. 6. de Censuris in particulari quæst. 7. num. 147.* Schmalzgrueber *in lib. 5. Decretal. tit. 6. de Judæis sub num. 47.*

VI. Alii insuper opportune animadvertere non prætermittunt, Christifideles Turcarum imperio subjectos, si iisdem sibi imperantibus arma suppeditent, vel ad designatum ab ipsis locum eadem transvehant, dummodo id peragant remoto semper iniquo animo nocendi Christifidelibus, haudquaquam fieri obnoxios canonicis sanctionibus, quibus indefinite, ac universim id fieri prohibetur: Navarrus *consil. 3. & tribus sequentibus lib. 5. tit. de Judæis*, Leander *in Quæst. Theol. part. 4. tract. 3. de Bulla Cœnæ disput. 3. quæst. 3.* Salmanticenses *in Cursu Theologico morali tom. 2. tract. 10. de Censuris cap. 4. punct. 6. Excommunicat. 7.* Schiara *in Theologia bellica tom. 2. lib. 5. difficult. 24. num. 22.* Franciscus a Breno *in suo Manuali Missionariorum tom. 2. lib. 1. cap. 2. quæst. 2.* & præcipue *num. 6. & nu. 9.* eodem plane modo, quo ab omni culpa immunes censentur miseri illi Christifideles, qui in Turcarum triremibus captivi, una cum illis remum agunt, cum Turcicæ in Christianorum naves impelluntur, si id, quod faciunt, verberibus & dura servitutis lege coacti faciant, nihil ceteroquin ipsi in Christifideles animo infensi: Alterius *de Censuris lib. 5. cap. 10. §. Hæc opinio*, Azorius *Instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 23. quæst. 17.* Molina *de justitia & jure disput. 115. tom. 1.* Thesaurus *de Pœnis Ecclesiasticis part. 2. verb. Arma cap. 8. §. Quæres primo*. Tolet. *Instruct. Sacerdotal. lib. 1. cap. 24. nu. 6.* ibique Adden. a Breno *tom. 2. Manual. Missionarior. lib. 1. cap. 2. quæst. 2.* ubi demonstrat, quantum intersit discriminis inter hanc facti speciem, & alteram, de qua sermo est in propositione 51. inter proscriptas ab Innocentio XI. ubi proponitur famulus, qui metuens dumtaxat, ne ab hero torvis oculis aspiciatur, male tractetur, aut domo expellatur, scalam admovet, ostium reserat, vel quid aliud præstat ejusmodi, ut herum ipsum alienas ædes iniquo consilio pervadere nitentem adjuvet.

VII. Albanensibus itaque Episcopis, qui in relatione status suarum Ecclesiarum petitionem, de qua hucusque disseruimus, pro miserrimis Christifidelibus sibi subditis ad Congregationem de Propaganda Fide detulerunt, post accuratum rei examen, conscriptæ fuerunt, ac datæ encyclicæ litteræ die 14. Martii 1747. quibus, auctoritate nostra, mandatum ipsis fuit, ne molestiam ullam afferrent miseris illis Catholicis, si suis navibus ad Turcas, nullo inter hos, & Christifideles indicto bello, transveherent sclopos majores, atque minores, sarissas, gladios, plumbeas glandes, nitratum pulverem, chalybem, ferrum, aurichalcum, æs, funes, aliaque ad onerarias, aut bellicas naves struendas idonea; adhibito tamen modo quoad numerum & quantitatem, quemadmodum plerumque fieri dignoscitur; ac firma ceteroquin & illæsa remanente prohibitione transvehendi, sive pax vigeat, sive bellum ardeat, mortaria, incendiarias pilas, tormenta bellica majora, plumbeos, aut ferreos majoris moduli globos, ipsosque sclopos ingenti numero, quod tamen, ut supra diximus, raro contingit: qua inita ratione, satis provisum putamus, ut & prohibitio, quantum necesse est, sarta tecta servetur, & miseris illis Christifidelibus, nihil iniquo animo molientibus in Religionis sodales, facultas relinquatur comparandi sibi victum, ac evadendi violentias, atrocesque persecutiones, sibi ab iniquis dominis imminentes.

VIII. Gravioris momenti fuit aliud postulatum, ab Archiepiscopis, Episcopis, Parochis, ac Missionariis ejusdem provinciæ Albaniæ propositum; an scilicet permittendum sit Catholicis ibidem sub Turcarum imperio degentibus, ut Mahumetanum aliquod nomen sibi imponant, eoque se compellari faciant, ut ita possint liberi commercii commodis cum Turcis gaudere, simulque evadere pensitationem certi cujusdam exigui census, sive tributi, quod solvere debent omnes, qui cum Turcæ non sint, in Turcarum regionibus commorantur, ac demum ut a persecutionibus, gravissimisque pœnis se eximant, quibus obnoxius fieret quisquis a Mahumetanæ impietatis erroribus ad Christi Fidem translatus, Turcico se nomine compellari non faceret: nam, si deinde Christiano aliquo nomine se nuncupari pateretur, persacile Turcis esset conjicere, ac etiam plane deprehendere, illum ad Christiana sacra transiisse; qua re detecta, haud sane prætermitterent ea parare, atque exequi, quæ ipsorum legibus sanciuntur in eos, qui ab eorum secta ad nostram Religionem convertuntur.

IX. In Concilio Provinciali, sive Nationali Albano, habito sub Clemente XI. Pontifice anno Domini 1703. sancitum fuit *cap. 3.* ut a Sacramentorum communione repellerentur Christiani illi, qui Christi Fidem in corde, ac mente servantes, ab exteriori tamen ejusdem professione deficiunt, sectantes extrinsecus Turcicam vivendi rationem, & Turcicis nominibus se se vocitari permittentes: *In Turcarum consortio Turcico more vitam degunt; dies jejunio sacros esu carnium profanant, & Mahumetanis nominibus vocitantur; in congregatione tamen fidelium, Christianos mores induunt, & officia peragunt Christianorum*. Id ipsum quoque decretum fuisse in nostra Constitutione, cui initium *Inter omnigenas*, quæque est *num. 89. tom. 1. nostri Bullarii*, super disciplina incolarum Regni Serviæ, finitimarumque regionum, ubi §. 3. inter cetera, quæ Christianis interdicuntur, illud recensetur, ne Mahumetana nomina assumant: *Nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent, per labia sua assumere*: idque, licet omni asseveratione testentur, se Christi Fidem in corde fovere. Itaque non absimile fuit responsum, quod, re prius in Congregatione universalis Inquisitionis sedulo examinata, redditum fuit Archiepiscopis, Episcopis, Parochis, & Missionariis Albanensibus: quibus etiam serio injunctum fuit, ne patiantur Christifideles Turcica nomina assumere, iisque se compellari facere, sive ut a tributi pensitatione se subtrahant, sive quacumque alia de causa: eos vero, qui, ejuratis Mahumetis impietatibus, Christi Fidem amplexi sunt, hortentur opportune, ut, quatenus de sua firmitate & constantia pertimescant, ex illis regionibus abscedant, seque transferant ad alias Turcico imperio non subjectas; cum nec his licere debeat pristinum Turcicum nomen retinere, postquam in Christo renovati sunt; nihilque prosit utriusque inviolatam in corde Fidem servare, dum nimis aperte, uti prænotatum est, in exteriori ejusdem confessione deficiunt. Hæc omnia latius persecuti sumus nuperrima nostra encyclica Epistola, incipiente *Quod Provinciale Concilium*, edita die prima Augusti anni 1754. quæ inseretur *tom. 4. nostri Bullarii*: *Districte prohibemus, ne quilibet ex Christifidelibus, quocumque casu, vel prætextu, aut in quibusvis excogitabilibus circumstantiis, eadem Turcica, seu Mahumetana nomina, ut Mahumetani credantur, assumere audeant*: & mox infra: *Illos denique, qui ex Mahumetanis Chri-*

stiani

stiani sunt facti, vel qui istorum sunt filii, si de sua in Fide constantia diffidant, vereanturque, ne, si Turcica deponant nomina, dominantium pœnas incurrant, easdemque subire formident, serio admoneatis, ut omnino regiones illas occulte deserant, & ad terrae Christianorum accedant, atque confugiant, in quibus & Deus qui dat escam omni carni, & fidelium charitas minime ipsis deerit, maxime si Episcoporum commendatitiis epistolis muniantur.

X. Nemo Christianus potest ullam omnino extrinsecus actionem edere eo consilio, ut Turca, vel alterius cujusvis sectæ professor existimetur, quamvis intimo corde sanctam Christi Fidem firmiter teneat. In veteri Testamento Eleazarus amicis hortantibus, ut ad declinandam necem ex immolatis edere simularet, respondit, statutum sibi deliberatumque esse non solum ab esu, sed etiam ab edendi specie abstinere, ne ceteris offensioni & scandalo esset, atque ita animam suam in æternum perderet: *Non enim ætati nostræ dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem &c. decipiantur, & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram. Nam, etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam:* uti legere est *lib. 2. Machabæorum cap. 6.* Redemptor vero noster Dominus Jesus Christus aperte denuntiat, se extrema universalis Judicii die illos nequaquam in suos agniturum, quos in hac vita degeneres quodammodo puduit, ipsius sectatores se profiteri: *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua:* Ita *Lucæ cap. 9.* Inter eos autem, qui coram hominibus erubuerunt se Christi sequaces ostendere, ii procul dubio recensebuntur, qui, temporalis compendii causa, alterius Religionis se esse simulaverint. Et, quamvis Apostolus *prima ad Corinthios cap. 9.* affirmet, se cum Judæis tanquam Judæum, cum Gentilibus tanquam Gentilem conversatum fuisse, opportune tamen adnotat Sanctus Augustinus *epist. 40. alias 9. & epist. 82. olim 19.* id peregisse Apostolum ex charitatis impulsu, quo omnibus familiariter utebatur, ut omnes lucrifaceret; abstinens cum ethnicis a legalibus, quæ, antiquato jam præcepto, non amplius necessario servanda erant; eorumque usum resumens, quoties inter Judæos versabatur, quoniam adhuc vetita non fuerant: iisque ita redactis ad naturam actus per se indifferentis, prout magis ad Fidei incrementum conducere noverat, iisdem abstinebat, vel utebatur.

XI. Ecclesiæ Annales percurrentibus tria occurrunt genera libellaticorum: quorum alii, sævientibus persecutionibus, Fidem negabant, eaque de re obtinebant a magistratibus libellum, seu litteris consignatum testimonium, se idolis sacrificasse, Fidemque Christi negasse: alii vero numerata pecunia emebant securitatis libellum, quem fidem publicam, sive recentiori vocabulo *salvum conductum* appellare licet, eoque pacto obligationem declinabant se se sistendi, & Christi Fidem publice ac palam profitendi; alii denique nec Fidem negabant, nec quidquam illi contrarium actu exercebant; sed, ut securitate gauderent, a magistratibus impetrabant libellos quosdam, seu scripta testimonia, quibus dicebantur idolis sacrificasse, quamvis id esset a veritate alienum. Petrus Annatus *in suo Apparatu ad Theologiam positivam lib. 3. art. 7. tit. de lapsis a Fide* hæc habet: *Duo fuerunt libellaticorum genera: alii qui Fidem negabant: alii vero qui non negabant, sed palam profiteri non audebant, &, ne ad id cogerentur, id pecunia redimebant, securitatis accipiendo libellos, ut supplicia evaderent:* ubi cum Annatus de primo tantum, & secundo libellaticorum genere mentionem faciat, nos de duobus hisce nunc differendo, primum quidem improbatum, alterum vero toleratum fuisse affirmabimus; quemadmodum etiam pluribus demonstravimus in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib. 1. cap. 2.* hos quippe novissimos assimilare licet iis, qui de propria constantia dubitantes, sævientibus persecutionibus, fugam arripiebant, vel latitabant. At non minus, quam primum illud, improbatum quoque fuit tertium genus libellaticorum, eorum scilicet, qui neque verbo, neque scripto declaraverant se quidquam impie aut fecisse, aut facturos esse contra Fidem, sed solummodo ad securitatem sibi afferendam passi fuerant, ut attestationis libello a magistratibus dato assereretur, ipsos sacrificasse, ac negasse Christum, veluti ad rem nostram scribit Auctor Vitæ S. Cypriani, quæ editioni Baluzianæ præmissa legitur, *sub num. 6. Existimo itaque, libellaticos nec voce, nec scripto impie quidquam aut facturos promisisse, aut a se factum declarasse, sed ideirco vituperatos, & justæ pœnitentiæ addictos fuisse, quod securitatis libellos a magistratibus impetrassent ea lege, & conditione, ut in Actis publicis scriberetur, eos sacrificasse, & Christum negasse, quamvis neutrum commisissent:* quod etiam animadvertit Sylvius *in 2. 2. quæst. 3. art. 2. conclus. 3. Sequitur secundo, excusari non posse libellaticos, de quibus Cyprianus epist. 35. 51. 52. & in tractatu de Lapsis, qui cum scirent, sibi non licere idolis sacrificare, pecunia libellum obtinebant, testantem saltem in effectu, quod sacrificassent, ut sic evaderent tormenta, quæ ceteri cogebantur sufferre. Quamvis enim liceat vectigal pendere, ne quis urgeatur aut idolis sacrificare, aut aliter Fidem Catholicam deserere, non tamen licet accipere testimonium sacrificii, quasi per te facti, etsi non feceris.* Ex quibus satis colligi potest, Ecclesiæ spiritum eos aversari, qui quamvis Fidem intrinsecus veluti occlusam servent, faciunt tamen ipsi, vel suo nomine aliquid fieri patiuntur, quod legitimam inducat suspicionem, eosdem a Fide defecisse.

XII. Consentiunt alii quoque Theologi, ex quibus Cardinalis Cajetanus *in Commentar. ad 2. 2. quæst. 3. art. 2. §. 5.* hæc tradit: *Aliud est occultare propriam Fidem, & aliud profiteri alienam fidem, sive accidat utrumque verbo, sive alio signo. Et profiteri alienam fidem nullo pacto licet. Et propterea, sicut mortaliter peccaret, si quis diceret, se esse Judæum, aut Mahumetanum; ita mortaliter peccaret, si uteretur veste, aut bireto, aut quocumque alio signo proprio Judæis, aut Mahumetanis.* Cardinalis Toletus *in Instruct. Sacerdot. lib. 4. cap. 2. de modo & necessitate Fidei num. 3.* id ipsum affirmat: *Quamvis autem semper non sit necessaria Fidei exterior confessio, tamen semper est necessarium non manifestare aliquam sectam; non enim idem est, non ostendere se esse Christianum, & ostendere se esse infidelem. Illud enim non semper est illicitum, sed tantum in duobus casibus positis &c. hoc autem semper illicitum. Unde qui transiens per infidelium terras, vestiret se vestibus, quibus soli infideles utuntur, ut ab aliis non distingueretur, peccaret mortaliter, secundum communem sententiam: ut qui in terris Turcarum ligaret caput tobales alba, ne a Turcis occideretur, vel comprehenderetur; similiter qui Romæ, vel in aliis similibus locis, Judæorum pileo uteretur, ut occultari posset: qui etiam aliis similibus uteretur, usu communi, vel lege solis infidelibus deputatis.* Ipseque præcitatus Sylvius, post firmatum sequens ceteroquin tutissimum effatum theologicum: *Eodem præcepto, quo jubetur assensus veræ Fidei, etiam jubetur ejusdem Fidei professio exterior. Ergo similiter, quo præcepto prohibetur assensus falsæ fidei, etiam prohibetur istius fidei exterior professio. Qui autem simularet falsam fidem exterius, profiteretur illam; ergo peccaret contra præceptum Fidei:* illud in rem nostram dedu-

deducit consequens: *Ex his sequitur, non licere Christiano uti illis rebus, vestibus, & signis, ex quorum usu merito colligi posset esse desertor veræ Fidei, vel alienæ professor. Quare, cum pro diversitate gentium, locorum, & temporum, diversa inveniantur signa sive per legem, sive per consuetudinem significantia, videndum est, an significent distinctionem nationis a natione, an religionis a religione. Si prius duntaxat, licet eis uti absque periculo Fidei, sicut licitum est lingua, seu idiomate nationis illius uti: si posterius, non licet. Ratio prioris est, quia usus talium signorum neque ex sua natura, neque ex institutione, neque ex consuetudine, significat professionem alicujus sectæ. Considerandum tamen est, ne ex tali usu sequatur scandalum; neve tunc signa illa assumantur, quando Fides est profitenda. Ratio posterioris est, quia uti talibus signis, est profiteri, se esse illius sectæ, ad quam significandam sunt per legem, aut consuetudinem instituta. Sic olim signum erat infidelitatis, jurare per fortunam Cæsaris, apud Eusebium lib. 4. cap. 14. thus ad imperium ethnici Imperatoris adolere, etiamsi coram idolo non fieret, apud Nazianzenum Orat. 3. sacros Codices tradere, apud Augustinum lib. 7. de Baptismo cap. 2.*

XIII. Et, quamvis nomina ad designandas, secernendasque personas, non autem religiones, inventa sint, ideoque affirmari posse videatur, Christifidelem nomina Turcica assumentem, vel retinentem, nullam ingerere suspicionem defectionis a Christi Fide; quemadmodum Christianus viator, vel incola, in regionibus Turcico imperio subjectis, Turcicas induit vestes, ne irrideatur, atque vexetur, absque eo quod possit eum quisquam redarguere; neque enim vulgares communesque vestes in usum inductæ fuerunt, ut a religione religio secernatur, sed ad contegendam corporis nuditatem, uti tuetur Valens in *Concordia Juris Pontificii cum Cæsareo sect. 4. pag. 382. Quando actiones, vel signa habent alium usum, & in alium finem præcipue de se, vel ex usu, seu institutione referuntur; verbi gratia vestes gestare, quibus ad tegendum corpus Turcæ uti solent &c. adhuc intelligi potest, quod illis utatur bona intentione, ac fine; & tunc qui decipitur, existimans, talem personam esse infidelem, non habet sufficiens fundamentum ad id prudenter judicandum*, haud tamen magnopere adlaborandum est, ut hujusmodi animadversionis infirmitas detegatur.

XIV. Quidquid enim sit de primitiva nominum institutione, illud in nostri casus hypothesi certum est, Turcicum nomen esse signum & notam, qua non modo homo ab homine, sed a religione religio distinguatur ac discernatur. Turcæ sodales suos Turcas noscere volunt, ut possint ab iis, qui Turcæ non sunt, tributum exigere, certoque scire, qui secum in religione consentiant; utque has sibi notiones comparent, hoc statuerunt systema, habendi pro Turcis eos, qui Turcico nomine compellantur. Et sane, si Christifideles, dum tributi pensitationem volunt evadere, vel minime videri a Mahumetana secta ad Christi Fidem transisse, Turcicum nomen aut assumunt, aut retinent, nihil præterea desiderari posse videtur, ut tuto concludere liceat, nominum institutioni, ad secernendas hominum personas primitus excogitatæ, ex communi tacitaque consensione aliam accessisse vim, secernendi nimirum religionem a religione, Christianam videlicet a Mahumetana; atque in praxi idem omnino esse Turcicum sibi nomen imponere, vel præhabitum retinere, ac se Mahumetanæ sectæ addictum, si minus verbo, at facto quidem certe profiteri.

XV. Hac autem re perducta, incongruum illico detegitur præallegatum Turcicæ vestis exemplum. Quandoquidem, semota quælibet alia quæstione; si quod adsit indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhærentibus circumstantiis, habeatur veluti tessera, sive nota, quæ religionem a religione secernat, nunquam eo uti licebit, quantumvis allegari posset superiori similis exceptio, nimirum vestes primitus compositas contextasque fuisse ad obtegendam nuditatem, frigusque depellendum: uti scite observat Cardinalis de Lugo *in suo Tractatu de Fide quæst. 14. sect. 5. §. 1. n. 82. Si ergo esset vestis, quæ propter circumstantias, vel institutionem, ita esset determinata ad significandam negationem Fidei, sicut sunt verba, vel voces ex natura sua ad significandam mentem, idem omnino dicendum esset de veste illa, quod de vocibus dicitur: atque ideo, sicut nullo casu fideli licet proferre voces, quibus significetur, ipsum esse alterius sectæ, ita nunquam licebit ei usus talis vestis habentis æque determinatam significationem, ac habent voces. Non repugnat autem, quod circumstantiæ tales sint, in quibus vestis possit habere significationem æque determinatam, ac habent voces, & a qua non possit abstrahi.*

XVI. Hæc, aliaque plura expensa fuerunt, antequam publicaretur, & ad interrogantes Episcopos transmitteretur præmemorata Epistola, cui initium *Quod Provinciale Concilium*. Quin etiam sapienter animadversum fuit, quod, si simulatio istiusmodi diutius protraheretur, eaque subinde a Turcis, quod satis superque facile esset, detegeretur, præter obventurum sanctæ Religioni nostræ dedecus apud ipsosmet Turcas, hi recte ex hoc ipso occasionem arriperent, eandem acrius iniquiusque insectandi, ac persequendi: *Unde opportuna præbetur Turcis ipsis occasio Christifideles omnes tanquam hypocritas, & deceptores existimandi, atque adeo jure ac merito persequendi:* sunt ipsa Encyclicæ verba. Illud insuper adnotatum fuit, permisso Christifidelibus Turcici nominis usu, latiorem exinde iis, qui se hoc pacto pro Turcis exhibent, aditum patefieri, ut seu ex prava voluntate, seu ex dura rerum conditione, ad alios progrediantur actus Mahumetanæ sectæ protestationem includentes, servata abditiore animo Christi Fide, atque ita se pro Christianis inter Christifideles, pro Turcis vero cum Mahumetanis gerere non reformident: quemadmodum alias nonnemo asseruit fieri a Christianis Chium Insulam incolentibus, prolatis quibusdam monumentis, quæ anno 1710. typis impressa circumferebantur.

XVII. Ad Fidei nostræ professionem similiter pertinet alterum exhibitum postulatum circa Christianos illos, qui cum antea ad Mahumetanam impietatem deflexerint, inde reduces, ad sanctam Christi Fidem iterum revertuntur; an scilicet hi, non solum errores detestari debeant in congregatione Christifidelium, cum inviolabili promissione in posterum abstinendi a quibuscumque actibus falsæ sectæ professionem præseferentibus, sed insuper debeant Turcis, etiam cum vitæ periculo reditum suum ad Christi Fidem significare. Extat hac de re Decretum Congregationis Sacræ Inquisitionis editum die 18. Julii 1630. quod penes Cardinalem Albitium *de Inconstantia in fide cap. 8. n. 29.* impressum, & sequentibus verbis conceptum legitur: *Utrum apostatæ a Fide, ad pœnitentiam redeuntes, cogendi sint ad retractandum explicite, & publice coram infidelibus, cum periculo vitæ, sicut negarant Fidem; an vero sufficiat coram fidelibus publice abjurare apostasiam in propriis balneis, quæ sunt captivorum carceres, & implicite apud infideles, abstinendo ab actibus infidelitatis, & deponendo habitum? Sacra Congregatio censuit, apostatas a Fide, redeuntes ad pœnitentiam, omnino debere abjurare apostasiam coram fidelibus captivis, quibus dederant scandalum, in propriis carceribus, publice, & explicite. At coram infidelibus non videtur hoc necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponantque habitum protestativum falsæ religionis; & curent, ut successu temporis*

cogno-

cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis, eorum abjurationem, licet id etiam cum periculo vitæ.

XVIII. In Concilio tamen Provinciali Albano, superius memorato, *cap. 2.* dum agitur de hujusmodi apostatis ad Fidem redeuntibus, sancitur quidem, ne Sacramentorum fiant participes, *nisi, facta prius abjuratione, publice se more Christianorum gerant*, iisdemque interdicitur, ne in posterum quidquam agant, quod Mahumetanæ sectæ professionem includat; at nihil additur, quo iidem obstringantur efficere, ut eorum resipiscentia, & abjuratio progressu temporis infidelibus perspecta fiat, etiam cum propriæ vitæ discrimine. Insuper cum in veteri, tum in recentiori Ecclesiæ disciplina nihil plane occurrit de hujusmodi onere, sive obligatione; adnotantque opportune Theologi, præceptum extrinsecæ Fidei professionis qualis esset manifestatio illa emissæ abjurationis, infidelibus facienda, recenseri inter præcepta affirmativa, quæ utique non semper neque ad semper obstringunt. Accedit denique, quod verba illa Decreti a Cardinali Albitio allati: *& curent, ut successu temporis cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis, eorum abjurationem, licet id etiam cum periculo vitæ*: nil aliud sunt, quam verba Theologorum, qui tunc sententiam suam rogati fuerunt; quæ tamen minime exscripta leguntur in Decreto, quod in Archivo Sacræ Inquisitionis asservatur, & hac formula conceptum est: *In generali Congregatione habita die 18. Julii 1630. relato casu transmisso a Congregatione de Propaganda Fide, proposito a Fratre Francisco Longobardo Ordinis Minimorum Missionario Tuneti in Africa, videlicet, an apostatæ a Fide Christiana, ad pœnitentiam redeuntes, cogendi sint ad retractandum explicite, & publice coram infidelibus cum periculo vitæ, sicut negarunt Fidem, an vero sufficiat coram fidelibus publice & explicite abjurare apostasiam in propriis balneis, quæ sunt captivorum carceres, & implicite apud infideles, abstinendo ab actibus infidelitatis, & deponendo habitum; Sanctissimus Dominus Noster censuit, apostatas a Fide, redeuntes ad pœnitentiam, non teneri ad abjurandam apostasiam publice coram infidelibus, sed sufficere, ut eam abjurent in balneo coram fidelibus, abstinendo ab actibus infidelitatis, ac deponendo habitum infidelium, quatenus sit protestativus falsæ religionis; si vero sit æquivocus, posse illum deferre. Quod si ex illa delatione, ratione personæ, aliqua oriatur suspicio, teneri aufugere, cum primum poterit.* Itaque allegato genuino Decreti contextu, proposito postulato fit satis.

CAPUT VICESIMUM PRIMUM.

De postulato proposito circa Matrimonia in infidelitate contracta ab iis, qui postea ad Christianam religionem convertuntur.

Matrimonii inter infideles contracti vinculum solvitur, ubi alter ex conjugibus ad Christi Fidem convertitur, alter vero requisitus, ut vel eandem Fidem amplectatur, vel thori societatem sine contumelia Creatoris servare consentiat, utramque conditionem obfirmate recusat. De hac materia actum a nobis est *superiore lib. 6. cap. 4. n. 3.* Nec omittendum hic esse ducimus id, quod die 23. Januarii 1603. responsum fuit Episcopo hac ipsa de re sciscitanti; sicuti videri potest *lib. 10. Decret. pag. 55. Sacra Congregatio censuit ita respondendum, minime posse prædictos ad veram Fidem conversos accipere alias fideles uxores, nisi prius constiterit, utrum primæ voluerint cum eis permanere, vel non. Quod si noluerint cohabitare, vel si voluerint, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut conversos ad mortale peccatum pertrahant, tunc posse eos alias fideles accipere uxores. Si cohabitare absque Creatoris contumelia velint, & absque eo quod conversos ad mortale peccatum pertrahant, quamvis veram agnoscere Fidem noluerint, non posse conversos alias fideles accipere uxores. Non sufficere ea, quæ proponuntur, nempe loci distantiam, difficultatem, ac præsumptionem, cum constare debeat de voluntate ipsarum uxorum infidelium.* Neque aliud hac in re addendum remanet, nisi quod Superiori Ecclesiastico onus incumbit adhibendi vigilem curam, ne, infideli conjuge in societatem thori consentiente, id mali sequatur, ut neophytus ad vomitum redeat, & in pristinas infidelitatis tenebras prolabatur. Cohabitatio cum infideli conjuge, etiam remota Creatoris contumelia, videtur vetita a Concilio Toletano IV. *in Can. Judæi qui Christianas, 28. quæst. 1.* Eadem tamen expresse permittitur *Cap. Quanto, & Cap. Gaudemus, de divortiis*, quæ multo tempore post Toletanum canonem edita fuisse constat. Non desunt tamen Theologi clari nominis, qui gravi spectato periculo, cui ex societate cum infideli conjux fidelis exponitur, etiamsi ille sine Creatoris contumelia se cohabitaturum polliceatur, adhuc tamen societatem hujusmodi illicitam esse contendant. Videri hac de re possunt Pontius *de Matrim. lib. 7. cap. 48. n. 8. & seq.* a Breno *in Manual. Missionarior. Oriental. tom. 2. lib. 3. cap. 5. quæst. 1. n. 16.* At satis recte sentire videtur Cabassutius, qui *in Theor. & Prax. Jur. Canon. lib. 3. cap. 23. n. 10. & 11.* hujus dubii resolutionem pendere affirmat a casuum circumstantiis, & moribus regionum.

II. In relationibus Episcoporum, atque Missionariorum, sequentes duos casus sæpe reperti sunt occasionem præbuisse, ut postulata proponerentur Congregationi de Propaganda Fide, & ab hac deinde, ut moris est, ad Congregationem Concilii, vel ad alteram universalis Inquisitionis transmitterentur. Primus videlicet de infideli aliquo ad Christi Fidem converso, qui, propriæ sectæ errorem sequendo, plures duxit, & habet adhuc uxores: cumque ignoretur, an prima ex istis Christianam Religionem amplecti velit, secunda vero, aut tertia ad id promptam se exhibeat; dubitatur, an permitti possit marito, ut priore illa relicta, posteriori, de cujus animo ad conversionem parato satis constat, deinceps adhæreat, etiamsi prima duntaxat justa uxor ex omnibus censeri debeat, uti docet Sanctus Thomas *in 4. sent. dist. 39. quæst. unic. art. 3. ad 4.* quem passim sequuntur alii Theologi, sicut videre est apud Sanchez *de Matrim. lib. 2. disput. 73. nu. 4. & 5.* Alter casus est, cum aliqui, qui in statu infidelitatis matrimonio juncti erant, Christianam Religionem amplexi, Christianum conjugem cupiunt, sed penitus ignorant, ubinam gentium sit primus conjux, & utrum adhuc sit inter vivos, cum in captivitatem inciderit a multo tempore, & in longinquas remotasque regiones abductus fuerit. His itaque evenientibus casibus, incerti quid consilii caperent, quamque agendi rationem & regulam sequerentur, tum Ordinarii Præsules, tum Missionarii prædictæ Congregationis, & Sedis Apostolicæ sententiam exquisierunt.

III. Duo summi Pontifices, S. Pius V. & Gregorius XIII. opportunas hoc in genere agendi regulas statuere non omiserunt, juxta quas efformatæ semper exinde sunt responsiones ad ejusmodi postulata, quoties ab iis regionibus transmissa fuerunt, de quibus in Apostolicis dictorum Pontificum litteris actum fuit. Cum enim hæ certas quasdam regiones unice respiciant, minime possunt ad alias extendi, quantumvis id suadere videretur identitas, aut paritas rationis; quemadmodum paulo post observabimus. Et quidem S. Pius V. in Apostolicis suis litteris, quarum initium est *Romani Pontificis*, impressis in *5. part. Constitutionum*

Apo-

Apostolicarum pro Missionibus Sinarum, & Tunkini &c. edit. Paris. 1676. exponit, quod Indis, qui plures in Infidelitate uxores habuerant, si quando ad Fidem convertebantur, in more positum erat, ut eam quisqua uxorem retineret, quæ secum una Christum Deum agnoscere, ejusque Fidem amplecti consentiebat. Id vero magnas secum ferebat difficultates; cum & sæpissime contingaret, ut illæ, quæ cum maritis Christianam Religionem amplectebantur, uxores primæ non essent; & aliunde arduum nimis esset eosdem Indos ab iis mulieribus divellere, quæ una cum ipsis ad Baptismum se se offerebant. Itaque, ut his difficultatibus, malisque occurreret, Sanctus Pontifex sequentem edidit declarationem: *Ideo Nos, statui dictorum Indorum paterno affectu benigne consulere, atque ipsos Episcopos, & Ministros hujusmodi scrupulis eximere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, ut Indi, sicut præfertur, baptizati, & in futurum baptizandi, cum uxore, quæ cum ipsis fuerit baptizata, & baptizabitur, remanere valeant, tanquam cum uxore legitima, aliis dimissis, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, declaramus matrimonium hujusmodi inter eos consistere.* Gregorius XIII. in suis litteris incipientibus *Quoniam sæpe contingit*, quæ impressæ habentur apud Pontium *de Matrim. lib. 7. cap. 48. num. 23.* cum exposuisset, persæpe contingere, ut ab Angola, & Æthiopia, ac Brasilia in captivitatem abducerentur, & in remotas longe regiones deferrentur homines uxorem habentes, feminæque conjugali nexu conjunctæ; qui autem, vel quæ in propriis regionibus remanebant, se se dispositos, vel dispositas exhiberent, ut Christianæ Religioni nomen darent, & Christifidelem conjugem accipere se velle ostenderent; magnas illico excitari solere difficultates, utrum matrimonium, sine quo Baptismum fortasse non sumerent, inire possent; propterea quod ignoraretur, num primus conjux, cum quo in infidelitatis statu matrimonium contraxerant, adhuc in vivis esset: his omnibus expositis, opportunum comparare volens remedium, Episcopis, Parochis, & Societatis Jesu Presbyteris ad excipiendas Sacramentales Confessiones approbatis, qui in iis regionibus degerent, facultatem & auctoritatem concessit *dispensandi cum quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus incolis dictarum regionum, & servis ad Fidem conversis, qui ante Baptismum matrimonia contraxerant, ut eorum quilibet, etiam superstite conjuge infideli, & ejus consensu minime requisito, responso non expectato, matrimonia cum quovis fideli, alias tamen rite, contrahere, & in eis postea carnali copula consummatis, quoad vixerint, remanere licite valeant.* Cumque idem Pontifex animadvertisset, fieri posse, ut post secundum initum matrimonium primus conjux repente prodiret, affirmans, se præpeditum fuisse, quominus voluntatem suam de amplectenda Religione Christiana manifestaret, vel etiam se jampridem Christianos ritus amplexum fuisse, antequam secundum illud matrimonium celebraretur; idcirco in iisdem litteris hoc additum, expressumque voluit, ut, his non obstantibus, secundum matrimonium validum & firmum haberetur: *Quæ quidem matrimonia, etiamsi postea innotuerit, conjuges priores infideles suam voluntatem juste impeditos declarare non potuisse, & ad Fidem etiam, tempore transacti secundi matrimonii, conversos fuisse, nihilominus rescindi nunquam debere, sed valida & firma esse.*

IV. Apostolicarum hujusmodi Constitutionum tenorem perpendentes nonnulli, arbitrati sunt, prædictos Romanos Pontifices, in favorem Fidei, extraordinaria sua auctoritate uti voluisse, qua matrimonium in infidelitate consummatum dissolvere valebant. Sunt enim Theologi, & quidem magni nominis, qui in Romano Pontifice hujusmodi potestatem agnoscunt, ea potissimum adducti ratione, quod vinculum matrimonii rati inter fideles, multo fortius sit matrimonio inter infideles consummato: unde, cum Pontifex illud auctoritate sua dirimere possit, multo magis hoc alterum dissolvere valebit. Ita ratiocinatur Navarrus *consil. 3. lib. 3. a num. 12. tit. de conversione infidelium*, quem sequuntur Sanchez *de Matrimonio lib. 2. disput. 17. per tot.* & Layman *Theol. moral. tom. 2. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 3. sub num. 2.* Verum negari nequit, complures alios esse huic opinioni contrarios; qui scilicet negant, matrimonii rati vinculum inter fideles fortius esse vinculo matrimonii, quod inter infideles fuerit consummatum: matrimonium enim ratum eam Christi Domini unionem significat, qua se per gratiam animabus justorum communicat; matrimonium vero consummatum eam repræsentat unionem, qua idem Dominus noster per Incarnationem cum Ecclesia se se conjunxit, juxta Innocentii III. responsum *in Cap. Debitum, de bigamis*: ex quo sequitur, minime certum esse principium illud, quod scilicet matrimonium inter fideles ratum, fortius sit vinculo matrimonii inter infideles consummati. Legi potest Ven. Cardinalis Bellarminus *Controv. tom. 2. lib. 2. de Monachis cap. 38. §. Ad primam rationem, & tom. 3. lib. 1. de Sacramento Matrimonii cap. 4. §. 1. & seq.* Et quidem matrimonium etiam inter infideles consummatum unionem illam significat Christi cum Ecclesia per Incarnationem; sicuti egregie advertit Cardinalis de Lauræa *de Matrimon. disput. 16. art. 11. §. 6. nu. 231.* Quod adeo veritati conforme censuit Vasquez *in 3. part. D. Thomæ tom. 4. disput. 2. sub num. 57.* ut absque erroris nota id negari non posse docuerit: *Habet ergo hujusmodi infidelium matrimonium quidquid necessarium est, ut sit signum conjunctionis Christi, & Ecclesiæ, idque usque adeo verum est, at sine nota aliqua negari non posse censeam.* De hac materia fuse nos ipsi egimus, cum in minoribus officio Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, in Discursu, quem exaravimus in elucidationem cujusdam causæ *Florentinæ*, propositæ die 26. Martii 1727. quique editus legitur *tom. 4. Thesauri Resolutionum*. Itaque ad ea, quæ ibi diximus, hic nihil addemus; sententiam vero nostram de præmissis Constitutionibus declarantes, dicimus, duos illos summos Pontifices expositis sibi difficultatibus consulturos, nihil aliud egisse, quam canonicarum legum rigorem temperare in eo, quod pertinet ad judicialem interpellationem, quæ infideli conjugi facienda esset, utrum velit ad Fidem converti, illius mentis declarationem expectando per congruum tempus ab ipsa lege, aut a Superiore Ecclesiastico constitutum. Id satis aperte colligitur ex ipso Brevi S. Pii Papæ V. ubi leguntur hæc verba, *Maxime, quia difficillimum foret primum conjugem reperire.* Idemque clare etiam infertur ex aliis Gregorii XIII. litteris, in quibus inter cetera hæc habentur: *Dummodo constet, etiam summarie, & extrajudicialiter, conjugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum, intra tempus eidem monitioni præfixum, suam voluntatem non significasse.* Matrimonium ab infidelibus in statu infidelitatis initum, & consummatum Divina lex solvit, cum altero conjugum ad Fidem converso, alter neque converti vult, neque sine contumelia Creatoris cohabitare consentit; juxta præceptum Apostoli *in epistola 1. ad Corinthios cap. 7.* Ex hoc principio alterum veluti consequens deductum fuit, ut conjux conversus conjugem infidelem requirere ac interpellare debeat, ut mentem suam super ea re aperte declaret. Verum, si aut ignoretur, ubinam infidelis degat, ac moraliter impossibile judicetur in hujusmodi cognitionem venire, aut si, ejusdem habita notitia, legitima interpellatio eidem fieri non posse dignoscatur; cum in hisce circumstantiis aliqui magnæ æstimationis Auctores interpellationem omitti pos-

ti posse censeant, plenamque fideli conjugi libertatem esse dicant, ut novas nuptias, dummodo eum persona Catholica, contrahat; nemo non videt, quanto majori jure, iisdem urgentibus circumstantiis, summus Pontifex ab ea interpellatione facienda eximere possit fidelem recens conversum, eique liberas nuptias cum alio fideli permittere. Id autem est, quod in Apostolicis suis litteris duo illi Romani Pontifices præstiterunt; admittendo scilicet, in favorem Fidei, loco formalis & rigorosæ interpellationis, extrajudicialem illam notitiam, quod vel omnino ignoretur, ubinam gentium degat infidelis conjux, vel istem ratio non suppetat eundem judicialiter interpellandi, atque huic interpellationi præfatam notitiam subrogando. In quo profecto nullus extraordinariæ illius potestatis usus apparet, qua vinculum matrimonii in infidelitatis statu consummati dissolvere in animo habuerint: sicuti egregie animadvertit Pontius *de Matrim. lib. 7. cap. 48. nu. 22. Dispensavit certe, ac supplevit* (loquitur de S. Pio V.) *monitionem Jure præscriptam. Similem etiam dispensationem concessit Gregorius XIII. &c. Nec vero ex ea dispensatione colligitur, dissolvisse Pontificem matrimonium consummatum infidelium; sed, cum Pontifex possit Jus Divinum interpretari, & ex Divino privilegio dissolvatur matrimonium in favorem Fidei, cum infidelis non vult cohabitare cum fideli, declarat Pontifex, eum casum verificari, quando tanta tempore fidelis non requiritur ab infideli, & tanta terrarum spatia impediunt, atque adeo jam tunc posse uti Divina concessione, & ad secundas transire nuptias.*

V. Verricellus in suo Tractatu *de Apostolicis Missionibus tit. 4. de privilegiis Regularium quæst. 98. dub. 16.* diversæ videtur esse sententiæ, & in eam propendere, ut prædictæ Apostolicæ Constitutiones solutionem vinculi matrimonii in infidelitate consummati revera importent: etenim animadvertit, Gregorium XIII. in suis litteris usum esse sequentibus verbis: *Nos attendentes hujusmodi connubia inter infideles contracta, vera quidem, non tamen adeo rata censeri, ut, necessitate suadente, dissolvi non possint*: præterea eundem concessisse Episcopis, Parochis, & Missionariis facultatem dispensandi cum neophytis, ut cum fideli possint matrimonio conjungi, *etiam superstite conjuge infideli, & ejus consensu minime requisita, responsa non expectata*. Verum ex his inferri recte non potest, voluisse Pontificem matrimonia in infidelitate contracta, & consummata, Apostolicæ auctoritatis plenitudine, dirimere. Siquidem in iisdem Gregorii litteris expressa mentio fit Juris Divini, quo matrimonii vinculum tollitur, si conjux infidelis ad viam veritatis venire renuat: nec alia Episcopis, Parochis, & Missionariis dispensandi facultas conceditur, quam super judicialis interpellationis rigore, ut supra observavimus. Quod majorem videtur involvere difficultatem, illud est, quod, ex Gregorii Pontificis definitione, conjux ille, qui post fidem susceptam novo se connubio cum fideli sociavit, jubetur in eo perseverare, etiamsi primus ille infidelis repente compareat, ostendatque, se justis ex causis præpeditum fuisse, quominus voluntatem suam de eadem Fide amplectenda manifestaret, &, quod magis est, etiamsi affirmet, & probet, se jam fuisse Christianis sacris initiatum, quo tempore alter conjux, se absente, & ignorante, secundum matrimonium contraxit: quod quidem non videtur fieri aliter posse, nisi vinculum matrimonii infidelitate initi, & consummati, dissolvatur & auferatur. Sed eadem semper recurrit superius allata responsio; primum scilicet matrimonium nequaquam dici posse solutum a summo Pontifice, bene vero a Jure Divino; nihilque in hac re a Pontifice fieri, quam, peculiaribus ita suadentibus circumstantiis, rigorem judicialis interpellationis auferre. Non inficiamur, soluto matrimonio ex capite impotentiæ, quæ judicetor esse perpetua, si forte contingat, ut post novas nuptias a non impedito conjuge celebratas, conjux ille, qui perpetuo impotens credebatur, subeundis matrimonii oneribus reddatur idoneus, debere alterum illum conjugem, secundo thoro relicto, ad primi jura redire, juxta sanctiones canonicas *in Cap. Laudabilem, & Cap. Fraternitatis, de frigidis, & maleficiatis, & Can. Requisivisti, 33. quæst. 1.* præter alia plura, quæ legi possunt apud S. Thomam *in 4. sent. dist. 34. quæst. 1. art. 2.* Sed hoc ad rem nostram non facit. Matrimonium enim ab impotente impeditoque contractum, non alia de causa dirimitur, nisi ratione impotentiæ, impedimentique perpetui; nam, si hæc perpetua non essent, sed temporaria, nullus profecto fuisset locus matrimonii vinculo dissolvendo: itaque, impotentia, impedimentoque cessantibus, secundi matrimonii nullitas detegitur, & primi stabilitas reviviscit. Contra vero, cum dirimitur matrimonium, vel quia judicialiter interpellatus primus conjux, actu recusavit Christianam fidem amplecti, aut saltem sine contumelia Creatoris cohabitare, vel quia hujusmodi judiciali interpellationi, Apostolica auctoritate, & ratione circumstantiarum, subrogatæ fuerunt ad eundem effectum extrajudiciales notitiæ, de quibus supra; in hisce casibus, si conversus alteri nubat, secundum hoc matrimonium ita validum & firmum est, ut & ipse ad priorem conjugem amplius reverti nequeat, & primus conjux jus illud omne perdiderit, quod in contrahendo priore matrimonio acquisierat. Primum enim matrimonium eo ipso momento, & quidem irrevocabiliter, solutum remanet, quo conjux conversus ad alias nuptias cum fideli transivit; sive quia in hanc libertatem vindicatus fuerit Jure Divino, propterea quod infidelis conjux, judicialiter interpellatus, evangelicæ veritati, aut innocuæ cohabitationi se denegaverit; sive quia peculiares rerum circumstantiæ viam aperuerint Indulto Apostolico, quo sublata fuit interpellandi necessitas: quod quidem Indultum, cum nulli conditioni sit alligatum, secundi matrimonii validitatem & firmitatem perpetuo asserit, & reditum intercludit ad prima connubia, etiamsi quis probare contenderet, primo conjugi interpellato non fuisse liberum respondere, vel cum jam tunc Christianæ Religioni amplectendæ paratum fuisse, immo ante illam diem, qua secundum matrimonium a conjuge converso celebratum fuit, ipsum quoque Christo nomen dedisse, & Baptismum suscepisse.

VI. Quemadmodum supra diximus, duæ illæ S. Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones certas quasdam regiones tantummodo complectuntur: neque vero, ut superius pariter asseruimus, extendi possunt ad alias, quantumvis rationis, & circumstantiarum paritas, aut identitas id suadere videatur; quod etiam animadvertunt Verricellus *de Apostolicis Missionibus tit. 4. de Privileg. Regular. quæst. 98. num. 181.* Porro inter facultates, quæ Episcopis, & Vicariis Apostolicis Asiæ, Africæ, & Americæ, necnon Præfectis Missionum in iisdem partibus tribuuntur, hanc etiam, quæ sequitur, legere est, his verbis expressam: *Dispensandi cum Gentilibus, & infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem, & Baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti*. In qua quidem formula nulla fit mentio de facultate dispensandi super juridica illa, & formali interpellatione, quæ primo conjugi fieri debet, ut mentem suam de Christi Fide amplectenda declaret, & subrogandi in illius locum aut extrajudiciales notitias, aut alias circumstantias, & argumenta, quæ suadeant, improbabile omnino esse, primum conjugem ad Christianam Religionem converti velle: id quod exprese concessum legitur in duabus illis Apostolicis

licis Constitutionibus S. Pii V. Gregorii XIII. Itaque locus est inquirendi, qua ratione se gerere debeant illi, quibus permissus est ejus formulæ usus, si ignorari contingat, quas regiones incolat primus conjux, & maxima appareat probabilitas, eundem, si juridice interpellaretur, Religioni Christianæ minime consensurum. Facile est huic malo remedium, cum casus in iis regionibus accidit, quæ non magno a nobis intervallo distant: uti colligitur ex Decreto Congregationis Concilii edito die 8. Junii anni 1611. *lib.* 11. *Decret. pag.* 100. Decreti verba sunt hæc: *Hoc supplici libello in Sacra Congregatione Concilii Tridentini proposito, ac deinde ad Sanctissimum D. N. Paulum V. relato, Sua Sanctitas die 21. Junii 1611. ex sententia Congregationis facultatem fecit illustrissimo Ordinario Neapolitano, ut possit dispensare cum hac Juvene, quæ ante susceptum Baptismum in partibus Turcarum matrimonium contraxerat, ut, superstite etiam conjuge Turca, & consensu ipsius minime requisito, & responso non expectato, matrimonium cum quovis fideli contrahere possit, ita ut etiam postea, si ipse infidelis vel ad Christianam Religionem converteretur, vel cum ea cohabitare paratus esset sine injuria Creatoris, tamen hoc matrimonium posterius ratum, & indissolubile maneat, dummodo tamen ipsi Illustrissimo Ordinario summarie, & extrajudicialiter constet, conjugem absentem moneri legitime non posse.* Cum vero casus in aliqua a nobis remotissima regione contingit, tunc ea necessitas, qua facultatem illam a Romano Pontifice petere, eamque ab Urbe expectare coguntur Episcopi, & Missionarii, ut Christianos recens conversos ab hujusmodi juris solemnitatibus eximere valeant, res est profecto, ob immensas locorum distantias, gravissimis subjecta molestiis, atque difficultatibus. Opportunum igitur foret, præmissæ formulæ illud ipsum adjungere, quod de omittenda interpellatione primi infidelis conjugis in laudatis duorum Pontificum litteris continetur; ne Missionarii in eas adducantur angustias, ut, periculo proprio, opinionem illam non satis tutam in praxi sequantur, quæ scilicet ponit, judicialem interpellationem licite omitti posse, quoties aut fieri re ipsa nequit, aut si fieret, nullius utilitatis fore reputatur; de qua opinione actum a nobis est *superiore lib. 6. cap. 4. num. 3.* Illud autem procul dubio necessarium existimamus, ut, cum responsa dantur interrogationibus & postulatis, quæ circa hanc materiam ex variis Orbis partibus ad Congregationes Urbis deferuntur, percunctantibus aperte significetur, ut, cum a neophyto matrimonium contrahitur cum secundo, vel tertio conjuge eandem Christi Fidem amplexo, propterea quod primus infidelitatis tenebris remansit, omnino curent, ut consensus inter eos sub debita forma renovetur; nullius enim roboris, Divina æque, ac naturali lege, fuit consensus ille, quem ipsi antea in infidelitate sibi mutuo præstiterunt, prioribus nuptiis constantibus. Quod si in Apostolicis litteris, aut in prædicta formula, de eo consensu iterando nulla fit mentio; satis tamen id ex sacrarum legum sanctionibus aperte deducitur: nec ullus esse potest locus dispensationi, quæ a consensus renovatione in hujusmodi casibus eximat. De hac re videndi sunt Sanchez *de Matrim. lib. 2. disput. 35.* & Sylvius *in Supplemento, seu Additionibus ad 3. part. quæst. 45. art. 2. quæst. 2.* ubi pluribus probant, etiam tunc a conjugibus renovandum esse consensum, cum summus Pontifex talem dispensationem concedit, cujus vi revalidatur aliquod matrimonium, quod initio, propter impedimentum dirimens, fuit nullum & irritum; cum enim invalidus fuerit consensus ille, quem in primo contractu conjuges præstiterunt, nullam omnino vim habere potest pro eodem postea revalidando.

VII. In supradicto autem casu nullum asserimus esse locum dispensationi, per quam ab iterando, renovandoque consensu conjuges eximantur. Quamvis enim in aliquibus circumstantiis concedantur quædam dispensationes, quæ dicuntur *in radice matrimonii*, per quas renovandi consensus necessitas tollitur, sicuti Auctores docent, & sicuti factum observamus in Apostolicis Clementis XI. litteris, incipientibus *Apostolicæ dignitatis*, datis die 2. Aprilis 1701. aliisque Clementis XII. quarum initium est *Cum dubium*, & quæ impressæ leguntur *num. 142. §. 3. tom. 14. novi Bullarii*; certum tamen est, hujusmodi dispensationes, quibus matrimonium redditur validum, & proles ex eo genita, legitima nuntiatur, absque ulla renovandi consensus necessitate, concedi quidem aliquando, gravissimis urgentibus causis, & quatenus conjunctio conjugum extrinsecam speciem habuerit justi matrimonii, neque copula fuerit manifeste fornicaria; sed tunc solum, cum impedimentum, propter quod matrimonium irritum fuit, nequaquam ortum habuit a Jure Divino, vel naturali, sed a Lege duntaxat Ecclesiastica, quam positivam vocant, & cui summus Pontifex derogare potest; non sane agendo, ut matrimonium nulliter contractum, non ita contractum fuerit; sed effectus illos de medio tollendo, qui, ob hujusmodi matrimonii nullitatem, ante indultam dispensationem, ac etiam in ipso contrahendi matrimonii actu producti fuerunt: juxta Clementinam *Quoniam, de immunitate Ecclesiarum*. De his copiose actum a nobis est in Foliis, quæ olim in minoribus, a Secretis Congregationi Concilii operam nostram navantes, edidimus in causa *Pragen. Matrimonii*, proposita die 13. Julii 1720. 16. Januarii 1723. 28. Augusti ejusdem anni, & tandem resoluta die 18. sequentis Septembris, sicuti videri potest *tom. 1. & 2. Thesauri Resolutionum*. Satis hic sit, quæ tunc ibi retulimus, atque firmavimus, innuisse: quibus inhærentes, concludimus, omnino renovandum esse consensum, cum alter conjugum conversus ad Fidem in matrimonii societate remanere vult cum secundo, vel tertio conjuge, qui eandem Fidem susceperit: etenim matrimonium cum his in infidelitate contractum, propter impedimentum Juris Divini, & naturalis, omnino irritum fuit; & in hoc casu locus non est concedendæ dispensationi, quæ a renovando consensu eximere conjuges possit: eo vel magis quod, cum ambo in thori societatem consentiant, nullum esse potest illius generis periculum, quale animarum directoribus sæpe objicitur, ubi impedimentum aliquod dirimens, quod uni solum ex conjugibus notum est, alteri vero prorsus ignotum, debet huic etiam aliqua ratione manifestari, ut novus ab utroque assensus opportune obtineatur; sicuti præscribitur in illis dispensationum Litteris quæ a Pœnitentiaria Apostolica in hujusmodi casibus expediri solent, eo conjuge postulante, quem non latet impedimentum. Tunc enim illi, cui cura commissa est manifestandi impedimentum, & matrimonii contracti nullitatem, jure ac merito timendum est, ne conjux alter, qui impedimentum dirimens ignorabat, renovare consensum neget, atque ita matrimonium solutum remaneat. De hoc casu nos fusiore calamo egimus *in nostra Institutione 87. Latinæ editionis*.

VIII. Ad ea itaque, quæ hucusque diximus, extra omnem dubitationis aleam collocanda, nil aliud remanet, nisi ut ostendamus, matrimonium Infidelitatis tempore a viro cum femina celebratum, vivente alia, cum qua anteriori se conjugio obstrinxerat, nullum & irritum extitisse tum Lege Divina, tum naturali. Non ita institutum fuit a Deo matrimonium, ut unus vir cum pluribus feminis, sed ut unus cum una duntaxat conjungeretur. *Vir adhærebit uxori suæ.* Ita legitur *Geneseos cap.* 2. Quemadmodum etiam: *Erunt duo in carne una*. Quod si *ejusdem Genesis*

cap.

cap. 4. legimus, Lamech duas eodem tempore uxores habuisse, Adam, & Sellam; ejusque postea exemplum plurimos secutos fuisse, adeo ut *Deuteronomii cap.* 21. de mulierum pluralitate sermo habeatur, tanquam de re, quæ jam in morem transierat, ideoque habebatur tanquam legitima consuetudo, quam unusquisque tuta conscientia, & sine ullius reprehensione sequebatur: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam &c.*: factum id fuerat ex indulto Divino, post diluvium, præsertim Patriarchæ Noe concesso, ut majori, qua fieri poterat, celeritate multiplicaretur humanum genus. Sed, cum Christus Dominus *in Evangelio Matthæi cap.* 19. matrimonium ad pristinum monogamiæ statum conditionemque restitutum esse voluerit, præmissa Geneseos verba resumens: *Erunt duo in carne una*: atque ita concludens: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*: ex hoc satis superque probatum remanet, non posse quemlibet virum, nisi cum una femina, matrimonium habere; adeoque ex Lege Divina matrimonium illud irritum & nullum esse, quod, prima uxore non adhuc morte sublata, cum alia aliqua muliere celebretur: quemadmodum recte animadvertit Innocentius III. *in Cap. Gaudemus, de divortiis*, & confirmavit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de Matrimonio can.* 2. ubi ita definiendo decrevit: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum; anathema sit.*

IX. Juri Divino jus naturale succedit in iis matrimoniis irritis faciendis, quæ, prima uxore vivente, cum alia, vel aliis pluribus ineuntur. Et, quamvis huic veritati objiciatur, quod olim a Deo, sicuti dictum est, permissa fuit polygamia, ideoque hæc dici non posse videatur naturæ lege prohibita; facilis tamen est, & clara responsio: bifariam scilicet, ac in duo veluti genera, naturæ præcepta distingui; & eorum quidem aliqua esse tanquam primigenia aliorum principia; alia vero veluti consequentia, quæ a primis illis oriuntur. Prima illa invariabilem quamdam rectitudinis regulam in se continent, quæ nullius mutationis, aut dispensationis est capax: ut est præceptum amandi Deum, abstinendi a mendacio, aliaque Divinæ Legis capita, quæ in Decalogo exponuntur. Posteriora vero regulam pariter continent rectitudinis; ita tamen, ut circumstantiis rerum, & personarum mutatis, & ipsa mutari possint, mediante dispensatione, quæ tamen a sola potest auctoritate Divina procedere. Tale est præceptum de innocente non occidendo, a quo Deum legimus dispensasse, eum imperavit Abrahamo, ut filium unigenitum Isaac sibi in sacrificium offerret. Itaque ad hanc secundam naturalium præceptorum classem referenda est lex monogamiæ, circa quam aliquando Deus ad tempus indulsit, ut, ea non obstante, plures, ut supra diximus, duci possent uxores. Ita docent graviores inter Theologos S. Thomas *in supplement. ad* 3. *part. quæst.* 65. *art.* 1. Ven. Cardinalis Bellarminus *de Sacr. Matrimonii lib.* 1. *cap.* 10. *& seq.* Estius *in lib.* 4. *sent. dist.* 33. §. 1. *& seq.* Sylvius *in supplem. ad* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 65. *art.* 1. *& seq.* Docent quidem Durandus, & Abulensis, juri naturæ polygamiam non repugnare. Quamvis autem singularis hæc eorum opinio dici non possit a Tridentino Concilio fuisse proscripta; cum in eo damnata unice fuerit eorum sententia, qui polygamiam Jure Divino vetitam non esse contenderent, sicuti in allato Concilii canone aperte conspicitur: censuram tamen non fugit doctrinæ improbabilis, & alienæ a communi sententia aliorum Theologorum, docentium, polygamiam Divino æque, ac naturali juri, eo modo, quem supra innuimus, esse contrariam. Immo non deest, qui solidis fundamentis innixus, post recensitam monogamiam ex parte viri inter præcepta naturalia secundæ classis, eandem contendat, ex parte feminæ, inter præcepta primæ classis adnumerandam: tum quia una mulier pluribus nupta maritis difficile admodum fœcundatur, & proles obnoxia est multis in educatione periculis: tum quia in veteri Testamento multi quidem leguntur homines sancti pluribus uxoribus eodem tempore copulati; sed nullam omnino reperire est inter sanctas feminas, quæ plures maritos uno eodemque tempore habuerit.

CAPUT VICESIMUM SECUNDUM.

De postulato proposito circa Matrimonium inter duos Calvinistas in Transylvania contractum, cum alter ex iis, ejurata hæresi, ad fidem Catholicam conversus esset.

FOrmula, qua hæretici Calvinistæ in celebrandis matrimoniis utuntur, ex eorum Rituali libro, seu formulario desumpta, hæc est: *Dicat minister ad contrahentes: Jungite manus: & dicat: Vir, interroga te, primo, præter hanc personam, quam manu tenes, alteri causa matrimonii dedisti ne manum, fidem, ac donum, vel non? Resp. Non dedi. Secundo: Amas ne illam? Resp. Amo. Tertio: Accipis ne illam in uxorem? Resp. Accipio.* Ad feminam inde conversus, eodem modo de iisdem etiam interrogat. Habitisque ab utroque conjuge responsionibus, minister ita prosequitur: *Dic vir: Verus Deus, qui est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, perfecta Sancta Trinitas, unus vere æternus Deus, ita te adjuvet in tua vera fide, quod personam, quam manu tenes, amas, ex amore illam accipis in perpetuam uxorem, illa contentaberis, cum illa patieris, nec illam, tua; & illius vita durante, nec in sanitate, nec in infirmitate, nec in felici, nec in infelici statu, nec in ulla illius ærumna deseres, quoadusque in sua honestate, & puritate permanserit. Ita te Deus adjuvet.* Eadem postea, conversus ad feminam, repetit.

II. Cum autem inter virum & feminam Calvinistas in Transylvania initum fuisset modo prædicto matrimonium, factum postea fuit, ut femina, ejuratis illius sectæ erroribus, Religioni Catholicæ nomen daret, &, primo marito Calvinista in vivis adhuc agente, alteri viro Catholico nuberet. Hoc matrimonium occasionem dedit Transylvaniæ Episcopis interrogandi, num matrimonium, quod mulier recens conversa cum viro Catholico celebraverat, validum habendum esset, an nullum. Quod quidem dubium solvi non posse dignoscitur, nisi prius certo constiterit, an primum matrimonium, ab eadem muliere cum viro Calvinista contractum, quo tempore & ipsa in eadem hæresi versabatur, verum, firmumque fuerit, an potius nullum & irritum.

III. Scholasticis disputationibus prætermissis, illius videlicet quæstionis omisso examine, utrum insolubilitas matrimonii consummati, donec uterque conjux vixerit, procedat a jure naturali, necne; id certum est, perpetuam illius firmitatem a Jure Divino scripto profluere: sicuti evidenter infertur *ex cap.* 2. *Genesis*, & *ex cap.* 19. *Sancti Matthæi*, quemadmodum advertit Summus Pontifex Bonifacius VIII. *in Cap. unic. de voto & voti redemptione, in sexto*, & post eum egregie observarunt Patres Concilii Tridentini *in Doctrina de Sacramento Matrimonii*. Nec minus certum haberi debet, matrimonii vinculum nequaquam dissolvi, si ab alterutro conjugum fides conjugalis adulterio frangatur: Quod enim a Christo Domino dicitur apud Sanctum Matthæum *cit. cap.* 19.: *Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur: & qui*

dimissam duxerit, mœchatur: non ita debet intelligi, ut, interveniente fornicatione, locus esse possit ejusmodi dimissioni, qua matrimonii vinculum dissolvatur; sed divortio duntaxat, seu dimissioni, quæ cohabitationem tollat, intacto conjugali vinculo remanente, sicuti explicat Tridentinum Concilium *can. 7. sess. 24. de Sacramenta Matrimonii*. Ex his plane consequitur, matrimonium inter virum, & feminam contractum, quo tempore ambo Calvinianæ sectæ adhærebant, validum, firmumque censendum esse, tametsi cum ceteris ejusdem hæresis sectatoribus falso opinati fuerint, matrimonium etiam quoad vinculum, adulterio interveniente, dissolvi: siquidem credendum est, eos generali voluntate contrahere voluisse matrimonium validum, juxta Christi legem, ideoque etiam adulterii causa non dissolvendum. Privatus enim error nec anteponi debet, nec præjudicium afferre potest generali, quam diximus, voluntati, ex qua contracti matrimonii validitas, & perpetuitas pendet, & consequenter inducitur nullitas secundi matrimonii, quo femina, post susceptam Catholicam Fidem, primo adhuc vivente marito, alteri se conjunxit.

IV. Evidens hac de re videtur esse Innocentii III. textus in Decretali *Gaudemus de divortiis*, ubi ita legitur: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam, ea vivente, licite poterit aliam etiam ad Fidem Christi conversus habere*. Sane Moyses *Deuteronomii cap.* 24. propter Hebræorum cordis duritiem, eisdem permisit, ut possent uxores suas repudiare. Quidquid autem sit de ea controversia, quæ inter Theologos agitatur, utrum, concesso per Moysem, ut majus malum evitaretur, libello repudii, quicumque illum darent, quique reciperent, a pœna quidem liberarentur, sed non a culpa; an vero, hujusmodi indulti vigore, ab utraque immunes evaderent; de qua quæstione nos egimus in nostra Constitutione 38. quæ incipit *Apostolici ministerii, tom. 2. nostri Bullarii*: quidquid (inquam) sit de ea quæstione, hoc certum est, sublato per Christum Dominum Mosaicæ legis indulto, sicut legimus apud Sanctum Matthæum *cap.* 19. & apud Sanctum Marcum *cap.* 10. matrimonioque ad pristinum insolubilitatis statum redacto, sublatum quoque fuisse, prohibitumque libellum repudii. Quo tempore nos a Secretis eramus Congregationis Concilii, ex parte cujusdam Græci Catholici propositum fuit dubium, an ipsi permittendum esset, ut secundam uxorem duceret, adhuc prima vivente, quam repudiaverat ex causa adulterii in judicio manifeste probati, impetrata præterea a Judicibus facultate, ut novum cum altera matrimonium iniret: Græcorum enim opinio est, quam vel maxime in praxi tuentur, adulterii causa matrimonii vinculum solvi, quantumvis contra definitum fuerit tum in Decreto de unione Armenorum, edito a Summo Pontifice Eugenio IV. in publica Concilii Florentini Sessione, habita anno 1439. tum *in cit. can.* 7. Concilii Tridentini *de Sacramento Matrimonii*, tum etiam in Fidei professione pro Græcis Orientalibus stabilita, tum denique in Instructione Clementis VIII. pro Italo-Græcis, quam nos confirmavimus in nostra Constitutione *Etsi Pastoralis*, quæ est 57. §. 8. *Bullarii nostri tom.* 1. in quibus omnibus locis solemniter assertum fuit Catholicum dogma adversus errorem Græcorum, qui ob adulterium contendunt matrimonii vinculum dirimi, nec satis habent, thori divortium, aut habitationis discidium fieri. Prædicto autem proposito dubio, & re mature discussa, responsum fuit, Græcum illum, vivente prima uxore quantumvis adultera, ad alias nuptias transire non posse: sicuti legi potest *tom.* 3. *Thesaur. Resol.* in Congregatione habita die 15. Januarii 1724. in causa, cui titulus *Dubium matrimonii*, cujus elucidandi gratia nos tunc Discursum edidimus, distribuendumque curavimus, qui *indicato loco* reperitur impressus. Præterea eodem anno sub die 13. Aprilis admissum pro valido reperimus matrimonium, quod inter virum, & mulierem in Helvetia coram ministro hæretico celebratum fuerat; etiamsi pro certo haberi posset, utrumque conjugem in eodem errore versari, quod scilicet, perpetrato adulterio, matrimonii vinculum solvi posset. Videatur etiam hac de re Schmalzgrueber *ad tit. Decretal. de conditionibus appositis* §. 5. *num.* 129.

V. Sed casus hic non omnino coincidit cum casu nostro. Non enim nunc sermo est de matrimonio inito inter duos Calvinistas, quibus hoc per errorem tantummodo persuasum fuerit, matrimonii vinculum adulterii causa dissolvi: sed agitur de ejusmodi matrimonio, quod a duobus Calvinistis ita fuerit celebratum, ut præter errorem supradictum, id etiam in pactum, conditionemque deduxerit, & expresse in ipsa matrimonii stipulatione convenerint, quod, si ab alterutro conjugalis fides fracta fuerit per adulterium, conjugii societas etiam quoad vinculum soluta remaneat. In quo rerum statu locum habet celebris Decretalis Gregorii IX. in *Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*, cujus hæc sunt verba: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri: Contraho tecum, si generationem prolis evitas, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu; licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant, propter ejus favorem, pro non adjectis haberi*. Cui conformis est alia ejusdem Gregorii IX. Decretalis, quæ legitur in novo Bullario Ordinis Prædicatorum *tom.* 1. *nu.* 130. ubi hæc habentur: *Cum in Sclavoniæ partibus consuetudinem pessimam, quæ dicenda est verius corruptela, esse proponas, juxta quam sub ea conditione mulier conjungitur viro, si sibi placuerit, in matrimonio retinenda, alioquin reddenda parentibus sine mutilatione, vel fractione membrorum; Nos tibi super hoc propter animarum periculum consilium postulanti, taliter respondemus, quod, cum contra substantiam matrimonii talis conditio inferatur, pro eo quod ad tempus nec debet, nec potest matrimonium celebrari, sic contrahentes monendi sunt propense, & hortandi, et de novo inter se matrimonialiter contrahant secundum formam Ecclesiæ consuetam. Quod si forte non fecerint, denunciari debet eisdem, quod non matrimonia, sed contubernia sunt potius inter eos, nec legitime, sed fornicarie commiscentur*.

VI. In laudata Decretali *Si conditiones*, animadvertendum est, duo a Pontifice distingui genera conditionum: primum videlicet earum, quæ sunt contra substantiam matrimonii: alterum vero illarum, quæ aut turpes sunt, aut executioni mandari non possunt, & impossibiles nominantur. Et quidem, quod spectat ad conditiones primi generis, si illæ in matrimonii contractu apponantur, declarat summus Pontifex, matrimonium per eas nullum & irritum reddi: si vero in matrimonio contrahendo appositæ solum fuerint conditiones secundi generis, illicitum quidem fieri matrimonium, at minime nullum; conditiones autem pro non appositis haberi. Porro, licet inter primi generis conditiones eam non recensuerit summus Pontifex, qua conjuges de matrimonio solvendo conveniunt, si alter eorum adulterii crimen patraverit; attamen, cum hæc conditio revera contraria sit substantiæ matrimonii, cujus, ubi consummatum fuerit, perpetuum esse debet vinculum, & ambobus conjugibus viventibus, insolubile; hoc satis profecto est, ut, si hujusmodi conditio, seu pactum in matrimonii contractu apponatur, matrimonium illud nul-

lum

lum & irritum censeri debeat. Celebriores enim Canonistæ, super laudatum textum scribentes, docent, omnes quidem conditiones, quæ in ea Decretali a summo Pontifice recensitæ sunt, matrimonii substantiæ repugnare, sed eas minime solas esse: cum præter illas aliæ non desint, quæ, si in matrimonii fœdere contrahendo inserantur, nullitatis vitium in illud inducunt. Ita docet Abbas *in dictum Cap. Si conditiones, num. 2. Et licet textus hic ponat tria exempla istarum conditionum contra substantiam, tamen multa alia possunt reperiri*. Et super eundem textum ita prosequitur Ancharanus *nu. 2. Adverte, quod ista tria ponuntur in textu, gratia exempli; nam idem esset, ubicumque esset eadem ratio*. Consentiunt Joannes Andreas, Henricus Boich *nu.* 5. Alexander de Nevo *nu.* 4. Fagnanus *nu.* 2. *in dictum Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*.

VII. Præterea Theologi, & Canonistæ non solum rationem inquirunt, cur nullum remaneat matrimonium, in cujus contractu insertæ fuerint conditiones ipsius substantiæ, ac naturæ contrariæ, sed etiam quæ sit ratio illius discriminis, unde fit, ut validum firmumque haberi debeat matrimonium eorum, qui nulla apposita conditione hujusmodi, alteri nubunt, etiamsi falsam illam opinionem foveant, qua putent, matrimonium ipsum, fracta per adulterium fide, solutum iri; contra vero nullum, & irritum censendum sit matrimonium eorum, qui, præter eum errorem, quo imbuti sunt, conventionem etiam adjiciunt de matrimonii dissolutione quoad vinculum, interveniente adulterio. Super quo ita ratiocinantur. Quicumque contractum vult, necesse est, ut ejusdem substantiam velit; ideoque, si contrahentes, in matrimonii fœdere ineundo conditionem apponunt illius substantiæ contrariam, certissimum est argumentum, nequaquam eos in veri matrimonii contractum consentire: sine contrahentium autem consensu, matrimonium esse non potest. Quod si expressa illa conditio de matrimonio ob adulterium dissolvendo apposita minime fuerit, quantumvis contrahentes in eo fuerint errore, ut matrimonii vinculum per adulterium dissolvi posset, nihilominus locus est præsumptioni, ut, dum matrimonium, prout a Christo institutum fuit, inire voluerunt, illud omnino perpetuum, ac, interveniente etiam adulterio, insolubile contrahere voluerint; prævalente nimirum generali, quam diximus, voluntate de matrimonio juxta Christi institutionem ineundo, eaque privatum illum errorem quodammodo absorbente: quo fit, ut matrimonium ita contractum, validum firmumque maneat. At, ubi contrahentes in ipso matrimonii contractu expressam apposuerunt conditionem de dissolvendo quoad vinculum matrimonio in casu adulterii; jam fieri nequit, ut error particularis absorptus maneat a generali voluntate contrahendi matrimonium, prout a Christo Domino institutum fuit: sed potius voluntas generalis ejusmodi extinguitur & suffocatur ab errore particulari, qui manifeste prævalet ac dominatur; atque hinc oritur nullitas matrimonii, in quo contrahendo apposita fuit conditio ipsius substantiæ contraria. Ita casum a casu distinguentes docent Cardinalis de Lugo *de Sacramentis disput.* 5. *sect.* 8. *num.* 125. *& seq.* Sanchez *de Matrimonio lib.* 2. *disput.* 29. *num.* 11. Marin. *in Theol. specul. & moral. tom.* 3. *tract.* 23. *disput.* 4. *sect.* 4. *num.* 37. Gobat *tract.* 10. *cas.* 19. *num.* 707. Cardinalis de Lauræa *de Matrimonio disput.* 17. *art.* 10. *num.* 185. Salmaticenses *in Cursu morali tom.* 2. *tract.* 9. *de Matrim. cap.* 4. *dub.* 2. *num.* 26. & fusius Schmalzgrueber *in lib.* 4. *decretal. tit.* 19. *de divortiis a nu.* 64. *ad* 76. & ante ceteros egregie advertit Auctor Glossæ *in Cap. De infidelibus, verb. Esse matrimonium, de consanguinitate, & affinitate*. En ejus verba: *Ipsi* (videlicet ii, qui ea voluntate ineunt matrimonium, ut, concurrentibus repudii causis, se illud solvere posse arbitrentur) *contrahunt eo proposito, ut, cum voluerint, separentur dato libello repudii; sed hoc est contra substantiam matrimonii. Respondeo, si hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eos, nec inter Christianos esset matrimonium; sed non copulantur ex pacto, licet postea abjiciant uxores de facto*. Videri etiam potest, & relegi, quod a nobis deductum est *superiori libro* 7. *cap.* 6. *nu.* 9.

VIII. Doctrinam hanc secuta est semper, atque constanter Congregatio Sancti Officii, quoties eidem examinanda se obtulit validitas matrimonii vel inter duos Calvinistas, vel inter Catholicum, & Calvinistam contracti, cum scilicet vel ambo conjuges, vel alter eorum in ea opinione versaretur, ut matrimonii vinculum adulterii causa dissolvendum foret. Ita colligitur ex responsione data ad dubium olim ab Episcopo Bosnensi propositum, quod ita conceptum fuit: *An sit validum matrimonium contractum inter Catholicam, & schismaticum hæreticum, cum intentione sodandi, vel solvendi matrimonium:* ac die 2. Octobris 1680. ita resolutum: *Si ista sint deducta in pactum, seu cum ista conditione sint contracta matrimonia, sunt nulla: sin aliter, sunt valida*. Hoc idem confirmatur ex quadam decisione solemni, quam eadem Congregatio nobis præsentibus edidit die prima Augusti 1748. cujus hoc erat subjectum: *Sempronius Calvinista Diœcesis Albensis Transylvaniæ, ante quinque annos, coram Curione suo Calvinista (nam ipsimet admittunt clandestina matrimonia valida) sub conditione: Contraho tecum, si, vel quamdiu manseris in honestate conjugali, vel si fidem tori servaveris: contraxit matrimonium cum Sempronia Calviniana. Hæc Sempronium aliquoties infideliter deseruit: redire voluit. Sempronius tædio affectus, & ut animæ saluti consuleret, Fidem Catholicam suscepit. Angitur nunc, & dubitat, num recipere teneatur in hæresi Calviniana remanentem veram, an putativam uxorem? Item quis forus ejusdem in causa divortii quoad vinculum? Calvinistarum, an Catholicorum?* Primo huic casui secundus subjectus erat his verbis expressus: *Titius Calvinista coram ministro ejusdem sectæ, & testibus, in Diœcesi Albensi Transylvaniæ, contraxit matrimonium cum Titia Calviniana ante annos viginti sub prædictis conditionibus: Iidem nunc recenter conversi ad Fidem Catholicam dubitant, an, ad hoc, ut simul manere possint, consensum, & quidem coram Parocho, & testibus, renovare teneantur?* His autem dicta Congregatio ita satisfecit: *Matrimonia in utroque dubio relata, nulla prorsus esse: Et ad primum dubium specialiter, Sempronium non teneri ad recipiendam uxorem in hæresi Calviniana manentem; imma nec teneri ad recipiendam eam, si ad Catholicam Fidem converteretur: posse tamen ad Catholicam Fidem conversam recipere, si velit, in uxorem, renovato coram Parocho, & testibus utriusque consensu, si nullum alias inter eos intercedat impedimentum. Indignum prorsus esse, recurrere ad Calvinistas pro declaratione divortii quoad vinculum. Stante veritate expositorum, matrimonium illud nullum sua natura corruere: nec simpliciter, & absolute indigere Sempronium declaratione fori Ecclesiastici, ut possit ab asserta uxore separari. Et ad secundum dubium, debere recenter conversos renovare consensum coram Parocho, & testibus; ut tanquam legitimi conjuges in conjugio remanere possint.*

IX. His igitur principiis positis, videlicet nullum atque irritum esse matrimonium, in quo contrahendo apposita fuerit conditio aliqua ejusdem substantiæ contraria; conditionem autem de matrimonio ob adulterii causam dissolvendo, ejusdem matrimonii substantiæ quam maxime repugnare; valida vero censenda esse matrimonia ab iis contracta, qui licet falso sibi persuadeant, adulterio interveniente, matrimonii vinculum solvendum esse; id ipsum tamen nullo modo

in pactum conditionemque deducunt; at irrita & nulla esse connubia, in quibus id expressum consulto fuerit tanquam pactum, atque conditio: hisce (inquam) principiis positis, dubium illud, quod a Transylvanis Episcopis propositum fuerat, de matrimonio a viro, & femina Calvinistis cum expressa illa conditione contracto, facile solutum fuit, edita responsione die 20. Maji præsentis anni 1754. nimirum fuisse nullum, omnique effectu carere debuisse. Quia tamen ex aliquibus documentis, quæ transmissa tunc sunt, & examini subjecta, nonnemo argui posse putabat, eam conditionem non ita in Calvinistarum matrimoniis apponi, ut, conjugali fide violata, dirimendum foret conjugii vinculum, sed ut divortium tantummodo faciendum esset quoad torum; alii vero, supradicto Calvinistarum Rituali considerato, & admisso etiam, hunc esse verum illius conditionis sensum, ut solutionem matrimonii quoad vinculum importet, tamen dici posse contendebant, eandem in contrahendi matrimonii actu non ita apponi, ut contractum ipsum, & contrahentium consensum conditionalem efficiat; sed potius eidem contractui superaddi, postquam perfectum jam & completum fuit per mutuam illam responsionem *Accipio*: hinc, antequam super proposito postulato responsum ederetur, opportunæ adhibitæ fuerunt diligentiæ, ut eorum haberetur clara, & certa cognitio, ex quibus negotii resolutio pendebat. Acceptis autem indubiis documentis, perspectum fuit & exploratum, eam desertionem, de qua paciscuntur in celebrandis matrimoniis Calvinistæ, si datam fidem fregerint adulterio, nequaquam dici posse simplicem tori separationem, seu divortium, sed veram matrimonialis vinculi solutionem. Si enim eorum quis fuerit de adulterio convictus, alter innocens conjux ad novas nuptias libere transire solet: ipsique hæretici Judices, ubi de unius crimine legitimas probationes adesse cognoverint, potestatem innocenti conjugi faciunt, ut novo matrimonio cum alio conjuge jungatur. Quod vero spectat ad formam contrahendi in Calviniano Rituali descriptam, licet conditio de conjuge tamdiu non deserendo, donec ipse in honestate permanserit, non immediate legatur apposita post verbum illud *Accipio*, sed in subsequenti duntaxat juramento inferatur; nihilominus, cum hoc jusjurandum non alia de causa proferatur, nisi ut præmissum illud verbum *Accipio*, debitam ex eo firmitatem accipiat, facile intelligitur, unum eundemque esse actum, qui ex superioribus responsionibus, & ex subsequente jurejurando efformatur, quique paucis verbis sic exprimi potest: *Accipio te, & juro, quod non deseram, donec in honestate permanseris*. Contra vero non satis percipi valet, quomodo conditio illa, matrimonii solutionem importans, ab ipso contractu ita divelli possit, ut non illius pars constitutiva dicenda sit, sed quædam potius appendix, quæ eidem jam completo perfectoque adjiciatur.

X. Ut autem ea magis magisque confirmentur, quæ paulo ante diximus, de nullitate illius matrimonii, cui apposita fuerit conditio aliqua illius substantiæ contraria, ad textum *in Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*; haud inopportunum erit aliqua hic verba facere de casu quodam olim in quæstionem adducto, cum nos in minoribus constituti, Secretarii Congregationis Concilii munera fungeremur, quemque tunc expendentes satis longum Discursum de more edidimus, qui typis impressus legitur *tom. 3. Thesauri Resolutionum* in causa *Ulyssipon. Occidental.* proposita, & resoluta die 8. Julii anni 1724. Vir & femina sequenti modo matrimonio se junxerant. In hoc ambo convenerant, ut matrimonium quidem coram Ecclesia celebrarent, ac illud nequaquam consummare deberent, sed post quindecim dies mulier, monasterium ingressa, Monialis habitum susciperet, deindeque evoluto probationis anno Regularem Professionem solemniter nuncuparet, omni juri renuntians, quod in mariti personam ex matrimonio sibi acquirere potuisset. Et quidem mulier declaraverat, sed id plena libertate fecisse ac promisisse; consenseratque, ut, si ab his pactis & conditionibus defecisset, matrimonium nullum irritumque declararetur. Concors per omnia fuit reciproca stipulatio viri, omniaque scriptis consignata fuerunt, & significata testibus, qui matrimonii celebrationi præsentes esse debebant, ipsique Parocho, coram quo ineundæ erant nuptiæ. Quamvis vero in ipso celebrandi matrimonii actu nequaquam iteratæ, aut expressæ fuissent ejusmodi conditiones; attamen, omnibus præcedentibus & subsequentibus simul junctis, simulque perpensis, nullus erat locus suspicandi, conjuges ab iis promissis, & conditionibus, de quibus invicem convenerant, recessisse: sicuti multis ostendit celebris tunc Advocatus Pitonius, qui matrimonium illud totis viribus impugnabat; ut videre est in ejus disceptatione typis impressa *tom. 3. disceptationum* ejusdem *discept. 58.* Celebrato juxta modum hucusque expositum matrimonio, validum illud firmumque fuisse contendebat femina, ac vehementer instabat, ut sibi a viro matrimonialia obsequia præstarentur. Contra vir pro matrimonii nullitate pugnabat, affirmans, se ab omni matrimoniali onere prorsus immunem, sibique liberum esse novo connubio cum altera se copulare. Variæ fuerunt Ulyssiponensium tribunalium sententiæ; sed, causa ad Congregationem Concilii delata, matrimonium illud declaratum fuit nullum, per eundem sæpe laudatum textum *in Cap. Si conditiones, de conditionibus appositis*. Ea enim conventio, in pactum expresse deducta, qua mulier a se abdicavit potestatem in corpus viri, & vir similiter potestatem in corpus mulieris, aperte contraria est substantiæ matrimonii: sicuti docet Sanctus Thomas *in 4. sent. dist. 28. quæst. unic. art. 4. Ad 3.* cui consentiunt Sanctus Bonaventura, Hadrianus Pontifex, Richardus, aliique inter antiquos, quos memorat, sequiturque Sotus *in 4. sent. dist. 29. quæst. 2. art. 3.* neque dissentiunt recentiores, Sanchez *de Matrimonio lib. 5. disput. 10. per tot.* Layman *lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 7. num. 9.* Gonzalez in *Cap. Si conditiones, sub num. 8. de conditionibus appositis*. Salmanticenses *Operum moral. tom. 2. tract. 9. de Matrimonio cap. 7. dub. 3. per tot.* & præcipue §. 95.

XI. Quia vero ii, a quibus illius matrimonii validitas propugnabatur, ad ostendendum, eam conditionem non esse contra substantiam matrimonii, nonnulla exempla ab Ecclesiastica Historia petita proferebant, eorum scilicet, qui matrimonio se junxerant, simulque inter se convenerant de castitate in conjugali statu servanda, & matrimonio non consummando, præter id, quod ex Euangelico textu didicimus de matrimonio Sanctissimæ Virginis cum sponso suo castissimo Sancto Joseph, animadversum fuit, virginitatem in matrimonio a multis quidem pie & religiose fuisse servatam, qui tamen usui abrenuntiarunt, non potestati; ideoque dici non poterant apposuisse in nuptiarum contractu conditionem matrimonii substantiæ contrariam. Non enim matrimonii substantiæ repugnat, matrimonio non uti, sed uti non posse; sicuti ostendit Mastrius *in 4. disput. 7. num. 162.* ubi sic scribit: *Essentia matrimonii consistit in mutuo dominio, & subjectione corporum per ordinem ad usum matrimonii; sed potest subsistere dominium, & subjectio corporum, cum prædicta obligatione. Cum enim dominium distinguatur ab usu, potest verum dominium subsistere, cum obligatione, seu conditione non utendi re ipsa.* Mastrio adhæret Clericatus *de Sacramento Matrimonii decis. 20. num. 21.*

XII. Negari non potest, huic responsioni multum probabilitatis inesse, præsertim cum plures alii, præter

lau-

laudatos Auctores, recenseantur, qui eam sententiam propugnant. Sed & illud etiam negari non potest, complures alios esse tum Theologos, tum Canonistas, qui oppositum doceant, contendentes, utramque conditionem esse contra substantiam matrimonii, tam eam scilicet, qua contrahentes mutuæ corporum potestati in antecessum renuntiant, quam illam, qua hujusmodi potestatis actum & usum sibimet ipsi interdicunt. Videndus est hac de re Schmalzgrueber *ad tit. de conditionibus appositis* §. 5. *num.* 119. *& seq.* Porro, ut dubium de Ulyssiponensi matrimonio propositum solveretur, minime necesse fuit inquirere, quænam ex duabus relatis opinionibus prævalere deberet: in utraque enim recte pronunciari poterat pro nullitate matrimonii, de quo tunc agebatur, quemadmodum Congregatio re ipsa pronunciavit. At iis, qui valida agnoscunt superius enumiata matrimonia, de quibus Ecclesiasticæ Historiæ loquuntur, celebrata nimirum inter virum & feminam, quibus ex Christianæ perfectionis studio propositum erat, quique etiam mutua promissione convenerant, ut a matrimonii consummatione abstinerent, uti factum narrant a Sancta Pulcheria Imperatrice, dum Marcianum Augustum in conjugem simul, & imperii consortem accepit, & inter alios plures; ila, inquam, necesse omnino est de viribus & subsistentia secundæ ex præfatis opinionibus studiose disquirere. Ne sermonem hunc nostrum extraneis quæstionibus abrumpamus, ab hac abstinendum nobis esse censemus. Sed, cum in nostro Tractatu *de Festis Beatissimæ Virginis Mariæ*, satis multa diximus de matrimonio ab ea inito cum Sancto Josepho, cujus commemorationem facit Ecclesia die 23. Januarii, paucis hic complectemur ea, quæ in prædicto Opere nostro fusius exposuimus; quo intelligere quisque possit, ex hoc sancto Beatissimæ Virginis matrimonio nihil inferri posse contra supra expositam firmatamque veritatem, matrimonium nempe illud irritum esse, in quo aliqua conditio apposita fuerit, quæ ejusdem substantiæ repugnet.

XIII. Qui affirmant, Beatissimæ Virginis matrimonium cum Sancto Josepho in solis sponsalibus constitisse, ii temere falsoque opinantur. Itaque pro certo tenendum est, primo, matrimonium inter eos contractum, fuisse verum & ratum: secundo, Beatissimam Virginem, antequam cum Sancto Josepho matrimonio conjungeretur, votum quidem emisisse castitatis perpetuo servandæ, ea tamen addita conditione, si ita Domino placuisset; nam sub Mosaica lege oportebat generationi insistere tam mulieres, quam viros: tertio, cum eadem Beatissima Virgo, ante celebrationem matrimonii, ex peculiari revelatione intellexisset, suum conservandæ castitatis propositum Divinæ voluntatis assensu comprobari, hujusmodi voto jam se absolute obstrinxisse: quarto, ante ipsum quoque matrimonium, Deo pariter revelante, manifestatum Beatissimæ Virgini fuisse simile Sancti Josephi propositum de servanda in matrimonio virginitate: denique, cum Beatissima Virgo Sanctusque Joseph in matrimonium se se conjunxerunt, nullam omnino apposuisse conditionem, idque satis est, ut affirmemus, nihil ex eo matrimonio colligi posse, quod veritatem illam everiat, scilicet nullum & irritum esse matrimonium, in quo contrahendo adjicitur conditio aliqua illius substantiæ contraria. Hæc est Sancti Thomæ doctrina *in* 4. *Sent. dist.* 30. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæst.* 2. *Ad* 2. En ejus verba: *Beata Virgo, antequam contraheret cum Joseph, fuit certificata Divinitus, quod Joseph in simili proposito erat; & ideo non se commisit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit; quia illud propositum non fuit conditionaliter in consensu appositum: talis enim conditio, cum sit contra matrimonii bonum, scilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.*

CAPUT VICESIMUM TERTIUM.

De postulatis aliquando propositis circa præsentiam Parochi in matrimonii celebratione: & de matrimoniis conscientiæ nuncupatis.

TRidentini Concilii decretum *cap.* 1. *sess.* 24. *de reformatione matrimonii*, quo statutum fuit, ut matrimonium coram proprio Parocho, aut alio Sacerdote de ejusdem Parochi, aut Episcopi licentia, & duobus testibus celebretur, ita ut matrimonium aliter celebratum, irritum sit, occasionem aliquando dedit Episcopis postulandi, quinam verus nubentium Parochus esse intelligatur. Porro nos olim decreta Congregationis Concilii, ejusdemque responsa hac de re edita collegimus *in nostra Institutione* 33. *&* 46. *Latinæ editionis.* Quare, ne hic eadem, quæ dicta jam sunt, repetamus, quædam tantummodo responsa hoc loco adjiciemus, quæ data fuerunt Episcopo Giennensi anno 1581. & relata habentur *lib.* 3. *decretorum pag.* 59. *& seq.* Episcopus, siquidem Ecclesiæ suæ statum referens, nonnulla dubia discutienda proposuit, quorum hoc primum fuit: *Utrum prohibitione facta ab Ordinario, ne Parochus aliquos desponsaret, ita tollatur jurisdictio ipsius Parochi, ut ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem, non sit legitimus Parochus.* Huic autem talis fuit data responsio: *Valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat.* Secundum: *Utrum matrimonium, in quo intervenerit Vicarius Parochi, non invitus, sed volens, contra prohibitionem tantum Ordinarii, sit validum, vel potius invalidum, quia non intervenit Sacerdos habens jurisdictionem, cum sit sublata ab Ordinario.* Secundo: *Esse validum.* Tertium: *Si invitus, & compulsus per vim adsit Sacerdos, dum contrahitur matrimonium, præcedente, vel non præcedente, dicta prohibitione, utrum tale matrimonium subsistat.* Tertio: *Subsistere.* Quartum: *Si Sacerdos adfuerit, nihil tamen eorum, quæ agebantur, vidit, neque audivit, utrum tale matrimonium valide contrahatur, vel potius, tanquam sine Sacerdote, nullius sit ponderis & momenti.* Quarto: *Non valere, si Sacerdos non intellexit: nisi tamen affectasset non intelligere.* Quintum: *Si adsit Sacerdos, dum contrahitur matrimonium, casu non cogitans, se esse ad id vocatum; sed aliud agens, audit duos inter se contrahentes matrimonium, utrum sit validum tale matrimonium, in quo fuit præsens, non tamen certioratus, nec ad id expresse vocatus, neque interponens suam auctoritatem dicto, vel facto; vel potius sit nullum, quasi assistentia auctoritativa per Concilium requiratur, & non nuda, vel casualis præsentia.* Quinto: *Valere, etiamsi Parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum.* Hujus responsionis summa a Fagnano refertur *in Cap. Quoniam, num.* 29. *& seq. de constitutionibus, & in Cap. Litteræ, num.* 5. *& seq. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.* Quæ vero ad quartum dubium fuit data responsio, cum alio convenit ejus Congregationis judicio, edito die 29. Aprilis 1593. *ut ex lib.* 7. *decret. pag.* 106. *a tergo.* in quadam Causa *Ulyssiponensi*: *Sacra Congregatio censuit, si vera sint, quæ narrantur, & Parochus affectaverit non intelligere, matrimonium valere.*

II. Multiplex hoc relegentes Congregationis Decretum, quo dubiis Giennensis Episcopi satisfecit, opportunum maxime duximus alia quædam hic observanda proponere, quæ & aliquando subministrarunt, & subministrare in posterum materiam possunt ad respondendum postulatis Episcoporum, in Ecclesiarum relationibus interrogantium circa Parochorum præsentiam in matrimoniorum celebratione a Tridentino præscriptam.

III. In

III. In eo Decreto inter alia statuitur, validum esse matrimonium, quod fuerit initum vel coram Parocho, vel coram Parochi Vicario, etiamsi illis ab Episcopo interdictum fuerit, ne matrimonii celebrationi assistentiam præstarent. Super quo sane nulla videtur excitari posse gravioris momenti difficultas. Cum enim ea non sit Episcopo auctoritas, ut possit inducere impedimentum dirimens, quod non est, aut aliquod matrimonium, quod ex canonum præscripto nullum irritumque non sit, nullum irritumque statuere, ut firmat Barbosa *de Offic. & Potest. Episcopi part. 2. allegat. 32. num. 93.* & Natalis Alexander *in Theologia Dogmat. & Moral. tom. 2. lib. 2. de Sacram. Matrimon. in confectariis articuli, seu in regulis praxim spectantibus, reg. 9.* illicitum quidem erit matrimonium, si celebretur coram eo, cui Episcopus hujusmodi celebrationi adesse vetuerit; graviter etiam peccabit is, qui, spreta Superioris prohibitione, eidem assistentiam præbebit: at nulla ratione dici poterit, matrimonium ipsum nullitatis vitio subjacere.

IV. Statuitur etiam in eo Decreto, validum & firmum esse matrimonium, cui legitimus Sacerdos, non sponte, sed invitus, & coactus adfuerit. In quam opinionem conveniunt Scriptores, uno excepto Segura, cui contraria sententia magis arridet. Videndi Barbosa *de Offic. & Potest. Parochi part. 1. cap. 21. num. 46.* Cardinalis de Laurea *in 4. lib. sentent. tom. 3. de matrim. disput. 22. art. 10. num. 244.* & fuse Schmalzgrueber *ad tit. Decretal. de clandestina dispensatione §. 5. num. 237. & seq.* ubi Auctores, qui sunt ejusdem opinionis, enumerat. Et revera, cum Parochi præsentia verificetur, etiamsi per vim inducta sit, idemque Parochus fidem facere possit Ecclesiæ, celebratum vere fuisse coram se matrimonium, etiamsi illius celebrationi sponte non interfuerit, sed coactus; nihil videtur in hoc casu deesse, quod necessarium ad matrimonii validitatem judicatur. Unde *in l. Coram Titio, 209. ff. de verbor. significat.* ita legitur. *Scire autem, non etiam velle, is debet; nam ea invita, recte fit.*

V. Definitum etiam legimus in eodem Decreto, validum fore matrimonium, cui interfuerit Parochus, licet non accersitus ad eum finem, sed falso aliquo nomine ad id fraudolenter inductus. Neque id generaliter inficiari quis poterit. Aliqui tamen sunt, qui ad matrimonii validitatem satis esse putant ejusmodi præsentiam Parochi, qua contrahentium verba ita audiat, intelligatque, ut testimonium certum de matrimonio coram se inito ferre possit: cujus sententiæ patroni videri possunt relati a Giribaldo *de Sacramento Matrimonii tract. 10. cap. 7. dub. 12. a num. 98. usque ad num. 101.* Alii vero, probabilius opinantes, admittunt quidem validum fore matrimonium celebratum coram Parocho, qui alio, quam matrimonii obtentu, vocatus fuerit; sed nihilominus necessarium putant, eundem Parochum antea moneri, accersitum eum quidem fuisse diverso nomine, revera autem ut matrimonii celebrationi interesset. Videantur Pontius *De Matrimonio lib. 5. cap. 21. num. 4.* Cabassutius *in Theor. & Prax. Jur. Can. lib. 3. cap. 26. num. 12.* Schmalzgrueber *loco citato num. 234. & seq.* præcipue *num. 236.* ubi affert resolutionem Congregationis Concilii sequentibus verbis conceptam. *An sit matrimonium, si duo contrahant per verba de præsenti, proprio Parocho præsente, & aliis requisitis non omissis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, sed, dum forte convivii, vel confabulationis, vel aliud tractandi causa adesset, audit hujusmodi contractum geri, & postea alter contrahentium velit ab hujusmodi contractu ratione defectus resilire? Sacra Congregatio respondit, posse, nisi alia intervenerint, quæ Parochum a contrahentibus adhibitum fuisse arguant.* Eadem resolutio refertur a Pontio *loco citato*, qui deinde ita subdit: *Quare de hoc amplius dubitare non licet.* Concordat Natalis Alexander *loco supradicto reg. 10.* Videri etiam potest eadem resolutio in Opere Joannis Gallemart ad Concilium Tridentinum, edito Tridenti anno 1737. nimirum *ad sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonii pag. 256. §. An sit matrimonium.*

VI. In supra relato Decreto matrimonium illud effectu carere statuitur, cui Parochus ita sit præsens, ut neque videat contrahentes, neque auribus eorum verba percipiat; eo enim casu præsentia Parochi tanquam mere physica considerari debet, quæ ad matrimonii validitatem non sufficit, juxta id, quod in eadem Congregatione definitum fuit in Causa *Romana super dubiis matrimoniorum* die 7. Martii 1700. in qua, cum ex res Innocentii XII. Pontificis jussu diligenti examine discussa fuisset, eorum improbata fuit opinio, qui contendebant, ad validitatem matrimonii præsentiam Parochi mere physicam satis esse. Parochus enim interest matrimonio tanquam testis auctorizabilis pro Ecclesia; quæ, cum in aliis duobus, aut tribus testibus, ad matrimonium rite contrahendum necessariis; non eas qualitates requirat, quæ illos omni exceptione majores constituant, uti fuse demonstrat Sylvius *Operum tom. 5. edit. Antuerp. in var. resolut. verb. Matrimonium 2. §. Ad secundum*, idcirco Parochi præsentiam voluit, ut in illius probitate maximum veritatis fundamentum statueret: uti colligitur ex Historia dicti Concilii scripta a Cardinali Pallavicino *lib. 22. cap. 4. num. 3. & num. 12.* Parochus autem non potest testem agere tantæ in Ecclesia auctoritatis, nisi & videat contrahentes, & vel eorum audiat verba, vel, ea non percipiens, signa saltem videat, & intelligat, quæ mutuum significent utriusque partis consensum, juxta textum in *citata l. Coram, ff. de verbor. significat.* cujus verba sunt hæc: *Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque; si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram fecisse.* Cui conformis est *Can. Testes, 3. quæst. 9.* ubi Glossa *in verb. Præsentia*, inquit: *Dum tamen intelligant; nam aliter non dicuntur præsentes:* & *Can. In primis, 2. quæst. 1.* ubi eadem Glossa *verb. Præsente*, subdit: *Et intelligente; alias non diceretur præsens*; præter multo plura, quæ videri possunt apud Fermosinum *in tract. 2. tom. 2. de offic. & Sac. Eccl. in cap. 2. & 3. de Officio Archipresbyteri quæst. 1. num. 63. & seq.* & apud Cardinalem de Laurea *loc. cit. art. 10. num. 240. & seq.*

VII. Quamvis vero in dubium aliqui revocaverint, utrum Parochus in matrimonio partes agat testis auctorizabilis pro Ecclesia, cum non desint Theologi clari nominis, qui Parochum volunt esse Sacramenti Ministrum, eidemque tanquam ministrantem assistere, juxta ea, quæ vidimus *in superiori lib. 8. cap. 13.* alii vero contenderint, non eam fuisse Concilii mentem, ut ad validitatem matrimonii Parochus propriis oculis conjuges intueri, & propriis auribus mutui eorum consensus verba percipere deberet; alioquin ea matrimonia penitus sustulisset, quæ fiunt aut per interpretem, cum Parochus contrahentium idioma non intelligit, aut per procuratorem, utroque, vel altero conjugum longe absente; siquidem in primo casu Parochus verborum, quæ a contrahentibus proferuntur, significationem minime percipit, sed ad ea se refert, quæ ait interpres; in secundo vero neque contrahentium excipit verba, neque personas aspicit, sed solum intuetur procuratorem, ejusque intelligit verba: attamen istorum ratiocinationes satis profecto non sunt ad evertendam recte constitutam firmatamque sententiam de necessaria ejusmodi præsentia Parochi in matrimonii celebratione, qua & contrahentes oculis suis aspiciat, & mutuum eorum consensum auribus suis excipiat.

VIII.

VIII. Quæstio enim fieri solita, quam nos innuimus *superiore lib.* 8. *cap.* 13. quamque insolutam, uti par erat, reliquimus, in eo sita est, utrum matrimonii Minister sit Parochus, an potius ipsimet contrahentes, sicut magis communiter Auctores docent, sint matrimonii Ministri. Sed esto sit Parochus, numquid ex hoc inferri poterit, eundem non etiam agere partes testis auctorizabilis ejusdem Sacramenti? sicuti fieri videmus in Sacramentis Ordinis, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, extremæ Unctionis, quorum Sacerdotes ita Ministri sunt, ut etiam testium munere apud Ecclesiam fungantur, si forte opus sit, ut eorundem administratio comprobetur. Ubi autem Sacerdos non solum matrimonii Minister, sed simul etiam illius testis auctorizabilis censeatur, necessario fatendum est, quod superius diximus; nimirum eundem & contrahentes videre, & eorum verba intelligere omnino debere.

IX. Quod autem pertinet ad ea matrimonia, quæ per procuratorem, aut per interpretem fiunt, cum nullum nobis onus incumbat expendendi, utrum, quæ per interpretem contrahuntur, valida & firma sint; & solum innuere sufficiat, nequaquam deesse, qui eorum validitatem impugnent, sicuti videri potest apud Clericatum *decis.* 35. *de Sacramento Matrimonii num* 6. & apud Pontium *in Tractatu de Matrimonio lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 9. *& seq.* idcirco sermonem redigentes ad ea matrimonia, quæ per procuratorem fiunt, hoc primum asseremus, reperiri in veteri Testamento matrimonium Isaac cum Rebecca per procuratorem Eliezer initum, sicuti legitur *Genesis cap.* 24. Insuper statutas esse in Jure Canonico conditiones ad validitatem matrimonii per procuratorem celebrandi necessario servandas, quæ leguntur *in Cap. Procurator, de Procuratoribus, in* 6. Præterea communem hanc esse opinionem, matrimonia, quæ per procuratorem fiunt, etiam post Tridentinum Concilium valida esse; eademque nostris etiam temporibus celebrari, & antehac celebrata fuisse, præsertim inter Principes: quomodo Henricus IV. Galliarum Rex Mariam Mediceam duxit; & Hispaniarum Regis filia cum Austriæ Archiduca per Procuratorem Ferrariæ coram Clemente Papa VIII. Matrimonium inivit. Theologos quidem prudenter consulere, ut, qui matrimonio per procuratorem conjuncti sunt, vel iterum ipsimet coram Parocho & testibus matrimonio jungantur, vel saltem, quod ipsis absentibus actum est, præsentes ipsi coram Ecclesia ratum habere declarent; sicuti videre est apud Salmanticenses *in Cursu Morali tract.* 9. *de Matrimonio cap.* 3. *dub.* 4. *num.* 84. At hoc minime necessarium reputari, sed majoris duntaxat cautelæ gratia faciendum suaderi; sicuti post Sotum, Sanchez, Gutierrez, Rebellium, Bonacinam, aliosque, fatetur Rosignolius *de Matrimonio part.* 1. *tom.* 6. *contract.* 15. *disquisit.* 1. §. 21. *num.* 3. Verum id satis non est, ut asseramus, ad validitatem matrimonii, quod ab ipsis conjugibus præsentibus coram Parocho, & testibus celebratur, nullam esse necessitatem, ut Parochus ipsos contrahentes oculis videat, suisque auribus eorum verba percipiat. Cum enim Concilium ea matrimonia, quæ per procuratorem fiunt, de medio tollere noluerit, necesse fuit, ut liberum antiquo systemati cursum relinqueret; ideoque permitteret, ut, *qui per alium facit, per se ipsum facere videatur; & ut possit quis per alium, quod potest facere per se ipsum:* sicuti videtur *in Cap. Potest quis, & in Cap. Qui facit, de regulis Juris, in* 6. Sed tamen ex eo, quod Concilium ratum esse voluerit matrimonium per procuratorem celebratum, in quo Parochus neque conjuges ipsos oculis suis conspicit, neque ex eorum ore mutuum percipit auribus suis assensum, inferri non potest, definitum, aut permissum ab eo fuisse, ut, ubi vir & femina coram Parocho per se ipsos matrimonio conjungi volunt, quælibet ejusdem Parochi præsentia sufficiat ad matrimonii validitatem, etiam non visis ab eo contrahentibus, & eorum non percepto consensu.

X. Hoc igitur posito, videndos esse omnino a Parocho contrahentes, eorumque percipiendum esse consensum; aliqua tantummodo difficultas oriri potest ex iis verbis, quæ in laudato Decreto leguntur: *nisi tamen affectasset non intelligere:* cum enim antea veluti pro regula statuatur, irritum esse matrimonium, si Parochus conjuges non intellexerit, ea deinde subditur limitatio: *nisi tamen affectasset intelligere.* Cujus limitationis ut verus sensus intelligatur, opus non est, intimam, propriamque hujus verbi *affectasset*, significationem studiosius inquirere, & penetrare, quemadmodum Juris Civilis Interpretes faciunt *in l. Quod ait lex, §.* 2. *ff. ad legem Juliam de adulteriis*; sed, quoniam totum Decretum iis verbis expressum est, quibus passim utitur Curia, opportunius esse videtur prædicti verbi sensum, juxta communem, & usitatum in Curia loquendi modum, interpretari. Affirmarunt nonnulli, Decretum illud de eo Parocho intelligendum esse, qui & videt, & audit, sed se nec videre, nec audire simulat. Ita sentit Neesen *in suis Tractatibus de justitia & jure tract.* 8. *quæst.* 6. *de Sacram. Matrim. dub.* 4. *Petes, quid, si Pastor occludat aures, & oculos, & nolit intelligere quid agatur, an matrimonium sic contractum erit validum? Respondeo, si non intellexerit, nec adverterit quid actum sit, tunc matrimonium non valere, quia tunc revera non est moraliter præsens, ita ut possit testificari de matrimonio contrahendo: secus dic, si advertat quid agatur, sed affectat non intelligere, aut data opera fingit se non intelligere.* Hæc tamen verbi intelligentia minime probatur Pontio *in Tractatu de Matrimonio lib.* 5. *cap.* 21. & quidem merito: neque enim necesse fuerat Decretum condere ad id stabiliendum, de quo nullum est dubium, verum scilicet, & validum matrimonium iniri, ubi Parochus & videt, & intelligit, etiamsi se nec vidisse, nec audisse mentiatur. Alii vero matrimonium irritum esse dicunt, quoties Parochus revera non videt, neque intelligit contrahentes; etiamsi ideo non videat, neque intelligat, quia ipsemet consulto videre, & intelligere noluit, ipse sibi videndi, & intelligendi modum ademit: ex ea nimirum ratione, quod minime poterit earum rerum, quas revera non vidit, nec intellexit, auctorizabile testimonium Ecclesiæ ferre, quantumvis ipse sibi impedimentum creaverit, ut non videret, nec intelligeret. Ita ratiocinantur inter nostros Cardinalis de Lauræa *in* 4. *lib. sentent. tom* 3. *disput.* 22. *art.* 10. *num.* 266. Monacellus *in Formul. legal. pract.* 3. *part. tit.* 2. *formul.* 5. *num.* 10. & 11. Giribaldus *tract.* 10. *de Sacramento Matrimonii cap.* 7. *dub.* 12. *num.* 102. Hæc igitur est horum Auctorum opinio, irritum semper & nullum esse matrimonium, si conjuges nec videantur, nec audiantur a Parocho; idque non solum si ab extrinseca aliqua causa, externoque impedimento adempta fuerit Parocho videndi, audiendique potestas, verum etiam si ipse sibi impedimentum ultro creaverit, ne videret, neque intelligeret. Itaque, re bene considerata, istorum opinio cum ea, quam superius exposuimus, sententia convenit; ut scilicet exceptio illa: *nisi affectasset intelligere*: de eo duntaxat casu accipienda sit, quo Parochus re ipsa viderit, & audiverit, sed simulet, falsoque asserat, se nec vidisse, nec audivisse. Alii denique affirmant, matrimonium validum fore, quod celebratum fuerit coram Parocho, qui si nec vidit, nec intellexit, ipse sibi in causa fuit, ut non videret, nec intelligeret; propterea quod vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, & aspicere cogeretur. Et hic verus videtur esse illius Decreti sensus, sicuti colligitur ex Fagnano *in Cap. Quoniam, num.* 25. *de constitutionibus*, & in *Cap. Quæsitum, num.* 7. & 8.

de

de pœnit. & remissionib. Neque enim ulla haberi debet ratio affectatæ ignorantiæ illius, qui eum videre, & audire commode posset, ipse sibi voluntarium posuit impedimentum, ne videret, audiretque, juxta regulam textus *in Cap. Cum Inhibitio §. Si quis vero, de clandestina desponsatione*, & *§. final.* & *Can. seq. dist.* 37. Neque porro æquum est, ut ab arbitrio, factoque Parochi pendeat, libertatem matrimonii impedire. Illud autem objicere minime prodest, adhibendam esse a Parocho industriam omnem & diligentiam ad impedienda hujusmodi matrimonia; eumque canonicas pœnas incurrere, & signanter in suspensionem ab officio ad triennium incidere, si præsentiam præstet alicui matrimonio, quod fieri præsumatur vel sine præscriptis denuntiationibus, vel sine prævia dispensatione illius, qui super observantia earundem denuntiationum dispensare potest: juxta Decretalem *in Cap. Cum inhibitio, de clandestina desponsatione*. Quamvis enim verum sit, adnitendum esse Parocho pro viribus, ut hujusmodi matrimonia fieri prohibeat; multoque magis eidem cavendum esse, ne eorum celebrationi voluntariam præsentiam exhibeat, ex his tamen hoc tantummodo sequitur, ut ipse data opera non debeat iis interesse; ut occasionem præstandæ iisdem assistentiæ, quantum fas est, evitare teneatur; ut etiamsi forte circumventus, aliove obtentu accersitus fuerit, contrahentes serio monere debeat, matrimonia hujusmodi sine gravi culpa celebrari non posse; sibi autem dictam esse legem, ut eosdem contrahentes, si id, quod deliberarunt, re ipsa perfecerint, ad Superiorem a quo gravi pœna plectendi erunt; præterea se & animo, & voluntate a præstanda eorum nuptiis præsentia longe abhorrere, cum hujusmodi contrahendi ratio a sacris canonibus improbetur; at nihil necesse est aures obturare, velare faciem, aliaque hujus generis facere, quæ ad id solum valent, ut animos contrahentium aliquando scrupulis torqueant: scilicet, quamvis ut plurimum nesciant illicita ab invalidis distinguere, adhuc tamen non solum matrimonium, uti destinaverant, contrahere, sed etiam consummare non prætermittunt; utrumque enim perficere in animo habent, quoties, circumvento, aut deprehenso Parocho, coram eo proferunt verba ad mutuum consensum significandum idonea. Neque timendum profecto est, ne occultum remaneat matrimonium ea ratione perfectum, indeque aditus aperiatur ad celebrandum alterum matrimonium, primo illo adhuc constante, atque vigente. Quamvis enim hujusmodi matrimonium sit clandestinum *de jure*, utpote astute atque dolose sine præviis denuntiationibus celebratum, sicut docet Sanchez *de Matrimonio lib. 5. disput. 1. quæst.* 1. probaturque ex sequentibus verbis textus *in Cap. final. de clandestin. desponsat.*: *Si quis vero hujusmodi clandestina conjugia inire præsumpserit*: attamen fieri nequit, ut re ipsa, &, ut ajunt, *de facto* occultum remaneat: cum & Parochus illud ad Episcopum deferre, & Episcopus adversus contrahentes judicialiter procedere debeat. Et sane quicumque humanarum rerum ignarus non est, poterit ex propria experientia testari, pleraque matrimonia, que in Parochiali Ecclesia præviis denuntiationibus publice & rite celebrantur; nisi conjuges fuerint alicujus spectatæ familiæ, vel dignitatis, utplurimum ignorari; at nullum fuisse clandestinum hujusmodi matrimonium coram Parocho dolose accito, aut malitiose deprehenso, sine præviis denuntiationibus initum, cujus rumor, & fama per universam parœciam, & civitatem pervagata non fuerit, tum propter conatus a Parocho ad illud impediendum adhibitos, tum propter ipsius matrimonii delationem Episcopali Curiæ ab eodem Parocho factam, tum denique propter judiciales processus ab Episcopo adversus contrahentes institutos.

XI. Ex hactenus dictis recte colligitur, prædicta verba: *nisi affectasset non intelligere*: de eo casu accipienda esse, quo Parochus invitus ad matrimonii contractum adhibitus, ideo nec videt, nec percipit, quia data opera neque videre voluit, neque percipere, cum tamen & videre, & percipere naturaliter potuisset, eadem ratione, qua testes ad eum ipsum actum adhibiti, & vidisse se, & percepisse fatentur. Celebris fuit anno præterito 1753. causa *Carthaginien. Matrimonii*, in Concilii Congregatione agitata, & judicata, in qua agebatur de quodam matrimonio contracto coram Parocho domi suæ inopinate deprehenso, qui virum quidem aspexerat, ejusque verba perceperat, feminam vero nec viderat, nec audiverat. Porro, cum ex iis, qui controversiæ judices sedebant, totidem ex una parte pro matrimonii validitate, totidem vero ex alia pro illius nullitate opinati fuerint, opportunum nobis visum est Congregationem ipsam coram nobis indicere, jussis prius Theologis aliquot, aliisque Juris Canonici professoribus sententias suas hac de re scriptis exponere: qui sane, maxima diligentia, ac labore collatis inter se tum Theologorum, & Canonistarum placitis, tum decretis ejusdem Congregationis, & actis similium causarum, quæ alias coram ipsa agitatæ fuerant, & ab ea definitæ, in hoc facile convenerunt, ut ad matrimonii validitatem necessarium omnino esset, contrahentes a Parocho videri, eorumque verba mutuum consensum exprimentia ab eodem audiri: eo scilicet principio præ oculis habito, quod, si Parochus matrimonio interest tanquam testis Ecclesiæ auctorizabilis, nullo modo poterit de matrimonio contracto fidem facere, ubi nec utrumque viderit conjugem, nec utriusque consensum audierit. Sed, cum factum ipsum, de quo agebatur, accurate perpensum fuerit, ejusque circumstantiæ omnes diligenter excussæ, manifesto compertum est, quod, si Parochus mulierem non vidit, ejusque verba non intellexit, hoc ideo evenit, quia ipse obfirmato animo eandem videre, & audire noluit, cum eam facile videre, & audire potuisset, quemadmodum bene viderant, recteque audierant testes ad eum actum adhibiti. Itaque pronunciatum fuit, nobisque annuentibus sententia prodiit pro matrimonii validitate.

XII. Magnam aliquando præbuere materiam Episcoporum interrogationibus, & postulatis ea matrimonia, quæ *conscientiæ* appellantur; quærentibus scilicet, in quorum diœcesibus frequentior ejusmodi matrimoniorum consuetudo inoleverat, qua ratione circa illa se gerere deberent. Matrimonia *conscientiæ* ea olim esse intelligebantur, quæ inter virum, & feminam absque ulla solemnitate celebrabantur: quæque hoc modo ducebatur femina, *concubinæ* nomine appellabatur: sicuti videre est *in Can. Christiano, dist.* 34. & *Can. Is qui, ead. dist.* & in hoc ipso Opere nostro *superiore lib. 9. cap. 12. num. 2. & seq.* ubi hanc materiam prolixe tractavimus. Matrimonium etiam *conscientiæ* illud fuit, de quo sermo est *in Cap. Quod nobis, de clandestin. desponsat.* matrimonium videlicet occulte initum, quod evulgari & manifestari non debeat, quamdiu conjugibus ipsis illud publicare non placuisset. Hujusmodi matrimonii probatio, sicuti & legitimorum natalium prolis ex eo susceptæ, a solo testimonio pendebat viri, & mulieris, affirmantium, se se vero matrimonio conjunctos esse. Hoc tamen testimonium nullius erat roboris & momenti, si forte compertum fuisset aliud matrimonium ab altero ex conjugibus publice celebratum, multoque magis si reperti fuissent filii ex hoc publico matrimonio suscepti; nam tunc ex solo duorum conjugum testimonio neque occultum illud matrimonium satis probatum, neque legitima conditio prolis ex matrimonio susceptæ satis asserta dici potuisset: sicuti in lauda-

tum

tum textum scribendo affirmant Innocentius, Ostiensis, Joannes Andreas, Abbas, & Fagnanus. In pluribus Germaniæ locis, etiamnum sæpe contingit, quædam fieri matrimonia, quæ dicuntur *ad Morganaticam*; eaque sunt, quibus vir nobilis, post susceptos ex prima uxore itidem nobili liberos, ea defuncta, cum continentiæ leges sine uxore observare non possit, coram Parocho, & testibus, obtenta prius a proclamationibus opportuna dispensatione, alteram ex humiliori ordine ducit, addita conditione, ut tam mulier, quam filii ex eo matrimonio nascituri, nihil sibi juris ex eo acquirere possint, præterquam ad ea, quæ ad victum sunt necessaria. Hujus conditionis vi & mulier a participanda mariti dignitate excluditur, & filii ab omnibus titulis, muneribus, & paternorum, avitorumque bonorum successione extranei censentur. De his matrimoniis Germani Scriptores tam Juristæ, quam Theologi, passim loquuntur; eaque legitime contrahi tuentur tum *quoad substantiam*, ut dicunt, tum *quoad modum*: primum, quod ad substantiam pertinet, quia ineuntur, ut incontinentiæ peccatis aditus intercludatur: secundum, quod spectat ad adjectas conditiones & pacta, quia hæc eo tendunt, uti filii ex prima nobili uxore suscepti, aliique, qui ad hæreditatem, & bona, deficientibus iisdem filiis, jus habent, ab omni præjudicio reddantur immunes. De his ipsis matrimoniis *ad Morganaticam* a nobis actum est alibi, in loco scilicet mox a nobis significando. *In tom. 3. Institutionum Juris publici*, aliquibus notis illustratarum per Joannem Fridericum Pfeffingerum, *pag. 1310.* sermo est de his matrimoniis *ad Morganaticam*. At nostris hisce temporibus ea dicuntur matrimonia *conscientiæ*, quibus vir, & femina coram Parocho, aut altero Sacerdote ab eo, cui hæc sit auctoritas, deputato, & duobus testibus familiaribus, sed omissis, ex indulto, denuntiationibus, connubio junguntur. Omnis cura adhibetur, ut hæc matrimonia occulta remaneant, ad evitanda hominum improbantium dicteria, aliasque molestias, quas facile subirent conjuges, propterea quod alter ex iis nobilis sit, ignobilis alter, obscuræque familiæ; & quia non palam innotescunt, matrimonia *conscientiæ* dicuntur. Cum nos munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, die 9. Septembris anni 1724. Episcopis quibusdam instantibus, propositum fuit dubium, utrum matrimonia hujusmodi, *conscientiæ* nuncupata, licita censenda essent; eaque arrepta occasione, exarare non prætermisimus, & in publicam lucem edere quasdam Adnotationes, quibus materiam hanc totam illustrare curavimus; quæ typis impressæ leguntur *in Thesauro Resolutionum* tom. 3. in causa, cui titulus *Dubium Matrimoniorum*, quæ proposita quidem fuerat anno, & die, qui supra, sed non judicata; sicuti neque definita fuit in ea Congregatione, quæ habita est die 2. Decembris ejusdem anni, propterea quod Sacra Congregatio differendum censuit judicium, donec mature perpensa, & constituta fuissent, quæ necessario requirerentur ad hæc matrimonia licite perficienda: si enim ad recti normam exacta non fuerint, culpa non vacant; quantumvis, celebrata cum fuerint coram Parocho, & testibus, valida & rata procul dubio debeant reputari.

XIII. Inficiari nemo poterit, hunc esse Ecclesiæ spiritum, ut publica inter Fideles matrimonia celebrentur; ideoque eam occultis hujusmodi nuptiis nequaquam favere: sicuti eruitur ex sex primis Canonibus a Gratiano collectis *in causa 30. quæst. 5.* præter tot alia Conciliorum decreta relata in Collationibus Ecclesiasticis Parisiensibus *de Matrimonio tom. 1. lib. 1. collat. 4.* §. 2. Hic autem Ecclesiæ spiritus & præteritis semper temporibus viguit, & nostris quoque etiamnum durat, cum a Tridentina Synodo renovatum fuerit Lateranensis Concilii decretum de publicis denuntiationibus pluries ante matrimonii celebrationem in Ecclesia faciendis. Omnibus etiam clare patent certa quædam mala & absurda, quæ ab occultis matrimoniis, & *conscientiæ* nuncupatis, nascuntur, de quibus fuse agitur in dictis Collationibus *loco cit.* & a Giberto *Consultat. Canonic. de Sacramento Matrimonii tom. 2. consult. 63. quæst. 1.* & in nostra Constitutione, quam paulo post indicabimus. Equidem Saintebenve *tom. 1. resolut. 181.* adduci non potest, ut matrimonia *conscientiæ* licita fateatur, nisi cum conjuges inter se vivere consentiant, non uti conjuges, sed ut frater, & soror. Hæc tamen opinio nimis est a communi sensu remota, cum casus alii certe non desint, in quibus Superior dispensare necessario debet a publicis denuntiationibus, & matrimonia *conscientiæ* permittere, quæ scilicet coram Parocho, & duobus testibus familiarissimis ineantur, eo quidem fine, ut occulta maneant, sed simul etiam ut conjuges, non uti frater, & soror, sed uti vir, & uxor inter se conversentur. Nonnulli ex hujusmodi casibus recensentur in prædicta collatione Parisiensi, & in citata consultatione Giberti; aliosque nos ipsi innuimus in nostra Constitutione, quæ incipit *Satis Vobis, in tom. 1. nostri Bullarii num. 35.* Et quidem in ea Constitutione, quæ in forma Brevis epistolaris directa est & transmissa ad omnes Episcopos, nos ea resumpsimus, quæ in Concilii Congregatione tunc minime definita adhuc pendebant. Cumque maturo & diligenti examine ea omnia perpendissemus, quæ visa sunt necessario requirenda, ut matrimonia *conscientiæ* possent aliquando permitti, quæque sint adhibendæ cautiones, ut proles, ex his matrimoniis nascitura, & rite educetur, & nullum accipiat detrimentum sive in his quæ pertinent ad vitæ sustentationem, sive in probatione legitimorum natalium, quos ex hujusmodi matrimoniis revera sortietur, ea omnia in dicta Epistola distincte exponere non omisimus, opportunas regulas indicando, quibus in hujusmodi casibus recte procedi valeat. Quare, si in posterum dubia, & postulata circa hæc matrimonia *conscientiæ* ab Episcopis proponantur, nihil aliud videtur esse præstandum, quam eos monere de observanda, & executioni mandanda prædicta Constitutione nostra: qua etiam Apostolicæ Pœnitentiariæ Officium pro norma utitur, quoties de matrimoniis hujusmodi agitur: ut videre est in alia Constitutione nostra, cujus initium est *Pastor bonus*, §. 39. *Bullarii nostri tom. 1. num. 95.*

CAPUT VICESIMUM QUARTUM.

De nonnullis postulatis ad rem Beneficiariam spectantibus.

NOn hic sane propositum nobis est, ut omnia recenseamus postulata ab Episcopis Apostolicæ Sedi proposita, & singulas iisdem redditas responsiones: hoc enim opus esset, non una, alterave capituli pagina, sed vix pluribus voluminibus concludendum. Superioribus capitibus nonnulla gravioris momenti retulimus, & expendimus postulata ex iis, quæ nobis præ manibus habere contigit; unde liceret Episcopis aperte deprehendere, Sedem Apostolicam nunquam cessare, quin & perspicua dubiis in rebus exhibeat responsa, & opportunam, quoad fieri potest, opem auxiliumque afferat ad eos levandos assiduis gravibusque sollicitudinibus, quibus iatis funerque obsidentur, ac veluti opprimuntur, qui curæ præsunt animarum. Hoc itaque capitulo agemus, ut ipsa pandit illius inscriptio, de aliquibus postulatis ad rem Beneficiariam spectantibus, deinde operam opusque hoc nostrum concludemus proximo, novissimoque capitulo, expendentes regulas, quas sequi debent Episcopi, dum suis in

diœcesibus Missarum reductiones faciunt: animadvertimus enim, quamvis ab Episcopis etiam extra relationem status suarum Ecclesiarum hujusmodi facultas postuletur imminuendi per diœcesim Missarum onera, tamen sæpe sæpius id ipsum in memorata relatione præstari.

II. Cum sanctæ memoriæ Pontifici Pio V. innotuisset, complura identidem, in Beneficiorum resignationes, ac permutationes irrepere absurda, secundo Pontificatus sui anno Constitutionem evulgavit incipientem *Officium*, quæ est *num.* 42. inter ejusdem Pontificis Constitutiones *in antiquo Bullario edit. ann.* 1586. *pag.* 992. qua Ordinariis suspendit ad tempus auctoritatem admittendi Beneficiorum resignationes, & permutationes, usquedum ipse de eadem re opportunius statuisset. Proximo autem anno alteram edidit Constitutionem, incipientem *Quanta*, quæ est 58. *Bullar. veter. tom.* 2. in qua postquam nonnullas statuerat moderationes, ac declarationes circa tempus, & modum, quibus in posterum admittendæ essent ab Ordinariis Beneficiorum renuntiationes, quæ a Beneficiatis in ipsorum manibus fiunt; prohibuit Episcopis, aliisque collatoribus, in quorum manibus cujuslibet Beneficii resignatio fieret, ne idem Beneficium, cujus resignationem admisissent, aut suis, aut resignantis consanguineis, affinibus, vel familiaribus conferrent. In editionibus memoratæ Constitutionis S. Pii V. incipientis, uti dictum est *Quanta*, hæc leguntur verba: *Ceterum præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii collatores, de Beneficiis, & Officiis resignandis prædictis, aut suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere:* ubi deprehenditur sane manifestus typographi error: neque enim legendum est *admittentium consanguineis*; sed utique *dimittentium consanguineis*: uti optime notavit Fagnanus in *Cap. Non sine, num.* 45. *de Arbitris*, & latius persequitur doctus Præsul Marcellus Severolus, quem tum honoris causa, tum amoris, quo illum, dum viveret, prosecuti fuimus, libenter hic nominamus. Videatur ipsius Allegatio typis edita, quæ est ordine trigesima inter Allegationes Hieronymi Palma junioris, *ante num.* 1. Juvat & illud animadvertere, in septimo Decretalium libro, qui sub Pontifice Clemente VIII. in publicam lucem emittendus erat, sed, ut alibi diximus, ideo evulgatus non fuit, quia, cum in ipsum identidem inserta fuerint Tridentini Concilii Decreta, sicuti prohiberi non poterant Canonistæ, quin ea interpretarentur, ita aditus patefactus fuisset violandæ Summi Pontificis Pii IV. Constitutioni, qua vetantur privati homines sacrum Tridentinum Concilium commentari atque interpretari, cum id Sacræ Cardinalium Congregationi, ejusdem Concilii Interpreti, privative sit reservatum; in hoc (inquam) septimo Decretalium libro *Cap.* 1. *de renuntiatione*, animadvertere juvat insertam S. Pii V. Bullam, in qua verbo *admittentium*, substitutum legitur *dimittentium*. Videri etiam potest *nostra Institutio* 91. *Latinæ editionis §. Attamen licet.*

III. Præstituta itaque in laudata S. Pii V. Constitutione finibus, quibus vel nunc licet Episcopis Beneficiorum renuntiationes admittere, firma tamen semper prohibitione, ne eadem Beneficia suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus conferant; Cremonensis Episcopus in relatione status Ecclesiæ suæ, sequens Congregationi Concilii quæsitum proposuit: an videlicet, si Parochus Parœciam in Episcopi manibus renuntiaret, Episcopus vero, concurrentibus omnibus, quæ in Piana Constitutione requiruntur, renuntiationem admitteret; cum ad eam rite conferendam concursum debeat indicere, licitum ei esset, suos, aut resignantis Parochi consanguineos, affines, & familiares, ad concursum admittere, & alicui ex ipsis Parœciam conferre, quatenus dignior præ ceteris deprehensus fuisset. Congregatio autem rescripsit, id Episcopo minime licere, nec debere ad concursum admittere præmemoratos suos, vel resignantis consanguineos, affines, vel familiares: quod rescriptum Gregorius XIII. Pontifex sua auctoritate comprobavit.

IV. Ejusmodi Congregationis responsum innuitur a Fagnano *in Cap. Non sine num.* 53. *de Arbitris*, nosque hic illud per extensum referemus exscriptum ex *libro primo Decretorum pag.* 145. *& seq.* ad annum 1573. quod ipsum præstitimus *in memorata nostra Institutione* 91. *præcitato loco*: *Quærit a Sacra Congregatione Sacri Concilii Tridentini Episcopus Cremonensis, an Constitutio Sanctissimi Domini nostri Pii Papæ V. felicis recordationis, data Romæ sub die prima Aprilis* 1568. *super relaxatione prohibitionis de non admittendis resignationibus per Ordinarios, dum prohibet, ne Beneficia per resignationem per Episcopum, vel alium collatorem, etiam ex justa causa admissam, vacantia, conferantur consanguineis, vel familiaribus Episcopi, vel resignantis, habeat locum in Ecclesiis Parochialibus, & Beneficiis curam animarum habentibus, quæ per concursum magis idoneis conferri debent ex decreto Concilii Tridentini cap.* 18. *sess.* 24. *ita ut, si familiaris aliquis Episcopi, vel consanguineus resignantis comparuerit, & in concursu ad hujusmodi Beneficium curatum, ut supra vacans, cum aliis se examinari petierit, admitti non possit, &, si admissus ad examen, & uti idoneus ab Examinatoribus relatus fuerit, ei Beneficium conferri non possit. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, declaravit, locum habere, & ideo monendum Episcopum, ne hujusmodi familiares, vel consanguineos admittat ad concursum.*

V. Haud ita multo post contigit, Patavii vacasse Parœciam, non quidem ex Parochi resignatione, qualis erat facti species *a* Cremonensi Episcopo proposita, sed ob ipsiusmet Parochi obitum; cumque Episcopus concursum indixisset, & ad illum admisisset familiarem suum, eique etiam, quoniam dignior judicatus fuerat, Parœciam contulisset, excitata est quæstio, an hujusmodi Episcopi factum Pianæ Constitutioni adversaretur. Congregatio vero, innixa potissimum præjudicatæ resolutioni a Gregorio XIII. confirmatæ, affirmative respondere non dubitavit. At cum providus Secretarius animadvertisset, casum vacationis per obitum, longe differre a casu vacationis per resignationem, durumque nimis & asperum fore, unum casum alteri exæquare: id namque esset Sancti Pii V. Constitutionem, & Gregorii XIII. responsum non tam declarare, quam ampliare; communicata re cum Rotæ Auditoribus, quos in suam sententiam proclives deprehendit, rem totam detulit ad Sixtum V. Pontificem, qui, omnibus accuratissime perpensis, iisque confirmatis, quæ statuta fuerant a Gregorio XIII. declaravit, Bullam Pianam locum sibi vindicare in Parochialibus per resignationem vacantibus, & Episcopum quidem in hoc casu ad concursum recipere non posse suos, aut resignantis consanguineos, affines, vel familiares: at, quoties Parœcia vacaret per obitum, Bullam Pianam nihil obsistere, quin ad concursum præfati consanguinei, affines, & familiares admitterentur, & alicui etiam ex ipsis, si quidem dignior fuisset deprehensus, Parochialis Ecclesia conferretur. Hæc, quæ a Summo Pontifice sapienter constituta fuerant, Congregationi referre Secretarius non destitit: Congregatio vero omnia commendavit, jussitque, ut deinceps Pontificium mandatum religiose executioni mandaretur.

VI. Habentur hæc omnia *in libro memorialium* 507. *pag.* 248. En verba: *Consideratis suprascriptis resolu-*

tio-

tionibus Congregationis ad Constitutiones in casu Cremonensi, & Patavino, manu bon. mem. Cardinalis Alciati annotatis, animadversum fuit, primam declarationem Congregationis emanasse circa Constitutionem felicis recordationis Pii V. sub dat. 1. Aprilis 1568. quæ prohibet, ne Beneficia per resignationem, ab Episcopo, vel ab alio inferiori admissam, vacantia, conferantur consanguineis, vel familiaribus Episcopi, vel resignantis; & in his terminis fuisse a felicis recordationis Gregorio XIII. approbatam: sed eandem postea in casu Patavino fuisse applicatam, & extensam ad Parochiales vacantes etiam per obitum, ut ad eas non possint concurrere familiares Episcoporum. Quæ extensio cum visa esset durior, nec appareret, super ea solitas discussiones Congregationem fecisse, minusque ad judicium Sanctissimi fuisse relatam; volui, antequam in generalem observantiam deduceretur, ex qua periclitari potuissent plurimæ provisiones alias factæ, & quæ in posterum fieri contingeret, cum ex hoc capite aliquot provisiones in Rotæ Auditorio impugnarentur, ab ipsa Rota, quid sentiret, exquirere: cui pariter visa fuit extensio potius, quam declaratio, satis dura: præsertim quia in vacationibus per obitum cessat illa ratio suspectarum pactionum, & fraudum, quæ in resignationibus facilius intervenire possunt. Quamobrem dictarum resolutionum cum præmissis motivis facta relatione Sanctissimo Domino Nostro, ut dictaret, quid vellet observari; Sanctitas Sua decrevit, declarationem Congregationis, approbatam a felicis recordationis Gregorio XIII. retinendam esse juxta terminos Constitutionis piæ memoriæ Pii V. in Parochialibus vacantibus per resignationem admissam per Episcopum, & inferiores collatores: occurrente autem vacatione Parochialium per obitum, non esse attendendos a concursu familiares, aut consanguineos ipsorum Ordinariorum, sed iisdem conditionibus, & legibus censendos esse cum aliis concurrentibus, ex forma Concilii Tridentini, & Constitutionis ejusdem Pii V. de provisionibus Parochialium &c. Quod Decretum in Congregatione habita die 15. Junii 1589. cum retulissem, fuit ab Illustrissimis Dominis commendatum; & juxta illud in posterum respondendum erit in casibus occurrentibus &c. Quoties igitur Parœcia per resignationem vacaverit, si eandem suo, vel resignantis consanguineo, aut familiari conferat Episcopus, aperte peccat in litteram Pianæ Constitutionis, prohibentis, ne Beneficia, in Episcoporum manibus resignata, personis supradictis conferantur: at, si iisdem conferat Parœciam, quæ per obitum vacaverit, nullatenus Pianam Bullam lædit, quippe quæ non nisi de vacationibus per resignationem loquitur. Etenim in vacationibus per resignationem facile irrepere possunt eæ fraudes, dolosique circuitus, qui aut nullo modo, aut saltem difficilius in vacationibus per obitum possunt occurrere. Itaque patet primo, quam prudenter constitutum fuerit discrimen inter unum, & alterum vacationis modum; deinde quomodo gerere se debeant Episcopi, cum hujusmodi casus contigerint, absque eo quod Congregationem de illis consulant; denique cui regulæ tuto adhærere debeat eadem Congregatio in responsionibus dandis ad ejusmodi postulata, si quæ forte proponi contingat. Legatur Corradus in *Praxi Beneficiaria lib. 3. cap. 4. sub. nu. 10. §. Necnon*, ubi etiam testatur, ita respondisse Cardinalem Lancellotum, Congregationis Concilii Præfectum, Episcopo Castrensi die 3. Junii 1617. atque ita pariter firmasse Rotam *in decisione coram Cordubæ*, quam ibi integram affert. Videri etiam potest Ventriglia *in Praxi adnotat. 2. §. 2. a. 11. & n. 13.*

VII. Concursus, quem Tridentinum Concilium præscripsit, nunc temporis non solum obtinet quoad Beneficia, quibus animarum cura annexa est, quæque digniori inter concurrentes ab Episcopo conferri debent, sed etiam quoad reliqua Beneficia curata, quæ conferuntur a Romano Pontifice, eo quod aut ob secutam in mense Apostolico eorundem vacationem, aut ex alio reservationis, vel affectionis titulo, ejusdem dispositioni sunt reservata. Id nos ipsi statuimus in nostra Constitutione incipiente *Cum illud*, quæ est *68. §. 19. & 20. nostri Bullarii tom. 1.* ubi Episcopis mandavimus, ut, quoties vacaverit aliquod Beneficium Sanctæ Sedi reservatum, cui annexa sit animarum cura, opportuna facultate sibi per nos directe collata, concursum indicere non prætermittant; &, siquidem agatur de Beneficiis reservatis ratione mensis, in quem incidit vacatio, hujusmodi concursus acta ad Datariam Apostolicam minime transmittant, sed tamen significare non negligant, quem ipsi magis idoneum in Domino censeant: quo vero ad cetera omnia Beneficia curata, ex alio quocumque titulo, præterquam ratione mensis, Sanctæ Sedi reservata, acta concursus ad Datariam mittant, se se abstinentes a judicio ferendo, quisnam sit ceteris dignior & aptior; facultate tamen ipsis facta significandi per familiares litteras, ad Pontificis Datarium conscriptas, quem ipsi censeant digniorem, & an quispiam ex iis, qui ad concursum admissi sunt, occulta aliqua nota laboret. Quod autem nuper asseruimus, Bullam S. Pii V. nequaquam obstare consanguineis, & familiaribus Episcopi, quin ad Beneficia curata per obitum vacantia, & ab ipsomet Episcopo conferenda, possint concurrere; id multo potiori jure affirmandum erit de Beneficiis curam animarum annexam habentibus, & Apostolicæ Sedis dispositioni reservatis. Diximus potiori jure, cum pro iis stet regula, quæ docet, Pianam Constitutionem locum non habere in iis Beneficiis, quæ licet in manibus Episcopi resignentur, eorum tamen collatio, non ad ipsum Episcopum, sed ad alium spectat; quæ regula a Gregorio XIII. fertur etiam comprobata fuisse. Videatur Additio *ad decis. 35. n. 25.* Prælulis Ansaldi, qui obiit Rotæ Decanus, quemque libenter nominamus, non tam mutui amoris gratia, qui inter nos, & ipsum, dum viveret, intercessit, quam ejusdem meritorum titulo.

VIII. Eadem Constitutio 58. S. Pii V. de qua hactenus disseruimus, occasionem præbuit gravi controversiæ ab Archiepiscopo Mechliniensi anno 1683. ad Congregationem Concilii delatæ; an videlicet, quæ in illa continetur, prohibitio conferendi Beneficia, in manibus Episcopi resignata, ejusdem Episcopi, aut resignatis consanguineis, affinibus, vel familiaribus, vim quoque habeat in Beneficiorum permutationibus. Reperta tunc fuit quædam resolutio edita in causa *Feretana* die 25. Februarii 1673. in qua Congregatio affirmative responderat. At, cum novo instaurato examine deprehensum fuisset, memoratam resolutionem propositæ quæstioni minime congruere; cumque insigniores in Romana Curia Canonistæ plures in causa disceptationes elucubrassent, ipseque Altovitus Secretarius in suis votis multa collegisset, ea videtur fuisse Congregationis sententia, ut Beneficiorum permutationes, quæ coram Ordinariis fiunt, dummodo bona fides intercedat, & fraus omnis absit, sub Pianæ Constitutionis dispositione minime comprehendi debeant.

IX. Permutationes Beneficiorum non complectitur Bulla S. Pii V. quia, licet ipse in sua Constitutione 42. suspensam voluerit, quousque aliter statuisset, facultatem, qua Ordinarii gaudebant, admittendi Beneficiorum resignationes, & permutationes, cum tamen subinde in sua Constitutione 58. eandem suspensam facultatem Ordinariis restituerit, de resignationibus ita locutus est, ut opportuniores quasdam, novasque restrictiones, & cautelas circa illas indixerit, ac statuerit; at de permutationibus ita infinite decrevit: *Ad hæc Beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ canonicis sanctionibus, & Apostolicis Constitutionibus permittuntur*,

X. Complectitur tamen Piana Conſtitutio permutationes, quæ mala fide, ac fraudulenter coram Ordinariis fiunt, quia Sanctus Pontifex in eadem Conſtitutione, uti ſupra dictum eſt, eas tantum permutationes admitti concedit, quæ ſint ſanctionibus canonicis conſonæ; quod perinde eſt ac dicere, quæ reſpiciant utilitatem, vel neceſſitatem Eccleſiæ, aut in quibus permutantium utilitas quodammodo in utilitatem vergat Eccleſiæ. Quapropter, ſi quæ permutantur Beneficia, valde diſparis ſint reditus, ſi is, qui pinguius Beneficium obtinet, provecta jam eſt ætate, ac infirma valetudine, illudque permutare velit cum Beneficio tenuioris reditus, quod ſuus, vel Epiſcopi conſanguineus obtinet; hujuſmodi permutatio non eſt ad canonum normam exacta: quin immo doloſa eſt, ideoque Pianæ Conſtitutioni adverſatur. Atque hiſce in terminis edita fuerat memorata reſolutio anni 1675. Ad confirmanda vero quæ hactenus dicta ſunt, facile nobis eſſet alia plura hic congerere; ſed, ne quid detractum videatur iis, qui tanta cum laude in id ipſum operam ſtudiumque ſuum impenderunt, ablegamus lectorem *ad citat. allegationem* 30. Præſulis Severoli, editam *tom. 3. Allegationum* Palmæ, ad Additionem Præſulis Auſaldi *decis.* 35. ad diſceptationem denique 29. celebris Pitoni, ubi omnia optime comprobata atque firmata leguntur.

XI. Qui illegitimos natales ſortitus eſt, ex ſacrorum canonum lege irregularitati ſubjacet; ita ut nec Eccleſiæ Ordinibus initiari, nec ullum Eccleſiaſticum Beneficium conſequi poſſit. Quapropter diſpenſatione ipſi opus eſt ad Ordines, æque ac ad Beneficia obtinenda. Sed, ſi de minoribus Ordinibus agatur, ac de Beneficiis animarum curam annexam non habentibus, Epiſcopus poteſt propria auctoritate eum illegitimo diſpenſare. Ut autem illegitimus Ordines majores, & Beneficia, quibus cura immineat animarum, obtineat, ſolius Romani Pontificis diſpenſatione fieri poteſt. Perſpicua eſt Decretalis Bonifacii VIII. *in Cap. Is qui, de filiis Presbyterorum, & aliis illegitime natis, in* 6. Irregularitas autem, quæ illegitimos obſtringit, haud provenit ex eorum culpa, ſed, ut Juriſperiti ajunt, ex defectu; quemadmodum late diſſerit Gonzalez *in Cap. Ut filii, num.* 8. *de filiis Presbyterorum.* Porro qualis ſit hujuſmodi defectus, egregie declaratur a S. Thoma *in 4. ſenten. diſt. 25. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 3. Ordinati in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur. Ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis claritas quædam, non de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; ut ſcilicet ſint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes. Et, quia obſcuratur hominis claritas ex vitioſa origine, ideo etiam de illegitimo thoro nati, a ſuſceptione Ordinum repelluntur, niſi cum eis diſpenſetur: & tanto eſt difficilior diſpenſatio, quanto eorum origo eſt turpior.*

XII. Hæc plane eſt diſciplina, quæ nunc temporis obtinet; ſed alia aliis temporibus obtinuiſſe dignoſcitur; quippe *ca.* 15. Nicephori Confeſſoris *tom. 7. Conciliorum* Labbeanæ Collectionis *col.* 1299. ſequentia verba leguntur: *Qui ex concubina, & ſcorto, & ex digamis & trigamis nati ſunt, ſi virtutibus prædicti appareant, & ſint Sacerdotio digni, ordinentur.* In ipſo Decreto Gratiani *diſt.* 56. plures collectæ inveniuntur auctoritates veterum Eccleſiæ Patrum, qui parum ſolliciti de ordinandorum origine, & natalibus, eos tantummodo ab Ordinibus repellunt, qui propriis improbis moribus conſtituuntur indigni. Et, quamvis *Can. 1, cit. diſt.* 56. qui deſumptus eſt ex Concilio Claromontano, habito ſub Urbano II. Pontifice, hæc legantur verba: *Presbyterorum filios a ſacris Altaris miniſteriis removemus:* ſubdit tamen Gratianus: *Sed hoc intelligendum eſt de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verum, ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit, exemplis, & auctoritatibus, non ſolum Sacerdotes, ſed etiam ſummi Sacerdotes fieri poſſunt.* Haud ita facile eſt ſtatuere tempus, quo primum inducta, & recepta fuerit diſciplina repellendi ab Ordinibus æque, ac a Beneficiis illegitimos, ob ſolam natalium maculam. Quod probabili conjectura affirmari poteſt, illud eſt, hujuſmodi diſciplinam initium duxiſſe ab excluſione illegitimæ Sacerdotum prolis; idque in eum finem, ut quodam quaſi fræno cohiberetur parentum incontinentia; inde vero ad filios quoque illegitimos laicorum ampliatam fuiſſe: ac demum ex una in aliam provinciam, gentemque propagatam, proceſſu temporis; & præſertim poſt publicationem Decretalium Gregorii IX. vim auctoritatemque diſciplinæ, ac juris communis in univerſa Eccleſia obtinuiſſe. Videndus eſt Chriſtianus Lupus *tom. 3. in Synodos Generales & Provinciales cap. 12. diſſertationis 1. prooemialis*, ubi fuſiori calamo expreſſa reperiuntur omnia, quæ paucis collegit Van-Eſpen *Jur. Eccleſ. univerſ. part. 2. tit. 10. cap.* 3.

XIII. Tridentini Concilii Patres, totos ad reformationem morum, & maxime Clericorum curandam intentos, minime fugit caput hoc de illegitimis filiis Clericorum: ideoque *ſeſſ. 25. cap. 15. de reformatione*, ut opportuniori quo poterat modo cohiberetur Clericorum incontinentia, Eccleſiarumque decori conſuleretur, ſanxerunt, ne filii Clericorum illegitimi poſſent Beneficia conſequi in iis Eccleſiis, in quibus eorum parentes obtinuiſſent, obtinerentve Beneficium aliquod, licet diſſimile, neque in iiſdem Eccleſiis miniſtrare poſſent, nec etiam penſionem ullam habere ſuper fructibus Beneficiorum, quæ poſſidentur, fueruntque ab eorum parentibus poſſeſſa: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo conſecratis, quos maxime puritas, ſanctitaſque decet, longiſſime arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati ſunt matrimonio, in Eccleſiis, ubi eorum patres Beneficium aliquod Eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam diſſimile Beneficium obtinere, nec in dictis Eccleſiis quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere.* Et, quia optime proſpexerunt, ſaluberrimam hanc legem perfacile fraudari poſſe, facta inter patrem, & filium Beneficiorum reſignatione; declararunt, hujuſmodi reſignationes nullas cenſeri debere, nullaſque pariter, & omni effectu vacuas collationes, quæ fraudulentas hujuſmodi reſignationes fuiſſent conſecutæ. *Ad hæc, reciprocæ reſignationes, ſi quæ poſthac a parentibus Clericis in favorem filiorum fient, ut alter alterius Beneficium conſequatur, in fraudem hujus decreti, & canonicarum ſanctionum factæ omnino cenſeantur: nec collationes ſecutæ vigore hujuſmodi reſignationum, ſeu aliarum quarumcumque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipſis Clericorum filiis ſuffragentur.*

XIV. Ex hujuſmodi Conciliari ſanctione effectum eſt, ut nonnulla poſtulata fuerint ab Epiſcopis in relatione ſtatus Eccleſiarum propoſita: quorum aliqua ſpectant ad Beneficia, atque officia, quorum conſecutio interdicta dicenda ſit a Concilio filiis illegitimis Clericorum; alia vero reſpiciunt perſonas ipſas Clericorum, eorumque filiorum extra legitimas nuptias procreatorum. Et primo quæſitum fuit, an filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confeſſarii obire poſſet in Eccleſia, quam pater, uti Parochus, obtinuit; & quidem inſpectis verbis illis Concilii: *quoquo modo miniſtrare:* negativum reſponſum redditum fuit Epiſcopo Oritano, uti colligitur ex reſcripto dato 4. Julii 1648. *lib. 18. decret. pag. 492. a tergo: Quæritur, an filius illegitimus Parochi jam defuncti poſſit audire confeſſiones in Eccleſia, in qua pater fuit Parochus, vel ſaltem ſit locus diſpenſationi. Sacra &c. reſpondit, non poſſe.* Quæſierunt itidem Calaguritanus, & Pampilonenſis Epiſcopi, an, cum pater fuiſſet in quadam

dam

dam Ecclesia Cappellanus ad nutum amovibilis, posset illius filius illegitimus in eadem Ecclesia Cappellaniam ad nutum pariter amovobilem obtinere. Rescriptum vero fuit, hoc minime interdictum esse: fortassa ex eo, quod Concilium loquatur de Beneficiis, & pensionibus: hujusmodi autem Cappellaniæ ad nutum amovibiles Beneficia proprii nominis, & in titulum collativa non sunt, multoque minus pensiones: *Sacra &c. censuit, oratorem non prohiberi per decretum Concilii sess. 25. cap. 15. quominus tanquam Cappellanus ad nutum amovibilis possit inservire eidem Ecclesiæ, cui itidem ut Cappellanus pater olim suus inservierit.* Ita rescriptum fuit Calaguritano Episcopo sub annum 1585. *lib. 4. decretor. pag.* 40. Nec absimilis fuit responsio data ad Episcopum Pampilonensem anno 1587. uti videre est *lib. 4. decret. pag. 226. a tergo.* Est autem plane singulare responsum datum Ostunensi Episcopo. Quidam Dignitatem obtinens in Ostunensi Ecclesia, susceperat filium illegitimum, qui, cum Apostolico Indulto ad sacros, atiam Presbyteratus, Ordines suscipiendos, & ad Sacrificium celebrandum, tam superstite patre, quam eo defuncto, habilitatus fuisset, semper in Cathedrali Ecclesia Sacrum fecerat, ideoque, ex quadam inibi vigente consuetudine, contendebat, se fieri debere participem nonnullorum proventuum, & emolumentorum, quæ Sacerdotibus eidem Ecclesiæ inservientibus post certum servitii tempus præstari consueverant. Proposito itaque, ac discusso dubio, responsum fuit, prætensum jus nequaquam competere filio illegitimo, nec posse hunc ad ejusmodi participationem admitti. Hoc enim intercedit discriminia inter superiorem facti speciem a Calaguritano, & Pampilonensi Episcopis propositam, & hanc de qua loquimur, quod, juxta illam, pater Beneficium proprie dictum in ea Ecclesia non obtinuerat, Concilium autem de casu loquitur, quo pater filii illegitimi Ecclesiasticum Beneficium in eadem Ecclesia possederit: *ubi eorum patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, vel habuerant;* in casu vero Ostunensis Presbyteri, pater verum in Ecclesia obtinuerat Beneficium: quo posito, vetat sancta Synodus, filium quoquo modo ministrare in Ecclesia, ubi pater Beneficium Ecclesiasticum habet, habuitve. Rescriptum, quod redditum fuit Ostunensi Episcopo, legitur in regestis Congregationis ad diem 15. Aprilis 1684. idemque confirmatum fuit die 22. Junii 1686. Videri quoque possunt hac ipsa de re Pirhing *in lib. 1. Decretal. tit. 17. §. 4. num.* 55. Fermosin. *ad Cap. 1. & seq. quæst. 1. num. 19. & seq. de filiis Presbyterorum*, Garcias *de Beneficiis part. 1. cap. 3. num. 18. & seq.* Fagnanus autem *in Cap. Ad extirpandas, num. 19. de filiis Presbyterorum*, recte ad rem nostram animadvertit, quod, quamvis filius illegitimus possit esse Cappellanus amovibilis in ea ipsa Ecclesia, ubi pater quoque Cappellaniam amovibilem obtinuit, hoc tamen ipsi filio non licebit, si pater Beneficium Ecclesiasticum in eadem Ecclesia obtinuerit; *Concilium Tridentinum disertis verbis prohibet, ne illegitimi in Ecclesiis, ubi eorum patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, vel habuerunt, possint quoquo modo ministrare. Unde ex Concilio illegitimus prohibetur esse Cappellanus amovibilis in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus.*

XV. Gradum nunc facimus ad postulata, quæ ipsas parentum, filiorumque personas attingunt; & primo de iis differemus, quæ ad parentes spectant. Quæsitum itaque olim fuit, an possit pater consequi Beneficium a filio dimissum: quoniam cautum est quidem, ne filio liceat obtinere Beneficium, quod pater possedit; at nullibi statutum reperitur, patrem repelli debere a consecutione Beneficii, quod habuit filius. Si sermo sit de filio legitimo, non potest is consequi Beneficium a patre præhabitum, ne in Beneficiis deferendis species hæreditariæ successionis inducatur: at non prohibetur pater obtinere Beneficium, quod filius antea habuerat, cum hic cesset memorata species hæreditariæ successionis; quandoquidem, juxta usitatum naturæ ordinem, filius solet esse hæres patri, non pater filio. Adnotata reperitur hujusce quæstionis resolutio *lib. 9. decretor. pag.* 87. *Sacra &c. re diligenter examinata, censuit, quamvis filius legitimus prohibeatur immediate obtinere Ecclesiam patris: non tamen patrem prohiberi etiam immediate obtinere Ecclesiam filii.* Quod autem definitum est de patre legitimo, ipsum videlicet consequi posse Beneficium, quod ejusdem filius legitimus proxime possedit, locum quoque habet quoad patrem fili[illegible] illegitimi: potest quippe ipsi deferri Benefic[illegible], quod præmemoratus ejusdem filius [illegible]gitimus proxime obtinuit: tum quia & ab ho[illegible] procul abest species hæreditariæ successionis; tu[illegible] quia paternæ incontinentiæ memoria revocatur, si filius patri, non ita si pater filio succedat. Videatur Sanctarellus *variar. resolu. quæst. 79. num. 11. & seq.* Contona quoque est Congregationis resolutio relata *lib. 13. decretorum pag.* 567. *Dubitatur, an pater possit immediate obtinere Beneficium filii illegitimi defuncti, quod est de jure patronatus laicorum. Die 2. Decembris 1628. Sacra &c. censuit, patrem legitimum posse utique absque dispensatione obtinere immediate Beneficium filii illegitimi.*

XVI. Sequuntur postulata, quæ filiorum personas respiciunt. In quodam olim proposito postulato quæsitum fuit, an Conciliare interdictum loquens de filiis illegitimis, afficiat etiam filios illegitime quidem natos sed legitimatos: sed facilis fuit responsio, Conciliarem sanctionem protendi quoque ad filios legitimatos, exceptis iis, qui, illegitime nati, per subsequens matrimonium legitimati fuerint; juxta Decretalem *in Cap. Conquestus*, & *in Cap. Tanta, Qui filii sint legitimi:* quibus addenda sunt ea, quæ nos ipsi collegimus, ac digessimus in Epistola nostra incipiente *Redditæ nobis, Bullarii nostri tom. 1. num.* 123. Quapropter recte Fagnanus *in præcit. Cap. Ad extirpandas, num.* 33. hæc scripsit: *Quæro, an prohibitio Concilii cap. 15. sess. 25. extendatur etiam ad filium legitimatum. Cardinalis Aleiatus hæc adnotavit: Concilium dicit: filii Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt: & sic excluduntur legitimati, qui non sunt nati ex legitimo matrimonio. Hoc credo verum in legitimato per rescriptum Principis: secus, si filius esset legitimatus per subsequens matrimonium; quia talis venit appellatione nati ex legitimo matrimonio, etiam in materia stricta.*

XVII. Dubitatum quoque fuit, num filius illegitimus obtinere valeat Beneficium, quod ejus pater antea possedit, ubi hujusmodi Beneficium, non recta, ac proxime a patre transferatur in filium, sed a patre dimissum, collatum fuit tertio alicui, qui illud re ipsa possederit, subinde vero iterum vacaverit. In Jure communi, sive in Decretalibus statutum est, Clerici filium, quamvis legitimum, consequi non posse Beneficium patris, nisi in vim Apostolicæ dispensationis; eo tamen excepto casu, quo Beneficium a patre in aliam personam translatum prius fuerit: si enim exinde persona hæc obierit, vel quocumque alio modo vacaverit Beneficium, utique licet filio legitimo Beneficium patris habere; in hac enim casus hypothesi oculos non perstringit invisa illa species hæreditariæ successionis ab Ecclesiasticis Beneficiis merito arcenda. Perspicuus est textus *in Cap. Ad extirpandas, de filiis Presbyterorum*, ubi hæc leguntur: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si qui filii Presbyterorum provinciæ tuæ teneant Ecclesias, in quibus patres eorum, tanquam personæ, vel vicarii, nulla persona media, ministrarunt, eos (sive geniti sint in*

Sacer-

Sacerdotio, sive non) ab eisdem Ecclesiis non differas amovere: ibique Glossa *verb, amovere,* inquit, vetitum id fuisse, ne videantur Beneficia per quandam veluti hæreditariam successionem deferri, proindeque, dum intermedia aliqua persona Beneficium obtinuit, cum tunc evanescat species illa hæreditariæ successionis, nihil amplius obstare filio, quin, si legitimus sit, & idoneus, Beneficium assequatur. Consona quoque est definitio alterius *Cap. Dilectus filius, eodem titulo*, ubi decernitur, solum Pontificem dispensare posse cum filio legitimo, ut Beneficium proxime a patre possessum valeat obtinere. Rem hanc videre est late discussam a Sanctarello *variar. resolut. quæst. 79. num. 1. & 2.*

XVIII. Habent hæc q[illegible]em locum quoad filios legitimos tantum. Nihilo[illegible]s summus Pontifex Clemens VII. existimans, fieri posse, [illegible] quæ a sacris canonibus statuta fuerant in favor[illegible]orum legitimorum (quos diximus patris Benefic[illegible] consequi posse, quoties intermedia aliqua persona idem Beneficium jure obtinuerit), traduci possent ad filios quoque illegitimos; Constitutionem primus evulgavit, quæ est *num. 30. veter. Bullar. tom. 1.*, qua ad hujusmodi latiorem interpretationem eliminandam, præmemoratis canonicis sanctionibus in hac parte late derogavit. Inspecta autem hujusmodi Constitutione, multoque magis expensis Concilii Tridentini verbis, indicato superius postulato rescriptum fuit, non licere filio illegitimo habere Beneficium, quod ejus pater præhabuit, licet intermedia aliqua persona Beneficium ipsum possederit: uti deprehenditur ex veteri resolutione anni 1589. *lib. 6. decret. pag. 27. Sacra &c. censuit, prohibitionem cap. 15. sess. 25. habere locum, etiamsi medio tempore Beneficium ab extranea obtentum fuerit*; & ex altera anni 1606. *lib. 11. decret. pag. 157. Sacra &c. censuit, Fabium prædictum, utpote illegitimum, nullo pacto obtinere, aut possidere posse Beneficium S. Martini, olim ab ejus patre, ut proponitur, obtentum, quamvis alius medio tempore illud obtinuerit*: ac denique ex iis, quæ scripsit Fagnanus *in cit. Cap. Ad extirpandas, num. 7. & seq. de filiis Presbyterorum*, ubi sedulo animadvertit, post Concilium, locum amplius non esse distinctioni, an filius proxime, an potius media aliqua intercedente persona in Beneficium patris succedat, nisi ubi de filio legitimo agetur.

XIX. Magis ambiguum, proindeque accuratiori investigatione dignum fuit aliud postulatum; videlicet an nepos legitimus, ex patre tamen illegitimo progenitus, capax sit Beneficii, quod avus antea possedit; & an, posita nepotis legitimi capacitate, illud ipsum obtinere valeat, etiam superstite avo. Actum fuit hac de re non solum in Congregatione Concilii, sed etiam in Rotæ Auditorio; &, quamvis in Congregatione Concilii semel, & iterum scissa fuerint suffragia, nihilominus tandem sententia frequentiori congregatorum calculo comprobata, atque etiam Rotali judicio consona, prodiit favore nepotis legitimi ex patre illegitimo progeniti, quamvis avus, qui beneficium antea obtinuerat, adhuc viveret: ipseque Pontifex Gregorius XIII. qui rem per se iterato examini subjicere voluit, Congregationis resolutionem approbavit. Hæc omnia accurate referuntur a Fagnano *in cit. Cap. Ad extirpandas, a num. 35. ad finem, de filiis Presbyterorum.* Congruunt quoque sequentium temporum resolutiones: uti videre est in causa *Nullius*, diei 17. Martii 1593. *lib. 7. decretor. pag. 99. Sacra &c. censuit, nepotem legitimum ex filio illegitimo non comprehendi decreto cap. 15. sess. 25.* & in alia causa *Tricaricen.* 23. Januarii 1610. *lib. 11. decretor. pag. 73. a terg. Sacra &c. respondendum censuit, prohibitionem Concilii, quæ habetur cap. 15. sess. 25. non comprehendere nepotes legitimos ex filio illegitimo*: iisdemque conceptis verbis rescripsit Congregatio in alia causa sub die 11. Decembris 1621. *lib. 12. decretor. pag. 83.* Quod quidem potiori jure obtinere debet, cum pater illegitimus legitimatus fuit; uti eadem Congregatio rescripsit postulato, quod exhibitum fuerat a Cardinali Facchinetto, Senogalliensi Episcopo, die 9. Novembris 1647. *lib. 18. Decretor. pag. 413. a terg. Eminentissimus Cardinalis Facchinettus Episcopus Senogallien. supplicat hanc Sacram Congregationem pro declaratione infrascripti casus: An contra filium legitime natum ex patre naturali legitimato adsit repugnantia sacri Concilii Tridentini cap. 15. sess. 25. de reformat. ita ut non potuerit præsentari ad Ecclesiam Parochialem de jure patronatus suæ familiæ. Sacra &c. respondit, non adesse repugnantiam sacri Concilii, quominus filius legitime natus ex patre naturali legitimato potuerit ad Ecclesiam Parochialem de jure patronatus præsentari.*

XX. Perpensum etenim primo fuit, loqui Concilium de paterna incontinentia: *ut paternæ incontinentiæ memoria &c. longissime arceatur*: in proposita vero facti specie nullam offendi paternam, sed avitam tantummodo incontinentiam, de qua non loquitur Concilium. Secundo, quamvis Jure Civili prohibeatur pater filium spurium sibi hæredem scribere, nihilominus non interdici avo, hæredem instituere nepotem legitimum ex suo filio spurio, modo id non fiat in fraudem legis, & ut filius spurius hoc pacto indirecte consequatur id, quod directe assequi non valeret. Videatur Cardinalis Palæotus *de nothis spuriisque cap.* 53. Tertio tandem, quoties lex durior esse videtur, ut in proposito casu, quamlibet æquiorem interpretationem esse recipiendam, ut, quoad fieri potest, ejusdem legis asperitas temperetur.

XXI. In Concilio Lateranensi, habito sub Innocentio III. conditum fuit decretum relatum *in Cap. In quibusdam, de pœnis*, quo indefinite sancitum est, si forte is, qui jus patronatus obtinet alicujus Ecclesiæ, ejusdem Rectorem interficiat, non modo ipsum, reliquosque omnes, ad patronatus jura vocatos, ab hujusmodi juribus cadere, sed insuper ejusdem interfectoris descedentes ad quartum usque gradum, utpote irregulares, a Clericorum ordine repellendos: *Sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum Collegium nullatenus admittantur*: quod recte notarunt Pirhing *in lib. 5. Decretal. tit. 37. §. 6. num. 26.* Gibalinus *in Synopsi Censurarum verb. Homicidium num. 3.* Thesaurus *de pœnis Eccles. part. 2. verb. Homicidium cap. 4. num. 4.* Gutier. *Canonic. Quæst. lib. 2. cap. 30. num. 7.* At celebris Joannes Andreas *ad præcit. text. in Cap. In quibusdam, num. 8. de pœnis*, dubium proposuit, an memorata Conciliaris sanctio afficeret quoque filios natos, antequam interficeretur Rector; cupiensque legis rigorem æquiore interpretatione temperare, amplexus est, defenditque negativam sententiam. Quamvis vero eidem contradictorem se se præstiterit Zabarella *in citat. Cap. num. 5.* asserens tanquam sibi consentientem Cardinalem Ostiensem (qui tamen nihil plane habet ea de re) nihilominus affirmari potest, sententiam Joannis Andreæ, qui asperitatem legis æquiore interpretatione moderatur, eique minime subjicit filios ante patratum homicidium progenitos, nunc temporis esse receptam, omniumque propemodum calculo comprobatam: quemadmodum late demonstrant Chartarius *de pœnis innocentium art. 1. num. 188. vers. Hæc tamen, cum plurib. seq.* & Sanchez *super præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. a num. 6. ad finem.* Hanc ipsam sententiam amplexa est quoque Congregatio Concilii in quodam dubio super petita dispensatione proposito, ac definito die 2. Augusti 1628. Irregulares præterea sunt filii ex hæretico patre geniti; uti deprehenditur *ex Cap. Quicumque §. Hæretici*, & *ex Cap. Statutum, 15. de hæreticis*,

in

in sexto. Et quidem pater etiam post ejuratam hæresim irregularitate tenetur, ideoque dispensatione indiget ad Ordines suscipiendos; uti patet ex plene deductis per Sanctarellum *de hæresi cap. 25. dub. 5.* At, relicta a patre hæresi, eoque ad Ecclesiæ sinum reverso, filii, juxta æquiorem, & magis receptam interpretationem scribentium in præindicatos textus, irregularitate solvuntur. Ita etiam docet Suarez *de Censuris disput. 43. sect. 3.* lateque pergit Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide cap. 24. num. 75. & seq.* Idemque præterea admissum fuit a sæpe dicta Congregatione Concilii, uti videre est in quadam Epistola, illius auctoritate & nomine conscripta anno 1591. *lib. 7. Epistolarum pag. 277.* atque insuper ex responso reddito in quadam causa *Romana* 21. Maij 1758. dum nos, in minoribus constituti, ejusdem Secretarii munere fungeremur. Sed ad confirmandam propositam sententiam, nepoti legitimo ex filio spurio faventem, magis etiam conferre videtur exemplum Bullæ S. Pii V. incipientis *Quæ ordini*, *n. 117. tom. 2. veteris Bullarii*, qua Pontifex vetat Clericis hæredes scribere suos filios illegitimos, aut quidquam testamento relinquere iisdem, eorumque filiis, ac descendentibus, consanguineis, & affinibus, sive ipsi filii illegitimi superstites sint, sive antea obierint, & sive relinquenda bona ex Ecclesiæ reditibus, sive ex patrimonialibus bonis fuerint comparata. Dici plane nequit, quos, quantosque excitarit motus hujusmodi Constitutio. Et quidem, omisso examine illius quæstionis, quam plures tunc agitarunt, an scilicet Constitutio obstet legato alimentorum, quæ pater etiam Ecclesiasticus suis filiis illegitimis præstare tenetur, plerisque tuentibus, & acriter propugnantibus, hanc mentem Pontifici nequaquam fuisse; quod ad rem nostram propius facit, non defuerunt, qui, eandem Constitutionem interpretantes, susinri calamo docuerint, ac defenderint, indefinitam illam prohibitionem in ea adscriptam, ne ulla dispositio in commodum filiorum, descendentium, consanguineorum, ac etiam affinium filii illegitimi, ab Ecclesiastico patre fieri possit, ita accipi, & temperari debere, ut tunc solum obtineat, cum dispositio expresse quidem in favorem hujusmodi personarum fuerit exarata, sed tamen ea mente, eoque proposito fine, ut per eam juvetur filius ipse illegitimus, atque ita indirecte, & per circuitum eo perveniatur, quo directe pertingi non potuisset. Videatur Lucidorus *in suo Tractatu de Illegitimis cap. 55.* ubi pluribus demonstrat, filiis illegitimis Clericorum deberi alimenta non minus ex bonis patrimonialibus patris, quam ex reditibus Ecclesiasticis; deinde *sequenti cap. 29. n. 20.* ostendit, officii hujus implemento nullatenus obstare Bullam Pianam; ac denique *cap. 30. n. 2.* pluribus evincit, Bullam Pianam adimentem patri Clerico facultatem legandi consanguineis sui filii illegitimi, intelligendam esse de legato, sive dispositione, quæ in memoratos quidem consanguineos confertur, sed eo consilio, ut in ejusdem filii illegitimi commodum cedat. Porro decretum illud Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 15. de reform.* editum, de quo hucusque disseruimus, fuse illustrat Passerinus in suo Tractatu *de electione cap. 25. n. 231. & seq.* ubi, collectis concordantium Doctorum auctoritatibus, in eandem sententiam concludit, quam nos, uti Conciliaris sanctionis intelligentiæ magis consentaneam, attulimus. Mentionem quoque facit resolutionum Congregationis ejusdem Concilii Interpretis: sed, cum nec earum verba transcripserit, nec loca indicaverit, unde desumi possent, occasionem nobis præbuit easdem opportune afferendi, ut inquiunt, *per extensum*, indicatis regestis, ex quibus eas excerpsimus.

XXII. Cum aliquando Romanus Pontifex justis de causis dispensationem indulgeat illegitime natis, ut ad Sacros Ordines valeant promoveri, in ipsis dispensationum litteris inseritur clausula *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*. Avenionensis Archiepiscopus anno 1653. quæsivit, quonam modo se gerere deberet designatus executor, ut, expressam clausulam verificando, ejusdem legi se conformaret. Congregatio autem rescripsit, postulatum plane simile propositum olim fuisse ab Episcopo Sarzanensi, ipsique redditum fuisse responsum die 23. Decembris 1596. hisce verbis conceptum: *Sacra &c. respondit clausulæ illi: dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit &c. in litteris dispensationis appositæ, non aliter per Episcopum satisfieri, quam in quærendo, quod nihil bonis moribus indignum compererit: quod si integro decennio dispensandus probe vixit, debere exequi litteras dispensationis, quamvis prius incontinentiæ nomine suspectus esset; sed hoc casu debere Episcopum accuratius inquirere, ad diluendam prioris vitæ suspicionem.* Ita legitur *lib. 19. decret. pag. 296. a terg.*

XXIII. Aliquando etiam, ob justas tamen, & graves causas, a summo Pontifice dispensatur cum filio illegitimo, ut Beneficium olim a patre possessum, sive pensionem aliquam super illius fructibus consequi possit: cumque in litteris dispensationis, quæ super hoc dari solent, apposita non legatur expressa derogatio Tridentino Concilio, antiquioribus temporibus nonnemo ex Episcopis interrogando quæsivit, an dispensationem deberet executioni demandare. Neque porro negari potest, quin in ipsis Urbis tribunalibus hac ipsa de re in utramque partem disputatum fuerit. Verum, cum idem Tridentinum Concilium *sess. 25. cap. final.* perspicue declaraverit: *omnia, & singula sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina* in eo statuta fuerunt, ita statuta & decreta intelligi debere, *ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelligatur*, hoc satis est, ut removeatur necessitas expressæ derogationis; proindeque sufficiat, ad hoc ut derogatum censeatur oppositæ Conciliari sanctioni, si Pontifex aliquid ipsi contrarium indulserit, aut decreverit, supplicemque libellum, seu alias archetypum litterarum Apostolicarum exemplar, sua ipse manu signaverit: juxta definitionem editam a S. Pio V. per schedulam sui Motus proprii relatam a Garcia *de Beneficiis part. 4. cap. 5. num 32. & 33.* Atque hæc est sententia, in quam, post longas disputationes, communi consensu convenerunt tum Abbreviatores Cancellariæ Apostolicæ, & Rotæ Romanæ Auditores, tum etiam Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Videatur Fagnanus in *Cap. Nulla*, *num. 86. de concessione præbendæ*.

CAPUT ULTIMUM.

De facultate imminuendi, seu reducendi legata Missarum, quam Episcopi sæpe in relatione status suarum Ecclesiarum sibi concedi postulant.

INter Episcopalis solicitudinis onera, haud sane novissimum locum tenere censendum est illud, quo sacri Pastores obstringuntur, majori qua possunt cura advigilare, ut suis in diœcesibus pia legata debitæ executioni mandentur, præscriptæ celebrentur Missæ, eædemque juxta piorum fundatorum voluntatem applicentur. In decretali epistola S. Gregorii Papæ, relata in *Cap. Nos quidem, de testamentis*, Sanctissimus Pontifex Calaritano Episcopo studiose injungit, ut det operam, quo religiosæ cujusdam mulieris, cui nomen Theodosia, impleatur voluntas, quæ ab illius hærede nondum fuerat executioni demandata: *Volumus, ut Fraternitatis tuæ ædificetur studio* (de monasterio

lo-

loquitur; quod pia testatrix jusserat ædificari), *ordinatisque omnibus, res, atque reditus, qui relicti sunt, per te loco ipsi venerabili sine imminutione aliqua socientur. Sic enim & ante tremendum Judicem tuum sententiam remissionis effugies, & secundum piissimae legee, dilatas defunctorum pias voluntates Episcopali supplebis studio.* Similia plane præcepta habentur in Moguntina Synodo, relata *in Cap. Si hæredes, de testamentis.* Celebre est rescriptum Gregorii Papæ IX. *in Cap. Tua nobis, eodem tit.* ubi asserit, id oneris esse Episcopo, ut legata pia curet impleri, etiamsi cavisset testator, ne Episcopus se ei rei quomodocumque immisceret: *licet etiam a testatoribus id contingeret interdici*: propterea quod nequeat privata testatoris dispositio generalem canonis, vel legis sanctionem immutare, ejusque effectum impedire; ut constat *ex l. Nemo potest, ff. de legatis primo*: nec aliud datum est pii operis fundatori, quam ut certum aliquem designare, ac constituere valeat executorem, seu etiam huic concreditum munus segniter obeunti alium subrogare; tunc enim Episcopus interponere se nequit, nisi cum substitutus quoque segnis, ac negligens deprehendatur: sed hoc demum casu ad Episcopum devolvitur onus, ac cura exequendi, quod alii neglexerunt: *Verum omnibus exequi detrectantibus, tandem fiet devolutio ad Episcopum, neque hoc prohiberi poterit a testatore.* Ita in Commentariis ad præcitatum textum *in Cap. Tua nobis*, adnotat Fagnanus *num. 3. de testamentis.* His consonat Concilium Tridentinum *in cap. 8. sess. 22. de reformatione*, ubi agens de executione piarum voluntatum, & dispositionum, quæ sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem prodierint, ita cavet: *Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus a jure concessis*, quibus verbis innuitur ea facti species, qua alter in alterius supplementum datus fuerit executor, *omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos, sint executores.* Quod autem spectat ad Missarum celebrationem, in Decretis Urbani Papæ VIII. confirmatis ab Innocentio XII. per suam Constitutionem, cui initium *Nuper a congregatione*, hæc verba leguntur: *Meminerint igitur, & satagant Ordinarii, ut a personis, & in Ecclesiis quoquo modo, etiam in vim decretorum Concilii Tridentini, sibi subjectis, Missæ ea, qua par est, fide, & diligentia celebrentur, & cuncta, & singula decreta hujusmodi omnimodæ executioni demandentur; nedum justitiam recurrentibus, seu instantibus reddentes sed ex officio tum in visitationibus, tum in aliis actibus, & modis, quos expedire, & convenire toties, quoties judicaverint, inquirentes, ne aliquid committatur, pervertatur, differatur, vel omittatur, quod his omnibus, & singulis decretis adversetur.*

II. Hæc autem omnia comprehendunt quoque Prælatos Inferiores, habentes territorium separatum, & jurisdictionem quasi Episcopalem in diœcesi sibi assignata: in qua videlicet possunt quidquid potest in sua diœcesi Episcopus, iis tantummodo exceptis, quæ pendent ab Ordinis potestate. Ad cujus rei probationem, in materia de qua agimus, illud retulisse sufficiat. Cum vacasset Milevitana Ecclesia, voluissetque Vicarius Capitularis, ad instantiam Procuratoris Fiscalis, aggredi examen implementi oneris Missarum, excitata controversia, an id ab eo præstari jure potuisset, Congregatio Concilii rescripsit, Vicarium Capitularem non potuisse modo, sed & debuisse etiam ex officio hujusmodi investigationem assumere: quemadmodum videre est ex resolutione edita 15. Aprilis 1684. cum Vicarius Capitularis, vacante Sede, succedat in omnem jurisdictionem, quæ *jure ordinario* Episcopo competit, uti etiam firmatum fuit *in superiore lib. 2. cap. 9.*

III. Neque ad hujusmodi onus a se amovendum licet Episcopis ad ea confugere, quæ aliquis eorum allegasse deprehenditur; suam nimirum auctoritatem coerceri, ac præpediri a tribunali Fabricæ S. Petri in Vaticano. Neque enim illius tribunalis auctoritas ad omnes æque regiones protenditur, ita ut possit quoscumque negligentes, vel contumaces ad legata pia, Missarumque onera implenda cogere. Quare in locis tribunali Fabricæ non subjectis integra profecto, & absolutissima manet Episcopis hujusmodi rerum potestas. Neque vero memoratum tribunal ipsismet sibi subjectis locis jurisdictionem suam exercere potest, nisi ad supplendam Episcoporum negligentiam: ab obitu namque piorum testatorum datum est Episcopis integrum anni spatium, quo labente, nihil plane aggredi potest Fabricæ tribunal, juxta Constitutiones 3. & 9. Clementis VII. uti recte advertit quoque Ursaya in Compendio Privilegiorum Reverendæ Fabricæ, adnexo suis disceptationibus Ecclesiasticis *tom. 1. n. 65. Quæres, an intra annum remaneat illæsa jurisdictio Episcoporum &c. circa executionem piarum dispositionum. Respondeo affirmative &c. Post annum vero statim cessat Episcoporum jurisdictio, & subintrat Fabrica, etiamsi judicium terminatum non fuerit.* Itaque Fabrica, nonnisi post evolutum ab obitu testatoris annum, illius piarum voluntatum executioni se immiscet; veluti etiam animadvertunt Maranta *respons. 20. n. 75. & 76. part. 1. & respons. 68. n. 1. & seq. part. 3.* Rubeus *de testamentis cap. 8. n. 284. & seq.* Ursaya *præcit. loc.* Raynaldus *in suo voto* 178. & Rota *decis.* 122. *n. 2. & seq. part. 6. recent.* eo plane modo, quo in aliquibus Synodis decimi quarti, & decimi quinti seculi cautum legitur, ut, si intra annum executores, a testatore designati, illius voluntatem non impleverint, hujus executionis cura ad Episcopum devolvatur; quemadmodum videre est apud Thomassinum *de Beneficiis part. 3. lib. 1. cap. 24. n. 10. & 11.* Si autem nec Episcopus intra anni spatium legatorum piorum, onerumque Missarum executionem aggressus fuerit; neque post annum tribunal Fabricæ quidquam ea in re præstiterit, & rebus sic utrinque quiescentibus longius effluxerit temporis spatium; locus adhuc est cumulativæ, seu concursui inter Episcopum, & Fabricam, reique notio penes eum relinquitur, qui ipsam præoccupaverit.

IV. Onera Missarum, uti cuique perspectum est, diverso jure censentur, prout variis ex principiis, sive causis profluunt. Primum sane merito habetur earum Missarum onus, quæ celebrandæ sunt, & applicandæ, quia ita lege cautum est. Alterum est earum, quæ ideo celebrari, & applicari debent, quia ita mandarunt pii fundatores per suam dispositionem vel inter vivos stipulatam, vel supremis tabulis consignatam. Ad primam classem referenda est Missa, quam quisque Parochorum singulis diebus festis pro populo celebrare, & applicare jubetur; item Missæ Conventuales, quas Capitula Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum, omnino debent singulis diebus pro suis universim benefactoribus celebrare, & applicare. Videatur nostra Constitutio, cui initium *Cum semper oblatas*, 103. *tom. 1. nostri Bullarii*, ubi pluribus agitur de obligatione enunciatas Missas celebrandi, & applicandi. Secundæ vero classis, uti dictum est, sunt Missæ, quæ vel perpetuo, vel ad longum, remotumque temporis spatium celebrandæ sunt, & applicandæ, propterea quod ita jusserunt pii fundatores, quarum proinde onera *perpetua* dicuntur; item illæ, quæ semel celebratæ, & applicatæ, nequaquam iterantur, aut ad summum certis quibusdam vicibus iterantur, ad implendum numerum a pio testatore designatum; proindeque *adventitia*, seu *manuales* vocitantur. De hujusmodi Missarum implemento fusius disseruimus *in nostra Institutione 56. Latinæ editionis*, ad quam, ne actum agere videamur,

nos

nos omnino referimus. Hic vero satis erit innuere, in præmemorata Constitutione Innocentii XII. incipiente *Nuper a Congregatione*, sanciri, ut in singulis Ecclesiis secularibus, ac Regularibus adsit catalogus, sive tabella onerum, quæ ad perpetuum, vel ad certum definitumque tempus imposita ipsis, ac respective acceptata fuerunt; utque itidem in Sacrario duo asserventur libri, in quorum altero perpetua hujusmodi, sive temporalia onera, in altero vero Missæ manuales & adventitiæ inscribantur, una cum fideli, ac distincta adnotatione subsecuti utrorumque implementi. Auctor Operis, cui titulus *Ichnographia, sive delineatio, exemplumque vitæ, & officii Episcopalis*, a pio & docto Sacerdote, sub annum 1719. Romæ editi, postquam monuerat, Episcopum jure suo, atque, ut ajunt, *ex officio* esse piorum legatorum cognitorem, judicem, executorem, eumque propterea debere omnem curam & solicitudinem adhibere, ne eadem occultentur, neve ipsorum oblitteretur memoria, §. 29. *pag.* 164. magnopere commendat cautiones hac de re adhibitas in Concilio Provinciali Mediolanensi quinto, reliquasque Romæ initas, & institutas a felicis recordationis Clemente Papa XI. ad perpetua Missarum onera vindicanda, & exequenda, uti videre est in ejus Bullario, quas quidem ait omnino dignas, quæ in singulis diœcesibus sedula Episcoporum imitatione observentur; quod sane a nobis libenti animo confirmatur. Itaque hæc est hujusmodi cautionum summa, ut conficiatur index, sive tabella, distinctim adnotata præferens perpetua, & temporaria Missarum onera, una cum indicatione testamenti, aut alterius legalis actus a pio testatore exarati, & designatione loci, Ecclesiæ nimirum, in qua peragenda sint Sacra, sicuti etiam numeri Missarum, ac temporis, quo eas celebrari oporteat. Hujus enim tantummodo indicis, sive tabellæ præsidio, si recto ordine, & cum exacta monumentorum indicatione confecta fuerit, facile, ac tuto deprehendere licebit, an onera fuerint ex fide adimpleta: id quod ex solis libris constare certo non potest, utpote quibus demonstrari quidem poterit subsecuta celebratio, juxta decisionem 372. Ricii *part.* 3. vel etiam oblati Sacrificii applicatio, si qui illud obtulit Sacerdos, adnotavit, se etiam illud applicasse, juxta Instructionem quintam impressam penes Monacellum *tom.* 3. *pag.* 217. *nu.* 14. sed ex his non evincitur, celebrata fuisse, & applicata ea omnia Sacrificia, quæ celebranda sunt, & applicanda, ut piis fundatorum dispositionibus integre satisfiat. Præter libros ergo opus est etiam tabella, quæ cum illis conferatur: tabella autem nullam fidem obtinere potest, nisi concordet cum publico documento, in quo pius fundator suam voluntatem expresserit.

V. Cum Regularium Ecclesiæ plerumque sint ab Episcopi jurisdictione exemptæ, eas ipse visitationi non subdit: dumque in eas visitandi jus non exercet, levatur onere disquirendi, an Missarum onera fuerint sedulo, & accurate adimpleta; idque Superiorum Regularium curæ & solicitudini relinquitur. At satis id non fuit ad præcavendas, tollendasque omnes controversias, quibus ceteroquin Congregatio Concilii non destitit opportuna afferre remedia. Potest Episcopus, ex Conciliari sanctione, & ex satis nota Constitutione Gregorii XV. Pontificis, uti jurisdictione delegata in Ecclesiis Parochialibus Regularium quoad ea, quæ curam animarum concernunt. Hac ipsa de re nos quoque Constitutionem edidimus incipientem *Firmandis*, *num.* 109. *Bullarii nostri tom.* 1. in qua adnotatum est quidquid præstari potest ab Episcopo sacram visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium, quibus adnexa sit animarum cura. Porro regesta Congregationis Concilii percurrentes, invenimus, in quadam causa *Lucana*, proposita 31. Januarii 1682. disputatum fuisse dubium, an in hujusmodi Regularium Ecclesiis, adnexam habentibus animarum curam, liceret Episcopo recognoscere rationes onerum Missarum, propterea quod hujusmodi rationum dispunctio ad curam pertineat animarum: &, quamvis ii, qui jura Episcopi tuebantur, antiquam quandam afferrent resolutionem editam in causa *Vulturarien.* 17. Maji 1653. confirmatam in alia causa *Narnien.* die 13. Julii 1669. *lib.* 26. *decretor. fol.* 257. ubi inter cetera ab Episcopo peragenda, dum Parochiales Ecclesias Regularium visitat, recensetur etiam vigilantia *circa implementum onerum Missarum, & anniversariorum ex piis dispositionibus*; censuit nihilominus Congregatio, non esse sibi cæcis oculis inhærendum ejusmodi verbis, quæ quasi per transennam in decretum irrepsisse poterant: sed rescripsit, ut audirentur Regulares. Causa autem, hoc edito rescripto, conticuit; forsasse quia defensores Episcopi Lucani augurati sunt fore, ut auctoritas explorandi, ac recognoscendi tabulas onerum Missarum in Ecclesiis Parochialibus Regularium, huic tantummodo rationi innixa, quod possit Episcopus ejusmodi Ecclesias visitare *in concernentibus curam animarum*, coerceretur ad Missam Parochialem, quam Parochus, uti præmonuimus, singulis diebus festis pro populo sibi concredito celebrare, & applicare debet.

VI. In Regularium domibus, & Ecclesiis erectæ quandoque reperiuntur laicorum Confraternitates, quibus proprium est Altare, sive Cappella in ipsis Regularium Ecclesiis. Innumeræ superioribus temporibus de his excitatæ fuerunt quæstiones, an scilicet Episcopis liceret memoratas Cappellas, seu Altaria visitare, & quatenus id possent, quid subjiciendum esset, aut non esset visitationi. Decreta his de rebus edita a Congregatione Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præposita, impressa reperiuntur penes Matthæucium *in Officiali Curiæ cap.* 14. *num.* 16. Lantuscam *in Theatr. Regular. verb. Confraternitas nu.* 13. Bassium *in suo Tractatu de Sodalitiis quæst.* 13. Verum perspicua satis, & juri consentanea est resolutio Congregationis Concilii, in quadam causa *Nucerina Paganorum*, proposita, & decisa 23. Junii 1629. uti videre est *lib.* 14. *decretor. fol.* 115. *a tergo*, quam hic afferemus, propterea quod in ipsa peculiariter statuitur de rationibus Missarum revidendis recognoscendisque, de quo nunc nobis est sermo: *Sacra &c. inhærendo declarationibus alias factis, censuit, Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas, subesse jurisdictioni, & visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse: necnon illarum Cappellas in iisdem Ecclesiis Regularium existentes, in his tamen, quæ Confraternitatum administrationes respiciunt, &, si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare; & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, seu Cappellæ, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorundem Confratrum relationem habent*. Huic consona sunt reliqua decreta relata *eodem lib.* 14. *pag.* 13. *lib.* 19. *pag.* 205. *lib.* 21. *pag.* 308. *lib.* 40. *pag.* 658.

VII. Et, quoniam de Missis in Ecclesiis Regularium celebrandis disseruimus, non erit abs re alterius quæstionis resolutionem hic superaddere. Cum pius fundator jussisset, ut aliquot Missæ quotannis pro expiatione animæ suæ celebrarentur in quadam Regularium Ecclesia ab eo Sacerdote, quem suus hæres, sive legatarius designasset; cumque hic vellet Presbyterum sæcularem eligere, exhibens tamen Regularium Sacrario quidquid opus est, & conferri solet pro consumptione sacrorum utensilium, aliisque expensis ad Missarum celebrationem necessariis: orta hinc fuit occasio, ut in causa *Sancti Miniati*, proposita die 13. Novembris 1683. sequen-

tia dubia efformarentur, & dirimenda proponerentur. *Primo, an legatarii possint deputare Sacerdotes seculares, qui Missas a testatore præscriptas celebrent in Ecclesia Regulari, præstita conventui congrua contributione pro usu sacrorum indumentorum, & aliis ad celebrationem Missæ necessariis. Secundo, an dicti Regulares, præstita eis contributione præfata, teneantur præstare patientiam, ut prædictæ Missæ in eorum Ecclesia celebrentur. Tertio, an casu, quo Regulares ex rationabili causa id negent, liceat legatariis onus Missarum in alia Ecclesia arbitrio Ordinarii impleri facere.* Et ad omnia affirmativum redditum fuit responsum, quod quidem consentaneum est iis, quæ adnotavit Cardinalis de Luca *de Legatis discurs. 25. per totum.*

VIII. Episcopale onus advigilandi, ut piæ dispositiones respicientes Missarum celebrationem, & applicationem, de qua hoc capite agitur, religiosæ executioni committantur, subsequitur earundem Missarum reductio, sive earum numeri imminutio. Verum, ne quid ambiguum in hujus materiæ intelligentiam irrepat, prænotandum est, nonnullos actus aliquando minus recte appellari reductiones Missarum; alios vero & dici, & revera esse Missarum reductiones; aliquos etiam ordinaria Episcopi auctoritate perfici posse; alios autem peragi non posse, nisi præobtenta in id Apostolicæ Sedis facultate, quæ, ex recepto in Curia usu, dicitur facultas reducendi Missas; de qua, postquam nonnulla adnotaverimus, quæ prænovisse oportet ad ambiguitatis, erroris que periculum removendum, hoc capitulo fusius disseremus.

IX. Atque, ut exemplis res clarior fiat, si quis forte contenderet, testamentum, in quo scriptum est legatum Missarum, imperfectum esse, non quidem in iis, quæ solemnitates respiciunt, cum factum fuerit ad formam *Cap. Relatum de testamentis*, sed in eo quod pertinet ad completam absolutamque testatoris voluntatem, quam abfuisse affirmet, & super eo conformem votis suis referat sententiam; tollitur quidem ab hujusmodi sententia onus celebrandi Missas legato demandatas; at nihilominus judicium hoc nonnisi improprie reductionem Missarum appellaveris. Si tueatur hæres, non potuisse testatorem onera Missarum imponere, propterea quod nihil proprium haberet, quod scripti oneris implemento posset addicere, aut si testator, cum satis in bonis haberet, pro dote Missarum celebrandarum designavit quidem, constituitque fundum aliquem, aut debitoris nomen legitimum, tutumque, sed medio tempore inter testamentum, & subsecutum obitum, voluntaria alienatione prædium, nomenve debitoris in dotem constitutum distraxit; ita ut fiat locus controversiæ, an Juris regula, quæ docet, legatum perimi, quando res legata, non necessario, & coacte, sed voluntaria alienatione distrahitur, uti cautum legitur *l. Rem legatam*, & *l. Legatum §. Pater, §. de adimend. vel transfer. legat.* obtineat quoque in legatis piis, qua quidem in re nonnulli adhærent sententiæ neganti, Jason *l. Qui post testamentum, Cod. de legatis*, Tiraquell. *de privilegiis causæ piæ privil.* 42. Genuen. *Pract. Eccles. quæst.* 267. Amostaz *de causis piis lib. 1. cap. 13. num.* 41. Pasqualig. *de Sacrificio novæ legis quæst.* 110. *per tot.* alii vero opinionem affirmantem tuentur, Mantica *de conjectur. ultim. volunt. lib.* 12. *tit.* 6. *num.* 5. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 167. *nu.* 15. *& seq.* Ciarlin. *Controv. forens. lib.* 1. *cap.* 69. *n.* 25. *& seq.* in his rerum circumstantiis, si hæres ex alterutro capite absolvatur ab implemento oneris Missarum, actus hujusmodi dicitur quidem, sed minus recte, reductio Missarum. Non absimilis est altera facti species, qua quis contenderet, extinctam peremptamque esse obligationem celebrationis Missarum, non ideo quod annuum legatum, in animæ expiationem scriptum, ultra decennium non protendatur; hæc quippe propositio est 43. inter proscriptas ab Alexandro VII. Pontifice 18. Martii 1666.: *Annuum legatum, pro anima relictum, non durat plus, quam per decem annos*: eademque docte admodum refellitur a Viva, & Milante *in notis ad ipsam propositionem*; sed quia elapsum sit tempus, quod implemento, seu celebrationi Missarum statueret pius fundator, vel definiverant alicujus Ordinis Regularis Constitutiones; veluti definitum est in Constitutionibus Fratrum Minimorum Sancti Francisci de Paula, quibus sancitur, ut Missarum onera non assumantur ultra quinquagesimum annum implenda, sed ita duntaxat, ut, quinquagesimo elapso anno, hujusmodi onerum fundatores adjuventur communibus suffragiis Missarum, quæ a Religiosis indefinite, ac universim pro benefactoribus celebrantur, quod a nobis etiam approbatum fuit in nostris Apostolicis litteris, incipientibus *Paterna solicitudinis*, editis anno 1749. in quibus recensetur universa rei series, una cum rationibus, opportunisque cautelis adhibitis. Si itaque ostendatur, re ipsa prætcrlapsum esse tempus a testatore, vel a Constitutionibus Ordinis præfinitum, atque ideo decernatur, cessasse obligationem celebrationis Missarum, actus hic etiam improprie dicitur Missarum reductio. Neque enim aut hic, aut ceteri superius allati actus, si recte loqui velimus, eo nomine designari possunt; sed potius dicendi sunt declarationes, ac judicata, quibus definitur, onus Missarum vel nulliter impositum, vel resolutum, irritumque factum, vel denique satis impletum fuisse. Ut autem præfatos actus omnes præstare possit Episcopus, haud opus est, ut sibi Apostolicam auctoritatem imploret; quandoquidem ea omnia limites ordinariæ jurisdictionis nequaquam excedunt.

X. Utque hanc prosequamur tractationem de Missarum imminutionibus, quæ minus recte ac proprie reductiones appellantur; observare juvat, incredibili plane zelo semper advigilasse Apostolicam Sedem, ne pia benefactorum vota fraudentur, neve acceptentur reditus, aut recipiantur manuales eleemosynæ pro celebratione, & applicatione Missarum, absque eo quod Missæ re ipsa celebrentur, & applicentur, ne ita immensus veluti acervus fiat Missarum, quæ celebratæ non fuerint, nec applicatæ, quæque nec possint in posterum celebrari, & applicari. Ut veritas hæc manifeste cognoscatur, satis est, ut legantur Urbani VIII. Decreta, confirmata ab Innocentio XII. in præcitata sua Constitutione, ubi, ad præcavendum ejusmodi absurdum, statuitur, ne cui liceat acceptare onera perpetua Missarum, antequam ab Episcopo quoad Ecclesias sibi subjectas, quo vero ad exemptas ab earum Superioribus, præhabitum fuerit diligens opportunarum rerum examen, ad hoc ut novorum onerum implementum in tuto collocetur; item ne aliæ recipiantur adventitiæ eleemosynæ Missarum, quoties jam celebratæ non fuerint Missæ, pro quibus antea oblata fuerat, ac recepta eleemosyna; vel saltem ne nova acceptentur stipendia, nisi Missæ celebrari possint *infra modicum tempus*, quod, juxta interpretationem subsequentium decretorum Congregationis Concilii, unius mensis spatio continetur: uti videre est *in nostra Instit. 56. §. Non minorem*. Sancitur insuper, ut sedula investigatione supputentur annui monasteriorum reditus, & quoad monasteria, quæ res soli non possident, accurato calculo expendantur eleemosynæ, quæ annuatim ut plurimum colligi solent; idque, ut justa ratione definiri possit numerus Religiosorum, qui in monasterio, sive conventu ali possunt, ne ceteroquin, statuto in ipsis Religiosorum numero superexcedente Conventus, aut Monasterii vires, aditus pateat oneribus assumendis, recipiendisque eleemosynis Missarum, quæ subinde nulla ratione impleri valeant.

XI. Cum aliquando relatum fuerit, eousque excre-

vise

visse piorum offerentium liberalitatem, ut nulla omnino ratione celebrari possent Sacrificia, pro quibus eleemosynas offerebant; quæ tamen si recusarentur, exinde, ut minimum, consecuturas hominum offensiones, & animorum discordias, fidelium vero pietati ac religioni multum detractum iri; his nihilominus parvipensis, illud semper inculcatum fuit, ut omni studio ac solicitudine assumptorum onerum implementum curaretur; adaugeretur Capellanorum numerus; &, si id fieri non posset, monerentur saltem pii offerentes, tot Missas celebratum iri, quot re ipsa celebrari posse contingeret; eos vero, pro quibus celebrari nequivissent Missæ, quas sibi eleemosynam offerentes deposcebant, futuros participes fructus Missarum, quæ in Ecclesia pro benefactoribus in genere offeruntur; vel saltem id actum iri, ut Missæ per eos optatæ in alia Ecclesia juxta eorum intentionem celebrentur; idque, publico patentique loco appensa tabella, omnibus nunciaretur.

XII. Patet id ex subsequenti decreto; quod in causa *Senogallien.* edidit Congregatio Concilii: *Sacra Congregatio &c. censuit, secundum ea, quæ proponuntur, Confratres Societatis Confalonis Sanctæ Virginis Mariæ nuncupatæ dell' Incancellata, Terræ Corinaldi, Senogallien. Diœcesis, onus Missarum præteritarum supplere debere per alios Cappellanos. De cetero vero non suscipienda esse nova onera Missarum, nisi Sacrista, vel alius minister, Missarum numero describendo, atque eleemosynis accipiendis pro tempore præficiendus, admonuerit singulos, qui eleemosynas offerunt, tam magno Missarum numero celebrandarum, illorumque intentioni satisfieri non posse ipsa Missarum celebratione, ac Sacrificii applicatione, sed tamen eos participes fore Missarum, quæ singulis diebus in dicta Ecclesia pro benefactoribus celebrantur. Id vero ut commodius præstare valeant, loco, quo ponuntur eleemosynæ, palam affigatur tabella, in qua eadem met declaratia distincte & clare descripta sit, adeo ut Sacrista, vel minister, ut supra, accipiens oblationes, præmittat declarationem, vel tabellam indicet offerentibus; quibus cautionibus adhibitis, accipi tuto posse quascumque eleemosynas. Die 13. Junii 1626. lib. 13. decretor. pag. 22. & 23.* cui consonum est aliud decretum editum in causa *Lancianen.* 14. Novembris ejusdem anni 1626. *lib. 13. decret. pag. 142. a terg. & seq.* Quod vero spectat ad alterum modum, qui subinde frequentius in praxim deductus fuit, monendi nimirum pios offerentes per tabellam publice propositum, Missas, quæ celebrari nequivissent in Ecclesia, vel ad Altare, ubi eas offerri oportuisset, ut eorum menti, ac peculiari devotioni satisfieret, vel tractu temporis celebratum iri, cum primum id fieri licebit, vel ad aliam Ecclesiam delegatum iri, inibi celebrandas; extat hac de re ejusdem Congregationis decretum, quod hic attexere peropportunum est: *Sacra &c. censuit, Missas, pro quibus usque in hanc diem receptæ fuerunt eleemosynæ, esse quantocitius in eadem Ecclesia, juxta oblatorum intentionem, celebrandas; in posterum vero novas eleemosynas nullatenus recipi debere, nisi prævia expressa & clara monitione, per Sacristam, seu per alium ipsis eleemosynis recipiendis præpositum, facienda offerentibus, non posse tam magnum numerum Missarum in eadem Ecclesia, seu Altari confestim celebrari, sed quod vel tractu temporis ibidem, cum commode fieri poterit, vel in alia Ecclesia celebrabuntur. Id vero ut facilius innotescat, loco, ubi eleemosynæ pro Missis offeruntur, affigendam esse tabellam, in qua prænarrata admonitio dilucide descripta sit; adeo ut Sacrista, vel præfatus præpositus eleemosynis colligendis, aut offerentes, ut supra, expresse admoneat, vel tabellam indicet. Quod si nihilominus Christi fideles eleemosynas elargiri voluerint, posse eas recipi, & Missarum celebrationi ad formam antedictæ monitionis, & diligenter, & quamprimum fieri possit, satisfaciendum. Die 8. Martii 1659. lib. 21. decretor. p. 570. a terg. & seq.*

XIII. Innituntur hujusmodi resolutiones, seu decreta, præfati Urbani VIII. Decretis, in quibus hæc leguntur; *Quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, & consentiat, ut illæ tunc demum celebrentur, cum susceptis oneribus satisfactum fuerit; Decretum non prohibere, quominus eo casu eleemosyna accipiatur pro iisdem Missis, juxta benefactoris consensum celebrandis.* Hæc autem vestigia nos ipsi sectantes, postquam, inhærendo iis, quæ præscripta jam fuerant in Constitutionibus Ordinis Fratrum Minimorum S. Francisci de Paula, iisdem concessimus, ut perpetua Missarum onera in eorum Ecclesiis ultra quinquagesimum annum non durarent, quo tempore elapso, pii benefactores participes fierent Sacrificiorum, quæ in universo Ordine pro benefactoribus in genere offerunt; non prætermisimus hoc superaddere, ut de his certiores fierent quicumque constituissent onera perpetua Missarum Religiosis ipsius Ordinis demandare: quemadmodum noscere licet ex præcitata nostra Apostolica Constitutione, cui initium *Paternæ solicitudinis.*

XIV. Satis notum est singulare privilegium, quo in Hispaniarum, & Lusitaniæ Regnis fruuntur Sacerdotes omnes, sive Seculares, sive Regulares, ut die commemorationis omnium Fidelium Defunctorum possint singuli tres Missas celebrare. De hoc privilegio egimus in nostra Constitutione incipiente *Quod expensis, Bullar. nostr. tom. 2. num. 61.* in eaque definitum est, Sacerdoti tres Missas celebranti non licere quocumque titulo, præter unius Missæ eleemosynam, aliud quidquam recipere. Ne autem per hoc saltem aditus patefieret eleemosynis recipiendis, quarum Missæ subinde offerri negligerentur, ea mente videlicet, ut possent aliquando in assumpti oneris implementum addici reliquæ duæ Missæ, quæ præter primam celebrantur die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, ideo & hoc expressa sanctione vetitum fuit: *Neque porro Missarum onera non adimpleta, & pro quibus eleemosynæ jam receptæ, aut attributi reditus jam percepti fuerint. Nos enim nolumus, hujusmodi onera impleri per celebrationem Missarum, quæ indulto nostro permittuntur.* Neque silentio prætereundum est, quod, cum singuli Sacerdotes Societatis Jesu singulis hebdomadis unam Missam celebrare teneantur juxta intentionem Præpositi Generalis, cui peculiaris reservata est facultas applicandi hujusmodi Missas, in ejusdem Societatis Congregatione Generali XII. habita anno 1682. editum fuit sequens Decretum, numero octavum. *Postulatum ab ipso* (scilicet Præposito Generali) *item fuit, ut Congregatio definiret, sit ne Societatis menti consentaneum, Missas, quas singuli singulis hebdomadis jubentur ad intentionem Generalis celebrare, posse ita ab eo applicari, ut per illas satisfiat obligationi, quam alii quicumque susceperint, aut suscepturi sint, recipiendo eleemosynas pro Missis celebrandis? Unanimi consensu responsum est, id non censendum deinceps Societati nostræ consentaneum, nec debere ulla ratione Præpositum Generalem Sacra, quæ a nobis celebrantur, ita applicare, ut, quicumque tandem illi sint, quidquam inde sibi, aut aliis lucrentur, seque, aut alios ab onere, quod, accepto stipendio, aut eleemosyna, nunc, aut alias, vel ipsi, vel alii contraxerint, liberos præstent.* Congruit hoc Decretum communi regulæ, quæ jubet, ut qui eleemosynam recepit, celebret, appliceique Missam pro offerente; ac semper, quoad fieri potest, interclusum sit iter iis, qui omnia meditantur, ut & justissimæ huic legi, & piorum offerentium voluntati fraudem faciant. Cum autem Collegium quoddam memoratæ Societatis,

quod scriptum fuerat hæres, adjecto onere habendi aliquot Cappellanos amovibiles, qui pro testatoris anima singulis hebdomadis certum Missarum numerum offerrent, per anni spatium, ex mera oblivione, ab impositi oneris implemento cessasset, quæsitum fuit, an id, quod intermissum fuerat, suppleri posset per applicationem a Præposito Generali faciendam earum Missarum, quas supra diximus ab eo applicari posse. Sed Cardinalis de Lugo *dub.* 30. *lib.* 4. *suorum Respons. moral.* respondit, ac firmissimis rationibus defendit, id minime licere.

XV. Et tamen, quis credat? adhibitis licet omnibus hucusque expressis cutis, & diligentiis, aliisque quamplurimis, quæ recensere longum est, vix credi potest, quot afferantur instantiæ ad obtinendam remissionem, seu condonationem Missarum non celebratarum, pro quibus tamen recepta est eleemosyna, vel percepti fructus in charitativum stipendium pro earum celebratione, & applicatione semel addicti. Et quidem hujusmodi quoque condonationes, sive remissiones, ab aliquibus dicuntur reductiones Missarum; sed minus recte, & omnino improprie; cum hæ præteritum tempus solummodo respiciant; veræ autem, & proprie dictæ reductiones futuro tempori provideant. Condonationibus faciendis immiscere se nequit Episcopus, utpote quæ privative reservatæ sunt auctoritati Romani Pontificis, qui vel immediate per se ipsum, vel per organum Pœnitentiariæ Apostolicæ, & nonnunquam Congregationis Concilii, sed frequentius per organum Congregationis Fabricæ S. Petri, examinatis prius omissionum causis, opportune provider, prout in Domino magis expedire judicat, ex spirituali thesauro Ecclesiæ supplendo quidquid in oneribus implendis peccatum est; in suffragium autem, & expiationem animarum, pro quibus omissa Sacrificia offerri debuerant, congruum Missarum numerum celebrari quotide mandat ab aliquibus Cappellanis huic muneri addictis in Vaticana Basilica, cujus Fabricæ, veluti Ecclesiæ Catholicorum omnium studiis ac devotione merito semper celebratæ, modica illa eleemosyna, *Compositio* dicta, præter reliqua pia opera, pro facti circumstantiis, ac pro prætermisso Sacrificiorum numero persolvenda imponitur iis, qui condonationes exposcunt: quarum insuper rescripta, & decreta, ut omnibus fraudibus occurratur, sequenti clausula debent esse munita, juxta Constitutionem Innocentii XII. *Monitos esse voluit, condonationes, & reductiones ab eadem Sede, nonnisi ex rationabili causa, seu æqua commiseratione, compositione vero a dicta Fabrica, utente suis facultatibus, & privilegiis, nonnisi ex causa pariter rationabili, cum clausulis opportunis, & præsertim cum illa, dummodo malitiose non omiserint, animo habendi compositionem, alias gratia nullo modo suffragetur; admitti consuevisse, & solere.*

XVI. Missarum itaque reductio, proprie loquendo, ea est, quæ futurum tempus respicit; de qua nunc plura differenda, & investiganda sunt. Primum est, an ejus statuendæ facultas Episcopis proprio jure competat: alterum, an Sancta Sedes, quatenus Episcopi ea facultate carere deprehendantur, consueverit illis eandem indulgere: tertium, quonam modo hujusmodi concessionis indultum expediatur: quartum denique, quam methodum sequi debeant Episcopi, dum delegatis facultatibus uti debent.

XVII. In Decretali, cui initium est *Ex parte*, 12. *sub tit. de constitutionibus*, cum Eduensis Ecclesiæ Canonici Præbendarum numerum imminuissent, quamvis ejusdem Ecclesiæ proventus nullum penitus detrimentum subiissent, Honorius III. mandavit Cabilonensi Episcopo, ut auctoritate Apostolicæ Sedis, ac de consilio Eduensis Episcopi suppressas Præbendas restitueret, abrogatis omnibus, quæ fuerant a Capitulo attentata. Ex hoc textu Abbas *num.* 2. & Imola post Glossam *verb. Diminuti*, eam eliciunt consequentiam, videlicet Canonicos, etiam sine Apostolicæ Sedis indulto, & ex propria tantummodo auctoritate, id ipsum, quod fecerant, jure præstituros fuisse, si Ecclesiæ reditus fuissent imminuti. Huic autem sententiæ inhærentes complures Doctores, quos colligit, sequiturque Pasqualigus *de Sacrificio novæ legis quæst.* 1163. absolute docent, posse Episcopum ordinaria sua auctoritate Missarum reductionem, seu imminutionem decernere, atque perficere, quotiescumque fundorum reditus, pro Missarum celebrandarum eleemosynis assignati, decrementum subierint. Alii vero ad hoc ipsum statuendum hac animadversione utuntur; nimirum, quamvis pias fundatorum voluntates immutare, iisque derogare nequeat Episcopus, cum id supremæ Sanctæ Sedis auctoritati reservatum sit, ex textu *in Clementin. Quia contingit, tit. de Religiosis domibus*, ubi Glossa *verb. Sedis Apostolicæ*, hæc habet: *Nota per hanc litteram, solum Papam alterare posse usum illorum, quæ per Fideles donata sunt, vel relicta*: nihilominus dici non posse, pias fundatorum voluntates immutari, iisque derogari, si, dum proventus imminuti sunt, fiat quoque ab Episcopo onerum impositorum, hoc est Missarum, consentanea reductio, uti disserit Fagnanus *in Cap. Ex parte, num.* 41. *& seq. de constitutionibus*. Sed Averla *quæst.* 11. *de Eucharistia sect.* 19. *vers. Item aliqui*, oppositam sententiam tuetur, ea potissimum ratione nixus, quod sacrum Tridentinum Concilium, loco mox infra indicando, Episcopis facultatem concesserit reducendi, seu imminuendi Missarum numerum; id quod nullatenus præstitisset, si Episcopis hujusmodi facultatem quasi nativam, & ex jure ordinario competere existimasset. Voluit insuper Tridentinum, ut ab Episcopo reductiones fierent in Synodo Diœcesana; quod item multo minus Episcopis præscripsisset, si putasset, eorum ordinariæ jurisdictioni inesse potestatem reducendi Missas: constat enim, Concilium haudquaquam de coarctanda, sed de amplificanda, adaugendaque jurisdictione Episcoporum cogitasse.

XVIII. Postquam memorati Concilii Patres *sess.* 25. *de reformat. cap.* 4. retulerunt, eousque excrevisse numerum Missarum, quas pii fundatores celebrandas reliquerant, ut eorum voluntati nullo modo satisfieri posset, constitutam vero eleemosynam adeo esse tenuem, ut nemo reperiretur, qui tam exiguo proposito stipendio injunctum onus subire vellet; ita demum decreverunt: *Sancta Synodus, cupiens, hæc ad pios usus relicta, quo plenius, & utilius potest, impleri, facultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, itemque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia in prædictis Ecclesiis, quae hac provisione indigere cognoverint, statuere circa hæc quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt.* Nos hic mistas faciemus quæstiones excitatas circa præmissi textus Conciliaris interpretationem; ac tantummodo paucis monebimus, constantem, atque perpetuam fuisse sententiam Congregationis, ejusdem Concilii Interpretis, facultatem hujusmodi, Episcopis a Concilio tributam, nullum sibi locum vindicare quoad Missas, quas pii testatores in Beneficiorum fundationibus statuerunt; uti colligitur ex rescripto Episcopo Ferrariensi reddito die 3. Martii 1597. *lib.* 9. *decretorum pag.* 7. *a terg. Sacra &c. censuit, ex decreto Concilii cap.* 4. *sess.* 25. *de reform. non licere Episcopo reducere onera Missarum Beneficio in fundatione imposita*: itidemque ex altero ad Archiepiscopum Mediolanensem dato mense Octobris ejus-

dem

dem anni, quod legitur *lib. 5. decretor. pag.* 38. quemadmodum etiam inferius adnotabimus: sed vim habere duntaxat quoad reliquas Missas, vel testamento, vel facta inter *vivos* bonorum assignatione præscriptas, dummodo tamen injunctum onus, ante Concilium, acceptatum fuisset, ipsaque reductio fieret in proxima Diœcesana Synodo, post expletum Concilium Tridentinum habenda: *Sacra &c. dubio per manus delato, ac mature perpenso, censuit, facultatem reducendi onera Missarum, tributam Episcopis ex decreto cap. 4. sess. 25. de reformatione, intelligi tantum de prima Synodo post idem Concilium celebrata, ac de oneribus Missarum celebrandarum, ante idem Concilium impositis.* Quia autem Archiepiscopus Florentinus, prætermissis quidem hisce regulis, sed bona fide, ad nonnullarum Missarum reductionem processerat; eadem Sacra Congregatio, attenta bona fide Archiepiscopi, reductionem jam factam convalidavit; addidit tamen, ne de prædicti Conciliaris textus interpretatione redintegraretur quæstio, sed, si quod unquam de eo dubium proponeretur, descriptum superius decretum sciscitantibus traderetur: *Et Illustrissimi Patres mandarunt, D. Secretarium dare hoc decretum omnibus petentibus, absque eo quod amplius fiat verbum in Congregatione.* Ita constitutum fuit die 15. Decembris 1629. quemadmodum legere est *lib. 14. decret. pag.* 206. *a terg.*

XIX. Hæc sunt, quæ Jure communi desumi possunt, & in Concilio Tridentino statuta reperiuntur. Verum, cum deinde superaccesserint Decreta Urbani VIII, confirmata, uti sæpe monuimus, in Constitutione Innocentii XII. omnis jam conticescit quæstio, & Missarum reductiones procul dubio Apostolicæ Sedis auctoritati privative reservatæ sunt; quemadmodum expresse cautum legitur in præcitatis Decretis: *Districte prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel alias quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis; sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam Sedem recurratur, quæ, re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur; alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.* Quia autem nonnemo, subtilius commentando, in quæstionem revocaverat, an Urbani Pontificis Decretum, agens de oneribus acceptatis, afficeret quoque onera nondum acceptata; adeo ut non quidem liceret Episcopo reducere, seu imminuere onera, quæ per acceptationem ratihabita fuissent; sed tamen posset eadem reducere, antequam agnoscantur, & acceptentur, si reditus in eorum implementum assignatos impares deprehenderit: ideo definitum, rescriptumque fuit, ne id quidem licere Episcopo, ipsique nullam hodie relictam esse facultatem reducendi Missas, excepta duntaxat ea facti specie, qua testator ipse hanc facultatem Episcopo tribuisse dignoscatur, cum illius voluntas sit religiose custodienda, quemadmodum licet agnoscere *ex superiore lib. 5. cap. 10. num.* 2. ubi decreta, ex quibus hæc omnia comprobantur, attulimus. Adeatur quoque Pasqualigus *de Sacrificio novæ legis quæst.* 1168.

XX. Missarum itaque reductione Apostolicæ Sedis auctoritati reservata, vix dici potest, quanta rerum farragine ex hoc uno capite obrueretur Congregatio Concilii, cui hujusmodi reductionum cognitio committebatur; quæque proinde, ut aliqua hujus oneris parte se se levaret, id demum consilii cepit, ut Episcopis sæpe delegaret facultatem reducendi Missas in eorum diœcesibus, tradita simul Instructione, cui se in peragenda reductione conformare deberent. De hac Instructione postea redibit sermo: interea vero adnotabimus, id hodie frequenter usuvenire, ut Episcopis communicata hujusmodi Instructione committatur Missarum reductio, reservato tamen Congregationi jure admittendi recursus, ac de iis cognoscendi, quotiescumque aliquis contendat, vel nullatenus imminuendum fuisse onus, vel saltem reduci non debuisse ea ratione ac forma, quæ in illius reductione adhibita fuit.

XXI. At, si magnum negotium facessebant reductiones Missarum, quas per diœceses, & in Ecclesiis ordinariæ Episcoporum jurisdictioni subjectis peragi oportebat; maximum profecto illud erat, quod oriebatur ex reductione Missarum, quam Regulares in suis Ecclesiis, ac monasteriis fieri postulabant: ex quo videlicet Urbanus Pontifex in suis Decretis facultatem reducendi Missas non solam Episcopis, sed etiam Regularium Ordinum Generalibus ademerat; itaque illius successores Alexander VII. Clemens X. & Clemens XI. nonnullis Regularibus Ordinibus indulserunt, ut a suis Generalibus, in Ecclesiis, & monasteriis Ordinis, Missarum reductiones peragi possent. Cum vero nos ipsi, dum in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, Innocentio XIII. Prædecessori nostro exposuerimus, valde opportunum fore, si, quæ aliquibus tantummodo Generalibus Ordinum data fuerat facultas, ad omnes protenderetur, simulque statueretur, quosnam in consilium adhibere deberent Generales in ipsa reductione conficienda; utque etiam definiretur non modo temporis spatium, intra quod reductio absolvenda esset, sed etiam quantitas, ad quam exigenda, ac constituenda foret Missæ perpetuæ eleemosyna; ac denique prohiberentur Regulares nova Missarum onera acceptare, nisi præhabita facultate a Superioribus majoribus proprii cujusque Ordinis: Pontifex omnia probavit, atque Decreto super his edito cautum fuit, ut Generales Ordinum in qualibet sibi subjecta provincia duos, pluresve idoneos Religiosos designarent, qui singula ad accuratum examen revocarent, suamque de tota re sententiam transmitterent ad ipsum Generalem, qui, adhibitis in consilium suis Assistentibus, seu aliis sibi bene visis, reductionem perficeret, statuta pro singulis Missis perpetuis eleemosyna annuorum scutorum sexaginta monetæ Romanæ; hoc autem indultum ad triennium tantummodo perduraret. Innocentii XIII. Decretum insertum legitur in alio Decreto Benedicti Papæ XIII. impresso in Concilio Romano, quod anno 1725. celebratum fuit, *tit.* 15. *cap.* 8. ubi Benedictus Pontifex Innocentianum Decretum, pro Regularium Ordinum Generalibus confectum, ampliavit ad omnes Episcopos, qui eidem Concilio Romano interfuerunt, ac etiam ad eos, qui justo impedimento detenti, certum Procuratorem suum ad illud ablegaverant. Neque hic aliud addendum superest, nisi quod deinde frequentes fuerunt, ac etiam adhuc esse non desinunt tam prorogationes statuti temporis, concessæ Regularibus, qui intra triennium Missarum reductiones facere, aut omni ex parte absolvere non potuerunt, quam extensiones præfati indulti, quo donati fuerunt Episcopi, qui Concilio Romano interfuerunt, favore aliorum Episcoporum, qui eam facultatem sibi communicari petierunt, quamvis Concilio Romano non interfuerint, quique illam identidem postulare pergunt; quemadmodum agnoscere licet ex *præcitato hujusmet Operis lib. 5. cap. 10. num.* 3.

XXII. Cum itaque facultates Episcoporum, quoad Missarum reductiones, non aliunde nunc deriventur, quam vel ex ampliatione indulti, quo donati fuerunt Episcopi, qui Concilio Romano interfuerunt, vel ex

Io-

Instructiona, quam Congregatio Concilii dat ad eos Episcopos, quibus, summo Pontifice annuente, hujusmodi reductionis peragendæ delegat facultatem; hoc primum statuendum est, quocumque ex his duobus capitibus profluat memorata facultas, circumscriptam eam esse ad Missas tantummodo, neque protendi ad reliqua pia legata, piasve dispositiones inter vivos, quibus, exempli causa, eleemosyna pauperibus distribui, aut inopes virgines dotari præcipiatur. Et, quamvis in ipsa Instructione legantur hæc verba: *pia legata, & Missarum onera*: si tamen integra Instructio percurratur, satis aperte deprehendetur, cohiberi eandem ad onera Missarum, de quibus subinde semper, deque earum eleemosyna ibidem agitur, atque disponitur. Cum autem Concilium Romanum, æque ac Instructio, Missarum oneribus duntaxat provideat, non debet Episcopus se extendere vel ad dotalia subsidia, vel ad eleemosynas, vel ad quamlibet aliam dispositionem, ex ea juris regula, quæ docet, facultatem ad certas res datam, ad alias diversi generis produci non oportere: uti recte animadvertit Navarrus *in Manual. cap. 12. num. 79.* & in rem nostram pergit Fagnanus *in Cap. Ex parte, num. 32. de constitutionibus.*

XXIII. Quod si aliqua proponeretur dispositio, quæ simul & Missarum onera, & eleemosynarum distributionem, aliave pia opera comprehenderet, & quidem, ob redituum tenuitatem, necessarium dignosceretur ad aliquam impositorum onerum reductionem devenire; reducenda potius sunt reliqua opera, non autem Missarum numerus: juxta praxim apud Congregationem Concilii receptam, de qua Fagnanus *in cit. Cap. Ex parte, num. 34. de constitutionibus*, pluribus resolutionibus comprobatam, & præsertim in quadam resolutione, sive rescripto, quod redditum fuit litteris Episcopi Cremonensis mense Junio anni 1586. & legitur *lib. 4. decretor. pag. 161. a terg. & 162. Quatenus ab habente potestatem reductio facienda sit, reducendas potius eleemosynas, quam Missas.* Tunc autem tantummodo locus fieri posset reductioni Missarum, integris manentibus reliquis piis operibus, cum eorum communis fundator in sua dispositione certum fundum pro celebratione Missarum, ac certum itidem fundum ad reliquorum piorum operum implementum designasset; fundus autem Missarum celebrationi addictus imminutionem, aut detrimentum aliquod subjisset: uti recte adnotat Pasqualigus *de Sacrificio novæ legis quæst.* 1191, vel cum ex ipsis dispositionis verbis, totoque contextu colligi posset, eam fuisse testatoris mentem, ac desiderium, ut, si quando, ob imminutos bonorum reditus, onera quoque deberent imminui, reduceretur potius Missarum numerus, quam eleemosynæ, & reliqua pia opera: veluti pergit Passerinus *de statu hominum tom. 2. quæst. 187. nu.* 1101. Nam, cum superius memorata regula, ut scilicet, quoties reductionis peragendæ urgeat necessitas, integro relicto Missarum numero, reducantur potius reliqua pia onera, innitatur præsumptæ menti ac voluntati fundatoris, qui proclivior fuisse censendus est in illud pium opus, ex quo majora animæ suæ suffragia obventura prospiceret, quale est incruentum Altaris Sacrificium; idcirco, si conjiciatur, & ex ipsis illius verbis, totaque perlustrata dispositione eruatur, ipsum propensiori affectu, ac voluntate exoptasse reliquorum piorum operum implementum, quam celebrationem Missarum, quandoquidem & reliqua pia opera sunt Deo accepta, & animæ valde proficua; mirum videri non debet, si in hac facti specie, cum factus fuerit locus reductioni, seu piorum onerum imminutioni, huic potius Missæ, quam reliqua pia opera subjiciantur: eo vel magis, quod, juxta graves, receptasque sententias, sancta, & salubris consuetudo multiplicandi suffragia, & Sacrificia pro defunctis, minime efficere debet, ut obsolescat æque sanctus, & salutaris usus eleemosynas pro pauperibus erogandi; sed exoptandum summopere est, ut & illa servetur, & alter non negligatur: quemadmodum licet quoque addiscere ex auctoritatibus Patrum, quas collegit Muratorius *ad fin. cap. 12. sui Operis de Christiana Charitate.*

XXIV. Et hæc quidem dicta sint, ut propositi argumenti tractatio plenior evadat. Ceterum, si pro reductionibus faciendis omnis Episcoporum auctoritas vel ex ampliatione indulti in Concilio Romano concessi, vel ex memorata Instructione profluens, ad Missarum onera cohibetur; perfacile captu est, quoties ita res stant, ut vel Missarum numerus, vel reliqua onera sint imminuenda, ab horum onerum reductione debere Episcopos abstinere, & Congregationem Concilii adire, ipsi rem universam deferentes, ejusdemque definitionem expectantes.

XXV. Eadem vero facultas, Episcopis alterutro ex indicatis modis collata, quamvis ad Missarum tantummodo reductionem contracta, complectitur tamen & anniversaria, juxta Congregationis judicium hac ipsa de re passim in pluribus resolutionibus, quas collegit Fagnanus *in sæpius cit. Cap. Ex parte, num. 30. de constitutionibus*; ac etiam protenditur ad Missas solemnes, & cum cantu celebrandas, quemadmodum mox infra adnotabimus; non autem ad eas porrigitur Missas, quarum celebrationi Ecclesia, vel Sodalitium, sive Collegium, ex inito contractu, se se obstrinxerint. Et, quamvis de hac exceptione nullum fiat verbum in Concilio Romano, perspicua tamen sunt Instructionis verba: *Exceptis instrumentis, seu contractibus, super quibus manus apponere non debeat, nisi in casu judicialis instantiæ pro illorum rescissione, titulo læsionis.* Et hanc plane affirmari potest non modo antiquioribus, sed etiam proximis temporibus post idem Concilium Romanum, fuisse Congregationis Concilii sententiam, semper retentam, & manifestatam, quotiescumque casus tulit, ut hujusmodi quæstio discutienda, ac definienda proponeretur.

XXVI. Adnotatum fuit etiam superius, si res exigenda foret ad normam sanctionis Concilii Tridentini, a quo tributa fuit Episcopis facultas reducendi Missas in proxima Synodo Diœcesana post ipsum Concilium habenda, non licuisse Episcopo imminuere, seu reducere Missarum numerum in Beneficiorum fundatione constitutum: cujus rei hæc afferri potest ratio, quod scilicet non immerito dici posset, acceptatum fuisse Missarum onus per quemdam quasi contractum utrinque obstringentem: *Fundatio, & dotatio illa habet se per modum quasi contractus ultra citroque obligatoris, seu donationis sub modo; quam cum Episcopus admiserit, & provisus, dum institueretur, non recusaverit, non potest modo onus detrectare.* Sunt hæc ipsa Fagnani verba, quibus in rem nostram utitur *in sæpe cit. Commentar. ad Cap. Ex part. nu. 24. de constitutionibus.* Consonum his est Congregationis rescriptum redditum relationi, quam olim, occasione visitationis sacrorum Liminum, exhibuit Episcopus Burgi S. Domnini. Rescriptum die 11. Maji 1630. signatum apparet, & legitur *lib. 14. decretor. pag. 278. a terg. Sacra &c. libellum remisit ad Ordinarium Burgi S. Domnini, qui, regionis more perspecto, supradicta Missarum celebrandarum onera, non tamen vigore contractus, vel conventionis suscepta, aut in fundatione apposita, ad proportionatam redituum quantitatem, pro suo arbitrio, & conscientia moderetur.* Nec difformes sunt reliquæ in similibus quæstionibus editæ resolutiones; uti videre est in *Maceraten. Oneris Missarum* 15. Novembris 1687. *lib. 73. decretor. pag. 636.* & in *Montis Politiani* 3. Septembris 1716. *lib. 66. decretor. pag.* 429. Cumque nos ipsi, aliqua etiam adhibita diligentia,

peru-

perlustraverimus decreta post Concilium Romanum a Congregatione emanata, ut agnosceremus, an ipsa, exceptas non videns Missas per contractum acceptatas a reducendi facultate per sæpe dictum Concilium tributa, novum sibi systema, novamque judicandi regulam statuisset, certo deprehendimus, quoties suborta fuit controversia super Missarum reductionibus per Generales Ordinum factis in vim prædictæ facultatis a Concilio Romano ipsis tributæ, ex eo quod ad minorem numerum reduxerint Missas per contractum acceptatas, Congregationem nullas irritasque hujusmodi reductiones declarasse: quemadmodum videre est in *Romana Reductionis onerum Missarum* 18. Aprilis 1733. *lib.* 83. *decretor. pag.* 165. *a terg.* in *Faventina Oneris Missarum* 27. Februarii 1734. *lib.* 84. *decretor. pag.* 94. *a terg.* in *Nolana Reductionis Missarum* 14. Martii 1739. *lib.* 89. *decretor. pag.* 53. & 73. *a terg.* Quapropter tuto concludi posse censemus, Episcopos, quibus facultas est reducendi Missarum onera vel ex Concilii Romani ampliatione, vel sæpius memorata Instructione, non posse Missarum numerum in contractu præscriptum, ac vicissim acceptatum minuere, seu reducere, quamvis imminuti fuissent reditus ob eum finem assignati; sed hac proposita facti specie, oportere, ut Judicis partes assumant, investigantes, an talis sit, quæ obvenit, redituum imminutio, ut, juxta recepti juris regulas, sufficiat ad rescindendum contractum, vel saltem ad eundem ad justi & æqui normam redigendum: quod etiam satis recte tuetur Monacell. *tom.* 4. *formul. legal. pag.* 83. *editionis Romanæ num.* 466.

XXVII. Postquam demonstratum est, quænam Missarum onera reduci possint, differendum superest de causis, ob quas reductionem peragere liceat; necnon de circumstantiis, in quibus locum sibi vindicare potest reductio; ac de quodam quasi limite, ultra quem protendi nequit ipsa reductio: uno verbo, de reliquis omnibus, quæ necessaria sunt ad hujusmodi opus rite recteque absolvendum; & ne peractæ ab Episcopis reductiones censuris, molestisque investigationibus obnoxiæ fiant.

XXVIII. Causas itaque, ob quas fas est reductionem aggredi, plerumque, immo fortasse semper suppeditat decrementum redituum, qui fuerant pro onerum implemento assignati; aliquando vero adaucta per Episcopos in suis Synodis Missarum eleemosyna: quo nimirum fit, ut, quamvis initio id, quod constituit fundator in præscripti oneris supportationem, ad illius implementum satis haberetur; nihilominus, auctis subinde Missarum eleemosynis, impar deprehendatur, nec ullus reperiri valeat Sacerdos, qui oblata juxta veterem taxam eleemosyna, Missam celebrare velit; proindeque is, cui onus est curandi hujuscemodi Missarum celebrationem, si velit imposito sibi oneri satisfacere, cogatur Sacerdotibus celebraturis pinguiorem eleemosynam largiri: & has quidem causas indigitavit quoque Tridentinum Concilium *præcitat. cap.* 4. *sess.* 25. *de reformatione*.

XXIX. Sed, quamvis præmonstratæ causæ non modo re ipsa absint, sed etiam fuerint plene comprobatæ, non tamen illico fas est Missarum perpetuarum reductioni manus admovere. Diximus autem Missarum perpetuarum; cum enim res est de Missis manualibus, pro quibus nimirum celebrandis receptæ sunt eleemosynæ, si earum celebratio neglecta sit, locum obtinere non potest reductio; sed condonatione, aut compositione opus est, quæ, uti supra monuimus, supremo Sanctæ Sedis judicio, & auctoritati reservatæ sunt. Differendo itaque de Missis perpetuis, ut hæ jure reducantur, aliquid amplius inspicere opus est; nimirum, an adsit quispiam, qui contingentem redituum imminutionem supplere teneatur: si enim inveniatur aliquis hac obligatione obstrictus, non debet Episcopus de Missarum reductione peragenda cogitare, sed potius hunc cogere, ut, quod contigit, decrementum suppleat, & emendet, quo injuncta a pio fundatore Missarum onera cumulate impleantur.

XXX. Si aliquis levissimam hanc, simulque saluberrimam curam assumeret percunctandi ex iis, qui testamento, vel codicillis, seu etiam quocumque actu inter vivos, perpetua Missarum onera imponunt, & fundum pro eorum implemento constituunt, an, eveniente casu, quo minuantur hujusmodi fundi reditus, seu ex alia causa impares evadant eleemosynæ præstandæ pro singulis Missis, testamento, vel alio actu præscriptis, an, inquam, velint, ut id, quod deerit, ex reliquo suo patrimonio suppleatur; an potius consentiant, ut Missarum numerus reducatur ad mensuram reliquorum ejusdem constituti fundi redituum; acceptumque super hoc a pio benefactore responsum referretur in actum illum, quem ipse exarari jubet: præcideretur sane perniciosissima seges tot litium, quæ olim agitatæ fuerunt, & nunc quoque apud Judicum tribunalia effervescere conspiciuntur. Verum, cum id hactenus præstitutum non fuerit, jure pertimescendum est, ne in posterum etiam negligi pergat; atque hinc est illa necessitas, ut Superiori Ecclesiastico perspectæ sint receptæ judicandi regulæ, quas sequi debet, ut justa interpretatione piorum benefactorum voluntati se se conformet, rectoque judicio definiat, an, ubi reditus per eos relicti ad perpetui Missarum oneris implementum impares reperiantur, debeant ipsorum hæredes ad supplementum ex reliquo patrimonio conferendum urgeri, vel potius factus sit locus demandati oneris reductioni.

XXXI. Jam illud negari non posse videtur, si pius fundator numerum expresserit Missarum in animæ suæ expiationem celebrandarum, exempli causa, unam, pluresve in dies singulos, vel tot Missas in annum, licet in eum finem nominatim hunc, aut illum fundum addixerit, nihilominus in favorem animæ amplectendam esse præsumptionem, sive conjecturam, per quam præscriptus Missarum numerus integer, nihilque imminutus relinqui debet; quidquid vero ad eatum implementum desideratur, supplendum, præstandumque est ab hærede: quemadmodum satis recte adnotat Genuensis *in Praxi quæst.* 180. *per tot.* & nominatim *num.* 5. Pasqualig. *de Sacrificio novæ legis quæst.* 1023. *num.* 4. *& per tot.* Passerinus *de statu hominum tom.* 2. *quæst.* 187. *art.* 4. *num.* 984. Pax-Jordan. *Elucubrat. Eccles. tom.* 2. *lib.* 4. *tit.* 1. *nu.* 574. Rota *decis.* 117. *a nu.* 7. *usque ad fin. part.* 17. *recent.* Sed, cum præsumptio, seu conjectura cedere debeat non solum veritati, sed etiam aliis oppositis fortioribus præsumptionibus; mirum nemini videri debet, si, ad accurate investigandam pii benefactoris voluntatem, moneantur Episcopi, ut diligenter expendant tum singula, tum universa dispositionis verba: hæc enim est tutissima regula, per quam voluntates disponentium facilius assequi, & certius interpretari poterunt.

XXXII. Opinati sunt nonnulli, quoties testator uno eodemque verborum contextu præscripserit Sacrificiorum offerendorum numerum, simulque fundum pro necessariis ad id eleemosynis designaverit, hujusmodi fundum non quidem *demonstrative*, ut ajunt, sed *taxative* designatum censeri debere; adeo ut, eo imminuto, locus non sit coactivo supplemento, sed potius Missarum reducendarum facultate uti oporteat. Ita docent Roman. in *Singular.* 430. Mantica *de Conjecturis lib.* 11. *tit.* 6. *num.* 24. & 25. Menoch. *de Præsumptionibus lib.* 4. *præsumpt.* 147. *num.* 48. *& seq.* Castil. *Controvers. Juris lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 10. *& seq.* Rota *decis.* 456. *num.* 34. *& seq. coram Merlino*. Alii vero, non plene huic conjecturæ fidentes,

tes, suadent, ut pii fundatoris dispositio sub alio veluti aspectu consideretur; observando nimitum, an exordiatur ab oneris impositione, vel potius a fundi designatione: & siquidem dispositio exordiatur a designatione fundi, seu dotis, cujus reditus in præscripti oneris implementum sint erogandi, indeque progrediatur ad exprimendum, definiendumque Missarum onus, tunc ajunt dotalis fundi constitutionem videri *taxative* factam; ita ut, eo evicto, seu alias reditibus imminutis, vel aucta stipendii taxa, non ad supplementum, sed ad reductionem Missarum Superioris cura converti debeat; si autem ab onere incipiat dispositio, indeque pergat ad fundum constituendum, tunc obstringi debere hæredes ad supplendum, quod deest; juxta theoricam Felini *in Cap. Super litteris, de rescriptis*, quam optime illustratam videre est ab olim Congregationis Secretario de Vecchis in suo voto impresso apud Crispin. *in Visitatione Pastorali part.* 2. §. 18. *nu.* 6. & a qua nihil deflectere debet Episcopus, quoniam in ipsa etiam Instructione, per Congregationem transmitti solita, cum alicui facultas conceditur reducendi Missarum onera, eadem pro regula præscribitur; ut ex sequentibus verbis apparet. *Quomodo autem se gerere debeat in executione quoad legata taxative, vel demonstrative concepta, Sanctitas Sua Amplitudini tuæ notificandum jussit. quod, mature pensatis, ac perlectis dispositionibus, & fundationibus quibuscumque, quibus præfata Missarum onera annexa reperiuntur (exceptis instrumentis, seu contractibus, super quibus manus apponere non debeat, nisi in casu judicialis instantiæ pro illorum rescissione, titulo læsionis) illa legata, seu fundationes, erunt taxative conceptæ, si fundatores legando, aut aliquo modo disponendo, orationem, seu dispositionem prius inchoaverint ab assignatione fundi, & subinde Missarum onus adjecerint: & hoc casu hujusmodi onera, ad rationem eleemosynæ manualis, ut supra, moderari possit; secus vero, si fundatores orationem, seu dispositionem inceperint ab impositione oneris, & subinde fundum assignaverint; tunc enim onus dicitur demonstrative conceptum, ac fundatorum hæredes per Amplitudinem tuam cogendi sunt ad perpetuam dicti oneris manutentionem, & ad supplendam summam deficientem tam pro præterita, quam pro futuro tempore.* Nec etiam ab hujusmodi regula recedere licet iis, qui ad reductiones faciendas facultatem obtinuerunt ex ampliatione indulti in Concilio Romano concessi, quantumvis de ea in ipso Concilio nullum verbum fiat; est enim hæc instar juris regulæ, atque ideo semper interposita censeri debet, quamvis litteris expresse non legatur.

XXXIII. Si autem pius testator jubeat, suum hæredem dare legatario, non fundi reditus, sed fundum ipsum, ut ex fructibus inde obvenientibus Missarum celebrandarum stipendia desumat, ad nihil ultra cogitur hæres, quam ad ipsum fundum, seu bona legata extrahenda: nec potest ulla ratione urgeri, ut suppleat, quod succedentibus temporibus ad integrum absolutumque Missarum oneris implementum deesse contingat; veluti fusius demonstrat Pasqualig. *de Sacrificia novæ legis quæst.* 1026. *num.* 3. confirmatque Rota *decis.* 433. *per tot. coram Cerro*. Hæc quippe id tantummodo præstare debet, quod ei demandatum est a testatore. Quod si, progrediente tempore, traditi fundi reditus imminuantur, ad legatarium pertinet, omisso hærede, apud legitimum Superiorem instare pro oneris reductione; ad eamque obtinendam, docere tum de obveniente sibi damno, tum de redituum imminutione, cui ipse propria culpa causam non dederit; tum denique ostendere, integrum sibi non esse urgere hæredem, ut præstet id, quod deesse compertum est, ad hoc ut piæ testatoris voluntati cumulate satisfiat. Legimus, & sedulo quidem, vota Præsulis Altoviti, qui per plures annos magna cum sui nominis laude munus Secretarii Congregationis Concilii sustinuit, & cujus sententiæ ac judicio ipsa quoque Congregatio in variis causis discutiendis, ac definiendis plurimum detulit; ibique agnovimus superius allatam distinctionem pro norma propositam, & solide assertam. Ita in quodam illius voto elucubrato in causa *Firmana reductionis Missarum*, proposita die 24. Augusti 1686. hæc habentur. *Ubi legatur species per hæredem consignanda legatario, si ista pereat, vel diminuatur, postquam fuit consignata, peremptio, & diminutio hujusmodi cedit damno legatarii, neque hæres ad aliud quidpiam tenetur: si vero pereat, vel diminuatur penes hæredem, antequam legatario tradatur, peremptio, & diminutio cedit damno hæredis, qui proinde tenetur supplere.* Atque alio in voto exarato in causa *Brixien.* proposita prima Decembris 1685. postquam pro regula posuerat, in dubio existimandum esse, fundum demonstrative, non autem taxative, designatum fuisse, ita pergit: *Attamen hæc regula procedit, vel quando fuit legata quantitas, vel quando fuit legata res in genere, vel quando fuit legata res in specie, quæ remanet penes hæredem habentem onus curandi celebrationem; vel quando res legata fuit ab hærede consignata legatario, non quidem ex præcepto testatoris, sed ex propria voluntate, & ad effectum tantummodo se eximendi a præfato onere curandi celebrationem. At secus est, quando testator gravavit hæredem ad tradendam legatario rem legatam, & eidem legatario injunxit onus curandi celebrationem; hoc enim casu hæres, consignata legataria re legata, liberatur, & eveniente casu, quo illius annuus reditus evadat impar oneri Missarum, non tenetur supplere.* Consulto autem superius diximus, immunem hæredem fieri ab onere præstandi supplementi, si morem gesserit testatori, qui jusserit, designatum fundum tradi legatario; nam, si testator mandasset, ut legatario tot præstarentur fructus, quot satis essent ad injunctam Missarum celebrationem, quantumvis hæres bona stabilia reditus satis idonei semel tradidisset, attamen supplementi onus declinare non posset, si forte subinde contingeret, ut, ob subsecutam fructuum imminutionem, vel ob augmentum taxæ, traditi fundi reditus imposito oneri sustinendo impares evaderent: uti subdit idem præsul Altovitus in voto, quod ipse conscripsit, & Congregatio probavit in quadam causa *Lucana Reductionis Missarum*, proposita die 15. Decembris 1685. *Quando enim testator mandat, ab hærede suo consignari tot bona, quorum reditus sufficiant pro celebrando certo numero Missarum, tunc dicitur legata species, quæ stat in obligatione taxative, cui satisfit per consignationem. Quando vero mandat, consignari tot fructus, qui sufficiant pro dicta celebratione, tunc dicitur legatum genus; & fructus sufficientes, sunt in obligatione demonstrative: unde, licet hæres assignet tot bona, quorum reditus de tempore assignationis sufficiant; attamen, illis pereuntibus, vel ad minorem quantitatem redactis, tenetur hæres supplere ex reditu aliorum bonorum.* Novimus quidem, has esse subtiliores forensium disquisitionum commentationes: nihilo tamen minus ab iis afferendis abstinendum nobis esse non duximus, cum usui esse possint Episcopis, ad hoc ut, in reductionibus Missarum peragendis, hujusmodi regulis, ac veluti recepti juris principiis insistentes, tutas, & a quacumque cavillatione immunes præstare valeant Missarum reductiones, quas ipsi suis decretis statuerint.

XXXIV. In qualibet recte constituta ordinataque diœcesi, certa taxatione definitæ sunt Missarum eleemosynæ, quemadmodum monuimus quoque *superiori lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 11. & alia quidem perpetuis Missarum oneribus constituta est taxatio; alia vero Missis manualibus: si autem pro eleemosyna Missæ cantatæ nulla extat synodalis taxatio, aderit tamen, vel

certe

certe adesse debebit in unaquaque diœcesi recepta quædam consuetudo, ad cujus normam eleemosynæ quantitas determinetur. Qui perpetuas Missas reducunt vigore facultatum sibi indultarum per viam ampliationis Concilii Romani, Missarum reductionem ita componunt, ut pro quotidiana Missa perpetua annuam statuant eleemosynam sexaginta scutorum monetæ Romanæ: *Unamquamque Missam perpetuam moderari valeat, & reducere ad rationem scutorum sexaginta monetæ Romanæ pro qualibet*. Cum autem inter Missas reducendas repertæ sunt Missæ cum cantu celebrandæ, Congregatio Concilii in Causa *Romana* 3. Februarii 1725. ita provide rescripsit, uti videre est *lib. 75. decretorum pag. 75. a terg. & seq. Sacra Congregatio &c. censuit, quoad Missas cantatas, quæ habeat reditus sufficientes ad rationem eleemosynæ currentis pro Missa cantata, juxta morem regionis, & cujuscumque diœcesis, in qua siti sunt conventus, esse omnino celebrandas, & applicandas, juxta præscripta in legatis, seu fundationibus: quo vero ad alias Missas cantatas, quæ non habent reditus sufficientes, ut supra, juxta morem cujuscumque diœcesis, faciendam esse illarum reductionem in unoquoque conventu ad eum numerum, qui celebrari poterit, habita ratione redituum cuilibet legato, seu fundationi assignatorum, & supradictæ eleemosynæ de præsenti vigentis in unaquaque diœcesi pro Missis cantatis: factaque modo præmisso reductione, quidquid ex reditibus cuicumque legato, seu fundationi assignatis superfuerit, erogandum esse in celebrationem tot Missarum lectarum; & tam Missas cantatas reductas, quam lectas, esse collective applicandas pro animabus, & juxta intentionem eorum, qui Missas cantatas reliquerunt*. Verum, quia nonnulla reperiuntur onera Missarum cum cantu celebrandarum, quibus aliud adnexum est onus, ut aliquot præterea celebrentur Missæ privatæ, seu lectæ: ideo, proposita quæstione, quænam adhibenda esset methodus in reductione peragenda, ubi eleemosyna pro Missis cantatis addicta magnam relictorum fructuum partem absorberet, eadem Congregatio die 4. Augusti memorati anni rescripsit. *Sacra Congregatio censuit, quando aliquod legatum est complexivum Missæ cantatæ, & Missarum lectarum, tunc omnes legati reditus, si non sufficiant pro utroque onere adimplendo, erogandos esse in celebrationem tot Missarum lectarum, deleto onere Missæ cantatæ*: uti videre est *lib. 75. decretorum pag. 431. a terg*. Insuper, cum reductio fit in vim præmemoratæ Concilii Romani ampliationis, magna quoque animadversione dignum occurrit aliud, quod in concessis facultatibus continetur; nimirum, ut remitti, seu condonari possint Missæ retroacto tempore nec celebratæ, nec applicatæ, hac tamen adjecta lege, ut infra Octavam Commemorationis omnium Fidelium defunctorum singulis annis anniversarium celebretur in expiationem animæ illorum, pro quibus, ex lege perpetuarum fundationum, offerri, & applicari debuissent memorata Sacrificia præcedenti tempore omissa: *Ab hactenus omissa Missarum perpetuarum celebratione misericorditer absolvit &c. Uno die infra Octavam Commemorationis omnium Fidelium defunctorum unum anniversarium, in tabella onerum monasteriorum describendum, celebretur, & applicetur pro animabus illorum, pro quibus præfatæ Missæ perpetuæ erant celebrandæ, & applicandæ, & hactenus non fuerunt celebratæ, & applicatæ*.

XXXV. Cum vero Missarum perpetuarum reductio, ob insufficientiam redituum, ab Episcopo fit vigore facultatum in sæpe dicta Instructione contentarum, tunc sane reductio componi debet *ad manualem*, ut inquiunt: nimirum statuendum est, ut tot in posterum celebrentur Missæ, quot celebrari possunt, non quidem constituta pro iis eleemosyna ad eam mensuram, qua Missarum perpetuarum eleemosyna in Concilii Romani indulto taxatur, sed juxta eam quantitatem, quæ vel ex Synodali taxatione, vel ex recepta regionis consuetudine præstatur pro singulis Missis, quas Fideles dietim, ad manus tradita Sacerdotibus eleemosyna, celebrari curant: *Juxta proportionatam cujuscumque legati redituum quantitatem, ad rationem eleemosynæ manualis, inspecto regionis more, pro suo arbitrio, & conscientia, reducere, ac moderari possit & valeat*: idque etiam faciendum decernitur, quamvis ea esset piæ dispositionis forma, ut vel expresse, vel tacite impositum præseferret onus supplendi reditus casu aliquo imminutos, si, opportunis adhibitis diligentiis, vel hæredes ad id obstricti, vel bona ab ipso fundatore provenientia reperiri non possint: *In casu vero, quo, factis judicialibus, & possibilibus diligentiis, etiam per edictum sub pœna censurarum, vel hæredes cogendi, vel fundatorum bona non reperiantur, aut fundationes ipsæ haberi nequeant, tunc onera ipsa ad eandem rationem eleemosynæ manualis reducere possit*. Hujusmodi autem reductioni peractæ, & absolutæ, nulla alia adjungitur clausula, præter hanc unam: *Quod si reditus augeatur, augeri quoque debeat Missarum numerus*. Denique has omnes reductiones, aggredi, & perficere potest Episcopus, non solum dum, sacra instituta Visitatione, diœcesim perlustrat, sed etiam cum ab ea cessaverit: *tam in actu Visitationis, quam extra*: ut habent ipsa Instructionis verba. Quærit tandem Pasqualigus *de Sacrificio novæ legis quæst*. 1182. an Episcopus, qui ab Apostolica Sede obtinuit facultatem reducendi Missas suæ diœcesis, possit etiam reducere perpetua Missarum onera Regularibus in eadem diœcesi commorantibus imposita; idque eidem licere non dubitat, quotiescumque Regulares ipsi hac in re illius delegatam auctoritatem implorent: neque id putat aut ipsorum Regularium exemptionem, aut Sanctæ Sedis ullo modo lædere: *Possunt in hoc se subjicere, neque præjudicant Romanæ Sedi, quia possunt se subjicere cum consensu ejusdem Romanæ Sedis. Dum autem Pontifex concedit Episcopo, ut possit reducere onera Missarum suæ diœcesis, concedit etiam implicite, quod Regulares diœcesis possint se subjicere Episcopo in ordine ad obtinendam reductionem*.

F I N I S.

INSTRUCTIO
SACRÆ CONGREGATIONIS CONCILII
PRO EPISCOPIS, PRIMATIBUS, ET PATRIARCHIS

Super modo conficiendi relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacræ Congregationi exhibere tenentur.

SUmmus Pontifex Sixtus Papa Quintus, qui tempora statuit, quibus singuli Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ per se ipsos, vel per eorum certum Nuntium, visitare tenentur Limina Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli, antiquissimæ observantiæ inhærendo, nedum voluit, ut, ultra sacrorum Liminum visitationem, Romano pro tempore Pontifici de toto eorum Pastorali officio, & de rebus omnibus ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum statum, ad Cleri, & populi disciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ sunt, salutem, quovis modo pertinentibus, rationem redderent, uti fusius habetur in prædicti Pontificis Constitutione, quæ incipit *Romanus Pontifex*; sed in alia etiam Constitutione, quæ incipit *Immensa æterni Dei*, Sacræ Congregationi, præpositæ interpretationi sacrosancti Concilii Tridentini, curam demandavit, prædictam rationem, quæ dicitur *Relatio status Ecclesiæ*, perpendendi, & examinandi, ac postulatis in eadem proponendis respondendi.

Sixtinæ hæ Constitutiones suo non caruerunt effectu tum quoad sacrorum Liminum visitationem, tum quoad relationem statuum Ecclesiarum; sed, cum nulla unquam edita fuerit Instructio pro dictis relationibus exarandis, factum hinc est, ut aliquæ ex eis aliquando fuerint exhibitæ abundantes in superfluis, & aliquæ aliquando deficientes in necessariis: cumque, ad hæc avertenda, in Synodo Romana, hoc anno 1725. a Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papa XIII. habita in Basilica Lateranensi, præscriptum sit, ut Instructio hactenus omissa, a Sacra Concilii Congregatione ederetur, hæc idcirco Instructio publici juris fit, ut in relationibus statuum suarum Ecclesiarum, ad eandem Sacram Congregationem in posterum transmittendis curent Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ipsi se conformare, & suas relationes ad quædam distincta capita reducere: quorum primum ad statum Ecclesiæ materialem; secundum ad personam ipsius referentis; tertium ad Clerum secularem; quartum ad Clerum Regularem; quintum ad Moniales; sextum ad Seminarium; septimum ad Ecclesias, Confraternitates, & Loca pia; octavum ad populum; & ultimum denique referatur ad postulata, quæ ab ipso referente Sacræ Congregationi proponuntur.

§. I:

De primo relationis capite, pertinente ad statum Ecclesiæ materialem.

In hoc primo relationis capite sequentia erunt exponenda:

I. Institutio.

II. Confinia.

III. Privilegia, & prærogativæ Episcopatus, Archiepiscopatus, aut Patriarchatus.

IV. Numerus civitatum, oppidorum, aut locorum, qui Episcopatui, Archiepiscopatui, aut Patriarchatui subjecti sunt.

V. Status Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, una cum numero Canonicorum, & aliorum servitio Chori addictorum; & an erectæ fuerint Præbendæ, Pœnitentiaria, & Theologalis.

VI. Status Ecclesiarum Collegiatarum, una cum numero pariter Canonicorum, & ceterorum, qui Choris earum intersunt, & an in Collegiatis erecta sit Præbenda Theologalis.

VII. Status, & numerus Ecclesiarum Parochialium, necnon aliarum Ecclesiarum, & Oratoriorum in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu existentium; referendo signanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, & Collegiatæ, Oratoria, necnon Parochiales, ceteræque Ecclesiæ sint sacris supellectilibus instructæ, & quænam ex eis habeant reditus pro fabrica assignatos.

VIII. Numerus monasteriorum tam virorum, quam mulierum; exprimendo, an aliqua ex monasteriis virorum sint subjecta suæ jurisdictioni; & an, & quæ mulierum monasteria sibi subjecta sint, vel Prælatis Regularibus.

IX. An adsit in diœcesi Seminarium Clericorum, quot Clerici in eodem alantur, an fuerit statuta taxa, & in qua quantitate, & an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, & in universum quinam, & quot sint reditus prædicti Seminarii.

X. Numerus Hospitalium, Collegiorum, Confraternitatum; & aliorum locorum piorum, quæ sunt in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu, & quinam sint eorum reditus.

XI. An adsint Montes Pietatis, & quot sint, una cum aliis consimilibus ad statum materialem Ecclesiæ spectantibus; cum advertentia tamen, ut plena status materialis relatio in prima relatione tantum, quæ fit ab Episcopo, Archiepiscopo, aut Patriarcha, exhibeatur: in subsequentibus etenim relationibus, satis erit, quod ipsi se referant ad primam, nisi aliquid novi, pertinens ad dictum statum materialem, contigisset, quod referens notificandum sacræ Congregationi existimaret.

§. II.

De secundo relationis capite, pertinente ad ipsum Episcopum, Archiepiscopum, Primatem, & Patriarcham.

In hoc capite exponi debebit

I. An residentiæ præceptum, a sacris canonibus, Concilio Tridentino, & Constitutione Urbana præscriptum, adimpleverit; & an aliquo, & quo tempore abfuerit, & an ultra menses Conciliares, & an cum, vel sine Sedis Apostolicæ licentia.

II. An, & quoties diœcesis sibi commissæ Visitationem expleverit.

III. An per se, vel per alium Episcopum sacras Ordinationes expleverit, & Sacramentum Confirmationis administraverit.

IV. An, & quoties Synodum Diœcesanam coegerit: &, si Episcopus nulli Archiepiscopo subjectus sit, an ad Synodum Provincialem ejus Archiepiscopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo Provinciali intersit, accesserit; & si sit Archie-

chiepiscopur, an Synodum Provincialem habuerit, & quinam Suffraganei eidem interfuerint.

V. An verbum Dei per se ipsum prædicaverit, & an, legitimo concurrente impedimento, viros idoneos assumpserit ad hujusmodi prædicationis officium salubriter exequendum.

VI. An habeat depositarium pœnarum, & multarum pecuniariarum, & an eædem fuerint piis usibus applicatæ.

VII. Quænam taxa, & an Innocentiana in sua Cancellaria observetur.

VIII. An aliquid habeat, quod sibi obstet circa exercitium Episcopalis officii, jurisdictionis Ecclesiasticæ, necnon tuendæ libertatis, & immunitatis Ecclesiarum.

IX. An aliquod pium opus peregerit pro Ecclesia, pro populo, aut pro Clero.

§. III.

De tertio capite, ad Clerum secularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Canonici, ceterique Choro addicti Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, necnon Collegiatarum, Choro jugiter interfint.

II. An, ultra Matutinum, Laudes, ceterasque alias Horas Canonicas, quolibet die celebrent Missam Conventualem.

III. An quolibet die eam applicent pro benefactoribus.

IV. An suas habeant Constitutiones, & eas punctualiter observent.

V. An qui obtinent Præbendam Pœnitentiariam, aut Theologalem, adimpleant quæ adimplenda sunt, & quomodo.

VI. An Parochi in suis Parochiis residcant.

VII. An librum Matrimonii, & Baptizatorum, aliosque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.

VIII. An aliqui ipsorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta populo administrent.

IX. An iidem per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, juxta monitum Tridentini, & præcitati Concilii Romani.

X. An saltem Dominicis, & aliis festis diebus, in suis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes, pueros, ceterosque hoc adjutorio indigentes, doceant; & an, & qui eis operam præstent in hoc opere adimplendo, & an fructuose hoc opus adeo necessarium in singulis Parochiis perficiant.

XI. An singuli Parochi, ceterique curam animarum exercentes, singulis Dominicis, Festisque de præcepto, Missam applicent pro populo eorum curæ commisso.

XII. An, & quæ præmittantur, antequam quis ad Primam Tonsuram, & Minores Ordines admittatur, & an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuscumque Ordinis Sacri receptionem, piis meditationibus, vulgo Spiritualibus Exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua domo Religiosa.

XIII. An omnes prædicti vestes jugiter deferant Clericales, & an, quoad fori privilegium, serventur dispofita a sacrosancta Synodo Tridentina sess. 23. cap. 6. de reformat. & a Constitutione Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIII. in eodem Concilio Romano emanata.

XIV. An habeantur Conferentiæ Theologiæ Moralis, seu Casuum conscientiæ, & etiam sacrorum Rituum, & quot vicibus habeantur, & qui illis intersint, & quinam profectus ex illis habeatur.

XV. Quinam sint mores Cleri secularis, & an aliquod in eo adsit scandalum, quod remedio indigeat potentiori.

§. IV.

De quarto capite, ad Clerum Regularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Regulares, curam animarum exercentes, qui Episcopali jurisdictioni, visitationi, & correctioni subsunt in iis, quæ ad curam pertinent, & administrationem Sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant, juxta ea, quæ in præcedenti capite dicta sint de Parochis secularibus.

II. An aliquis Regularis extra monasterium degat: an aliqui adsint in diœcesi, a suis Superioribus, servatis servandis, ejecti, vel aliquis fuerit Regularis intra claustra monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo fuerit, & quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadvertit.

III. An sua jurisdictione delegata usus sit in explenda Visitatione Conventuum, & Granciarum monasteriorum, in quibus Religiosi non aluntur in numero a sacris Constitutionibus præfixo, & quinam sint Religiosorum mores, in dictis Conventibus, & Granciis degentium.

IV. Denique an aliquod habeat cum Regularibus offendiculum in exercitio jurisdictionis delegatæ in illis casibus, in quibus eadem ipsi tributa est a sacro Concilio Tridentino, vel a summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter a Bulla Clementis Papæ X. quæ incipit *Superna*.

§. V.

De quinto relationis capite, ad Moniales pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An Moniales, Episcopo subjectæ, suas servent Constitutiones.

II. An Clausura in earum monasteriis inviolate custodiatur.

III. An aliqui abusus in iisdem monasteriis irrepserint, qui consilio, aut auxilio sacræ Congregationis indigeant.

IV. An, præter ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus.

V. An dictorum monasteriorum reditus fideliter administrentur, & Monialium dotes fuerint persolutæ, & quomodo erogatæ.

VI. An in monasteriis Monialium, quæ sunt Prælatis Regularibus subjecta, curaverit, ut Clausura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte observata; & an contra inobedientes, & contradictores, per censuras Ecclesiasticas, & alia juris remedia processerit.

VII. An harum Monialium Confessarii Regulares sive ordinarii, sive extraordinarii, fuerint ab ipso approbati, antequam earum confessiones exceperint.

VIII. An, adhibitis Superioribus Regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab his, qui administrarunt bona pertinentia ad hæc Monialium monasteria Regularibus subjecta: & an fideliter eorum reditus administrentur, & alia fuerint adimpleta, quæ præscribuntur in Bulla Gregorii XV. quæ incipit *Inscrutabili*.

§. VI.

De sexto relationis capite, pertinente ad Seminarium.

In hoc capite exponendum erit

I. Quot sint in Seminario Alumni,

II. An in Ecclesiastica disciplina recte instituantur.

III. Quibusnam studiis vacent, & quo profectu.

IV. An Cathedrali, & aliis locis Ecclesiæ, diebus festis inserviant.

V. An cum consilio duorum Canonicorum seniorum, a se electorum, necessaria pro recto regimine statuerit.

VI. An illud aliquando visitet, & operam det, ut Constitutiones adimpleantur.

VII. An statuta sit taxa ad tramitem Concilii Tridentini, eademque exigatur, & an aliqui sint morosi in ejus solutione.

§. VII.

De septimo capite, ad Ecclesias Confraternitates, & Loca pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. An in Sacristiis omnium, & singularum Ecclesiarum exposita sit tabella onerum Missarum, & anniversariorum, ad tramites Decretorum san. mem. Urbani VIII. & an eis punctualiter satisfactum sit.

II. An in Confraternitatibus, Scholis, aliisque Locis piis, punctualiter executioni mandentur pia opera, testatoribus injuncta,

III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus.

IV. An Montem Pietatis, sive Charitatis visitaverit: & an idem habeat reditus, qui superabundent sustentationi ministrorum, aliisque necessariis expensis, & in quas causas reditus illi erogentur; & si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, si agatur de Monte frumentario, ab eo recipiunt.

V. An infirmorum Hospitalia visitaverit, redituum rationes ab administratoribus exegerit, & an infirmis necessaria, quoad salutem animæ, & corporis, iis subministrentur.

§. VIII.

De octavo relationis capite, ad populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit

I. Quinam sint populi mores, & an in pietate proficiat.

II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quædam in eodem inoleverit consuetudo, quæ consilio indigeant, & Sedis Apostolicæ adjutorio.

§. IX.

De ultimo capite, ad postulata pertinente.

Ultimo loco Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, qui suarum Ecclesiarum relationes ad Sacram transmittunt Congregationem, si quæ habent postulata proponenda pro suarum regimine Ecclesiarum, proponere poterunt, cum clara facti, & omnium circumstantiarum expressione; &, quatenus postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis tribunalibus introducta, an adsint super iisdem aliorum tribunalium sententiæ, ut, omnibus mature pensatis, possit Sacra Congregatio congruum suppeditare prædictis postulatis responsum.

Et hæc sunt, quæ opportuna visa fuerunt, ut in hac Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quæ Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ pro suarum indigentia Ecclesiarum, atque diœcesium, addenda existimaverint, sciant, sibi liberum esse addere, quæ ipsis addenda videbuntur, & ad notitiam Sacræ Congregationis deferre; quæ ex charitatis, & justitiæ norma per se expediet, quæ poterit, & majora ad summum Pontificem deferet, qui Fratribus suis Episcopis, quantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit.

C. Card. Origus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

P. Archiepisc. Theodosiæ Secret.

IN-

INDEX RERUM.

Numerus primus Librum indicat, secundus Caput, tertius Paragraphum.

A

AN-

BAR-

CAR-

CON-

DIOE-

ram

EPIS-

adem-

tiam-

IN-

K

LA-

L

LICET-

Adult.

O

OL-

PA-

PHI-

10

missio;

SU-

T

TER-

TRE-

V

F I N I S.